مۇھەممەد خۇزدىرى

مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامنىڭ تەرجىمىھالى

نور اليقين في سيرة سيد المرسلين

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ تەرجىمىھالى
شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ISBN 7—228—03254—3

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

محمد الخضری

نور الیقین فی سیرۃ سید المرسلین

اردو مجلس ١٤٠٣

مۇھەممەد خورەزى

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ تەرجىمىھالى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

بسم الله الرحمن الرحيم

نحمدك يامن اوضحت لنا سبل الهداية . وازحت عن بصائرنا غشاوة الغواية وصلى ونسلم على من ارسلته شاهدًا ومبشرًا ونذيرًا وداعيًا الى الله باذنه وسراجًا منيرًا وعلى الاصحاب الذين هجروا الاوطان . يبتغون من اللـه الفضل والرضوان . والانصار الذين اوواونصروا . وبذلوا لاعزاز الدين ماجمعوا وما ادخروا (اما بعد) فيقول محمد الخضرى ابن المرحوم الشيخ عفيفى الباجورى كنت أجد من نفسى منذ النشأة الاولى ارتياحًا لقراءة تواريخ السالفين وقصص الغابرين وأجدها لعقل الانسان أحسن مهذب واصح معلم . وكنت أرى فى تاريخ نبينا عليه الصلاة والسلام وما لقيه من أذى قومه حينما دعاهم الى الحق وعظيم صبره حتى هجر أوطانه وبلاده اعظم مرب لافكار المسلمين فانه يدلهم على ما يجب اتباعه وما يلزم اجتنابه لسودوا كما سادسابقوهم وخصوصًا ما يتعلق بالحكام من اجتذاب النفوس النافرة والتأليف بين القلوب المختلفة وما يتعلق بقواد الجيوش من

النسب الشريف

السيد الاكرم الذى شرف الناس بوجوده هو (محمد عبد الله) من زوجه آمنة بنت وهب الزهرية(١) القرشية (ابن عبد المطلب) من زوجه فاطمة بنت عمرو المخزومية(٢) القرشية وكان عبد المطلب شيخًا معظمًا فى قريش يصدرون عن رأيه فى مشكلاتهم ويقدمونه فى مهمّاتهم (ابن هاشم) مـــن زوجه سلمى بنت عمرو النجارية(٣) الخزرجية (ابن عبد مناف) من زوجه عاتكة بنت مرة السلمية(٤) (ابن قصى) من زوجه حبى بنت حليل الخزاعية(٥) وكان الى قصى فى الجاهلية حجابة البيت وسقاية الحاج واطعامه المسمى بالرفادة والندوة وهى الشورى لايتم امر الا فى بيته واللواء لا تعقد راية لحرب الابيده ولما اشرف على الموت جعلها فى يد أحد أولاده عبد الدار ولكن بنو عبد مناف اجمعوا رأيهم على ان لايتركوا بنى عمهم عبد الدار يستأثرون بهذه المفاخر وكان يقضى الامر الـــى القتال لولا ان تدارك الامر عقلاء الفريقين فأعطوا بنى عبد مناف السقاية والرفادة فدامتا فيهم الى أن انتهتا للعباس بن عبد المطلب ثم لبنيه من بعده أما الحجابة فبقيت بيدينى عبد الدار وأقرها لهم الشرع فهى فيهم الى الآن وهم بنو شيبة بن عثمان ابن ابى طلحة بن عبد العزى بن عثمان بن عبد الدار وأما اللواء فدام فيهم

---

(١) من بنى زهرة بن كلاب من قريش
(٢) من بنى مخزوم بن يقظة بن مرة من قريش
(٣) من بنى النجار من الخزرج والخزرج احدى القبيلتين اللتين كانتا تقيمان بالمدينة وهما الاوس والخزرج وهما أخوان وسمى رسول الله صلى الله عليه وسلم كلا انصارا
(٤) من بنى سليم بن منصور احدى قبائل قيس عيلان بن مضر بن نزار
(٥) من بنى خزاعة بن عمرو أحدى قبائل قمعة بن الياس بن مضروهم الذين كانوا يتولون البيت قبل قريش

ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىردىنبىر ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

كىتابخانلارغا:

ئىسلام دىنى 7 ـ ئەسىرنىڭ باشلىرىدا ئەرەب يېرىم ئارىلىدا مەيدانغا كېلىپ، قىسقا مۇددەت ئىچىدە ئەرەب زېمىنىدا ئومۇملاشتى، ئاندىن سىرتقا كېڭىيىشكە باشلاپ، 1400 يىلدىن كۆپرەك ۋاقت مابەينىدە دۇنيانىڭ نۇرغۇن جايلىرىغا تارقالدى ۋە دۇنيادىكى ئۈچ چوڭ دىننىڭ بىرىگە ئايلاندى؛ بۇ دىن سىياسەت، ئىقتىساد، مەدەنىيەت ۋە ئىدېئولوگىيە جەھەتلەردە دۇنيادا مەلۇم تەسىر كۆرسىتىپ كەلمەكتە. ئېلىمىزدە خۇيزۇ، ئۇيغۇر، قازاق، ئۆزبەك، تاتار، قىرغىز، تاجىك، سالا، دۇڭشياڭ، باۋئەن قاتارلىق 10 مىللەت ئىسلام دىنىغا ئېتىقاد قىلىدۇ.

ئىسلام دىنىنى تەتقىق قىلىش بىز ئۈچۈنمۇ مۇھىم بىر خىزمەت. ئىسلام دىنىنى تەتقىق قىلىش ئۈچۈن، ئالدى بىلەن، دىننىڭ ئاساسچىسى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ پائالىيىتى ۋە شۇ دەۋرنىڭ ئىجتىمائىي ئىدېئولوگىيە ئەھۋالى بىلەن تونۇشۇش تولىمۇ مۇھىم. شۇڭا، ئىسلام دىنى تەتقىقاتىنى تېخىمۇ چوڭقۇر قانات يايدۇرۇش ۋە كۈچەيتىش، پارتىيىنىڭ دىنىي سىياستىنى تېخىمۇ ياخشى ئىزچىللاشتۇرۇش مەقسىتىدە، مىسىرلىق مۇھەممەد خۇزەرىنىڭ بۇ ئەسىرى 1979 — 1985 ـ يىللىق مەملىكەتلىك دىنىي تەتقىقات پىلانىغا ۋە شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئىجتىمائىي پەنلەر ئاكادېمىيىسى دىنىي تەتقىقات ئىنستىتۇتىنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشىغا ئاساسەن، تەرجىمە ۋە نەشر قىلىندى.

بۇ كىتاب ئىسلام دىنى ساھەسىدە ئىشەنچلىك دەپ قارالغان مول ماتېرىياللار ئاساسىدا بىر قەدەر سىستېمىلىق، ئىخچام يېزىلغان بولۇپ، ئۇنىڭدا مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ قەبىلىسى، جەمەتى، ئائىلىۋى كېلىپ چىقىشى، بالىلىق ۋە ياشلىق دەۋرىدىكى ئاساسىي كەچۈرمىشلىرى، ئەدەب-ئەخلاقى، دىنغا دەۋەت قىلىش يولىدىكى پائالىيەتلىرى، ئومۇمىي دىنىي تەلىماتلىرى، ئىجتىمائىي تەشەببۇسلىرى، چەت ئەللەر ۋە غەيرى دىندى-

كىلەر بىلەن بولغان مۇناسىۋەتلىرى ، ئىسلام قوشۇنىنى يېتەكلەپ ئېلىپ بارغان جىھاتلىرى ، ئەرەب يېرىم ئارىلىنى بىرلىككە كەلتۈرۈپ ، دىن بىلەن ھاكىمىيەت بىرلەشتۈرۈلگەن ئىسلام دۆلىتىنىڭ ئاساسىنى بەرپا قىلىش جەريانى بايان قىلىنىدۇ ؛ 7 ـ ئەسىردىكى ئەرەب يېرىم ئارىلىنىڭ ئىجتىمائىي تارىخىي قىياپىتى جانلىق سۈرەتلەپ بېرىلىدۇ ؛ ئەينى ۋاقىتلاردا يۈز بەرگەن بىر قاتار مۇھىم تارىخىي ۋەقەلەر سۆزلىنىدۇ .

كىتابخانلارنىڭ چۈشىنىشىگە ئوڭاي بولسۇن ئۈچۈن ، بەزى ئاتالغۇلارغا ۋە ئايرىم ئىبارىلەرگە ، شۇنىڭدەك تېكىستتىكى قۇرئان ئايەتلىرىنىڭ قايسى سۈرە ۋە قانچىنچى ئايەت ئىكەنلىكىگە « ت » بەلگىسى بىلەن ئىزاھات بېرىلدى .

مەن بۇ ئەسەرنى ھىجرىيىنىڭ 1327 ـ يىلى (مىلادىنىڭ 1908 ـ يىلى) قازان مىللەت مەتبەئەسى تەرىپىدىن نەشر قىلىنغان ئەرەبچە نۇسخىسىدىن تەرجىمە قىلدىم . سەۋىيەم يۇقىرى بولمىغانلىقتىن ، تەرجىمىدە بەزى خاتالىق ۋە يېتەرسىزلىكلەرنىڭ بولۇشى مۇمكىن ، كىتابخانلارنىڭ تۈزىتىش بېرىشىنى سورايمەن .

ــــ تەرجىماندىن

ئۇيغۇر كىتاب تورپېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىكىر ئادرېسى

مۇئەللىپى ھەققىدە

ئەسەرنىڭ مۇئەللىپى مۇھەممەد خۇزەرى ئىبنى شەيخ ئەففىنىڭ يۇرتى مىسىرنىڭ باجۇر شەھىرى بولۇپ، ئۆزى قاھىرىدە تۇغۇلغان، 1927- يىلى ۋاپات بولغان. ئۇ بالىلىق چاغلىرىدا قاھىرىدىكى مەكتەپلەردە ئوقۇغان، ئاندىن مىسىردىكى مەشھۇر ئىسلام ئۇنىۋېرسىتېتى بولغان جامەئۇلئەزھەرگە ئوقۇشقا كىرگەن ۋە ئۇ يەردىن ئىمتىھان ئارقىلىق تاللىنىپ، ئەلا ئوقۇغۇچىلار قاتارىدا قاھىرە دارۇلئۇلۇمغا كىرىپ ئوقۇغان، ئوقۇشنى ئەلا دەرىجىدە تۈگەتكەندىن كېيىن، سۇدانغا بېرىپ مەھكىمە شەرئىيىدە ئىشلىگەن.

مىسىردا مەھكىمە شەرئىيە ئىنستىتۇتى تەسىس قىلىنغاندىن كېيىن، ئۇ بۇ يەردە دەرس ئۆتۈشكە تەكلىپ قىلىنغان ۋە ئىنستىتۇتنىڭ مۇدىرلىقىغا تەيىنلەنگەن، قوشۇمچە سابىق مىسىر ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئىسلام تارىخىدىن لېكسىيىلەر ئوقۇغان. مۇئەللىپ 19 - ئەسىرنىڭ ئاخىرلىرى ۋە 20 - ئەسىرنىڭ باشلىرىدىكى مىسىرنىڭ ئىلمىي ئويغىنىش ھەرىكىتى ۋە مائارىپ ئىسلاھات ھەرىكىتىنىڭ كۆزگە كۆرۈنگەن ۋەكىللىرىدىن بىرى ئىدى. ئۇنىڭ مەتبۇئاتتا ئېلان قىلىنغان دىن، ئەخلاق، ئىجتىمائىيەت ۋە ئەدەبىياتقا ئائىت ماقالىلىرىنىڭ بىر قىسمى «ئەرەب ئەدەبىياتىدىن تاللانمىلار» غا كىرگۈزۈلدى. ئۇ ئىسلام دىنىي ئىلىملىرى، بولۇپمۇ ئىسلام تارىخىي ئۈستىدە چوڭقۇر تەتقىقات ئېلىپ باردى، ئۇنىڭ يازغان مۇھىم ئەسەرلىرىدىن: «مۇھازىرات فى تارىخىلئۇ مەمىل ئىسلامىيە»، («ئىسلام دۆلەتلىرى توغرىسىدا لېكسىيىلەر»)، «ئىيتامۇل ۋافافىسرەتىل خۇلەفا»(«خەلىپىلەرنىڭ تەرجىمھالى»)، «تارىخۇتتەشرىئىل ئىسلامى» («ئىسلام شەرىئىتىنىڭ شەكىللىنىش تارىخىي»)، «ئۇسۇلۇلفىقھى» (فىقھ ئىلمىنىڭ ئۇسۇل - قائىدىلىرى») قاتارلىق كىتابلىرى ئىسلام دۇنياسىدا كەڭ تارقالغان ئىدى.

مۇئەللىپنىڭ « مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ تەرجىمىھالى » دەپ ئاتالغان قولنىزدىكى بۇ ئەسىرىمۇ ئەينى زاماندا دەرس پروگراممىلىرىغا كىرگۈزۈلگەن ، ئىسلام دىنىي ئالىي بىلىم يۇرتلىرىدا دەرسلىك قىلىنغان . بۇ ئەسەر هازىرغا قەدەر ئىسلام تارىخىي ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ تەرجىمىھالى ئۈستىدە قەلەم تەۋرەتكۈچىلەرنىڭ مۇھىم مەنبەلىرىدىن بولۇپ كەلمەكتە .

مۇھەممەد سالىھ

1982 ـ يىل 9 ـ ئاي

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىردىنبىر ئادرېسى

مۇندەرىجە

ئېسىل نەسەب ...4
ئابدۇللانىڭ ئامىنىگە ئۆيلىنىشى ۋە ئامىنىنىڭ ھامىلدار بولۇشى ...7
ئېمتىش ...9
رەسۇلۇللانىڭ كۆكرىكى يېرىلىش ۋەقەسى ...9
رەسۇلۇللانىڭ ئامىنە ۋاپات بولغاندىن كېيىن ئادۇلمۇتتەلىبنىڭ قولىغا قېلىشى، ئابدۇلمۇتتەلىب ۋاپات بولغاندىن كېيىن ئەبۇتالىبنىڭ قولىغاقېلىشى ...10
رەسۇلۇللانىڭ شامغا قىلغان تۇنجى سەپىرى ...11
فۇججار ئۇرۇشى ...12
خەيرىيەت ئۇيۇشمىسى ...14
رەسۇلۇللانىڭ شامغا قىلغان ئىككىنچى قېتىملىق سەپىرى ...14
رەسۇلۇللانىڭ خەدىچىگە ئۆيلىنىشى ...15
بەيتۇللانىڭ ئىسلاھ قىلىنىشى ...16
رەسۇلۇللانىڭ پەيغەمبەر بولۇشتىن ئىلگىرىكى تىرىكچىلىكى ...19
رەسۇلۇللانىڭ پەيغەمبەر بولۇشتىن ئىلگىرىكى ئەخلاقى ...20
رەسۇلۇللانىڭ پەيغەمبەر بولۇشتىن ئىلگىرى ئاللا تەرىپىدىن كۆرگەن ھۆرمەتلىرى ...23
تەۋراتتىكى بېشارەت ...24
ئىنجىلدىكى بېشارەت ...28
رەسۇلۇللا پەيغەمبەر بولۇشتىن ئىلگىرى كىشىلەرنىڭ بۇ توغرىدىكى پىكىرلىرى ...29
ۋەھىينىڭ باشلىنىشى ...31
ۋەھىينىڭ ئۈزۈلۈپ قېلىشى ...34

ۋەھىينىڭ ئەسلىگە كېلىشى 34
رەسۇلۇللانىڭ يوشۇرۇن دەۋەتكە ئۆتۈشى 35
رەسۇلۇللانىڭ ئاشكارا دەۋەتكە ئۆتۈشى 43
رەسۇلۇللانىڭ تارتقان ئەزىيەتلىرى 47
ھەمزىنىڭ مۇسۇلمان بولۇشى 55
ھەبەشىستانغا قىلىنغان دەسلەپكى ھىجرەت 68
ئۆمەرنىڭ مۇسۇلمان بولۇشى 69
ھەبەشىستاندىكى مۇھاجىرلارنىڭ قايتىپ كېلىشى 70
قارارنامىنىڭ يېزىلىشى 74
ھەبەشىستانغا قىلىنغان ئىككىنچى قېتىملىق ھىجرەت 75
قارارنامىنىڭ بىكار قىلىنىشى 75
نەجران ئەلچىلىرىنىڭ كېلىشى 76
خەدىچە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ئالەمدىن ئۆتۈشى 78
رەسۇلۇللانىڭ سەۋدىگە ئۆيلىنىشى 79
رەسۇلۇللانىڭ ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھاغا ئۆيلىنىشى 79
رەسۇلۇللانىڭ تائىفقا ھىجرىتى 81
رەسۇلۇللانىڭ مۇتئىم ئىبنى ئەدىنىڭ ھىمايىسىگە كىرىشى 83
دۇس قەبىلىسىنىڭ ئەلچىسى 84
ئىسرا ۋە مىراج 84
رەسۇلۇللانىڭ قەبىلىلەردىن ھىمايىسىگە ئېلىشنى ئۆتۈنۈشى 89
ئەنسارلارنىڭ مۇسۇلمان بولۇشقا باشلىشى 91
بىرىنچى ئەقەبە بەيئىتى 91
ئىككىنچى ئەقەبە بەيئىتى 93
مۇسۇلمانلارنىڭ مەدىنىگە ھىجرەت قىلىشى 96
دارۇننەدۋىدىكى كېڭەش 97
رەسۇلۇللانىڭ مەدىنىگە ھىجرەت قىلىشى 98
رەسۇلۇللانىڭ قۇباغا چۈشۈشى 101
پەيغەمبەرلەرنىڭ ھىجرىتى 102

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ تور بېكىتى ئادرېسى

رەسۇلۇللانىڭ مەككىدىكى ئىشلىرى 103
قۇبا مەسچىدى 104
رەسۇلۇللانىڭ مەدىنىگە كىرىشى 105
دەسلەپكى ئوقۇلغان جۇمە نامىزى 106
رەسۇلۇللانىڭ ئەبۇ ئەييۇبنىڭ ئۆيىگە چۈشۈشى 106
مۇھاجىرلارنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇلۇشى 108
ئىسلام قېرىنداشلىقى 108
رەسۇلۇللانىڭ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىنىڭ ھىجرىتى 109
مەدىنىدىكى تەپ كېسىلى 110
ئاجىز مۇسۇلمانلارنىڭ مەدىنىگە قىلغان ھىجرىتىنىڭ توسقۇنلۇققا
ئۇچرىشى 110
ھىجرىيىنىڭ بىرىنچى يىلى مەسچىت سېلىش 111
ئەزاننىڭ پەيدا بولۇشى 112
مەدىنە يەھۇدىلىرى 115
مۇناپىقلار 117
يەھۇدىلار بىلەن كېلىشىم تۈزۈش 118
مەككىلىكلەر بىلەن ئۇرۇش قىلىشقا رۇخسەت قىلىنىشى 118
ئۇرۇشنىڭ باشلىنىشى 121
قوشۇن ئەۋەتىش 122
ۋاپات بولغانلار 123
ھىجرىيىنىڭ ئىككىنچى يىلى ۋەددان غازىتى 124
بەۋات غازىتى 124
ئوشەيرە غازىتى 125
بىرىنچى قېتىملىق بەدرى غازىتى 125
قوشۇن ئەۋەتىش 126
قىبلىنىڭ ئۆزگەرتىلىشى 127
رامىزان روزىسىنىڭ پەرز بولۇشى 128
سەدىقە پىتىر 128

زاكاتنىڭ پەرز قىلىنىشى 128
چوڭ بەدرى غازىتى 129
ئەسىرلەر تونۇغرىسىدا كېڭىشىش 142
ئەسىرلەرنى تۆلەم بىلەن قۇتقۇزۇۋېلىش 144
تۆلەم توغرىسىدا ئاللانىڭ كايىشى 149
قەينۇقا غازىتى 151
قەينۇقا يەھۇدىلىرىنىڭ كۆچۈپ كېتىشى 152
سەۋىق غازىتى 153
ھېيت نامىزى 154
ئەلىنىڭ فاتىمىگە ئۆيلىنىشى 154
ھىجرىيىنىڭ ئۈچىنچى يىلى 155
كەئىب ئىبنى ئەشرەفنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشى 155
غەتەفان غازىتى 157
بوھران غازىتى 158
قوشۇن ئەۋەتىش 158
ئوھۇد غازىتى 159
ھەمرا ئولئەسەد غازىتى 170
مۇشۇ يىل يۈز بەرگەن ۋەقەلەر 171
ھىجرىيىنىڭ تۆتىنچى يىلى 173
قوشۇن ئەۋەتىش 174
قوشۇن ئەۋەتىش 175
بەنى نەزىر غازىتى 176
زاتۇرىقا غازىتى 179
كېيىنكى بەدرى غازىتى 180
يۈز بەرگەن ۋەقەلەر 181
ھىجرىيىنىڭ بەشىنچى يىلى دۇمەتۇل جەندەل غازىتى 181
بەنى مۇستەلەق غازىتى 182
ئائىشە توغرىسىدىكى تۆھمەت 185

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

خەندەك غازىتى 191
ئۇرۇشتا ھىيلە ئىشلىتىش 195
مۇشرىكلارنىڭ مەغلۇپ بولۇشى 197
بەنى قۇرەيزە غازىتى 198
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ جەھشىنىڭ قىزى زەينەبكە ئۆيلىنىشى ... 202
يۇزنى يېپىشنىڭ يولغا قويۇلۇشى 205
ھەجنىڭ پەرز قىلىنىشى 208
ھىجرىيىنىڭ ئالتىنچى يىلى قوشۇن ئەۋەتىش 208
بەنى لىھيان غازىتى 210
غابە غازىتى 211
قوشۇن ئەۋەتىش 212
قوشۇن ئەۋەتىش 212
قوشۇن ئەۋەتىش 213
قوشۇن ئەۋەتىش 213
قوشۇن ئەۋەتىش 214
قوشۇن ئەۋەتىش 215
قوشۇن ئەۋەتىش 215
قوشۇن ئەۋەتىش 216
ئەبۇ رافىنىڭ ئۆلتۈرۈلىشى 217
قوشۇن ئەۋەتىش 218
ئۇكەل ۋە ئۇرەينە ۋەقەسى 219
قوشۇن ئەۋەتىش 220
ھۇدەيبىيە غازىتى 221
رىزۋان بەيئىتى 225
ھۇدەيبىيە سۇلھىسى 226
پادىشاھلارغا مەكتۇپ يوللاش 230
قەيسەرگە مەكتۇپ يوللاش 231
ئەبۇ سۇفيانىنىڭ ئېيتقانلىرى 231

بۇسرا ۋالىيسىغا مەكتۇپ يوللاش 234
ھارىس ئىبنى ئەبى شىمرگە مەكتۇپ يوللاش 235
مۇقەۋقىسقا مەكتۇپ يوللاش 236
نەجاشىغا مەكتۇپ يوللاش 237
كىسراغا مەكتۇپ يوللاش 238
مۇنزىر ئىبنى ساۋىغا مەكتۇپ يوللاش 239
ئوماننىڭ ئىككى ۋالىيسىغا مەكتۇپ يوللاش 241
ھەۋزە ئىبنى ئەلىگە مەكتۇپ يوللاش 242
ھىجرىيىنىڭ يەتتىنچى يىلى خەيبەر غازىتى 243
رەسۇلۇللانىڭ سەفىيىگە ئۆيلىنىشى 247
ۋاقىت بەلگىلەپ ئۆيلىنىشنىڭ چەكلىنىشى 247
ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلغانلارنىڭ قايتىپ كېلىشى 248
فەدەكنىڭ فەتھى قىلىنىشى 2248
تەيما سۇلھىسى 249
ۋادى قورانىڭ فەتھى قىلىنىشى 249
خالىد ۋە ئۇنىڭ ئىككى ھەمرىيىنىڭ مۇسۇلمان بولۇشى 250
قوشۇن ئەۋەتىش 250
قوشۇن ئەۋەتىش 250
قوشۇن ئەۋەتىش 252
ئۆمرەنىڭ قازاسى 252
رەسۇلۇللانىڭ مەيمۇنىگە ئۆيلىنىشى 254
ھىجرىيىنىڭ سەككىزىنچى يىلى قوشۇن ئەۋەتىش 254
قوشۇن ئەۋەتىش 255
قوشۇن ئەۋەتىش 256
موئتە غازىتى 256
قوشۇن ئەۋەتىش 259
قوشۇن ئەۋەتىش 260
مەككىنىڭ فەتھى قىلىنىشى 261

www.uyghurkitap.com

رەسۇلۇللانىڭ ئۈچ ئېلىشقا قادىر تۇرۇغلۇق كەچۈرۈم قىلىشى 268

كەئب ئىبنى زۇھەيرنىڭ كېلىشى 273

ئاياللارنىڭ بەيئەت قىلىشى 274

ئۇززا بۇتىنىڭ چېقۋېتىلىشى 275

سۇۋا بۇتىنىڭ چېقۋېتىلىشى 275

مانات بۇتىنىڭ چېقۋېتىلىشى 276

ھۇنەين غازىتى 276

قوشۇن ئەۋەتىش 280

تائىف غازىتى 280

غەنىمەتلەرنىڭ تەقسىم قىلىنىشى 282

ھاۋازىن قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى 285

جىئىررانە ئۆمرەسى 287

قوشۇن ئەۋەتىش 288

سۇدا قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى 288

قوشۇن ئەۋەتىش 289

تەمىم قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى 289

قوشۇن ئەۋەتىش 291

قوشۇن ئەۋەتىش 291

ھىجرىيىنىڭ توققۇزىنچى يىلى قوشۇن ئەۋەتىش 292

ئەدى ئىبنى ھاتەمنىڭ كېلىشى 293

تەبۇك غازىتى 294

ئەيلە ھاكىمىنىڭ كېلىشى 298

رەسۇلۇللانىڭ ئەزروھ ۋە جەربا ئاھالىسىگە ئەھدىنامە يېزىپ بېرىشى 299

زىرار مەسچىدى 299

تەبۇك غازىتىغا چىقمىغان ئۈچ كىشى ھەققىدە ھېكايە 300

سەقىف قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى 301

تائىف ئاھالىسىگە يېزىلغان مەكتۇپ 303

لات بۇتىنىڭ چېقۋېتىلىشى 304

ئەبۇبەكرىنىڭ ھەج قىلىشى 304
ئىبنى ئۇبەينىڭ ۋاپاتى 305
ئۇممۇ كۇلسۇمنىڭ ۋاپاتى 306
ھىجرىيىنىڭ ئونىنچى يىلى   قوشۇن ئەۋەتىش 306
قوشۇن ئەۋەتىش 307
يەمەنگە ۋالىيلارنى تەيىنلەش 307
ۋىدالىشىش ھەجى 308
ۋىدالىشىش نۇتقى 309
ئەلچىلەر 313
نەجران ئەلچىلىرى 313
زىمام ئىبنى سەئلەبىنىڭ كېلىشى 314
ئەبدۇلقەيس ئايمىقىنىڭ ئەلچىلىرى 315
بەنى ھەنىفە ئايمىقىنىڭ ئەلچىلىرى 317
تەي قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى 317
كەندە قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى 317
ئەزدىشەنۇئە قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى 318
ھىميەر پادىشاھلىرى ئەلچىلىرىنىڭ كېلىشى 319
ھىميەر پادىشاھلىرىغا يېزىلغان مەكتۇپ 319
ھەمدانىنىڭ ئەلچىلىرى 320
تۇجىبىنىڭ ئەلچىلىرى 321
سەئلەبە ئەرەبلىرىنىڭ ئەلچىلىرى 322
بەنى سەئىد ئىبنى ـ ھۇزەيىم ئەرەبلىرىنىڭ ئەلچىلىرى 322
فۇزارە قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى 324
بەنى ئەسەد قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى 324
بەنى ئۇزرە ئەلچىلىرى 325
بەنى مۇھارىب ئەلچىلىرى 325
غەسسان ئەلچىلىرى 326
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى ئىبراھىمنىڭ ۋاپات بولۇشى 326

ھىجرىينىڭ ئونبىرىنچى يىلى قوشۇن ئەۋەتىش 326
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كېسەل بولۇشى 328
ئەبۇبەكرىنىڭ نامازدا ئىمام بولۇشى 329
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپات بولۇشى 330
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈپەتلىرى ۋە گۈزەل ئەخلاقلىرى 332
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۆجىزىلىرى 357

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

بسم الله الرحمن الرحيم

(ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن)

بىزگە توغرا يولنى ئېنىق كۆرسىتىپ بەرگەن، كۆزىمىزدىن قايمۇقۇش پەردىسىنى كۆتۈرىۋەتكەن ئاللا، سېنى مەدھىيىلەيمىز. گۇۋاچى، بېشارەتچى، ئاگاھلاندۇرغۇچى قىلىپ، بۇيرۇغۇڭ بويىچە دىنىڭغا دەۋەت قىلغۇچى ۋە نۇرلۇق چىراي قىلىپ ئەۋەتكەن پەيغەمبىرىڭگە دۇئا ۋە سالام يوللايمىز. سېنىڭ رەھمىتىڭنى ئىزدەپ، رازىلىقىڭنى تىلەپ ۋەتىنىدىن ئايرىلغان ساھابىلەر ① گە ۋە ئۇلارغا باشپاناھ، ياردەمچى بولغان، ئىسلام دىنىنى كۈچەيتىش يولىدا ھېچنېمىسىنى ئايىمىغان ئەنسار ② لارغا دۇئا ۋە سالام يوللايمىز.

مەن كىچىكىمدىنلا ئۆتكەنلەرنىڭ تارىخىنى، قەدىمكىلەرنىڭ ھېكايىلىرىنى ئوقۇپ، خۇشاللىقتىن يايراپ كېتەتتىم؛ ئۇلارنى ئىنسانلار ئەقلىنىڭ ئەڭ ياخشى تەربىيىچىسى، ئەڭ سادىق ئۇستازى دەپ قارايتتىم. پەيغەمبىرىمىزنىڭ تارىخىدا ئۇ زاتنىڭ خەلقنى دىنغا دەۋەت قىلىش يولىدا تارتقان ئەزىيەتلىرىنى، كۆرسەتكەن زور چىداملىقلىرىنى، ھەتتا ۋەتىنى، يۇرتىدىن ئايرىلىپ ھىجرەت قىلىشىنى مۇسۇلمانلار ئۈچۈن ئەڭ زور روھىي تەربىيە دەپ قارىدىم، چۈنكى پەيغەمبىرىمىزنىڭ تارىخىدا

---

① ساھابە ــ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھايات ۋاقتىدا مۇسۇلمان بولۇپ، سۆھبىتىدە بولغان ۋە مۇسۇلمانلىق بىلەن دۇنيادىن ئۆتكەن كىشى. ــ ت

② ئەنسار ــ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام مەككىدىن مەدىنىگە ھىجرەت قىلىپ (كۆچۈپ) بارغاندا، مۇسۇلمان بولۇپ، ئۇنىڭغا يار ـ يۆلەكتە بولغان مەدىنىلىك مۇسۇلمانلار ئەنسارلار دېيىلىدۇ. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە ھىجرەت قىلىشنىڭ ئالدى ـ كەينىدە تاكى ھىجرىيىنىڭ 8 ـ يىلى مەككە فەتھى (ئىشغال) قىلىنغانغا قەدەر مەككىدىن مەدىنىگە ھىجرەت قىلىپ بارغان مۇسۇلمانلار مۇھاجىرلار دېيىلىدۇ. ــ ت

مۇسۇلمانلارنى بۇرۇنقى مۇسۇلمانلارغا ئوخشاش ئۇستۇنلۇككە ئىگە قىلىش ئۈچۈن قىلىنىشقا ۋە ساقلىنىشقا تېگىشلىك ئىشلار كۆرسىتىپ بېرىلىدۇ؛ بولۇپمۇ ھۆكۈمرانلارغا كىشىلەرنى جەلپ قىلىش، قارىمۇ - قارشى كىشىلەرنى ئۆزئارا دوستلاشتۇرۇشتا مۇناسىۋەتلىك ئىشلار؛ ئەسكەر باشلىقلىرىغا كىشىلەرنى ئۇيۇشتۇرۇپ، تەييارلىقلارنى پۇختا ئىشلەپ، دۈشمەن ئۈستىدىن غەلىبە قىلىشقا مۇناسىۋەتلىك ئىشلار؛ ئاۋامغا ئىتتىپاقلىقنى كۈچەيتىپ، دۈشمەنگە بىرلىكتە قارشى تۇرۇشقا مۇناسىۋەتلىك ئىشلار كۆرسىتىپ بېرىلىدۇ.

مەن پەيغەمبىرىمىزنىڭ تارىخىنى ئوقۇپ ناھايىتى خۇشاللىناتتىم، مۇسۇلمانلارنىڭ ئۇنى تاشلاپ قويغانلىقىغا تولىمۇ ئەپسۇسلىناتتىم. پەيغەمبىرىمىزنىڭ تارىخى بىلەن شۇغۇللانغۇچىلارنى ئاز ئۇچراتتىم. لېكىن، بۇ ماۋزۇدا يېزىلغان كىتابلار تولىمۇ ئۇزۇن بولۇپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن، بۇنى ئوقۇيالمىغان مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆزرىسىنى قوبۇل تۇتاتتىم.

مەن مەنسۇرە (مىسىر) شەھىرىگە كېلىپ، مەنسۇرە شەھەرلىك ئارىلاشما سود قازىسى مەھمۇد بەگ سالىم بىلەن سورۇنلاردا بىللە بولۇپ قالدىم. ئۇ شۇنداق بىر دىنىي ئالىم ئىدىكى، مەن - مەن دېگەن كىشىلەرمۇ، ئەللامۇلارمۇ ئۇنىڭغا يېتىشەلمەيتتى، ئاندا - ساندا بىرەر دىنىي مەسىلە ئوتتۇرىغا قويۇلۇپ قالسا، ئۇ ناھايىتى ئېنىق ۋە توغرا جاۋاب بېرەتتى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تارىخى توغرىسىدا ھەقىقىي بىلىمگە ئىگە ئىدى، ئوشۇقچە سۆزلەردىن ۋە چېگىشلىكلەردىن خالى، مۇسۇلمانلار ئاممىسى پايدىلىنىدىغان بىر تەرجىمھال ئىشلىنىشنى ئۈمىد قىلىدىغانلىقىنى ئۇنىڭ ئاغزىدىن كۆپ قېتىم ئاڭلىغان ئىدىم. ئەجابا، بۇ ھۆرمەتلىك تەقسىر مېنىڭ ئويلىغىنىمدەك ئويلاپتۇ، دەيتتىم. بىراق، ئۇنىڭ كۆتكىنىنى ئىشقا ئاشۇرۇشقا، ئۈمىدىنى ئورۇنلاشقا بولغان ئىرادەمنى ئاجىز ھېسابلايتتىم، چۈنكى پەيغەمبىرىمىزنىڭ تارىخى ئۈستىدە توختىلىش چوڭ ئىش، بۇ جەھەتتىكى قىيىنچىلىقلار تېخىمۇ چوڭ ئىدى. لېكىن، مەنسۇرەدىكى چوڭ ئەربابلارنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ، بۇ ئىشتىن باش تارتىشقا بولمىدى. ئۇلار بۇنداق پايدىسى كۆپ ۋە ئومۇمىي بولغان

بىر كىتابنىڭ ئىشلىنىپ چىقىشىنى تولىمۇ ئارزۇ قىلىشاتتى. شۇنىڭ بىلەن ئاللاغا سېغىنىپ، ئاللانىڭ رازىلىقىدىكى ئىشقا كىرىشتىم. كېچە ـ كۈندۈز تىرىشىش ئارقىسىدا مەقسەتكە يەتتىم. خۇداغا شۈكرى بۇ كىتاب چۈشىنىش ئوڭاي، ئاساسىي ساغلام، كۆپچىلىك پايدىلىنىدىغان، كەسىپ ئەھلى مۇراجىئەت قىلىدىغان بىر كىتاب بولۇپ چىقتى.

كىتابنى يېزىشتا ئاساسلانغان مەنبەلىرىم ئۇلۇغ قۇرئان ۋە ئىمام بۇخارى ①، ئىمام مۇسلىملار② رىۋايەت قىلغان سەھىھ (توغرا) ھەدىسلەر بولدى. ئىمام بۇخارى، ئىمام مۇسلىم رىۋايەتلىرىدىن پەقەت چۈشەندۈرۈشكە كېرەك بولغان سۆزلەرنىلا نەقىل كەلتۈردۈم. قازى ئىياز③ نىڭ «شىفا»، قەستەلانىنىڭ④ « ھەلەپتە يېزىلغان تەرجىمھال »، ئىمام غەززالىنىڭ⑤ « ئىھيا ئۇ ئۇلۇمىددىن » (« دىن

① ئىمام بۇخارى ــ تولۇق ئىسمى مۇھەممەد ئەبۇ ئابدۇللا، ئاتىسىنىڭ ئىسمى ئىسمائىل. بۇ كىشى بۇخارادا تۇغۇلۇپ ئۆسكەنلىكى ئۈچۈن بۇخارى دەپ ئاتالغان. ئىمام بۇخارى تۈرك خەلقىدىن چىققان تەڭدىشى يوق مۇھەددىس (ھەدىسشۇناس) ئىدى. ئۇ ئىسلام دىنى كىتابلىرى ئىچىدە قۇرئاندىن قالسىلا بىرىنچى ئورۇندا تۇرىدىغان ئەڭ مۆتىۋەر كىتاب «سەھىھۇلبۇخارى»نىڭ مۇئەللىپى بولۇش سۈپىتى بىلەن ئىسلام دۇنياسىدا داڭ چىقارغان. ئۇ ھىجرىيىنىڭ 256 ـ يىلى (مىلادىنىڭ 870 ـ يىلى) 62 يېشىدا ۋاپات بولغان. قەۋرىسى سەمەرقەند شەھرىدىن تەخمىنەن 16 چاقىرىم كېلىدىغان خەرتەڭ دېگەن جايىدا. ــ ت

② ئىمام مۇسلىم ــ ئىسمى ئوبۇل ھەسەن، ئاتىسىنىڭ ئىسمى ھەججاج، ئىمام مۇسلىم ئاتاغلىق مۇھەددىس. ئۇ ھىجرىيىنىڭ 206 ـ يىلى (مىلادىنىڭ 831 ـ يىلى) نىشاپۇر شەھرىدە دۇنياغا كېلىپ، ھىجرىيىنىڭ 261 ـ يىلى (مىلادىنىڭ 875 ـ يىلى) 55 يېشىدا ۋاپات بولغان. ــ ت

③ قازى ئىياز ــ شىمالىي ئافرىقىلىق، مۇھەددىس. لەقىبى ئوبۇلفەزلى، ئاتىسىنىڭ ئىسمى مۇسا. ئۇ ھىجرىيىنىڭ 544 ـ يىلى (مىلادىنىڭ 1149 ـ يىلى) 68 يېشىدا ئالەمدىن ئۆتكەن. ــ ت

④ قەستەلانى ــ ئىسمى ئەھمەد شاھابىددىن بولۇپ، مىسىرنىڭ قەستەلانى دېگەن يېرىدە تۇغۇلغاچقا، قەستەلانى دەپ ئاتالغان. قەستەلانى داڭلىق ئىسلام ئالىملىرىدىن بىرى. ھىجرىيىنىڭ 923 ـ يىلى (مىلادىنىڭ 1517 ـ يىلى) 72 يېشىدا ئالەمدىن ئۆتكەن.

⑤ ئىمام غەززالى ــ ھوججەتۇل ئىسلام ئەبۇ ھامىد ئىبنى مۇھەممەد غەززالى داڭدار ئىسلام ئالىملىرىدىن ۋە ئىسلام پەيلاسوپلىرىدىن بولۇپ، سالجۇقىلار دەۋرىدە ياشىغان. ئۇ سۇلتان مەلىك شاھ ۋە ئۇنىڭ ۋەزىرى نىزامۇلمۇلۇكنىڭ ئالدىدا يۈز تاپقان. ئۇ ھىجرىيىنىڭ 505 ـ يىلى (مىلادىنىڭ 1111 ـ يىلى) توس شەھرىدە ئالەمدىن ئۆتكەن. ــ ت

www.uyghurkitap.com

ئىلىملىرىنى گۈللەندۈرۈش توغرىسىدا ») ناملىق كىتابلىرىدىن پايدىلاندىم.

ئاللادىن ئۆزىنىڭ زور مەرھەمىتى بىلەن ئۇلىما، ئەمىرلىرىمىزنى خوجىمىز ۋە شەپقەتچىمىز پەيغەمبىرىمىزگە ئەگىشىشكە ۋە دىننى گۈللەندۈرۈشكە مۇۋەپپەق قىلىپ، ئۆزىنىڭ ياردىمىگە ئېرىشتۈرۈشىنى سورايمەن.

ئەمدى ئاللانىڭ قۇدرىتىدىن مەدەت تىلەپ، مەقسەتكە كېلەيلى.

ئېسىل نەسەپ

دۇنياغا كېلىش بىلەن ئىنسانلارنى شەرەپكە ئىگە قىلغان ھۆرمەتلىك پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەدنىڭ ئاتىسى ئابدۇللا، ئانىسى ئامىنە ئىدى. ئامىنە قۇرەيش قەبىلىسى زۆھرە جەمەتىگە مەنسۇپ ۋەھبىنىڭ قىزى ئىدى؛ ئابدۇللانىڭ ئاتىسى ئابدۇلمۇتتەلىب، ئانىسى ئامىنە بولۇپ، ئۇ قۇرەيش قەبىلىسى مەخزۇم جەمەتىگە مەنسۇپ ئەمىرنىڭ قىزى ئىدى؛ ئابدۇلمۇتتەلىب قۇرەيش قەبىلىسى ئىچىدە ھۆرمەتلىك بوۋاي بولۇپ، قۇرەيشلەر قىيىن ئەھۋاللارغا يولۇققان چاغدا ئۇنىڭ پىكرى بويىچە ئىش قىلاتتى، چوڭ ئىشلاردا ئۇنىڭغا بويسۇناتتى. ئابدۇلمۇتتەلىبنىڭ ئاتىسى ھاشىم، ئانىسى سەلما بولۇپ، ئۇ خەزرەج قەبىلىسى نەججار جەمەتىگە مەنسۇپ ئەمرنىڭ قىزى ئىدى؛ ھاشىمنىڭ ئاتىسى ئابدۇماناف، ئانىسى ئاتىكە بولۇپ، ئۇ سەلىم جەمەتىگە مەنسۇپ مۇررەنىڭ قىزى ئىدى؛ ئابدۇمانافنىڭ ئاتىسى قۇسەي، ئانىسى ھوببا بولۇپ، ئۇ خۇزائە جەمەتىگە مەنسۇپ ھەلىلنىڭ قىزى ئىدى. جاھىلىيەت① ۋاقتىدا بەيتۇللانى باشقۇرۇش خىزمىتىنى قىلىش، زىيارەتكە كەلگەنلەرنى سۇ ۋە تاماق بىلەن تەمىنلەش، قۇرەيش قەبىلىسى بويىچە مەسلىھەت يىغىنلىرىنى ئېچىش ھوقۇقى قۇسەينىڭ قولىدا ئىدى. مەسلىھەت يىغىنلىرىنى قۇسەينىڭ ئۆيىدە ئېچىلاتتى، جەڭدە تۇغ قاداش ئىشىمۇ ئۇنىڭ قولىدا ئىدى. قۇسەي ئۆلۈش ئالدىدا، يۇقىرىقى ئىشلارنى ئوغۇللىرىدىن ئابدۇددارغا ئۆتكۈزۈپ

① جاھىلىيەت — ئىسلام دىنى مەيدانغا كېلىشتىن بۇرۇنقى دەۋر.— ت

بەردى . لېكىن ، ئابدۇمانافنىڭ ئەۋلادى تاغىسى ئابدۇددار ئەۋلادىنىڭ
يۇقىرىقى ۋەزىپىلەرنى ئۆتەشتەك پەخرى ئورۇنغا ئىگە بولۇۋېلىشىغا قو-
شۇلماسلىق قارارىغا كېلىشتى . ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى دە - تالاش ئۇرۇشقا
بېرىپ تاقىلىدىغان چاغدا ، ئىككى تەرەپنىڭ ئەقىل - پاراسەتلىك ئادەم-
لىرى ئىشنىڭ ئالدىنى ئېلىپ ، ئابدۇماناف ئەۋلادىغا بەيتۇللاغا تاۋاپقا
بارغانلارنى زەمزەم سۈيى ۋە تاماق بىلەن تەمىنلەش ۋەزىپىسىنى بەردى .
ئابدۇلمۇتتەلىبنىڭ ئوغلى ئاباسقىچە ، مەزكۇر ۋەزىپە ئۇلارنىڭ قولىدا
بولۇپ كەلدى . شۇنىڭدىن كېيىنمۇ يەنىلا ئاباس ئەۋلادىنىڭ باشقۇرۇ-
شىدا بولدى . ئەمما ، بەيتۇللانى باشقۇرۇش ۋە خىزمىتىنى قىلىش
ۋەزىپىسى ئابدۇددار ئەۋلادىنىڭ ئىلكىدە قالدى ، ئىسلام دىنى مەيدانغا
كەلگەندىن كېيىنمۇ ئۇلار باشقۇرۇۋەردى . بۇ ۋەزىپە هازىرغا قەدەر
ئۇلارنىڭ قولىدا بولۇپ كەلمەكتە . ئۇلار بولسا شەيبەنىڭ ئوغۇللىرى ،
شەيبە ئوسماننىڭ ئوغلى ، ئوسمان ئەبۇتەلهەنىڭ ئوغلى ، ئەبۇتەلهە
ئابدۇلئۇززانىڭ ئوغلى ، ئابدۇلئۇززا ئوسماننىڭ ئوغلى ، ئوسمان ئاب-
دۇددارنىڭ ئوغلى ئىدى . تۇغ قاداش ۋەزىپىسىنىمۇ ئابدۇددار ئەۋلادى
داۋاملاشتۇرۇپ كەلدى . ئىسلام دىنى مەيدانغا كەلگەندىن كېيىن ، بۇ ۋە-
زىپە ئۇلارنىڭ قولىدىن مۇسۇلمانلار خەلىپىسىنىڭ ئىلكىگە ئۆتكۈزۈپ
بېرىلدى . مۇسۇلمانلار خەلىپىسى ئۇنىڭغا ئۆزى مۇۋاپىق دەپ قارىغان
كىشىنى قويىدىغان بولدى . مەسلىهەت ۋە قارار چىقىرىش يىغىنلىرىنى
ئېچىشمۇ مۇسۇلمانلار خەلىپىسىنىڭ قولىغا تاپشۇرۇلدى . قۇسەيىنىڭ ئا-
تىسى كىلاب ، ئانىسى سەئىدنىڭ قىزى فاتىمە ئىدى ، فاتىمە يامانىيەلىك
بولۇپ ، ئەزدۇشەنۇئە قەبىلىسىدىن ئىدى . كىلابنىڭ ئاتىسى مۇررە ، مۇر-
رەنىڭ ئانىسى هىند ئىدى . هىند بولسا فىهر ئىبنى مالىك جەمەتىگە
مەنسۇپ سەرىرنىڭ قىزى ئىدى . مۇررەنىڭ ئاتىسى كەئىب ، ئانىسى شەي-
بانىنىڭ قىزى مەهشىيە ئىدى . شەيبانىمۇ فىهرى جەمەتىدىن ئىدى .
كەئىبنىڭ ئاتىسى لۇئەي ، ئانىسى قۇزائە قەبىلىسىدىن بولغان كەئىبنىڭ
قىزى مارىيە ئىدى . لۇئەينىڭ ئاتىسى غالىب ، ئانىسى يەخلۇدنىڭ قىزى
ئاتىكە ئىدى . يەخلۇد نەزىر ئىبنى كىنانە جەمەتىدىن ئىدى . غالىبنىڭ

ئاتىسى فىھرى، ئانىسى ھارىسنىڭ قىزى لەيلا ئىدى. ھارىس ھۇزەيل قەبىلىسىدىن ئىدى. رىۋايەتلەرنىڭ كۆپ قىسمىدا، فىھرى دەل قۇرەيشنىڭ ئۆزى، فىھرىنىڭ ئەۋلادى قۇرەيشلەر دېيىلىدۇ. قۇرەيش قەبىلىسى ئون ئىككى جەمەتتىن ئىبارەت بولۇپ، ئۇلار: ئابدۇماناف جەمەتى، ئابدۇددار ئىبنى قۇسەي جەمەتى، ئەسەد ئىبنى ئابدۇلئۇززا ئىبنى قۇسەي جەمەتى، زۆھرە ئىبنى كىلاب جەمەتى، مەخزۇم ئىبنى يەقىزە ئىبنى مۇررە جەمەتى، تەمىم ئىبنى مۇررە جەمەتى، تىم ئىبنى مۇررە جەمەتى، ئەدى ئىبنى كەئىب جەمەتى، سەھىم ئىبنى ھەسىس ئىبنى كەئىب جەمەتى، جۇمە ئىبنى ھەسىس ئىبنى ئەمىر ئىبنى كەئىب جەمەتى، ئامىر ئىبنى لۇئەي جەمەتى، تىم ئىبنى غالىب جەمەتى، ھارىس ئىبنى فىھرى جەمەتى، موھارىب ئىبنى فىھرى جەمەتى ئىدى. ئۇلاردىن مەككىدە ئولتۇراقلاشقانلار ساي قۇرەيشلىرى، مەككىنىڭ ئەتراپىدا ئولتۇراقلاشقانلار سىرت قۇرەيشلىرى دېيىلەتتى. فىھرىنىڭ ئاتىسى مالىك، ئانىسى ئامىرنىڭ قىزى جەندەلە بولۇپ، ئامىر جۇرھۇملۇق ئىدى؛ مالىكنىڭ ئاتىسى نەزىر، ئانىسى ئەدۋان ئىبنى قەيس ئەيلاننىڭ قىزى ئاتىكە ئىدى؛ نەزىرنىڭ ئاتىسى كىنانە، ئانىسى تەمىم جەمەتىدىن مۇررەنىڭ قىزى بەررە ئىدى؛ كىنانەنىڭ ئاتىسى خۇزەيمە، ئانىسى سەئىد ئىبنى قەيس ئەيلاننىڭ قىزى ئەۋانە ئىدى؛ خۇزەيمەنىڭ ئاتىسى مۇدرىكە، ئانىسى قۇزائەلىك ئەسلەمنىڭ قىزى سەلما ئىدى؛ مۇدرىكەنىڭ ئاتىسى ئىلياس، ئانىسى شان - شەۋكەتلىك داڭدار خەنزەب ئىدى؛ ئىلياسنىڭ ئاتىسى مۇزەر، ئانىسى جەندە ئىبنى مەئىدنىڭ قىزى رەباب ئىدى؛ مۇزەرنىڭ ئاتىسى نىزار، ئانىسى ئەكىنىڭ قىزى سەۋدە ئىدى؛ نىزارنىڭ ئاتىسى مەئەد، ئانىسى جۇرھۇملۇق جەۋشەمنىڭ قىزى موئانە ئىدى؛ مەئەدنىڭ ئاتىسى ئەدنان ئىدى.

تارىخ ئالىملىرى ۋە مۇھەددىسلەر بىردەك توغرا دەپ قارىغان نەسەپ (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ نەسەبى) ئەنە شۇ. ئەمما، ئەدناننىڭ يۇقىرىسىدىكى ئەجدادلىرىنى ساناش دۇرۇس ئەمەس. قىسقىسى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نەسەبى ئىبراھىمنىڭ ئوغلىغا يەنى كېيىن ئەرەبلىشىپ كەتكەن ئەرەبلەرنىڭ ئاتىسى ئىسمائىلغا يېتىپ بارىدىغانلىقى

مەسىلىسىدە تارىخ ئالىملىرى ۋە مۇھەددىسلەرنىڭ پىكرى بىردەك. كۆرۈپ تۇرۇپسىزكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نەسەبى ئېسىل نەسەب، پاك ئاتىلار، پاك ئانىلاردۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يۇقىرىقى ئاتىلىرىنىڭ پۇشتىدىن ئانىلىرىنىڭ قارنىغا يۆتكىلىپ، ئاخىر تۇغۇلۇش بىلەن ئاللا ئۇنى پەيغەمبەرلىككە تاللىغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نەسەبى ئەرەبلەر ئىچىدە ئەڭ ئېسىل ۋە ئەڭ يۇقىرى مەرتىۋىلىك بولغان قۇرەيش قەبىلىسىدىن ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زەنجىرسىمان ئاتا - بوۋىلىرىنىڭ ھەممىسى ئېسىل زاتلار، ئەرbablar بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئىچىدە بىرەر چاكىنا ئادەمنى ئۇچراتمايسىز، شۇنىڭدەك ئۇنىڭ ئانا تەرەپ ئەجدادلىرىمۇ نوپۇزلۇق، ئاتاغلىق قەبىلىلەردىن ئىدى. شۈبھىسىزكى، نەسەبى ئېسىل، تېگى پاك بولۇش پەيغەمبەرلىكنىڭ شەرتلىرىدىندۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاتا - ئانىلىرىنىڭ قوشۇلۇشى، ئەرەبلەرنىڭ قائىدىسى بويىچە، قانۇنىي يول بىلەن بولغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نەسەبى جاھىلىيەتنىڭ پاھىشىۋازلىقلىرى بىلەن بۇلغانمىغان. خۇداغا شۈكرى، ئاللا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئۇنىڭدىن پاك قىلغان.

ئابدۇللانىڭ ئامىنىگە ئۆيلىنىشى ۋە ئامىنىنىڭ ھامىلدار بولۇشى

ئابدۇللا ئاتىسى ئابدۇلمۇتتەلىبنىڭ ئەڭ ئامراق بالىسى ئىدى. ئابدۇللا 18 ياشقا كىرگەندە، ئاتىسى ئۇنىڭغا ۋەھبنىڭ قىزى ئامىنىنى ئېلىپ بەردى. ۋەھب ئابدۇمانافنىڭ ئوغلى، ئابدۇماناف زۆھرەنىڭ ئوغلى، زۆھرە كىلابنىڭ ئوغلى ئىدى. بۇ چاغدا ئامىنە نەسەب ۋە قەبىلە جەھەتتىن قۇرەيش ئائىلىرىنىڭ ئەڭ ئېسىلى ئىدى. ئۇ ئابدۇللانىڭ نىكاھىغا ئۆتۈپ، ئۇنىڭ بىلەن بىر تەككە باش قويغاندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ھامىلدار بولدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئانىسىنىڭ قورسىقىدا ئىككى ئايلىق بولغاندا ئاتىسى ئابدۇللا ۋاپات بولۇپ، ئەدى ئىبنى نەججارنىڭ ئەۋلادى بولغان تاغىلىرىنىڭ قېشىدا مەدىنىدە دەپنە قىلىندى. ئابدۇللا شام (سۇرىيە) غا سودا ئۈچۈن بېرىپ قايتىپ

كېلىۋېتىپ، مەدىنىگە كەلگەندە قازا تاپقاندى. ئامىنەنىڭ ئاي - كۈنى توشۇپ، بالىسى تۇغۇلدى. دۇنيانىڭ بۇلۇڭ - پۇشقاقلىرىغىچە مەرىپەت روھىنى تاراتقان، گۈزەل ئەخلاقلارنى مۇكەممەللەشتۈرگەن بۇ ئۇلۇغ بوۋاق بىلەن جاھان ئۈمىدۋارلاندى. مەرھۇم ئاسترونوم مەھمۇد پاشا① مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ رەبىئۇل ئەۋۋەل (ھىجرىيىنىڭ 3 - ئېيى) نىڭ 9 - كۈنى دۈشەنبە ئەتىگەندە تۇغۇلغانلىقىنى، بۇ ۋاقىتنىڭ مىلادىنىڭ 571 - يىلى 4 - ئاينىڭ 21 - كۈنىگە يەنى پىل ۋەقەسى②نىڭ بىرىنچى يىلىغا توغرا كېلىدىغانلىقىنى ئېنىقلاپ چىقتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەنى ھاشىم كوچىسىدا ئەبۇتالىبنىڭ قورۇسىدا تۇغۇلدى. ئابدۇراھمان ئىبنى ئەۋۋىنىڭ ئانىسى شەففا تۇغۇت ئانىسى بولدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئانىسى ئامىنە پەيغەمبىرىمىزنىڭ چوڭ دادىسىغا خۇش خەۋەر يەتكۈزۈشكە كىشى ئەۋەتتى. چوڭ دادىسى خۇشال ھالدا كېلىپ، ئۇنىڭغا مۇھەممەد دەپ ئات قويدى. بۇ ئىسىم بۇرۇن ئەرەبلەر ئىچىدە قوللىنىلمىغان. ئاللا ئۆز ئىرادىسىنى ئىشقا ئاشۇرماقچى بولدى. پەيغەمبەرلەرگە نازىل قىلغان تەۋرات③، ئىنجىل④غا ئوخشاش كىتابلاردا بۇ ئىسىم زىكرى

---

① مەھمۇد پاشا — مىسىرلىق ئاسترونوم، 1885 - يىلى ۋاپات بولغان. — ت

② پىل ۋەقەسى — مەككىدە يۈز بەرگەن مەشھۇر ۋەقە. ئەرەبلەر ۋە باشقا خەلقلەرنىڭ مۇھىم ۋەقەلەرنى تارىخ بېشى قىلىپ ھېسابلاش ئادەتلىرىگە ئوخشاش، ئەرەبلەرمۇ بۇ ۋەقەنى تارىخ بېشى قىلىۋالغان. قۇرئاندا پىل سۈرىسىدىمۇ بۇ ۋەقە تىلغا ئېلىنغان. بۇ ۋەقەنىڭ خۇلاسىسى شۇكى، مىسىردىن كېيىن يەمەنگە ھۆكۈمرانلىق قىلغان ھەبەش پادىشاھلىرىدىن بىرى مەككىگە ھۇجۇم قىلىپ كېلىپ كەئبىنى بۇزماقچى بولىدۇ. ئۇ چوڭ بىر پىلنى ئېلىپ كەلگەن، ئەرەبلەر مۇنداق پىلنى كۆرمىگەن ئىدى. كېلىش ئالدىدا تۇرغان پەيغەمبىرىگە ھۆرمەت بىلدۈرۈش، ئۇلۇغ كەئبىنى ساقلاش يۈزىسىدىن ئاللا دۈشمەنلەرنىڭ سۈيىقەستىنى بەربات قىلدى. ئۇلارغا بىر تۈركۈم قۇشنى ئەۋەتىپ، شېغىل تاشلارنى ئاتقۇزۇپ، ئۇلارنى چاينىۋېتىلگەن ساماندەك قىلىۋەتتى، قۇرەيشلەرنى دۈشمەنگە قارشى تۇرۇش مۇشەققىتىدىن قۇتقۇزدى.

③ تەۋرات — يەھۇدىيلارنىڭ مۇقەددەس كىتابى. — ت

④ ئىنجىل — خىرىستىيانلارنىڭ مۇقەددەس كىتابى. — ت

قىلىنىغان. ئاللا ئىرادىسىنى ئىشقا ئاشۇرۇش يۈزىسىدىن رەسۇلۇللانى شۇنداق ئاتاشنى چوڭ دادىسىنىڭ كۆڭلىگە سالغان. ئاتىسى ئابدۇللانىڭ دىدىكى، ھەبەشلەردىن بولغان ئۇممۇئەيمەن بەرەكە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا تەربىيە ئانىسى بولدى. ئۇنى بىرىنچى قېتىم ئېمىتكەن ئايال، تاغىسى ئەبۇلەھەبنىڭ دىدىكى سۇۋەيبە ئىدى.

ئېمىتىش

بالىنىڭ زېرەك بولۇشى ئۈچۈن سەھرادىن ئىنىكئانا تېپىپ كېلىپ بالىلىرىنى ئەمگۈزۈش ئەرەبلەرنىڭ ئادىتى ئىدى. شەھەرلەردە تەربىيىلەنگەن بالا گالۋاڭ، بوشاڭ بولىدۇ، دېيىشەتتى. سەئىد ئىبنى بەكرى قەبىلىسىدىن بىر تۈركۈم ئاياللار ئەمگۈزىدىغان بالا ئىزدەپ كېلىدۇ، ماختاشقا لايىق بوۋاق مۇھەممەد بەنى سەئىد قەبىلىسىدىن ئەبۇ زۇ ئەيىبنىڭ قىزى ھەلىمىگە توغرا كېلىدۇ. ھەلىمىنىڭ ئېرىنىڭ ئىسمى ئەبۇكەبشە ئىدى. قۇرەيش خەلقى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى مەسخىرە قىلغان چاغدا، ئۇنى ئەبۇكەبشىگە مەنسۇپ قىلغان، ئەبۇكەبشىنىڭ ئوغلى ئاسماندىن سۆزلەيدۇ، دېيىشكەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئەمگۈزگەن تۆت يىلدىن ئارتۇق ۋاقىت داۋامىدا، ھەلىمىنىڭ ئائىلىسىگە بەركەت ياققان.

رەسۇلۇللانىڭ كۆكرىكى يېرىلىش ۋەقەسى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەلىمىنىڭ تەربىيىسىدىكى ۋاقتىدا مۇھىم ۋەقە يۈز بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆكرىكى يېرىلىپ، شەيتاننىڭ ۋەسۋەسىسى چىقىرىپ تاشلاندى. بۇ ۋەقەدىن قورقۇنچ ئىچىدە قالغان ھەلىمە ئۇنى ئانىسىغا قايتۇرۇپ بېرىدۇ، ھەلىمە بۇ ۋەقەنىڭ جەريانىنى سۆزلەپ مۇنداق دەيدۇ: «ئۇ قېرىنداشلىرى (ھەلىمىنىڭ بالىلىرى) بىلەن ئۆيىمىزنىڭ ئارقىسىدا قوزىلار ئارىسىدا ئويناۋاتاتتى. ئۇنىڭ قېرىندىشى (ھەلىمىنىڭ بالىسى) يۈگۈرۈپ كىرىپ، ماڭا ۋە

دادىسىغا : ‹ھېلىقى قۇرەيشلىك قېرىندىشىمنى ئاق كىيىملىك ئىككى كىشى تۇتۇۋېلىپ ياتقۇزۇپ ، قورسىقىنى يېرىپ قامچا بىلەن قوچۇۋاتىدۇ ، › دېدى . ئاتىسى بىلەن ئىككىمىز چىقىپ قارىساق ، ئۇنىڭ رەڭگى ئۆڭۈپ كېتىپتۇ . ئىككىمىز ئۇنى قۇچاقلاپ : نېمە بولدۇڭ ئوغلۇم ؟ دەپ سورىساق ، ئۇ : ئاق كىيىملىك ئىككى كىشى كېلىپ ، بىرى ھەمرىيىگە مېنى كۆرسىتىپ : مۇشۇمۇ ؟ دېۋىدى . ھەمرىيى : شۇ ! دەپ جاۋاب بەردى . شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ماڭا ئېتىلدى ۋە مېنى ياتقۇزۇپ قورسىقىمنى يېرىپ ، بىر نەرسىنى ئاختۇرۇپ ئېلىپ تاشلىۋەتتى ، ئۇنىڭ نېمىلىكىنى ئۇقمايمەن ، دېدى .»

رەسۇلۇللانىڭ ئامىنە ۋاپات بولغاندىن كېيىن ئابدۇلمۇتتەلىبنىڭ قولىغا قېلىشى ، ئابدۇلمۇتتەلىب ۋاپات بولغاندىن كېيىن ئەبۇتالىبنىڭ قولىغا قېلىشى

ئانىسى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ھەلىمىدىن تاپشۇرۇۋېلىپ ، ئابدۇللانىڭ تاغىلىرىدىن بولغان ئەدى ئىبنى نەججار جەمەتىنى يوقلاش ئۈچۈن مەدىنىگە بىللە ئېلىپ باردى . ئامىنە مەدىنىدىن قايتىپ كېلىۋېتىپ يولدا ئەبۋا① دېگەن جايدا قازا قىلدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئۇممۇ ئەيمەن باقتى . چوڭ دادىسى ئابدۇلمۇتتەلىب ئۆز تەربىيىسىگە ئالدى . ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كەلگۈسىدە بۈيۈك ئادەم بولىدىغانلىقىنى ئۇنىڭدا كۆرۈلگەن ئالامەتلەردىن بايقىغانلىقى ئۈچۈن ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بالىسىدىنمۇ ئارتۇق كۆيۈنەتتى ، ئۇنى بەكمۇ ئەتىۋارلايتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەككىز ياشقا كىرگەندە ئابدۇلمۇتتەلىب ۋاپات بولدى ، شۇنىڭ بىلەن دادىسىنىڭ قېرىندىشى ئەبۇتالىبنىڭ قولىغا قالدى ، ئەبۇتالىب ئۇنىڭغا كۆيۈمچان ۋە ھامىي ئىدى . ئەبۇتالىبنىڭ قولى قىسقا ئىدى ، ئاللا ئۇنىڭ ئاز مېلىنى بەرىكەتلىك قىلدى . پەيغەمبەر ئەلەي-

---

① ئەبۋا — مەككە بىلەن مەدىنىنىڭ ئارىسىدىكى بىر كەنت بولۇپ ، مەككىگە قارىغاندا مەدىنىگە يېقىنراق .

ھەسسالام تاغىسى ئەبۇتالىبنىڭ تەربىيىسىدە بولغان مۇددەتتە قانائەتچانـ
لىقتا، ئادەتتە ئۇششاق باللار شۇغۇللىنىدىغان مەنىسىز ئىشلاردىن يىراق
بولۇشتا نەمۇنە ئىدى. تەربىيە ئانىسى ئۇممۇ ئەيمەننىڭ رىۋايەت قىلىشى
چە، تاماق ۋاقتىدا باللار كېلىپ تالىشىپ كەتسىمۇ، پەيغەمبەر
ئەلەيھىسسالام ئاللانىڭ بېرىدىغىنىغا قانائەتلىنىپ تۇراتتى.

رەسۇلۇللانىڭ شامغا قىلغان تۇنجى سەپىرى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام 12 ياشقا كىرگەندە، تاغىسى ۋە تەربىيە
چىسى تىجارەت بىلەن شامغا بارماقچى بولدى، پەيغەمبىرىمىزگە
تاغىسىدىن ئايرىلىش ئېغىر تۇيۇلدى. تاغىسىنىڭ ئىچى ئاغرىپ ئۇنى بىللە
ئېلىپ باردى. بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇنجى سەپىرى بولدى.
ئۇلار شامدا ئۇزاق تۇرمىدى، كارۋاندىكىلەر بۇسرا① ئەتراپىدا راھىپ
(يەھۇدىلارنىڭ دىنىي باشلىقى. — ت) بەھىرا بىلەن ئۇچرىشىپ قالدى.
بەھىرا ئۇلاردىن يەھۇدىلارنىڭ مۇقەددەس كىتابىدا بايان قىلىنغان، مۇشۇ
زاماندا ئەرەبلەر ئىچىدىن مەيدانغا كېلىدىغان پەيغەمبەر توغرىلىق
سورىدى. كارۋاندىكىلەر ئۇنداق كىشىنىڭ تېخى مەيدانغا كەلمىگەنلىكىنى
ئېيتتى. يەھۇدى، ناسارالاردىن ئىبارەت ئەھلى كىتاب (تەۋرات، ئىنجىلغا
ئېتىقات قىلىدىغان خەلقلەر. — ت) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېلىشتىن بۇرۇن
ئاشۇنداق سۆزلەرنى كۆپ قىلىشاتتى. «ئۇلار بۇرۇن ئېتىراپ قىلغان
پەيغەمبەر مەيدانغا كەلگەندە، ئۇنى ئىنكار قىلىشتى، ئاللا كاپىرلارنى
رەھمىتىدىن يىراق قىلىدۇ.» (سۈرە بەقەرە، 89 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى)

فۇججار ئۇرۇشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام 20 ياشقا كىرگەندە فۇججار ئۇرۇشىغا

① بۇسرا — سۈرىيە بىلەن ئەرەبىستان ئارىسىدىكى چېگرىغا جايلاشقان كەنت.

قاتناشتى . بۇ ئۇرۇش كىنانە ۋە قۇرەيش قەبىلىسى بىلەن قەيس قەبىلىسى ئوتتۇرىسىدا بولدى . ئۇرۇشنىڭ سەۋەبى مۇنداق ئىدى : ھىرە① دىكى ئەرەب پادىشاھى نوئمان ئىبنى مۇنزىر ھەر يىلى ئوكاز بازىرىغا مال ئەۋەتىپ ساتتۇراتتى . نوئمان مالنى خەلق ئىچىدە گېپى ئۆتىدىغان نوپۇزلۇق ئادەمنىڭ ھىمايىسىدە ئەۋەتەتتى . بىر كۈنى كىنانە قەبىلىسىدىن بەراز ئىبنى قەيس نوئماننىڭ ھوزۇرىدا بولۇپ قالدى . بەراز ھەددىدىن ئارتۇق قانخور ۋە يامان بولغاچقا ، قەۋمى ئۇنى ئورنىدىن ئېلىپ تاشلىغان ئىدى . نوئماننىڭ ھوزۇرىدا ئۇرۇۋە ئىبنى ئۆتبەتۇر رەھھالمۇ بار ئىدى . نوئمان : مېنىڭ تىجارەت مېلىمنى كىم قوغداپ ئوكازغا يەتكۈزۈپ قويىدۇ ؟ دېدى . بەراز : مەن ئۇنى كىنانە قەبىلىسىدىن قوغداپ يەتكۈزۈپ قويىمەن ، دېدى . نوئمان : مەن مېلىمنى پۈتۈن كىشىلەردىن كىم قوغدايدۇ ، دېمەكچىمەن ، دېدى . ئۇرۇۋە نوئمانغا : يارايسەن ، پەسكەش ئىت سېنىڭ مېلىڭنى قوغدىيالامدۇ ؟ مانا مەن مېلىڭنى پۈتۈن ئەرەبتىن قوغدىيالايمەن ، دېدى . بەراز : ئى ئۇرۇۋە ، نوئماننىڭ مېلىنى كىنانە قەبىلىسىدىنمۇ قوغدىيالامسەن ؟ دېدى . ئۇرۇۋە : پۈتۈن كىشىلەردىن قوغدىيالايمەن ! دېدى . بەراز بۇنى كۆڭلىگە پۈكۈپ قويۇپ ، پۇرسەت كۈتۈپ تۇردى . ئۇرۇۋە تىجارەت بىلەن سىرتقا چىققاندا ، ئۇنى سۇيىقەست بىلەن ئۆلتۈردى . بەراز ئۆزىنىڭ كىنانە قەبىلىسىگە ئادەم ئەۋەتىپ ، ئۇرۇۋەنىڭ قەيس قەبىلىسىنىڭ كىنانە قەبىلىسىگە ھۇجۇم قىلىدىغانلىقىدىن ئاگاھلاندۇردى . قەيس قەبىلىسى خەۋەرنى ئۇققاندىن كېيىن ئىنتىقام ئېلىش ئۈچۈن قوزغىلىپ چىقىپ ، نەخلە② دېگەن جايدا قۇرەيش ۋە كىنانە قەبىلىلىرى بىلەن ئۇرۇشتى . ئۇرۇش تازا ئەۋجىگە چىققاندا ، قۇرەيش قەبىلىسى بىلەن كىنانە قەبىلىسى مەغلۇپ بولۇپ ، پاناھ ئىزدەپ ھەرەمگە كىرىۋالدى . بۇ چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇرەيش قەبىلىسى بىلەن بىللە ئىدى . قەيس قەبىلىسىدىكىلەر ئۆز دۈشمەنلىرىگە : بىز ئۇرۇۋەنىڭ قېنىدىن كەچمەيمىز ! كېلەر يىلى يەنە ئوكازدا سىلەر بىلەن ئۇرۇشىمىز !

---

① ھىرە — فۇرات دەرياسىنىڭ غەربىدىكى بىر شەھەر . — ت

② نەخلە — مەككە بىلەن تائىفنىڭ ئارىسىدىكى جاي .

دەپ قايتىپ كەتتى. ئۇلار يۇرتىغا بېرىپ، ئۆز قەۋمىنى ئۇرۇشقا سەپەرۋەر قىلدى. ياندۇرقى يىلى قەيس قەبىلىسى ئادەملىرىنى ۋە تەرەپدارلىرىنى يىغدى. سەقىب قەبىلىسى ۋە باشقىلار قەيس قەبىلىسى تەرەپتە بولۇپ كېلىشتى. قۇرەيش قەبىلىسمۇ كىنانە قەبىلىسىنى ۋە مەككىنىڭ جەنۇبىدىن ئادەملىرىنى يىغدى، بۇلار قۇرەيشنىڭ ئىتتىپاقچىلىرى ئىدى. ھاشىم جەمەتىنىڭ باشلىقى زۇبەير ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىب ئىدى. زۇبەيرنىڭ قېرىنداشلىرى ئەبۇتالىب، ھەمزە، ئابباس ۋە ئابدۇللانىڭ ئوغلى ھۆرمەتلىك پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زۇبەير بىلەن بىللە ئىدى. ھەرب ئىبنى ئۇمەييە قۇرەيش قەبىلىسى بويىچە ياشانغان ۋە نوپۇزلۇق كىشى بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇ بەنى ئۇمەييە ئايمىقىنىڭ ۋە پۈتۈن قۇرەيش قەبىلىسىنىڭ رەھبىرى ئىدى. قۇرەيش قەبىلىسىنىڭ ھەربىر ئايمىقىنىڭ باشلىقى بار ئىدى. ئۇلار ئۇرۇشۇپ گىرەلىشىپ كەتتى، بۇ ئۇرۇش ئەرەب ۋەقەلىكلىرى ئىچىدە ئەڭ دەھشەتلىك ئۇرۇش بولدى. ئەرەبلەرنىڭ نەزەرىدە مۇقەددەس بولغان مەككىنىڭ ھۆرمىتى دەپسەندە قىلىنغانلىقتىن، بۇ ئۇرۇش فۇججار ئۇرۇشى (گۇناھكارلار ئۇرۇشى) دەپ ئاتالدى. قەيس قەبىلىسىگە بەختسىزلىك يۈزلىنىپ، ئۇنىڭ تەرەپدارلىرى بولغان بەزى قەبىلىلەرمۇ مەغلۇپ بولۇشقا باشلىدى. لېكىن، ئارىدىن بىرى چىقىپ، ئىككى تەرەپتىن ئۆلگەنلەرنى ساناپ چىقىپ، ئادىمى ئاز ئۆلگەن تەرەپ ئادىمى كۆپ ئۆلگەن تەرەپكە تۆلەم تۆلىسۇن، دېگەن شەرت بىلەن ئىككى تەرەپنى سۈلھى قىلىشنى ئېيتتى. قەيس قەبىلىسىدىن ئۆلگەنلەرنىڭ سانى ئوشۇق چىققاچقا، قۇرەيش قەبىلىسى ئۇلارغا تۆلەم تۆلەيدىغان بولدى. بۇ ئىشتا ھەرب ئىبنى ئۇمەييە مەسئۇل بولدى ۋە تۆلەم تۆلىنىپ بولغىچە ئوغلى ئەبۇ سۇفيانىنى قەيس قەبىلىسىگە رەنە قويدى. ئەرەبلەرنىڭ كۆپىنچە كىچىك ئىشلاردىن باشلىنىدىغان ئۇرۇشلىرىغا ئوخشاش، بۇ ئۇرۇشمۇ شۇنداق ئاياغلاشتى. ئەرەبلەرنىڭ ئارىسىدا ئىسلام نۇرى تارىلىش بىلەن ئاللا ئۇلارنىڭ دىللىرىنى دوستلاشتۇردى، يۇقىرىقىدەك ناھەق ئۇرۇشلارنى تۈگەتتى.

خەيرىيەت ئۇيۇشمىسى

قۇرەيشلەر فۇججار ئۇرۇشىدىن قايتىپ كېلىپ، خەيرىيەت ئۇيۇشمىسى قۇرۇشقا چاقىرىق چىقاردى. قۇرەيش باشلىقلىرىدىن ئابدۇللا ئىبنى جۇدئان تىمنىڭ قورۇسىدا خەيرىيەت ئۇيۇشمىسىنى تەشكىل قىلدى. بۇنىڭغا ئابدۇماناف ئەۋلادىدىن هاشىم جەمەتى، مۇتتەلىب جەمەتى، ئەسەد ئىبنى ئابدۇلئۇززا جەمەتى، زۆھرە ئىبنى كىلاب جەمەتى ۋە تىم ئىبنى مۇررە جەمەتى قاتناشتى. ئۇلار ئىتتىپاق تۈزۈپ، مەككىلىكلەردىن ياكى چەتتىن كەلگەن كىشىلەردىن بىرەرى مەككىدە زۇلۇمغا ئۇچرىسا، ئۇنىڭغا ياردەم بېرىپ، ھەققىنى جايىغا قارار تاپقۇزۇشقا ۋەدىلەشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالاممۇ تاغىلىرى بىلەن بۇ ئۇيۇشمىغا قاتناشتى. ئۇ پەيغەمبەرلىك شەرىپىگە ئىگە بولغاندىن كېيىنمۇ: ئابدۇللا ئىبنى جۇدئاننىڭ قورۇسىدا قۇرۇلغان ئۇيۇشمىغا قاتناشقانىدىم، بۇ ئۇيۇشما ماڭا قىزىل تۆگىلەر① دىنمۇ قىممەتلىك، هازىرقى چېغىمدا شۇنداق ئىشقا دەۋەت قىلغۇچى بولسا، چوقۇم قوبۇل قىلاتتىم، دېگەن. چۈنكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام گۈزەل ئەخلاقلارنى تەشەببۇس قىلىشقا ئەۋەتىلگەن، بۇ ئۇيۇشمىنىڭ ئىشلىرىمۇ گۈزەل ئەخلاق جۈملىسىگە كىرىدۇ. ئىسلام دىنىي مۇشۇنداق نۇرغۇن ئىشلارنى ئېتىراپ قىلغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: مەن گۈزەل ئەخلاقلارنى ئومۇملاشتۇرۇش ئۈچۈن ئەۋەتىلدىم، دېگەن سۆزىمۇ مۇشۇ نۇقتىنى چۈشەندۈرىدۇ. مەزكۇر ئۇيۇشمىغا نۇرغۇن كىشىلەر قاتنىشىپ ھەققانىي ئادەملەردىن بولغان.

رەسۇلۇللانىڭ شامغا قىلغان ئىككىنچى قېتىملىق سەپىرى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام 25 ياشقا كىرگەندە، شامغا ئىككىنچى قېتىم سەپەر قىلدى. ئەسەد جەمەتىدىن خۇۋەيلىدنىڭ قىزى خەدىچە ئې-

① قىزىل تۆگە ئەرەبلەردە ئەڭ قىممەتلىك نەرسە ھېسابلىنىدۇ. — ت

www.uyghurkitap.com

سىل، باي سودىگەر خانىم ئىدى، كىشىلەرنى ياللاپ تىجارەتكە سالاتتى، شېرىك تىجارەت قىلاتتى. ئۇ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھېچ كىشىنىڭ ۋۇجۇدىدىن تېپىلمايدىغان سەممىي، راستچىل ئىكەنلىكىنى، ھەتتا خەلقى ئۇنى ئەمىن (ئىشەنچلىك) دەپ ئاتايدىغانلىقىنى ئاڭلاپ، ئۇنى ياللاپ تىجارەت ئۈچۈن شامغا ئەۋەتتى. ئۇنىڭغا باشقىلاردىن كۆرەماللارنىڭ ئەڭ ياخشىلىرىنى بەردى. خىزمەتچىسى مەيسەرەنى ئۇنىڭغا قوشۇپ ئەۋەتتى. ئۇلار بېرىپ سودا قىلىپ زور پايدا ئالدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ سەپىرىدە تۈرلۈك بەركەتلەر كۆرۈلدى. بۇنىڭ بىلەن خەدىچەنىڭ خىزمەتچىسى مەيسەرە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئامراق بولۇپ قالدى.

رەسۇلۇللانىڭ خەدىچىگە ئۆيلىنىشى

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىلەن مەيسەرە مەككىگە قايتىپ كەلدى. خەدىچە ئۇلارنىڭ زور پايدا ئالغانلىقىنى كۆرۈپ، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن خۇرسەن بولدى، ئۇنىڭغا ياتلىق بولۇشنى بىلدۈرۈپ ئەلچى ئەۋەتتى. بۇ چاغدا خەدىچە قىرىق ياش ئۆپچۆرىسىدە ئىدى. ئۇ قۇرەيش قەبىلىسى ئىچىدە ئوتتۇرا نەسەبلىك، پۇل ـ مېلى كۆپ ئايال ئىدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام تاغىسى بىلەن خەدىچىنىڭ تاغىسى ئەمىر ئىبنى ئەسەدنىڭ قېشىغا كىردى. تاغىسى ئەبۇتالىب ئارقىلىق خەدىچىنى خوتۇنلۇققا سورىدى. خەدىچىنىڭ تاغىسى ماقۇل كۆرۈپ، ئۇنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا بەردى. ئەبۇتالىب شۇ كۈنى مۇنداق خۇتبە ئوقۇپ نىكاھ قىلدى: «ئاللاغا شۈكرىكى، ئاللا بىزنى ئىبراھىم، ئىسمائىللارنىڭ نەسلىدىن قىلدى؛ مەئەد ۋە مۇزەرنىڭ ئەۋلادى قىلدى؛ بىزنى بەيتۇللاغا قارايدىغان، ھەرەمنى باشقۇرىدىغان قىلدى؛ ھەرەمنى ھەج قىلىنىدىغان بەيتۇللا قىلدى ۋە قان تۆكۈش مەنئى قىلىنغان، ھۆرمىتىنى ساقلاشقا تېگىشلىك جاي قىلدى؛ بىزنى كىشىلەر ئۈستىدە ھۆكۈمران قىلدى. مېنىڭ قېرىندىشىمنىڭ ئوغلى مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللا ئېسىللىكتە، ئالىجاناپلىقتا ۋە پەزىلەتتە تەڭداشسىزدۇر. ئۇنىڭ مال ـ مۈ-

لۇكـى ئاز بولسىمۇ ، مال دېگەن داۋامى يوق سايىگە ئوخشاش تۆگەيدىغان نـەرسـە ۋە قـايتۇرۇلىدىغان ئارىيەت ، ئاللاغا قەسەمكى ، مۇھەممەد كەلگۈ- سـىـدە بـۈيـۈك نـامغا ئىگە بولىدۇ ، چوڭ ئىشلارنى قىلىدۇ . ئۇ سىلەرنىڭ قـىـزىڭلار خەدىچىنى ياقتۇرۇپ ئالماقچى بولدى . خەدىچىگە (مۇنچىلىك) مەھرى (ھەق) بەردى .»

شـۇنـىـڭ بـىـلەن نىكاھ پۈتتى . خەدىچە ئىلگىرى ئەبۇھالە دېگەن كـىـشـىـنـىڭ نىكاھىدا ئىدى . ئەبۇھالە ۋاپات بولغاندا ، خەدىچە ئۇنىڭدىن ھالە① ئىسىملىك بىر ئوغۇل بىلەن قالغان ئىدى . ھالە پەيغەمبەر ئالەيھىس-سالامنىڭ ئۆگەي بالىسى ئىدى .

بەيتۇللانىڭ ئىسلاھ قىلىنىشى

پـەيـغـەمـبـەر ئەلـەيـھـىـسسالام 35 ياشقا كىرگەندە ، چوڭ كەلكۈن كـېـلـىـپ ، كەئبىنىڭ تاملىرىنى ئاجىرىتىۋەتتى . بۇندىن بۇرۇن يۈز بەر-گـەن بـىـر يـانـغـىـندا كەئبىنىڭ تاملىرى بوشاپ قالغان ئىدى . قۇرەيش ئەرەبـلـىـرى كەئبىنى بۇزۇپ قايتا ئېگىزلىتىپ ياپماقچى بولدى . بۇ چاغدا كەئبە ئادەم بويى ئېگىزلىكتە بولۇپ ، تاشتىن قوپۇرۇلغان ئىدى . قۇرەيش ئەرەبـلـىـرى بـۇ ئـىـش ئۈچـۈن يـىـغـىـلـدى . لـېـكـىـن ، ئۇلار كـەئبىنى ئۇلۇغلىغانلىقتىن ئۇنى بۇزۇشتىن قورقۇشتى . ۋەلىد ئىبنى مۇغىرە ئۇلاردىن : كـەئـبـىـنـى بـۇزۇشـتىن مەقسەت تۈزەشمۇ ياكى ۋەيران قىلىشمۇ ؟ دەپ سـورىـدى . ئۇلار : مـەقسىتىمىز تۈزەش ، دەپ جاۋاب بەردى . ۋەلىد : ئاللا تـۈزـىـگـۈچىلەرنى ھالاك قىلمايدۇ ، دېدى ۋە كەئبىنى بۇزۇشقا باشلىدى . ئۇلارمـۇ ۋەلـىـدگـە ئەگـىـشىپ بۇزۇپ ، ئىسمائىلنىڭ قويغان ھۇلىغا يېتىپ بـارغـاندا ، نۇرغۇن ھېكمەتلىك سۆزلەر نەقىش قىلىپ ئويۇلغان تەخسىلەر چىقتى . مەشھۇر ئىمارەتلەرگە ھۇل قويغۇچىلارنىڭ بۇرۇنقىلارنىڭ ئىشىنى كـېـيـىـنـكـىـلەرگە يادىكار قالدۇرۇش ئۈچۈن مۇشۇنداق قىلىش ئادىتى بار ئـىـدى . شۇنداق قىلىپ ، ئـۇلار ئىسلاھ قىلىشقـا كىرىشتى . ئىسلاھ قىلىش

---

① ئەرەبـلـەردە بـىـر كـىـشـىـنى پالانىنىڭ دادىسى دەپ ئاتاش ئادىتى بار ، ئەبۇھالە دېگىنى ھالەنىڭ دادىسى دېگەن بولىدۇ .— ت

www.uyghurkitap.com

خىراجىتى پاھىشە ۋە جازاندىن كەلگەن ھارام ماللار ئارىلاشمىغان ھالال مالدىن تەييارلاندى. قۇرەيش قەبىلىسىنىڭ چوڭلىرى كەئبىنىڭ ئىسلاھاتىغا ئىشلىتىدىغان تاشلارنى مۇرىلىرىدە توشۇيتتى. ئابباس ئىبنى رەسۇلۇللاھمۇ تاش توشۇغۇچىلارنىڭ ئىچىدە بار ئىدى. باقۇم ئىسىملىك رۇملۇق بىر ياغاچچى قۇرۇلۇشنى باشقۇراتتى. باقۇم كەئبىنىڭ ھەر بۇلۇڭىغا چوڭلاردىن بىر توپ ئادەمنى تاش توشۇشقا تەيىنلىدى. كەئبىنى ئىسمائىلنىڭ سالغان ھۇلى بويىچە پۈتتۈرۈشكە ھالال مالدىن توپلانغان خىراجەت يېتىشمىدى. شۇنىڭ بىلەن ھىجرە ① نى چىقىرىۋېتىپ، پاكار تام قوپۇرۇپ، كەئبە شۇ يەردىن ھېسابلىنىدىغانلىقىغا بەلگە قىلىندى. كەئبە بىناسىنىڭ ئېگىزلىكى ئون سەككىز گەز بولۇپ پۈتۈپ چىقتى. ئىلگىرىكىدىن توققۇز گەز ئېگىزلىتىلدى. ئىشىك ئېگىزلىتىلىپ پەلەمپەي بىلەن چىقىدىغان قىلىندى. ھەجەر ئەسۋەدنى ئورنىغا ئېلىپ قويماقچى بولغاندا، قۇرەيشنىڭ كاتتىلىرى كىمنىڭ قويۇشى توغرىسىدا تالاش ــ تارتىش قىلىشتى. ئارىدا رىقابەت تۇغۇلۇپ ئۇرۇش چىقىشقا تاس قالدى. تالاش ــ تارتىش تۆت كۈنگە سوزۇلدى. بۇ چاغدا قۇرەيش بويىچە پېشقەدەم ھېسابلانغان خالىد ئىبنى ۋەلىدنىڭ تاغىسى ئەبۇ ئۇمەييە ئىبنى مۇغىرە مەخزۇمى قوپۇپ: ئى خالايىق، دە ــ تالاش قىلماڭلار، ھەممىڭلار ياقتۇرىدىغان بىر كىشىنى سايلاپ چىقىپ، شۇنىڭ ھۆكۈمىگە رازى بولۇڭلار، دېدى. قۇرەيش خەلقى بىرىنچى بولۇپ كىرگەن كىشىنىڭ ھۆكۈمىگە رازى بولىدىغانلىقلىرىنى بىلدۈرۈشتى. بىرىنچى بولۇپ كىرگەن كىشى راستچىل، ئىشەنچلىك مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىدى. ھەممەيلەن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ سەمىمىي، راستچىل ئىكەنلىكىنى بىلگەچكە، ئۇنىڭدىن مەمنۇن بولۇشۇپ: بۇ ئىشەنچلىك مۇھەممەدگە قوشۇلىمىز، دېيىشتى. چۈنكى ئۇلارنىڭ ئارىسىدا يۈز بەرگەن جىدەل ــ ماجىرا دەۋالىرىنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا ئېلىپ بېرىشاتتى.

---

① شىمال تەرەپتىن ئالتە گەزچە جاي چىقىرىۋېتىلگەن. بۇ جاي ھىجر ۋە ھەتىم دەپ ئاتىلىدۇ. ــ ت

ئۇ يۈز قارىماي، ئارىنى بۇزماي، توغرا بىرتەرەپ قىلىپ قويىدۇ. يۇقىرىقى دە - تالاشنى بىر تەرەپ قىلىش مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا مۇراجىئەت قىلىنغاندىن كېيىن، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام چاپىنىنى يەرگە يايدى، چاپاننىڭ ئۈستىگە ھەجەر ئەسۋەدنى ئالدى، ھەرقايسى قەبىلە باشلىقلىرىنى چاپاننىڭ بىر بۇرجىكىدىن تۇتۇپ كۆتىرىپ، ھەجەر ئەسۋەدنى ئۆز جايىغا ئېلىپ بېرىپ قويۇشقا بۇيرۇدى. ھەجەر ئەسۋەد مۇشۇ يوسۇندا ئېلىپ بېرىلىپ ئۆز جايىغا قويۇلدى. ئەرەبلەرنىڭ ئىچىدە دەھشەتلىك ئۇرۇشلارنىڭ كېلىپ چىقىشىغا، كۆپىنچە، مۇشۇنداق ئىشلار سەۋەب بولاتتى. بۇ مەسىلە يۇقىرىقىدەك ئۇسۇل بىلەن ھەل قىلىندى. ئاللا مېھرىبانلىق كۆرسىتىپ، ئەبۇ ئۇمەييەدەك ياخشىلىققا يېتەكلەيدىغان ئەقىللىق ئادەمنى، ھەممىسى رازى بولغىدەك ھۆكۈم قىلىدىغان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدەك دانانى ئۇلارغا مۇيەسسەر قىلىپ بەردى. قۇرەيشنىڭ بۇنداق ئۆزئارا رىقابەتلىشىشى ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس، چۈنكى بەيتۇللا ئەرەبلەرنىڭ قىبلىسى، ھەج قىلىدىغان كەئبىسى ئىدى، بەيتۇللا ئۈچۈن ئىشلەنگەن ھەربىر زور ئىش بىلەن ئىپتىخارغا، ھوقۇققا ئېرىشكىلى بولاتتى. ئۇلۇغ قۇرئاننىڭ ئىسپاتلىشىچە، ئىبادەت ئۈچۈن تۇنجى سېلىنغان ئۆي ئەنە شۇ بەيتۇللا ئىدى. قۇرئاندا ئاللا مۇنداق دېگەن: «كىشىلەرگە (ئىبادەت ئۈچۈن) تۇنجى بىنا قىلىنغان ئۆي ھەقىقەتەن مەككىدىكى، ئالەملەرنى ھىدايەت قىلغۇچى مۇبارەك كەئبىدۇر. كەئبىدە ئوچۇق ئالامەتلەر باركى، ماقامى ئىبراھىم ① شۇلارنىڭ بىرى. كەئبىگە كىرگەن ئادەم ئەمىن بولىدۇ.» (سۈرە ئال ئىمران، 96 - ، 97 - ئايەتلەرنىڭ بىر قىسمى) كەئبىگە ئىسمائىل ئەۋلادىدىن كېيىن جۇرھۇم قەبىلىسى ئىگىدارچىلىق قىلغان ئىدى. ئۇلار مەككىگە داخىل بولغان كىشىلەرگە زۇلۇم قىلغان چاغدا، خۇزائە قەبىلىسى جۇرھۇملۇقلارغا قارشى تۇپلىنىپ، ئۇلارنى كەئبىدىن قوغلاپ چىقاردى. كەئبىگە خېلى بىر زامانغىچە

① ماقامى ئىبراھىم — ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ كەئبىنى سېلىۋاتقاندا دەسسەپ تۇرغان جايى. — ت

خۇزائە قەبىلىسى ئىگىدارچىلىق قىلدى. ئاندىن كېيىن قۇسەي ئىبنى كىلابىنىڭ زامانىدا كەئبىنى ئۇلاردىن قۇرەيشلەر تارتىۋالدى. شۇنىڭ بىلەن قۇرەيش خەلقى يۇرتىدا تىنچ ياشىدى. ئۇلاردىن ئەرەب قەبىلىلىرى تەپ تارتاتتى. دۈشمەنىنىڭ تاجاۋۇزىغا ئۇچراپ پاناھ ئىزلىگۈچىلەر ئۈچۈن كەئبە تىنچ قورغان ئىدى. ئاللا قۇرئاندا ئۇلارغا بەرگەن نېمىتىنى ئەسلىتىپ مۇنداق دېگەن: «ئۇلارنىڭ ئەتراپىدىكى كىشىلەر بۇلاپ كېتىلىۋاتىدۇ، مەككىنى، ھەرەمنى تىنچ جاي قىلغانلىقىمىزنى ئۇلار كۆرمىدىمۇ؟» (سۈرە ئەنكەبۇت، 67 ـ ئايەتنىڭ بىرقىسمى)

رەسۇلۇللانىڭ پەيغەمبەر بولۇشتىن ئىلگىرىكى تىرىكچىلىكى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دادىسىدىن بىرەر نەرسە مىراس قالمىدى، ئۇ تۇغۇلغاندا يېتىم ۋە كەمبەغەل ئىدى؛ بەنى سەئد قەبىلىسىدە ئېمىتىلدى؛ ئىشقا يارىغۇدەك بولغان چاغدا، ئېمىلدەش قېرىنداشلىرى بىلەن بىرلىكتە داليدا پادا باقتى. مەككىگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، ئازغىنا ئىش ھەققى ئېلىپ مەككە خەلقىنىڭ قوينى باققان ئىدى. ئىمام بۇخارى «سەھىھۇلبۇخارى» كىتابىدا بۇنى يۇقىرىقىدەك زىكرى قىلغان. پەيغەمبەرلەرنىڭ دۇنياغا ۋە دۇنيا مەشغۇلاتىغا قىزىقماسلىقى چوقۇم. چۈنكى، ئۇلار باي بولىدىغان بولسا، دۇنيا بىلەن بولۇپ كېتىپ، مەڭگۈلۈك بەخت ـ سائادەتتىن مەھرۇم بولغان بولاتتى. شۇڭلاشقا ئاللا تەرىپىدىن ئۇتتۇرىغا قويۇلغان شەرىئەتلەرنىڭ ھەممىسى دۇنياغا بېرىلىپ كەتمەسلىككە، دۇنيادىن يىراق بولۇشقا دەۋەت قىلىدۇ، ئۆتكەنكى پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەھۋالى بۇنىڭغا چوڭ گۇۋاھ. ئېيسا پەيغەمبەر زادى دۇنياغا بېرىلمىگەن ئىدى. مۇسا پەيغەمبەر، ئىبراھىم پەيغەمبەرلەرمۇ شۇنداق ئىدى، ئۇلارنىڭ كىچىك چاغلىرىدىكى تۇرمۇش ئەھۋالى قىيىن ئىدى، بۇ جەھەتتە ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئوخشاش ئىدى. مانا بۇ بولسا دۇنياغا ئۆزىنى ئۇرماسلىقتا، دۇنياغا ھەددىدىن ئارتۇق بېرىلمەسلىكتە ئۇممەتلىرىگە نەمۇنە بولۇشلىرى ئۈچۈن ئاللانىڭ پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋۇجۇدلىرىدا نامايەن قىلغان

زور ھېكمەتتى. جىمى بالايى ـ ئاپەت دۇنياغا ئۆزىنى ئۇرۇش، دۇنياغا ھەددىدىن ئارتۇق بېرىلىپ كېتىشتىن كېلىپ چىقىدۇ. پادا بېقىش ئىشمۇ شۇنداق، پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسى پادا باقالان، بۇ گەپ «سەھىھۇلبۇخارى»دا كەلتۈرۈلگەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بىر ھەدىسىدە بايان قىلىنغان. بۇمۇ خۇدانىڭ زور ھېكمىتى. كىشى ھايۋانلارنىڭ ياۋىشى بولغان قويىنى باقسا، دىلىغا مۇلايىملىق، مېھرىبانلىق ئورنايدۇ. پەيغەمبەرلەر پەيغەمبەر بولۇپ كىشلەرنى تەربىيىلىگەن چاغدا، كىشىلەرنىڭ، مىجەزىدىكى چۇسلۇق، دىلىدىكى ناتوغرىلىق رۇسلىنىدۇ، ئەڭ مۆتىدىل ھالەتتە بولىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام چوڭ بولغاندا، سەئىب ئىبنى ئەبۇ سائىب بىلەن شېرىك تىجارەت قىلدى. خەدىچە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن ئىش ھەققى ئېلىپ، ئۇنىڭ تىجارىتى بىلەن شامغا باردى. خەدىچە پەيغەمبىرىمگە ياتلىق بولۇپ شەرەپكە ئىگە بولغاندىن كېيىن، ئۇ باي خەدىچىنىڭ ئىلكىدە ئىشلىدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۆز ئەمگىكى بىلەن ياشايتتى. ئۇلۇغ ئاللا ئۇنىڭغا قۇرئاندا مۇنۇ ئايەتلەردە ساناپ ئۆتكەن نىمەتلىرىنى بەردى: «(رەببىڭ) سېنى يېتىم دەپ، ساڭا پاناھ بەرمىدىمۇ؟ سېنى قايمۇقان دەپ، سېنى توغرا يولغا سالمىدىمۇ؟ سېنى پېقىر دەپ، باي قىلمىدىمۇ؟» (سۇرە زۇھا، 6 ـ، 7 ـ، 8 ـ ئايەت) ئاللاتائالا قۇرئاندا مۇنداق دىگەن: «باشقا پەمغەمبەرلەرگە ۋەھيى قىلغاندەك، ئەمرىم بويىچە ساڭا جىبرىلنى ئەۋەتتۇق. ئەسلىدە قۇرئاننىڭ ۋە ئىماننىڭ نىمە ئىكەنلىكىنى ئۇقمايتتىڭ. لېكىن، قۇرئاننى نۇر قىلدىمكى، شۇ ئارقىلىق مەن خالىغان بەندىلىرىمنى ھىدايەت قىلىمەن.» (سۇرەشۇرا، 54 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى)

رەسۇلۇللانىڭ پەيغەمبەر بولۇشتىن ئىلگىرىكى ئەخلاقى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خەلق ئىچىدە مىجەزى ئەڭ ياخشى، ئەڭ راستچىل، ئەڭ سادىق ئىدى، كىشىنى بۇلغايدىغان ناچار قىلىق، يامان

www.uyghurkitap.com

ئەخلاقلاردىن خالى ئىدى ؛ ئادىمگەرچىلىكى ئەڭ ئۈستۈن ، خەلق بىلەن
مۇناسىۋىتى قويۇق ، قوشنىدارچىلىقى ياخشى ، بەك مۇلايىم ، بەك راستچىل
ئىدى . ئاللا ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدا مۇلايىملىق ، سەۋرچانلىق ، شۈكرى قى-
لىش ، ئادىللىق ، كەمتەرلىك ، ئىپپەت ، كەڭ قوللۇق ، قەھرىمانلىق ،
نومۇسچانلىق قاتارلىق گۈزەل خىسلەتلەرنى ، توغرا قىلىقلارنى جەم قىل-
غانلىقى ئۈچۈن ، خەلق ئۇنى ئەمىن دەپ ئاتىشاتتى . ھەتتا ئابدۇددار
جەمەتىدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەڭ ئەشەددى دۈشمىنى بولغان
نەزرى ئىبنى ھارىس پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىكى خىسلەتلەرگە قايىل
بولۇپ : مۇھەممەد سىلەر (قۇرەيشنى دېمەكچى) نىڭ ئاراڭلاردا ئۆسكەن
باللىق چېغىدا ئۇنىڭدىن مەمنۇن ئىدىڭلار ، ئىچىڭلاردا ئەڭ راستكوي ،
ئەڭ ئىشەنچلىك ئىدى . ئۇ چوڭ بولۇپ پەيغەمبەر بولغاندا ، ئۇنى سېھىر-
گەر دېدىڭلار . ئاللا بىلەن قەسەمكى ، مۇھەممەد سېھىرگەر ئەمەس ،
دېگەن . ئۇكاز① دا يىلدا بىر نۆۋەت ئۆتكۈزۈلىدىغان سودا - سېتىققا
كېلىدىغان ئەرەبلەرگە ئېيتىش مەقسىتىدە ، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام توغ-
رىلىق ھەممىگە ماقۇل كېلىدىغان بىر سۆزگە كېلىشىۋېلىش ئۈچۈن
ئېچىلغان بىر مەسلىھەت يىغىنىدا نەزرى ئىبنى ھارىسنىڭ قىلغان سۆزى
ئەنە شۇ . رۇمنىڭ پادىشاھى ھىرەقلى (قەيسەر) ئەبۇ سۇفياندىن :
مۇھەممەد پەيغەمبەرلىك دەۋاسى قىلىشتىن ئىلگىرى ، سىلەر ئۇنى يالغان-
چىلىق بىلەن قارىلىغانمىدىڭلار ؟ دەپ سورىغاندا ، ئەبۇ سۇفيان : ياق ،
دەپ جاۋاب بەرگەن . ھىرەقلى : مۇھەممەد كىشىلەرگە يالغانچىلىق قىلمى-
غانىكەن . ئاللاغا يالغانچىلىق قىلىشى مۇمكىن ئەمەس ، دېگەن . بۇ سۆز
«سەھىھۇلبۇخارى »نىڭ باش تەرىپىدە بايان قىلىنغان . ئاللا پەيغەمبەر
ئەلەيھىسسالامنى كىچىكىدىنلا جاھىلىيەت دەۋرىنىڭ ئىسلام شەرىئىتىگە
زىت بولغان② بارلىق يامان ئىشلىرىدىن ساقلىغان ، ئۇنىڭغا بۇتلارنى
قاتتىق ئۆچ كۆرسەتكەن ، ھەتتاكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇتپەرەسلەر-

① ئۇكاز — مەدىنىگە يېقىن بىر بازارنىڭ ئىسمى بولۇپ ، بۇ يەردە يىلدا بىر قېتىم چوڭ سودا - سېتىق ئۆتكۈزۈلەتتى . — ت

② قازى ئىيازنىڭ «شىفا» ناملىق كىتابىدىن ئېلىندى .

نىڭ بۇتلار ئۈچۈن ئۆتكۈزىدىغان بايرام مۇراسىملىرىغا قاتناشمايتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئۆسمۈرلۈك چېغىمدىنلا بۇتلارنى، ئەسكى شېئىرلارنى يامان كۆرەتتىم. جاھىلىيەت دەۋرىنىڭ ئىشلىرىنى پەقەتلا ئىككى قېتىم كۆڭلۈمگە كەلتۈرگەن ئىدىم، لېكىن ئىككىلا قېتىمدا ئاللا مېنى ئۇيلىغىنىمنى ئىشقا ئاشۇرۇشتىن ساقلىدى. ئۇنىڭدىن كېيىن، تاكى ئاللا مېنى پەيغەمبەرلىككە مۇشەررەپ قىلغانغا قەدەر، يامانلىقنى ئويلىغىنىم يوق. بىر كۈنى كېچىسى مەن بىلەن بىللە قوي باقىدىغان بالىغا قويۇمغا قاراپ قويۇشنى تاپىلاپ قويۇپ، مەككىگە كىرىپ ياشلارغا ئوخشاش كېچىلىك پاراڭغا قاتناشماقچى بولۇپ ماڭدىم. مەككىگە كىرىپ 1 - قورونىڭ ئالدىغا كەلگىنىمدە، بىرسىنىڭ توي مەرىكىسىدە ئېيتىلىۋاتقان ناخشا، چېلىنىۋاتقان داپ، نەيلەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ قېلىپ شۇ يەردە ئولتۇردۇم، ئاللا مېنىڭ قۇلىقىمغا ئاڭلاتماي، مېنى ئۇخلىتىپ قويۇپتۇ، ئەتىسى قۇياشنىڭ تەپتى ئۇستۇمگە چۈشكەندىلا ئويغاندىم، ھېچ ئىش قىلمىدىم. ئىككىنچى قېتىم يەنە شۇنىڭغا ئوخشاش ئەھۋال بولغان ئىدى.»

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نۇسۇپ ① ئۈچۈن قۇربانلىق قىلىنغان ماللارنىڭ گۆشىنى يېمەيتتى، ھاراق ئىچىش ئەرەبلەردە كەڭ تارالغان بولسىمۇ، پەيغەمبىرىم ئۆزىنى ھاراق ئىچىشتىن چەكلىگەن ئىدى. ئاللا پەيغەمبەرلىرىنى ۋەھىينى قوبۇل قىلىشقا تولۇق لاياقەتلىك بولۇشى ئۈچۈن ئۇلارنى ئەنە شۇنداق سۈپەتلەر بىلەن زىننەتلىگەن. ئۇلار، پەيغەمبەر بولۇشىنىڭ ئالدىدىمۇ، پەيغەمبەر بولغاندىن كېيىنمۇ، بارلىق گۇناھلاردىن پاك ئىدى. ئۇلار پەيغەمبەر بولۇشتىن ئىلگىرى كېلەچەكتە ئۆزلىرىگە تاپشۇرۇلىدىغان چوڭ ئىشقا لايىقلىنىش ئۈچۈن پاك بولىدۇ، پەيغەمبەر بولغاندىن كېيىن بولسا، ئۆز ئۈممەتلىرىگە ئۈلگە بولۇش ئۈچۈن پاك بولىدۇ. پەيغەمبەرلەرگە ئاللادىن يۈكسەك رەھمەت ۋە سالام بولغاي.

---

① نۇسۇپ — قۇربانلىق قىلىنغان مالنىڭ قېنىنى تۆكۈپ ئىبادەت قىلىنىدىغان، تىكلەنگەن تاش — ت

رەسۇلۇللانىڭ پەيغەمبەر بولۇشتىن ئىلگىرى ئاللا تەرىپىدىن كۆرگەن ھۆرمەتلىرى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئەمگۈزۈۋاتقان ھەلىمىنىڭ ئائىلىسىگە ئاللا تەرىپىدىن كەلگەن بەركەتلەر ئاللانىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بەرگەن دەسلەپكى سوغىسى ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېلىشتىن بۇرۇن ھەلىمىنىڭ ئائىلىسى قەھەتچىلىكتە ئىدى. ئۇنىڭ كېلىشى بىلەن ھەلىمىنىڭ قويلىرى ئوتلاقتىن قايتقاندا يېلىنلىرىدىن سۈت تېمىپ تۇرىدىغان بولدى. ئاللا ئىمام بۇسەيرىگە رەھمەت قىلسۇنكى، ئۇنىڭ «ھەمزىيە» قەسىدىسىدە مۇنداق مىسرالار بار:

خۇدا قىلسا مۇيەسسەر بەختىيار ئىنساننى بىر ئەلگە،
ئۇنىڭ سايىسىدە شۇ ئەل سائەدەتمەن بولۇر شۇئان.

ئاندىن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆكرىكى يېرىلىپ شەيتاننىڭ ھەسسىسى چىقىرىپ تاشلانغان ۋەقە يۈز بەردى. ئاللانىڭ قۇدرىتىدىن ئېيتقاندا، بۇنىڭ ئەجەپلىنەرلىكى يوق. كىمكى بۇنىڭدىن شۈبھىلىنىدىكەن، ئۇنىڭ نەزەر دائىرىسى تار بولۇپ، ئاللانىڭ كۈچ-قۇدرىتىدىن ھېچ نەرسىنى چۈشەنمىگەن بولىدۇ. چۈنكى، پەيغەمبەرلەردە ئادەتتىن تاشقىرى ئىشلارنىڭ سادىر بولۇشى يېڭىدىن پەيدا بولغان ۋە ئاجايىپ تۇيۇلىدىغان ئىش ئەمەس. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شامغا سەپەر قىلغاندا، ئاللا ئۇنى ھۆرمەتلەپ بولۇتنى ئۇنىڭغا بوي سۇندۇرۇپ بەرگەن: تومۇز كۈنلىرىدە بۇلۇت ئۇنىڭغا سايە تاشلاپ تۇراتتى، كارۋاندىكى ھېچ بىر ئادەم بۇ سايىدىن بەھرىمەن بولالمايتتى. خەدىچىنىڭ بۇ سەپەردە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە بولغان خىزمەتكارى مەيسەرە شۇنداق رىۋايەت قىلغان. مۇشۇنىڭ بىلەن خەدىچە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ياقتۇرۇپ قېلىپ، ئۇنىڭغا نىكاھلىنىش تەكلىپىنى قويغان، كېلىچەكتە ئۇنىڭ قولىدىن چوڭ ئىشلار كېلىدىغانلىقىغا ئىشەنگەن. شۇڭا، مۇھەممەد

ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەر بولغاندا ، خەدىچە ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدا كۆرۈلگەن گۈزەل ئەخلاقىي مۆجىزىلەردىن باشقا مۆجىزە تەلەپ قىلمايلا ھەممىدىن بۇرۇن مۇسۇلمان بولغان. تاش ۋە دەرەخلەرنىڭ سالام بېرىشمۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاللا بەرگەن نېمەتلەردىن ئىدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ھاجەت ئۈچۈن سىرتقا چىققاندا ، ئۆي - ئىمارەت يوق يىراق يەرلەرگە ، قاپتالالارغا ، ئويمانلىقلارغا كېتەتتى. ئۇچرىغان تاش ، دەرەخلەرنىڭ ھەممىسىدىن : ئى رەسۇلۇللا ، ساڭا رەھمەت ۋە ئامانلىق بولسۇن ، دېگەن ئاۋازنى ئاڭلايتتى ، تۆت ئەتراپىغا باقسا، ئادىمزات كۆرۈنمەيتتى ، بۇ ئەھۋالنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزى سۆزلەپ بەرگەن. مۇنداق ئىشلار ئاللاغا ئاسان ، ئاللا بۇرۇنمۇ جانسىز نەرسىلەرنى پەيغەمبەرلەرگە بويى سۇندۇرۇپ بەرگەن. مۇسانىڭ ھاسىسى ئەجدىھاغا ئايلىنىپ ، فىرئونىنىڭ سېھىرگەرلىرى كۆرسەتكەن سېھىرلىرىنى يۇتۇۋېتىپ ، يەنە ئەسلىدىكى ھاسىلىق ھالىتىگە قايتقان. مۇسا شۇ ھاسا بىلەن تاشنى ئۇرغاندا ، تاشتىن 12 كۆز سۇ ئېتىلىپ چىقىپ ، بەنى ئىسرائىلنىڭ ① ھەر ئايمىقى ئۈچۈن بىردىن بۇلاق ئايرىپ بولغان. شۇنىڭدەك ئاللا باشقا پەيغەمبەرلەرنىڭمۇ قەدىر - قىممىتىنى ، ئۇلۇغلۇقىنى كىشىلەرگە تونۇتۇش ئۈچۈن ئۇلارغا خالىغان تۈرلۈك جانسىز نەرسىلەرنى بويى سۇندۇرۇپ بەرگەن.

تەۋراتتىكى بېشارەت

ئاللا مۇسا پەيغەمبەرگە شۇ زاماندىكى خەلقنىڭ ئەھۋالىغا ئۇيغۇن كېلىدىغان قانۇن بايان قىلىنغان تەۋراتنى نازىل قىلغان. تەۋراتتا ئاللا ئەۋەتمەكچى بولغان نۇرغۇن پەيغەمبەرلەر بايان قىلىنغان. تەۋراتتا ئۇلۇغ پەيغەمبىرىمىزدىن بېشارەت بېرىلىپ ، مۇسا ئەلەيھىسسالامغا قارىتا مۇنداق دېيىلگەن :«بۇ پەيغەمبەرلەر ئارىسىدىن ساڭا ئوخشاش بىر پەيغەمبەر ئە-

① بەنى ئىسرائىل — ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسمى ئىسرائىل ، شۇڭا ئۇنىڭ ئەۋلاتلىرى بەنى ئىسرائىل دېيىلىدۇ .— ت

www.uyghurkitap.com

ۋەتىمەن، كالامىمنى ئۇنىڭ ئاغزىغا سالىمەن، ئۇ ئۆز ئۈممىتىگە مەن بۇيرىغان ھەممە نەرسىنى سۆزلەپ بېرىدۇ. مېنىڭ نامىمدىن سۆزلىگەن سۆزلىرىگە قۇلاق سالمىغان ئادەمدىن ئىنتىقام ئالىمەن. ماڭا تەكەببۇرلۇق قىلىشقا جۈرئەت قىلىدىغان، مەن بۇيرىغان نەرسىلەرنى مېنىڭ نامىمدىن ياكى باشقا ئىلاھلار نامىدىن سۆزلەيدىغان پەيغەمبەرلەر ئۆلۈمگە مەھكۇم. راست پەيغەمبەر بىلەن يالغان پەيغەمبەرنىڭ پەرقىنى مۇنداق بەلگە بىلەن ئايرىۋالساق بولىدۇ: پەيغەمبەرلىك دەۋاسى قىلغان ئادەمنىڭ مېنىڭ نامىمدىن ئېيتقانلىرى ئەمەلگە ئاشمىسا، ئۇنداق كىشى ئۆزىنى ئۇلۇغلىماقچى بولغان يالغانچىدۇر، شۇڭا ئۇنىڭدىن قورقمايسەن.»① يەھۇدىلار بۇ بېشارەتنى مۇسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئورۇنباسارى بولغۇسى يۇشە ئىبنى نۇن ھەققىدە ئېيتىلغان بېشارەت دېيىشىدۇ. ۋەھالەنكى، ئېيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاقتىدا يەھۇدىلار ئۇنىڭدىن بۆلەك بىر پەيغەمبەرنىڭ كېلىشىنى كۈتەتتى. شۇڭا، ئۇلار يۇيۇنغان② يۇھەننا (يەھيا) غا ئادەم ئەۋەتكەن. بۇ ئادەملەر يەھيا③ دىن سەن ئىلىيامۇ؟ دەپ سورىغاندا، يەھيا: ياق، دېگەن. سەن ئېيسامۇ؟ دەپ سورىغاندا، يەھيا: ياق، دېگەن. سەن پەيغەمبەرمۇ؟ دەپ سورىغاندا، يەھيا: ياق، دېگەن. ئۇلار يەھياغا: سەن ئىليا بولمىساڭ، ئېيسا بولمىساڭ، پەيغەمبەرمۇ بولمىساڭ، نېمىشقا يۇيۇندۇرۇڭ؟ دېگەن. بۇ شۇنى كۆرسىتىدۇكى، تەۋراتتا ئىليا ھەققىدە، ئېيسا ھەققىدە ۋە ئېيسانىڭ زامانىغىچە تېخى مەيدانغا كەلمىگەن پەيغەمبەر ھەققىدە بېشارەت بېرىلگەن. تەۋراتتا پەيغەمبىرىمىز مۇساغا ئوخشايدۇ، دەپ تەسۋىرلەنگەن. تەۋراتنىڭ 5 ـ پارىسىنىڭ ئاخىرىدا:«بەنى ئىسرائىلدا مۇساغا ئوخشاش پەيغەمبەر كەلگىنى يوق» دەپ بايان قىلىنغان. بۇ

---

① تەۋراتنىڭ 5 ـ پارىسىنىڭ 8 ـ بابى. ـــ ت

② يۇيۇلۇش ـــ خرىستىيان دىنىدا تۇغۇلغان بالا ۋە خرىستىيان دىنىنى قوبۇل قىلغان كىشىلەر خۇدا، ئېيسا ۋە روھۇلقۇددۇس نامى بىلەن يۇيۇنۇشنى كۆرسىتىدۇ. ـ ت

③ يەھيا ـــ بەنى ئىسرائىل قەۋمىنىڭ بىر پەيغەمبىرى بولۇپ، ئېيسا پەيغەمبەردىن بۇرۇن ئۆتكەن. پەيغەمبەر بولۇشتىن ئىلگىرى ئىئوردانىيەدە يۇيۇلغان. ـــ ت

بېشارەتتە يەنە : «ئاللاغا تۆھمەت قىلغان پەيغەمبەر ئۆلتۈرۈلىدۇ» دېيىلگەن . بۇ قۇرئاندىكى مۇنۇ سۆزگە ئوخشايدۇ :« ئەگەر ئۇ بىزنىڭ نامىمىزنى سېتىپ يالغاننى ئويدۇرۇپ چىقارسا ، ئەلۋەتتە ئۇنى قەھرىمىز بىلەن تۇتاتتۇق . ئاندىن ئۇنىڭ چوڭ قىزىل تومۇرىنى ئەلۋەتتە ئۈزۈپ تاشلايتتۇق.» (سۈرە ھاققە ، 44 ـ ، 45 ـ ، 46 ـ ئايەتلەر) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇشرىك ۋە يەھۇدىلاردىن ئىبارەت ئەشەددى دۈشمەنلىرىنىڭ ئارىسىدا 23 يىل تۇرۇپ ، ئۇلارنى ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلدى ، شۇنداق ئەھۋالدا ، ئاللا ئۇنى بۇ دۈشمەنلەرنىڭ سۇيىقەستلىرىدىن ساقلىدى . ئاللا پەيغەمبىرىمىزنىڭ كۆڭلىنى خاتىرجەم قىلىش ئۈچۈن ، قۇرئاندا : «مەن سېنى كىشىلەرنىڭ زىيانكەشلىكىدىن ساقلايمەن »دېگەن (سۈرە مائىدە، 50 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى). ئاللا ھەممىگە قادىر تۇرۇقلۇق ، ئۇنىڭغا تۆھمەت چاپلىغان ئادەمنىڭ جاجىسىنى بەرمەسمىدى ؟ ۋەھالەنكى ، ئاللا قۇرئاندا مۇنداق دېگەن :«ياكى بولمىسا ، ئۇلار : ئۇ ئاللانىڭ نامىدىن يالغاننى ئويدۇردى ، دېيىشىدۇ . ئەگەر ئاللا خالىسا ، قەلبىڭنى پېچەتلىۋېتەتتى . ئاللا باتىلنى يوق قىلىدۇ ، سۆزلىرى ئارقىلىق ھەقنى ئاشكارا قىلىدۇ . ئاللا كۆڭۈللەردىكى نەرسىلەرنى بىلگۈچىدۇر .» (سۈرە شۇرا ، 24 ـ ئايەت) شۇنىڭدەك بۇ بېشارەت پەيغەمبىرىمىزنىڭ كېلەچەكتە يۈز بېرىدىغان ئىشلار توغرىلىق ئالدىن بەرگەن ، بىزگە راستلىقنى تونۇتىدىغان خەۋەرلىرىدىن بىرنى ۋاقىپلاندۇرىدۇ . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نۇرغۇن نەرسىلەر توغرىلىق ئالدىن خەۋەر بەرگەن . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قانداق خەۋەر بەرگەن بولسا ، ئەمەلدە شۇنداق بولغان ، بۇ خەۋەرلەرنىڭ ئىچىدە پەرەز ، تەخمىنلەر بىلەن ئېيتىش مۇمكىن بولمايدىغان قەتئىي خەۋەرلەرمۇ بار . مەسىلەن ، رۇملۇقلار ئىرانلىقلار تەرىپىدىن قاتتىق مەغلۇبىيەتكە ئۇچراپ ، ھەتتا مەملىكىتىنىڭ پايتەختى كونستانتىنوپول قولدىن كېتەي دەپ قالغاندا ، رۇملۇقلارنىڭ كېلەچەكتە غەلىبە قىلىدىغانلىقى توغرىسىدىكى خەۋەر ئەنە شۇلار جۈملىسىدىندۇر . بۇ خەۋەردە ، رۇملۇقلار قولدىن كەتكەن يەرلىرىنى بىرقانچە يىلدىن كېيىن قايتۇرۇۋالىدۇ ، دېيىلگەن . بۇ خەۋەر پەقەت ئاللا تەرىپىدىنلا بېرىلگەن .

شۇڭا ، بۇ خەۋەرنى بەزى قۇرەيش مۇشرىكلىرى غەلەت ساناپ ، ئەبۇبەكرى سىددىق بىلەن مال تىكىشىپ باغلاشقان (كېيىنچە باغلىشىش قىمارنىڭ بىر خىل شەكلى سانىلىپ مەنئى قىلىنغان .ـ ت) . ئاللانىڭ مەزكۇر خەۋىرى ئىشقا ئېشىپ رۇملۇقلار غەلىبە قىلغان ، شۇنىڭ بىلەن ئەبۇبەكرى سىددىق ئۇتۇۋالغان . مۇنداق خەۋەرلەر كۆپ ، بۇ يەردە ئازراق توختالدۇق ، خۇدا خالىسا ، كىتابىنىڭ ئاخىرىدا تەپسىلىي توختىلىپ ئۆتىمىز .

قازى ئىيازنىڭ «شىفا» ناملىق كىتابىدا رىۋايەت قىلىنىشىچە ، ئەتا ئىبنى يەسار ئابدۇللا ئىبنى ئەمر ئىبنى ئاستىن رەسۇلۇللانىڭ سۈپەتلىرى توغرىلىق سورىغاندا ، ئابدۇللا مۇنداق دېگەن : ئاللا بىلەن قەسەمكى ، پەيغەمبىرىمىزنىڭ قۇرئاندىكى بەزى سۈپەتلىرى تەۋراتتىمۇ بايان قىلىنىپ مۇنداق دېيىلگەن : « ئى پەيغەمبەر ، سېنى گۇۋاھچى ، بېشارەتچى ، ئاگاھلاندۇرغۇچى ۋە ئۇممىلار (ئوقۇمىغانلار)غا قورغان قىلىپ ئەۋەتتىم سەن مېنىڭ بەندەم ۋە رەسۇلۇم (ئەلچىم) ، مەن سېنى مۇتەۋەككىل (ئاللاغا يۆلەنگۈچى) دەپ ئاتىدىم . سەن قوپال ، توڭ ئەمەسسەن ؛ بازارلاردا سۈرەن سالمايسەن ؛ ساڭا يامانلىق قىلغانلارغا يامانلىق قىلماي كەڭ قورساقلىق قىلىسەن ، كەچۈرىسەن ؛ ئازغان خەلق لائىلاھە ئىللاللاھۇ (بىر ئاللادىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق) دەپ ئىمان ئېيتىش بىلەن ئۇلارنىڭ ھەقىقەتنى كۆرمەس كۆزلىرى ، ئاڭلىماس قۇلاقلىرى ، چۈشەنمەس دىللىرى ئېچىلغاندىن كېيىن ، ئاندىن ئاللا سېنى قەبزى روھ قىلىدۇ (جېنىڭنى ئالىدۇ).»

مەنسىۋىدىن ئايرىلىپ قېلىشتىن قورقماي ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلغان يەھۇدىيلارنىڭ رەئىسى ئابدۇللا ئىبنى سالام رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئاغزىدىن ۋە كەئبۇلئەھبار ئاغزىدىنمۇ شۇنداق سۆزلەر رىۋايەت قىلىنىدۇ . يەنە بىر رىۋايەتتە ئېيتىلىشىچە ، «تەۋرات » تا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق سۈپەتلەنگەن : «بازارلاردا ۋاراڭ - چۇرۇڭ قىلمايدۇ ، ئەسكى سۆزلەرنى قىلمايدۇ . ئۇنى ياخشى ئىشلارغا مۇۋەپپەق قىلىمەن ، گۈزەل ئەخلاقلىق قىلىمەن . مەن تەمكىنلىكنى ئۇنىڭ لىباسى ، ياخشىلىقنى ئۇنىڭ بەلگىسى ، تەقۋادارلىقنى ئۇنىڭ ۋىجدانى ، سۆزىنى ھېكمەت قىلىمەن .

راستلىق، ۋاپادارلىق تەبىئىتىگە سىڭگەن بولىدۇ. كەڭ قورساقلىق، مېھرىبانلىق خۇلقىغا ئايلانغان بولىدۇ. ھەممە ھالەتتە ھەققانى، شەرىتى ھەق، ئىمامى ھىدايەت، دىنى ئىسلام بولىدۇ. ئۇنىڭ ئىسمىنى ئەھمەد① ئاتايمەن، گۇمراھلىقتىن ھىدايەتكە چىقىرىمەن. ئەھمەد ئارقىلىق قارىمۇ-قارشى دىللارنى، چېچىلاڭغۇ ھەۋەسلەرنى، تۈرلۈك مىللەتلەرنى بىرلەشتۈرىمەن. ئۇنىڭ ئۈممىتىنى ئىنسانلار ئارىسىدىكى ئەڭ ياخشى ئۈممەت قىلىمەن.» راستچىل، ئىشەنچلىك پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئېيتىشىچە، ئاللاتائالا ئۇنى تەۋراتتا مۇنداق سۈپەتلىگەن: «مېنىڭ تاللانغان بەندەم ئەھمەد مەككىدە تۇغۇلىدۇ. مەدىنىگە ھىجرەت قىلىدۇ، ئۇنىڭ ئۈممىتى ھەرقانداق ئەھۋالدا مەن ئاللاغا شۈكۈر قىلغۇچىلاردىن بولىدۇ.»

ئىنجىلدىكى بىشارەت

ئېيسا ئەلەيھىسسالام ئىنجىلدا ئۆز خەلقىگە فارقىلىت دېگەن ئىسمنى بېشارەت بېرىدۇ. فارقىلىتنىڭ مەنىسى مۇھەممەد ياكى ئەھمەدگە يېقىن. بۇنى ئاللانىڭ مۇنۇ سۆزى تەستىقلايدۇ: «ئۇ ۋاقتىدا، مەريەمنىڭ ئوغلى ئېيسا: ئى ئىسرائىل ئەۋلادى، مەن سىلەرگە ھەقىقەتەن ئاللا تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن، مەندىن بۇرۇن كەلگەن تەۋراتنى تەستىقلىغۇچى، مەندىن كېيىن كېلىدىغان ئەھمەد ئىسىملىك پەيغەمبەر بىلەن بېشارەت بەرگۈچى پەيغەمبەر مەن، دېدى.» (سۈرە سەف، 6-ئايەتنىڭ بىر قىسمى)

مەزكۇر فارقىلىتنى ئېيسا ئەلەيھىسسالام بىزنىڭ پەيغەمبىرىمىزگىلا ئۇيغۇن كېلىدىغان سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلەپ مۇنداق دېگەن: «فارقىلىت بولسا ئىنسانلارنى قىلغان خاتالىقلىرى ئۈچۈن ئەيىبلەيدۇ، ئۇلارغا بارلىق ھەقىقەتنى ئۆگىتىدۇ، چۈنكى ئۇ ئۆزى خالىغانچە سۆزلىمەيدۇ، بەلكى ئاللادىن ئاڭلىغىنىنى سۆزلەيدۇ.» قۇرئاندا يۇقىرىقى مەزمۇن بايان قىلىنىپ: «مۇھەممەد ئۆز خاھىشى بويىچە سۆزلىمەيدۇ، ئاللا تەرىپىدىن كەلگەن ۋەھىنىلا سۆزلەيدۇ» دېيىلگەن (سۈرە نەجم، 3-، 4-ئايەت) جاھالەت

① مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام تەۋرەت ۋە ئىنجىللاردا ئەھمەت دېيىلگەن.—ت

پەردىلىرى ئاستىدا قېلىپ، تېخى يېقىنقى چاغلاردا تېپىلغان ئىنجىلنىڭ بەرنابا ① نۇسخىسىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسمى ئوچۇق تىلغا ئېلىنغان.

رەسۇلۇللا پەيغەمبەر بولۇشتىن ئىلگىرى كىشىلەرنىڭ بۇ توغرىدىكى پىكىرلىرى

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام پەيغەمبەر بولۇش ئالدىدا يوپ ۋە راھىبلارنىڭ ئېلىپ بارغان زور پائالىيەتلىرى ھەممىگە چۈشىنىشلىك. يەھۇدىلار مەيدانغا كېلىش ئالدىدا تۇرغان پەيغەمبەردىن مەدىنە ئەرەبلىرىگە قارشى ياردەم تىلەيتتى. ئاسىم ئىبنى ئەمر ئىبنى قەتادەگە ئۆز قەۋمىنىڭ بەزى كىشىلىرى مۇنداق دېگەن: «ئاللانىڭ رەھمىتى بىلەن يەھۇدى دانىشمەنلىرىدىن ئاڭلىغانلىرىمىز بىزنىڭ مۇسۇلمان بولۇشىمىزغا سەۋەب بولدى. بىز ئاللاغا شېرىك كەلتۈرىدىغان بۇتپەرەس ئىدۇق، يەھۇدىلار ئەھلى كىتاب بولۇپ، بىز بىلمەيدىغان نەرسىلەرنى بىلەتتى. ئۇلار بىلەن بىزنىڭ ئارىمىزدا ھەمىشە كۆڭۈلسىزلىكلەر بولۇپ تۇراتتى. ئۇلارنى خاپا قىلىپ قويساق، ئۇلار ھازىرقى كۈنلەردە مەيدانغا كېلىدىغان پەيغەمبەرنىڭ ۋاقتى يېقىنلىشىپ قالدى، بىز پەيغەمبەر بىلەن بىر بولۇپ، سىلەرنى خۇددى ئاد ۋە ئىرەم خەلقى② ئۆلتۈرۈلگەندەك ئۆلتۈرىمىز، دېيىشەتتى. بۇ سۆزنى ئۇلاردىن كۆپ ئاڭلايتتۇق، ئاللا پەيغەمبىرى مۇھەممەدنى ئەۋەتكەندە، ئۇنىڭ ئىسلام دىنىغا قىلغان دەۋەتلىرىنى قوبۇل قىلدۇق. يەھۇدىلارنىڭ قىلغان سۆزلىرىنى چۈشىنىپ، ئۇلاردىن بالدۇر مۇسۇلمان بولۇشقا ئالدىراپ چاپسان ئىمان ئېيتتۇق، يەھۇدىلار ئىمان ئېيتىشتىن باش تارتتى.» يەھۇدىلارنىڭ بىز پەيغەمبەر بىلەن بىر بولۇپ سىلەرنى ئاد ۋە ئىرەم خەلقى ئۆلتۈرۈلگەندەك ئۆلتۈرىمىز، دېيىشىنىڭ

① ھازىر مىسىردا ئەرەبچىگە تەرجىمە قىلىنىپ بېسىلغان.
② سەمۇد قەۋمى ئىرەم خەلقى دەپمۇ ئاتىلىدۇ. — ت

سەۋەبى شۇ ئىدىكى، يەھۇدىلارنىڭ كىتابىدا، بۇ پەيغەمبەر بۇتپەرەس-
لەرنى كۈچ ئارقىلىق يوقىتىدۇ، دېيىلگەن. ئۇلارنىڭ دىللىرىغا
ھەسەتخورلۇق، ئادالەتسىزلىك ئورناشقاچقا، ئۇلار ئىمان ئېيتماي دۇنيا ۋە
ئاخىرەتنىڭ ئازاۋىغا قېلىشلىرىنى ئويلىمىغان ئىدى. خىرىستىيان دىنىنى
قوبۇل قىلغان ئەرەب ئۇمەييە ئىبنى ئەبىسسەلت يۇرتىمىزدا مەيدانغا
كېلىدىغان پەيغەمبەرنىڭ سۈپىتىنى كىتابلاردا ئۇچرىتىمەن، دېگەن
سۆزنى كۆپ قىلاتتى. ئىرانلىق سەلمان رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىر كاھىن
بىلەن سۆھبەتلەشكەنلىكىنى، كاھىننىڭ ئۇنىڭغا: ھەي سەلمان، ئاللا
ئەھمەد ئىسىملىك بىر پەيغەمبەر ئەۋەتىدۇ، ئۇ تىھامە① تاغلىرىدىن چى-
قىدۇ، سوغىنى قوبۇل قىلىش، سەدىقىنى قوبۇل قىلماسلىق ئۇنىڭ
ئالامەتلىرىدىن بولىدۇ، دېگەنلىكىنى ھېكايە قىلىدۇ. كاھىننىڭ يۇقىرىقى
سۆزلىرى سەلماننىڭ مۇسۇلمان بولۇشىغا سەۋەب بولغان. پەيغەمبەر
ئەلەيھىسسالام زېمىندىكى پادىشاھلارنى ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلىپ مەك-
تۇپلار يوللىغان، ئۇنىڭ خىرىستىيان ۋە يەھۇدى دىنلىرىدىن خەۋىرى
بولمىغان كىسراغا ئەۋەتكەن مەكتۇپىلا ھاقارەتلەنگەن. ھەبەشىستان پا-
دىشاھى نەجاشى، مىسىر پادىشاھى مۇقەۋقىس، رۇم پادىشاھى قەيسەر
قاتارلىق خىرىستىيان پادىشاھلىرىنىڭ ھەممىسى پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئەۋەتكەن
ئەلچىلىرىنى ھۆرمەت بىلەن قوبۇل قىلغان، ئۇلارنىڭ ئىچىدە نەجاشىغا
ئوخشاش ئىمان ئېيتقانلىرىمۇ بار؛ قەيسەرگە ئوخشاش چىرايلىق جاۋاب
قايتۇرغان، پادىشاھلىققا بېرىلىپ كەتمىگەن، مۇسۇلمان بولۇشقا ئاز قال-
غانلىرىمۇ بار؛ مۇقەۋقىسكە ئوخشاش مادارا قىلغانلىرىمۇ بار. پەيغەمبەر
ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ پادىشاھلار قورقۇپ كەتكۈدەك كۈچ - قۇۋۋىتى يوق
ئىدى. ئۇلار پەقەت ئېيسا ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزىدىن كېيىن كېلىدىغان
بىر پەيغەمبەردىن بېشارەت بەرگەنلىكى ۋە پەيغەمبىرىمىزنىڭ سۈپەتلىرى
ئۇلارنىڭ كىتابلىرىدا بايان قىلىنغان سۈپەتلەرگە ئۇيغۇن كەلگەنلىكىنى

① قىزىل دېڭىزنىڭ شەرقىغە، يەمەننىڭ شىمالىغا جايلاشقان جاي، مەككە، يەنبۇ، جىددە ئۇنىڭ مەشھۇر شەھەرلىرى. — ت

بىلگەنلىكلىرى ئۈچۈنلا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەۋەتكەن ئەلچىلىرىنى ياخشى جاۋابلار بىلەن قايتۇرۇشقان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېلىش ھارپىسىدا غايىپتىن ئاڭلانغان ئاۋازلارنىڭ ۋە كاھىنلار سۆزلىرىنىڭ ھەددى - ھېساۋى يوق. يۇقىرىقى بايانلاردىن تاشقىرى، بۇ توغرىدا يەنە كۆپ توختىلىش ھاجەتسىز. دېمەك، ئاللانىڭ پەيغەمبىرىمىزگە مۇيەسسەر قىلىپ بەرگەن ئىشلىرى، پەيغەمبىرىمىزنىڭ بىزگە ئاڭلاتقان سۆزلىرى ئۇنىڭ راستلىقىنى، دەۋىتىنىڭ توغرىلىقىنى ئىسپاتلايدىغان كۈچلۈك دەلىلدۇر، بۇلار كېيىنكى باپلاردا ئېنىق بايان قىلىنىدۇ. چوڭقۇر مۇلاھىزە قىلساڭ، ھىدايەت تاپىسەن، ئاللا سېنى توغرا يولغا باشلىسۇن.

ۋەھيىنىڭ باشلىنىشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كامالەت يېشى بولغان قىرىق ياشقا يەتكەندە، ئاللا ئۇنى پۈتۈن ئىنسانلارنى جاھالەت قاراڭغۇلۇقىدىن مەرىپەت يورۇقلۇقىغا چىقىرىش مەقسىتىدە بېشارەتچى ۋە ئاگاھلاندۇرغۇچى پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتى. مەرھۇم ئاسترونوم مەھمۇد پاشانىڭ ئېنىقلىشىچە، بۇ ۋەقە مىلادىنىڭ 610 - يىلى 2 - ئاينىڭ بېشىدا بولغان ئىدى. ۋەھيى ئەڭ دەسلەپتە راست چۈشلەردىن باشلاندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆرگەن چۈشلىرى تاڭ نۇرىدەك روشەن ئىدى، چۈنكى ئاللانىڭ ئۆز مەخلۇقاتلىرىغا قوللانغان ئادىتى ئۇلارنى ھەممە ئىشتا پەيدىن - پەي كامالەت دەرىجىسىگە يەتكۈزۈش ئىدى. پەرىشتىدىن ۋەھيىنى تۇنجى قېتىم قوبۇل قىلىش ئىنسانغا تولىمۇ قىيىن ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ دۇنيانىڭ قاراڭغۇلۇقىدىن يىراقلىشىپ، خەلقتىن قول ئۈزۈپ، ئاللاغا يۈزلىنىش ئۈچۈن يالغۇزلۇقنى ياقتۇرۇپ قالغان ئىدى. يالغۇزلۇقتا كىشىنىڭ كۆڭلى ساپ بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھىرا① غارىدا قانچىلىغان كېچىلەرنى ئۆزى يالغۇز ھالدا ئىستىقامەت بىلەن

① ھىرا — مەككىگە يېقىن تاغدىكى غار.

www.uyghurkitap.com

ئۆتكۈزەتتى . بۇ ئىستىقامەت بەزىدە ئون كۈن ۋە بەزىدە ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ
داۋام قىلىپ بىرەر ئايغا سوزۇلاتتى . ئۇ بوۋىسى ئىبراھىم پەيغەمبەرنىڭ
دىنى بويىچە ئىستىقامەت قىلاتتى . ئىستىقامەتكە چىققاندا ئوزۇق ئې-
لىۋالاتتى . ئىستىقامەتتىن بوشىغاندا خەدىچىنىڭ يېنىغا قايتىپ كېلىپ ،
ئىككىنچى قېتىم چىقىش ئۈچۈن تەييارلىناتتى . ئۇنىڭ ئىستىقامىتى ھىرا
غارىدا ئۇنىڭغا پەيغەمبەرلىك ۋەھيى كەلگەنگە قەدەر مۇشۇنداق داۋام
قىلدى . كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئۇ تاغ ئۈستىدە تۇرغاندا ، ئۇنىڭ ئالدىدا بىر
شەخس پەيدا بولۇپ : بېشارەت ساڭا مۇھەممەد ! مەن بولسام جىبرىل ،
سەن بولساڭ ئاللانىڭ مۇشۇ ئۈممەتلەرگە ئەۋەتكەن ئەلچىسى ، دېدى .
ئاندىن كېيىن ئۇنىڭغا : ئوقۇ ! دېدى . رەسۇلۇللا : ئوقۇشنى بىلمەيمەن ،
دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈممى بولۇپ ، بۇرۇن ئوقۇشنى ئۆگەنمە-
گەن ئىدى ، جىبرىل ئۇنى تۇتۇپ قاتتىق سىقتى ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام
چارچىدى ، جىبرىل ئۇنى قويۇۋېتىپ : ئوقۇ ! دېدى . پەيغەمبەر
ئەلەيھىسسالام : ئوقۇشنى بىلمەيمەن ، دېدى . ئىككىنچى قېتىم يەنە قاتتىق
سىقىپ قويۇۋېتىپ : ئوقۇ ! دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : ئوقۇشنى
ئۇقمايمەن ، دېدى . ئۈچىنچى قېتىم يەنە قاتتىق سىقىپ قويۇۋېتىپ :
«ياراتقان رەببىڭنىڭ ئىسمى بىلەن ئوقۇغىن ، ئىنساننى ئۇيۇل قاندىن
ياراتتى ، ئوقۇغىن ، رەببىڭ ئەڭ ھۆرمەتلىكتۇر . ئۇ قەلەم بىلەن يېزىشنى
ئۆگەتتى ، ئىنسانغا بىلمىگەن نەرسىلەرنى ئۆگەتتى .»(سۈرە ئەلەق ، 1ـ2ـ
3ـ4ـ5ـ ئايەتلەر)دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پەرىشتە بىلەن تۇنجى
قېتىم ئۇچرىشىشى تۈپەيلىدىن پەيدا بولغان قورقۇنچ بىلەن قايتىپ
كەلدى . ئۆزىدىكى قورقۇنچىدىن بولغان تىترەكنى بېسىش ئۈچۈن ،
خوتۇنى خەدىچىگە : مېنى يۆگەپ قويۇڭلار ، يۆگەپ قويۇڭلار ! دېدى .
خەدىچە ئۇنى قورقۇنچىسى بېسىققىچە يۆگەپ قويدى . پەيغەمبەر
ئەلەيھىسسالام خەدىچىگە ئەھۋالنى بايان قىلىپ : ئۆزۈمدىن قورقۇپ قال-
دىم ، دېدى . چۈنكى ، پەرىشتە ئۇنى شۇنداق سىققان ئىدىكى ، جېنى
چىقىپ كەتكىلى تاس قالغانىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جىبرىل ۋە ئۇ-
نىڭ شەكلى توغرىسىدا بىخەۋەر ئىدى . خەدىچە : ئۇنداق ئەمەس . ئاللا

www.uyghurkitap.com

بىلەن قەسەمكى، ئاللا سېنى ھەرگىز رەسۋا قىلمايدۇ، چۈنكى سەن خىش - ئەقرىبالارغا سىلە - رەھىم قىلىسەن، ئاجىز - بىچارىلەرگە ياردەم قىلىسەن، يوقسۇللارنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئالىسەن، مېھمانلارنى ياخشى كۈتىسەن، مەزلۇملارغا ياردەم قىلىسەن. ئاللا ساڭا شەيتاننى ۋە بولمىغۇر خىياللارنى ئاپىرىدە قىلمايدۇ. شۈبھىسىزكى، خەلقىڭنى ھىدايەت قىلىش ئۈچۈن ئاللا سېنى تاللاپتۇ، دېدى. خەدىچە ئۆزىنىڭ بۇ پىكرىنى كۈچكە ئىگە قىلىش ئۈچۈن، بۇرۇنقىلارنىڭ كىتابلىرىدىن خەۋەردار، ئۆتكەنكى پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەھۋالىنى بىلىدىغان كىشىلەرنىڭ ئالدىغا بېرىپ، ئۇنى ئىسپاتلىماقچى بولدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى خەدىچە ئۆز تاغىسىنىڭ ئوغلى ۋەرەقە ئىبنى نەۋفەلنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كەلدى. ۋەرەقە جاھىلىيەت زامانىدا خىرىستىيان دىنىغا كىرگەن ئىدى، ئۇ ئىبرانى يېزىقىنى بىلەتتى، ئىنجىلدىن ئىبرانى يېزىقى بىلەن كۆپ نەرسىلەرنى يازاتتى، ئۆزى ياشانغان، كۆزى ئەما بولۇپ قالغان بوۋاي ئىدى. خەدىچە ۋەرەقەگە: ھەي تاغامنىڭ ئوغلى، قېرىندىشىڭنىڭ ئوغلىغا قۇلاق سال، دېدى. ۋەرەقە: ھەي قېرىندىشىمنىڭ ئوغلى، نېمە بولدۇڭ؟ دەپ رەسۇلۇللادىن سورىدى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام كۆرگەنلىرىنى دەپ بەردى. ۋەرەقە ئۇنىڭغا: ئاللا مۇسا پەيغەمبەرگە چۈشۈرگەن شەرىئەت مۇشۇ، دېدى. چۈنكى، ئۇ جىبرىلنىڭ ئاللا تەرىپىدىن پەيغەمبەرلەرگە ئەۋەتىلىدىغان ئەلچى ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. ۋەرەقە: كاشكى، مەن ياش يىگىت بولسامچۇ! سەن قەۋمىڭنىڭ ئاتا - بوۋىلىرىدىن تارتىپ ئىشىنىپ كېلىۋاتقان دىنىنى ئۆزگەرتىشنى تەلەپ قىلغانلىقىڭ ئۈچۈن، سېنى ئۇلار ئۆچ كۆرۈپ، دۈشمەنلىشىپ، تۇغۇلۇپ ئۆسكەن يۇرتۇڭدىن ھەيدەپ چىقىرىدۇ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ سۆزنى ئاڭلاپ ئەجەبلەندى. چۈنكى، ئۇ ئۆزىنىڭ گۈزەل ئەخلاقلىق ۋە راست سۆزلۈك بولغانلىقىدىن قەۋمىنىڭ ئۇنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى ھەتتا ئۇنى مۇھەممەد ئەمىن دەپ ئاتايدىغانلىقىنى بىلەتتى. شۇڭا، ئۇ: قەۋمىم مېنى يۇرتۇمدىن ھەيدەپ چىقىرامدۇ؟ دېدى. ۋەرەقە: پەيغەمبەر بولغان ئادەم دۈشمەنلىك بولىدۇ، دېدى. قۇرئان كېرىمدە بۇ مەزمۇن تىلغا ئېلىنىپ،

ئاللاتائالا مۇنداق دېگەن: «كاپىرلار پەيغەمبەرلىرىگە: سىلەرنى يېرىمىزدىن چوقۇم ھەيدەپ چىقىرىمىز ياكى سىلەر دىنىمىزغا يېنىشىڭلار كېرەك، دېدى.» (سۈرە ئىبراھىم، 13 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) ۋەرەقە ھۆرمەتلىك پەيغەمبەر مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىككە تولۇق ئىشەنگەنلىكتىن، ئۇنىڭغا: سەن دىنىغا دەۋەت قىلغان چاغلىرىڭدا ھايات بولىدىغان بولسام، ساڭا يېقىندىن ياردەم قىلاتتىم، دېدى ۋە ئۇزۇن ئۆتمەي ۋاپات بولدى.

ۋەھيىنىڭ ئۈزۈلۈپ قېلىشى

ۋەھيى بىر مەزگىل ئۈزۈلۈپ قالغان، قانچىلىك ۋاقىت ئۈزۈلۈپ قالغانلىقى توغرىسىدا تارىخچىلارنىڭ پىكىرلىرى ئوخشاش ئەمەس، لېكىن ۋەھيىنىڭ قىرىق كۈن ئۈزۈلۈپ قالغانلىقى ھەققىدىكى پىكىر ئىشەنچلىكرەك. ۋەھيىنى ئۈزۈپ قويۇشتىن مەقسەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ۋەھيىگە سېغىندۇرۇش ئىدى. بۇ ئەھۋال پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قاتتىق تۇيۇلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاللا چوڭ نېمەتنى كۆرسەتكەندىن كېيىن مېنى تاشلىۋەتتىمىكىن دەپ قورقۇپ، ھەمىشە بىرەر تاغنىڭ چوققىسىنى كۆرسە، ئۇنىڭدىن ئۆزىنى تاشلىۋەتكۈسى كېلەتتى. ئاللانىڭ ئۇنىڭغا چوڭ نېمەتنى كۆرسەتكەنلىكى بولسا، ئاللانىڭ ئۆزى بىلەن بەندىلىرى ئارىسىدا ئۇنى ۋاستە بولۇشقا تاللىغانلىقى ئىدى. ئۇنىڭغا پەرىشتە كۆرۈنۈپ: سەن ئاللانىڭ ھەق پەيغەمبىرى، دەيتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ كۆڭلى تىنجىپ، ئۆزىنى تاغ چوققىسىدىن تاشلاش نىيىتىدىن ياناتتى. ئاخىر ئاللا ئىسلام دىنىنىڭ نۇرىنى دۇنياغا ئاشكارىلاشنى خالاپ، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا بولىدىغان ۋەھيىنى ئەسلىگە كەلتۈردى.

ۋەھيىنىڭ ئەسلىگە كېلىشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېتىپ بارغاندا، ئاسماندىن ئۇنىڭغا بىر

تۇرلۇك ئاۋاز ئاڭلاندى . قارىسا ، ھىرا غارىغا كەلگەن پەرىشتە ئاسمان بىلەن زېمىننىڭ ئارىسىدا ئولتۇرۇپتۇ . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پەرىشتىنىڭ بىرىنچى نۆۋەت كەلگەندە قىلغانلىرىنى ئەسلەپ قورقۇپ كېتىپ ئۆيىگە قايتىپ كېلىپ : مېنى يۆگەپ قويۇڭلار ! يۆگەپ قويۇڭلار ! دېدى . ئاللا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا مۇنۇ ئايەتلەرنى نازىل قىلدى : « ئى يۆگىنىۋالغۇچى زات ، تۇر ، ئاگاھلاندۇرا » يەنى ئەگەر كىشىلەر ناتوغرا يولدىن ، ئاتا ـ بوۋىلىرى چوقۇنۇپ كەلگەن بۇتلارغا چوقۇنۇشتىن قايتمىسا ، ئۇلارنى ئاللانىڭ ئازاۋىدىن قورقۇت . «رەببىڭنى ئۇلۇغلا » يەنى يالغۇز ئاللانىلا ئۇلۇغلا ، ئىبادەتتە ئاللاغا باشقىنى شېرىك قىلما . « كىيىمىڭنى پاك تۇت » يەنى ئاللانىڭ ھۇزۇرىدا تۇرۇشقا تەييارلىنىش ئۈچۈن كىيىمىڭنى پاك تۇت ، چۈنكى مۆمىن ئادەمنىڭ پاسكىنا ، ناپاك يۈرۈشى لايىق ئەمەس . « ئازابقا قالدۇرىدىغان ئىشلاردىن يىراق بول » يەنى ئاللاغا ئىتائەت قىل ، بۇيرۇقلىرىنى ئورۇنلا .« كۆپ ئېلىش نىيىتىدە بەرمە» ، يەنى بىر كىشىگە بىرەر سوۋغا بەرسەڭ ، ئۇنىڭدىن بەرگەن نەرسەڭدىن كۆپرەك نەرسە ئېلىشنى تاما قىلما ، بۇنداق قىلىش مەرت ئادەملەرنىڭ ئىشى ئەمەس . « رەببىڭ ئۈچۈن چىداملىق بول » ، يەنى قەۋمىڭنى ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلغان چېغىڭدا ئۇلاردىن يەتكەن ئەزىيەتلەرگە سەۋرى قىل .

رەسۇلۇللانىڭ يوشۇرۇن دەۋەتكە ئۆتۈشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دىنغا دەۋەت قىلىش ئىشىنى باشلىدى . پايدا ـ زىيان يەتكۈزۈش قولىدىن كەلمەيدىغان بۇتلارغا چوقۇنۇشتىن باشقا دىنىي بولمىغان خەلقلەرنى ئاللاغا ئىبادەت قىلىشقا چاقىردى . ئۇلارنىڭ بۇتقا چوقۇنۇشتا ئاتا ـ بوۋىلىرىمىز چوقۇنغان نەرسىلەرگە چوقۇنىمىز، دېگەندىن باشقا دەلىللىرى يوق ئىدى . ئۇلاردا چوڭچىلىق ، مەغرۇرلۇقتا ئوخشاش نەرسىلەر بولۇپ ، گۈزەل ئەخلاق يوق ئىدى . ئۇلارنىڭ مۇشۇنداق مەنمەنلىكى تولا چاغلاردا ئۇلارنىڭ ئارىسىدا بۇلاڭ ـ تالاڭ ، ئۇرۇش ـ تالاش ، قان تۆكۈلۈشلەرنى كەلتۈرۈپ چىقىراتتى .

رەسۇلۇللا ئۇلارغا ئىسلام دىنىنى ئېلىپ كەلدى. ساغلام ئەقىل ئىگىلىرى چاپسان ئىشىنىپ، بۇتلارغا چوقۇنۇشنى تاشلىدى. مەرتىۋىلىك، هوقۇقلۇق كىشىلەر مەرتىۋىسىدىن، هوقۇقىدىن ئايرىلىپ قالماسلىقنى كۆزلەپ، ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلىشتىن باش تارتتى، هاكاۋۇرلۇق قىلدى. ئىسلام دىنىنى بىرىنچى بولۇپ قوبۇل قىلغانلار خۇۋەيلىدىنىڭ قىزى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايىلى خەدىچە ۋە تاغىسىنىڭ ئوغلى ئەلى بولدى. ئەلى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تەربىيىسىدە بولدى. ئۇنىڭ يېمەك ـ ئىچمىكى، يېتىپ ـ قوپۇشى رەسۇلۇللانىڭكىدە ئىدى. چۈنكى، قۇرەيش قەبىلىسىدە قەھەتچىلىك بولغان، ئەبۇتالىب كەمبەغەل ۋە بالىلىق ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تاغىسى ئابباس ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىبكە: قېرىندىشىڭ ئەبۇتالىبنىڭ جان سانى كۆپ. كۆرۈپ تۇرۇپسەنكى، ئۇ قەھەتچىلىكتە قالدى. يۈر، ئۇنىڭ يۈكىنى يېنىكلىتەيلى، بالىلىرىدىن بىرىنى سەن ئال، بىرىنى مەن ئالاي، دەپ مېڭىشتى. ئەبۇتالىبنىڭ يېنىغا بېرىپ، تەلەپنى ئوتتۇرىغا قويۇشتى. ئابباس جەئفەر ئىبنى ئەبۇتالىبنى ئالدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلىنى ئالدى. تاكى ئۇ پەيغەمبەر بولغانغا قەدەر ئەلىنى ئۆز بالىلىرىغا ئوخشاش بېقىپ تەربىيىلىدى. بۇ چاغدا ئەلى بالاغەت يېشىغا يېقىنلاشقانىدى. ھەممە ئىشلىرىدا ئۇ رەسۇلۇللاغا ئەگىشەتتى. جاھىلىيەت دەۋرىدىكى بۇتقا چوقۇنۇش، هاۋايى ـ هەۋەسكە بېرىلىشتەك يامان قىلىقلار بىلەن بۇلغانمىغانىدى. زەيد ئىبنى هارىسە ئىبنى شۆرەھبىلمۇ مۇسۇلمان بولدى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئازادگەردىسى (ئازاد قىلىۋەتكەن قۇلى) بولۇپ، مۇھەممەد ئوغلى زەيد دەپ ئاتىلاتتى. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى سېتىۋېلىپ ئازاد قىلغاندىن كېيىن، بالىچىلاپ بېقىۋالغان ئىدى. ئەرەبلەرنىڭ ئادىتىدە، بېقىۋالغان بالىمۇ ئۆز بالىسى هېسابلىنىپ مىراس ئالاتتى ۋە ئۇنىڭدىن مىراس ئېلىناتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئازادگەردىسى زەيدگە ئېلىپ بەرگەن تەربىيە ئانىسى ئۇممۇ ئەيمەنمۇ مۇسۇلمان بولدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئائىلىسىنىڭ سىرتىدىكىلەردىن دەسلەپ مۇسۇلمان بولغان ئادەم قۇرەيش قەبىلىسى بەنى تىم جەمەتىدىن ئەبۇبەكرى ئىبنى

ئەبۇ قۇھافە (ئىبنى ئامىر ئىبنى كەئىب ئىبنى سەئىد ئىبنى تەيم ئىبنى مۇررە) ئىدى . ئەبۇبەكرى رەسۇلۇللانىڭ پەيغەمبەر بولۇشتىن بۇرۇنقى دوستى ئىدى . ئۇ رەسۇلۇللانىڭ گۈزەل ئەخلاقلىق ئىكەنلىكىنى بىلەتتى ۋە رەسۇلۇللا بىلەن ھەمسۆھبەت بولغاندىن تارتىپ ، رەسۇلۇللانىڭ يالغان سۆزلىگىنىنى ئاڭلىمىغان ئىدى . مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۆزىنىڭ ئاللانىڭ پەيغەمبىرى بولغانلىقىنى ئۇنىڭغا خەۋەر قىلغاندا ، ئۇ : سەن ماڭا ئاتا ـ ئانامدەك قىممەتلىك ، سەن راست ئېيتىسەن ، ئەشھەدۇئەنلائىلاھە ئىللاللاھۇ ۋەئەشھەدۇئەننەكە رەسۇلۇللا (گۇۋاھلىق بېرىمەنكى ، بىر ئاللادىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق ، سەن ئاللانىڭ بەرھەق ئەلچىسى) دېدى . ئەبۇبەكرى بولسا قۇرەيش قەبىلىسى ئىچىدە نوپۇزلۇق ، ھۆرمەتلىك ، باي ، ئەخلاقلىق ، ئالىيجاناپ ، سېخى ، خەلق سۆيىدىغان ، خۇش سۆھبەت كىشى ئىدى . شۇڭلاشقا ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋەزىرى ئورنىدا بولدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەممە ئىشتا ئۇنىڭ بىلەن مەسلىھەتلىشەتتى . ئەبۇبەكرى توغرىسىدا ئۇ : مەن ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلغان كىشىلىرىمنىڭ ئىچىدە پەقەت ئەبۇبەكرى ھېچ ئىككىلەنمەي دەرھال قوبۇل قىلدى ، دېگەن . دىنغا دەۋەت قىلىشتەك چىلىك ئىشتىن ئەرەبلەرنىڭ تاسادىپىلىق ھېس قىلىپ بوي سۇنۇشى قىيىن بولۇشىدىن ئەنسىرەپ ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلىشنى مەخپىي ئېلىپ باردى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزى ئىشىنىدىغان كىشىلەرنى دىنغا دەۋەت قىلاتتى ، ئەبۇبەكرىمۇ قۇرەيش قەبىلىسىدىكى ئۆزى ئىشىنىدىغانلارنى ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلدى . ئەبۇبەكرىنىڭ ۋاستىسى بىلەن مۇسۇلمان بولغان كىشىلەر : قۇرەيش قەبىلىسى ئۇمەييە جەمەتىدىن ئوسمان ئىبنى ئەففان (ئىبنى ئەبۇلئاس ئىبنى ئۇمەييە ئىبنى ئەبدۇشەمس ئىبنى ئابدۇماناف) ئىدى . ئوسماننىڭ مۇسۇلمان بولغانلىقىنى ئۇنىڭ تاغىسى ھەكەم بىلىپ قېلىپ ، ئوسماننى باغلاپ : سەن ئاتا ـ بوۋاڭنىڭ دىنىنى تاشلاپ ، يېڭى دىننى قوبۇل قىلدىڭمۇ ؟ ئەزىبىراھى خۇدا ، دىنىڭدىن قايتمىغىچە ، سېنى يېشۋەتمەيمەن ، دېدى . ئوسمان : ئاللا بىلەن قەسەمكى ، ئىسلام دىنىدىن ھەرگىز قايتمايمەن ، دېدى . ھەكەم ئوسماننىڭ

دىندا چىڭلىقىنى كۆرۈپ ، ئۇنى قويۇۋەتتى . بۇ چاغدا ئوسمان يېشى يد-
گىرمىدىن ئاشمىغان يىگىت ئىدى . يەنە بىرى قۇرەيشلەردىن زۇبەير ئىبنى
ئاۋۋام (ئىبنى خۇۋەيلىد ئىبنى ئەسەد ئىبنى ئابدۇلئۇززا ئىبنى قۇسەي)
ئىدى . ئۇنىڭ ئانىسى ئابدۇلمۇتتەلىبنىڭ قىزى سەفىيە ئىدى . زۇبەيرنىڭ
تاغىسى ئۇنى ئىسلام دىنىدىن قايتۇرماقچى بولۇپ باغلاپ ، ئۇنىڭ ئاغزى -
بۇرنىغا ئىس - تۈتۈن قويۇپ بەردى ، ئاللا ئۇنىڭ ئىسلام دىنىدا چىڭ
تۇرۇشىغا مەدەت بەردى . زۇبەير بۇ چاغدا ئەمدىلا بالاغەتكە يەتكەن
يىگىت ئىدى . يەنە بىرى قۇرەيش قەبىلىسى زۆھرە جەمەتىدىن ئابدۇراھ-
مان ئىبنى ئەۋف (ئىبنى ئابدۇلھارىس ئىبنى زۆھرە ئىبنى كىلاب) ئىدى .
ئىسلامدىن بۇرۇن ئۇنىڭ ئىسمى ئەبدۇئەمىر ئىدى ، پەيغەمبەر ئەلەيھىس-
سالام ئۇنىڭغا ئابدۇراھمان دەپ ئات قويدى . يەنە بىرى قۇرەيش قەبىلىسى
زۆھرە جەمەتىدىن سەئىد ئىبنى ئەبۇۋاققاس مالىك (ئىبنى ئۇھەيب ئىبنى
ئابدۇماناف ئىبنى زۆھرە ئىبنى كىلاب) ئىدى . سەئىدنىڭ ئانىسى ،
ئەبۇسوفيان ئىبنى ئۇمەييەنىڭ قىزى ھەمنە ئوغلىنىڭ مۇسۇلمان بولغانلى-
قىنى ئاڭلاپ ، ئۇنىڭغا : سەن دىنىڭنى ئۆزگەرتىپسەن ، ئەربىرايى خۇدا ،
سەن مۇھەممەدنى ئىنكار قىلمىغىچە ، ئۆيگە كىرمەيمەن ، ئاغزىمغا گىياھ
سالمايمەن ، دېدى . ئۆچ كۈنگىچە ، دېگىنىدەك قىلدى . سەئىد رەسۇلۇللاغا
كېلىپ ئانىسىنىڭ ئىشىدىن شىكايەت قىلدى . بۇ توغرىدا ئاللا مۇنۇ
ئايەتنى نازىل قىلدى : «ئىنسانىنى ئاتا- ئانىسىغا ياخشى مۇئامىلە قىلىشقا
بۇيرۇدۇم . ئەگەر ئاتا - ئاناڭ سېنى ساڭا نامەلۇم نەرسىنى ماڭا شېرىك
كەلتۈرۈشكە زورلىسا ، ئىتائەت قىلمىغىن . سىلەر مېنىڭ دەرگاھىمغا قاي-
تىپ بارىسىلەر ، سىلەرگە قىلمىشىڭلارنى خەۋەر قىلىمەن .» (سۈرە
ئەنكەبۇت ، 8- ئايەت) بۇ ئايەتتە ئاللا ئىنسانغا ، ئاتا - ئاناڭ مەيلى مۇسۇل-
مان بولسۇن ، مەيلى كاپىر بولسۇن ، ئۇلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلىشىڭ
كېرەك . ئەمما ، ئۇلار سېنى ئاللاغا شېرىك كەلتۈرۈشكە ئۈندىسە ، باش
تارتقىن ، دەپ تەلىم بېرىدۇ . چۈنكى ، بۇ چاغدا ئاتا - ئانىنىڭ ھەققى
قانچە چوڭ بولسىمۇ ، بالىنىڭ گەدىنىدىن ساقىت بولىدۇ . ئاللاغا ئاسىيلىق
قىلىش بەدىلىگە مەخلۇققا ئىتائەت قىلىشقا بولمايدۇ . ئاندىن ئاللا مۇنداق

دەيدۇ: «مېنىڭ دەرگاھىمغا قايتىپ بارسىلەر، ئۇلار ئىتتىپاقلىقلارنى مۇكاپاتلايمەن، شېرىك كەلتۈرگىنىڭلارنى جازالايمەن» بۇ ئايەتنىڭ ئاخىرىدا، بىرىنچىسى، جازا بېرىش ئاللانىڭ ئىلكىدە ئىكەنلىكىدۇر. بالا ئاتا ـ ئانىسىنىڭ ئاللاغا شېرىك كەلتۈرۈش بىلەن سالغان جاپاسىنى كۆڭلىگە ئالماسلىق كېرەكلىكىدىن، ئىككىنچىسى، ئاخىرەتتە جازاغا تارتىلماسلىق ئۈچۈن دىندا چىڭ تۇرۇشقا رىغبەتلەندۈرۈلۈشتىن ئىبارەت ئىككى پايدىلىق مەزمۇن قىستۇرۇلغان.

قۇرەيش قەبىلىسىنىڭ تىم جەمەتىدىن تەلھە ئىبنى ئۇبەيدۇللا (ئىبنى ئوسمان ئىبنى ئەمر ئىبنى كەئىب ئىبنى سەئىد ئىبنى تىم ئىبنى مۇررە) مۇ دەسلەپتە مۇسۇلمان بولغانلاردىن ئىدى. ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسمىنى ۋە سۈپىتىنى بۇرۇن راھىبلاردىن ئاڭلىغان ئىدى. ئەبۇبەكرى ئۇلارنى دىنغا دەۋەت قىلغاندا، ئۇلار رەسۇلۇللانىڭ پايدىلىق سۆزلىرىنى ئاڭلاپ، ئىسلام دىنىنىڭ پۈختا ۋە ئەرەب جەمئىيىتىدىكى نۇقسانلاردىن خالى دىن ئىكەنلىكىنى تونۇپ، ئىسلام دىنىنى چاپسان قوبۇل قىلدى. ئازاد قىلىنغان رۇملۇق قۇل سۇھەيب ۋە ئەممار ئىبنى ياسىرلارمۇ بۇرۇن مۇسۇلمان بولغانلاردىن ئىدى. ئەممار: بەش قۇل، ئىككى ئايال ۋە ئەبۇبەكرىنىڭ مۇسۇلمان بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگەشكەنلىكىنى كۆردۈم، دېگەن. ئەممارنىڭ ئاتىسى ياسىر ۋە ئانىسى سۇمەييەمۇ بۇرۇن مۇسۇلمان بولغان. ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇدمۇ بۇرۇن مۇسۇلمان بولغانلاردىن ئىدى. ئۇ قۇرەيش قەبىلىسىدىكى مۇشرىكلاردىن بىرىنىڭ قويىنى باقاتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شانلىق مۆجىزىلىرى ۋە تەشەببۇس قىلغان گۈزەل ئەخلاقلىرىنى كۆرۈپ، بۇتقا چوقۇنۇشنى تاشلاپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىپ مۇسۇلمان بولدى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۇزۇرىغا دائىم دېگۈدەك بەھوزۇر كىرىپ تۇراتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىدا ماڭاتتى، رەسۇلۇللا يۇيۇنسا دالدا بولۇپ بېرەتتى، ئۇخلىسا ئويغىتاتتى، تۇرسا ئايىغىنى كىيدۈرۈپ قوياتتى، ئولتۇرسا ئايىغىنى ئىككى بىلىكىگە ئالاتتى. غەففار قەبىلىسىدىن ئەبۇزەرمۇ دەسلەپ

مۇسۇلمان بولغانلاردىن ئىدى . ئەبۇزەر ئەئرابى① بولۇپ ، ناتىق ۋە شېرىن
سۆزلۈك ئىدى . ئۇ رەسۇلۇللانىڭ خەۋىرىنى ئاڭلاپ قېرىندىشىغا : ئۇلد-
ىغىنى مىنگىن ! مەككىگە بېرىپ ، ئۆزىنى ئاسماندىن ۋەھيى كېلىدىغان
پەيغەمبەر دەپ ھېسابلايدىغان ئادەم بىلەن كۆرۈشۈپ ، ئۇنىڭ سۆزىنى
ئاڭلاپ ، بۇ ھەقتە ماڭا مەلۇمات ئېلىپ كەل دېدى . قېرىندىشى مەككىگە
كەلدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ قايتىپ بېرىپ ، ئە-
بۇزەرگە : پەيغەمبەر گۈزەل ئەخلاقلارغا بۇيرۇيدىكەن ، شۇنداق سۆزلەرنى
قىلىدىكەنكى ، شېئىرغا ئوخشىمايدۇ ، دېدى . ئەبۇزەر : مېنى
قانائەتلەندۈرەلمىدىڭ ، دېدى ـ دە ، ئوزۇق ۋە بىر تۇلۇم سۇ ئېلىپ ئاتلى-
نىپ مەككىگە يېتىپ كەلدى . مەسچىتكە بېرىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى
ئىزلىدى . ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى تونۇمايتتى ، باشقىلاردىن
سوراشتىن تارتىندى ، چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن سۆزلەش-
كەنلەرنى قۇرەيش مۇشرىكلىرىنىڭ يامان كۆرىدىغانلىقىنى بىلەتتى . كەچ
كىرگەندە ، ئەلى ئۇنى كۆرۈپ مۇساپىر ئىكەنلىكىنى بىلىپ ، ئۆيىگە
باشلاپ بېرىپ مېھمان قىلدى . بىر ـ بىرىدىن بىرەر نەرسە توغرىسىدا
سوراشمىدى (ئەرەبلەرنىڭ قائىدە بويىچە ، ئۈچ كۈنگىچە مېھماندىن ئۇنىڭ كې-
لىش سەۋەبىنى سورىمايدۇ . ـــ ت) ئەبۇزەر ئەتىسى ئەتىگەندە تۇلۇمنى ۋە
ئوزۇقنى ئېلىپ مەسچىتكە كەلدى ، كەچكىچە تۇردى ، پەيغەمبەر ئەلەي-
ھىسسالام ئۇنى كۆرمىدى . كەچ كىرگەندە ، ئەبۇزەر بۇرۇنقى چۈشكەن
جايىغا قايتىپ كەلدى . ئەلى ئەبۇزەرنىڭ يېنىغا كېلىپ : سېنى تۈنۈگۈن
مېھمان قىلغان ئۆيۈمگە ئېلىپ باراي دەپ ، ئۇنى ئۆزى بىلەن بىللە ئېلىپ
كەتتى . بىر ـ بىرى بىلەن گەپلەشمىدى . 3 ـ كۈنىمۇ يۇقىرىقىدەك ئۆت-
تى . ئەلى ئەبۇزەرگە : كېلىش سەۋەبىڭنى ئېيتىپ بەرگىن ، دېدى .
ئەبۇزەر : ماڭا يول كۆرسىتىشكە ۋەدە بەرسەڭ ئېيتىمەن ، دېدى . ئەلى
ۋەدە بەرگەندىن كېيىن ، نېمىشقا كەلگەنلىكىنى ئېيتىپ بەردى . ئەلى :
مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بولسا راستىن ئاللانىڭ پەيغەمبىرى ، ئەتە ئەتى-

① ئەئرابى ـــ قىردا ياشىغۇچى بەدىۋى ئەرەب . ـــ ت

گەندە ماڭا ئەگىشىپ ماڭ ، ئەگەر ساڭا خەۋپ يېتىدىغان بىرەر ئىشنى كۆرسەم ، ھاجەت قىلغان بولۇپ تۇرۇۋالىمەن . ماڭسام ، مەن كىرگەن يەرگىچە ئەگىشىپ مېڭىۋەر ، دېدى . ئەبۇزەر ئەتىسى ئەتىگەندە ئەلىنىڭ ئارقىسىدىن مېڭىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۇزۇرىغا كىردى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا : قايتىپ بېرىپ ساڭا بۇيرۇغۇم يەتكىچە قەۋمىڭگە ئەھۋالنى يەتكۈزۈۋەر ، دېدى . ئەبۇزەر : ئاللا بىلەن قەسەمكى ، مۇسۇلمانچىلىقنى قەۋمىم ئارىسىدا ئاشكارا جاكالايمەن ، دېدى . ئەبۇزەر چىقىپ مەسچىتكە كېلىپ : «ئەشھەدۇئەنلائىلاھە ئىللاللاھۇ ۋە ئەشھەدۇئەننە مۇھەممەدەن رەسۇلۇللا » دەپ يۇقىرى ئاۋاز بىلەن توۋلىدى . مۇشرىكلار كېلىپ ئەبۇزەرنى ئۇرۇپ يىقىتىپ قويدى . ئەبباس كېلىپ ئۇنىڭ ئۈستىگە تاشلىنىپ : لەنەتكەردىلەر ، ئەبۇزەرنىڭ غىفار قەبىلىسىدىن ئىكەنلىكىنى بىلمەمسىلەر ؟ سىلەرنىڭ شامغا بارىدىغان سودا يولۇڭلار غىفار قەبىلىسىدىن ئۆتىدۇ دەپ ، ئەبۇزەرنى ئۇلاردىن قۇتقۇزۇۋالدى . ئەبۇزەر ئەتىسى يەنە شۇنداق قىلدى ، مۇشرىكلار ئۇنى يەنە ئۇرۇشتى ، ھۇجۇم قىلىشتى ، ئەبباس يەنە ئۇنىڭ ئۈستىگە تاشلىنىپ ئۇنى قۇتقۇزۇۋالدى («سەھىھۇلبۇخارى » كىتابىدا شۇنداق رىۋايەت قىلىنغان) .

ئەبۇزەر ئەڭ راست سۆز ۋە ئەڭ تاماسىز ئادەم ئىدى . قۇرەيش قەبىلىسىدىن سەئىد ئىبنى زەيد ئەدەۋى ۋە ئۇنىڭ ئايىلى (خەتتابنىڭ قىزى ، ئۆمەرنىڭ ھەمشىرىسى) فاتىمە ۋە ئەبباس ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىبنىڭ خوتۇنى (ھارىس ھىلالىيەنىڭ قىزى) ئۇممۇلفەزلى لۇبابە ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تاغىسىنىڭ ئوغلى ئۇبەيدە ئىبنى ھارىس ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىب ، ئىبنى ھاشىم ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھامىسىنىڭ ئوغلى ، قۇرەيش قەبىلىسى مەخزۇم جەمەتىدىن ئەبۇسەلەمە ، قۇرەيش قەبىلىسىدىن ئوسمان ئىبنى مەزئۇن جۇمەھى ۋە ئۇنىڭ ئىككى قېرىندىشى قۇدامە ، ئابدۇللا ، قۇرەيش قەبىلىسىدىن ئەرقەم ئىبنى ئەبۇ ئەرقەم مەخزۇمىمۇ دەسلەپ مۇسۇلمان بولغانلاردىن ئىدى . قۇرەيش قەبىلىسى ئۇمەۋى ئەۋلادىدىن خالىد ئىبنى سەئىد (ئىبنى ئاس ئىبنى ئۇمەييە ئىبنى ئابدۇشەمس) مۇ ئەڭ دەسلەپ مۇسۇلمان بولغانلاردىن ئىدى . ئۇنىڭ ئاتىسى

قۇرەيش قەبىلىسىنىڭ كاتتىۋېشى ئىدى. ئۇ سەللە يۆگىسە، ئۇنىڭغا ھۆرمەت يۈزىسىدىن، قۇرەيش قەبىلىسىدىن ھېچكىم سەللە يۆگىمەيتتى. خالىد چۈشىدە بىر ھاڭغا چۈشۈپ كېتىدۇ، رەسۇلۇللا ئۇنى قۇتقۇزۇۋالىدۇ. شۇنىڭ بىلەن خالىد پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كېلىپ: مۇھەممەد، سەن نېمىگە دەۋەت قىلىسەن؟ دەپ سورايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: سېنى ھېچقانداق شېرىكى يوق، يالغۇز بىر ئاللاغا ئىبادەت قىلىشقا، ئاڭلىمايدىغان، كۆرمەيدىغان، پايدا ـ زىيان يەتكۈزەلمەيدىغان بۇتقا چوقۇنۇشنى تاشلاشقا دەۋەت قىلىمەن؛ ئاتا ـ ئاناڭغا ياخشىلىق قىلىشقا، كەمبەغەللىكتىن قورقۇپ بالاڭنى ئۆلتۈرمەسلىككە، مەيلى ئاشكارا، مەيلى يوشۇرۇن بولسۇن، يامان ئىشلارنى قىلماسلىققا دەۋەت قىلىمەن؛ ئاللا چەكلىگەن ناھەق ئادەم ئۆلتۈرمەسلىككە، يېتىملارنىڭ مېلىنى ناھەق يېمەسلىككە، جىڭ ـ تارازىلارنى توغرا قىلىشقا دەۋەت قىلىمەن؛ ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرىڭنىڭ زىيىنىغا ھۆكۈم قىلىشقا توغرا كەلسىمۇ، ئادىل بولۇشقا، ۋەدىگە ۋاپا قىلىشقا دەۋەت قىلىمەن، دېدى. شۇنىڭ بىلەن خالىد مۇسۇلمان بولدى. بۇ چاغدا خالىدنىڭ ئاتىسى خاپا بولۇپ، ئۇنىڭغا ئازاپ ـ كۈلپەتلەر قىلدى، ھەتتا تاماق بەرمىدى. خالىد پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا بېرىپ، ئۇنىڭ بىلەن بىللە ياشىدى. ئاتىسىدىن يوشۇرۇنۇپ مەككە ئەتراپىدا يۈردى، ئارقىدىنلا خالىدنىڭ قېرىندىشى ئەمىر ئىبنى سەئىد مۇسۇلمان بولدى. شۇنداق قىلىپ يۇقىرىدىكى بۈيۈك زاتلار ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدا ئۇلارنى زورلاپ مۇسۇلمان قىلىدىغان قورال، كۈچ يوق ئىدى ياكى ئۇلارنى ئاتا ـ ئانا، مال ـ مۈلۈكلىرىنى تاشلىۋېتىشكە قىزىقتۇرغۇدەك نەرسىمۇ يوق ئىدى، بەلكى ئۇلارنىڭ تولىسى ئەبۇبەكرى، ئۆمەر، ئوسمان، خالىد ئىبنى سەئىد ۋە باشقىلارغا ئوخشاش باي كىشىلەر بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قارىغاندا پۇل ـ مېلى كۆپ ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگەشكەن قۇللار بولسا مۇسۇلمان بولۇپ، ئازار- كۈلپەت، ئاچلىق ۋە جاپا- مۇشەققەتنى ئىختىيار قىلدى. ئەگەر ئۇلار خوجىلىرىغا ئەگەشكەن بولسا، بۇ دۇنيادا خاتىرجەم ۋە باياشاتراق ياشىغان

بولار ئىدى. ئۇلار پەقەتلا ئاللانىڭ ھىدايەت قىلىشى، ئىسلام نۇرىنىڭ دىللىرىنى يورۇتۇشى ئارقىسىدا، ئۆزلىرىنىڭ ناتوغرا يولدا ئىكەنلىكىنى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يولىنىڭ توغرىلىقىنى چۈشىنىپ مۇسۇلمان بولدى.

رەسۇلۇللانىڭ ئاشكارا دەۋەتكە ئۆتۈشى

يۇقىرىقى مۇددەت ئىچىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇرەيشنىڭ ئوـمۇمىي يىغىنلىرىدا ئاشكارا دەۋەت ئېلىپ بارمىدى. مۇسۇلمانلار قۇرەيش مۇشرىكلىرىنىڭ قارشىلىقىدىن قورقۇپ، ئاشكارا ئىبادەت قىلىشقا پېتىنالـمىدى. ئىبادەت قىلماقچى بولغانلار مەككىنىڭ تاغ ئارىلىرىغا بېرىپ يوشۇرۇن ناماز ئۆتەيتتى. مۇسۇلمانلارنىڭ سانى 30 دىن ئاشقاندا، پەيـغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇلار بىلەن بىر يەرگە يىغىلىپ، ئۇلارنى يېتەكلىشى ۋە ئۇلارغا دىنىي ئىشلارنى ئۆگىتىشى زۆرۈر بولۇپ قالدى. بۇنىڭ ئۈچۈن ئەرقەم ئىبنى ئەبۇئەرقەمنىڭ قورۇسىنى تاللىدى. ئەرقەم ئىسلام دىنىنى دەسلەپ قوبۇل قىلغۇچىلاردىن بىرى ئىدى. پەيغەمبەر ئەـلەيھىسسالام « ساڭا بۇيرۇلغاننى ئاشكارا ئوتتۇرىغا قوي، مۇشرىكلار بىلەن تەڭ بولما »(سۈرە ھىجر، 94 ـ ئايەت) دېگەن ئايەت نازىل بولغىچە مەخپىي دەۋەت ئېلىپ بارغان ئىدى.

بۇ ئايەت نازىل بولغاندىن كېيىن، ئاللانىڭ بۇيرۇقى بويىچە، ئاللانىڭ ۋەدىسىگە ئىشىنىپ ۋە ياردىمىگە تايىنىپ يوشۇرۇن دەۋەتتىن ئاشكارا دەۋەتكە ئۆتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سافا تېغىغا چىقىپ: ھەي فىھر جەمەتى، ھەي ئىدى جەمەتى! دەپ پۈتۈن قۇرەيش ئايماقلىرىنى چاقىردى. كېلەلمىگەنلەر ئەھۋالنى ئۇقۇپ كېلىش ئۈچۈن ۋەكىل ئەۋەتتى. قۇرەيش خەلقى يىغىلدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە ئەبۇلەھەب ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىبمۇ بار ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: قاراڭلار، ئەگەر مەن سىلەرگە، تاغ ئارقىسىدا ئاتلىق قوشۇن بار، مەككىگە ھۇجۇم قىلماقچى، دېسەم، چۈمپۈتەمسىلەر؟ دېدى. ئۇلار: ھەئە، چۈمپۈتىمىز،

چۈنكى، سىنىڭ يالغان سۆزلىگىنىڭنى ئاڭلىغىنىمىز يوق، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: مەن سىلەرنى ئاللانىڭ قاتتىق ئازابىدىن ئاگاھلاندۇرىدىغان پەيغەمبەرمەن، دېدى. ئەبۇلەھەب: ئۆلگۈر، بىزنى مۇشۇ ئىش ئۈچۈن يىغدىڭمۇ!؟ دېدى. ئاللا ئەبۇلەھەب توغرىسىدا: «ئەبۇلەھەبنىڭ ئىككى قولى قۇرۇپ كەتسۇن! ئۇ چوقۇم قۇرۇپ كېتىدۇ! مال ـ مۈلۈكى ۋە ئېرىشكەن نەرسىلىرى ئۇنىڭغا ئەسقاتمىدى. ئۇ لاۋۇلداپ تۇرغان دەۋزەخقە كىرىدۇ. ئۇنىڭ ئوتۇن توشۇغۇچى خوتۇنىمۇ لاۋۇلداپ تۇرغان دەۋزەخقە كىرىدۇ. خوتۇنىنىڭ بوينىدا پىششىق ئارغامچا بولىدۇ» دېگەن تەببەت سۈرىسىنى نازىل قىلدى. ئوتۇن توشۇش دېگەن سۆزدە ئەبۇلەھەبنىڭ ئايىلىنىڭ سۇخەنچىلىكى كۆزدە تۇتۇلىدۇ. چۈنكى، ئۇ، ئاياللار يىغىلغان جايلاردا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەققىدە يالغان ـ ياۋىداقلارنى توقۇيتتى. ئاندىن ئاللا سۈرە شۇئەرادىكى بۇ ئايەتنى نازىل قىلدى:« خىش ـ ئەقرىبالىرىڭنى ئاگاھلاندۇر.» بۇ ئايەتتە كۆرسىتىلگەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خىش ـ ئەقرىبالىرى ئابدۇماناف ئەۋلادىدىن ھاشىم جەمەتى، نەۋفەل جەمەتى، ئەبدۇ شەمس جەمەتى ئىدى. «ساڭا ئەگەشكەن مۆمىنلەرنى قانات ئاستىڭغا ئالغىن. خىش ـ ئەقرىبالىرىڭ دەۋەتىڭدىن باش تارتسا، مەن سىلەرنىڭ قىلمىشىڭلاردىن چېكارىگا، دېگىن.» (سۈرە شۇئەرا، 214 ـ 215 ـ 216 ـ ئايەتلەر) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خىش ـ ئەقرىبالىرىنى يىغىپ ئۇلارغا: ئەلچى دېگەن ئۆز ئادەملىرىگە يالغان سۆزلىمەيدۇ. ئاللا بىلەن قەسەمكى، مەن مۇبادا باشقىلارغا يالغان سۆزلىگەن تەقدىردىمۇ، سىلەرگە يالغان سۆزلىمەيمەن، باشقىلارنى ئالدىغان تەقدىردىمۇ سىلەرنى ئالدىمايمەن. يەككە ـ يېگانە بىر ئاللا بىلەن قەسەمكى، مەن پۈتۈن ئىنسانلارغا، بولۇپمۇ سىلەرگە ئاللانىڭ ئەۋەتكەن ئەلچىسى، ئاللا بىلەن قەسەمكى، ئۇخلىغاندەك ئۆلىسىلەر، ئويغانغاندەك تىرىلىسىلەر، قىلمىشىڭلاردىن ھېساب بېرىسىلەر، ياخشىلىقىڭلار ئۈچۈن مۇكاپاتلىنىسىلەر، يامانلىقىڭلار ئۈچۈن جازالىنىسىلەر. قارارگاھىڭلار ئەبەدى جەننەت بولىدۇ ياكى ئەبەدى دەۋزەخ بولىدۇ، دېدى. يىغىلغانلاردىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەشەددى دۈشمىنى بولغان

ئەبۇلەھەبدىن باشقىسى يۇمشاق گەپ قىلدى. ئەبۇلەھەب بولسا: مۇھەممەدگە پۈتۈن ئەرەب خەلقى قارشى قوزغىلىشتىن ئىلگىرى، ئۇنى توسۇشۇڭلار كېرەك. مۇھەممەدنى ئەرەبلەرگە تاپشۇرساڭلار، كەمسىتىلگەن بولىسىلەر، تاپشۇرمساڭلار، ئەرەب خەلقى سىلەرگە ئۇرۇش ئاچىدۇ، دېدى. ئەبۇتالىب قوپۇپ: ئاللا بىلەن قەسەمكى، ھاياتلا بولساق، مەھەممەدنى ھىمايە قىلىمىز، دېدى. شۇنىڭ بىلەن كىشىلەر تارقاپ كەتتى.

رەسۇلۇللا دىنىغا ئاشكارا دەۋەت قىلىشقا باشلىغاندىن كېيىن، قۇرەيش خەلقى ھەربىر يىغىلىشقان ۋاقىتلىرىدا ئۇنى مەسخىرە قىلىشاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ يېنىدىن ئۆتكەندە، ئۇلار: بۇ ئەبۇكەبشىنىڭ ئوغلى ئاسماندىن سۆزلەيدۇ، دېگەندىن باشقا گەپنى قىلىشمايتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ بۇتلىرىنى ئەيىبلىدى، ئۆزلىرىنى نادان دەپ قارىدى ھەمدە ئۇلارغا: ئاللا بىلەن قەسەمكى، ھەي خەلق، سىلەر بوۋاڭلار ئىبراھىمنىڭ دىنىغا خىلاپلىق قىلىۋاتىسىلەر! دېدى. مانا شۇ چاغدىلا، ئۇلار ئاتا ـ بوۋىلىرى چوقۇنۇپ كەلگەن بۇتلىرى ئۈچۈن قىزىغىنىپ، ئۇلارنىڭ كاللىسىدا جاھىلىيەتنىڭ قىزىققانلىقى قوزغالدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى دۈشمەنلىرىدىن قوغداشنى ئۈستىگە ئالغان تاغىسى ئەبۇتالىب (ھاشىم جەمەتىنىڭ باشلىقى) نىڭ يېنىغا بېرىپ، ئۇنىڭدىن مۇھەممەدنى قوغدىماسلىقنى ياكى ئۇنىڭ دىنغا دەۋەت قىلىشنى توسۇشنى تەلەپ قىلدى. ئەبۇتالىب ئۇلارنى چىرايلىق گەپ بىلەن قايتۇردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دەۋەت قىلىشنى بىمالال داۋاملاشتۇرۇۋەردى، دەۋىتى كۈچىيىۋەردى. قۇرەيش خەلقى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا كۆڭلىدە ئۆچمەنلىك ساقلايتتى، بىر ـ بىرىنى ئۇنىڭ بىلەن دۈشمەنلىشىشكە كۈشكۈرتۈشەتتى. ئۇلار ئەبۇتالىبنىڭ قېشىغا بېرىپ: سەن بىزنىڭ ئىچىمىزدە ئابرويلۇق، نوپۇزلۇق ئادەم، بىز سەندىن قېرىندىشىڭنىڭ ئوغلىنى توسۇشنى تەلەپ قىلدۇق، سەن ئۇنى توسمىدىڭ. بىز ئۇنىڭ ئاتا ـ بوۋىلىرىمىزنى تىللىشىغا، بىزنى نادان دەپ قارىشىغا، ئىلاھلىرىمىزنى ئەيىبلىشىگە چىداپ تۇرالمايمىز، دېيىشتى. مۇشرىكلار

ئىسلام دىنىنى ئېتىراپ قىلماسلىقتا چىڭ تۇرۇپ رەددىيە بەرسە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى ئىشلىتىش ئۇچۇن يارىتىلغان ئەقىلنى ئىشلەتمىگەنلىكلىرى ئۇچۇن ئەيىبلەيتتى. ئۇلۇغ ئاللا قۇرئاندا: «ھەر قاچان ئۇلارغا، ئاللا نازىل قىلغان كىتابقا ئەگىشىڭلار دېيىلسە، ئۇلار، ئۇنداق ئەمەس، ئاتا- بوۋىلىرىمىزنىڭ دىنىغا ئەگىشىمىز، دېيىشىدۇ. ئۇلار ئاتا- بوۋىلىرى ھېچ نەرسىنى چۈشەنمىگەن ۋە ئاداشقان تۇرسىمۇ ئۇلارنىڭ دىنىغا ئەگىشەمدۇ؟» (سۈرە بەقەرە، 170 ـ ئايەت) ئاللا يەنە مۇنداق دېگەن: «مۇشرىكلارغا قۇرئان ۋە پەيغەمبەر تەرەپكە كېلىڭلار دېيىلسە، ئۇلار: بىزگە ئاتا ـ بوۋىلىرىمىزنىڭ دىنى يېتەرلىك، دېيىشىدۇ. ئاتا ـ بوۋىلىرى ھېچ نەرسىنى بىلمەيدىغان ۋە ئاداشقان تۇرسىمۇ ئۇلارنىڭ دىنى يېتەرلىكمۇ؟» (سۈرە مائىدە، 104 ـ ئايەت) يەنە مۇنداق دېگەن :« ئۇلارغا ئاللا نازىل قىلغان كىتابقا ئەگىشىڭلار دېيىلسە، ئۇلار ئاتا- بوۋىلىرىمىزنىڭ دىنىغا ئەگىشىمىز، دېيىشىدۇ. ئاتا- بوۋىلىرىنى شەيتان دەۋزەخقە چاقىرغان تۇرسىمۇ ئۇلارغا ئەگىشەمدۇ؟» (سۈرە لوقمان، 21 ـ ئايەت) ئاللا يەنە مۇشرىكلارنىڭ رەددىيە دەلىلىنى بايان قىلىپ مۇنداق دېگەن :«ئۇنداق ئەمەس، بىز ئاتا ـ بوۋىلىرىمىزنىڭ بىر خىل دىنغا (بۇتپەرەسلىككە) ئېتىقات قىلغانلىقىنى بىلىمىز، بىز ئۇلارنىڭ ئىزىدىن ماڭىمىز، دېيىشىدۇ.» (سۈرە زۇخرۇف، 22 ـ ئايەت) ئاللا قۇرئاندا مۇتەئەسسىپلىكتە ۋە تەرسالىقتا مۇشرىكلارنىڭ مەزكۇر سۆزىنىڭ بۇرۇنقى مۇشرىكلارنىڭ سۆزىگە ئوخشايدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ مۇنداق دېگەن: « ئۇ ئاتا ـ بوۋاڭلار ئېتىقات قىلىپ كەلگەن دىنغا قارىغاندا ئەڭ توغرا بىر دىننى كەلتۈرسەم، نېمە دەيسىلەر؟ دېسە، ئۇلار، سىلەر ئېلىپ كەلگەن دىنغا ئىشەنمەيمىز، دېيىشىدۇ.» (سۈرە زۇخرۇف، 24 ـ ئايەت) ئۇلارنىڭ ئاتا- بوۋىلىرىغا تەقلىت قىلىشتا چىڭ تۇرۇۋالغانلىقى ئاتا- بوۋىلىرىنىڭ ئەقىلسىزلىك ۋە گۇمراھلىقتا ئەيىبلىنىشىگە سەۋەب بولدى. بۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ ئوغىسى قايناپ، ئەبۇتالىبقا: مۇھەممەدنىڭ يېڭى دىنغا دەۋەت قىلىشىنى توسىشىڭ كېرەك، ئۇنداق قىلمايدىكەنسەن، مۇھەممەد بىلەن سەن بىر

تەرەپ، بىز بىر تەرەپ بولۇپ، تاكى ئىككى تەرەپنىڭ بىرى ھالاك بولغىچە ئۇرۇشىمىز، دەپ قايتىپ كېتىشتى. ئەبۇتالىبقا خەلقنىڭ ئايرىلىش ئېغىر كەلدى. قېرىندىشىنىڭ ئوغلى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى تاشلىۋېتىشكىمۇ كۆڭلى ئۇنىمىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ھەي قېرىندىشىمنىڭ ئوغلى، ماڭا خەلق كېلىپ مۇنۇ سۆزلەرنى قىلدى، ئۆزۈڭنى قۇتقۇزغىن، مېنى قولۇمدىن كەلمەيدىغان ئىشقا زورلىما! دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تاغىسىنىڭ ياردەم بەرمەيدىغانلىقىنى ئويلاپ: ھەي تاغا، ئاللا بىلەن قەسەمكى، ئۇ ئىشنى تاشلىشىم ئۈچۈن ئوڭ قولۇمغا قۇياشنى، سول قولۇمغا ئاينى تۇتقۇزۇشسىمۇ، تاكى ئۇ ئىشنى ئۇستۇنلۇككە ئېرىشتۈرمىگىچە، ياكى شۇ يولدا ئۆزۈم ھالاك بولمىغىچە، بۇ ئىشنى تاشلىيالمايمەن، دېدى-دە، يىغلاپ ئارقىسىغا بۇرۇلدى. ئەبۇتالىب: ھەي قېرىندىشىمنىڭ ئوغلى، قارا! دېۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قارىدى. ئەبۇتالىب ئۇنىڭغا: بارغىن، خالىغىنىڭنى دەۋەرگىن، ئاللا بىلەن قەسەمكى، سېنى ئۇلارغا تاپشۇرمايمەن، دېدى.

رەسۇلۇللانىڭ تارتقان ئەزىيەتلىرى

رەسۇلۇللا دىنغا دەۋەت قىلىش يولىدا مۇشرىكلار تەرىپىدىن نۇرغۇن جاپا-مۇشەققەت ۋە ئازار-كۈلپەتلەرگە ئۇچرىدى. بولۇپمۇ بەيتۇللاغا نامازغا بارغاندا شۇنداق بولاتتى. رەسۇلۇللاغا ئەڭ كۆپ ئاھانەت قىلىدىغان بىر گۇرۇھ بولۇپ، ئۇلار رەسۇلۇللاغا كۆپ ئەزىيەت يەتكۈزگەنلىكلىرى ئۈچۈن، ئۇلار مەسخىرە قىلغۇچىلار دەپ ئاتىلاتتى. ئۇلارنىڭ بىرىنچىسى ۋە ئەڭ يامىنى قۇرەيش قەبىلىسى مەخزۇم جەمەتىدىن ئەبۇ جەھىل ئەمرۇ ئىبنى ھىشام ئىبنى مۇغىرە ئىدى. ئۇ بىر كۈنى قۇرەيش خەلقىغە: ھەي جامائەت، كۆرۈپ تۇرۇۋپسىلەركى، مۇھەممەد بولسا دىنلارنى ئەيىبلىمەكتە، ئىلاھلىرىڭلارنى تىللىماقتا، سىلەرنى ئەقىلسىزلار دېمەكتە، ئاتا-بوۋاڭلارنى سۆكمەكتە. مەن

ئاللاغا ۋەدە قىلىمەنكى، ئەتە چوڭ بىر تاشنى ئېلىپ مۇھەممەدنى كۈتۈپ ئولتۇرىمەن، ئۇ نامازدا سەجدىگە باش قويغان چاغدا، تاش بىلەن ئۇنىڭ بېشىنى يەنچىپ تاشلايمەن. بۇ چاغدا مېنى ئابدۇماناف جەمەتىگە تاپشۇرساڭلارمۇ مەيلى، قوغدىساڭلارمۇ مەيلى. ئابدۇماناف جەمەتى مېنى خالىغىنىنى قىلسۇن، دېدى. ئەتىسى ئەبۇجەھىل شۇ سۆزى بويىچە تاشنى ئېلىپ رەسۇلۇللانى كۈتۈپ ئولتۇردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئادىتى بويىچە نامازغا كەلدى، قۇرەيشلەر يىغىلىپ ئەبۇجەھىلنىڭ نېمە قىلارىنى كۈتۈپ تۇرۇشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەجدىگە باش قويغاندا، ئەبۇجەھىل تاشنى كۆتۈرۈپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يۈزلەندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يېقىنلىشىپ بارغاندا ئۆزى چۆچۈپ، رەڭگى ئۆڭۈپ، ئارقىسىغا داجىدى ۋە تاشنى تاشلىۋەتتى. قۇرەيش خەلقىدىن بىرقانچىسى ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ: ھەي ئەباھەكەم (ئەبۇجەھىل)، ساڭا نېمە بولدى؟ دېدى. ئەبۇجەھىل: سىلەرگە دېگەنلىرىمنى قىلماقچى بولۇپ مۇھەممەدگە يېقىنلاشقىنىمدا، بىر بۇغرا تۆگە پەيدا بولۇپ ماڭا ھۇجۇم قىلدى. ئەزبىرايى خۇدا، بۇ سۈرەتلىك تۆگىنى ھېچ كۆرمىگەن ئىدىم، دېدى. بۇ ئەھۋال رەسۇلۇللاغا ئاڭلانغاندا، ئۇ: تۆگە سۈرىتىدە كۆرۈنگەن جىبرىل ئىدى، ئەبۇجەھىل ماڭا يېقىنلىشىدىغان بولسا، ئۇنى چوقۇم ھالاك قىلاتتى، دېدى. ئەبۇجەھىل تولا چاغلاردا رەسۇلۇللانى بەيتۇللادا ناماز ئوقۇشتىن توسايتتى. بىر قېتىم ئەبۇجەھىل پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ناماز ئوقۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ: سېنى بۇنىڭدىن توسقان ئەمەسمىدىم؟ دېدى. رەسۇلۇللا ئۇنىڭغا قاتتىق گەپ قىلدى ۋە ھەيۋە قىلدى. ئاللا ئەبۇجەھىلگە ھەيۋە قىلىپ مۇنۇ ئايەتلەرنى نازىل قىلدى: «ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، ئەگەر ئۇ بۇنىڭدىن يانمىسا، چوقۇم ئۇنىڭ كوكۇلىسىدىن، يالغانچى ۋە گۇناھكارنىڭ كوكۇلىسىدىن تۇتۇپ جەھەننەمگە سۆرەيمىز، ئۇ ئۆزىنىڭ سورۇنداشلىرىنى چاقىرسۇن! بىز

زەبانىيە ① لەرنى چاقىرىمىز . ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس ، ئۇنىڭغا بوي سۇنما ، ئاللاغا سەجدە قىل ۋە يېقىن بول .» (سۈرە ئەلەق ، 15، 16، 17، 18، 19- ئايەتلەر) ئىمام بۇخارىنىڭ ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇددىن رىۋايەت قىلىشىچە ، ئەبۇجەھىل پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يەنە مۇنداق ئازار بەرگەن : ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇد ئېيتىدۇكى ، بىز رەسۇلۇللا بىلەن مەسچىتتە ئىدۇق ، رەسۇلۇللا ناماز ئوقۇۋاتاتتى ، ئەبۇجەھىل ، كىم پالان ئادەمنىڭ تۆگىسىنىڭ يىننى ئېلىپ كېلىپ ، مۇھەممەد سەجدە قىلىۋاتقاندا يىننى ئۇنىڭ ئۈستىگە تاشلايدۇ ؟ دېدى . ئەبۇشەمس يىننى ئېلىپ كېلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەجدىگە باش قويغاندا ئۇنىڭ ئۈستىگە تاشلىدى . مەسچىتتىكى مۇسۇلمانلارنىڭ ھېچبىرى يىننى پەيغەمبەرنىڭ ئۈستىدىن ئېلىۋېتىشكە جۈرئەت قىلالمىدى . چۈنكى ، مۇسۇلمانلار دۈشمەنلىرىگە قارشى تۇرۇشتىن ئاجىز ئىدى . قىزى فاتىمە كېلىپ يىننى ئۈستىدىن ئېلىپ تاشلىغىچە ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەجدىدىن باش كۆتۈرمىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئورنىدىن تۇرغاندا ، بۇ قەبىھ ئىشنى قىلغانلارغا : خۇدايىم قۇرەيشتىن بىر تۈركۈم كىشىلەرنى تۇتقىن ، دەپ دۇئايى بەد قىلىپ ، بىر گۇرۇھ كىشىلەرنىڭ ئىسمىنى تىلغا ئالدى . كېيىن ئىبنى مەسئۇد : ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ بەدر غازىتىدا ئۆلتۈرۈلگەنلىكىنى كۆردۈم ، دېگەن . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ئەبۇجەھىلنىڭ ئارىسىدا يەنە مۇنداق بىر ۋەقە يۈز بەرگەن : ئەبۇجەھىل ئەراشى دېگەن بىر كىشىنىڭ تۆگىلىرىنى سېتىۋېلىپ پۇلنى كېچىكتۈرگەندە ، ئەراشى توپلىشىپ تۇرغان قۇرەيش خەلقىدىن بۇ توغرىلىق ياردەم سورايدۇ . ئۇلار رەسۇلۇللانى مەسخىرە قىلىش يۈزىسىدىن : ئۇنىڭغا ئەرز قىلساڭ ، پۇلۇڭنى ئېلىپ بېرىدۇ ، دەپ رەسۇلۇللانى كۆرسىتىپ قويىدۇ . چۈنكى ، ئۇلار ئەبۇجەھىل دېگەن بەدبەختنىڭ رەسۇلۇللاغا قىلغان ئىشلىرىنى بىلەتتى . ئەراشى رەسۇلۇللانىڭ ئالدىغا بېرىپ ، ئەبۇجەھىلدىن پۇلنى ئېلىشقا ياردەم قى-

① زەبانىيە — گۇناھكارلارنى دوزاخقا ئىتتىرىدىغان پەرىشتىلەر .— ت

لـىشنى ئۆتىنىدۇ . رەسۇلۇللا ئەراشى بىلەن بىللە بېرىپ ئەبۇجەھىلنىڭ
دەرۋازىسىنى قاقىدۇ . ئەبۇجەھىل : كىم بۇ ؟ دەيدۇ . رەسۇلۇللا : مەن ،
مۇھەممەد ! دەپ جاۋاب بېرىدۇ . ئەبۇجەھىل رەڭگى ئۆچكەن ھالدا
چىقىدۇ . رەسۇلۇللا ئۇنىڭغا : بۇ ئادەمنىڭ ھەققىنى بەر ، دەيدۇ . ئە-
بۇجەھىل غىڭ قىلماي ، پۇلنى دەررۇ بېرىدۇ . ئەراشىنىڭ ئېلىشى شۇ
يەردىلا پۈتىدۇ . قۇرەيشلەر ئەبۇجەھىلگە : قارا سېنى نېمە قىلغىنىڭ
بۇ ؟ دېگەنىدە ، ئەبۇجەھىل : سىلەرگە ۋاي . ئەزبىرايى خۇدا ، مەن
مۇھەممەدنىڭ ئىشىك قاققانلىقىنى ئاڭلاپ قاتتىق قورقۇپ كەتتىم . قا-
رىسام بېشىمدا بىر بۇغرا تۆگە تۇرۇپتۇ. بۇ سۈرەتلىك تۆگىنى ھېچ
كۆرمىگەن ئىدىم ، دەيدۇ .

رەسۇلۇللانىڭ تاغىسى ئەبۇلەھەب ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىبمۇ ئۇنى
مەسخىرە قىلغۇچىلاردىن ئىدى ، ئەبۇلەھەب رەسۇلۇللاغا يىراق
كىشىلەردىنمۇ بەتتار ئەزىيەت يەتكۈزەتتى . ئۇ رەسۇلۇللانىڭ قوشنىسى
ئىدى ، رەسۇلۇللانىڭ ئىشىكىنىڭ ئالدىغا نىجاسەتلەرنى تاشلاپ
قوياتتى . رەسۇلۇللا : ھەي ئابدۇماناف جەمەتى ، بۇ قانداق قوشنىدار-
چىلىق !؟ دەپ ، نىجاسەتنى ئېلىپ تاشلايتتى . ئەبۇلەھەبنىڭ خوتۇنى
ھەرب ئىبنى ئۇمەييەنىڭ قىزى ئۇممۇ جەمىلمۇ ئېرىنىڭ قەبىھ ئىشلىرىغا
ئورتاقلىشاتتى . رەسۇلۇللانى كۆپ تىللايتتى ، رەسۇلۇللا توغرىسىدا
كۆپ غەيۋەت قىلاتتى . ئېرى بىلەن ئىككىسى ھەققىدە تەببەت سۈرىسى
نازىل بولغاندىن كېيىن ، ئۇلار تېخىمۇ ئەشەددىيلىشىپ كەتكەن ئىدى .
ئۇقبە ئىبنى ئەبۇمۇئەيتمۇ رەسۇلۇللانى مەسخىرە قىلغۇچىلاردىن بولۇپ ،
رەسۇلۇللانىڭ ئىككىنچى قوشنىسى ئىدى . رەسۇلۇللاغا ئەبۇلەھەبگە
ئوخشاش مۇئامىلە قىلاتتى . بىر قېتىم ئۇ قۇرەيش قەبىلىسىنىڭ
چوڭلىرىنى مېھمانغا چاقىردى . ئۇلارنىڭ ئىچىدە رەسۇلۇللامۇ بار ئى-
دى . رەسۇلۇللا ئۇنىڭغا: ئاللا بىلەن قەسەمكى ، سەن ئىمان
ئېيتمىغىچە ، تاماقىڭنى يېمەيمەن ! دېدى . ئۇبەي كەلىمە شاھادەت
ئېيتىپ قويدى . بۇ خەۋەر قۇرەيش قەبىلىسىدىن ئۇبەي ئىبنى خەلەفكە
يەتتى . ئۇبەي بولسا ئۇقبەنىڭ دوستى ئىدى . ئۇ ئۇقبەدىن : سەن

توغرىلىق بىر گەپ ئاڭلىدىم ، بۇ نېمە گەپ ؟ دەپ سورىدى . ئۇقبە : ئانچىكى گەپ . ئۆيۈمگە بىر ئېسىل ئادەم كېلىپ تاماق يېگىلى ئۇنىماي ، ئىمان ئېيتساڭ يەيمەن ، دەپ تۇرۇۋالدى . ئۆيۈمدىن ئۇنىڭ تاماق يېمەي چىقىپ كېتىشىدىن خىجىل بولۇپ ئىمان ئېيتقان بولدۇم دېدى. ئۇبەي ئۇنىڭغا: سەن مۇھەممەدنىڭ گەجگىسىگە دەسسەپ ، يۈزىگە تۈكۈرۈپ ، كۆزىنى تاملىمىغىچە ، يۈزۈڭگە قاراش ماڭا ھارام بولسۇن ! دېدى . ئۇقبە رەسۇلۇللاغا شۇنداق قىلدى . ئاللا ئۇقبە توغرىلىق مۇنۇ ئايەتلەرنى نازىل قىلدى : «ئۇ كۈنى زالىم كىشى (ئۇقبە) ئىككى قولىنى چىشلەپ : كاشكى پەيغەمبەر بىلەن بىر يول تۇتقان بولسامچۇ ، ۋايەي ، كاشكى پالانچىنى دوست تۇتمىغان بولسامچۇ . ماڭا قۇرئان كەلگەندىن كېيىن ، ئۇ (شەيتان) مېنى ئازدۇردى ، دەيدۇ . شەيتان ئىنسانىنى (ئازدۇرۇپ بولۇپ) تاشلىۋېتىدۇ.» (سۈرە فۇرقان ، 27-، 28- ، 29- ئايەتلەر)

«سەھىھۇلبۇخارى »دا رىۋايەت قىلىنغان مۇنۇ ۋەقە بەدبەخت ئۇقبەنىڭ رەسۇلۇللاغا قىلغان ئەڭ يامان مۇئامىلىسى بولدى : بىر كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كەئبىنىڭ ئىچىدە ناماز ئوقۇۋاتاتتى . ئۇقبە كېلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بوينىغا چاپىنىنى تاشلاپ چىڭ يۆگىۋالدى . بۇ چاغدا ئەبۇبەكرى كېلىپ رەسۇلۇللانى ئاجرىتىۋالدى ۋە :«رەببىم ئاللا دېگەن ۋە رەببىڭلار تەرىپىدىن سىلەرگە مۆجىزىلەرنى ئېلىپ كەلگەن كىشىنى ئۆلتۈرەمسىلەر ؟» (سۈرە مۆمىن ، 28 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دېدى . مەسخىرە قىلغۇچىلاردىن يەنە بىرسى قۇرەيش قەبىلىسىدىن ئەمرى ئىبنى ئاسنىڭ ئاتىسى ئاس ئىبنى ۋائىل بولۇپ ، ئۇ رەسۇلۇللاغا ناھايىتى ئۆچ ئىدى . ئۇ : مۇھەممەد ، ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىسىلەر ، دەپ (ساھابىلىرىنى) ئالدىدى . ئەزبىرايى خۇدا ، بىز پەقەت زامانىنىڭ ئۆتۈشى بىلەن ئۆلىمىز ، دېدى . ئاللا ئاسنىڭ بۇ داۋاسىغا رەددىيە بېرىپ ، جاسىيە سۈرىسىدىكى بۇ ئايەتنى نازىل قىلدى :« ئۇلار ھايات دېگەن پەقەت بۇ دۇنيادىكى ھاياتىمىزدۇر ، ئۆلىمىز ۋە ياشايمىز ، پەقەت زامانىنىڭ ئۆتۈشى بىلەن

يوق بولىمىز، دەيدۇ. ئۇلار بۇ خۇسۇستا ھېچقانداق مەلۇماتقا ئىگە ئەمەس، قىياس بىلەنلا شۇنداق دەيدۇ.»(سۈرە جاسىيە، 24 - ئايەت)

بۇرۇن مۇسۇلمان بولغان خەبباب ئىبنى ئەرەت دېگەن ساھابىنىڭ ئاس دېگەن كىشىدە ئېلىشى بولۇپ، ئۇنى تەلەپ قىلىدۇ، ئاس ئۇنىڭغا: سەن دىنغا كىرگەن، مۇھەممەد جەننەت ئەھلىگە جەننەتتە ئالتۇن - كۈمۈش، كىيىم - كېچەك، خىزمەتچىلەرنىڭ ھەممىسى بار دەيدۇ، راستمۇ؟ دەپ سورايدۇ. خەبباب: ھەئە، شۇنداق، دەپ جاۋاب بېرىدۇ. ئاس: مېنى شۇ كۈنگىچە كۈتكىن، شۇ چاغدا مەن مال - مۈلۈك ۋە ئەۋلادقا ئىگە بولۇپ، قەرزىڭنى قايتۇرىمەن، دەيدۇ. ئاللا ئاس توغرىلىق بۇ ئايەتلەرنى نازىل قىلدى: «بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزنى ئىنكار قىلغان ۋە ماڭا مال - مۈلۈك، بالا بېرىلىدۇ، دېگەن ئادەمنى كۆردۈڭمۇ!؟ ئۇ غەيب① نى بىلگەنمۇ ياكى ئاللانىڭ ئەھدىگە ئېرىشكەنمۇ؟ ئۇنداق بولغان ئەمەس، ئۇنىڭ دېگەنلىرىنى يېزىپ قويىمىز، ئۇنىڭغا بېرىلىدىغان ئازابنى كۈچەيتىمىز، ئۇنىڭ مال - مۈلۈك، ئەۋلادلىرى بىزگە قالىدۇ، ئالدىمىزغا ئۇ تەنها كېلىدۇ.» (سۈرە مەريەم، 77 - 78 - 79 - 80 - ئايەتلەر)

قۇرەيش زۆھرە جەمەتىدىن رەسۇلۇللانىڭ تۇغقىنى ئەسۋەد ئىبنى ئەبدۇيەغۇسمۇ مەسخىرە قىلغۇچىلار گۇرۇھىدىن ئىدى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلەر بىلەن كېلىۋاتقىنىنى كۆرسە مەسخىرە قىلىپ: پادىشاھلار كېلىۋاتىدۇ، دەيتتى. چۈنكى، ئۇلارنىڭ تۇرمۇشى قىيىن، كىيىم - كېچىكى كونا ئىدى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى مەسخىرە قىلىپ: بۈگۈن ئاسماندىن سۆزلىمەمسەن؟ دەيتتى. مەسخىرە قىلغۇچىلاردىن يەنە بىرى خەدىچىنىڭ تاغىسىنىڭ ئوغلى ئەسۋەد ئىبنى مۇتتەلىب ئەسەدى ۋە ئۇنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى ئىدى. مۇسۇلمانلار ئۇلارنىڭ ئالدىدىن ئۆتكەندە، ئۇلار كۆز قىسىشىپ زاڭلىق قىلىشاتتى. بۇ ئايەتلەر شۇلار توغرىلىق نازىل بولغان: «مۇشرىكلار

① غەيب — سەزگۈ ئەزا ۋە ئەقىل بىلەن بىلگىلى بولمايدىغان ئاخىرەتكە دائىر ئىشلار. — ت

ئىمان ئېيتقان كىشىلەرنى ھەمىشە مەسخىرە قىلىپ كۈلۈشىدۇ . (ئىمان ئېيتقان كىشىلەر) ئۇلارنىڭ يېنىدىن ئۆتكەندە ، ئۇلار كۆز قىسىشىدۇ ، ئۆيلىرىگە قايتقاندا كۆرەڭلەپ قايتىشىدۇ ، مۇسۇلمانلارنى كۆرگەندە ، ئۇلارنى شەكسىز ئاداشقانلار دېيىشىدۇ .»(سۈرە تەتفىف ، 29ـ30ـ31ـ32ـ ئايەتلەر)

ئەبۇجەھىلنىڭ تاغىسى ۋەلىد ئىبنى مۇغىرەمۇ مەسخىرە قىلغۇچىلاردىن ئىدى . ئۇ قۇرەيش قەبىلىسىنىڭ چوڭلىرىدىن بولۇپ ، باياشات ياشايتتى ، باي ئىدى . بىر قېتىم رەسۇلۇللادىن قۇرئاننى ئاڭلاپ ، ئۆز قەۋمى بەنى مەخزۇم جەمەتىگە : ئەزبىرايى خۇدا ، مۇھەممەددىن بايا شۇنداق بىر سۆزنى ئاڭلىدىمكى ، ئۇ ئىنسى ـ جىننىڭ سۆزىگە ئوخشىمايدۇ . ئۇ سۆز شۇ قەدەر شېرىن ۋە گۈزەل ، باشتىن ـ ئاخىرغىچە چىرايلىق بولۇپ ، ھەرقانداق سۆزنى بېسىپ چۈشىدۇ ، ئۇنىڭ ئالدىغا سۆز ئۆتمەيدۇ ، دېدى . قۇرەيش مۇشرىكلىرى : ئەزبىرايى خۇدا ، ۋەلىد دىنىنى ئۆزگەرتىپتۇ ، ئەمدى پۈتۈن قۇرەيش خەلقى دىنىنى ئۆزگەرتىدىغان بولدى ، دېيىشتى . ئەبۇجەھىل قوپۇپ : سىلەر ئۈچۈن مەن ۋەلىدگە تېتىيمەن ، دېدى ـ دە ، ۋەلىدنىڭ قېشىغا بېرىپ غەمكىن قىياپەتتە ئولتۇرۇپ ، ۋەلىدنى كۈشكۈرتىدىغان سۆزلەرنى قىلدى . ۋەلىد ئۇلارنىڭ يېنىغا كېلىپ : سىلەر مۇھەممەدنى ساراڭ دەيسىلەر ، ئۇنىڭ قالايمىقان سۆزلىگىنىنى كۆردۈڭلارمۇ ؟ ئۇنى پالچى دەيسىلەر ، ئۇنىڭ پال سالغىنىنى كۆردۈڭلارمۇ ؟ ئۇنى شائىر دەيسىلەر ، ئۇنىڭ شېئىر بىلەن شۇغۇللانغانلىقىنى كۆردۈڭلارمۇ ؟ ئۇنى يالغانچى دەيسىلەر ، ئۇنىڭ بىرەر يالغانچىلىقى ئالدىڭلاردىن ئۆتتىمۇ؟ دەپ سورىدى. ئۇلار: ياق ، دەپ جاۋاب بېرىشتى . ۋەلىددىن : ئۇنداق بولسا ، ئۇ نېمە ؟ دەپ سوراشتى . ۋەلىد بىر ئاز ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن : ئۇ ، مۇھەممەد بولسا سېھىرگەر . قارىمامسىلەر ، ئۇنىڭ كىشىلەرنى ئاياللىرىدىن ، بالىلىرىدىن ، قۇللىرىدىن ئايرىۋېتىپ بارغىنىنى ، دېدى . سورۇندا خۇشاللىق سادالىرى ياڭراپ كەتتى . ئاللا ۋەلىد توغرىسىدا بۇ ئايەتلەرنى نازىل

قىلدى : «مەن تەنها ياراتقان كىشىنى①ماڭا قويۇۋەت . ئۇنىڭغا نۇرغۇن مال بەردىم ۋە تەييار تۇرىدىغان ئوغۇللارنى بەردىم ، ئۇنىڭ ئابرويىنى ئۆستۈردۈم . ئۇ يەنە كۆپ بېرىشىمنى تاما قىلىدۇ . ياق ، ياق . چۈنكى ، ئۇ بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزگە قارشى چىقتى . ئۇنىڭغا قاتتىق ئازاۋىنى تېتىتىمەن . چۈنكى ، ئۇ ئويلاندى ۋە پىلانلىدى . لەنەت بولسۇنكى ، قانداق پىلانلىدى ؟ يەنە لەنەت بولسۇنكى ، قانداق پىلانلىدى ؟ ئاندىن قارىدى . قوشۇمىسىنى تۈرۈپ چىرايىنى پۈرۈشتۈردى . تەكەببۇرلۇق بىلەن ئارقىسىغا بۇرۇلدى . بۇ ئۆگىنىلگەن سېھىر ۋە ئىنسانىنىڭ سۆزى ، دېدى . ئۇنى مەن دەۋزەخقە سالىمەن .» (سۈرە مۇددەسسىر ، 11 ـ ئايەتتىن 26 ـ ئايەتكىچە) ۋەلىد توغرىسىدا يەنە بۇ ئايەت نازىل بولدى :« قەسەمخور ، پەس ، تۆھمەتخور ، سۆخەنچى ، بېخىل ، ھەددىدىن ئاشقۇچى ، گۇناھكار ، قوپال ، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئاتىسى نامەلۇم ئادەمگە ئىتائەت قىلما . ئۇنىڭ مال ـ مۈلۈكى ۋە ئوغۇللىرى بولغانلىقى ئۈچۈن ، بىزنىڭ ئايەتلىرىمىز ئۇنىڭغا ئوقۇپ بېرىلسە ، بۇرۇنقىلارنىڭ ھېكايىلىرى دەيدۇ . ئۇنىڭ بۇرنىنى داغلايمىز .»(سۈرە قەلەم ، 10ـ ئايەتتىن 16ـ ئايەتكىچە) بۇرنىنى داغلاش دېگەن سۆز خارلاشنى كۆرسىتىدۇ . چۈنكى ، يۈز ئەڭ قەدىرلىك ئەزا بولۇپ ، يۈزدە جايلاشقان بۇرۇن ئەڭ قىممەتلىك . بۇيۇكلۈكنى بىلدۈرىدىغان غورۇر مەنىسىدىكى ئەنەفە دېگەن سۆز ئەنە شۇ بۇرۇن مەنىسىدىكى ئەنق سۆزىدىن كېلىپ چىققان ، شەرەپلىك ئەزانى داغلاش خارلاشنى كۆرسىتىدۇ .

ئابدۇددار ئىبنى قۇسەي جەمەتىدىن نەزىر ئىبنى ھارىسمۇ مەسخىرە قىلغۇچىلاردىن ئىدى . رەسۇلۇللا كىشىلەر بىلەن ئولتۇرۇپ ۋەز ـ نەسىھەت قىلغان ۋە ئۆتكەنكى ئۇممەتلەرنىڭ باشلىرىغا كەلگەن كۈنلەرنى ئەسلەتكەن چاغلاردا ، نەزىر قوپۇپ : ھەي خالايىق ، كېلىڭلار ، مەن سىلەرگە مۇھەممەددىن ياخشىراق سۆزلەپ بېرىمەن دەپ ، ئىران

---

① ۋەلىد ئىبنى مۇغىرەنى دېمەكچى . — ت

پادىشاھلىرى توغرىلىق سۆزلەپ كېتەتتى. ئۇ ئىران پادىشاھلىرىنىڭ ۋەقەلىكلىرىنى بىلەتتى. ئۇ مۇھەممەدنىڭ سۆزلىرى بۇرۇنقىلارنىڭ ئەپسانىلىرى دەيتتى. نەزىر توغرىسىدا بۇ ئايەتلەر نازىل بولدى: «كىشىلەر ئارىسىدا ئاللانىڭ يولىدىن ئازدۇرۇش ۋە ئۇنى كۆلكە قىلىۋېلىش ئۈچۈن، بىلمەي تۇرۇپ قۇرۇق گەپ ساتىدىغانلارمۇ بار. مۇنداق ئادەملەر خارلىنىش ئازاۋىغا دۇچار بولىدۇ. ئۇنىڭغا ئايەتلىرىمىز ئوقۇپ بېرىلسە، گويا ئۇنى ئاڭلىمىغاندەك، ئىككى قۇلىقى ئېغىرلىشىپ قالغاندەك، تەكەببۇرلۇق بىلەن يۈز ئۆرۈيدۇ. ئۇنىڭغا قاتتىق ئازاب بىلەن بىشارەت بەرگىن.» (سۈرە لوقمان، 6ـ7ـئايەتلەر)

تۆۋەندىكى ئايەتلەردە ئېيتىلغىنىدەك، يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان مەسخىرە قىلغۇچىلاردىن ئاللا ئۆچ ئالدى: «مەسخىرە قىلغۇچىلارغا قارشى ساڭا بىز چوقۇم كۇپايىمىز، ئۇلار ئاللادىن باشقا يەنە بىر ئىلاھقا چوقۇنىدۇ، ئۇلار ئۇزۇنغا قالماي بىلىدۇ.» (سۈرە ھىجر، 95ـ96ـئايەتلەر) ئاللانىڭ ۋەدىسى چوقۇم ئىشقا ئاشىدىغانلىقى ئۈچۈن، بۇرۇن نازىل بولغان سۈرىدە ئۇنى ئوتتۇرىغا قويغان، چۈنكى بۇ ئايەت مەككىدە نازىل بولغان، بۇ گۇرۇھنىڭ ھالاك بولۇشى رەسۇلۇللا مەدىنىگە كۆچكەندىن كېيىن بولغان. ئۇلاردىن ئەبۇجەھىل، نەزىر ئىبنى ھارىس، ئۇقبە ئىبنى مۇئەيت قاتارلىقلار ئۆلتۈرۈلدى. ئەبۇلەھەب، ئاس ئىبنى ۋائىل، ۋەلىد ئىبنى مۇغىرە قاتارلىقلارنى ئاللا ئېغىر كېسەللەرگە دۇچار قىلىپ ھالاك قىلدى.

ھەمزىنىڭ مۇسۇلمان بولۇشى

مۇشرىكلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قىلغان بەزى ھاقارەتلىرى تاغىسى ھەمزە ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىبنىڭ مۇسۇلمان بولۇشىغا سەۋەب بولدى. ھەمزىنىڭ قېرىندىشىنىڭ ئوغلى بولغان مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئەبۇجەھىل ھاقارەت قىلغانىدى. ھەمزىنىڭ بىر كېنىزىكى ھەمزىنى بۇ ئىشقا سۈكۈت قىلىپ تۇرغانلىقى ئۈچۈن ئەيىبلىدى. ھەم-

زىنىنىڭ قېيىنى قىزىپ، بىرىپ بەدبەخت ئەبۇجەھىلنى غەزەپ بىلەن تىللىدى ۋە: سەن مۇھەممەدنى ھاقارەتلەمسەن !؟ مەن بولسام مۇھەممەدنىڭ دىنىدا، دېدى. ئاللا ھەمزىنىڭ كۆزىنى ھەقىقەت نۇرى بىلەن يورۇتتى. شۇنىڭ بىلەن ھەمزە ئەڭ سادىق مۇسۇلمانلاردىن بولۇپ قالدى. ئۇ، مۇسۇلمانلارنى قوغداشتا غەيرەتلىك، ئىسلام دىنىنىڭ دۈشمەنلىرىگە قارشى باتۇر بولغانلىقتىن ئەسەدۇللا (ئاللانىڭ يولۋىسى) دەپ ئاتالدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرىمۇ ئۇنىڭغا ئەگەشكەنلىكلىرى ئۈچۈن ھاقارەتلەرگە ئۇچرىدى. دۈشمەندىن ھىمايە قىلىندىغان ۋە قوغدايدىغان ئۇرۇق - تۇغقىنى يوقلا تېخىمۇ شۇنداق بولدى. ئاللا رازى بولسىلا، مۇنداق ئازار - كۈلپەتلەر ئۇلار ئۈچۈن شېرىن تۇيۇلاتتى. ئۇلار ئىسلام دىنىدىن يانمىدى. ئاللا ئۇلارنى دىنىدا مۇستەھكەم قىلدى، ئىسلام دىنىنى ئۇلار ئارقىلىق كامالەتكە يەتكۈزدى. ئۇلار بۇرۇن زېمىندا ئاجىز بولغان بولسا، كېيىن زېمىننىڭ پادىشاھلىرىغا ئايلاندى. بۇنى ئاللا قۇرئاندا بۇ ئايەتتە بايان قىلغان :« زېمىندا بوزەك قىلىنغانلارغا مەرھەمەت قىلماقچىمىز ، ئۇلارنى يېتەكچىلەر ۋە ۋارىسلار قىلماقچىمىز .» (سۈرە قەسەس، 5 - ئايەت) ئاللا ئىرادىسىنى ئىشقا ئاشۇردى. ئىسلام دىنى يولىدا كۈلپەت چەككەنلەرنىڭ بىرى بىلال ئىبنى رەباھ ئىدى. بىلال بولسا قۇرەيشلىك ئۇمەييە ئىبنى خەلەفنىڭ جۇمەھىنىڭ قۇلى ئىدى. ئۇمەييە بىلالنىڭ بويىنىنى ئارغامچا بىلەن باغلاپ، ئۇششاق باللارغا ئۇنى ئويىنىسۇن دەپ تاپشۇراتتى. بىلال: ئاللا بىر، ئاللا بىر، دەيتتى. بىلال شۇنداق قىيىن ئەھۋالدا ئۆز ھالى بىلەن بولۇپ قالماي ئاللانى بىر دەپ تۇردى. ئۇمەييە تومۇزدا چۈش ۋاقتىدا بىلالنى ئىسسىق قۇملۇققا ئېلىپ چىقاتتى. قۇم شۇنداق ئىسسىق ئىدىكى، بىرەر پارچە گۆشنى قويسا پىشاتتى. بىلالنىڭ مەيدىسىگە چوڭ تاشنى ئالدۇرۇپ قويۇپ: مۇھەممەدنى ئىنكار قىلىپ، لات، ئۇززا دېگەن بۇتلارغا چوقۇنمىساڭ، مۇشۇنداق قىيناپ ئۆلتۈرىمەن، دەيتتى. بىلال: ئاللا بىر، ئاللا بىر، دەپ جاۋاب قاي-

تۇراتتى . بىلال شۇنداق ئازاب چېكىۋاتقاندا ، بىر كۈنى ئەبۇبەكرى ئۇنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ : ھەي ئۇمەييە ، بۇ بىچارە توغرىسىدا ئاللادىن قورقمامسەن ؟ ئۇنى قاچانغىچە قىينايسەن ؟ دېدى . ئۇمەييە ئەبۇبەكرىگە : ئۇنى سەن بۇزدۇڭ ، ئەمدى ئۇنى قۇتقۇزۇپ باقمامسەن ؟ دېدى . ئەبۇبەكرى بىلالنى سېتىۋېلىپ ئازاد قىلدى . ئاللا ئەبۇبەكرى ۋە ئۇمەييە ھەققىدە بۇ ئايەتلەرنى نازىل قىلدى :« سىلەرنى لاۋۇلداپ تۇرغان دوزاختىن ئاگاھلاندۇردۇم . ئۇنىڭغا بەدبەخت ئادەملا كىرىدۇ . ئۇمەييە ھەقنى ئىنكار قىلدى ۋە ھەقتىن يۈز ئۆرۈدى . ئەڭ مۇتتەقى (ئەبۇبەكرى) ئادەم ئۇنىڭدىن يىراق قىلىنىدۇ . ئۇ پاكلىنىش ئۈچۈن مال - مۈلۈكىنى بېرىدۇ . ئۇنىڭ قىلغان ياخشىلىقى بىراۋنىڭ ياخشىلىقىنى ياندۇرۇش ئۈچۈن ئەمەس . پەقەت ئۇلۇغ پەرۋەردىگارنىڭ رازىلىقى ئۈچۈندۇر . ئەلۋەتتە ، ئۇ ئۆزىمۇ مەمنۇن بولىدۇ .» (سۈرە ۋەلەيلى ، 14 - ئايەتتىن 21 - ئايەتكىچە) ئەبۇبەكرى مېلىنى سەرپ قىلىپ بىلالنى سېتىۋېلىپ ئازاد قىلغانلىقىنىڭ ئاللانىڭ رازىلىقى ئۈچۈن بولغانلىقىنى ئاللا ئەسلىتىپ ئۆتتى . ئەبۇبەكرى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۈچۈن بۇ شەرەب يېتەرلىك ئىدى . ئەبۇبەكرى يەنە بىلالدىن باشقا ، مۇسۇلمان بولۇپ خوجايىنلىرىنىڭ جازالىشىغا ئۇچرىغان قۇللاردىن بىر گۇرۇھ ئادەمنى ئازاد قىلدى . بىلالنىڭ ئانىسى ھەمامە ۋە ئامىر ئىبنى فۇھەيرە شۇلار جۇملىسىدىن ئىدى . ئامىر قاتتىق قىيناشقا ئۇچرىغاچقا ، ئۆزىنىڭ نېمە دەۋاتقانلىقىنىمۇ بىلمەيتتى . سەبۋان ئىبنى ئۇمەييە ئىبنى خەلەفنىڭ قۇلى ئەبۇفۇكەيھەنىمۇ ئازاد قىلدى . مۇسۇلمان بولغانلىقى ئۈچۈن قىيناشقا ئۇچرىغان زىننىرە ئىسىملىك ئايالنىمۇ ئەبۇبەكرى ئازاد قىلدى . ئۇ قىين قىستاققا ئېلىنىپ كۆزى كور بولۇپ قالدى . بۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ ئىمانى تېخىمۇ كۈچەيدى . ئەبۇجەھىل : بۇلاردىن ۋە ئەگەشكۈچىلىرىدىن ئەجەبلەنمەمسىلەر ؟ مۇھەممەد دەۋەت قىلىۋاتقان دىن ھەق بولىدىغان بولسا ، بۇلاردىن بۇرۇن بىز قوبۇل قىلغان بولاتتۇق . بىزدىن بۇرۇن ھەق يولنى زىننىرە تاپارمۇ ؟ دەيتتى . ئاللا مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلدى :« كاپىرلار مۆمىنلەرگە ، ئەگەر ئىسلامدا

بىرەر خەيرىيەت بولسا ئىدى ، ئۇلار ئۇنىڭغا بىزدىن بۇرۇن ئىشەنمىگەن بولاتتى ، دېدى . ئۇلار بۇنىڭ بىلەن ھىدايەت تاپمىغانلىقلىرى ئۈچۈن بۇ قەدىمكى ئويدۇرمىدۇر ، دەيدۇ .» (سۈرە ئەھقاف 11 ـ ئايەت) بەنى زۆھرەنىڭ كېنىزىكى ئۇممۇ ئۇ نەيسىنىمۇ ئەبۇبەكرى سېتىۋېلىپ ئازاد قىلدى . ئۇنى ئەسۋەد ئىبنى ئەبدىيەغۇس قىينايتتى . ئەممار ئىبنى ياسىر ۋە ئۇنىڭ قېرىندىشى ، ئاتا ـ ئانىسى مۇسۇلمان بولغانلىقلىرى ئۈچۈن قىيىن ـ قىستاققا ئېلىنغانىدى . ئۇلارنى ئوت بىلەن قىيىنشاتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ : ياسىر-نىڭ ئائىلىسى ، سەۋرى قىلىڭلار ، سىلەرگە جەننەت ۋەدە قىلىنغان . ئى ئاللا ، ياسىرنىڭ ئائىلىسىگە مەغپىرەت قىل ، دېگەن ئىدى . ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دېگىنىدەك سەۋرى قىلدى . ئەممارنىڭ ئاتىسى بىلەن ئانىسى (ئاللا ئۇلارغا رەھمەت قىلسۇن) قىيىن ـ قىستاق ئاستىدا ئۆلدى . ئەممارنىڭ ئۆزى بولسا قاتتىق قىيناشقا ئۇچرىغانلىقتىن ئاغزىدا ئىماندىن قايتقانلىقىنى بىلدۈردى . ئەبۇجەھىل ئەممارنى قىيناپ تومۇز كۈنىدە تۆمۈر كىيىملەرنى كىيگۈزۈپ قوياتتى ، مۇسۇلمانلار ، ئەممار ئىماندىن يېنىپ كەتتى ، دېيىشتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : ئەممارنىڭ پۈتكۈل ۋۇجۇدى ئىمان بىلەن تولغان ، دېدى . ئاللاتائالا ئەممارنىڭ مۇرتەدلەر قاتارىغا كىرمەيدىغانلىقىنى بايان قىلىپ ، بۇ ئا-يەتنى نازىل قىلدى :«ئىمان ئېيتقاندىن كېيىن ئاللانى ئىنكار قىلغانلار (قەلبى ئىمان بىلەن بەرقارار تۇرۇپ ، مەجبۇرلاش ئاستىدا ئىنكار قىلغانلىقىنى بىلدۈرگەنلەر بۇنىڭ سىرتىدا) ۋە كۇفرى بىلەن كۆڭلى ئازادە بولغانلار ئاللانىڭ غەزىۋىگە دۇچار بولىدۇ ۋە زور ئازابقا قالىدۇ .» (سۈرە نەھل ، 106 ـ ئايەت) خەبباب ئىبنى ئەرەتمۇ مۇسۇلمان بولغانلىقى ئۈچۈن قىيىن ـ قىستاققا ئېلىنغان . ئۇ جاھىلىيەت زامانىدا ئولجىغا چۈشكەن بولۇپ ، ئۇنى ئۇممۇ ئەنمار سېتىۋالغانىدى . خەبباب تۆمۈرچى ئىدى . رەسۇلۇللا پەيغەمبەر بولۇشتىن بۇرۇن خەبباب بىلەن يېقىن ئىدى ، پەيغەمبەر بولغاندىن كېيىن خەبباب مۇسۇلمان بولدى . خەببابنىڭ ئايال خوجىسى ئۇنى ئوت بىلەن قىينايتتى ، خەببابنى ئە-

ماندىن ياندۇرۇش ئۈچۈن ، قىزىتىلغان تۆمۈرنى ئۇنىڭ دۈمبىسىگە ياقاتتى . بۇنىڭ بىلەن خەببابنىڭ ئىمانى تېخىمۇ كۈچىيەتتى . پەيغەم-بەر ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى كەئبىنىڭ سايىسىدە چاپىنىنى بېشىغا قويۇپ ياتاتتى . خەبباب ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ : ھەي رەسۇلۇللا ، بىزگە دۇئا قىلمامسەن؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قىزارغان ھالدا: ئىلگىرى ئۈممەتلەردىن مۇسۇلمان بولغانلارنى كاپىرلار تۆمۈر تاغاقلار بىلەن قىيىنىغان ، تۆمۈر تاغاق ئۇلارنىڭ گۆش ۋە پەيلىرىدىن ئۆتۈپ سۆڭ-كىگە يېتىپ بارغان ، ھەرە بىلەن ئۇلارنىڭ بېشىنى ھەرىدەپ يېرىۋەتكەن ، مۇنداق قىيناشلار ئۇلارنى دىنىدىن قايتۇرالمىغان . ئۇلۇغ ئاللا ئىسلام دىنىنى چوقۇم ئۈستۈنلۈككە ئىگە قىلىدۇ . ھەتتا ئۇلاقلىق يولۇچى سەنئا (يەمەندىكى بىر شەھەر) دىن ھەزرى مەۋتكىچە يول ماڭسا ، ئاللادىن قورقۇشتىن باشقا ھېچنېمىدىن قورقۇنچ ھېس قىلمايدىغان ، بۆرە قويغا قېتىلىپ قالسىمۇ قورقمايدىغان بولىدۇ ، دېدى .

بۇ سۆزلەرنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شۇنداق قىيىن شارائىت ئاستىدا ئېيتقانكى ، كېلەچەكتە كۈچ - قۇۋۋەت ۋە بەخت - سائادەتكە ئېرىشىشنى ئەڭ ئەقىللىق ۋە ئەڭ دانا ئادەممۇ تەسەۋۋۇر قىلالمايتتى ، بۇنى پەقەت ئاللاتائالا ۋەھيى ئارقىلىق رەسۇلۇللاغا بىلدۈرگەن . ئاندىن كېيىن ئاللا مۇسۇلمانلارنىڭ ئىرادىسىنى چىڭىتىش ئۈچۈن مۇنۇ ئايەتلەرنى نازىل قىلدى :« ئىنسانلار ئىمان ئېيتتۇق دېسەكلا ، سىنالماي قويۇپ بېرىلىمىز دەپ ئويلامدۇ ؟ ئۇلاردىن ئىلگىرى كىشىلەرنى سىنىد-غان ئىدۇق . ئاللا راست سۆزلىگۈچىلەرنى ئەلۋەتتە بىلىدۇ ، يالغان سۆزلىگۈچىلەرنىمۇ ئەلۋەتتە بىلىدۇ .» (سۈرە ئەنكەبۇت ، 2 - ، 3 - ئايەت-لەر) مۇسۇلمان بولغانلىقلىرى ئۈچۈن ئازار - كۈلپەتلەرگە ئۇچرىغانلارنىڭ ئىچىدە ئەبۇبەكرى سىددىقمۇ بار ئىدى . ئۇ ئۆزىگە مۇشرىكلارنىڭ ئەزىيىتى كۈچەيگەن چاغدا مەككىدىن ھەبەشىستان

مادىغلۇكرەب پىنىلتائ ۇئ . ىدلەك اغىنرارا قىشىلىق تەرجىھ ەكپەرەت ①
دېگەن جايغا كەلگەندە ، ئىبنى دەغنە دېگەن ئادەمگە ئۇچراپ قالدى .
ئىبنى دەغنە قارا نامىلىق چوڭ قەبىلىنىڭ باشلىقى ئىدى . ئۇ
ئەبۇبەكرىدىن قەيەرگە بارىدىغانلىقىنى سورىدى . ئەبۇبەكرى قەۋمىنىڭ
ھەيدەپ چىقارغانلىقىنى ، زېمىندا ساياھەت قىلىدىغانلىقىنى ، ئاللاغا
ئىبادەت قىلماقچى ئىكەنلىكىنى ئېيتتى . ئىبنى دەغنە : سەندەك ئادەمنىڭ
ھەيدەپ چىقىرىلىشى توغرا ئەمەس . سەن بولساڭ يوقسۇللارنىڭ ھالى-
دىن خەۋەر ئالىسەن ، خىش - ئەقرىبالارغا سىلە - رەھىم قىلىسەن ،
ئاجىزلارنى يۆلەيسەن ، مېھمانلارنى ياخشى كۈتىسەن ، مەزلۇملارغا يار-
دەم قىلىسەن . قايتقىن ، مەن ساڭا باشپاناھ بولىمەن . رەببىڭگە ئۆز
يۇرتۇڭدا ئىبادەت قىلغىن ، دېدى . ئەبۇبەكرى ئۇنىڭ بىلەن بىرلىكتە
قايتىپ كەلدى . ئىبنى دەغنە قۇرەيشنىڭ كاتتىلىرى بىلەن كۆرۈشۈپ ،
ئۇلارغا : ئەبۇبەكرىدەك ئادەمنىڭ ھەيدەپ چىقىرىلىشى توغرا ئەمەس ،
يوقسۇللارنى يوقلايدىغان ، خىش - ئەقرىبالارغا سىلە - رەھىم قىلىدى-
غان ، ئاجىزلارنى يۆلەيدىغان ، مېھمانلارنى ياخشى كۈتىدىغان ،
مەزلۇملارغا ياردەم بېرىدىغان ئادەمنى يۇرتىدىن چىقىرىۋېتەمسىلەر ؟
دېدى . قۇرەيش خەلقى ئىبنى دەغنەنىڭ باشپاناھلىقىنى قوبۇل قىلدى .
ئۇلار ئىبنى دەغنەگە : ئەبۇبەكرىگە ئېيتقىنكى ، خۇدايىغا ھويلىسىدا ئى-
بادەت قىلسۇن ، نامازنى ۋە قۇرئاننى ھويلىسىدا خالىغىنىچە ئوقۇسۇن .
بىزگە ئازار بەرمىسۇن . دىنىي پائالىيەتلىرىنى ئاشكارا ئېلىپ بارمىسۇن ،
خوتۇن ، بالا - چاقىلىرىمىزنى دىنىدىن ئازدۇرۇشىدىن قورقىمىز ، دې-
يىشتى . ئىبنى دەغنە ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى ئەبۇبەكرىگە يەتكۈزدى .
شۇنىڭ بىلەن ئەبۇبەكرى ئۆز ھويلىسىدا ئىبادەت قىلدى . نامازنى ،
قۇرئاننى ھويلىسىدا ئوقۇدى . ئەبۇبەكرى كېيىنچە ھويلىسىنىڭ
سەيناسىغا بىر مەسچىت سالدۇردى . مەسچىتتە نامازنى ، قۇرئاننى ئاش-

① مەككىنىڭ ئارقا تەرىپىدە مەككىدىن بەش كۈنلۈك كېلىدىغان ، دېڭىزغا يېقىن
بىر جاي ، ھەجەرنىڭ ئەڭ يىراقتىكى بىر جايى دېگەن سۆزمۇ بار .

www.uyghurkitap.com

ىكارا ئوقۇشقا باشلىدى . مۇشرىكلارنىڭ خوتۇن ، بالا - چاقلىرى كېلىپ
ئەبۇبەكرىنىڭ دىنىي پائالىيەتلىرىگە ئەجەبلىنىپ قارايتتى . ئەبۇبەكرى
دىلى ئۇزۇك ئادەم بولۇپ ، قۇرئان ئوقۇغاندا ئۆزىنى توختىتالمايى
يىغلايتتى . بۇنىڭدىن قۇرەيشنىڭ چوڭلىرى چۆچىدى . ئىبنى دەغىنىنى
چاقىرتىپ كېلىپ : بىز سېنىڭ باشپاناھلىقىڭنى قوبۇل قىلىپ ، ئەبۇ-
بەكرىگە هويلىسىدىلا ئىبادەت قىلىشقا رۇخسەت قىلغان ئىدۇق . هازىر
ئۇ بۇنىڭدىن ھالقىپ ھويلىسىنىڭ سەيناسىغا مەسچىت سېلىپ ، ناماز-
نى ، قۇرئاننى ئاشكارا ئوقۇماقتا . بىز ئۇنىڭ خوتۇن ، بالا -
چاقىلىرىمىزنى ئازدۇرۇشىدىن قورقىمىز . ھويلىسىدا يوشۇرۇن ئىبادەت
قىلىشقا ئۇنىسا ، مەيلى قىلىۋەرسۇن ، ئۇنداق قىلماي ، ئىبادەتنى ئاشكارا
قىلىمەن دەيدىغان بولسا ، ئۇنىڭدىن باشپاناھلىقىڭنى قايتۇرۇۋال .
سېنىڭ زىممەڭگە ئالغان ۋەدەڭنى بۇزۇشنى خوپ كۆرمىدۇق . ئەبۇ-
بەكرىنىڭ ئاشكارا ئىبادەت قىلىشنى لايىق تاپمايمىز ، دېيىشتى .
شۇنىڭ بىلەن ئىبنى دەغنە ئەبۇبەكرىنىڭ قېشىغا كېلىپ : ۋەدىمىز ساڭا
مەلۇملۇق ، ياكى شۇ بويىچە ئىش قىلىشىڭ كېرەك . ياكى مېنىڭ ساڭا
بەرگەن باشپاناھلىقىمنى قايتۇرۇپ بېرىشىڭ كېرەك . مەن ھىمايەمگە
ئالغان كىشى توغرىلىق ئەرەبلەرنىڭ مېنى لەۋزىدە تۇرماپتۇ ، دېيىشىنى
ياقتۇرمايمەن ، دېدى . ئەبۇبەكرى ئۇنىڭغا : مەن سېنىڭ باشپاناھلى-
قىڭنى قايتۇرۇپ بېرىمەن ، ئاللانىڭ باشپاناھلىقىغا رازىمەن ، دېدى
(« سەھىھۇلبۇخارى» دا شۇنداق رىۋايەت قىلىنغان) . بۇ ئىش
ئەبۇبەكرىگە چوڭ ئەزىيەت يېتىشكە سەۋەب بولدى . قىسقىسى ، ئەزىيەت
تارتمىغان بىرمۇ مۇسۇلمان قالمىدى . لېكىن ، بۇ ئەزىيەتلەر ئۇلارنىڭ
مۇستەھكەم مەيدانى ۋە كۈچلۈك ئىمانى ئالدىدا كارغا كەلمىدى ،
چۈنكى ئۇلار بۇ دۇنيادا بىرەر نەرسىگە ئېرىشىش غەرىزىدە مۇسۇلمان
بولغان ئەمەس . شۇنداق غەرەزدە بولغان بولسا ، ئۇلارنى ئىماندىن
ياندۇرۇش ئاسان بولاتتى ، لېكىن ئاللا ئۇلارنى ئىماننىڭ ھەقىقىتىنى
چۈشىنىشكە مۇۋەپپەق قىلدى ، ئىماننىڭ ئالدىدا ھەرقانداق جاپا -
مۇشەققەت كۆزلىرىگە كۆرۈنمىدى .

قۇرەيش كاپىرلىرى مۇسۇلمانلارغا قىلغان زىيانكەشلىكلىرىنىڭ پايدا بەرمىگەنلىكىنى، زىيانكەشلىك قىلغانسېرى ئۇلارنىڭ ئىمانىنىڭ تېخىمۇ كۈچىيىدىغانلىقىنى كۆرۈپ، يېغىن ئېچىپ مەسلىھەتلەشتى. ئەبدۇشەمس ئىبنى ئابدۇماناف جەمەتىدىن ئۇتبە ئىبنى رەبىئە ئەبشەمى قەۋمى ئىچىدە گېپى ئۆتىدىغان باشلىق ئىدى. ئۇ: ھەي قۇرەيش جامائەسى، مەن مۇھەممەدنىڭ قېشىغا بېرىپ سۆزلىشىپ باقاي، ئۇنىڭغا بىر قانچە ئىشنى تەكلىپ قىلسام، بىرەرسىنى قوبۇل قىلار. شۇنىڭ بىلەن بىزنى ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلىشتىن توختاپ قالار، دېدى. قۇرەيشلەر ئۇنىڭ پىكرىگە قوشۇلدى. ئۇتبە رەسۇلۇللانىڭ ھۇزۇرىغا باردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەسچىتتە ناماز ئوقۇۋاتاتتى. ئۇتبە ئۇنىڭغا: ھەي قېرىندىشىمنىڭ ئوغلى، ئۆزۈڭگىمۇ مەلۇمكى، سەن بىزنىڭ ئارىمىزدا زاتىڭمۇ، نەسلىڭمۇ ئېسىل ئادەمسەن، سەن ھازىر چوڭ بىر ئىشنى مەيدانغا قويۇۋاتىسەن، بۇنىڭ بىلەن خەلقىڭنىڭ بىرلىكىنى بۆلۈۋەتتىڭ، ئۇلارنى ئەقىلسىزلىققا چىقاردىڭ، ئۇلارنىڭ مەبۇدلىرىنى، دىنىنى ئەيىبلىدىڭ، ئۆتكەن ئاتا - بوۋىلىرىنى كاپىرلىققا چىقاردىڭ. ماڭا قۇلاق سال، ساڭا بىر قانچە ئىشلارنى تەكلىپ قىلماقچىمەن، ئويلاپ بېقىپ بىرەرسىنى قوبۇل قىلارسەن، دېدى. رەسۇلۇللا ئۇتبەگە: قېنى ئېيتقىن، ئاڭلاپ باقاي، دېدى. ئۇتبە: ھەي قېرىندىشىمنىڭ ئوغلى، سېنىڭ يېڭى دىنغا دەۋەت قىلىشتىن مەقسىدىڭ باي بولۇشتا بولسا، مال يىغىش قىلىپ بېرىپ، سېنى ھەممىمىزدىن باي قىلىۋەتسەك، ئەگەر شان - شەرەپ ئىزدەيدىغان بولساڭ ، سېنى باشلىق سايلاپ ھەرقانداق ئىشنى سېنىڭ مەسلىھىتىڭ بويىچە قىلساق، پادىشاھ بولماقچى بولساڭ، سېنى ئۆزىمىزگە پادىشاھ قىلساق. ئەگەر سېنىڭ ھەرىكەتلىرىڭ جىن چاپلىشىپ قالغانلىقتىن بولۇپ، چارىسىز قالغان بولساڭ، ساقايغىنىڭغا قەدەر داۋالىتىپ، چىقىمىنى بىز بەرسەك، كىشى داۋالانمىغىچە ئالۋاستىدىن قۇتۇلالمايدىغان ئەھۋاللارمۇ بولىدۇ، دېدى. رەسۇلۇللا ئۇتبەگە: سۆزلەپ

بولدۇكمۇ ؟ دېدى . ئۇتبە سۆزۈم تۈگىدى ، دېگەندىن كېيىن ، رەسۇلۇللا ئۇنىڭغا : ئەمدى ماڭا قۇلاق سېلىپ تىڭشىغىن ! دەپ قۇرئاننىڭ فۇسسىلەت سۈرىسىنىڭ باش تەرىپىنى ئوقۇدى : «بىسمىللاھىر رەھمانىر-رەھىم . ھامىم . بۇ ناھايىتى مېھرىبان ۋە كۆيۈمچان ئاللا نازىل قىلغان ۋەھيىدۇر ، ئايەتلىرى ئوچۇق بايان قىلىنغان كىتابتۇر ، بىلىدىغان قەۋم ئۈچۈن نازىل بولغان ئەرەبچە قۇرئاندۇر ، بېشارەتچى ۋە ئاگاھلاندۇرغۇچىدۇر . لېكىن ، ئۇلارنىڭ كۆپچىلىكى يۈز ئۆرۈدى ، ئۇ-نىڭغا قۇلاق سالمايدۇ . ئۇلار: دىللىرىمىز قايمۇققان ، سەن دەۋەت قىلغان نەرسىلەرنى چۈشىنەلمەيمىز ، قۇلاقلىرىمىز ئېغىر ، سەن بىلەن بىزنىڭ ئا-رىمىزدا پەردە بار . سەن ئۆز ئىشىڭنى قىل ، بىزمۇ ئەلۋەتتە ئۆز ئىشىمىزنى قىلايلى ، دەيدۇ . سەن ئۇلارغا : مەن سىلەرگە ئوخشاش ئىنسانمەن ، ماڭا ئىلاھىڭلار بىر ئىلاھتۇر ، دەپ ۋەھيى قىلىنىدۇ ، ئۇنىڭغا يۈزلىنىڭلار ۋە ئۇنىڭدىن مەغپىرەت تىلەڭلار ، دېگىن . مۇشرىكلارغا ۋاي ! ئۇلار زاكات بەرمەيدۇ ، ئاخىرەتنى ئىنكار قىلىدۇ . ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغانلارغا ئەلۋەتتە ئۈزلۈكسىز ساۋاب بېرىلىدۇ . سەن ئۇلارغا : سىلەر زېمىننى ئىككى مەزگىلدە ياراتقان ئاللانى ئىنكار قىلامسىلەر ۋە ئۇنىڭغا شېرىك كەلتۈرەمسىلەر ؟ ئۇ ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارىدۇر ، دېگىن . ئۇ زېمىندا تاغلارنى ياراتتى ، ئۇلارنى بەرىكەتلىك قىلدى ۋە جانلىق مەۋجۇداتلارنىڭ رىزقىنى ئالدىن بەلگىلىدى . ئۇ ئىشلارنى باراۋەر تۆت مەزگىلدە تاماملىدى . سورىغۇچىلار ئۈچۈن بۇ جاۋابتۇر . ئاندىن ئاسماننى بىنا قىلىشقا يۈزلەندى ، ئۇ چاغدا ئاسمان تېخى تۇمان ھالىتىدە ئىدى . ئاللا ئاسمان بىلەن زېمىنغا : ئىختىيارىي ياكى ئىختىيارسىز يوسۇندا كې-لىڭلار ، دېدى . ئىككىلىسى ئىختىيارىي كەلدۇق ، دېدى . ئاللا يەتتە ئاسماننى ئىككى مەزگىلدە ياراتتى . ھەر ئاسماننىڭ ئىشىنى ئۆزىگە بىل-دۈردى . ئەڭ تۆۋەنكى ئاسماننى يۇلتۇزلار بىلەن زىننەتلىدى ۋە ئاسرىدى . بۇ ئاشۇ ھەممىنى بىلگۈچى غالىب ئاللانىڭ تەدبىرىدۇر . ئەگەر ئۇلار (مۇشرىكلار) يۈز ئۆرۈسە ، سەن ئۇلارغا : سىلەرنى ئاد ۋە سەمۇد قەۋملىرىنىڭ بېشىغا كەلگەن ئازابقا ئوخشاش ئازابتىن ئاگاھلاندۇرىمەن ،

دېگەن. ئۆز ۋاقتىدا ئۇلارغا ئالدى – كەينىدىن پەيغەمبەرلەر كېلىپ، بىر ئاللادىن باشقىغا ئىبادەت قىلماڭلار دېسە، ئۇلار: ئەگەر پەرۋەردىگارىمىز خالىسا، ئەلۋەتتە پەرىشتىلەرنى چۈشۈرگەن بولاتتى، بىز سىلەرنىڭ پەيغەمبەرلىكىڭلارنى چوقۇم ئىنكار قىلىمىز، دېدى.» (سۈرە فۇسسىلەت، 1 – ئايەتتىن 15 – ئايەتكىچە) ئۇتبە رەسۇلۇللانىڭ ئاغزىنى تۇتۇۋېلىپ: ئۇرۇق – تۇغقانچىلىقنىڭ ھەققى – ھۆرمىتى ئۈچۈن تىلاۋىتىڭنى توختاتساڭ، دېدى. ئۇتبە قايتىپ بارغاندا، قۇرەيش خەلقى ئۇنىڭدىن ئىشنىڭ نەتىجىسىنى سورىدى. ئۇتبە ئەزبىرايى خۇدا، مۇھەممەددىن شۇنداق سۆزلەرنى ئاڭلىدىمكى، ئۇنداق سۆزلەرنى ھېچقاچان ئاڭلىغان ئەمەسمەن. ئەزبىرايى خۇدا، ئۇ سۆزلەر شېئىرغىمۇ ئوخشىمايدۇ، كاھىنلىقىمۇ ئوخشىمايدۇ، سېھىرگىمۇ ئوخشىمايدۇ. ئى قۇرەيش جامائەسى، سۆزۈمنى ئاڭلاپ مۇھەممەدكە چېقىلماي، ئۇنى ئۆز مەيلىگە قويۇپ بېرىڭلار. ئەزبىرايى خۇدا، مۇھەممەدنىڭ مەن ئاڭلىغان سۆزلىرى چوقۇم داڭ چىقىرىدۇ. مۇھەممەدنى باشقا قەبىلىلەر ئۆلتۈرۈۋەتسە، ئۇنىڭدىن ئاسان قۇتۇلغان بولىسىلەر، ئەگەر ئۇ غالىب چىقسا، ئۇنىڭ غەلىبىسى سىلەرنىڭ غەلىبەڭلار بولىدۇ، دېدى. قۇرەيش مۇشرىكلىرى ئۇتبەگە: مۇھەممەد سېنىڭ كۆزۈڭنى باغلاپتۇ، دېيىشتى. ئۇتبە: مېنىڭ رايىم يۇقىرىقىدەك، دېدى. ئاندىن كېيىن مۇشرىكلار: رەسۇلۇللاغا ئىككى تەرەپ بىر – بىرىنىڭ قىلغان ئىبادىتىگە ئورتاقلىشىش تەكلىپىنى قويدى. ئاللا بۇ ھەقتە قۇرئاندىكى «قۇليا ئەييۇھەل كافىرۇن» سۈرىسىنى نازىل قىلدى: «سەن: ھەي كاپىرلار، سىلەر چوقۇنۇۋاتقان بۇتلارغا مەن چوقۇنمايمەن، سىلەرمۇ مەن ئىبادەت قىلىۋاتقان ئاللاغا ئىبادەت قىلمايسىلەر. مېنىڭ سىلەر چوقۇنغان بۇتلارغا چوقۇنغىنىم يوق، سىلەرنىڭمۇ مەن ئىبادەت قىلغان ئاللاغا ئىبادەت قىلغىنىڭلار يوق. سىلەرنىڭ دىنىڭلار ئۆزەڭلار ئۈچۈندۇر، مېنىڭ دىنىممۇ ئۆزۈم ئۈچۈندۇر، دېگىن.» پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: سىلەر مېنى ئاللاغا شېرىك كەلتۈرۈش توغرىسىدىكى تەكلىپىڭلارنى قوبۇل قىلىدۇ، دەپ خىيال قىلماڭلار، دېدى. مۇشرىكلار بۇنىڭدىن ئۈمىدىنى ئۈزگەندىن كېيىن، رەسۇلۇللادىن قۇر-

ئاندىكى ئۇلارنىڭ ئاچچىقىنى كەلتۈرىدىغان ،بۇتلارنى ئەيىبلەيدىغان، مۇشرىكلارغا تەھدىت سالىدىغان ئايەتلەرنى يەڭگۈشلەشنى ياكى ئۇلارنى ئۆزگەرتىشنى تەلەپ قىلدى . ئاللا ئۇلارغا جاۋابەن مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلدى : «قۇرئاننى ئۆزۈمچە ئۆزگەرتەلمەيمەن ، پەقەت ماڭا ۋەھيى قىلىنغان نەرسىگىلا ئەگىشىمەن ، دېگىن .» (سۈرە يۇنۇس ، 15 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قۇرەيش كاپىرلىرى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى جەريانىدا شۇنداق بىر ۋەقە بولدىكى ، بۇ ئاجىزلارغا سەل قارىغانلار ئۈچۈن نۇرلۇق چىراغ بولدى . بىر كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇرەيشنىڭ كاتتىلىرى ۋە مۆتىۋەرلىرىنى جەلپ قىلىش ئۈچۈن ، ئۇلار بىلەن ئولتۇرۇپ ، ئۇلارغا قۇرئاننى ۋە دىنىنىڭ تەلىماتلىرىنى چۈشەندۈرۈۋاتاتتى ، بۇ چاغدا ئىلگىرى مۇسۇلمان بولغان ئەئما ئابدۇللا ئىبنى ئۇممۇ مەكتۇم چىقىپ كەلدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇرەيش چوڭلىرىنىڭ يۇمشاق مۇئامىلىسىگە قاراپ ، ئۇلارنىڭ مۇسۇلمان بولۇشىنى ئۈمىد قىلىپ ، شۇلار بىلەن بولۇپ كېتىۋاتقان ئىدى . ئۇممۇ مەكتۇم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا : ئى رەسۇلۇللا ، ماڭا ئاللا بىلدۈرگەن نەرسىنى ماڭا ئۆگەتسەڭ ، دېگەن سۆزنى كۆپ قېتىم تەكرارلىدى . بۇ سۆز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئېغىر كەلگەن بولسىمۇ ، ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلۈۋېتىشنى خوپ كۆرمىدى . ئۇممۇ مەكتۇم بىلەن سۆزلەشمەي دېسە ، قۇرەيش مۆتىۋەرلىرىنىڭ ئۇممۇ مەكتۇمدىن نەپرەتلىنىدىغانلىقىدىن ئەنسىرەپ ، ئۇنىڭغا قارىماي قويدى . بۇ توغرىدا ئاللا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا كايىپ ئەبەسە سۈرىسىنىڭ باش تەرىپىنى نازىل قىلدى : «(ئۇ) تەرىنى تۈردى ، يۈز ئۆرىدى ، چۈنكى ئۇنىڭ يېنىغا ئەئما (ئابدۇللا ئىبنى ئۇممۇ مەكتۇم) كەلگەن ئىدى . سەن قانداق بىلىسەن ؟ ئۇ پاكلىنىشى مۇمكىن ياكى ۋەز ـ نەسىھەت ئاڭلاپ ، ئۇنىڭدىن پايدىلىنىشى مۇمكىن . ئۆزىنى نەسىھەتتىن بىھاجەت ھېسابلايدىغان ئادەمگە كەلسەك ، سەن ئۇنىڭغا يۈزلىنىسەن ، ئۇ پاكلانمىسا ، ساڭا نېمىدى ؟ سەندىن مەرىپەت تىلەپ يۈگۈرۈپ كەلگەن كىشىگە كەلسەك ، ھالبۇكى ، ئۇ ئاللادىن قورقىدۇ . سەن ئۇنىڭغا قارىماي قويدۇڭ .» (سۈرە ئەبەسە ، 1 ـ ئايەتتىن 10 ـ

ئايەتكىچە) مۇشۇنىڭدىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىرەر پېقىر ئادەمگە قاپىقىنى تۈرگىنى يوق ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا ئابدۇللا ئىبنى ئۇممۇ مەكتۇم كەلسە : ھەققىدە ماڭا رەببىم كايىغان كىشىنى قارشى ئالىمەن ، دەيتتى . مۇشرىكلار ئۆزلىرىنىڭ ئوتتۇرىغا قويغان تەلەپلىرىنىڭ ئاقمىغانلىقىنى كۆرۈپ ، باشقىچىرەك يول تۇتماقچى يەنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن مۆجىزە كۆرسىتىشنى تەلەپ قىلىش ئارقىلىق ئۇنى مات قىلماقچى بولۇشتى . ئۇلار يىغىلىپ : ھەي مۇھەممەد ، راست پەيغەمبەر بولىدىغان بولساڭ ، بىز تەلەپ قىلغان مۆجىزىنى يەنى ئاينى ئىككىگە بۆلۈپ كۆرسەت ، دېدى . ئاللا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بۇ مۆجىزىنى بەردى ، ئاي يېرىلىپ ئىككىگە بۆلۈندى . رەسۇلۇللا : ئەنە ، قاراڭلار ! دېدى . بۇ قىسسىنى ئەڭ دەسلەپ مۇسۇلمان بولغانلاردىن ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇد رىۋايەت قىلغان . ئۇنىڭدىن كېيىن كۆپ كىشلەر رىۋايەت قىلغان . شۇنىڭدەك ئابدۇللا ئىبنى ئابباس ۋە باشقا نۇرغۇن كىشىلەر رىۋايەت قىلغان . ھەتتا بۇ ھەدىس مۇتەۋاتىر (كۆپ كىشلەر رىۋايەت قىلغاچقا ، ئۇنىڭ يالغان بولۇش ئېھتىمالى بولمىغان ھەدىس . — ت) دەرىجىسىگە يېقىن بارىدۇ . بۇ قىسسىنى ئاللا ئۇلۇغ قۇرئاندا بايان قىلغان: «قىيامەت يېقىنلاشتى ، ئاي يېرىلدى . » (سۈرە قەمەر ، 2 ـ ، 7 ـ ئايەت) مۇشرىكلار بۇ چوڭ مۆجىزىنى كۆرۈپ بەزىلىرى : مۇھەممەد سىلەرنىڭ كۆزۈڭلارنى باغلاپتۇ ، دېدى . ئاللا ئۇلار ھەققىدە بۇ ئايەتنى نازىل قىلدى :«ئۇلار بىرەر مۆجىزىنى كۆرگەندە يۈز ئۆرۈيدۇ ، ئۇنى داۋاملاشقۇچى سېھىر دېيىشىدۇ .» (سۈرە قەمەر ، 3 ـ ئايەت) شۇنىڭدىن كېيىن ئۇلار تەرسالىق ۋە قارشىلىق قىلىش مەقسىتىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن يەنە مۆجىزە كۆرسىتىشنى تەلەپ قىلىشتى ۋە قۇرئاندا ئىسرا سۈرىسىدە بايان قىلىنغاندەك مۇنداق دېيىشتى :«تاكى سەن يەر ئاستىدىن بىر بۇلاقنى ئېتىلدۇرۇپ چىقارمىغىچە ، بىز ساڭا ھەرگىز ئىشەنمەيمىز ، ياكى سېنىڭ خورمىلىق ، تاللىق ۋە ئوتتۇرىسىدىن ئۆستەڭ ئېقىپ تۇرغان بىر بېغىڭ بولسۇن ، ياكى سەن ئېيتقاندەك ، ئۈستىمىزگە ئاسماننى پارچە ـ پارچە قىلىپ چۈشۈر ، ياكى پەيغەمبەرلىكىڭگە گۇۋاھچى قىلىپ ئاللانى ۋە پەرىشتىلەرنى ئالدىمىزغا

كەلتۈر ، پاكى سېنىڭ ئالتۇن ئۆيۈڭ بولسۇن ، ياكى سەن ئاسمانغا چىق ، بىز ئوقۇيالايدىغان بىر كىتاب ئېلىپ چۈشمىگىچە ، سېنىڭ ئاسمانغا چىققانلىقىڭغا ھەرگىز ئىشەنمەيمىز.» ئاللاتائالا ئۇلارنىڭ مەزكۇر سۆزلىرىگە جاۋابەن :«سەن: رەببىم پاكتۇر ، مەن پەقەت پەيغەمبەر بولغان بىر ئىنسانمەن ، دېگىن » دېدى . (سۈرە ئىسرا ، 90 ـ ئايەتتىن 93 ـ ئايەتكىچە) ئۇلارنىڭ دىلىغا ئورناشقان مۇتەئەسسىپلىك ۋە قارشىلىق تۈپەيلىدىن ئۇلارغا قانچە كۆپ مۆجىزىلەر كۆرسىتىلسىمۇ ، ئىمان ئېيتمايدىغانلىقىنى ئاللا بىلەتتى . ئاللاتائالا بۇنى قۇرئاندا تىلغا ئالغان:«ئۇلارغا مۆجىزە كۆرسىتىلسىمۇ ئۇنىڭغا بۇلارنىڭ ئىشەنمەيدىغانلىقىنى بىلمەمسىلەر ؟»(سۈرە ئەنئام ، 109 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) «ئى ئاللا ! بۇ قۇرئان راست سېنىڭ تەرىپىڭدىن نازىل بولغان بولسا ، بىزنىڭ ئۈستىمىزگە ئاسماندىن تاش ياغدۇرغىن ياكى بىزگە قاتتىق ئازاب كەلتۈرگىن » (سۈرە ئەنفال ، 32 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دېگەنلەردىن قانداق ياخشىلىق كۈتكىلى بولسۇن ؟ ئۇلار ، بۇ قۇرئان راست سېنىڭ تەرىپىڭدىن نازىل بولغان بولسا ، بىزنى ھىدايەت قىل ، دېمىدى . كاپىرلار پەيغەمبەرلەرنى مات قىلىش مەقسىدىدە ئۇلاردىن مۆجىزە تەلەپ قىلاتتى ، پەيغەمبەرلەر كاپىرلارنىڭ ئىمان ئېيتىشتىن باش تارتقانلىقلىرىنى كۆرگەندە ، ئۆز قەۋملىرىنىڭ ئاد ۋە سەمۇد قەۋملىرىدەك ھالاك بولماسلىقى ئۈچۈن ، كاپىرلار تەلەپ قىلغان مۆجىزىلەرنىڭ مەيدانغا كېلىشىنى ئاللادىن سورىماسلىق پەيغەمبەرلەرنىڭ ئادىتى ئىدى . ئاللانىڭ مۇنۇ سۆزى شۇ مەنىنى ئۇقتۇرىدۇ : «مۆجىزىلەرنى مەيدانغا كەلتۈرمەسلىكىمىز پەقەت بۇرۇنقىلارنىڭ مۆجىزىلەرنى يالغانغا چىقارغانلىقى ئۈچۈندۇر. »(سۈرە ئىسرا، 59 ـ ئايەتنىڭ بىرقىسمى)ئېيسا ئەلەيھىسسالام ھىردۇسنىڭ ئالدىغا ھازىر بولغاندا ، ھىردۇس ئېيسادىن مۆجىزە تەلەپ قىلغان . ئېيسا ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ تەلىپىنى قوبۇل قىلمىغاندا ، ھىردۇس ئېيسا ئەلەيھىسسالامنى مەسخىرە قىلغان ، ئېيسانى ئۇنىڭ دۈشمىنى بىلاتۇسقا قايتۇرۇپ بەرگەن ، ھىردۇس بۇرۇن ئېيسا ئۈچۈن ھەسرەت چېكەتتى ۋە ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈشنى ئارزۇ قىلاتتى . بۇ ۋەقە ئىنجىلنىڭ لوقا نۇسخىسىنىڭ 23 ـ بابىدا بايان قىلىنغان .

www.uyghurkitap.com

مۇشرىكلار مۇسۇلمانلارغا پاكىت قويۇش ئارقىلىق قارشى تۇرۇشقا ئاجىز كېلىپ، كۈچ ئىشلىتىش ئۇسۇلىنى قوللاندى. ئىبراھىم پەيغەمبەرنىڭ قەۋمى ئۇنىڭغا قارشى تۇرۇشقا ئاجىز كەلگەندە شۇنداق ئۇسۇل قوللانغان ئىدى. قۇرئاندا ئىبراھىمنىڭ قەۋمى تىلىدىن مۇنداق دېيىلگەن: «ئىبراھىمنى كۆيدۈرۈپ تاشلاپ مەبۇدلىرىڭلارغا ياردەم بېرىڭلار، دېيىشتى.» (سۈرە ئەنبىيا، 69 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى) مۇشرىكلار مۇسۇلمانلارنى رەسۇلۇللاغا ئەگىشىشتىن توسۇش مەقسىتىدە ئۇلارغا زىيانكەشلىك قىلىشنى كۈچەيتتى، قولىدىن كەلگەن بارلىق چارىلەرنى ئىشقا سالدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىگە: زېمىنغا تارىلىپ كېتىڭلار، ئاللا ئۇزۇنغا قالماي سىلەرنى بىرلەشتۈرىدۇ، دېدى. ساھابىلەر بارىدىغان جاينى سورىۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەبەشىستان زېمىنىنى كۆرسەتتى.

ھەبەشىستانغا قىلىنغان دەسلەپكى ھىجرەت

بۇ چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆرسەتمىسى بويىچە، بىر تۈركۈم كىشىلەر دىنىنى مۇھاپىزەت قىلىش ئۈچۈن يۇرتىنى، مال ـ ۋارانلىرىنى تاشلاپ قېچىپ چىقىشقا ھازىرلاندى. بۇ مەككىدىن قىلىنغان بىرىنچى قېتىملىق ھىجرەت ئىدى. ھىجرەت قىلغانلار ئون ئەر، بەش ئايال بولۇپ، ئۇلار: ئوسمان ئىبنى ئەففان ۋە ئۇنىڭ ئايىلى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزى رۇقەييە، ئەبۇسەلەمە ۋە ئۇنىڭ ئايىلى ئۇممۇسەلەمە، ئەبۇسەلەمەنىڭ ئانا بىر قېرىندىشى ئەبۇ سۇبرە ئىبنى ئەبۇ رەھىم ۋە ئۇنىڭ ئايىلى ئۇممۇ كۇلسۇم، ئامىر ئىبنى رەبىئە ۋە ئۇنىڭ ئايىلى لەيلا، ئەبۇ ھوزەيفە ئىبنى ئۇتبە ئىبنى رەبىئە ۋە ئۇنىڭ ئايىلى سەھلەبىنت (قىزى) سەھىل، ئابدۇرەھمان ئىبنى ئەۋف، ئوسمان ئىبنى مەزئۇن، مۇسئەب ئىبنى ئومەير، سۇھەيل ئىبنى بەيزا، زۇبەير ئىبنى ئەۋۋاملار ئىدى. ئۇلارنىڭ كۆپچىلىكى قۇرەيش قەبىلىسىدىن ئىدى. ئىبنى ھىشامنىڭ رىۋايەت قىلىشىچە، ئوسمان ئىبنى مەزئۇن ئۇلارغا باشلىق قىلىپ

تەيىنلەنگەن. ئاللانىڭ ئىلتىپاتى بىلەن ئۇلار ئاتلاندى، قىزىل دېڭىزغا يېتىپ كەلگەندە بىر كېمىنى ئىجارىگە ئېلىپ كۆزلىگەن يېرىگە يېتىۋېلىشتى. مۇشرىكلارنىڭ ئازار ـ كۈلپەتلىرىدىن قۇتۇلۇپ ھەبەشىستاندا خاتىرجەم تۇرۇشتى، مەككىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ئازغىنا كىشى قالدى.

ئۆمەرنىڭ مۇسۇلمان بولۇشى

بۇ چاغدا قۇرەيش قەبىلىسىدىن ئىسىل، شىجائەتلىك ئۆمەر ئىبنى خەتتاب مۇسۇلمان بولدى. ئۇ بۇرۇن مۇسۇلمانلارغا ئادەتتىن تاشقىرى دۈشمەن ئىدى ۋە قاتتىق ئازار بېرەتتى. ئېرى بىلەن ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلغان لەيلا مۇنداق دەيدۇ: ئۆمەر ئىبنى خەتتاب بىزنىڭ مۇسۇلمان بولغانلىقىمىزنى ئىدىڭ يامان كۆرەتتى، مەن ھەبەشىستانغا بېرىش ئۈچۈن تۆگەمگە مىنىپ تۇرۇشۇمغا، ئۆمەر نەگە بارىدىغانلىقىمنى سورىدى. مەن، مۇسۇلمان بولغانلىقىمىز ئۈچۈن بىزگە زىيانكەشلىك قىلىۋاتىسىلەر، بىز ئەزىيەت تارتمايدىغان بىر يەرگە بارماقچىمىز، دېدىم. ئۆمەر، سىلەرگە ئاق يول بولسۇن، دېدى. ئېرىم ئامىر كەلگەندە ئۇنىڭغا ئۆمەرنىڭ مۇلايىملىقىنى دەپ بەردىم. ئامىر: ئۆمەرنىڭ مۇسۇلمان بولۇشىنى ئۈمىد قىلىۋاتامسەن؟ ئەزبىرايى خۇدا، ئۆمەرنىڭ ئېشىكى مۇسۇلمان بولسىغۇچە، ئۆمەر مۇسۇلمان بولمايدۇ، دېدى. ئۆمەرنىڭ مۇسۇلمانلارغا قوپاللىقىنى ۋە قاتتىقلىقىنى بىلىدىغان ئامىر شۇنداق دېگەنىدى. لېكىن، ئۆمەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دۇئاسىنىڭ خاسىيىتىدىن مۇسۇلمان بولدى. ئۆمەر مۇسۇلمان بولۇشىنىڭ ئالدىدىلا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئى ئاللا، ئۆمەر ئارقىلىق ئىسلامنى كۈچەيتكىن، دەپ دۇئا قىلغان ئىدى. ئۆمەر مۇسۇلمانلارنىڭ توپلىنىدىغان جايى بولغان ئەرقەم ئىبنى ئەبۇ ئەرقەمنىڭ ھويلىسىدا مۇسۇلمان بولدى. ئاللا ئۆمەرنىڭ مۇسۇلمان بولۇشىنى ئۇنىڭ دىلىغا سېلىش بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈمىدىنى ئىشقا ئاشۇردى. «سەھىھۇلبۇخارى» كىتابىدا رىۋايەت قىلىنىشىچە، ئاب-

www.uyghurkitap.com

دۇللا ئىبنى مەسئۇد : ئۆمەر مۇسۇلمان بولغاندىن تارتىپ بىز كۈچلۈك بولۇپ كەلدۇق ، دېگەن ، ئۆمەرنىڭ تەلەپ قىلىشى بىلەن رەسۇلۇللا نامازنى مەسچىتتە ئاشكارا ئوقۇشقا باشلىغان . ئۆمەرنىڭ مۇسۇلمان بولغانلىقىنى كۆرۈپ كاپىرلارنىڭ بېشىغا قاتتىق غەم چۈشكەن ، ئۇلاردىن بىر توپ كىشى ئۆمەرنى ئۆلتۈرمەكچى بولۇپ ، ئۆمەرنىڭ ھويلىسى ئەتراپىدا ئۇنى كۈتۈپ تۇرغاندا ، ئۆمەرنىڭ قەۋمى بەنى ئەدىنىڭ ئىتتىپاقچىسى بەنى سەھمىلىك ئاس ئىبنى ۋائىل كېلىپ قالغان . ئۇ ئۇچىسىغا يوللۇق تون ، چۆرىسىگە ئىپەك رەختتىن چىلتەك تىكىلگەن كۆينەك كىيىۋالغان . ئۇ ئۆمەرنىڭ نېمە بولغانلىقىنى سورىغاندا ، ئۆمەر : سېنىڭ قەۋمىڭ مۇسۇلمان بولغانلىقىم ئۈچۈن مېنى ئۆلتۈرمەكچى بولۇشۇۋاتىدۇ ، دەپ جاۋاب بەرگەن . ئاس : بۇنىڭغا مەن يول قويمايمەن ، سېنى ھىمايە قىلىمەن ، دەپ ، ئۆمەرنى خاتىرجەم قىلغان . ئاس سەلدەك ئېقىپ كېلىۋاتقان كىشىلەردىن ئۇلارنىڭ قەيەرگە بارىدىغانلىقىنى سورىغاندا، ئۇلار: دىنىنى ئۆزگەرتكەن ئۆمەرنىڭ قېشىغا بارىمىز ، دېيىشكەن ، ئاس : ئۆمەرنىڭ قېشىغا بېرىشىڭلارغا يول قويمايمەن ، دېگەن . شۇنىڭ بىلەن كىشىلەر ئارقىسىغا قايتىپ كېتىشكەن .

ھەبەشىستاندىكى مۇھاجىرلارنىڭ قايتىپ كېلىشى

ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلغان مۇھاجىرلار ئۈچ ئاي تۇرغاندىن كېيىن مەككىگە قايتىپ كېلىشتى . بۇلار ئاز بولغاچقا ھەبەشىستاندا تۇرۇش زېرىكەرلىك بولدى ، كۆپ بولغان بولسا ، زېرىكمەيتتى . ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇلار قۇرەيش قەبىلىسىنىڭ ئېسىل زاتلىرىدىن بولۇپ ، ئائىلىرىنى ئۆزلىرى بىللە ئېلىپ بېرىشقان ئىدى ، ئۇلارغا ياقا يۇرتتا غۇربەتچىلىكتە ياشاش كۆڭۈلسىز تۇيۇلاتتى .

بەزى تارىخچىلار ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلغانلارنىڭ قايتىپ كېلىشىگە مۇنداق بىر ھېكايىنى سەۋەب قىلىپ كۆرسىتىشكە قىزىقىپ

www.uyghurkitap.com

كەتكەن: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇشرىكلارغا: «سىلەر لاتنى، ئۇززانى ۋە ئۈچىنچىسى بولغان ماناتنى ① ماڭا ئېيتىپ بېرىڭلار» (سۈرە نەجم، 20 ـ 21 ـ ئايەتلەر) دېگەن ئايەتنى ئوقۇغان ۋە ئۇلارنىڭ بۇتلىرى توغرىسىدا ياخشى سۆزلەرنى قىلىپ، ئۇ بۇتلار ئۇلۇغ پەرىشتىلەر بولۇپ، ئۇلارنىڭ شاپائىتى چوقۇم ئۈمىد قىلىنىدۇ، دېگەنمىش. شۇنىڭ بىلەن مۇشرىكلار بۇنى چوڭ بىلىپ ۋە خۇشاللىنىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قوشۇلۇپ سەجدە قىلغانمىش، مۇنداق ھېكايىنى پەقەتلا ئۇچرىغان نەرسىلەرنى قارا ـ قويۇق نەقىل قىلىۋېرىدىغان كالتەپەم كىشىلەرلا رىۋايەت قىلىدۇ. مەزكۇر ھېكايىنىڭ يالغانلىقىغا ئەقلىي ۋە نەقلىي دەلىللەرنى كەلتۈرۈپ ئۆتىمىز. بۇ ھەدىس سەنەدى ② ۋە مەتنى (ئەسلى تېكىست) جەھەتتىن ھەر ئىككىسىلا قالايمىقان. سەنەدى جەھەتتىن ئېيتىدىغان بولساق، قازى ئىياز «شىفا» ناملىق كىتابىدا بۇ ھەدىسنىڭ سەھىھ (توغرا) ھەدىس كىتابىغا كىرگۈزۈلمىگەنلىكىنى ۋە ھېچ بىر مۇھەددىسنىڭ ساغلام سەنەد ئاساسىدا ئۇنى رىۋايەت قىلمىغانلىقىنى ئېيتقان. ھەدىسنىڭ مەتنىگە كەلسەك، بۇتلارنى ئەيىبلەش جەريانىدا بۇتلارنى مەدھىيىلەيدىغان سۆزلەرگە قۇلاق سالىدىغانغا رەسۇلۇللانىڭ ساھابىلىرى ۋە مۇشرىكلار ئالجىپ قالغان ئەمەس. بۇنى ئۇلارغا چاپلاش ئەقلىغا سىغمايدۇ. بۇتلار ماختىلىپ تىلغا ئېلىنغاندىن كېيىن، «بۇ بۇتلار پەقەت سىلەر ۋە ئاتا ـ بوۋاڭلار ئاتىۋالغان قۇرۇق ناملاردىنلا ئىبارەت، ئاللا بۇنى ئىسپاتلايدىغان ھېچ دەلىل ـ پاكىت چۈشۈرگىنى يوق» (سۈرە نەجم، 23 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دېگەن ئايەت ئارقىلىق گەپ قالايمىقانلىشىپ كېتىدۇ. ئەگەر مۇنداق ۋەقەلەر سادىر بولغان بولسا، مۇشرىكلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن جەدەللەشكەن ۋاقىتلىرىدا ئۇنىڭغا قارشى پاكىت سۈپىتىدە بۇنى ئوتتۇرىغا

---

① ئىسلام دىنى مەيدانغا كېلىشتىن ئىلگىرى ئەرەب مۇشرىكلىرى چوقۇنىدىغان بۇتلارنىڭ ئىسىملىرى. ـــ ت

② سەنەد ـــ ھەدىسنى رىۋايەت قىلغۇچى ۋاستىلەر، ھەدىسنىڭ رىۋايەتچىلىرى. ـــ ت

قويغان بولاتتى. قىلچە پاكىتى بولمىغان ئىشلاردا مۇشرىكلارنىڭ بىز بىلىدىغان تەرسالىقى تۇرسا، بۇنچىلىك ئىشتا ئۇلار قانداقمۇ سۈكۈت قىلىپ تۇرسۇن؟ بۇ ۋەقە قىبلىنىڭ بەيتۇلمۇقەددەستىن كەئبىگە ئۆزگەرتىلىش ۋەقەسىدىن كىچىك ئەمەس ئىدى. ۋەھالەنكى، مۇشرىكلار قىبلىنىڭ ئۆزگەرتىلىش ۋەقەسىدە بىرمۇنچە گەپ ـ سۆزلەرنى قىلىشقان. مۇشۇ سەۋەبتىن ئاللا: «بەزى ئەخمەق ئادەملەر مۇسۇلمانلار قاراپ كېلىۋاتقان قىبلىسىدىن نېمىشقا يۈز ئۆرىدى؟ دېيىشتى» (سۈرە بەقەرە، 142 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دەپ، ئۇلارنى ئەخمەقلەر دېگەن. لېكىن، مۇشرىكلارنىڭ ھېچ بىرىدىن ۋە ئەڭ تەرسالىق بىلەن قارشى تۇرغۇچىلىرىدىنمۇ، خۇدالىرىمىزنى ئەيىبلىگەندىن كېيىن يەنە نېمىشقا ماختايسەن؟ دېگەن سۆز ئاڭلىنىپ باققان ئەمەس. ھەتتا رەسۇلۇللاغا قارشى قولىغا قورال ئېلىپ، جانپىدالىق بىلەن ئۇرۇش قىلغان مۇشرىكلارنىڭ يۇقىرىقىدەك سۆزلەرنى قىلىشى تۇرغان گەپ ئىدى.

مەزكۇر ھېكايىنى نەقىل كەلتۈرگەن ۋە ئۇنى ھەبەشىستاندىكى مۇھاجىرلارنىڭ قايتىپ كېلىش سەۋەبى قىلىپ كۆرسەتكەن تارىخچىلار، ھەبەشىستانغا بارغانلارنىڭ ھىجرەت قىلغان ۋاقتى رەجەپ ئېيى، قايتىپ كەلگەن ۋاقتى شاۋال ئېيى، نەجم سۈرىسىنىڭ نازىل بولغان ۋاقتى رامىزان ئېيى ئىدى، دېيىشىدۇ. بۇنداق بولغاندا، نەجم سۈرىسىنىڭ نازىل بولغان ۋاقتى بىلەن مۇھاجىرلارنىڭ قايتىپ كەلگەن ۋاقتى ئارىسىدا بىر ئاي ۋاقىت ئۆتكەن بولىدۇ. ئازراق مۇلاھىزە قىلىغان كىشى بىلىۋالالايدۇكى، ئۇ زامانلاردا مەككىدىن ھەبەشىستانغا بېرىپ كېلىش ئۈچۈن بىر ئاي ۋاقىت يەتمەيتتى، چۈنكى ئۇ چاغلاردا دېڭىز قاتنىشىنى ئاسانلاشتۇرغان پاراخوتلار ۋە قۇرەيش خەلقىنىڭ مۇسۇلمان بولغانلىقىنى ھەبەشىستاندىكىلەرگە يەتكۈزىدىغان تېلېگرامما يوق ئىدى. ئەھۋال شۇنداق ئىكەن، مەزكۇر رىۋايەتنى خۇدا ئىسلام دىنىغا گىرىپتار قىلغان، نەپسى ـ خاھىشى بويىچە سۆزلەيدىغان شەخسلەر توقۇپ چىققان ئەپسانە دېسەك، ھېچقانداق مۇبالىغا بولمايدۇ.

خۇداغا شۈكرى، تۆھمەتچى كازازاپلار بىلەن بىزنىڭ ئارىمىزدا

هۆكۈم قىلغۇچى شانلىق كىتاب ــ قۇرئاننى ئاللا بىزگە ئىنئام قىلدى . شۇ سۈرىنىڭ ئۆزىدىلا ، ئۇ نەپسى ، خاھىشى بويىچە سۆزلىمەيدۇ ، دېگەن ئايەت بار . مەزكۇر سۆزنى پەيغەمبەرنىڭ ئاغزىغا شەيتان سالدى دېگەن گەپ ئەڭ قەبىھ رىۋايەتتۇر . مۇشرىكلارنىڭ كۆتكىنىدەك ، ۋەھىيگە شەك كەلتۈرىدىغان سۆزلەرنى پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام قانداقمۇ ئېيتسۇن ؟ مۇشرىكلارنىڭ ھىيلە ــ نەيرەڭلىرىنى ئاللا بەربات قىلدى . مەزكۇر سەجدە بارىسىدا « سەھىھۇلبۇخارى » دا ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇدنىڭ مۇنۇ رىۋايىتى كەلتۈرۈلگەن :« پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام نەجم سۈرىسىنى ئوقۇپ سەجدە قىلغانىدى . ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولغانلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭغا قوشۇلۇپ سەجدە قىلدى ، يالغۇز بىر ئادەملا سەجدە قىلماي بىر سىقىم شېغىل تاشنى ئېلىپ پېشانىسىگە قويۇپ ، ماڭا مۇشۇ كۇپايە ، دېگەنىدى ، كېيىن ئۇنىڭ كاپىر بولۇپ ئۆلتۈرۈلگەنلىكىنى كۆردۈم .» بۇ ھەدىستىن ھەرگىزمۇ پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام بىلەن سەجدە قىلغانلارنىڭ مۇشرىك ئىكەنلىكلىرى چىقمايدۇ . بەلكى ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇدنىڭ ، ئۇ ئادەمنىڭ كاپىر بولۇپ ئۆلتۈرۈلگەنلىكىنى كۆردۈم ، دېگەن سۆزىدىن ئۇ ئادەمنىڭ ئەسلىدە مۇسۇلمان بولۇپ ، كېيىن مۇرتەد بولۇپ كەتكەنلىكىنى بىلگىلى بولىدۇ . مۇشرىكلارنىڭ ئازار ــ كۈلپەتلىرىگە بەرداشلىق بېرەلمەي ، بەزى ئىمانى سۇسلار مۇرتەد بولۇپ كەتكەن ، ئەلى ئىبنى ئۇمەييە ئىبنى خەلەف شۇلارنىڭ بىرى ئىدى . ھەبەشىستاندىن قايتىپ كەلگەن مۇھاجىرلاردىن پەقەت مەككىدە باشپاناھ بولىدىغان ئادەملىرى بارلىرىلا مەككىگە كىرىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە بولالىدى ؛ ئەبۇسەلەمە تاغىسى ئەبۇتالىبنىڭ باشپاناھلىقىدا كىردى ؛ ئوسمان ئىبنى مەزئۇن بولسا ۋەلىد ئىبنى مۇغىرەنىڭ باشپاناھلىقىدا كىردى ، لېكىن ۋەلىدنىڭ مۇسۇلمانلارغا قىلغان ئەسكىلىكلىرىنى كۆرگەندىن كېيىن ، مۇسۇلمان قېرىنداشلىرى ئازاپ چېكىۋاتسا ئۆزى خاتىرجەم تۇرۇشنى خوپ كۆرمەي ، ۋەلىدنىڭ باشپاناھلىقىدىن چىقىپ كەتتى .

قارارنامىنىڭ يېزىلىشى

قۇرەيش مۇشرىكلىرى ئىسلام دىنىنى چەكلەشكە ئامالسىز قېلىپ، ئەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ جەمەتى بولغان ئابدۇماناپ ئۇرۇغىغا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى قۇرەيشكە تاپشۇرۇپ بېرىپ، ئۇنىڭ بەدىلىگە قۇرەيشتىن ھەسسىلەپ تۆلەم ئېلىش تەكلىپىنى قويىدى. ئابدۇماناپ ئۇرۇغى بۇ تەكلىپنى رەت قىلدى. ئاندىن قۇرەيش مۇشرىكلىرى ئەبۇتالىبقا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى قۇرەيشكە تاپشۇرۇپ بېرىپ، ئۇنىڭ ئورنىغا قۇرەيش يىگىتلىرىدىن بىرىنى تاللاپ ئېلىپ بالا قىلىۋېلىش تەكلىپىنى قويىدى. ئەبۇتالىب: ئەجەبا، سىلەر بالاڭلارنى ماڭا بېقىشقا بېرىدىكەنسىلەرۇ، مەن بالامنى سىلەرگە ئۆلتۈرۈشكە بېرەمدىمەن؟ دېدى. شۇنىڭ بىلەن قۇرەيش مۇشرىكلىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئۆزلىرىنىڭ ئۆلتۈرۈشىگە تاپشۇرمىغىچە، ئابدۇماناپ ئۇرۇغىدىن ھاشىم جەمەتى بىلەن مۇتتەلىب جەمەتىنى يەكلەش، قىسسىش ۋە ئۇلار بىلەن سودا ـ سېتىق قىلماسلىق، مەككىدىن ھەيدەپ چىقىرىش توغرىسىدا قارار قوبۇل قىلىپ، قارارنامىنى يېزىپ كەئبىنىڭ ئوتتۇرىسىغا ئېسىپ قويۇشتى. شۇنىڭ بىلەن ھاشىم جەمەتى بىلەن مۇتتەلىب جەمەتىدىن مەيلى مۇسۇلمان، مەيلى كاپىر بولسۇن، ئەبۇلەھەبتىن باشقا ھەممىسىنى شىئبىگە ① قامال قىلىپ قويۇشتى. ئەبۇلەھەب بولسا قۇرەيش تەرەپدارى ئىدى. ئابدۇماناپ ئۇرۇغىدىن ئەبدۇشەمس جەمەتى بىلەن نەۋفەل جەمەتى قامال قىلىنغانلارغا ياردەم قىلمىدى. شىئبىدە قامال قىلىنغانلار ناھايىتى قىينىلىپ، ئاچلىقتىن دەل ـ دەرەخلەرنىڭ ياپراقلىرىنى يېيىشتى. قۇرەيشلەر سودىگەرلەرنىڭ ئۇلار بىلەن ئېلىم ـ سېتىم قىلىشىنى مەنئى قىلدى. ئەبۇلەھەب بۇ ئىشتا ئالدىنقى قاتاردىكىلەردىن ئىدى.

---

① شىئب — مەككىدە بەنى ھاشىم مەھەللىسىنىڭ ئىسمى. — ت

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ھەبەشىستانغا قىلىنغان ئىككىنچى قېتىملىق ھىجرەت

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ جەمەتى شىئبدە قامال قىلىنغاندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ مۇساپىرچىلىقتا ئۆزئارا ياردەمدە بولۇشلىرى ئۈچۈن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمانلارنىڭ ھەممىسىنى ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلىشقا بۇيرىدى. مۇسۇلمانلارنىڭ كۆپ قىسمى ھىجرەت قىلدى: ئۇلار 83 چە ئەر، 18 چە ئايال ئىدى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا جەئبەر ئىبنى ئەبۇتالىب ۋە ئۇنىڭ ئايلى ئۇمەيسىنىڭ قىزى ئەسما، مىقداد ئىبنى ئەسۋەد، ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇد، ئۇبەيدۇللا ئىبنى جەھش ۋە ئۇنىڭ ئايلى، ئەبۇسۇفيانىنىڭ قىزى ئۇممۇ ھەبىبەلەر بار ئىدى. يەمەنلىك مۇسۇلمانلاردىن ئەبۇمۇسا ئەشئەرى ۋە ئۇنىڭ يېقىنلىرىمۇ ئۇلارغا قوشۇلۇپ ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلدى. بۇنى كۆرگەن قۇرەيشلەر ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن ھەبەشىستاننىڭ پادىشاھى نەجاشىغا ئەمر ئىبنى ئاس ۋە ئۇمارە ئىبنى ۋەلىدنى سوغا- سالام بىلەن ئەۋەتىپ، مەجاشىدىن مۇسۇلمانلارنى قايتۇرۇپ بېرىشنى تەلەپ قىلدى. قۇرەيشلەر نەجاشىنىڭ ئۇنىڭدىن باشپاناھلىق تەلەپ قىلىپ كەلگەن كىشىلەرگە پاناھ بولۇشتىن ۋاز كېچىشىنى تەلەپ قىلغانلىقلىرى ئۈچۈن، كەلگەن ۋەكىللەر نەجاشىنىڭ قاتتىق رەددىيىسىگە ۋە خورلىنىشىغا ئۇچراپ، مەقسىتىگە يېتەلمەي قايتىپ كېلىشتى. ھاشىم جەمەتى بولسا، شىئبدىكى قامالدا قاتتىق قىيىنچىلىق ۋە جاپا- مۇشەققەت ئىچىدە ئۈچ يىلغا يېقىن تۇردى. بۇ جەرياندا ئۇلارغا ئوزۇق - تۈلۈك پەقەت مەخپىي رەۋىشتە يەتكۈزۈپ بېرىلدى.

قارارنامىنىڭ بىكار قىلىنىشى

قۇرەيش مۆتىۋەرلىرىدىن بەش نەپەر كىشى بۇ ناھەق قارارنى بىكار قىلىشنى تەلەپ قىلىپ ئوتتۇرىغا چىقتى. ئۇلار: ھىشام ئىبنى ئەمر ئىبنى ئەلھارىس ئەلئامىرى (بۇ كىشى قامال قىلىنغانلارغا ناھايىتى ھېسداش

ئىدى) ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاممىسى ئاتىكەنىڭ ئوغلى زۇھەير ئىبنى ئەبۇ ئۇمەييە مەخزۇمى ، مۇتئەم ئىبنى ئەدى نەۋفەلى ، ئەبۇلبۇھتەرى ئىبنى ھىشام ئەلئەسەدى ۋە زەمئە ئىبنى ئەلەسەدىلەردىن ئىبارەت ئىدى . ئۇلار كېچىسى يىغىلىپ قارارنامىنى بىكار قىلىش توغرىلىق كېلىشۋالدى . ئەتىسى ئەتىگەندە زۇھەير تونىنى كىيىپ چىقىپ ، بەيتۇللانى تاۋاپ قىلغاندىن كېيىن ، كىشىلەرگە قاراپ : ئى مەككە خەلقى ، بىزنىڭ يەيدىغىنىمىز ، كىيىدىغىنىمىز بار ، ھاشىم جەمەتى بىلەن مۇتتەلىب جەمەتى بولسا ھالاك بولۇش ئالدىدا تۇرۇپتۇ ، ئۇلاردا ئېلىم - سېتىم ئەركىنلىكى يوق . ئەزبىرايى خۇدا ، بۇ ناھەق ، رەھىمسىز قارارنامە يىرتىپ تاشلانمىغىچە ، مەن ئولتۇرمايمەن ، دېدى . ئەبۇجەھىل بۇنىڭغا قارشى تۇرۇپ : كاپىشىما ! دېدى . زەمئە ئىبنى ئەسۋەد ئەبۇجەھىلگە قارشى : ئەزبىرايى خۇدا ، ئۆزۈڭ كاپىشۋاتىسەن ، باشتىلا بىز بۇ قارارنامىگە نارازى ئىدۇق ! دېدى . ئەبۇلبۇھتەرى قوپۇپ : زەمئە توغرا ئېيتتى ، دېدى . مۇتئەم ئىبنى ئەدى : ئىككىڭلارنىڭ سۆزى راست ، ئەبۇجەھىلنىڭ گېپى يالغان ، دېدى . ھىشام ئىبنى ئەمرمۇ ئۇلارنىڭ سۆزىنى قۇۋۋەتلىدى . شۇنىڭ بىلەن مۇتئەم ئىبنى ئەدى بېرىپ قارارنامىنى يىرتىپ تاشلىدى . قارارنامىنى قۇرۇت يەپ تۈگەتكەن بولۇپ ، ئۇنىڭدىكى ئاللانىڭ ئىسمىلا قالغانىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تاغىسى ئەبۇتالىبقا قارارنامىنى قۇرۇت يەپ ، ئاللانىڭ ئىسمىلا قالغانلىقىنى ئالدىن - ئالا خەۋەر قىلغانىدى . شۇنىڭ بىلەن شىئىبدا قامال قىلىنغانلار كۆلپەتتىن قۇتۇلۇپ ، ماكانلىرىغا قايتىپ كېلىشتى .

نەجران ئەلچىلىرىنىڭ كېلىشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قامالدىن چىققاندىن كېيىن ، نەجران خىرىستىيانلىرىنىڭ ئەلچىلىرى كەلدى . ئۇلار نەجران خىرىستىيانلىرىنىڭ ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلغان مۇسۇلمانلاردىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خەۋىرىنى ئاڭلاپ ، ئۇنىڭ ئىنجىلدا بايان قىلىنغان سۈپەتلىرىنى

www.uyghurkitap.com

سېلىشتۇرۇپ كۆرۈپ بېقىش ئۈچۈن ئەۋەتكەن، يىگىرمىچە كىشىدىن تەركىب تاپقان ئەلچىلەر ھەيئىتى ئىدى. ئۇلار كېلىپ قۇرئاننى ئاڭلاپ، ھەممىسى ئىمان ئېيتتى. ئۇلارغا ئەبۇ جەھىل: سىلەردىنمۇ ئەخمەق كىشىلەرنى كۆرمىدىم. خەلقىڭلار سىلەرنى مۇھەممەدنىڭ ئەھۋالىنى ئۇقۇپ بېقىش ئۈچۈن ئەۋەتكەن تۇرسا، دىنىڭلارنى ئۆزگەرتىڭلار! دېدى. ئەلچىلەر: رەھمەت سىلەرگە، سىلەر بىلەن يامانلاشمايمىز. سىلەرنىڭ دىنىڭلار ئۆزەڭلەرگە ھېساب، بىزنىڭ تاللىۋالغان دىنىمىزمۇ ئۆزىمىزگە ھېساب! دېدى. ئاللا بۇ توغرىلىق بۇ ئايەتلەرنى نازىل قىلدى: «قۇرئاندىن ئىلگىرى بىز كىتاب (ئىنجىل بىلەن تەۋرات) نازىل قىلغانلار (خرىستىيان ۋە يەھۇدىلارنىڭ مۆمىنلىرى) قۇرئانغا ئىشىنىدۇ. ئۇلارغا قۇرئان تىلاۋەت قىلىنسا، بىز ئۇنىڭغا ئىشەندۇق، ئۇ پەرۋەردىگارىمىز تەرىپىدىن نازىل بولغان ھەقتۇر، بىز راستلا بۇندىن بۇرۇن مۇسۇلمان ئىدۇق، دەيدۇ. ئۇلارنىڭ قىلغان سەۋرى ـ تاقىتى ئۈچۈن ئۇلارغا قوش ساۋاب بېرىلىدۇ، ئۇلار ياخشىلىق ئارقىلىق يامانلىقنى دەپئى قىلىدۇ. بىز ئۇلارغا رىزىق قىلىپ بەرگەن نەرسىلەرنى ياخشىلىق يوللىرىغا سەرپ قىلىدۇ. بىھۇدە سۆزلەرنى ئاڭلىغاندا، ئۇنىڭدىن يۈز ئۆرۈپ: بىزنىڭ ئەمەللىرىمىز ئۆزىمىز ئۈچۈن، سىلەرنىڭ ئەمەللىرىڭلارمۇ ئۆزۈڭلار ئۈچۈن، سىلەرگە ئامانلىق بولسۇن، نادانلارنىڭ دوستلۇقىنى تىلىمەيمىز، دەيدۇ.» (سۈرە قەسەس، 52ـ ئايەتتىن 55 ـ ئايەتكىچە) مەككە مۇشرىكلىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋىتىنى توسۇشتىن ئامالسىز قالغانلىقى، پاكىتقا پاكىت بىلەن تاقابىل تۇرۇش قولىدىن كەلمىگەنلىكى ئۈچۈن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى بىردەم سېھىرگەر دەپ بېقىشتى، بىردەم يالغانچى دەپ بېقىشتى، بىردەم ساراڭ دېيىشسە، بىردەم پالچى دېيىشتى. ناتابىل تۇرۇش قولىدىن كەلمىگەن دۈشمەنلەرنىڭ ھالى شۇ بولدى. ئۇلار ھەددىدىن زىيادە تەرسالىقىدىن: «ئى ئاللا، بۇ قۇرئان راست سەن تەرەپتىن نازىل بولغان بولسا، بىزنىڭ ئۈستىمىزگە ئاسماندىن تاش ياغدۇرغىن ياكى بىزگە قاتتىق ئازاب كەلتۈرگىن» (سۈرە ئەنفال، 32 ـ ئايەت) دېيىشتىن ئۇيالمىدى.

خەدىچە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ ئالەمدىن ئۆتۈشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قامالدىن چىقىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، مەدىنىگە قىلىنغان ھىجرەتتىن ئۈچ يىل بۇرۇن خۇۋەيلىدنىڭ قىزى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايىلى خەدىچە ئالەمدىن ئۆتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خەدىچەنى تولا ئەسلەيتتى ۋە ئۇنىڭغا ئىچ ئاغرىتاتتى. چۈنكى، خەدىچە رەسۇلۇللاغا ئەڭ ئاۋۋال ئىمان ئېيتقان پاك زات ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىبراھىمدىن باشقا بالىلىرىنىڭ ھەممىسى خەدىچىدىن بولغانىدى. خەدىچىدىن بولغان چوڭ قىزى زەينەپ ئىسلامدىن بۇرۇن ئەبۇلئاس ئىبنى رەبىئە بىلەن نىكاھلىنىپ، ئۇمامە ئىسىملىك قىز پەرزەنت كۆرگەن، فاتىمە ۋاپات بولغاندىن كېيىن، ئۇمامەنى ئەلى ئىبنى ئەبۇتالىب نىكاھىغا ئالغان. ئوسمان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خەدىچىدىن بولغان قىزى رۇقەييەنى ھىجرەتتىن بۇرۇن نىكاھىغا ئېلىپ، ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلغاندا بىللە ئېلىپ بارغان. رۇقەييە ۋاپات بولغاندىن كېيىن، يەنە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خەدىچىدىن بولغان قىزى ئۇممۇ كۇلسۇمنى ئوسمان مەدىنىدە نىكاھىغا ئالغان. قىزلىرىنىڭ كىچىكى فاتىمە بولسا ئەلى ئىبنى ئەبۇتالىبقا نىكاھلانغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خەدىچىدىن بولغان فاتىمىدىن باشقا بالىلىرى كىچىكىدىلا ۋاپات بولۇپ كەتكەن، رەسۇلۇللادىن كېيىن بالىلىرىدىن يالغۇز فاتىمە قالغان، فاتىمە بولسا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن ئۇزۇن ياشىمىغان.

خەدىچىنىڭ ۋاپاتىغا رەسۇلۇللا قاتتىق قايغۇردى. چۈنكى، ئۇ رەسۇلۇللاغا كۆيۈنەتتى. ئۆز جەمەتى بەنى زۆھرە ئىچىدىكى ئابرويى ئارقىلىق پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى كاپىرلاردىن قوغدايتتى. قاسىم، ئابدۇللالارمۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خەدىچىدىن بولغان بالىلىرى ئىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شۇ قاسىمنىڭ نامى بىلەن لەقەبلەنگەن. ئابدۇللا بولسا تەييىب، تاھىر دەپ لەقەبلەنگەنىدى.

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

رەسۇلۇللانىڭ سەۋدىگە ئۆيلىنىشى

خەدىچە ۋاپات بولغان ئايدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇرەيش ئاممارىيەلىك زەمئەنىڭ قىزى سەۋدىگە ئۆيلەندى.

سەۋدە ئېرى سەكران ئىبنى ئەمر ۋاپات بولۇپ تۇل قالغانىدى. سەۋدە ئۇرۇق - تۇغقانلىرىنىڭ نارازىلىقىغا قارىماي، ئىمان ئېيتىپ، ئېرى سەكران ئىبنى ئەمر بىلەن دىن مەسىلىسىدە قاتتىق بېسىمغا ئۇچرىغانلىقتىن، ئىككىنچى قېتىم ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلغانىدى. ئۇلار ھەبەشىستاندىن قايتىپ كېلىپ ئۇزۇن ئۆتمەي سەكران ئىبنى ئەمر ۋاپات بولۇپ كەتتى. رەسۇلۇللانىڭ سەۋدىنى نىكاھىغا ئېلىشى ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتقان بىر ئادەمنىڭ ئائىلىسىگە قىلغان ياخشىلىقى ئىدى. چۈنكى، سەۋدە يېقىنلىرىنىڭ قولىغا قالىدىغان بولسا، ئۇلار ئىسلامغا ئۆچ بولغانلىقتىن سەۋدەنى دىندىن قايتۇرۇۋېتەتتى، شۇنداقلا ئېسىل نەسەبلىك بولغانلىقى ئۈچۈن قەۋمى ئىچىدە ئۆزىدىن تۆۋەن كىشىلەرگە تۇرمۇشلۇق بولۇشقا ئۇنىمايتتى.

رەسۇلۇللانىڭ ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھاغا ئۆيلىنىشى

خەدىچە ۋاپات بولۇپ بىر ئايدىن كېيىن، رەسۇلۇللا دوستى ئەبۇبەكرىنىڭ قىزى ئائىشەنى نىكاھىغا ئېلىپ قويدى. بۇ چاغدا ئائىشە يەتتىدىن ئاشمىغانىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئائىشەدىن باشقا قىز ئالغان ئەمەس، مەدىنىگە ھىجرەت قىلغاندىن كېيىن ئاندىن ئائىشە بىلەن بىر يەردە بولدى. ئەمما، سەۋدە بىلەن مەككىدە بىر تەكىگە باش قويغانىدى.

خەدىچە ۋاپات بولۇپ بىرەر ئاي ئۆتكەندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تاغىسى ئەبۇتالىب قازا قىلدى. ئەبۇتالىب پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى دۈشمەنلىرىدىن ھىمايە قىلاتتى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىس-

سالامنىڭ پەيغەمبەرلىكىنى يالغانغا چىقارمىسىمۇ، لېكىن ئاخىرقى ئۆمرىگىچە ئىمان ئېيتىپ مۇسۇلمان بولمىدى. ئەبۇتالىب توغرىسىدا مۇنۇ ئايەت نازىل بولدى: «سەن ياخشى كۆرگەن ئادىمىڭنى ھىدايەت قىلالمايسەن، لېكىن ئاللا خالىغان ئادەمنى ھىدايەت قىلىدۇ ۋە ھىدايەت تاپقۇچىلارنى ئوبدان بىلىدۇ.» (سۈرە قەسەس، 57 ـ ئايەت) ئەبۇتالىب رەسۇلۇللاغا قىلغان چوڭ خىزمىتى ئۈچۈن ئاللانىڭ ئۇنىڭ گۇناھىنى يېنىكلىتىشىنى ئۈمىد قىلىمىز. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تاغىسى ئەبۇتالىبنىڭ ۋە كۆپچىلىك خىش ـ ئەقرىبالىرىنىڭ مۇسۇلمان بولماسلىقىنىڭ ھېكمىتى شۇكى، ئەگەر ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دەرھال ئەگىشىپ كەتسە، مۇشرىكلار مۇھەممەدنىڭ قەۋمى پادىشاھلىق ۋە ئۈستۈنلۈك تەلەپ قىلىۋاتىدۇ، شۇڭا يېڭى دىننى مەيدانغا قويدى، دېيىشەتتى. لېكىن، مۇشرىكلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگەشكۈچىلەرنىڭ يات كىشىلەر ئىكەنلىكىنى، ھەتتا بەزىسى بەنى ئۈمەييەدىن ئوسمان ئىبنى ئەففاندەك، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قەۋمىگە دۈشمەن كىشىلەر ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ، بۇ جەھەتتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قارشى تۇرۇش ئۈچۈن ھېچقانداق پاكىت قويالمىدى. مۇشرىكلار پاكىت ئالدىدا پەقەت پۈت تىرەپ تۇرالمايدىغان، مۇھەممەد بولسا ئەر ـ خوتۇننى ئايرىۋېتىدىغان سېھىرگەر، غايىپنى بىلىمەن دەيدىغان كاھىن، دېگەندەك يالغان ـ ياۋىداق سۆزلەرگە ئېسىلىۋالدى. رەسۇلۇللا ئايىلى ۋە تاغىسىدىن ئايرىلغان بۇ يىلنى قايغۇلۇق يىل دەپ ئاتىدى.

ئەبۇتالىب ۋاپات بولغاندىن كېيىن، مۇشرىكلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قارشى بۇرۇن قىلىشقا پېتىنالمىغان ئىشلارنى قىلىشقا باشلىدى. رەسۇلۇللانىڭ ئىشى قىيىنلاشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېتىۋاتسا، بېشىغا توپا چاچاتتى؛ ناماز ئۆتەۋاتسا، ئۈستىگە قويىنىڭ يىنلىرىنى تاشلاپ قوياتتى. بىر قېتىم قۇرەيش كاپىرلىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: سەن بارچە ئىلاھلارنى بىر ئىلاھ قىلماقچى بولامسەن؟ دەپ ئېسىلىۋالدى. مۇشۇلمانلار ئاجىز بولغاچقا، ھېچ ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئاجرىتىۋېلىشقا جۈرئەت قىلالمىدى. پەقەت ئەبۇبەكرىلا ئوتتۇرىغا چىقىپ:

رەببىم ئاللا دېگەن كىشىنى ئۆلتۈرمەكچىمۇسىلەر !؟ دەپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئاجرىتىۋالدى .

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىگانە ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

رەسۇلۇللانىڭ تائىفقا① ھىجرىتى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇرەيشلەردىن كېلىۋاتقان خورلۇقلارنى كۆرۈپ ، ياردەم تەلەپ قىلىش ۋە دىنغا دەۋەت قىلىش نىيىتىدە تائىفتىكى سەقىف قەبىلىسىگە چىقماقچى بولدى . سەقىف مەككىگە يېقىن ئىدى ھەمدە سەقىفتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇغقانلىرى بار ئىدى . ھاشىم ئىبنى ئابدۇمانافنىڭ ئانىسى ئاتىكە سەلمىيە بولسا سەلىم ئىبنى مەنسۇر جەمەتىدىن ئىدى ، ئۇلار بولسا سەقىفنىڭ ئىتتىپاقدىشى ئىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزىنىڭ ئازاد گەردىسى زەيد ئىبنى ھارىسە بىلەن بىرلىكتە سەقىف قەبىلىسىگە بېرىپ ، قەبىلە باشلىقلىرى بىلەن كۆرۈشتى . ئەمىر ئىبنى ئۇمەير سەقىفنىڭ ئۈچ بالىسى ئەبدىيالىل ، مەسئۇد ، ھەبىبلەر سەقىف قەبىلىسىنىڭ باشلىقلىرى ئىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دىنغا دەۋەت قىلىش يولىدا ئۇلاردىن ياردەم تەلەپ قىلغان بولسىمۇ ، قاتتىق رەددىيىگە ئۇچراشتىن باشقا نەتىجە چىقمىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاخىر قۇرەيش مۇشرىكلىرى ئۇقۇپ قالسا ، دۈشمەنلىرىمىزدىن بىزگە قارشى ياردەم تەلەپ قىلىپسەن ، دەپ تېخىمۇ ئازار ـ كۈلپەت قىلىشىدىن قورقۇپ ، سەقىفلەردىن ئۆزىنىڭ بۇيەرگە كەلگەنلىكىنى قۇرەيشلەرگە ئېيتماسلىقنى ئۆتۈنگەن بولسىمۇ ، ئۇلار بۇ ئۆتۈنۈشنى قوبۇل قىلمىدى . بەلكى نادان ئادەملىرىنى ۋە بالىلىرىنى رەسۇلۇللانىڭ يولىنى توسۇشقا ، تاش ئېتىشقا كۈشكۈرتۈپ ، رەسۇلۇللانىڭ پۇتىنى يارىلاندۇردى . زەيد ئىبنى ھارىس رەسۇلۇللانى قوغدايتتى . ئۇلار مېڭىپ بىر توپ تەكنىڭ تۈۋىگە كېلىپ سايىداپ ئولتۇردى . بۇ تەك رەبىئەنىڭ ئوغۇللىرى ئۇتبە بىلەن شەيبەنىڭ بېغىنىڭ يېنىدا ئىدى . ئۇلار رەسۇلۇللانىڭ دۈشمەنلىرىدىن ئىدى . ھازىر مۇشۇ بېغىدا تۇرۇشاتتى . رەسۇلۇللا ئۇلارنىڭ يېرىدە تۇرۇشنى

① تائىف ـــ مەككىنىڭ شەرقىي جەنۇبىدىكى بىر جاي .

خالىمىدى. رەسۇلۇللا بۇ چاغدا: «ئى پەرۋەردىگارىم! مېنىڭ كۈچ-قۇۋۋىتىم ۋە خەلق نەزەرىدە ھۆرمەت-ئېتىبارىمنىڭ قالمىغانلىقىدىن ساڭا شىكايەت قىلىمەن. ئى ئەڭ ھۆرمەتلىك زات، سەن ئاجىزلارغا ياردەم بېرىسەن، سەن مېنىڭ رەببىمسەن، مېنى كىمگە تاپشۇرىسەن؟ سېنىڭ ماڭا غەزىپىڭ بولمىسىلا، مۇنداق قىيىنچىلىقلارغا پىسەنت قىلمايمەن» دەپ دۇئا قىلدى. ئۇتبە بىلەن شەيبە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىچى ئاغرىپ، ئۇنىڭغا خرىستىئان دىنىغا ئېتىقاد قىلىدىغان ئەدداس ئىسىملىك قۇلىدىن بىر ساپ ئۈزۈم ئەۋەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىم» دەپ ئۈزۈمنى يېيىشكە باشلىدى. ئەدداس: بۇ يۇرتنىڭ خەلقى مۇنداق سۆزلەرنى ئېيتمايتتى، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: سەن قايسى يۇرتتىن، دىنىڭ نېمە؟ دېدى. ئەدداس: مەن خرىستىئان دىنىدا، يۇرتۇم نىنەۋەي ① دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ياخشى ئادەم يۇنۇس ئىبنى مەتتانىڭ يۇرتىدىن ئىكەنسەن، دېدى. ئەدداس: يۇنۇسنى قانداق بىلىسەن؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا قۇرئاندىكى يۇنۇس قىسسىسىنى ئېيتىپ بەردى، ئەدداس بۇنى ئاڭلاپ مۇسۇلمان بولدى.

جىبرىل پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاللاتائالا تەرىپىدىن ئەلچى بولۇپ كېلىپ: ئاللاتائالا خەلقىڭنىڭ ساڭا قىلغان يامانلىقلىرى ئۈچۈن سەن ئۇلارنى قانداق قىل دېسەڭ، مېنى شۇنداق قىلىشقا بۇيرۇدى، دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئى ئاللا، خەلقىمنى ھىدايەت قىل، چۈنكى ئۇلار ئۇقمايدۇ، دېگەن. جىبرىل پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئاللا سېنى مېھرى-شەپقەتلىك، رەھىمدىل، دەپ راست ئېيتقان ئىكەن، دېگەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نەخلە دېگەن جايغا كېلىپ چۈشكەندە، بىر گۇرۇھ جىنلار كېلىپ قۇرئاننى ئاڭلاپ، ئىمان ئېيتقان. ئۇلار قايتىپ بېرىپ ئۆز خەلقىگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەھۋالىنى يەتكۈزگەن.

① نىنەۋەي — دەجلە دەرياسىنىڭ قىرغىقىغا جايلاشقان شەھەر، ئۇنىڭ ئالدىغا مەۋسىل شەھىرى جايلاشقان.

www.uyghurkitap.com

سۈرە ئەھقافتىكى بۇ ئايەتلەر مۇشۇ جىنلار ھەققىدە نازىل بولغان: «ئۆز ۋاقتىدا بىر تۈركۈم جىنلارنى قۇرئان تىڭشاشقا ساڭا ئەۋەتتۇق. ئۇلار بارغاندا، بىر ـ بىرىگە: جىم تۇرۇڭلار، دېيىشتى. قۇرئان تىلاۋەت قىلىنىپ بولغاندىن كېيىن، ئۇلار ئاگاھلاندۇرغۇچى بولۇپ، ئۆز قەۋمىگە قايتىشتى. ئۇلار: ئى قەۋمىمىز، بىز مۇسادىن كېيىن نازىل بولغان، بۇرۇنقى كىتابلارغا ئۇيغۇن كېلىدىغان، ھەق دىنغا ۋە توغرا يولغا باشلايدىغان كىتابنى تىڭشىدۇق. ئى قەۋمىمىز، ئاللاغا دەۋەت قىلغۇچىنىڭ دەۋىتىنى قوبۇل قىلىڭلار ۋە ئاللاغا ئىشىنىڭلار، ئاللا بەزى گۇناھىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ، سىلەرنى قاتتىق ئازابتىن ساقلايدۇ. كىمكى ئاللاغا ئىشىنىشكە دەۋەت قىلغۇچىنىڭ دەۋىتىنى قوبۇل قىلمىسا، ئۇ زېمىندا ئازابتىن قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ. ئاللادىن باشقا ئۇنىڭغا ھېچ ياردەمچى بولمايدۇ. ئۇلار ئوپئوچۇق گۇمرالىقتىدۇر، دېدى.» (سۈرە ئەھقاف، 29 ـ ئايەتتىن 32 ـ ئايەتكىچە) جىنلارنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان جىن سۈرىسىدە جىنلارنىڭ قىسسىسى ئۆزۈن ئىبارىلەر بىلەن بايان قىلىندى. سۈرىنىڭ بېشى مۇنداق: «بىرقانچە نەپەر جىننىڭ مەندىن قۇرئان تىڭشىغانلىقى، ئۇلارنىڭ بىز توغرا يولغا باشلايدىغان ئاجايىپ قۇرئاننى ئاڭلاپ ئىمان ئېيتتۇق، رەببىمىزگە ھېچكىمنى شېرىك كەلتۈرمەيمىز، دېيىشكەنلىكى ماڭا ۋەھيي قىلىندى، دېگىن»(سۈرە جىن، 1 ـ، 2 ـ ئايەتلەر)

رەسۇلۇللانىڭ مۇتئىم ئىبنى ئەدىنىڭ ھىمايىسىگە كىرىشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تائىفتىن قايتقاندا، قۇرەيش كاپىرلىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇلارغا قارشى تائىف ئاھالىسىدىن ياردەم تەلەپ قىلىپ تائىفقا چىققانلىقىنى بىلىپ قالغانلىقتىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككىگە كىرىشكە پېتىنالمىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ، مۇتئىم

ئىبنى ئەدى ئىبنى نەۋفەل ئىبنى ئابدۇمانافقا كىشى ئەۋەتىپ، مەككىگە ئۇنىڭ ھىمايىسى ئاستىدا كىرىدىغانلىقىنى بىلدۈردى. مۇتئىم ماقۇل كۆرۈپ، باللىرى بىلەن قوراللىنىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن كەئبىگىچە بىللە باردى. بەزى مۇشرىكلار مۇتئىمدىن: سەن مۇھەممەدگە باشپاناھ بولدۇڭمۇ ياكى ئۇنىڭ دىنىغا كىردىڭمۇ؟ دەپ سورىدى. مۇتئىم: باشپاناھ بولدۇم، دېدى. مۇشرىكلار: ئۇنداق بولسا، سېنىڭ باشپاناھلىقىڭغا ھۆرمەت قىلىمىز، دېدى.

دۇس قەبىلىسىنىڭ ئەلچىسى

رەسۇلۇللا مەككىدىكى چاغدا ئۇنىڭغا دۇس قەبىلىسىدىن تۇفەيل ئىبنى ئەمىر كەلدى. دۇس قەبىلىسى مەشھۇر ساھابە ئەبۇ ھۇرەيرىنىڭ قەبىلىسى ئىدى. تۇفەيل قەۋمىدىكى مۆتىۋەر، داڭلىق شائىر ئىدى. تۇفەيل قۇرئاننى ئاڭلاپ مۇسۇلمان بولدى. رەسۇلۇللا ئۇنىڭغا: قەۋمىڭگە بېرىپ، ئۇلارنى ئىسلامغا دەۋەت قىل، دېدى ۋە دۇس قەبىلىسى ھەققىدە: ئى ئاللا، دۇس قەۋمىنى ھىدايەت قىل، دەپ دۇئا قىلدى. تۇفەيل قايتىپ بېرىپ، قەۋمىنى ئىسلامغا دەۋەت قىلدى، ئۇلاردىن بىر مۇنچىلىرى ئىمان ئېيتتى. رەسۇلۇللا مەدىنىدىكى چاغدا، تۇفەيلنىڭ ئۆز قەۋمى بىلەن مەدىنىگە ئىككىنچى قېتىم كېلىشى كېيىنكى بابلاردا سۆزلىنىدۇ.

ئىسرا ۋە مىراج

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە ھىجرەت قىلىشتىن ئىلگىرى، ئاللا ئۇنى ئىسرا ۋە مىراج بىلەن ھۆرمەتلىدى. ئىسرا — پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەككىدە تۇرۇپ بىر كېچىدە مەسجىدى ھەرەمدىن بەيتۇلمۇقەددەسكە بېرىپ كەلگەنلىكى ئىدى. مىراج بولسا رەسۇلۇللانىڭ شۇ كېچىدە ئاسمانغا چىقىپ، روھىي ئالەم بىلەن تونۇشۇپ قايتقانلىقى ئىدى.

ئەھلى سۈننەتلەر ① پەيغەمبىرىمىز مىراجغا جىسمى بىلەن چىققان، دەپ قارايدۇ. ھەزرەت ئائىشە (ئاللا ئۇنىڭدىن رازى بولسۇن) رەسۇلۇللانىڭ ئاللانى كۆرگەنلىكىنى ئىنكار قىلىدۇ. ئۇ، كىمكى مۇھەممەد پەرۋەردىگارىنى كۆردى دەيدىكەن، ئاللاغا چوڭ بوھتان قىلغان بولىدۇ، دېگەن.

ئىسرا ۋەقەسى قۇرئان كەرىمدە بايان قىلىنغان: « بەندىسىگە ئۆز قۇدرىتىنىڭ ئالامەتلىرىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن، ئۇنى كېچىدە مەسجىدى ھەرەمدىن ئەتراپى بەرىكەتلىك بولغان مەسجىدى ئەقساغا ئېلىپ بارغان ئاللا پاكتۇر، ئاللا ھەممىسىنى ئاڭلاپ تۇرىدۇ. بىلىپ تۇرىدۇ. » (سۈرە ئىسرا ،1 ـ ئايەت) مىراج ۋەقەسى « سەھىھۇلبۇخارى »ۋە « سەھىھى مۇسلىم » كىتابلىرىدا ئەڭ توغرا ھەدىسلەر بىلەن رىۋايەت قىلىنغان. قازى ئىيازمۇ ئۇنى « شىفا » ناملىق كىتابىدا نەقىل قىلغان. ئەنەس ئىبنى مالىكتىن شۇنداق رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ماڭا بىر دۇلدۇل كەلتۈرۈلدى .ئۇ ئېشەكتىن چوڭراق، خېچىردىن چاغراق، قەدىمىنى چوڭ ئالىدىغان بىر ھايۋان ئىدى. ئۇنى مىنىپ بەيتۇل مۇقەددەسكە كەلدىم. دۇلدۇلنى پەيغەمبەرلەر ئۇلاغلىرىنى باغلايدىغان ھالقىغا باغلىدىم. ئاندىن مەسجىتكە كىرىپ ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇپ، مەسجىتتىن چىقتىم. جىبرىل ماڭا بىر قاچا مەي بىلەن بىر قاچا سۈت ئېلىپ كەلدى، مەن سۈتنى تاللىدىم، جىبرىل ماڭا، تەبىئى نەرسىنى تاللىدىڭ، دېدى. ئاندىن بىز ئاسمانغا ئۆرلىدۇق. جىبرىل ئاسماننىڭ ئېچىلىشىنى تەلەپ قىلدى. كىم سەن؟ دېگەن ئاۋاز كەلدى. جىبرىل: مەن، دېدى. سەن بىلەن كىم بار؟ دېدى. جىبرىل مۇھەممەد بار، دېدى. مۇھەممەدگە پەيغەمبەرلىك كەلدىمۇ؟ دېدى. جىبرىل:

① ئەھلى سۈننەت ـــ دىنىي ئېتىقات ۋە دىنىي ئەمەللەردە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىگە ۋە ساھابىلەرنىڭ يولىغا ئەگەشكۈچى ۋە ھەزرىتى ئەبۇبەكرى، ئۆمەر، ئوسمان، ئەلى قاتارلىق تۆت چارىيانى قانۇنلۇق خەلىپە دەپ ئېتىراپ قىلغانلار ئەھلى سۈننەت دېيىلىدۇ. ئەكسىچە، يالغۇز ھەزرىتى ئەلىنىلا قانۇنلۇق خەلىپە دەپ قارىغانلار شىئە دېيىلىدۇ. ـــ ت

ھەئە ، كەلدى ، دېدى . شۇنىڭ بىلەن بىزگە ئاسمان ئېچىلدى . بۇ يەردە ئادەم ئەلەيھىسسالامنى كۆردۇم ، ئادەم ئەلەيھىسسالام مېنى قارشى ئالدى ، ماڭا ياخشىلىق تىلىدى . ئاندىن ئىككىنچى ئاسمانغا ئۆرلىدۇق . جىبرىل ئېچىلىشنى تەلەپ قىلدى . كىم سەن ؟ دېگەن ئاۋاز كەلدى . جىبرىل : مەن جىبرىل ، دېدى . سەن بىلەن كىم بار ؟ دېدى . جىبرىل : مەن بىلەن مۇھەممەد بار ، دېدى . ئۇنىڭغا پەيغەمبەرلىك كەلدىمۇ ؟ دېدى . جىبرىل : ھەئە ، كەلدى ، دېدى . مۇشۇنداق سوئال - جاۋابلاردىن كېيىن بىزگە ئاسمان ئېچىلدى . بۇ يەردە يەھيا بىلەن ئېيسانى كۆردۇم ، مېنى قارشى ئېلىشتى ، ماڭا ياخشىلىق تىلەشتى . ئاندىن كېيىن ئۈچىنچى ئاسمانغا ئۆرلىدۇق ، يۇقىرىقىدەك سوئال - جاۋابلار بولدى . بۇ يەردە يۇسۇفنى كۆردۇم ، يۇسۇفكە پۈتۈن گۈزەللىكنىڭ يېرىمى بېرىلگەن ئىدى . مېنى قارشى ئالدى ، ماڭا ياخشىلىق تىلىدى . ئاندىن تۆتىنچى ئاسمانغا ئۆرلىدۇق ، يۇقىرىقىدەك سوئال - جاۋابلار بولدى . بۇ يەردە ئىدرىسنى كۆردۇم ، ئۇ مېنى قارشى ئالدى ، ماڭا ياخشىلىق تىلىدى . ئاللاتائالا قۇرئاندا ئىدرىس ھەققىدە : « ئىدرىسنى يۇقىرى دەرىجىگە كۆتۈردۇق » (سۈرە مەريەم ، 58 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دېگەن ئىدى . ئاندىن بەشىنچى ئاسمانغا ئۆرلىدۇق ، يۇقىرىقىدەك سوئال - جاۋابلار بولدى . بۇ يەردە ھارۇننى كۆردۇم ، ئۇ مېنى قارشى ئالدى ، ماڭا ياخشىلىق تىلىدى . ئاندىن ئالتىنچى ئاسمانغا ئۆرلىدۇق ، يۇقىرىقىدەك سوئال - جاۋابلار بولدى . بۇ يەردە مۇسانى كۆردۇم ، ئۇ مېنى قارشى ئالدى ، ماڭا ياخشىلىق تىلىدى . ئاندىن يەتتىنچى ئاسمانغا ئۆرلىدۇق ، بۇ يەردە ئىبراھىمنىڭ بەيتۇلمەمۇرغا يۆلىنىپ تۇرغانلىقىنى كۆردۇم . بەيتۇلمەمۇرغا ھەر كۈنى 70 مىڭ پەرىشتە كىرىپ تۇراتتى . بىر كىرگەنلىرى قايتا كىرمەيتتى . ئاندىن كېيىن سىدرەتۇلمۇنتەھا دەرىخىگە باردۇق ، بۇ دەرەخنىڭ ياپراقلىرى چوڭلۇقى پىلنىڭ قۇلاقلىرىدەك ، مېۋىلىرىنىڭ چوڭلۇقى قاپاقلاردەك ئىدى . رەببىمنىڭ بۇيرۇقى چۈشكەندە بۇ دەرەختە ئۆزگىرىش پەيدا بولاتتى . ئاللانىڭ مەخلۇقلىرىدىن ھېچ بىر ئادەم بۇ دەرەخنىڭ گۈزەللىكىنى تەسۋىرلىيەلمەيدۇ . ئاللا ماڭا بىر قىسىم ئىشلارنى ۋەھيي قىلدى ، ماڭا ۋە ئۈممىتىمگە

www.uyghurkitap.com

بىر كېچە ـ كۈندۈزدە ئەللىك ۋاقىت نامازنى پەرز قىلدى . مەن قايتىپ مۇساغا كەلدىم . مۇسا : رەببىڭ سېنىڭ ئۈممىتىڭگە نېمىلەرنى پەرز قىلدى ؟ دەپ سورىدى . مەن : ئەللىك ۋاقىت نامازنى پەرز قىلدى، دېدىم . مۇسا : قايتىپ بېرىپ رەببىڭدىن يېنىكلىتىشنى سورا ، ئۈممىتىڭ بۇنىڭغا تاقەت قىلالمايدۇ . مەن سەندىن بۇرۇن بەنى ئىسرائىلنى سىناپ كۆرگەن ئىدىم ، دېدى . شۇنىڭ بىلەن مەن قايتىپ بېرىپ ، رەببىمگە : ئى رەببىم ، ئۈممىتىمدىن يېنىكلەتكىن ، دېدىم . مەندىن بەش ۋاقىت نامازنى كېمەيتتى . مۇساغا قايتىپ بېرىپ ، مەندىن بەش ۋاقىت نامازنى كېمەيتتى ، دېدىم . مۇسا : ئۈممىتىڭ تاقەت قىلالمايدۇ ، قايتىپ بېرىپ رەببىڭدىن يېنىكلىتىشنى سورا ، دېدى . شۇنىڭ بىلەن يېنىكلىتىشنى سوراپ ، رەببىم بىلەن مۇسانىڭ ئارىسىدا كۆپ قېتىم ماڭدىم . تاكى ئاللاتائالا : ئى مۇھەممەد ، بىر كېچە ـ كۈندۈزدە بەش ۋاقىت نامازنى پەرز قىلدىم ، ھەر بىر ۋاقىت ناماز ئون ۋاقىت نامازنىڭ ئورنىدا ، بەش ۋاقىت ناماز ئەللىك ۋاقىت نامازنىڭ ئورنىدا بولىدۇ . كىمكى بىر ياخشىلىق قىلىشنى ئويلاپ ، ئۇنى قىلمىسىمۇ بىر ياخشىلىقنىڭ ساۋابى يېزىلىدۇ . كىمكى بىر ياخشىلىق قىلىشنى ئويلاپ ، ئۇنى قىلسا ، ئۇنىڭغا ئون ياخشىلىقنىڭ ساۋابى يېزىلىدۇ ؛ كىمكى بىر يامانلىقنى ئويلاپ ، ئۇنى قىلمىسا ، ئۇنىڭغا ھېچ گۇناھ يېزىلمايدۇ . كىمكى بىر يامانلىقنى ئويلاپ ، ئۇنى قىلسا ، ئۇنىڭغا بىر گۇناھ يېزىلىدۇ . دېدى . قايتىپ چۈشۈپ مۇسانىڭ يېنىغا كەلدىم ، ئەھۋالنى مەلۇم قىلدىم . مۇسا : رەببىڭگە قايتىپ بېرىپ يېنىكلىتىشنى سورا ، دېدى . مەن : رەببىمگە قايتىۋېرىپ ئۇيۇلۇپ قالدىم . دېدىم . »

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شۇ كېچىسى مەككىگە قايتىپ كەلدى . ئەتىسى ئەتىگەندە قۇرەيشلەرنىڭ سورۇنىغا باردى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا ئەبۇجەھىل ھىشام كەلدى ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا مىراج ۋەقەسىنى سۆزلەپ بەردى . ئەبۇجەھىل : ھەي كەئىب ئىبنى لوئەي جەمەتى ، بۇ يەرگە كېلىڭلار ! دەپ ۋارقىرىدى . قۇرەيش كاپىرلىرى كەلدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا مىراج ۋەقەسىنى سۆزلەپ بەردى . كاپىرلار بۇنى ئاڭلاپ ئەجەبلەندى ۋە ئىنكار قىلدى .

بەزىلىرى چاۋاك چالدى، بەزىلىرى پېشانىسىنى تۇتۇپ قالدى، ئىمانى سۇس كىشىلەر ئىماندىن يېنىپ كەتتى. بەزىلەر بۇ خەۋەرنى ئەبۇبەكرىگە يەتكۈزدى. ئەبۇبەكرى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شۇنداق دېگەن بولسا، ھەق راست، دېدى. ئۇلار ئەبۇبەكرىگە، مۇھەممەدنىڭ مۇشۇ سۆزىگىمۇ ئىشىنەمسەن؟ دېدى. ئەبۇبەكرى: ئۇنىڭ بۇنىڭدىن غەيرىرەك گېپىگىمۇ ئەلۋەتتە ئىشىنىمەن، دېدى. شۇ كۈندىن باشلاپ ئەبۇبەكرى سىدىق سەممى، راستچىل، ھەققانىي دەپ ئاتالدى. ئاندىن كېيىن كاپىرلار رەسۇلۇللانى سىناپ كۆرمەكچى بولۇشتى. ئۇلارنىڭ ئىچىدىن بەيتۇلمۇقەددەسنى كۆرگەن كىشىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن بەيتۇلمۇقەددەسنىڭ شەكلىنى سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇندىن ئىلگىرى بەيتۇلمۇقەددەسنى كۆرمىگەن ئىدى. ئاللانىڭ ئۇنىڭغا بىلدۈرۈشى بىلەن كاپىرلارغا بەيتۇلمۇقەددەسنىڭ ھەر بىر ئىشىكىنى، ھەر بىر جايىنى ئېنىق سۆزلەپ بەردى. كاپىرلار: شەكلىنى توغرا دەپ بېرەلىدىڭ. ئەمدى بىزنىڭ ئۇ يەرگە كەتكەن كارۋىنىمىز توغرۇلۇق سۆزلەپ بەر، دېدى. قۇرەيشلەرنىڭ شام تەرەپتىن كېلىۋاتقان كارۋىنى بار ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا كارۋاندىكى تۆگىلەرنىڭ سانى ۋە كارۋاننىڭ ئەھۋالىدىن خەۋەر بەردى ۋە كارۋان پالانى كۈنى كۈن چىقىش بىلەن تەڭ تاغىل تۆگە ئالدىدا مېڭىپ چىقىپ كېلىدۇ، دېدى. كاپىرلار شۇ كۈنى ئالدىراشلىق بىلەن كارۋان كېلىدىغان يولغا چىقىپ قاراپ تۇرۇشىدۇ. شۇ ئەسنادا بىرى: ئەزبىرايى خۇدا، ئەنە كۈن چىقتى، دەيدۇ. يەنە بىرى: ئەزبىرايى خۇدا، مۇھەممەدنىڭ ئېيتقىنىدەك، ئالدىدا تاغىل تۆگە ماڭغان كارۋان چىقىپ كېلىۋاتىدۇ، دەيدۇ. بۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئىمان ئېيتماستىن كاپىرلىقى ۋە تەرسالىقى تېخىمۇ كۈچىيىدۇ، ھەتتا بۇ ئاشكارا كۆز باغلىغانلىق، دېيىشىدۇ. مىراجغا چىققان كېچىسىنىڭ ئەتىگىنى جىبرىل كېلىپ رەسۇلۇللاغا بەش ۋاقىت نامازنى ئوقۇشنىڭ ئۇسۇللىرىنى ئۆگەتكەن ۋە نامازلارنىڭ ئوقۇلىدىغان ۋاقىتلىرىنى بىلدۈرگەن.

بامدات نامىزى ئىككى رەكئەت بولۇپ، تاڭ يورۇغاندا ئوقۇلىدۇ.

پېشىن نامىزى تۆت رەكئەت بولۇن ، كۇن قايرىلغاندا ئوقۇلىدۇ . نامازدىگەر تۆت رەكئەت بولۇپ ، نەرسىنىڭ سايىسى ئىككى ھەسسە ئۇزارغاندا ئوقۇلىدۇ ، نامازشام ئۈچ رەكئەت ، خۇپتەن تۆت رەكئەت بولۇپ ، قىزىل شەپەق غايىب بولغاندا ئوقۇلىدۇ . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەش ۋاقىت ناماز پەرز بولۇشتىن ئىلگىرى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامغا ئوخشاش ، ئەتىگەندە ئىككى رەكئەت ، ئاخشامدا ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇيتتى .

رەسۇلۇللانىڭ قەبىلىلەردىن ھىمايىسىگە ئېلىشنى ئۆتۈنۈشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دىنغا دەۋەت قىلىشى قۇرەيش تەرىپىدىن توسقۇنلۇقلارغا ئۇچرىغانلىقتىن ۋە قۇرەيش مۇشرىكلىرىنىڭ دىللىرىنى تەكەببۇرلۇق ۋە چوڭچىلىق قاپلىۋالغانلىقتىن ، ئاللا ئىسلام دىنىنى قۇرەيشتىن باشقا ئەرەب قەبىلىلىرى ئارقىلىق ئۈستۈنلۈككە ئىگە قىلىشنى ئىرادە قىلدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەرەب قەبىلىلىرىنىڭ مەۋسۇملىرىدە (ئەرەبلەرنىڭ سودا ـ سېتىق ۋە پەخرلىنىش مۇسابىقىلىرى ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن ئۇيۇشتۇرغان بازارلىرى . ــ ت)قەبىلىلەردىن ئىسلام دىنىنى تارقىتىش يولىدا ئۆزىنى ھىمايە قىلىشنى ئۆتۈنەتتى . بەزى قەبىلىلەر چىرايلىقچە رەت قىلاتتى ، بەزى قەبىلىلەر قاتتىق رەت قىلاتتى . ئەڭ قەبىھ رەت قىلغىنى كەززاب مۇسەيلەمە① نىڭ جامائەسى بەنى ھەنىفە ئىدى . ئامىر جەمەتى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىمان ئېيتىشنى ، لېكىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن ئۆزلىرىنىڭ يېتەكچى بولۇشنى تەلەپ قىلدى .

---

① كەززاب مۇسەيلەمە ــ ئۇ يەمامەلىك بولۇپ ، دەسلەپتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كېلىپ مۇسۇلمان بولغان ، كېيىن مۇرتەد بولۇپ ، پەيغەمبەرلىك دەۋاسى قىلغان . ئەبۇبەكرى سىددىقنىڭ خەلىپىلىك دەۋرىدە خالىد ئىبنى ۋەلىد قوماندانلىقىدىكى مۇسۇلمانلار قوشۇنى تەرىپىدىن مەغلۇپ قىلىنىپ جەڭدە ئۆلتۈرۈلگەن . ــ ت

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: بۇ ئىش ئاللانىڭ ئىلكىدە، كىمنىڭ يېتەكچى بولۇشىنى ئاللا ئۆزى ئىرادە قىلغان كىشىگە تاپشۇرىدۇ، دېدى.

مەككە بىلەن شام ئارىسىدىكى شەھەر يەسرىب (مەدىنە) نىڭ ئەرەبلىرى بەيتۇللانى تاۋاپ قىلغىلى كېلىپ تۇراتتى. يەسرىبدە ئىككى قەبىلە ئولتۇرۇشلۇق بولۇپ، بىرى ئەۋس ئۇرۇغى، ئىككىنچىسى خەزرەج ئۇرۇغى ئىدى. ئۇلار قېرىنداش قەبىلە بولسىمۇ، بىر ـ بىرىگە دۈشمەنلىكتىن ھەمىشە سوقۇشۇپلا تۇراتتى. ئارىسىدا جېدەل ـ ماجرا ئۈكسۈمەيتتى. ئۇلارغا مەدىنىدە يەھۇدىلاردىن بەنى قەينۇقا، بەنى قۇرەيزە، بەنى نەزىر قەبىلىلىرى قوشنا ئىدى. كېيىن ئەرەبلەر يەھۇدىلار بىلەن ئۇرۇشۇپ ئۈستۈنلۈك قازاندى. يەھۇدىلار مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىغان چاغلىرىدا، دۈشمەنلىرى بولغان ئەرەبلەرگە پات ئارىدا مەيدانغا كېلىدىغان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نامىدىن سۆز ئاچاتتى. ئەرەبلەر ئۆزلىرىنىڭ ئارىسىغا ئىختىلاپ ئۇرۇغى چېچىلىپ ئىتتىپاقلىق يوقالغاندا، يەھۇدىلار بىلەن ئىتتىپاق تۈزۈشكە باشلىدى. ئەۋس قەبىلىسى بەنى قۇرەيزەنى، خەزرەج قەبىلىسى بەنى نەزىر بىلەن قەينۇقانى ئۆزلىرىنىڭ ئىتتىپاقچىلىرى قىلىۋالدى. بۇئاس ئۇرۇشى ئەۋس قەبىلىسى بىلەن خەزرەج قەبىلىسى ئارىسىدا يۈز بەرگەن ئەڭ ئاخىرقى ئۇرۇش ئىدى. بۇ ئۇرۇشتا ئۇلارنىڭ باشلىقلىرىنىڭ تولىسى ئۆلتۈرۈلۈپ، خەزرەج قەبىلىسىدىن پەقەت ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەي ئىبنى سەلول ۋە ئەۋس قەبىلىسىدىن راھىب ئەبۇئامىر قالغان ئىدى. شۇڭا ئائىشە: ئاللا بۇئاس ئۇرۇشىنى رەسۇلۇللا ئۈچۈن تۇغدۇرغان ئىدى، دېگەن. ئەۋس قەبىلە باشلىقلىرىنىڭ كۆڭۈللىرىگە خەزرەجگە قارشى قۇرەيش بىلەن ئىتتىپاق تۈزۈش پىكرى كەلدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار قۇرەيش قەبىلىسىگە ئىياس ئىبنى مۇئاز بىلەن ئەبۇلھەيسەر ئەنەس ئىبنى رافىئەنى بىر بۆلۈم كىشىلەر بىلەن ئەۋەتتى. ئۇلار مەككىگە كەلگەندە، رەسۇلۇللا ئۇلارغا قاتتىقلىق بىلەن مۇنداق دېدى: سىلەر ئىلتىماس قىلىپ كەلگەن ئىشتىن پايدىلىقراق ئىشنى قوبۇل قىلىپ، يالغۇز بىر ئاللاغا ئىشەنسەڭلار، ئاللاغا شېرىك كەلتۈرمىسەڭلار بولامدۇ؟ مېنى ئاللا بارچە خەلققە پەيغەمبەر قىلىپ ئە-

ۋەتتى ، دېدى . ئاندىن ئۇلارغا قۇرئاننى ئوقۇپ بەردى . ئىياس ئىبنى مۇئاز ھەمراھلىرىغا : ئەزىبرايى خۇدا ، بۇ بىز ئىلتىماس قىلىپ كەلگەن ئىشتىن ياخشى ئىكەن ، دېدى . ئەبۇلھەيسەر ئۇنىڭغا شىغىل تاش ئېتىپ : بۇنى قويۇپ تۇر ! بىز باشقا ئىش ئۈچۈن كەلدۇق ، دېدى . شۇنىڭ بىلەن ئىياس جىم بولۇپ قالدى .

ئەنسارلارنىڭ مۇسۇلمان بولۇشقا باشلىشى

ئەرەبلەرنىڭ مەۋسۇمدە رەسۇلۇللا ئەنسارلاردىن ئالتە كىشى بىلەن ئۇچراشتى . ئۇلارنىڭ ھەممىسى خەزرەج قەبىلىسىدىن بولۇپ ، نەججار جەمەتىدىن ئەسئەد ئىبنى زۇرارە ، ئەۋف ئىبنى ھارىس ، زۇرەيق جەمەتىدىن رافى ئىبنى مالىك ، سەلەمە جەمەتىدىن قۇتبە ئىبنى ئامىر ، ھەرەم جەمەتىدىن ئۇقبە ئىبنى ئامىر ، ئۇبەي ئىبنى ئەدى جەمەتىدىن جابىر ئىبنى ئابدۇللا ئىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى مۇسۇلمان بولۇشقا ۋە ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلىشقا ياردەم بېرىشكە چاقىردى . ئۇلار ئۆزئارا : يەھۇدىلار مەيدانغا كېلىدۇ ، دېگەن پەيغەمبەر مۇشۇ . ئۇلار بىزدىن ئىلگىرى مۇسۇلمان بولۇۋالمىسۇن ، ئۇنى ئېتىراپ قىلىپ ئىمان ئېيتايلى ، دېيىشتى . ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا : خەلقىمىز ئىچىدە ئۆزئارا گىنە ـ ئاداۋەت بار . ئاللا ئۇلارنى سەن ئارقىلىق ئىتتىپاقلاشتۇرىدىغان بولسا ، ئۇلارنىڭ نەزەرىدە ئەڭ ھۆرمەتلىك ئادەم بولۇپ قالىسەن ، دېيىشتى ۋە كېلەركى مەۋسۇمدە ① ئۇچرىشىشنى ۋەدە قىلىشتى . يەسرىب ئەرەبلىرىنىڭ مۇسۇلمان بولۇشى ئەنە شۇنىڭدىن باشلىنىدۇ .

بىرىنچى ئەقەبە ② بەيئىتى

كېيىنكى يىلى مەۋسۇمگە خەزرەج قەبىلىسىدىن ئون ئادەم ، ئەۋس

① مەۋسۇم ــ بۇ يەردە كەئبىنى زىيارەت قىلىش ۋاقتىنى كۆرسىتىدۇ . ــ ت

② ئەقەبە ــ مەككىدىن ئۈچ چاقىرىم يىراقلىقتىكى بىر جىلغىنىڭ ئىسمى . ــ ت

قەبىلىسىدىن ئىككى ئادەم كەلدى. خەزرەجدىن كەلگەنلەر: ئەسئەد ئىبنى زۇرارە، ھارىسىنىڭ ئوغۇللىرى ئەۋف بىلەن مۇئاز، رافى ئىبنى مالىك، زەكۋان ئىبنى قەيس، ئۇبادە ئىبنى سامىت، يەزىد ئىبنى سەلەبە، ئابباس ئىبنى ئۇبادە، قۇتبە ئىبنى ئامىر، ئۇقبە ئىبنى ئامىرلار ئىدى. ئەۋس قەبىلىسىدىن كەلگەنلەر: ئەبۇلھەيسەم ئىبنى تەيھان، ئۇۋەيىم ئىبنى سائىدەلەر ئىدى. ئۇلار ئەقەبەدە رەسۇلۇللا بىلەن ئۇچرىشىپ مۇسۇلمان بولدى. ئۇلار رەسۇلۇللاغا مەككە فەتھى قىلىنغان كۈنى ئاياللارنىڭ قىلغان بەيئىتىدەك بەيئەت قىلدى. بۇ، جىھاد پەرز قىلىنىشتىن بۇرۇنقى ئىش ئىدى. ئۇلارنىڭ بەيئىتى تۆۋەندىكىچە: ئاللاغا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىك، ئوغرىلىق قىلماسلىق، زىنا قىلماسلىق، بالىلىرىنى ئۆلتۈرمەسلىك، تۆھمەت ۋە بوھتان قىلماسلىق، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ياخشى ئىشقا بۇيرۇسا، ئۇ ئىشتىن باش تارتماسلىق. ئۇلار يۇقىرىقىدىكىلەرگە ئەمەل قىلسا، جەننەتكە كىرىدۇ، ئەمەل قىلمىسا، ئۇلارنىڭ ئىشى ئاللانىڭ ئىلكىدە، ئاللا خالىسا كەچۈرۈم قىلىدۇ، خالىسا ئازاب قىلىدۇ، دېگەندىن ئىبارەت. مانا بۇ بىرىنچى ئەقەبە بەيئىتى دېيىلىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا قۇرئاننى ۋە دىنىي ئەھكاملارنى ئۆگىتىش ئۈچۈن مۇسئەب ئىبنى ئۆمەير ۋە خەدىچىنىڭ ھاممىسىنىڭ ئوغلى ئابدۇللا ئىبنى ئۇممۇ مەكتۇملارنى ئەۋەتتى. مۇسئەب رەسۇلۇللاغا بەيئەت قىلغان ئەبۇ ئومامە ئەسئەد ئىبنى زۇرارەنىڭ ئۆيىگە چۈشتى. خەزرەج ۋە ئەۋس قەبىلىلىرىدىن مۇسۇلمان بولمىغانلارنى ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلدى. بىر كۈنى مۇسئەب ئەسئەد بىلەن باغدا تۇراتتى. ئەۋس قەبىلىسىنىڭ باشلىقى سەئد ئىبنى مۇئاز ئۆز قېرىندىشى ئۇسەيد ئىبنى ھۇزەيرگە: بىزنىڭ ئاجىز كىشىلىرىمىزنى ئەخمەقلەر، دەپ ئەيىبلەۋاتقان بۇ ئىككى ئادەمنى توسمامسەن؟ دېدى. ئۇسەيد نەيزىسىنى ئېلىپ ئۇ ئىككى كىشىنىڭ يېنىغا بېرىپ، مۇسئەبگە: مانا بۇ كېلىۋاتقان ئۆز قەۋمىنىڭ باشلىقى، ئۇنى مۇسۇلمان بولۇشقا دەۋەت قىل، دېدى. ئۇسەيد كېلىپ: نېمىشقا سىلەر بىزنىڭ ئاجىزلىرىمىزنى ئەخمەقلەر دەيسىلەر؟ ئەگەر سىلەرنىڭ شەخسىي ھاجەتلىرىڭلار بولسا، شۇنىڭ بىلەن

چەكلىنىڭلار ! دېدى . مۇسئەب ئۇنىڭغا : ئاۋۋال ئولتۇرۇپ تىڭشاپ باقمامسەن ! خالىساڭ ، ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلارسەن ، خالىمىساڭ ، بىز سېنى نارازى قىلىدىغان ئىشنى قىلمايلى ، دېدى ۋە ئۇنىڭغا قۇرئان ئوقۇپ بەردى . ئۇسەيد ئىسلام دىنىنى ياقتۇرۇپ ، ئاللانىڭ ھىدايەت قىلىشى بىلەن مۇسۇلمان بولدى . ئۇسەيد قايتىپ بارغاندا ، سەئد ئۇنىڭدىن ئەھۋالنى سورىدى . ئۇسەيد : ئەزبىرايى خۇدا ، ئۇلار يامان ئەمەس ئادەملەر ئىكەن ، دېدى . سەئد دەرغەزەپ بولۇپ مۇسئەبلەرنىڭ قېشىغا باردى . مۇسئەب سەئدگىمۇ ئۇسەيدگە قىلغان گەپلەرنى قىلدى . خۇدانىڭ ھىدايەت قىلىشى بىلەن سەئد مۇسۇلمان بولدى . سەئد ئەۋس قەبىلىسىنىڭ بىر ئۇرۇغى بولغان ئەبدۇ ئەشھەل جەمەتىنىڭ ئالدىغا بېرىپ : ئاراڭلاردا مېنى قانداق ھېسابلايسىلەر ؟ دەپ سورىدى . ئۇلار : سېنى بىزنىڭ باشلىقىمىز ۋە باشلىقىمىزنىڭ ئوغلى دەپ ھېسابلايمىز ، دېدى . سەئد : مەيلى ئەرلىرىڭلار بولسۇن ، ئاياللىرىڭلار بولسۇن ، سىلەر مۇسۇلمان بولمىغىچە ، سىلەر بىلەن گەپلىشىش ماڭا ھارام ! دېدى . ئۇنىڭغا ئاۋاز قوشۇپ ، ئەبدۇئەشھەل جەمەتىدىكى ھەممە ئائىلە مۇسۇلمان بولدى . يەسرىبلىكلەر ئىچىدە ئىسلام دىنى تارقالدى . ئۇلارنىڭ ئۆزئارا قىلىشقان پاراڭلىرى ئىسلام دىنى توغرىسىدىلا بولاتتى .

ئىككىنچى ئەقەبە بەيئىتى

بىرىنچى ئەقەبە بەيئىتىنىڭ 2 ـ يىلى ھەج مەۋسۇمىدە يەسرىبلىكلەردىن نۇرغۇن كىشى ھەج قىلىشقا كەلدى . ئۇلارنىڭ ئارىسىدا يەسرىب مۇشرىكلىرىمۇ جىق ئىدى . رەسۇلۇللا ئۇلارنىڭ ۋەكىلى بىلەن كۆرۈشۈپ ، ئەقەبەدە كېچىدە ئۇچرىشىشنى ۋە دەقىلدى ھەمدە ئۇلارغا ۋەدە قىلىنغان كېچىدە ئۇخلاۋاتقانلارنى ئويغاتماسلىقنى ، ھازىر بولمىغانلارنى كۈتمەسلىكنى تاپىلىدى ، چۈنكى بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسى قۇرەيشلەردىن يوشۇرۇن ئېلىپ بېرىلىۋاتاتتى . قۇرەيشلەر تۇيۇپ قالىدىغان بولسا ، باشتا

تۇرۇلۇۋاتقان توختامنى بۇزۇشقا ئۇرۇناتتى.

ئەنسارلار ھەجنى تۈگىتىپ، ۋەدە قىلىنغان جايغا ئۆز ئىچىدىكى مۇشرىكلاردىن يوشۇرۇن ھالدا كېلىشتى. بۇ چاغ يېرىم كېچە ئىدى. ئۇلار بىردىن ـ ئىككىدىن ئاستا سۇغۇلۇپ چىقىپ يىغىلىپ يەتمىش ئۈچ كىشىگە يەتتى. ئۇلارنىڭ ئاتمىش ئىككىسى خەزرەج قەبىلىسىدىن، ئون بىرى ئەۋس قەبىلىسىدىن ئىدى. ئۇلار بىلەن ئىككى ئايالمۇ بار ئىدى. بىرى نەججار جەمەتىدىن كەئبىنىڭ قىزى نەسىبە، يەنە بىرى سەلەمە جەمەتىدىن ئەمرىنىڭ قىزى ئەسما ئىدى. رەسۇلۇللا ئۇلار بىلەن مۇشۇ يەردە ئۇچراشتى. پەقەت رەسۇلۇللانىڭ تاغىسى ئاببas ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىبلا ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئىدى، لېكىن ئۇ تېخى مۇسۇلمان بولمىغان ئىدى. ئاببas رەسۇلۇللا بىلەن يەسرىبلىكلەر ئوتتۇرىسىدىكى ئەھدىنى چىڭىتىش ئۈچۈن كەلگەن ئىدى. يەسرىبلىكلەر يىغىلىپ بولغاندىن كېيىن، ئاببas سۆزلەپ، پەيغەمبەرنى قەۋمى ـ قېرىنداشلىرىنىڭ ھىمايە قىلىدىغانلىقىنى، دۈشمەنلەرنىڭ ئۇنىڭغا چېقىلىشىغا يول قويمايدىغانلىقىنى، قەۋمى ـ قېرىنداشلىرىنىڭ بۇ توغرىدا تارتقان زور جاپالىرىنى تونۇشتۇرۇپ ئۆتكەندىن كېيىن، ئۇلارغا: سىلەر پەيغەمبەرگە قىلغان ۋەدەڭلەرگە ۋاپا قىلساڭلار، ئۇنى دۈشمەنلىرىدىن قوغدىساڭلار، سىلەرنىڭ يۇرتۇڭلارغا بارسۇن، ئۇنداق قىلالمىساڭلار، نوپۇزلۇق قەۋمى ـ قېرىنداشلىرى ئىچىدە قالسۇن، دېدى. يەسرىبلىكلەرنىڭ باشلىقى بەرا ئىبنى مەئرۇر ئۇلارغا ۋاكالىتەن سۆزلەپ: ئەزبىرايى خۇدا، سۆزىمىزدە تۇرىمىز، ۋەدىمىزگە ۋاپا قىلىمىز. رەسۇلۇللا ئۈچۈن جېنىمىز پىدا، دېدى. ئاندىن كېيىن ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئۆزۈڭ ئۈچۈن، رەببىڭ ئۈچۈن قويىدىغان شەرتلىرىڭ بولسا ئېيتقىن، دېيىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: رەببىم ئۈچۈن قويىدىغان شەرتىم شۇكى، شېرىك كەلتۈرمەي، يالغۇز بىر ئاللاغا ئىبادەت قىلىسىلەر. ئۆزەم ئۈچۈن قويىدىغان شەرتىم شۇكى، سىلەرنىڭ يېنىڭلارغا بارغان چېغىمدا، مېنى ئاياللىرىڭلارنى، بالىلىرىڭلارنى قوغدىغاندەك قوغدايسىلەر، دېدى. ئەبۇلھەيسەم ئىبنى تەيھان قوپۇپ: ئى

رەسۇلۇللا ، بىز يەھۇدىلار بىلەن بولغان توختاملىرىمىزنى بۇزۇپ ، سەن تەرەپ بولۇۋاتىمىز . كېيىنكى كۈنلەردە غەلىبە قىلساڭ ، بىزنى تاشلاپ مەككىگە قەۋمى ـ قېرىنداشلىرىڭنىڭ يېنىغا كېلىۋالامسەن ؟ دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كۈلۈمسىرەپ : ياق ، مەن ھەر ۋاقىت سىلەر بىلەن بىللە بولىمەن ، دېدى . بۇ چاغدا بەيئەت باشلاندى ، بۇ ئىككىنچى ئەقەبە بەيئىتى دەپ ئاتىلىدۇ . كىشىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تەلىپى بويىچە بىر بىرلەپ بەيئەت قىلىشقا باشلىدى . بىرىنچى بولۇپ بەيئەت قىلغان ئادەم ئەسئەد ئىبنى زۇرارە بولدى . بەزىلەر بىرىنچى بولۇپ بەيئەت قىلغان ئادەمنى بەرا ئىبنى مەئرۇر دېيىشىدۇ . ئاندىن كېيىن ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ھەر قەبىلىدىن بىردىن ئون ئىككى كىشى باشلىق سايلاندى . بۇلاردىن توققۇز كىشى خەزرەج قەبىلىسىدىن ، ئۈچ كىشى ئەۋس قەبىلىسىدىن ئىدى . ئۇلار : ئەبۇلھەيسەم ئىبنى تەيھان ، ئەسئەد ئىبنى زۇرارە ۋە ئۇسەيد ئىبنى خەيسەمە ، سەئد ئىبنى رابى ، سەئد ئىبنى ئۇبادە ، ئابدۇللا ئىبنى رەۋاھ ، ئابدۇللا ئىبنى ئەمر ، ئۇبادە ئىبنى سامىت ، مۇنزىر ئىبنى رەۋاھ ، ئابدۇللا ئىبنى ئەمر ، ئۇبادە ئىبنى سامىت ، مۇنزىر ئىبنى ئەمىر ئىدى . ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا : ئىيسانىڭ ياردەمچىلىرى ئىيساغا كېپىل بولغاندەك ، سىلەرمۇ قەۋمىڭلارغا كېپىل ، مەنمۇ قەۋمىمگە كېپىل ، دېدى . ئاللانىڭ نىمە ئىرادىسى باركى ، بۇ بەيئەتنى مۇشرىكلار ئاڭلاپ قېلىپ ، يەسرىبلىكلەرنىڭ چۈشكەن يېرىگە كېلىپ ئۇلارغا : سىلەر مۇھەممەدنى مەككىدىن ئېلىپ كەتمەكچى ! ئۇنىڭغا بەيئەت قىلىپ بىز بىلەن ئۇرۇش قىلماقچى بولۇپسىلەر ، دېيىشتى . يەسرىبلىكلەر بۇنىڭدىن تاندى ، بەيئەتكە قاتناشمىغان بەزى يەسرىبلىك مۇشرىكلار كېچىسى ھېچقانداق ئىش يۈز بەرمىگەنلىكىگە قەسەم قىلىشتى . خەزرەج قەبىلىسىنىڭ باشلىقى ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەي : مېنىڭ قەۋمىم مەندىن بىسوراق ھېچ ئىش قىلمايدۇ ، دېدى .

مۇسۇلمانلارنىڭ مەدىنىگە ھىجرەت قىلىشى

ئەنسارلار مەدىنىگە قايتىپ بارغاندىن كېيىن ئىسلام دىنى ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئىلگىرىكىدىن تېخىمۇ كەڭ تارقىلىشقا باشلىدى. مۇشرىكلار مۇسۇلمانلارنىڭ مەدىنىلىكلەر بىلەن بىرلىشىپ مۇشرىكلارغا قارشى ئىتتىپاق تۈزگەنلىكىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، مۇشرىكلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ساھابىلىرىگە قارىتا ئەزىيىتى كۈچەيدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بارلىق مۇسۇلمانلارنى مەدىنىگە كۆچۈشكە بۇيرۇدى. مۇسۇلمانلار قۇرەيشلەرنىڭ توسقۇنلۇق قىلىشلىرىدىن قورقۇپ، ئايرىم – ئايرىم ھالدا يوشۇرۇن كۆچۈشتى. ئەبۇسەلەمە مەخزۇمى بىلەن ئايلى ئۇممۇ سەلەمە ھەممىدىن ئاۋۋال كۆچتى، ئۇممۇ سەلەمەنى ئۇنىڭ مۇشرىك قەۋمى دەسلەپ توسۇۋالدى، كېيىن قويۇپ بەردى، ئۇ ئېرىگە ئارقىسىدىن يېتىۋالدى. مۇھاجىرلار پۈتۈن ۋۇجۇدىغا مۇھەببىتى سىڭىپ كەتكەن ئاللاغا ئىبادەت قىلىشقا ئىمكانىيەت تېپىش، دىنىنى قوغداش ئۈچۈن ئارقا – ئارقىدىن ھىجرەت قىلىشقا باشلىدى. ئۇلار ئاللانىڭ ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ رازىلىقى ئۈچۈن يۇرتلىرىدىن ئايرىلىشنى، ئاتا ـ ئانا، بالا ـ چاقىلىرىدىن يىراقلىشىشنى پىسەنت قىلمىدى. مەككىدە پەقەت ئەبۇبەكرى، ئەلى، سوھەيب، زەيد ئىبنى ھارىسە ۋە ھىجرەت قىلىشقا شارائىتى يار بەرمىگەن ئاز سانلىدىكى ئاجىز كىشىلەرلا قالدى. ئەبۇبەكرىمۇ ھىجرەت قىلماقچى بولۇۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: ئالدىرىمىغىن، مەنمۇ ئاللانىڭ ھىجرەتكە ئىجازەت قىلىشنى ئۈمىد قىلىۋاتىمەن، دېدى. ئەبۇبەكرى: شۇنى ئۈمىد قىلىۋاتامسەن! سەن ماڭا ئاتامدىن چارىراق، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ھەئە، ئۈمىد قىلىۋاتىمەن! دېدى. ئەبۇبەكرى رەسۇلۇللا بىلەن ھەمراھ بولۇشقا قېلىپ قالدى. ئىككى تۆگىسىنىمۇ يولغا ھازىرلاپ قويدى.

www.uyghurkitap.com

دارۇننەدۋىدىكى كېڭەش

قۇرەيش مۇشرىكلىرى ئەنسارلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى جان تىكىپ قوغدايدىغانلىقىنى ئاڭلاپ قاتتىق چۆچۈدى. قۇرەيشنىڭ باشلىقلىرى ۋە نوپۇزلۇق كىشىلىرى دارۇننەدۋىگە يىغىلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىشىنى قانداق بىرتەرەپ قىلىش توغرىسىدا كېڭەشتى. دارۇننەدۋە قۇسەي ئىبنى كىلابنىڭ هويلىسى بولۇپ، قۇرەيش خەلقى ھەر قانداق ئىشنى شۇ يەردە كېڭىشەتتى. بەزىلەر: مۇھەممەدنى يېرىمىزدىن ھەيدەپ چىقىرىپ ئارام تاپامدۇق، دېيىشتى. لېكىن، بۇنداق قىلساق، ئۇ شېرىن سۆزلىرى بىلەن ئۆزىگە ئادەم توپلايدۇ، دېيىلىپ، بۇ پىكىر رەت قىلىندى. بەزىلەر: ئۇنى باغلاپ بىر ئۆيگە سولاپ قويۇپ، تا ئۇ ئۆلگىچە چىقارمايلى، دېيىشتى. بۇنداق قىلساق، ئۇنى ھەممىدىن ياخشى كۆرىدىغان ئەگەشكۈچىلىرى ئاڭلاپ كېلىپ، ئۇنى قۇتۇلدۇرۇۋېلىشى ھەتتا بىزگە ئۇرۇش ئېچىشى مۇمكىن، دېيىلىپ، بۇ پىكىرمۇ رەت قىلىندى. ئەبۇجەھىل ئىبنى ھىشام قوپۇپ: مۇھەممەدنى ئۆلتۈرەيلى. ئۇنىڭ جەمەتىنىڭ قىساس ئېلىشىغا يول قويماسلىقنىڭ چارىسى شۇكى، ھەر قەبىلىدىن بىردىن كۈچلۈك يىگىت تەيىنلەيلى، ئۇلار مۇھەممەدنىڭ ئىشىكى ئالدىدا تۇرسۇن، مۇھەممەد چىققان ھامان ھەممىسى تەڭلا تىغ سالسۇن، شۇنىڭ بىلەن مۇھەممەدنىڭ قېنىغا ھەممە قەبىلە زامىن بولغان بولىدۇ، ئابدۇماناف ئەۋلادى ① ھەممە قەبىلىگە ئۇرۇش ئېچىشقا قادىر بولالمايدۇ، بەلكى تۆلەم ئېلىش بىلەن رازى بولىدۇ، دېدى. بۇ پىكىر ھەممەيلەنگە ماقۇل كەلدى. ئۇلار ئەنە شۇنداق سۇيىقەست پىلانلىدى. لېكىن ئاللانىڭ ئىرادىسى ھەممىدىن غالىپ كەلدى. «ئۇلار ھىيلە ـ مىكىر قوللاندى، ئاللامۇ تەدبىر قوللاندى، تەدبىر قوللىنىشقا ئاللا ھەممىدىن ئۇستا.» (سۈرە ئال ئىمران، 54 ـ ئايەت) ئاللا دۈشمەنلەرنىڭ يوشۇرۇن

---

① ئابدۇماناف ــ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ 4 ـ بوۋىسى. ــ ت

پىلانلىغان سۇيىقەستىدىن پەيغەمبەر ئەلەيهىسساالامنى خەۋەردار قىلدى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيهىسساالامنى كۆچ ـ قۇۋۋەت تاپىدىغان ۋە ئىسلام دىنى راۋاجلىنىدىغان مەدىنىگە ھىجرەت قىلىشقا بۇيرۇدى. بۇنىڭدا زور ھېكمەت بار ئىدى. ئەگەر ئىسلام دىنى مەككىدە تارىلىدىغان بولسا، دۈشمەنلەر: قۇرەيش قەبىلىسى پۈتۈن ئەرەب خەلقىگە ھۆكۈمرانلىق قىلماقچى بولدى، ئۆز مەقسىدىگە يېتىش ئۈچۈن مۇھەممەدنى پەيغەمبەرلىك دەۋاسى قىلىشقا كۈشكۈرتتى، دېيىشى ئېنىق ئىدى. لېكىن قۇرەيشلەر پەيغەمبەر ئەلەيهىسساالامنىڭ بېشىغا قاتتىق كۈلپەتلەرنى شالغان ئەشەددى دۈشمەن بولدى. شۇڭا ئاللا پەيغەمبەر ئەلەيهىسساالامنىڭ يۇرتىدىن ئايرىلىپ، قۇرەيشتىن يىراق يەرگە كېتىشنى ئىختىيار قىلدى.

رەسۇلۇللانىڭ مەدىنىگە ھىجرەت قىلىشى

پەيغەمبەر ئەلەيهىسساالام دەرھال دوستى ئەبۇبەكرىنىڭ قېشىغا بېرىپ، مەدىنىگە ھىجرەت قىلىشقا ئاللانىڭ ئىجازەت قىلغانلىقىنى ئۇقتۇردى. ئەبەبەكرى ئۇنىڭغا ھەمرا بولۇشنى ئۆتۈندى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسساالام: بولىدۇ، دېدى. ئەبۇبەكرى سەپەر ئۈچۈن ئوبدان تەييارلاپ قويۇلغان ئىككى تۆگىسىنى ھازىرلىدى. بىر تۇلۇمغا ئوزۇق قاچىلاندى. ئەبۇبەكرىنىڭ قىزى ئەسما بەلبېغى بىلەن تۇلۇمنىڭ ئاغزىنى چىگدى. يول باشلاشقا دەيل ئىبنى بەكرى ئۇرۇغىدىن ئابدۇللا ئىبنى ئورەيقىتنى ياللىدى. ئۇ مۇشرىك بولۇپ، ئۇستا يول باشلىغۇچى ئىدى. ئابدۇللا ئىبنى ئورەيقىتكە ئىشىنىپ، ئىككى تۆگىنى تاپشۇردى. ئۈچ كۈندىن كېيىن سەۋر غارىدا ئۇچرىشىشنى ۋەدىلەشتى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسساالام ئەبۇبەكرى بىلەن كېچىسى مەككىنىڭ سىرتىدا ئۇچرىشىشنى ۋەدىلىشىپ ئايرىلىشتى. بۇ كېچە قۇرەيشنىڭ سۇيىقەستلىك قارارى ئىجرا قىلىنىدىغان كېچە ئىدى. تەيىنلەنگەن كىشىلەر پەيغەمبەر ئەلەيهىسساالامنىڭ ھويلىسى ئالدىغا يىغىلىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسساالام چىقىدىغان ۋاقىتتا گۇمان تۇغدۇرماسلىق ئۈچۈن، ئۆز ئورنىدا تاغىسىنىڭ

www.uyghurkitap.com

ئوغلى ئەلىنى ياتقۇزۇپ قويدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بارلىقىنى بىلىپ تۇرۇش ئۈچۈن، ئىشىكتىكىلەر ئىشىكنىڭ يوچۇقلىرىدىن ماراپ تۇرۇشاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تونىنى ئەلىگە يېپىپ قويۇپ، ياسىن سۈرىسىدىكى مۇنۇ ئايەتنى ئوقۇپ سىرتقا چىقتى: «ئۇلارنىڭ ئالدىدا بىر توساق، كەينىدە بىر توساق پەيدا قىلىپ، ئۇلارنىڭ كۆزلىرىنى پەردىلىدۇق، شۇڭا ئۇلار كۆرەلمىدى.» (سۈرە ياسىن، 9 ـ ئايەت) ئاللا ئۇلارنى ئۇخلىتىپ قويدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ھېچ كىشى كۆرمىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋەدىلەشكەن جايغا بېرىپ، ئەبۇ. بەكرى بىلەن ئۇچراشتى. ئۇلار مېڭىپ سەۋر غارىغا بېرىپ يوشۇرۇندى. مۇشرىكلار بولسا سۇيىقەستىنىڭ بەربات بولغانلىقىنى بىلىپ ۋە ئۇلارنىڭ كېچىچە مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللانى ئەمەس، ئەلى ئىبنى ئەبۇتالىبنى كۆزەتكەنلىكلىرىنى ئۇقۇپ ھاڭ ـ تاڭ قېلىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى تەرەپ ـ تەرەپتىن ئىزلەشكە كىرىشتى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى تۇتۇپ كەلگەن ۋە كۆرسىتىپ قويغان ئادەمگە مۇكاپات بېرىشنى ۋەدە قىلىشتى. ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يوشۇرۇنغان غارغا بېرىپ، ئاستىغا قارىسىلا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ئەبۇبەكرىنى كۆرىدىغان يەردە تۇرۇشتى. ئەبۇبەكرى بۇ ھالنى كۆرۈپ يىغلاپ تاشلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: قايغۇرما، ئاللا بىز بىلەن بىللە، دېدى. ئاللا مۇشرىكلارنىڭ كۆزلىرىنى كور قىلدى، بىرەرى غارغا قاراپ باقمىدى، ھەتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەڭ ئەشەددىي دۈشمىنى بولغان ئۇمەييە ئىبنى خەلەف ئۇلارنىڭ بۇ غارغا يوشۇرۇنۇۋېلىشىنى خىيالىغا كەلتۈرمىدى. ئىزلەش توختىغىچە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالاملار غاردا ئۈچ كېچە تۇرۇشتى. ئەبۇبەكرىنىڭ ئوغلى ئابدۇللا زېرەك، چوۋەر يىگىت ئىدى. ئۇ كۈندۈزلىرى قۇرەيشلەر ئارىسىدا بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ئەبۇبەكرى ھەققىدە ئاڭلىغان گەپ ـ سۆزلەرنى ئۇلارغا خەۋەر قىلىپ تۇراتتى. ئابدۇللا قاش قارايغاندا يولغا چىقىپ غارغا كېلىپ كېچىچە غاردا قوناتتى، ئەتىسى تاڭ ئاتقىچە يەنە مەككىگە قايتىپ كېلىپ، غارغا بارغانلىقىنى مۇشرىكلارغا تۇيغۇزمايتتى. ئابدۇللا غاردىن قايتقاندا، ئۇنىڭ

ماڭغان ئىزىنى يوقىتىۋېتىش ئۈچۈن، ئامىر ئىبنى فوھەيرە ئۆزى بېقىۋاتـ
قان پادىنى ئابدۇللانىڭ ئارقىسىدىن ھەيدەپ ماڭاتتى، ئىزلەش
توختىغاندىن كېيىن يەنى ئۈچىنچى كۈنى ئەتىگەندە، يول باشلىغۇچى
ئابدۇللا ئىبنى ئۇرەيقىت ئىككى تۆگىنى ئېلىپ كەلدى، قىزىل دېڭىز
(شور دەريا) نىڭ بويى بىلەن مېڭىشتى. سۇراقە ئىبنى مالىك يولدا
ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ كېلىپ قالدى. سۇراقە مۇشرىكلارنىڭ رە-
سۇلۇللانى ئۆلتۈرۈپ ياكى تۇتۇپ كەلگەنلەرگە ئىنئام بېرىدىغانلىقىنى
ئاڭلىغان ئىدى. سۇراقە ئۆز قەۋمى بەنى مۇدلىجلەردىن بىر توپ كىشىلەر
بىلەن ئولتۇرغان چېغىدا بىر ئادەم كېلىپ: مەن دېڭىز بويىدا بىرقانچە
قارىنى كۆردۈم. ئۇلار مۇھەممەد ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى بولۇشى مۇمكىن،
دېدى. سۇراقە ئىنئامنى ئۆزىنىڭ يالغۇز ئالغۇسى كېلىپ، گەپنى باشقا
يەرگە بۇراپ: پالان ـ پالانىلار يۈتكەن ماللىرىنى ئىزلەپ چىقىپ كېتىپ
باراتتى، سەن شۇلارنى كۆرگەن ئوخشايسەن، دېدى ۋە بىردەم
ئولتۇرغاندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ يېنىدىن چىقىپ ئېتىنى مىنىپ، پەيغەمبەر
ئەلەيھىسسالامنى قوغلاپ ماڭدى ۋە يېقىنلاشقاندا ئېتى مۈدۈرۈلۈپ كېتىپ
يىقىلدى. يەنە ئېتىنى مىنىپ مېڭىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوقۇۋاتقان
قىرائەتنى ئاڭلىيالىغۇدەك دەرىجىدە يېقىنلىشىپ قالدى. پەيغەمبەر ئەلەي-
ھىسسالام ئۇنىڭغا قارىماي، خاتىرجەم مېڭىۋەردى. ئەبۇبەكرى بۇرۇلۇپ ـ
بۇرۇلۇپ قاراپ قوياتتى. سۇراقەنىڭ ئېتىنىڭ ئاياغلىرى تىزىغىچە يەرگە
پېتىپ قالدى، سۇراقە يىقىلدى، ئۇ يەنە قوپۇپ ئېتىنى دەۋىتتى، پېتىپ
قالغان ئاتنىڭ ئاياغلىرى يەردىن چىقار ـ چىقماي، ئاياغلىرىدىن گويا
ئىستەك بىر تۇرلۇك چاڭ كۆتۈرۈلدى. سۇراقە ئىشىنىڭ بەربات
بولغانلىقىنى بىلىپ، كۆڭلىگە قاتتىق قورقۇنچ چۈشتى ـ دە، پەيغەمبەر
ئەلەيھىسسالاملاردىن مەدەت تىلەپ توۋلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە
ئۇنىڭ ھەمراھلىرى سۇراقە يېتىپ كەلگىچە توختاپ تۇردى (سۇراقە: مۇشۇ
ۋەقەگە ئۇچرىغان چاغدا رەسۇلۇللانىڭ غەلىبە قىلىدىغانلىقىغا ئىشەنگەن
ئىدىم، دەيدۇ). سۇراقە مۇشرىكلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى تۇتۇپ
بەرگەن كىشىگە ئىنئام ۋەدە قىلغانلىقىنى يەتكۈزدى، ئاندىن پەيغەمبەر

www.uyghurkitap.com

ئەلەيھىسسالام بىلەن ئەبۇبەكرگە ئۇزۇق ۋە نەرسە ـ كېرەك تەگلىدى. ئۇلار : نەرسە ـ كېرەكنىڭ لازىم ئەمەس، بىزنى ئىزلەپ كېلىۋاتقانلارغا كۆرمىدىم، دېسەڭ بولىدۇ، دېدى. سۇراقە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئامانلىق خېتى يېزىپ بېرىشنى سورىۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەبۇبەكرنى بۇيرۇپ يازدۇرۇپ بەردى. ئاللا پەيغەمبىرىگە زور ئىلتىپاتنى نامايەن قىلدى، بۇ ئىش شۇنىڭ بىلەن ئاياقلاشتى. مەدىنىلىكلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كېلىۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ، ئۇنى قارشى ئېلىش ئۈچۈن ھەر كۈنى ھەررە ① گە ئالدىغا چىقىشاتتى، كۈن قىزىغىچە تۇرۇپ قايتىپ كېتىشەتتى. بىر كۈنى ئۇزاق كۈتكەندىن كېيىن قايتىپ ئۆيلىرىگە بېرىپ تۇرۇشلىرىغا، مەدىنىنىڭ ئېدىرلىرىدىن بىر ئىش بىلەن كەلگەن بىر يەھۇدى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرىنىڭ يىراقتىن بىر كۆرۈنۈپ، بىر كۆرۈنمەي چىقىپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ : ھوي ئەرەب جامائىتى، سىلەر كۈتۈۋاتقان پەيغەمبىرىڭلار مانا كەلدى ! دەپ توۋلىدى. ئەنسارلار دەرھال نەيزە ـ قىلىچلىرىنى ئېلىپ ھەررەگە ئالدىغا چىقىپ، رەسۇلۇللانى قارشى ئېلىشتى.

رەسۇلۇللانىڭ قۇباغا چۈشۈشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە كېلىپ، بەنى ئەمر ئىبنى ئەۋف جەمەتىنىڭكىگە چۈشتى. مەرھۇم ئاسترونوم مەھمۇد پاشانىڭ ئېنىقلىشىچە، بۇ كۈن رەبىئول ئەۋۋەلنىڭ 8 ـ كۈنى يەنى مىلادىنىڭ 622 ـ يىلى 9 ـ ئاينىڭ 20 ـ كۈنى ئىدى. ئىسلام دىنى مەيدانغا كېلىپ 13 يىلدىن كېيىن ئۇنىڭ غەلىبىسىگە يۈزلەنگەنلىك يېڭى تارىخ مۇشۇ كۈندىن باشلىنىدۇ. بۇ 13 يىل جەريانىدا رەسۇلۇللا قۇرەيش مۇشرىكلىرى تەرىپىدىن قىسىلدى ۋە ئۇنىڭ ئاللاغا ئاشكارا ئىبادەت قىلىشى چەكلەندى. بۇرۇن مۇشرىكلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ساھابىلىرىنى تالان ـ

① ھەررە ـــ قاراتاشلىق ساي، مەدىنە مۇشۇنداق بىرقانچە سايلار بىلەن ئورالغان. ـــ ت

تاراج قىلغان ئىدى، ئەمدى ئاللا ئۇنىڭغا ۋە ئۇنىڭ ساھابىلىرىگە باشپانالىق بەردى.

پەيغەمبەرلەرنىڭ ھىجرىتى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇشۇ نۆۋەتتىكى ھىجرەت بىلەن ئىلگىرى ئۆتكەن پەيغەمبەر قېرىنداشلىرىنىڭ سۈننىتىنى بىجا كەلتۈردى. چۈنكى بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك ئۆزلىرىنىڭ ئۆسكەن يۇرتلىرىدىن ھىجرەت قىلغان؛ پەيغەمبەرلەرنىڭ بوۋىسى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامدىن تارتىپ تاكى ئىيسا ئەلەيھىسسالامغا قەدەر پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسى شۇنداق قىلغان. ئۇلار خۇدانىڭ دەرگاھىدا شۇنچە يۇقىرى مەرتىۋىگە ئىگە بولسىمۇ، ئۆز قەۋمى ـ قېرىنداشلىرى تەرىپىدىن خارلانغان. ئۇلار ئۇممەتلىرىگە ئۈلگە بولۇش ئۈچۈن، ئاللا رازى بولسىلا، جەۋرى ـ جاپالارغا چىدىغان ۋە سەۋر ـ تاقەت قىلغان. مىسىر تارىخىغا قارايدىغان بولسىڭىز، ئىسرائىل (ياقۇب ئەلەيھىسسالام) ۋە ئۇنىڭ بالىلىرىنىڭ ئەھۋالىدىن خەۋەردار بولىسىز. ئۇلار مىسىرلىقلارنىڭ يۇسۇفنى ئۇنىڭ دانالىقىنى قەدىرلەش يۈزىسىدىن ياخشى قارشى ئالغانلىقىنى ۋە دىنى بىلەن كارى بولمىغانلىقىنى ئاڭلاپ، مىسىرغا ھىجرەت قىلغان. يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن، مىسىرلىقلار يۇسۇفنىڭ ئۇلار ئۈچۈن قىلغان خىزمەتلىرىنى ئۇنتۇپ، بەنى ئىسرائىلنى ئەزگەن ۋە ئۇلارغا ئازار ـ كۈلپەتلەر قىلغان، مۇسا بىلەن ھارۇن ئاللاغا تېگىشلىك ئىبادەتلىرىنى قىلىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە بولۇش ئۈچۈن بەنى ئىسرائىلنى يېتەكلەپ مىسىردىن چىقىپ كەتكەن. يەھۇدىلار ئىيسا ئەلەيھىسسالامنى يالغانغا چىقىرىپ ئۇجۇقتۇرۇۋەتمەكچى بولغاندا، ئىيسا ئەلەيھىسسالام قېچىپ چىققان. ئىيسا ئەلەيھىسسالام شاگىرتلىرىغا تەلىم بېرىپ: «ھەققانىيەت ئۈچۈن قوغلانغانلار بەختلىكتۇر. چۈنكى ئۇلار ئاللانىڭ دەرگاھىدا قىددىس① لار ماقا-

① قىددىس — خرىستىيان دىنىدا ئەۋلىيالىق ماقامىغا يەتكەن ئادەم قىددىس دېيىلىدۇ. — ت

www.uyghurkitap.com

مىغا يېتىدۇ. بېشارەت بېرىلىدۇكى، سىلەرگە ئاسماندا چوڭ ئەجىر بېرىلىدۇ. ئۇلار (بەنى ئىسرائىل) سىلەردىن ئىلگىرى ئۆتكەن پەيغەمبەرلەرنى ھەم شۇنداق قوغلىغان» دېگەن. لوت، ئاد ۋە سەمۇد ① دىيارلىرىنى ئوخشاش، ئاھالىسى كاپىر بولغانلىقى ئۈچۈن ئاللانىڭ غەزىپىگە دوچار بولغان يۇرتلارغا قارايدىغان بولسىڭىز، ئۇ يەرلەرگە ئاللانىڭ ئازاۋى چۈشۈشتىن بۇرۇن، ئۇ يەرلەردىكى پەيغەمبەر ھىجرەت قىلىپ سىرتقا چىقىپ كەتكەن.

بۇلاردىن مەلۇمكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىسلام دىنىنى تارقىتىشتا توسقۇنلۇقلارغا ئۇچراپ، ھىجرەت قىلىشى ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس ئىدى. ئۇ «ئاللانىڭ بۇرۇندىن كېلىۋاتقان قانۇنىدۇر. ئاللانىڭ قانۇنىدىن ھېچ ئۆزگىرىش تاپالمايسەن.»

رەسۇلۇللانىڭ مەككىدىكى ئىشلىرى

بىز بۇ يەردە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەككىدىكى چاغدا تەشەببۇس قىلغان دىنىنىڭ ئاساسلىرىنىڭ قىسقىچە مەزمۇنىنى بايان قىلىپ ئۆتىمىز. ئۇلار مۇنداق ئىككى ئىشتىن ئىبارەت:

1. ئاللانى بىر دەپ ئېتىقاد قىلىش. مۇشرىكلارغا ئوخشاش، ئاللاغا بۇتلارنى ياكى خرىستىيان دىنىدىكىلەر ۋە بەزى تائىپىلەردەك خۇدانىڭ ئوغلى، خوتۇنى، قىزى دېيىلگەنلەرنى شېرىك كەلتۈرمەسلىك. ئاللانىڭ بىرلىكىگە ئېتىقاد قىلىش بولمىغاندا، كىشىلەر ئىنسانىنىڭ ھاياتىدا زۆرۈر بولغان ئەدەب ـ ئەخلاقلارغا رىئايە قىلمايدۇ، كىشىلەر سېزىپ قالمىسىلا، نەپسىنىڭ خالىغان ئارزۇ ـ ھەۋەسلىرىگە بېرىلىپ كېتىدۇ.

2. ئادەم ئۆلگەندىن كېيىن ئاخىرەتتە قايتا تىرىلىدىغانلىقىغا ئىشىنىش، يەنى ئاخىرەتتە كىشىنىڭ دۇنيادىكى قىلمىشلىرىغا يارىشا مۇكاپات ياكى جازا بېرىلىدىغانلىقىغا ئىشىنىش. مەككىدە نازىل بولغان

---

① ئاد، سەمۇد ــ قەدىمقى قەبىلىلەر نامى. ــ ت

ئايەتلەرنىڭ كۆپىدە مۇشۇ ئىككى ئىش مەزمۇن قىلىنغان ۋە دەلىللەپ كۆرسىتىلگەن، ئىككى ئىشقا ئىشەنمىگۈچىلەر ئەيىبلەنگەن. بۇلارنىڭ ھەممىسى ئەقىلغا مۇۋاپىق دەلىللەر ۋە ۋاقىتنى ئىسراپ قىلىدىغان پايدىسىز پەلسەپىگە ھاجەت بولمىغان پاكىتلار ئاساسىدا بايان قىلىنغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قۇرئاننىڭ كۆپ قىسمى مەككىدە نازىل بولغان، پەقەت تۆۋەندىكى 22 سۈرە مەدىنىدە نازىل بولغان. ئۇلار: «سۈرە بەقەرە»، «سۈرە ئال ئىمران»، «سۈرە نىسا»، «سۈرە مائىدە»، «سۈرە ئەنفال»، «سۈرە تەۋبە»، «سۈرە ھەج»، «سۈرە مۇئمىنۇن»، «سۈرە ئەھزاب»، «سۈرە قىتال»، «سۈرە فەتھ»، «سۈرە ھۇجۇرات»، «سۈرە ھەدىد»، «سۈرە مۇجادىلە»، «سۈرە ھەشىر»، «سۈرە مۇمتەھىنە»، «سۈرە سەفا»، «سۈرە جۇمۇئە»، «سۈرە مۇنافىقۇن»، «سۈرە تەغابۇن»، «سۈرە تەلاق»، «سۈرە تەھرىم»لەردىن ئىبارەت. قۇرئاننىڭ يۇقىرىقىلاردىن باشقا سۈرىلىرى مەككىدە نازىل بولغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇبادا ئەمرى جەمەتىنىڭ ئاقساقىلى كۇلسۇم ئىبنى ھەدمىنىڭ ئۆيىگە چۈشتى. سەئىد ئىبنى خەيسەمەنىڭ ئۆيىدە سورۇن تۈزۈپ، كىشىلەرگە ئاللاھىدە سۆزلەپ بېرەتتى، چۈنكى سەئىد بويتاق ئىدى. ئەبۇبەكرى بولسا سىنىھدىكى (مەدىنىدىكى بىر مەھەللە — ت) خارىجە ئىبنى زەيدنىڭ ئۆيىگە چۈشتى. خارىجە بولسا خەزرەج قەبىلىسى ھارىس جەمەتىدىن ئىدى.

قۇبا مەسچىدى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇبادا بىرقانچە كۈن تۇردى ۋە بۇيەردە بىر مەسچىت سالدۇردى، بۇ مەسچىتنى ئاللا بىرىنچى كۈندىن تارتىپلا، تەقۋادارلىق ئاساسىغا قۇرۇلغان مەسچىت، دەپ تەرىپلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يېنىدىكى ئەنسار ۋە مۇھاجىرلار بىلەن بۇ مەسچىتتە ئارامخۇدا ناماز ئوقۇدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا مەسچىتلەر ناھايىتى ئاددىي سېلىناتتى. كېيىنكى زامانلاردا مەسچىت سالغۇچىلار ئادەتلەنگەن

www.uyghurkitap.com

نەرسىلەردىن ھېچقايسىسى يوق ئىدى. ئۇلارنىڭ پۈتۈن ئىسى ـ يادى دىللارنى ئىمان بىلەن بېزەش ۋە شەيتاننىڭ ھەسسىسىنى دىللاردىن تازىلاپ چىقىرىۋېتىشتە ئىدى. مەسچىتلەرنىڭ تاملىرىنىڭ ئېگىزلىكى ئادەم بويىدىن ئاشمايتتى. مەسچىتنىڭ ئۈستى تەرىپىدە كۈننىڭ ئىسسىقلىقىدىن ساقلىنىدىغان سايىۋەن بولاتتى.

رەسۇلۇللانىڭ مەدىنىگە كىرىشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قىلىچ ئاسقان ئەنسارلار بىلەن ئەتراپى ئورالغان ھالدا مەدىنىگە كەلدى. بۇ يەردە مەدىنە خەلقىنىڭ شادلىقىنى سۆزلەپ ئۆتەيلى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېتىپ كەلگەن كۈنى مەدىنىلىكلەر ئۈچۈن بەختلىك كۈن بولدى. ئۇلار ھېچ نەرسىگە رەسۇلۇللا كەلگىنىگە خۇشال بولغاندەك خۇشاللانمىغان ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىدا چىققان ئاياللار، باللار، كېنىزەكلەر مۇنۇ ناخشىنى ئېيتىشاتتى:

رەسۇلۇللا تولۇن ئايدەك چېچىپ نۇر،
چىقىپ كەلدى سەنىيا تۇلۇۋەدادىن ①
خۇداغا شۈكۈر قىلماق بىزگە لازىم،
بىرەر ئادەم قول ئۈزمىسىلا دۇئادىن.
مۇسۇلمانلارغا مەقبۇل ئۇشبۇ دىنىنى،
رەسۇلۇللا ئېلىپ كەلدى خۇدادىن.

كىشىلەر پىيادە ۋە ئۇلاقلىق ھالدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئارقىسىدىن ماڭاتتى ۋە ئۆيلىرىگە چۈشۈرۈش ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۆگىسىنىڭ چۇلۋۇرىنى تالىشاتتى.

---

① سەنىياتۇلۇۋەدا ــ مەدىنىگە يېقىن بىر جايدىكى ئىدىرلىقنىڭ ئىسمى. ــ ت

دەسلەپكى ئوقۇلغان جۇمە نامىزى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەنى سالىم ئىبنى ئەۋف مەھەللىسىگە يېتىپ بارغاندا ، جۈمە نامىزىنىڭ ۋاقتى بولۇپ قالغان ئىدى ، ئۇ تۆگىسىدىن چۈشۈپ جۈمە ئوقۇدى . بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇنجى قېتىم ئوقۇغان جۈمە نامىزى ئىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ قېتىمقى تۇنجى جۈمەدە ئوقۇغان خۇتبىسىدە ئاللاغا ھەمدۇ ـ سانا ئېيتقاندىن كېيىن مۇنداق دېدى :« ئى جامائەت ! ئاخىرەت ئۈچۈن تەييارلىنىڭلار ، ياخشى ئەمەللەرنى قىلىڭلار ، ئىنئام ۋە ئېھسان قىلىڭلار . سىلەر بىر كۈن ئۆلۈپ ، مال ـ دۇنيالىرىڭلاردىن ئايرىلىپ خۇدانىڭ دەرگاھىغا بارىسىلەر ، ئاللا سىلەردىن : تەرجىمانسىز ۋە ۋاستىسىز پەيغەمبەر ئەۋەتمىدىممۇ ؟ مال ـ مۈلۈك بەرمىدىممۇ ؟ قىلغان ياخشى ئەمەللىرىڭلار قېنى ؟ ئېيتقان ئىمان ۋە قىلغان ئىنئاملىرىڭلار قېنى ؟ دەپ سورايدۇ . بۇ چاغدا سىلەرگە قىلغان ياخشى ئەمەللىرىڭلاردىن باشقا يۆلەنچۈك يوقتۇر . ئەتراپىڭلارغا قاراپ دەۋزەختىن باشقا نەرسىنى كۆرمەيسىلەر . شۇنىڭ ئۈچۈن ، قولۇڭلاردىن كېلىشىچە ياخشى ئەمەللەرنى قىلىپ ، دەۋزەخ ئازابىدىن قۇتۇلۇشقا ھەرىكەت قىلىڭلار ، يېرىم تال خورما چاغلىق نەرسە بولسىمۇ سەدىقە قىلىڭلار . بىر نەرسىسى يوق كىشىلەر يۇمشاق سۆز بىلەن بولسىمۇ غېرىپ ـ مىسكىنلەرنىڭ كۆڭلىنى ئالسۇن . ئاللا بىر ياخشىلىققا ئۇنىڭدىن نەچچە ھەسسە كۆپ ياخشىلىق بېرىدۇ . سىلەرگە ئامانلىق ۋە ئاللانىڭ رەھمەتلىرى ھەم بەرىكەتلىرى بولسۇن . »

رەسۇلۇللانىڭ ئەبۇ ئەييۇبنىڭ ئۆيىگە چۈشۈشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جۈمەدىن كېيىن يولىنى داۋاملاشتۇردى ؛ ئەنسارلارنىڭ ھەربىر مەھەللىسىدىن ئۆتكەندە ، ئۇ يەرلەرنىڭ ئاھالىسى ئۇنىڭ تۆگىسىنىڭ چۇلۋۇرىنى تۇتۇۋېلىپ ئۆز ئۆيلىرىگە چۈشۈشنى ئىلـ

تىماس قىلاتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا تۆگىنى ئۆز ئىختىيارىغا قويۇۋېتىشنى ، تۆگە قەيەردە چۆكسە ، شۇ ئۆيگە چۈشىدىغانلىقىنى ئېيتاتتى . تۆگە ئاخىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇغقانلىرىدىن ئەدى ئىبنى نەججار جەمەتى مەھەللىسىگە يەتكەندە ، ئەبۇ ئەييۇب خالىد ① ئىبنى زەيد ئەنسارىنىڭ ئۆيى ئالدىدا توختاپ چۆكىلاندى (رەسۇلۇللانىڭ ئۇلۇغ مەسچىدى شۇ يەرگە سېلىنغان) . رەسۇلۇللا :« ئىنشائاللا ، تۇرالغۇمىز مۇشۇ يەر بولىدۇ . »« رەببىم ، مېنى مۇبارەك يەرگە چۈشۈرگىن ، سەن بولساڭ ئەڭ مۇبارەك يەرگە چۈشۈرگۈچىسەن » دېدى . ئەبۇ ئەييۇب پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نەرسە ـ كېرەكلىرىنى ئۆيىگە ئېلىپ كىردى . ئەسئەد ئىبنى زۇرارە تۆگىنى چۇلۇۋۇردىن يېتىلەپ ئۆيىدە بېقىشقا ئېلىپ كەتتى . بەنى نەججار مەھەللىسىنىڭ قىز چاقلىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا مۇنۇ ناخشىنى ئېيتىپ چىقىشتى :

بەنى نەججار مەھەللىسى قىزلىرى بىز ،
مۇھەممەد بىزنىڭ ئەجەب ياخشى قوشنىمىز.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلاردىن : مېنى ياخشى كۆرەمسىلەر ؟ دەپ سورىۋىدى . ئۇلار : ھەئە ! دەپ جاۋاپ بەردى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : ئاللاغا مەلۇمكى ، چوقۇم سىلەرنى قەلبىمدىن سۆيىمەن ، دېدى . ئەبۇ ئەييۇبنىڭ جايى ئىككى قەۋەت بولۇپ ، رەسۇلۇللانى ئۈستۈنكى قەۋەتكە ئېلىپ چىقماقچى بولسىمۇ ، زىيارەتچىلەرگە قولايلىق بولۇشى ئۈچۈن ، رەسۇلۇللا ئاستىنقى قەۋەتنى ئىختىيار قىلدى . لېكىن ئەبۇ ئەييۇب ئاياغلارنىڭ دەسسىشىدىن چىققان چاڭ ـ توزان ياكى تۆكۈلگەن سۇلاردىن رەسۇلۇللانىڭ كۆڭلىگە شىكەستە يەتمىسۇن دەپ ئۇنى ئاياش يۇزىسىدىن ، ئۇنىڭ ئاستىنقى قەۋەتتە تۇرۇشىغا كۆڭلى ئۇنىمىدى . بىر كۈنى كېچىدە ئەبۇ ئەييۇبنىڭ سۇ ئېلىقلىق كومزىكى تاسادىپىي ھالدا

① خالىد ـــ مۇئاۋىيەنىڭ خەلىپىلىك دەۋرىدە ئىستانبۇل مۇھاسىرىسىدە ۋاپات بولۇپ ، شۇ يەردە شەھەرنىڭ سىرتىغا دەپنە قىلىنغان .ـــ ت.

خوتۇنىنىڭ قولىدا چېقىلىپ كەتتى. سۇنىڭ رەسۇلۇللانىڭ ئۇستىگە چۈشۈپ كېتىشىدىن قورقۇپ، ئەبۇ ئەييۇب بىلەن خوتۇنى ئىككىسى ئۆيىدىكى ئارانلا بىرلا يوتقىنى بىلەن سۇنى ئېرىتىشتى. ئەبۇ ئەييۇب رەسۇلۇللاغا ئىلتىماس قىلىۋېرىپ، ئۇنى يۇقىرى قەۋەتكە ئېلىپ چىقىپ ئولتۇرغۇزدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەبۇ ئەييۇبنىڭ ئۆيىدىكى چاغدا، ئەنسارلارنىڭ چوڭلىرى سەئد ئىبنى ئۇبادە، ئەسئەد ئىبنى زۇرارە، ئۇممۇ زەيد ئىبنى سابىت قاتارلىقلارنىڭ ئۆيلىرىدىن ھەر كۈنى ئۈچ، تۆت تاۋاق ئاش كېلىپ تۇراتتى.

مۇھاجىرلارنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇلۇشى

مۇھاجىرلارنىڭ تولىسى رەسۇلۇللا بىلەن مەدىنىگە كەلدى. ئەنسارلار ئۇلارنى ئۆيلىرىگە چۈشۈرۈشتە تالىشىپ قالدى. شۇنىڭ بىلەن چەك تاشلىنىپ، قايسى ئەنسارغا قايسى مۇھاجىرنىڭ ئېتى يېزىلغان چەك چىققان بولسا، ئۇ، شۇ مۇھاجىرنى ئۆيىگە چۈشۈردى.

ئىسلام قېرىنداشلىقى

ئەنسارلار بىلەن مۇھاجىرلارنىڭ ئارىسىدىكى ئىنسانىنىڭ تەسىرى بىلەن مۇمكىن بولماي، پەقەت ئاللانىڭ پەزلى ـ مەرھەمىتى بىلەنلا پەيدا بولىدىغان مۇنداق مۇھەببەتنى مۇلاھىزە قىلغان ئادەم مۇسۇلمانلارنىڭ سان ۋە قورال ـ ياراغ جەھەتتە ئاز تۇرۇقلۇق ئۆز دۈشمەنلىرى بولغان مۇشرىكلار ۋە ئەھلى كىتابلار ئۈستىدىن قانداق غەلىبە قىلغانلىقلىرىنى چۈشىنىدۇ. ئەنسارلار ئۆز قېرىنداشلىرى بولغان مۇھاجىرلارنى ئۆزلىرىدىنمۇ چارىراق كۆرەتتى. قۇرئاندا ئاللا مۇنداق دېگەن: «ئۇلار (مۇھاجىرلار) دىن ئىلگىرى مەدىنىدە يەرلىك بولغان ۋە ئىمانى كۈچلۈك بولغانلار يېنىغا ھىجرەت قىلىپ كەلگەنلەرنى دوست تۇتىدۇ، ئۇلارغا بېرىلگەن نەرسىلەر ئۈچۈن ئىچى تارلىق قىلمايدۇ.»(سۈرە ھەشر، 9 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) مانا بۇ قېرىنداشلىقنىڭ ئەڭ يۇقىرى دەرىجىسى. ئەن-

www.uyghurkitap.com

سارلار مۇھاجىر قېرىنداشلىرى ئۈچۈن قىلغان غەمخورلۇقلىرىنى تېخى قىلىشقا تېگىشلىك بولغاندىن ئاز دەپ قارايتتى. رەسۇلۇللا ئۇلارنىڭ قېرىنداشلىقىنى چىڭىتىش ئۈچۈن ئەنسارلار بىلەن مۇھاجىرلارنى بىر-بىرى بىلەن ئاخىرەتلىك دوست قىلىپ قويدى. بۇ قېرىنداشلىقنىڭ ئېزىقىي ۋە گۈزەل ھۆرمەتلىك ئاساسىدىكى قېرىنداشلىقتىن ناھايىتى يۇقىرى تۇرىدىغانلىقىنى كىتابخانلارغا قەلەم ئارقىلىق بايان قىلىش ھاجەتسىز، بۇنى پەقەت ئۇلارنىڭ دىنىي تۇيغۇسىغا ھاۋالە قىلىمىز، مۇنداق تۇيغۇ قەلەم بىلەن چۈشەندۈرۈشتىن ئۆتكۈررەك بولىدۇ. قىسقىسى، گەرچە ئۇلارنىڭ ۋۇجۇدلىرى باشقا-باشقا بولسىمۇ، لېكىن ئاللانىڭ دوستلاشتۇرۇشى ئارقىلىق، ئۇلارنىڭ دىللىرى بىر نەرسىگە ئايلانغان. مۇشۇ مۇسۇلمانلارنىڭ بىرلىشىش ئارقىلىق ئۈستۈنلۈككە ئىگە بولغىنىغا ئوخشاش، ئاللاتائالا زامانىمىزنىڭ مۇسۇلمانلىرىنىمۇ شۇلاردەك قېرىنداش بولۇشقا مۇۋەپپەق قىلىپ، ئۈستۈنلۈككە ئىگە قىلغاي! بۇ قېرىنداشلىق، باراۋەرلىك ئادالەت ئاساسىغا قۇرۇلغان ئىدى. دوستلاشتۇرۇلغان ئىككى ئادەمنىڭ بىرى ئۆلسە، ئىككىنچىسى ئۇنىڭغا مىراسخور بولاتتى، قان قېرىنداشلىرى مىراسخور بولمايتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: «ئاخىرەتلىك ئۈچۈن ئىككىدىن جۈپ-جۈپ قېرىنداش بولۇڭلار» دەيتتى. مۇشۇ قېرىنداشلىق بويىچە ئۆزئارا مىراسخور بولۇش مۇنۇ ئايەت نازىل بولغاندىن كېيىن ئەمەلدىن قالدى: «كىتابۇللادا قانداش تۇغقانلار (مىراس جەھەتتە) بىر-بىرىگە ئەۋلىيىقتۇر.» (سۈرە ئەھزاب، 16-ئايەتنىڭ بىر قىسمى)

رەسۇلۇللانىڭ ئائىلە-تاۋابىئاتلىرىنىڭ ھىجرىتى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىدە ئورۇنلاشقاندىن كېيىن، مەككىدىكى بالا-چاقىلىرىنى ئېلىپ كېلىشكە زەيد ئىبنى ھارىسە بىلەن ئەبارافىنى ئەۋەتتى، ئابدۇللا ئىبنى ئورەيقىتنى ئۇلارغا يول باشلاشقا قوشتى. ئۇلار رەسۇلۇللانىڭ قىزلىرى فاتىمە، ئۇممۇ كۇلسۇم ۋە ئايىلى

سەۋدە بىننى زەمئەنى، زەيىد ئىبنى ھارىسەنىڭ خوتۇنى ئۇممۇ ئەيمەن بىلەن ئوغلى ئۇسامەنى ئېلىپ كېلىشتى. رەسۇلۇللانىڭ قىزى زەينەب بولسا ئېرى ئەبۇلئاس ئىبنى رەبى ئەۋەتمىگەنلىكتىن كېلەلمىدى. ئۇلار بىلەن بىللە يەنە ئەبۇبەكرىنىڭ ئوغلى ئابدۇللا ۋە ئەبۇبەكرىنىڭ خوتۇنى ئۇممۇ رومان، قىزلىرى ئائىشە ۋە ئەسمالار كەلدى. ئەسما زوبەير ئىبنى ئەۋۋامنىڭ ئايىلى بولۇپ، ئابدۇللاغا ھامىلدار ئىدى. ئابدۇللا مۇھاجىرلار ئىچىدە مەدىنىدە تۇنجى تۇغۇلغان بوۋاق بولدى.

مەدىنىدىكى تەپ كېسىلى

مەككىدىن كەلگەن مۇھاجىرلارغا دەسلىۋىدە مەدىنىنىڭ ھاۋاسى ياقمىدى. مۇھاجىرلاردىن نۇرغۇن ئادەم تەپ كېسىلى بىلەن ئاغرىدى. رەسۇلۇللا ئۇلارنى يوقلاپ تۇردى. ئۇلار رەسۇلۇللاغا تەپتىن شىكايەت قىلغاندا، ئۇ: ئى ئاللا، بىزگە خۇددى مەككىگە ئوخشاش، مەدىنىنىمۇ سۆيۈملۈك قىلىپ بەرگىن. مەدىنىنىڭ ۋاباسىنى جەھفە①گە يۆتكىۋەتكىن، دەپ دۇئا قىلدى. ئاللا رەسۇلۇللانىڭ دۇئاسىنى قوبۇل قىلدى. مۇھاجىرلار مەدىنىدە خاتىرجەم ھايات كەچۈردى.

ئاجىز مۇسۇلمانلارنىڭ مەدىنىگە قىلغان ھىجرىتىنىڭ توسقۇنلۇققا ئۇچرىشى

مەككىنىڭ مۇشرىكلىرى بەزى مۇسۇلمانلارنى سولاپ قويۇپ ۋە قىيناپ، ھىجرەت قىلىشتىن توستى. بۇلار ۋەلىد ئىبنى ۋەلىد، ئىياش ئىبنى رەبى، ھىشام ئىبنى ئاسلار ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامىزىدا ئۇلار ئۈچۈن دۇئا قىلاتتى. «دۇئايى قۇنۇت» نىڭ ئەسلى مۇشۇ دۇئا ئىدى. «دۇئايى قۇنۇت» تۇرلۇك ۋاقىتلاردا، تۇرلۇك نامازلاردا ئوقۇلغان.

---

① جەھفە — مەككىدىن 82 مىل (بىر مىل 1609 مېتر) كېلىدىغان بىر يېزا، سۇرىيىلىكلەر ھەجگە شۇ يەرنى مىقات ماكان قىلىپ ئېھرام باغلايدۇ.

www.uyghurkitap.com

خۇپتەنىڭ ۋىترى نامىزىدا ۋە بامدات نامىزىدا روكۇدىن كېيىن ۋە بۇدۇن ئوقۇلغان . هەر بىر ساھابە ئۆزىنىڭ كۆرگىنىنى رىۋايەت قىلغان «دۇئايى قۇنۇت» نىڭ قايسى نامازدا ئوقۇلىدىغانلىقى توغرىسىدا مەزھەپ ئىماملىرى ئوتتۇرىسىدىكى ئىختىلاپنىڭ سەۋەبى ئەنە شۇ .

ھىجرىيىنىڭ بىرىنچى يىلى

مەسچىت سېلىش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە كېلىپ بەنى نەججار مەھەللىسىنىڭ ئالدىدا تۆگىسى چۆككەن يەرگە مەسچىت سېلىشقا كىرىشتى . بۇ يەر ئەسئەد ئىبنى زۇرارە تەربىيىسىدىكى ئىككى يېتىم بالىنىڭ خورما خامانلىقى ئىدى . رەسۇلۇللا ئۇلارنى چاقىرىپ ، مەسچىت سېلىش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ خامانلىقىنى سېتىپ بېرىشىنى ئېيتقاندا ، ئۇلار ، ئى رەسۇلۇللا ، يەرنى ساڭا پۇل ئالماي ھەدىيە قىلىپ بېرىمىز دېيىشمۇ ، رەسۇلۇللا ئۇنىماي ، پۇل بېرىپ سېتىۋالدى . بۇ يەردە مۇشرىكلارنىڭ قەۋرىلىرى ، خورما دەرەخلىرى ۋە بەزى ئازگاللار بار ئىدى . قەۋرىلەردىكى جەسەتلەر كولاپ ئاغدۇرۇلۇپ تۈزلىنىلدى ، ئازگاللارمۇ تىندۇرۇلدى ، خورما دەرەخلىرى كېسىپ تاشلاندى ، مەسچىت سېلىش باشلاندى . مەسچىتنىڭ تاملىرى كېسەكتىن ، ئۇلى تاشتىن قوپۇرۇلدى . ئۈستى خورما دەرىخىنىڭ شاخلىرى بىلەن يېپىلدى ، خورما ياغاچلىرىدىن تۈۋرۈك قىلىندى . مەسچىتنىڭ ئېگىزلىكى ئادەم بويىدىن سەل ئېگىزرەك ئىدى . مەسچىتنىڭ قۇرۇلۇش ئەمگىگىگە مۇسۇلمانلار بىلەن بىرلىكتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالاممۇ قاتناشتى . ئۇلار مەسچىتكە ئىشلەش جەريانىدا تۈرلۈك ناخشا ـ شېئىرلارنى ئوقۇيتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالاممۇ ئۇلار بىلەن بىللە :

كۆرزلەيمىز رەببىمىزدىن ئاخىرەتنىڭ ساۋابىن ،

مۇھاجىر ، ئەنسارلارغا رەھىم ـ شەپقەت ئەيلىگىن . ...

دەپ ناخشا ئېيتاتتى . شىمال تەرەپكە كېلىدىغان بەيتۇلمۇقەددەس بۇ مەسچىتنىڭ قىبلىسى قىلىپ بەلگىلەندى . مەسچىتكە ئۈچ تەرەپتىن

ئىشىك قويۇلدى . يامغۇرنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىماسلىقى ئۈچۈن ، مەسچىتكە شىپىغىل ياتقۇزۇلدى . مەسچىت ئاددىي ـ ساددا ئىدى ، ھەتتا بىساتمۇ سېلىنمىغان ، ئىھاتە ئىچىگىمۇ ئېلىنمىغان ئىدى . زەمىنەنىڭ قىزى سەۋدە ۋە ئائىشە ئۈچۈن مەسچىتنىڭ يېنىغا يۆلەپ ئىككى ئېغىز ھۇجرا سېلىندى . بۇ چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شۇ ئىككى ئايالىلا بار ئىدى . كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەر قېتىم ئۆيلەنگەندە ، شۇنىڭغا قاراپ مەسچىتكە تۇتاشتۇرۇلۇپ ھۇجرىلار سېلىناتتى .

ئەزاننىڭ پەيدا بولۇشى

مۇسۇلمانلارنىڭ بۈيۈك ئاللانىڭ ئۇلۇغلۇقىنى داۋاملىق ئەسلەپ ، ئاللانىڭ بۇيرۇقلىرىنى ئورۇنلاپ ، نەھى قىلىنغان ئىشلاردىن چەكلىنىشلىرى ئۈچۈن ئاللا مۇسۇلمانلارغا نامازنى پەرز قىلدى . شۇڭا ئاللا قۇرئاندا : « ناماز گۇنادىن ، يامان ئىشلاردىن توسىدۇ »(سۈرە ئەنكەبۇت ، 45 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دېگەن . ئاللا مۇسۇلمانلارنىڭ تۈرلۈك ئىشلاردا ئۆزئارا مەسلىھەتلىشىشىنى ۋە دوستلۇق ئالاقىلىرىنى ، ئىتتىپاقلىقىنى كۈچەيتىش ئۈچۈن جامائەت نامىزىنى ئەڭ ئەۋزەل ناماز قىلدى . نامازنىڭ ۋاقتى كەلگەندە ، غاپىللارنى ئويغىتىدىغان ، بىخودلارنى ئەسلىتىدىغان ، ھەممىنى يىغىلىشقا ئۈندەيدىغان بىر ئىشنى يولغا قويۇش توغرۇلۇق پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرى بىلەن مەسلىھەتلەشتى . بەزىلەر : ناماز ۋاقتىدا كىشىلەر كۆرۈپ نامازغا كېلىشى ئۈچۈن بايراق چىقىرايلى ، دېدى . بەزىلەر بۇنداق قىلىشنىڭ ئۇيقۇدىكىلەرنى ئويغىتالمايدىغانلىقىنى ، غاپىللارغا ئۇقتۇرغىلى بولمايدىغانلىقىنى ئېيتىپ ، ئۇنىڭغا قوشۇلمىدى . بەزىلەرنىڭ ئېگىز دۆڭگە ئوت يېقىپ گۈلخان سالساق دېگەن پىكرىمۇ قوبۇل قىلىنمىدى . بەزىلەر يەھۇدىلارنىڭ ئىبادەت ۋاقتىدا بۇرغا چالغانلىرىغا ئوخشاش بۇرغا چېلىشنى ئوتتۇرىغا قويدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەھۇدىلارغا تەقلىد قىلىشنى يامان كۆرگەنلىكتىن ، بۇنى رەت قىلدى . بەزىلەرنىڭ خرىستىيانلارغا ئوخشاش داڭ ئۇرۇش پىكرىمۇ رەسۇلۇللاغا ياقمىدى . ئەڭ ئاخىرىدا ، بەزىلەرنىڭ ناماز ۋاقتىدا ئەزان ئېيتىش پىكرى

ماقۇل كۆرۈلدى . مۇئەززىنلەردىن بىرى بولغان ئابدۇللا ئىبنى زەيد
ئەنسارىنىڭ چۈشىدە شەخس كۆرۈنۈپ : نامازغا تۇۋلاپ ئېيتىشقان
ئەزاننى ساڭا ئۆگىتىپ قويايمۇ ؟ دېۋىدى ، ئابدۇللا : ماقۇل ، ئۆگىتىپ
قوي ، دېدى . ھېلىقى كىشى ئابدۇللاغا : « ئاللاھۇ ئەكبەر (ئاللا ھەممە-
دىن ئۇلۇغدۇر) »نى ئىككى قېتىم ، «ئەشھەدۇئەنلا ئىلاھە ئىللاللا
(گۇۋالىق بېرىمەنكى ، بىر ئاللادىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق) » نى ئىككى قې-
تىم ، « ئەشھەدۇئەننە مۇھەممەدەن رەسۇلۇللا (گۇۋالىق بېرىمەنكى ،
مۇھەممەد ئاللانىڭ ئەلچىسى) »نى ئىككى قېتىم ، « ھەييە ئەلەسسەلاھ(نا-
مازغا چاپسان كېلىڭلار) »نى ئىككى قېتىم ،« ھەييەئەلەلفەلاھ (نىجاتلىق
يولىغا چاپسان كېلىڭلار) »نى ئىككى قېتىم ، ئاندىن كېيىن « ئاللاھۇ
ئەكبەر »نى يەنە ئىككى قېتىم ئېيتقاندىن كېيىن ، «لائىلاھە ئىللاللا »نى
بىر قېتىم دەيسەن ، دېدى . ئابدۇللا ئويغىنىپ ، كۆرگەن چۈشىنى پەي-
غەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بايان قىلدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا:
ھەقىقەتەن ھەق چۈش كۆرۈپسەن ، بۇنى بىلالغا ئۆگەت ، بىلالنىڭ ئاۋازى
سېنىڭ ئاۋازىڭدىن جاراڭلىق ، ئەزاننى بىلال ئېيتسۇن ، دېدى . بىلال
ئەزان ئېيتىۋاتقاندا ، ئۆمەر كېلىپ : ئى رەسۇلۇللا ، ئاللاغا قەسەمكى ،
مۇنداق چۈشنى مەنمۇ كۆرگەن ئىدىم ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام-
نىڭ مەدىنىدىكى مەزىنلىرىنىڭ بىرى بىلال ، يەنە بىرى ئابدۇللا ئىبنى
ئۇممۇ مەكتۇم ئىدى . بىلال بامدات نامىزىنىڭ ئەزىنىدە « ھەييەئەلەلفەلاھ »
دېگەن سۆزدىن كېيىن ، « ئەسسەلاتۇ خەيرۇن مىنەننەۋم » (ناماز
ئۇيقۇدىن ياخشى) دېگەن سۆزنى تەكرار ئېيتاتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىس-
سالام بۇنى ئېتىراپ قىلدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رامىزان ئېيىنىڭ تاڭ
سەھەرلىرىدە ئەزاننى ئىككى قېتىم ئېيتىشقا بۇيرۇغان . بىرىنچى قېتىملىق
ئەزان ئۇخلاپ قالغانلارنى سوھورلۇق (زوۋۇلۇق) قا ئويغىتىش ئۈچۈن ،
ئىككىنچى قېتىملىق ئەزان ناماز بامدات ئۈچۈن ئېيتىلاتتى . پەيغەمبەر
ئەلەيھىسسالام ، ئەبۇبەكرى ۋە ئۆمەرلەرنىڭ دەۋرىدە جۈمە نامىزىدا ئىمام
مۇنبەردە ئولتۇرغاندا بىرىنچى ئەزان ئېيتىلاتتى . ئوسماننىڭ دەۋرىگە
كەلگەندە كىشىلەر كۆپىيىپ ، زەۋرادا ئىككىنچى قېتىم ئەزاننىڭ قوشۇل-

غانلىقىنى ئىمام بۇخارى رىۋايەت قىلىدۇ. ھىشام ئىبنى ئابدۇلمەلىك تەختكە چىققاندا، ئۇ، ئوسمان زەۋرادا قوشقان ئەزاننى مۇنارنىڭ ئۈستىدە ئېيتىلىدىغان قىلدى، كېيىن ئۇنى خەتىپ مۇنبەرگە چىققاندا، مەسچىتـ نىڭ ئىچىدە ئېيتىلىدىغان قىلدى. بۇنىڭدىن مەسچىتتە خەتىپنىڭ ئالدىدا ئېيتىلىدىغان ئەزاننىڭ ھىشام ئىبنى ئابدۇلمەلىك پەيدا قىلغان بىدئەت ۋە ئەھمىيەتسىز ئىكەنلىكى بىلىنىدۇ، چۈنكى ئەزاندىن مەقسەت نامازغا چاقىـ رىش، مەسچىتتىكى كىشىلەرنى نامازغا چاقىرىشنىڭ ئەھمىيتى يوق، مەسچىتنىڭ ئىچىدە ئېيتىلغان ئەزاننى مەسچىتنىڭ سىرتىدىكىلەر ئاڭلىـ مايدۇ. بۇنى شەيخ مۇھەممەد ئىبنى ھاج «مەدخەل» ناملىق كىتابىدا بايان قىلغان.

ھافىز «فەتھۇلبارى» دېگەن كىتابتا: كىشىلەر پەيدا قىلغان جۈمە نامىزىدىن ئىلگىرى دۇئا ـ دۇرۇد ئوقۇش ئىشلىرى بەزى جايلاردا بار، بەزى جايلاردا يوق؛ بۇ جەھەتتە سەلەف سالىھ① لارغا ئەگىششنى ئەۋزەل، دەيدۇ.

بۇنىڭدىن مەلۇمكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ جۈمە ئەزىنى توغرىسىدىكى سۈننىتى شۇكى، مۇئەززىن مۇنار ئۈستىدە ئەزان ئېيتقان چاغدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنبەردە ئولتۇراتتى، خۇتبىنى ئوقۇپ بولۇپ نامازنى باشلايتتى. يۇقىرىقىدىن باشقا ھەممىسى كېيىن پەيدا بولـ غان بىدئەتلەردۇر.

ئىقامەت ئېيتىش مەسچىت ئىچىدە نامازغا چاقىرىشتۇر. ئىقامەتنىڭ ئىبارىلىرى توغرىسىدىكى رىۋايەتلەر ھەر خىل بولغاچقا، مەزھەپ ئىمامـ لىرى ئارىسىدا ئىختىلاپ بار. مۇھەممەد ئىبنى ئىدرىس شافىئى② مەزـ

---

① سەلەف سالىھ ــ ئىسلام دىنىنىڭ دەسلەپكى دەۋرلىرىدىكى توغرا مەسلەكتىكى ئۆلىمالار، كېيىنكى ئۆلىمالار خەلەف دېيىلىدۇ. ــ ت

② ئىمام مۇھەممەد ئىبنى ئىدرىس شافىئى ئىسلام دىنىدىكى مەزاھىب ئەربەئە دېيىلىدىغان مەشھۇر تۆت مەزھەپنىڭ ئۈچىنچىسى. شافىئى مەزھىپى مىسىر، ئىراق، سۈرىيە، ھىجاز، يەمەنلەرگە ۋە قىسمەن ھالدا ئافرىقا، ھىندىستان، خۇراسان قاتارلىق مەملىكەت ۋە جايلارغا تارقالغان. ــ ت

www.uyghurkitap.com

ھىبىدە « قەد قامەتىسالات » (ناماز ھازىر بولدى) سۆزى تەكرار ئېيتىلىدۇ، قالغانلىرى بىردىن ئېيتىلىدۇ. ئىمام مالىك ئىبنى ئەنەس مەزھىپىدە① ھەممىسى بىردىن ئېيتىلىدۇ . ئەبۇ ھەنىفە نوئمان مەزھىپىدە ② ھەممىسى تەكرار ئېيتىلىدۇ .

مەدىنە يەھۇدىلىرى

مۇسۇلمانلار مەككىدىكى چاغدا ، ئاللا ئۇلارنى قۇرەيش مۇشرىكلىرىغا مۇپتىلا قىلغاندەك ، مەدىنىدىمۇ ئۇلارنى بەنى قەينۇقا ، بەنى قۇرەيزە ، بەنى نەزىر قەبىللىرىنىڭ يەھۇدىلىرىغا مۇپتىلا قىلدى . يەھۇدىلار ئىسلام دىنىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇپ ، كۆرەلمەسلىك بىلەن دۈشمەنلىك ئىزھار قىلىشتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېلىشتىن ئىلگىرى ، يەھۇدىلار ئەرەب مۇشرىكلىرى بىلەن ئۇرۇشقان چاغلىرىدا ، كېلىش ئالدىدا تۇرغان پەيغەمبەر نامى بىلەن ئاللادىن ياردەم تىلەيتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كەلگەندىن كېيىن ، يەھۇدىلارنىڭ باشلىقلىرى پەيغەمبەرلىك ئەرەب مىللىتىدىن بولغان كىشىگە كەلگەنلىكىنى كۆرۈپ ،

---

① ئىمام مالىك ئىبنى ئەنەس مەزھىپى مالىكى مەزھىپىمۇ دېيىلىدۇ . بۇ مەزھەپ ئالدى بىلەن مەدىنىدە ، ئاندىن ھىجاز ، بەسرە ، مىسىر ، ماراكەش ۋە سۇدان ، نىشاپۇر ، يەمەن قاتارلىق جايلاردا تارقالغان .

② ئەبۇ ھەنىفە نوئمان كۇفەلىك بولۇپ ، ئىمام ئەزەم نامى بىلەن مەشھۇر . ئىمام ئەزەم تۆت مەزھەپ ئىچىدىكى ئەڭ بۇرۇنقى مەزھەپ بولغان ھەنەفى مەزھىپىنىڭ ئىمامى ۋە ئاساسچىسى . ئىمام ئەزەم ھىجرىيىنىڭ 80 ـ يىلى (مىلادىنىڭ 699 ـ يىلى) تۇغۇلۇپ ، ھىجرىيىنىڭ 150 ـ يىلى (مىلادىنىڭ 767 ـ يىلى) باغداتتا ۋاپات بولغان . ھەنەفى مەزھىپى ئىسلام دۇنياسىدا باشقا مەزھەپلەرگە قارىغاندا ناھايىتى كەڭ تارقالغان . ئۇ ئىراق ، مىسىر ، تۈركىيە ، پاكىستان ، ھىندىستان ۋە ئوتتۇرا ئاسىياغا تارقالغان . جۇڭگو مۇسۇلمانلىرىنىڭ تاجىكلاردىن باشقىلىرى ھەنەفى مەزھىپىدە . تۆت مەزھەپنىڭ ئاخىرقىسى ھەنبەلى مەزھىپى بولۇپ ، بۇنىڭغا ئاساس سالغۇچى ئىمام ئەھمەد ئىبنى ھەنبەل ئىدى . ئۇ ھىجرىيىنىڭ 164 ـ يىلى (مىلادىنىڭ 780 ـ يىلى) باغداتتا تۇغۇلۇپ ، 241 ـ يىلى (مىلادىنىڭ 855 ـ يىلى) باغداتتا ۋاپات بولغان . ھەنبەلى مەزھىپى ئىراق ، سۈرىيە ، مىسىر قاتارلىق جايلارغا تارقالغان ـــ ت .

ئۇنى ئىتىراپ قىلىشتىن باش تارتتى. ئۇلار ئاللانىڭ ئەلچىسى مۇھەممەد-نىڭ ئۆتكەنكى پەيغەمبەرلەرگە نازىل بولغان كىتابلارنى ئېتىراپ قىلغان ۋە بۇرمىلانغان يەرلىرىنى بايان قىلغان هالدا كەلگىنىنى كۆرۈپ تۇرۇپ، گويا بىلمەيدىغاندەك، قۇرئاننى ئىنكار قىلدى. ئىسلام دىنىنىڭ باشتا قىلغان هۆكۈملىرىنى كېيىن ئەمەلدىن قالدۇرىدۇ، دەپ ئەيىبلىدى؛ ئىنسانىنىڭ ئېهتىياجلىق نەرسىلىرىنى ئىنساندىن كۆرە ئاللانىڭ ياخشىراق بىلىدىغانلىقىنى چۈشەنمىدى.

ئىنسانىنىڭ تەبىئىتى تەرەققىياتقا مايىل. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام هېچقانداق توغرا دىنىي ئېتىقادقا ئىگە بولمىغان ئۇممى ئەرەبلەر جامائەسى ئىچىدە بىرىنچى بولۇپ مەيدانغا كەلدى. ئەقىل ئۇلارنىڭ ئارىسىدا شەرىئەت ئەهكاملىرىنىڭ تەدرىجىي شەكىللىنىشىنى تەقەززا قىلاتتى. ئاللا ئۇلارنى هاراق ئىچىش، جازانىخورلۇق قىلىش قاتارلىق ئىشلاردىن بىر يولى چەكلەپ، ناماز ئوقۇش، زاكات بېرىش قاتارلىق ئىشلارغا بىر يولى ئۇندىگەن بولسا، دىللىرى تۈرلۈك هاۋايى - هەۋەسلەرگە چۆمگەن، ناچار خاهىش، يامان ئىشلارغا بېرىلگەن نۇرغۇنلىغان بەگۋاش خەلقنىڭ بىرىمۇ ئىتائەت قىلماس ئىدى، ئەلۋەتتە. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئۇلارغا دىنىي ئەهكاملاردىن پەيدىن - پەي تەلىم بېرىپ، ئۇلارنىڭ ئەقىللىرىنى كۆندۈردى، ئۇلارنى تەربىيىلىدى. كىشىلەر ئىچىدىكى تەسىرىنىڭ چوڭقۇر بولۇشى ئۈچۈن، ئاللا دىنىي ئەهكاملارنىڭ مەيدانغا كېلىشىنى تەقەززا قىلىدىغان ۋەقەلەر يۈز بەرگەندىن كېيىن ئاندىن دىنىي ئەهكاملارنى ئوتتۇرىغا قويدى. لېكىن يەهۇدىلار ئاللانىڭ قۇدرىتىنى ئۆز خاهىشلىرىغا بويسۇندۇرماقچى بولۇشتى. ئۇلۇغ قۇرئاندا ئاللا يەهۇدىلارنىڭ ھەقىقەتتىن يىراق ئىكەنلىكىنى ئۆزلىرىمۇ بىلىدىغانلىقىنى بايان قىلىپ، ئۇلارنى مات قىلدى: «ئۇلارغا، ئاللا ئاخىرەت يۇرتىنى باشقىلارغا ئەمەس، پەقەت سىلەرگىلا خاس قىلغان بولسا، ئەگەر سىلەر راستىنلا مۇشۇنداق ئېتىقات قىلىدىغان بولساڭلار، ئۆلۈمنى ئارزۇ قىلىپ بېقىڭلار، دېگىن.» (سۈرە بەقەرە، 94 - ئايەت) ئاندىن ئاللا يەهۇدىلارنىڭ مۇنداق قىلالمىغانلىقىنى بايان قىلدى: «ئۇلار قىلغان يامان ئەمەللىرى سەۋەبلىك ئۆلۈمنى هەرگىز

ئارزۇ قىلىشمايدۇ. ئاللا زالىملارنى ئوبدان بىلىدۇ.»(سۈرە بەقەرە، 95 ــ ئا- يەت)ئەگەر يەھۇدىلار ئۆزلىرىنى توغرا دەپ تونۇيدىغان بولسا، ئۇلاردىن تەلەپ قىلىنغان ئىشلار شۇنچە ئاسان بولغاندىن كېيىن ۋە راست پەيغەم- بەرنى يالغانغا چىقىرىشقا شۇنچە ھېرىس بولغاندىن كېيىن، بۇ ئىشلارنى دەرھال ئورۇنلىغان بولاتتى. ئۇلاردىن بىرەرسىنىڭ ئېغىزدا بولسىمۇ ئۆ- لۈمنى ئارزۇ قىلغانلىقى رىۋايەت قىلىنغىنى يوق. بەنى قەينۇقا قەبىلىسىنىڭ باشلىقلىرىدىن بىرى بولغان ئابدۇللا ئىبنى سالام ئىسلام دىنىنىڭ ھەقىقىتىنى چۈشەنگەنلىكتىن، قۇرئانىنى تىڭشاپ، نەپسىنىڭ كەينىگە كىرمەي مۇسۇلمان بولدى. يەھۇدىلار ئىلگىرى ئابدۇللا ئىبنى سالامنى ئۆزلىرىنىڭ يول باشچىسى دەپ تونۇيتتى، مۇسۇلمان بولغاندىن كېيىن، ئۇنى ئەخمەق ئادەملەر قاتارىدا ھېسابلىدى. ئۇلارنىڭ تۇتقان يولى نېمە دېگەن يامان. ئىسلام دىنىغا ئۆچمەنلىك قىلىش ئۇلارنىڭ دىللىرىغا چىڭ ئورناپ كەتكەچكە، ئۇلار ئىسلام دىنىنى ئۇجۇقتۇرۇۋېتىشكە ئۇرۇندى. «گەرچە مۇشرىكلار ياقتۇرمىسىمۇ، ئاللا ئىسلام دىنىنى بارچە دىنلار ئۈستىدىن غالىپ قىلىدۇ.»

مۇناپىقلار

مەدىنە ئەرەبلىرىدىن ھەقىقەت كۆزلىرى كور بولغان بىر گۇرۇھ ئادەملەر يەھۇدىلارنىڭ ئىسلام دىنىغا قارشى تۇرۇشىغا يانتاياق بولدى. ئۇلار ھاياتىنى ساقلاش ئۈچۈن كاپىرلىقىنى يوشۇرۇن تۇتاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە ھىجرەت قىلىشتىن ئىلگىرى، مەدىنە خەلقىنىڭ باشلىقلىقىغا نامزات قىلىنغان ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەي ئىبنى سەلۇل خەزرەجى بۇ گۇرۇھقا باشچىلىق قىلاتتى. شۈبھىسىزكى، مۇسۇلمانلارغا مۇناپىقلار- نىڭ زىيىنى كاپىرلارنىڭ زىيىنىدىن چوڭراق ئىدى. چۈنكى مۇناپىقلار مۇسۇلمانلارنىڭ ئارىسىدا بولغاچقا، ئۇلارنىڭ ئىچكى سىرلىرىنى بىلىۋې- لىپ، يەھۇدىلار ۋە باشقا دۈشمەنلەرنىڭ ئارىسىدا تارقىتاتتى، بىرقانچە قېتىم شۇنداق بولغان ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ سىرتىغا

قاراپ مادارا قىلاتتى ، ئۇلارنىڭ ئىچكى ئەھۋالىنى خۇداغا قويغان ئىدى . لېكىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھېچ ئىشتا ئۇلارغا ئىشەنمەيتتى ، سىرتقا چىققان چاغلاردا ، ئەنسارلاردىن بىرىنى ئۆز ئورنىدا مەدىنىنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرۇپ تۇرۇشقا قوياتتى ، ھېچقانداق مۇناپىقلاردىن بىرىنى قويۇپ كەتمەيتتى . چۈنكى رەسۇلۇللا مۇناپىقلارنىڭ نېمە قىلىشنى بىلەتتى . شۇبھىسىزكى ، ئۇلاردىن بىرىنى ئۆز ئورنىغا قويۇپ كېتىدىغان بولسا ، ئۇلار بۇ پەيتنى مۇسۇلمانلارغا زىيان - زەخمەت يەتكۈزۈش پۇرسىتى قىلىۋالاتتى . مانا بۇ ئىسلام باشلىقلىرىنىڭ مۇھىم ئىشلاردا مۇناپىقلارغا ياكى ئىككى يۈزلىمە كىشىلەرگە ئىشەنمەسلىكلىرى ئۈچۈن مۇھىم ساۋاقتۇر .

يەھۇدىلار بىلەن كېلىشىم تۈزۈش

يۇقىرىدا بايان قىلىنغاندەك ، مەدىنىدە مۇسۇلمانلارغا قارشى يەھۇدىلار بىلەن مۇناپىقلاردىن ئىبارەت ئىككى گۇرۇھ بار ئىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇناپىقلارنىڭ سىرتىغا قاراپ مۇئامىلە قىلدى ؛ يەھۇدىلار بىلەن ئىككى تەرەپ بىر - بىرىگە چېقىلماسلىق ، زىيان - زەخمەت يەتكۈزمەسلىك ، بىر - بىرىنىڭ دۈشمىنىگە ياردەم بەرمەسلىك ، قايسى تەرەپ ھۇجۇمغا ئۇچرىسا ، شۇ تەرەپكە ياردەم بېرىش ، يەھۇدىلار ئۆز دىنىدا قېلىش مەزمۇنىدا كېلىشىم تۈزدى .

مەككىلىكلەر بىلەن ئۇرۇش قىلىشقا رۇخسەت قىلىنىشى

يۇقىرىقىلاردىن مەلۇم بولدىكى ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دىنغا زورلاش يۈزىسىدىن ھېچكىم بىلەن ئۇرۇشقىنى يوق ، پەقەت ئېغىز ئارقىلىق دەۋەت قىلىش بىلەنلا كۇپايىلەنگەن . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قۇرەيش خەلقى تەرىپىدىن بولۇۋاتقان تۈرلۈك ئازار - كۈلپەتلەرگە چىداشقا مەدەت بېرىدىغان قۇرئان ئايەتلىرىنى ئاللاتائالا نازىل قىلىپ تۇراتتى : « ئىرادىلىك پەيغەمبەرلەرگە ئوخشاش سەۋر - تاقەتلىك

بولغىن، ئۇلارغا (قەۋمىڭگە) كېلىدىغان ئازابقا ئالدىراپ كەتمىگىن.» (سۈرە ئەھقاف، 35 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دېگەن ئايەت شۇ جۈملىسىدىندۇر. ئاللا پەيغەمبىرىنىڭ ئىرادىسىنى چىڭىتىش ئۈچۈن، ئۇنىڭغا پەيغەمبەر قېرىنداشلىرىنىڭ قىسسىلىرىنى بايان قىلىپ تۇراتتى. مەككىلىكلەرنىڭ زۇلمى ھەددىدىن ئېشىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئۆلتۈرۈش سۈيىقەستىنى پىلانلىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يۇرتىنى تاشلاپ چىقىشقا مەجبۇر بولدى. مۇشرىكلار مۇسۇلمانلارنى يۇرتلىرىدىن ناھەق ھەيدەپ چىقىرىپ، مۇسۇلمانلارغا ئاۋۋال چېقىلدى.

ھىجرەتتىن كېيىن، ئاللا مۇھاجىرلارغا قۇرەيش مۇشرىكلىرى بىلەن ئۇرۇشۇشقا قۇرئاندىكى مۇنۇ ئايەت ①بىلەن رۇخسەت قىلدى: «مۇشرىكلارنىڭ زۇلمىغا ئۇچرىغانلىقى ئۈچۈن، مۇسۇلمانلارنىڭ ئۇلار بىلەن ئۇرۇش قىلىشىغا رۇخسەت قىلىندى. ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلغانلىقى ئۈچۈنلا يۇرتلىرىدىن ناھەق ھەيدەپ چىقىرىلغان مۇسۇلمانلارغا ياردەم بېرىشكە ئاللا قادىردۇر.» (سۈرە ھەج، 39 ـ ئايەت ۋە 40 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) ئاندىن، ئاللا مۇنۇ سۆزلىرى بىلەن مۇسۇلمانلارنى ئۇرۇش قىلىشقا بۇيرۇدى: «سىلەرگە ئۇرۇش ئاچقان ئادەملەرگە قارشى ئاللا يولىدا جىھات قىلىڭلار، چەكتىن ئاشماڭلار، چېكىدىن ئاشقانلارنى ئاللا دوست تۇتمايدۇ. ئۇلارنى ئۇچراتقان يەردە ئۆلتۈرۈڭلار، سىلەرنى يۇرتلىرىڭلاردىن چىقىرىۋەتكەندەك، ئۇلارنىمۇ يۇرتىدىن چىقىرىۋېتىڭلار، زىيانكەشلىك قىلىش ئۇرۇشتىنمۇ يامان. تاكى ئۇلار ئۆزلىرى ئۇرۇش ئاچمىغۇچە، مەسچىدى ھەرەمنىڭ يېنىدا ئۇلار بىلەن ئۇرۇش قىلماڭلار، ئەگەر مەسچىدى ھەرەمنىڭ يېنىدا ئۆزلىرى ئۇرۇش ئاچسا، ئۇلارنى ئۆلتۈرۈۋېرىڭلار، كاپىرلارنىڭ جازاسى شۇ. ئەگەر ئۇلار ئۇرۇشنى توختاتسا، ئاللا ھەقىقەتەن مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر. تاكى زىيانكەشلىك تۈگىگەن ۋە ئاللانىڭ دىنى يولغا قويۇلغانغا قەدەر، ئۇلار

---

① كۆپ ئايەتلىرى مەككىدە نازىل بولغان سۈرىنىڭ ئىچىدىكى مەدىنىدە نازىل بولغان ئايەت.

بىلەن ئۇرۇشۇڭلار، ئۇلار ئۇرۇشنى توختاتسا، زۇلۇم قىلغۇچىلاردىن باشقىلارغا دۈشمەنلىك قىلىشقا بولمايدۇ.»(سۈرە بەقەرە، 190 ـ ئايەتتىن 194 ـ ئايەتكىچە) شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام باشقا ئەرەب قەبىلىلىرىگە ئەمەس، قەتلا قۇرەيشكە چېقىلغان، كېيىن باشقا قەبىلىلەرمۇ قۇرەيش قەبىلىسى بىلەن تىل بىرىكتۈرۈپ مۇسۇلمانلارغا قارشى تۇرغانلىقتىن، ئاللا مۇنۇ سۆزلىرى بىلەن پۈتكۈل مۇشرىكلارغا ئۇرۇش ئېچىشقا بۇيرۇدى:« مۇشرىكلارنىڭ ھەممىسى سىلەرگە قارشى ئۇرۇش ئاچقاندەك، سىلەرمۇ ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە قارشى ئۇرۇش ئېچىڭلار.»(سۈرە تەۋبە، 36 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) شۇنىڭ بىلەن پۈتۈن مۇشرىكلارغا قارشى غازات قىلىش ئومۇملاشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ:« كىشىلەر لائىلاھە ئىللاللا دېگەنگە قەدەر، ئۇلار بىلەن ئۇرۇش قىلىشقا بۇيرۇلدۇم. ئۇلار شۇنداق دېسە، ئۇلارنىڭ جېنىغا، مېلىغا ناھەق چېقىلمايمەن. قالغان ئىشلىرى ئۈستىدە ئۇنىڭبىلەن ئاللا ئۆزى ھېسابلىشىدۇ» دېگەن سۆزىنىڭ مەزمۇنىمۇ ئەنە شۇ، يەھۇدىلار كېلىشىمنى بۇزۇپ مۇشرىكلارغا ئۇرۇشتا ياردەم بەرگىنىدە، ئاندىن ئاللا قۇرئاندىكى مۇنۇ سۆزلىرى بىلەن يەھۇدىلارغا قارشى ئۇرۇش ئېچىشقا بۇيرۇدى:« سەن مەلۇم قەۋمنىڭ كېلىشىمگە خىيانەت قىلىشىدىن قورقساڭ، كېلىشىمنى ئۇلارغا ئوچۇق تاشلاپ بەرگىن. ھەقىقەتەن ئاللا خائىنلارنى دوست تۇتمايدۇ.» (سۈرە ئەنفال، 58 ـ ئايەت)مۇسۇلمانلار ئۇلاردىن ئەمىن بولۇشلىرى ئۈچۈن، يەھۇدىلار بويسۇنغان ياكى باج تۆلىگەنگە قەدەر، ئۇلار بىلەن ئۇرۇش قىلىش پەرز قىلىندى. رەسۇلۇللا دۈشمەنلەر بىلەن تۆۋەندىكى پرىنسىپلار بويىچە ئۇرۇش قىلدى:

1) قۇرەيش مۇشرىكلىرى مۇسۇلمانلارغا ئالدى بىلەن چېقىلغانلىقى ئۈچۈن تاجاۋۇزچى ھېسابلىنىپ، تاكى مەككە ئىشغال قىلىنغان ياكى ئىككى تەرەپ ئارىسىدا ۋاقىتلىق تېچلىق توختامى تۈزۈلگەنگە قەدەر، ئۇلار بىلەن ئۇرۇشۇش ۋە ئۇلارنىڭ سودا كارۋانلىرىنى مۇسادىرە قىلىش.

2) يەھۇدىلار كېلىشىمگە خىلاپلىق قىلىپ مۇشرىكلارنىڭ تەرىپىنى ئالسا، يەھۇدىلاردىن ئەمىن بولۇش ئۈچۈن، ئۇلارنى سۈرگۈن قىلىش

ياكى ئۆلتۈرۈش .

3) بىرەر ئەرەب قەبىلىسى مۇسۇلمانلارغا تاجاۋۇز قىلسا ياكى قۇرەيشلەرگە ياردەم قىلسا ، ئۇلار بىلەن مۇسۇلمان بولغانغا قەدەر ئۇرۇش قىلىش .

4) خرىستىيان ۋە يەھۇدىلاردىن قايسى بىرى مۇسۇلمانلارغا ئالدى بىلەن چېقىلسا ، ئۇلار بىلەن تاكى ئىسلامغا باش ئەككەن ياكى ئىتائەتمەنلىك بىلەن باج تۆلىگەنگە قەدەر ئۇرۇش قىلىش ،

5) مۇسۇلمان بولغانلارنىڭ جېنىغا ، مېلىغا ناھەق چېقىلماسلىق ؛ ئۇلارنىڭ ئۆتكەندىكى ئىشلىرىنى سۈرۈشتە قىلماسلىق .

ئاللا قۇرئان كەرىمدە نۇرغۇن ئايەتلەرنى نازىل قىلىپ ، مۇسۇلمانلارنى دۈشمەنلەر بىلەن جەڭ قىلىشقا رىغبەتلەندۈردى ، جەڭدىن قاچقانلارنى ئاگاھلاندۇردى . غازات قىلغانلارنى ئاللا رىغبەتلەندۈرۈپ ، قۇرئاندا مۇنداق دېدى :« بۇ دۇنيانى ئۇ دۇنياغا تېگىشىدىغانلار ئاللا يولىدا جىھات قىلسۇن ! كىمكى ئاللا يولىدا جىھات قىلسا ، مەيلى شېھىت بولسۇن ، مەيلى غەلىبە قىلسۇن ، بىز ئۇنىڭغا كاتتا ساۋاب ئاتا قىلىمىز . » (سۈرە نىسا ، 74 ـ ئايەت) ئاللا قۇرئاندا غازاتتىن قاچقانلارنى ئاگاھلاندۇرۇپ مۇنداق دېدى :”ئى مومىنلەر ! سىلەر كاپىرلارنىڭ ھۇجۇمىغا ئۇچرىغاندا ، دۈشمەندىن قاچماڭلار . كىمكى يۆتكىلىش ياكى باشقا مۇسۇلمانلار قوشۇنىغا ياردەم بېرىش مەقسىتىدە چېكىنگەندىن باشقا ، ئارقىغا قاچىدىكەن ، ئۇ ئاللانىڭ غەزىپىگە ئۇچرايدۇ ، ئۇنىڭ جايى دەۋزەخ بولىدۇ . دەۋزەخ نېمە دېگەن يامان جاي ! » (سۈرە ئەنفال ، 16 ـ ، 17 ـ ئايەتلەر)

ئۇرۇشنىڭ باشلىنىشى

قۇرەيش خەلقىنىڭ شام بىلەن تىجارىتى بار ئىدى ، شامغا بېرىپ سودا ـ سېتىق قىلاتتى . ئۇلاردا تىجارەت بىلەن ماڭغۇچى بىر جامائە بولۇپ ، ئۇلار كارۋان دېيىلەتتى . قۇرەيش مۆتىۋەرلىرىدىن نۇرغۇن كىشىلەر مۇھاپىزەت قىلىش ئۈچۈن كارۋان بىلەن بىللە ماڭاتتى ، ئۇلار

شامغا مەدىنە ئازقىلىق باراتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام مەككە مۇشرىكلى ـ رىنىڭ ئىقتىسادىي كۈچىنى ئاجىزلىتىش ئۈچۈن كارۋاننىڭ يولىنى توسۇپ ، ماللىرىنى مۇسادىرە قىلىشنى ئويلىدى . مۇنداق قىلىشنىڭ مۇش ـ رىكلارنى جەڭدە يېڭىشكە پايدىسى بولاتتى . ئارىدا ئۇرۇشنىڭ بولۇشى چوقۇم ئىدى ، چۈنكى ئۆز دىنىدا پۈتۈن ئەرەبلەرنىڭ باشچىسى بولغان قۇرەيشلەر پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ ئۇلارنىڭ دىنىغا قارشى چىققانلىقىغا سۈكۈت قىلىپ تۇرالمايتتى .

قوشۇن ئەۋەتىش

ھىجرىيىنىڭ 1 ـ يىلى رامىزان ئېيىدا ، پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام تاغىسى ھەمزە ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىبنىڭ باشچىلىقىدا مۇھاجىرلاردىن ئوت ـ تۇز كىشىنى قۇرەيشلەرنىڭ شامدىن قايتىپ كېلىۋاتقان كارۋىنىنى توسۇشقا ئەۋەتتى ، ئاق ئەلەمنى ھەمزىنىڭ دوستى ئەبۇ مەرسەدكە تۇت ـ قۇزدى . كارۋاندا ئەبۇجەھىل باشچىلىقىدا مۇشرىكلاردىن300 كىشى بار ئىدى . ئىسلام قوشۇنى ئاتلىنىپ قىزىل دېڭىز بويىدىكى ئىس دېگەن جايغا يېتىپ بارغاندا كارۋان بىلەن ئۇچراشتى . ئىككى تەرەپ سەپ تۈزۈپ ئۇرۇشقا ھازىرلىنىپ تۇرغاندا ، جۇھەينە قەبىلىسىنىڭ باشلىقى مەجدى ئىبنى ئەمرى ئارىغا چۈشۈپ ئىككى تەرەپنى ئۇرۇشتىن توستى ، شۇنىڭ بىلەن ئۇرۇشماي قايتىپ كېتىشتى . مۇسۇلمانلارنىڭ سانى ئاز ، مۇشرىكلارنىڭ سانى كۆپ بولغانلىقتىن ، مەجدىنىڭ مەزكۇر ئىشىغا پەي ـ غەمبەر ئەلەيھسسالام رەھمەت ئېيتتى . شۇ يىلى شەۋۋال ئېيىدا ھەمزىنىڭ تاغىسىنىڭ ئوغلى ئۇبەيدە ئىبنى ھارىسنىڭ باشچىلىقىدا مۇھاجىرلاردىن 80 كىشى قۇرەيشلەرنىڭ كارۋىنىنى توسۇش ئۈچۈن ئەۋەتىلدى ، ئاق ئەلەم مىستە ئىبنى ئۇساسەگە تۇتقۇزۇلدى . قۇرەيشلەرنىڭ كارۋىنىدا ئىككى يۈز ئادەم بار ئىدى . مۇسۇلمانلار بەتنى رابىغ دېگەن جايغا يەتكەندە كارۋان بىلەن ئۇچراشتى . ئىككى ئوتتۇرىدا ئوق ئېتىشىش بولدى . مۇشرىكلار مۇسۇلمانلارنىڭ بوكتۇرمە قوشۇنى بولۇشتىن قورقۇپ قاچتى ،

www.uyghurkitap.com

مۇسۇلمانلار ئۇلارنى قوغلىمىدى. مۇشرىكلاردىن مىقدار ئىبنى ئەسۋەد، ئۇتبە ئىبنى غەزۋان مۇسۇلمانلار تەرەپكە قېچىپ كەلدى. ئۇلار بۇرۇن مۇسۇلمان بولغان بولۇپ، مۇسۇلمانلار تەرەپكە ئۆتۈۋېلىش ئۈچۈن چىققان ئىدى.

ۋاپات بولغانلار

شۇ يىلى رەسۇلۇللانىڭ ئېمىلدەش قېرىندىشى مۇھاجىر ئوسمان ئىبنى مەزئۇن قازا قىلدى. ئۇ بۇرۇنلا مۇسۇلمان بولغانلاردىن بولۇپ، ئىككىلا ھىجرەتكە قاتناشقان ئىدى. ئوسمان دەپنە قىلىنغاندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ قەۋرىسىگە سۇ چېچىشقا بۇيرۇدى، قەۋرە ئۈستىگە تاش قويغۇزدى ھەمدە شۇ تاش بىلەن قېرىندىشىمنىڭ قەۋرىسىنى تونۇۋالىمەن ۋە ئائىلەمدىن ۋاپات بولغانلارنى شۇ يەرگە دەپنە قىلىمەن، دېدى. قەۋرىلەرگە تاش قويۇشتىكى مەقسەت ئەنە شۇ ئىدى. كېيىنكى دەۋرلەردە قەۋرىلەر ئۈستىگە تۈرلۈك بىنالارنى سېلىش ۋە تۈرلۈك نەقىشلەرنى ئويۇش ئىشلىرى پەيدا بولدى، قارىغان ئادەمگە ئۇلار خۇددى بۇتقا ئوخشاش كۆرۈنىدۇ. مىيىتنىڭ ئۇرۇق-تۇغقانلىرىنىڭ قەۋرە ئۈستىگە كېلىپ تۈرلۈك مۇراسىملارنى ئۆتكۈزۈشى، كۆپىنچە مەككە مۇشرىكلىرىنىڭ بۇتخانىلاردا ئېلىپ بارىدىغان پائالىيەتلىرىگە ئوخشاپ كېتىدۇ. ئاخىرەتكە ئائىت ئىشلاردا رەسۇلۇللا قىلمىغان ئىشلارنى قىلىش قۇرۇق ئاۋارىچىلىكتۇر.

يەنە شۇ يىلى ئەنسارلاردىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بەيئەت قىلغان 12 باشلىقنىڭ بىرى، نەججار جەمەتىنىڭ باشلىقى ئەسئەد ئىبنى زۇرارە ۋاپات بولدى. ئەسئەد ئۆلگەندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نەججار جەمەتىگە باشلىق بولۇشقا ئۆزىنى ئىختىيار قىلدى، چۈنكى رەسۇلۇللانىڭ ئۇلار بىلەن خىشچىلىقى بار ئىدى. شۇ يىلى يەنە مەزكۇر باشلىقلارنىڭ بىرى بولغان بەرائىبنى مەئرۇر ۋاپات بولدى، ئىككىنچى ئەقەبە بەيئىتىدە ۋاكالىتەن سۆز قىلغان ئەنە شۇ كىشى ئىدى. بۇ يىلى

مەككە مۇشرىكلىرىدىن ۋەلىد ئىبنى مۇغىرە ئۆلدى، ۋەلىد سەكراتتىكى چېغىدا بىئارام بولدى. ئەبۇجەھىل ئۇنىڭدىن: تاغا، نېمىشقا بىئارام بولىسەن؟ دەپ سورىغاندى، ۋەلىد: ئۆلۈمدىن بىئارام بولۇۋاتقىنىم يوق، مەككىدە ئەبۇ كەبشەنىڭ ئوغلىنىڭ (رەسۇلۇللانىڭ. — ت) دىنىنىڭ ئۈستۈنلۈك قازىنىشىدىن قورقۇۋاتىمەن، دېدى. ئەبۇ سۇفيان ئۇنىڭغا: قورقما، ئۇنىڭ ئۈستۈنلۈك قازانماسلىقىغا كېپىللىك قىلىمەن، دېدى. بۇ يىلى يەنە ئاس ئىبنى ۋائىل ئۆلدى. ئاللا مۇسۇلمانلارنى بۇ ئىككى بەدبەختتىن قۇتقۇزدى.

ھىجرىينىڭ ئىككىنچى يىلى

ۋەددان غازىتى

ئىككىنچى يىلى كىرىپ 12 كۈن ئۆتكەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىدە ئورنىغا سەئد ئىبنى ئۇبادەنى قويۇپ، قۇرەيشلەرنىڭ كارۋىنىنى توسۇشقا ئاتلاندى. تاغىسى ھەمزە ئەلەمدارى ئىدى. ئۇلار ۋەددان ① دېگەن يەرگە يېتىپ كەلدى. كارۋان ئۆتۈپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن، بۇ يەردە ئۇرۇش بولمىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ قېتىمقى سەپەردە زەمۇرە جەمەتى بىلەن ئۇلارغا چېقىلماسلىق، زورلۇق تېپىلغاندا، بىر - بىرىگە ياردەم بېرىش كېلىشىمىنى تۈزدى؛ مەدىنىدىن چىقىپ 15 كۈندىن كېيىن قايتىپ كەلدى.

بەۋات غازىتى

ئۇزۇن ئۆتمەي، قۇرەيشلەرنىڭ بىر كارۋىنىنىڭ شامدىن قايتىپ كېلىۋاتقانلىقى، كارۋاندا ئۇمەييە ئىبنى خەلەف باشچىلىقىدا يۈز ئادەم، ئىككى مىڭ بەش يۈز تۆگە بارلىقى ئاڭلاندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام

---

① ۋەددان — مەككە بىلەن مەدىنىنىڭ ئارىسىدىكى بىر جاي. — ت

ئىككى يۈز مۇھاجىر بىلەن مەدىنىدىن چىقتى. ئەلەم سەئد ئىبنى ئەبۇ ۋەققاسقا تۇتقۇزۇلدى. لېكىن ئۇلار بەۋات دېگەن جايغا كەلگەندە، كارۋاننىڭ ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى ئاڭلاپ، ئۇرۇشسىز قايتىپ كەلدى. چۈنكى مۇشرىكلار ئېھتىياتچان بولۇپ، ئۆزلىرى توغرۇلۇق خەۋەرلەرنى مەدىنىلىكلەردىن يوشۇرۇن تۇتاتتى.

ئۇشەيرە غازىتى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەۋاتتىن قايتىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، قۇرەيشلەرنىڭ چوڭ كارۋىنى ئاتلاندى. بۇ كارۋاندا قۇرەيشلەرنىڭ ناھايىتى كۆپ مېلى ۋە ئەبۇ سۇفيان باشچىلىقىدا يىگىرمە نەچچە ئادەم بار ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جۇمادىيەل ئاۋۋال ئېيىدا مۇھاجىرلاردىن بىر يۈز ئەللىك كىشى بىلەن كارۋاننى توساش ئۈچۈن چىقتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىدە ئۆز ئورنىغا ئەبا سەلەمە ئىبنى ئەبدۇلئەسەدنى قويدى. ھەمزە ئەلەمدار بولدى. ئۇلار ئۇشەيرە دېگەن جايغا يېتىپ بارغاندا، كارۋاننىڭ ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى ئۇقتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ غازاتتا بەنى مۇدلىج قەبىلىسى ۋە ئۇلارنىڭ ئىتتىپاقچىلىرى بىلەن ئىتتىپاق تۈزدى، ئاندىن كارۋاننى قايتقان چېغىدا توسۇماقچى بولۇپ مەدىنىگە قايتتى.

بىرىنچى قېتىملىق بەدرى غازىتى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇشەيرىدىن قايتىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، كورز ئىبنى جابىر فىھرى مەدىنە خەلقىنىڭ ئوتلاقتىكى چارۋا ماللىرىنى تالان - تاراج قىلىپ قېچىپ كەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىدە ئورنىغا ئەنسارلاردىن زەيد ئىبنى ھارىسەنى قويۇپ، كورز ئىبنى جابىرنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ چىقتى، ئەلەمنى ئەلى ئىبنى تالىب كۆتۈردى. ئۇلار سەفۋان دېگەن جايغىچە ئارقىسىدىن قوغلاپ كەلدى. لېكىن كورز كېتىپ قالغاچقا، تۇتالماي ئۇرۇشسىز قايتىپ كەلدى. بۇ بى-

رىنچى قىتىملىق بەدرى غازىتى دەپ ئاتىلىدۇ.

قوشۇن ئەۋەتىش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شۇ يىلى رەجەپ ئېيىدا ئابدۇللا ئىبنى جەھش باشچىلىقىدا سەككىز كىشىلىك بىر قوشۇننى ئەۋەتتى. ئابدۇللاغا پېچەتلەنگەن بىر پارچە خەتنى تۇتقۇزۇپ، ئۇنى ئاتلىنىپ ئىككى كۈن ماڭغاندىن كېيىن خەتنى ئېچىپ مەزمۇنى بويىچە ئىش قىلىشقا بۇيرۇدى. ئابدۇللا ئاتلىنىپ ئىككى كۈن ماڭغاندىن كېيىن خەتنى ئېچىپ قارىدى. خەت مۇنداق ئىدى: «بۇ خېتىمنى ئوقۇپ، نەخلە دېگەن جايغا بېرىپ قۇرەيش ئەرەبلىرىنى كۆزىتىپ، ئۇلار توغرۇلۇق مەلۇمات ئېلىپ كەلگىن.» پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆز دۈشمەنلىرى بولغان مۇناپىقلار ياكى يەھۇدىلارنىڭ ئۇقۇپ قېلىپ، قۇرەيشلەرگە خەۋەر قىلىپ، قويۇشىدىن ئەنسىرەپ، بۇ مەقسەتنى مەدىنىدىكى چاغدا باشقىلارغا ئۇقتۇرمىدى. روشەنكى، قوشۇننىڭ سانى ئاز بولۇپ، دۈشمەنگە تاقابىل تۇرالمايتتى. يولدا سەئد ئىبنى ۋەققاس بىلەن ئۇتبە ئىبنى غەزۋان مىنگىشىپ كېتىۋاتقان تۆگە يوقىلىپ كەتكەنلىكتىن قوشۇندىن ئايرىلىپ قېلىشتى. قالغانلار مېڭىپ نەخلە دېگەن يەرگە يېتىپ بارغاندا، قۇرەيشلەرنىڭ كارۋىنى ئۇچرىدى. كارۋاندا ئەمىر ئىبنى ھەزرەمى، ئوسمان ئىبنى ئابدۇللا ئىبنى مۇغىرە، ئۇنىڭ قېرىندىشى نەۋفەل ۋە ھەكەم ئىبنى كەيسانلار بار ئىدى. مۇسۇلمانلار كارۋانغا ھۇجۇم قىلىپ، مالنى قولغا چۈشۈرۈش قارارىغا كەلدى ۋە رەجەپ ئېيىنىڭ ئاخىرقى كۈنى ئۇلارغا ھۇجۇم قىلىپ، ئەمىر ئىبنى ھەزرەمىنى ئۆلتۈردى. ئوسمان بىلەن ھەكەمنى ئەسىر ئالدى، نەۋفەل قېچىپ كەتتى. مۇسۇلمانلار كارۋاندىكى مالنى تۆگىلىرى بىلەن ئېلىپ قايتتى. مۇشرىكلار ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ كېلەلمىدى. مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆز دۈشمەنلىرى بولغان قۇرەيشلەردىن ئالغان تۇنجى غەنىمىتى شۇ بولدى. ئۇلار مەدىنىگە قايتىپ كەلگەندە، قۇرەيش مۇشرىكلىرى بىلەن يەھۇدىلار قوشۇننى جەڭ قىلىش

چەكلەنگەن ئايلاردا ئۇرۇش قىلدى، دەپ ئەيىپلىدى. مۇسۇلمانلارمۇ ئۇلارغا كايىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: سىلەرنى چەكلەنگەن ئايلاردا ئۇرۇش قىلىشقا بۇيرۇمىغان ئىدىم، دېدى. ئۇلار ئۇرۇش قىلغانلىقىغا پۇشايمان قىلدى. بۇ ھەقتە ئاللاتائالا بۇ ئايەتنى نازىل قىلدى «چەكلەنگەن ئايدا ئۇرۇش قىلىش توغرىسىدا سەندىن سورىشىدۇ. سەن ئۇلارغا، بۇ ئايدا ئۇرۇش قىلىش چوڭ گۇناھ، ئاللانىڭ يولىدىن توساش، ئاللاغا كۇپۇرلۇق قىلىش، مەسچىدى ھەرەمدە ئىبادەت قىلىشنى توساش، مەسچىت ھەرەمدىن ئاھالىنى ھەيدەپ چىقىرىش ئاللانىڭ نەزىرىدە تېخىمۇ چوڭ گۇنادۇر. پىتنە ـ پاسات دېگەن ئادەم ئۆلتۈرۈشتىنمۇ قاتتىق گۇنادۇر، دېگىن.» (سۈرە بەقەرە، 217 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) شۇنىڭ بىلەن ئۇرۇش قىلغانلارنىڭ قايغۇسى كۆتۈرۈلدى. مۇشرىكلار ئىككى ئەسىرنى تۆلەم بىلەن قايتۇرۇۋېلىشنى تەلەپ قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: سەئد بىلەن ئۇتبە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن شۇنداق قىلايلى، دېدى. ئۇلار قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، تۆلەم ئېلىپ ئىككى ئەسىرنى قويۇپ بەردى. ھەكەم ئىبنى كەيسان ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلىپ، مۇسۇلمانلارنىڭ يېنىدا قالدى. ئوسمان مۇسۇلمان بولماي مەككىگە قايتىپ كەتتى.

قىبلىنىڭ ئۆزگەرتىلىشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىدە تۇرغان ئون ئالتە ئاي جەريانىدا نامازنى بەيتۇلمۇقەددەسكە قاراپ ئوقۇدى، كەئبىنى قىبلە قىلىشنى خالايتتى. بۇ ھەقتە ئاسمانغا قاراپ ئاللاغا دۇئا قىلاتتى. ئۇ نامازدىكى چېغىدا، ئاللا ئۇنىڭغا قىبلىنىڭ كەئبە تەرەپكە ئۆزگەرگەنلىكىنى ۋەھيي قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازدا تۇرۇپلا قىبلىنى ئۆزگەرتىپ كەئبە تەرەپكە يۈزلەندى. ئارقىسىدىكى ناماز ئوقۇۋاتقانلارمۇ ئەگىشىپ كەئبە تەرەپكە يۈزلەندى. ئىمانى سۇس بەزى مۇسۇلمانلار مۇشۇ ۋەقە سەۋەبىدىن دىنىدىن قايتىپ كەتتى. قىبلە ئۆزگەرگەنلىكتىن، يەھۇدىلار ھەدەپ ئىسلام دىنىنى ئەيىبلىدى. ۋەھالەنكى، مەشرىق، مەغرىبنىڭ ھەممىسى

ئاللانىڭ مۈلكى بولۇپ، خالىغان ئادەمنى توغرا يولغا باشلايدىغانلىقىنى ئۇلار چۈشەنمىدى.

رامىزان روزىسىنىڭ پەرز بولۇشى

مۇشۇ يىلى شەئبان ئېيىدا، ئاللا ئىسلام دىنىدىكىلەرگە رامىزان ئېيىدا بىر ئاي روزا تۇتۇشنى پەرز قىلدى. بۇنىڭدىن ئىلگىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەرئايدا ئۈچ كۈن روزا تۇتاتتى. روزا ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسلىرىدىن ۋە ئىسلام دىنىنىڭ ئىجتىمائىي تۈزۈمنى مۇكەممەللەشتۈرىدىغان پەرزلىرىدىن بىرى. ئىنساننىڭ خۇسۇسىيىتى شۇكى، ئىنسان ئۆز نەپسىنىلا ئويلايدۇ، شەخسى مەنپەتىنىلا كۆزلەيدۇ، ئاجىز ـ مىسكىنلەرنىڭ ئېھتىياجى بىلەن كارى بولمايدۇ. ئىنسان روزا ئارقىلىق ئاچلىقنىڭ ۋە ئۇسسۇزلۇقنىڭ تەمىنى تېتىپ، كۆڭلى يۇمشايدۇ، ئەخلاقى تۈزىلىدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئاجىز ـ بىچارىلەرنىڭ بېشىنى سىلاپ، ئۇلارغا سەدىقە ـ ئېھسان قىلىدىغان بولىدۇ.

سەدىقە پىتىر①

ئاللا رامىزان روزىسىنىڭ ئارقىسىدىنلا سەدىقە پىتىرنى ۋاجىپ قىلدى. شۇڭا ئىنسان سەدىقە پىتىرنى سېخىلىق ۋە چىن كۆڭلى بىلەن بېرىدۇ.

زاكاتنىڭ پەرز قىلىنىشى

بۇ يىل ماللارغا زاكات بېرىش پەرز قىلىندى. زاكات بولسا بايلارنىڭ پۇل، مېلىنى خوراتماي، كەمبەغەل ـ مىسكىن قېرىنداشلىرىنى

① پىتىر — پۇل ـ مېلى ئائىلىسىنىڭ ئېھتىياجىدىن ئېشىپ مەلۇم مىقدارغا يەتكەن ئادەمنىڭ ئائىلىسىدىكى ھەر بىر جان ئۈچۈن كەمبەغەللەرگە بېرىشكە تېگىشلىك بەلگىلىك سەدىقە. — ت

تەمىنلەيدىغان بىردىنبىر تۈزۈم . زاكاتنىڭ ئۆلچىمى بولسا دىنار يىگىرمىگە يەتسە ، دەرھەم ① ئىككى يۈزگە يېتىپ يىل توشسا قىرىقتىن بىرنى يەنى يۈزدىن ئىككى يېرىمنى بېرىش پەرز ، يۇقىرىقىدىن كۆپ بولسا ، شۇ ئۆلچەم بويىچە ھېسابلىنىدۇ . قوي قىرىققا ، كالا ئوتتۇزغا ، تۆگە بەشكە يەتسە ، شەرىئەتنىڭ بەلگىلىمىسى بويىچە ، ئۇنىڭدىن مەلۇم مىقدارنى كەمبەغەللەرگە بېرىش پەرز . سودا ماللىرى ، دېھقانچىلىق مەھسۇلاتلىرىدىنمۇ مەلۇم مىقداردا زاكات بېرىلىدۇ . زاكاتنى ئىمام (ئىسلام خەلىپىسى) تاپشۇرۇپ ئېلىپ ، تۆۋەندىكى ئايەتتە كۆرسىتىلگەن پېقىر ۋە باشقا مۇستەھىقلەرگە تەقسىم قىلىپ بېرىدۇ : « زاكاتنى پېقىر (ھېچ نەرسىسى يوق ئادەم . ـــ ت) لارغا ، مىسكىن (ئاز-پاز نەرسىسى بولسىمۇ ، ئۆزىنىڭ ۋە ئائىلىسىنىڭ ئېھتىياجىغا يەتمەيدىغان ئادەم . ـــ ت) لەرگە ، زاكات باشقۇرغۇچىلارغا ، دىللىرىنى ئىسلامغا مايىل قىلىش كۆزدە تۇتۇلغانلارغا ، قۇللارنى ئازاد قىلىشقا ، قەرزدارلار (گۇنا ئەمەس ئىشلار ئۈستىدە مال سەرپ قىلىپ قەرزدار بولۇپ قېلىپ ، تۆلىيەلمىگەنلەر . ـــ ت)غا ، ئاللا يولىغا (غېرىب غازىلار ، غېرىپ ھاجىلار ، غېرىب مۇساپىرلارغا) ، ئىبنى سەبىل (مال ـ مۈلكىدىن ئالاقىسى ئۈزۈلۈپ پايدىلىنىش ئىمكانىيىتىدىن مەھرۇم بولغانلار . ـــ ت) لارغا بېرىشنى ئاللا پەرز قىلدى ، ئاللا ھەممىنى بىلىپ تۇرىدۇ ، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلىدۇ . » (سۈرە تەۋبە ، 60 ـ ئايەت) تەئەسسۇپتىن خالى ئەقىللىق كىشىلەر بىر قاراش بىلەنلا ، زاكات تۈزۈمى بايلارنىڭ پۇل ، مېلىنى خوراتماي ، كەمبەغەللىك بالايى ـ ئاپىتىنى ئازايتىدۇ ، دەپ ھۆكۈم قىلىدۇ . كەمبەغەللىك بالايى ـ ئاپىتى نۇرغۇن مەملىكەتلەرنىڭ يوقسۇللىرىنى دۆلەت تۈزۈمىگە قارشى چىقىشقا ، ئاۋاتلىقنى ، ئامانلىقنى بۇزىدىغان مەسىلەكلەرنى پەيدا قىلىشقا ئېلىپ كەلدى .

چوڭ بەدرى غازىتى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇرەيشلەرنىڭ شامغا ئۆتۈپ كەتكەن چوڭ

① دىنار ـــ شۇ دەۋردىكى ئالتۇن پۇل ؛ دەرھەم ـــ شۇ دەۋردىكى كۈمۈش پۇل.ـــ ت

كارۋىنىنى كۆزىتىپ تۇرغان ئىدى، بۇ كارۋاننىڭ قايتقانلىق خەۋىرىنى ئاڭلاپ، ساھابىلەرنى قوزغىتىپ: قۇرەيشلەرنىڭ كارۋىنىنىڭ ئالدىغا چىقىشقا ئاتلىنىڭلار! ئاللا كارۋاننى سىلەرگە مەرھەمەت قىلىشى مۇمكىن، دېدى. بەزىلەر پەيغەمبەر ئالەيھىسسالامنىڭ چاقىرىقىغا دەررۇ ئاۋاز قوشۇپ ھازىرلاندى. بەزىلەر، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇرۇشماقچى ئەمەس، دەپ ئويلاپ ھازىرلانمىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام داغدۇغا قىلىپ كەتمەي: ئۇلىقى تەييارلار ئاتلانسۇن، دېدى ۋە ئۇلىقى تەييار ئەمەسلەرنى كۈتمىدى، ئورنىغا مەدىنىدە ئابدۇللا ئىبنى ئۇممۇ مەكتۇمنى قويۇپ، رامىزان ئېيىنىڭ ئۈچىنچى كۈنى 313 ئادەم بىلەن ئاتلاندى. بۇلارنىڭ ئىككى يۈز قىرىق نەپىرى ئەنسارلاردىن، قالغانلىرى مۇھاجىرلاردىن ئىدى. بۇلاردا ئىككى ئات، يەتمىش تۆگە بولۇپ، نۆۋەت بىلەن مىنگىشىپ باراتتى. مۇسئەب ئىبنى ئۇمەير ئەبدەرى ئەلەمدار ئىدى. ئەبۇ سۇفيان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاتلانغانلىقىدىن خەۋەر تېپىپ، بىر ئاتلىق كىشىنى يالللاپ، ئۇنى قۇرەيش خەلقىگە خەۋەر يەتكۈزۈشكە ئەۋەتتى. قۇرەيش خەلقى ئەھۋالنى ئۇقۇپ قېنى قىزىپ، سودا كارۋىنىنى قوغداش ئۈچۈن تېز ئاتلاندى، قۇرەيشنىڭ چوڭلىرىدىن ئەبۇلەھەب ئىبنى مۇتتەلىبدىن باشقىسى چىقتى. ئەبۇلەھەب ئورنىغا ئاس ئىبنى ھىشام ئىبنى مۇغىرەنى چىقاردى. ئىمام بۇخارىنىڭ رىۋايەت قىلىشىچە، سەئد ئىبنى مۇئاز ھىجرەتتىن ئۇزۇن ئۆتمەي كەئبىنى تاۋاپ قىلغىلى بارغاندا، ئۇمەييە ئىبنى خەلەفكە: مۇسۇلمانلارنىڭ سېنى چوقۇم ئۆلتۈرىدىغانلىقىنى رەسۇلۇللادىن ئاڭلىغان ئىدىم، دېگەن. ئۇمەييە: مېنى مەككىدە ئۆلتۈرەمدىكەن؟ دەپ سورىغاندا، سەئد ئىبنى مۇئاز: بۇنى ئۇقمايمەن! دەپ جاۋاب بەرگەن. شۇنىڭ بىلەن ئۇ قاتتىق چۆچۈپ، مەككىدىن چىقماسلىققا قەسەم قىلغان بولسىمۇ، ئەبۇجەھىلنىڭ ئەيىبلىشى بىلەن، چىقىپلا قايتىپ كېرىمەن، دەپ چىققان. لېكىن ئاللانىڭ ئىرادىسى ھەممىدىن ئۈستۈن كەلدى، ئۇمەييەنىڭ رازى بولۇش ـ بولماسلىقىدىن قەتئىنەزەر، ئەجىلى ئۇنى ئۆلۈمگە سۆرەپ كەلدى. قۇرەيشلەرنىڭ بىرقانچە چوڭلىرى چىقماسلىقنى ئويلىغان بولسىمۇ، باشقىلارنىڭ ئەيىبلىشى ئارقىسىدا

ھەممىسى چىقماقچى بولدى. شۇنىڭ بىلەن ئات، تۆگىلەرگە مىنىشىپ، دېدەكلەرگە مۇسۇلمانلارنى ھەجۋى قىلدىغان ناخشىلارنى ئېيتقۇزۇپ ئالدىدا ماڭدۇرۇپ چىقىشتى. «ئۆز ۋاقتىدا شەيتان ئۇلارغا، ئەمەللىرىنى چىرايلىق كۆرسىتىپ، ھېچقانداق كىشى سىلەرنى يېڭەلمەيدۇ، مەن سىلەرگە مەدەتكار، دېدى. ئىككى قوشۇن ئۇچراشقان چاغدا، شەيتان ئارقىسىغا چېكىندى ۋە مەن سىلەردىن چېكارىگا، سىلەر كۆرمەيۋاتقاننى مەن جەزمەن كۆرۈپ تۇرۇۋاتىمەن. مەن راستىنلا ئاللادىن قورقۇۋاتىمەن، ئاللانىڭ ئازاۋى قاتتىقتۇر، دېدى.» (سۈرە ئەنفال، 48 ـ ئايەت) ئەسلىك ئادەملەرنىڭ ئىبرەت ئېلىشلىرى ئۈچۈن، ئاللا شەيتاننىڭ ئىشنى مىسال كەلتۈرۈپ، قۇرئاننىڭ ھەشر سۈرىسىدە مۇنداق دېدى: «مۇناپىقلار شەيتانغا ئوخشايدۇ. ئۆز ۋاقتىدا شەيتان ئىنسانغا: كاپىر بول، دېدى. ئىنسان كاپىر بولغاندىن كېيىن، شەيتان ئۇنىڭغا: مەن سەندىن ھەقىقەتەن چېكارىگا. مەن ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللادىن جەزمەن قورقىمەن، دېدى.» (سۈرە ھەشر، 16 ـ ئايەت) مۇشرىكلاردىن ئاتلانغانلارنىڭ سانى توققۇز يۈزئەللىك بولۇپ، ئۇلاردا ئىككى يۈز ئات، يەتتە يۈز تۆگە بار ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇشرىكلارنىڭ بۇ ھەرىكەتلىرىدىن خەۋەرسىز بولۇپ، پەقەت كارۋاننى توساش ئۈچۈنلا چىققان ئىدى؛ مەدىنىنىڭ سىرتىغا چىققاندا، قوشۇننى كۆزدىن كەچۈرۈپ، ئۇرۇش قىلالمايدىغان ئاجىز كىشىلەرنى مەدىنىگە قايتۇردى، كارۋان توغرىلىق خەۋەر ئېلىپ كېلىش ئۈچۈن ئىككى كىشىنى ئەۋەتتى. رەۋھا① دېگەن يەرگە يېتىپ بارغاندا، كارۋاننى قوغداش ئۈچۈن قۇرەيش خەلقىنىڭ ئاتلانغانلىقى مەلۇم بولدى. ئەۋەتكەن ئىككى ئادەم قۇرەيش خەلقىنىڭ ئەتە ياكى ئۆگۈن بەدرى دېگەن جايغا يېتىپ كېلىدىغانلىقىنى خەۋەر قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قوشۇننىڭ كاتتىلىرىنى يىغىپ مەسلىھەتلىشىپ: ئى خالايىق! ئاللا ماڭا كارۋان بىلەن ياكى قۇرەيش ئەسكەرلىرى بىلەن ئۇچرىشىشتىن ئىبارەت ئىككى ئىشنىڭ بىرىنى تاپ-

---

① رەۋھا ـــ مەدىنىنىڭ غەربىي جەنۇبىدا مەدىنىدىن 30 ـ 40 مىل كېلىدىغان بىر جاي.

شۇردى ، دېدى . بەزىلەرنىڭ سۆزلىرىدىن ئۇلارنىڭ غەنىيمەتكە ئىگە بو-
لۇش ئۈچۈن كارۋان بىلەن ئۇچرىشىشنى خالايدىغانلىقلىرى مەلۇم
بولدى . ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا : غازاتقا چىقىدىغانلىقىمىزنى بۇ-
رۇن دېگەن بولساڭچۇ ، تەييارلىنىپ چىقار ئىدۇق ، دېيىشتى . ئۇلارنىڭ
يۇقىرىقىدەك سۆزىگە ئاللانىڭ قۇرئاندىكى بۇ سۆزى توغرا كەلدى :« ئۆز
ۋاقتىدا ئاللا سىلەرنىڭ ئىككى گۇرۇھنىڭ بىرى بىلەن ئۇچرىشىشىڭلارغا
رۇخسەت قىلغان ئىدى . سىلەر كۈچى يوقلار بىلەن ئۇچرىشىشنى ياقتۇر-
دۇڭلار . » (سۈرە ئەنفال ، 7 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) مىقداد ئىبنى ئەسۋەد
تۇرۇپ : ئى رەسۇلۇللا ، ئاللا نېمىنى بۇيرۇغان بولسا ، شۇنى قىلغىن . ئاللا
بىلەن قەسەمكى ، بىز ساڭا بەنى ئىسرائىل مۇسا ئەلەيھىسسالامغا :« سەن
پەرۋەردىگارىڭ بىلەن بىللە بېرىپ ئۇرۇش قىلغىن ، بىز بۇ يەردە
ئولتۇرۇپ تۇرايلى »(سۈرە مائىدە ، 24 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دېگەندەك دې-
مەيمىز . بىز ئېيتىمىزكى ، سەن بىلەن بىرلىكتە بېرىپ غازات قىلىمىز .
ئەگەر بىزنى بەركولغىمادغا① غازاتقا ئېلىپ بارساڭمۇ بارىمىز ، دېدى .
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا خەيرلىك دۇئا قىلدى . پەيغەمبەر
ئەلەيھىسسالام ئەنسارلارنىڭ پىكرىنى سورىدى . ئەقەبە بەيئىتىدە ئەنسارلار
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ھىمايە قىلىشنى ئۈستىگە ئالغان بولسىمۇ ،
ئۇلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرلىكتە جەڭ قىلىشى ئېنىق
ئېيتىلمىغان ئىدى . ئەۋس قەبىلىسىنىڭ باشلىقى سەئد ئىبنى مۇئاز : ئى
رەسۇلۇللا ، بۇ سۆزنى بىزگە قارىتىپ ئېيتقان بولساڭ كېرەك ، دېدى .
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : ھەئە ، دېدى . سەئد ئىبنى مۇئاز : بىز ساڭا
ئىمان كەلتۈردۇق ، سېنىڭ پەيغەمبەرلىكىڭگە ئىشىنىپ تەستىق قىلدۇق .
ئاللا بۇيرۇغان ئىشنى ئىجرا قىلغىن ، ئاللا بىلەن قەسەمكى ، بىزنى مۇشۇ
قىزىل دېڭىزغا كىرىشكە بۇيرۇساڭ ، چوقۇم باش تارتماي كىرىمىز . سەن
ئەتىلا دۈشمەن بىلەن ئۇچراشساڭمۇ ، بىز خۇشاللىق بىلەن ساڭا
قوشۇلۇپ بارىمىز ، بىز ئۇرۇشقا چىداملىق ۋە سۇباتلىق كىشىلەرمىز .
ئىنشائاللا ، بىزلەردىن مەمنۇن بولىدىغان ئىشلارنى كۆرۈشۈڭ مۇمكىن .

---

① بەركولغىماد ـــ يەمەندىكى بىر جاينىڭ ئىسمى . ـــ ت

ئاللاغا تاپشۇرۇپ، يولۇڭنى داۋاملاشتۇرغىن، دېدى. پەيغەمبەر
ئەلەيهىسسالامنىڭ چىرايى خۇشاللىقتىن نۇرلىنىپ كەتتى. «سەھىھۇل بۇ-
خارى»دا رىۋايەت قىلىنغاندەك، پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام: خۇشخەۋەر،
ئاللا بىلەن قەسەمكى، گويا مەن مۇشرىكلارنىڭ ئۆلۈكلىرىنى كۆرگەندەك
بولۇۋاتىمەن، دېدى. بۇ سۆزدىن مۇسۇلمانلار سوقۇشنىڭ چوقۇم بولىدى-
غانلىقىنى بىلدى. ئەمەلدىمۇ شۇنداق بولدى. ئەبۇسۇفيان مۇسۇلمانلارنىڭ
چىققانلىقىنى ئاڭلاپ مېڭىۋاتقان يولىنى تاشلاپ، دېڭىز بويى بىلەن
مېڭىپ قۇتۇلغان ۋە قۇرەيشلەرگە خەت يېزىپ ئەھۋالنى مەلۇم قىلغان ھەم
قۇرەيشلەرنىڭ قايتىپ كېتىشىنى ئېيتقان ئىدى. ئەبۇجەھىل: بەدرىگە
بېرىپ ئۈچ كۈن تۇرىمىز. تۆگىلەرنى سويۇپ يەپ، مەي-پەي ئىچىپ،
پۈتۈن ئەرەبلەرگە ئۆزىمىزنى تونۇتۇپ، ئۇلارنى بىزدىن مەڭگۈ
تەپتارتىدىغان قىلمىغۇچە قايتمايمىز، دېدى. ئەخنەس ئىبنى شۇرەيق
ئىتتىپاقدىشى بولغان زۆھرە ئايمىقىغا: خۇدانىڭ مېلىڭلارنى
قۇتۇلدۇرغىنىغا شۈكرى قىلىپ قايتىڭلار، دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار
قايتىپ كەتكەنلىكتىن، بەدرى سوقۇشىغا بەنى زۆھرە، بەنى ئەدى
ئايماقلىرىدىن ھېچ كىشى قاتناشمىدى. قوشۇن بەدرى ۋادىسىنىڭ مەدى-
نىدىن يىراق تەرىپىدىكى توپىلاڭ بىر يېرىگە چۈشتى. مۇسۇلمانلار
قوشۇنى بەدرىگە يېقىنلىشىپ بارغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام دۈشمەن
ئەھۋالىنى كۆزىتىپ كېلىش ئۈچۈن ئەلى ئىبنى ئەبۇتالىب بىلەن زۇبەير
ئىبنى ئەۋۋامنى ئەۋەتتى. ئۇلار قۇرەيشنىڭ ئىككى نەپەر سۇ توشۇغۇچى-
سىغا ئۇچراپ قېلىپ، بۇ ئىككىسىنى تۇتۇپ پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ
ئالدىغا ئېلىپ كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام بۇ چاغدا ناماز ئوقۇۋا-
تاتتى، تۇتۇپ كەلگۈچىلەر ئۇلاردىن ئۆزلىرىنىڭ كىملىكىنى سورىغاندا،
ئۇلار: بىز قۇرەيشنىڭ سۇ توشۇغۇچىلىرى، دەپ جاۋاب بېرىشتى. بۇ-
نىڭغا چىنپۇتمەي، ئۇلارنى ئەبۇسۇفياننىڭ خىزمەتچىلىرى دەپ گۇمان
قىلىپ ئۇردى. ئۇلار: ھەئە، بىز ئەبۇسۇفياننىڭ خىزمەتچىلىرى، دېگەن-
دىن كېيىن قويۇۋەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام نامىزىنى ئوقۇپ بولۇپ:
ئۇلار راستىنى ئېيتقاندا ئۇردۇڭلار، يالغان ئېيتقاندا قويۇپ بەردىڭلار.

www.uyghurkitap.com

ئۇلار دەسلەپ راستىنى ئېيتقان ئىدى . ئاللا بىلەن قەسەمكى ، ئۇلار چوقۇم قۇرەيشنىڭ ئادەملىرى ، دېدى . ئاندىن ئۇلاردىن قۇرەيشلەرنىڭ قەيەردە ئىكەنلىكىنى سورىۋىدى ، ئۇلار : مۇشۇ قۇملۇقنىڭ ئارقىسىغا چۈشتى ، دەپ جاۋاب بېرىشتى . ئۇلارنىڭ سانىنى سورىغاندا ، ئۇلار ئۇقمايدىغانلىقلىرىنى ئېيتىشتى . رەسۇلۇللا : كۈنىگە قانچە تۆگە سويىدۇ ؟ دەپ سورىدى . ئۇلار : بىر كۈنى توققۇزنى ، بىر كۈنى ئوننى سويىدۇ ، دەپ جاۋاب بېرىشتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : ئۇنداق بولسا قۇرەيشلەرنىڭ سانى توققۇز يۈز بىلەن مىڭ ئارىلىقىدا ئىكەن ، دېدى . ئاندىن ئۇلاردىن قوشۇندىكى قۇرەيش چوڭلىرىنىڭ سانىنى سورىدى . ئۇلار ئۇلارنىڭ كۆپلىگىنى ئېيتىپ بەردى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇرەيش كاتتىلىرىنىڭ ئىسىملىرىنى ئاڭلاپ ، ساھابىلىرىگە قاراپ : مەككە سىلەرگە جىگەر پارىلىرىنى تاشلاپتۇ ، دېدى . مۇسۇلمانلار بۇ يەردىن قوزغىلىپ ، ۋادىنىڭ مەدىنىگە يېقىن ، سۇيى يىراق ، شورلۇق بىر يېرىگە چۈشتى . مۇسۇلمانلار ئۇسسۇزلۇقتىن تەشنا بولۇپ كەتتى ، بەزىلىرى جۇنۇپ ، بەزىلىرى تاھارەتسىز ئىدى ، شەيتان ئۇلارغا ۋەسۋەسە قىلغىلى تۇردى . ئاللانىڭ پەزلى مەرھەمىتى بولمىغان بولسا ، ئۇلارنىڭ ئىرادىسى بوشاپ كېتەتتى . شەيتان ئۇلارغا : مۇشرىكلار سىلەرنىڭ ئۇسسۇزلۇقتىن ھالسىزلىنىپ ، دەرمانسىزلىنىپ كېتىشىڭلارنى كۈتىدۇ . ئاندىن سىلەرگە خالىغىنىنى قىلىدۇ ، دېدى . شۇ ئارىدا ئاللا ئۇلارغا شۇنداق مول يامغۇر ياغدۇرۇپ بەردىكى ، جىلغىلار سۇغا توشۇپ كەتتى . سۇنى ئېچىشىپ قانغاندىن كېيىن كۆلچەكلەرگە توپلىۋېلىشتى ، قاچىلارنى توشقۇزۇۋېلىشتى ، غۇسلى قىلىشتى ، تاھارەت ئېلىشتى ، توپىلار بېسىلىپ مېڭىش ئاسانلاشتى . مۇشرىكلار ئۈچۈن بۇ يامغۇر ئاپەت بولدى . يەر پاتقاق بولۇپ كېتىپ ، ئۇلارنىڭ كۆچۈشىگە مۇمكىن بولمىدى . ئاللانىڭ قۇرئاندىكى مۇنۇ سۆزى ئەنە شۇنى كۆرسىتىدۇ :« سىلەرنى پاكىز قىلىش ، شەيتاننىڭ ۋەسۋەسىسىنى كەتكۈزۈش ، قەلبىڭلارنى تېچلاندۇرۇش ۋە قەدەمىڭلارنى مەزمۇت قىلىش ئۈچۈن ئاللا سىلەرگە بۇلۇتتىن يامغۇر ياغدۇرۇپ بەردى . » (سۈرە ئەنفال ، 11 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى)ئاللا مۇسۇل-

www.uyghurkitap.com

مانلارنىڭ يېڭىلىپ قالماسلىقلىرى ئۈچۈن دۈشمەنلىرىنى ئۇلارغا جەڭ مەيدانىدا ئاز كۆرسەتكىنىدەك، رەسۇلۇللانىڭ چۈشىدىمۇ ئۇلارنى ئاز كۆرسەتتى، ئاللانىڭ ھۆكۈمى چوقۇم ئورۇنلىنىدۇ. ئاللا قۇرئاندا مۇناپىق دەيدۇ: «ئۆز ۋاقتىدا ئاللا چۈشۈڭدە ئۇلارنى ساڭا ئاز كۆرسەتتى، ئەگەر ئاللا ئۇلارنى كۆپ كۆرسەتكەن بولسا، قورقۇپ قالاتتىڭلار ۋە بۇ ئىش توغرىسىدا جاڭجاللىشىپ قالاتتىڭلار ۋە لېكىن ئاللا سىلەرنى ساقلىدى، ئاللا كۆڭۈللەردىكىنى ئوبدان بىلىدۇ. ئاللا بولىدىغان ئىشنى بولدۇرۇش ئۈچۈن، ئۇلارنى سىلەرگە ئاز كۆرسەتتى، سىلەرنىمۇ ئۇلارغا ئاز كۆرسەتتى. ھەممە ئىش ئاللانىڭ دەرگاھىغا قايتىدۇ.»(سۈرە ئەنفال، 43-، 44-ئايەتلەر) ئاندىن مۇسۇلمانلار قوشۇنى قوزغىلىپ بەدرىدىن يىراق بىر سۇ بويىغا چۈشتى. ئەنسارلاردىن ھوباب ئىبنى مۇنزىر ناھايىتى پاراسەتلىك ئادەم ئىدى. ئۇ: ئى رەسۇلۇللا، بۇ يەرگە ئاللانىڭ بۇيرۇقى بويىچە چۈشتۇڭمۇ ياكى ئۆز رايىڭ بويىچە چۈشتۇڭمۇ؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆز رايى بويىچە چۈشكەنلىكىنى ئېيتقاندا، ئۇ: ئى رەسۇلۇللا، بۇ يەرگە چۈشۈش مۇۋاپىق ئەمەس، بىز قوزغىلىپ بەدرىنىڭ مۇشرىكلارغا يېقىن جايىدىكى سۇ بويىغا چۈشەيلى، ئۇ سۇنىڭ موللۇقىنى مەن بىلىمەن. بىر كۆل كولاپ، ئۆزىمىز ئىشلىتىدىغان سۇنى تولدۇرۇۋالايلى، باشقا قۇدۇقلارنى تىندۇرۇۋېتەيلى، مۇشرىكلار سۇدىن قىينالسۇن! دېدى. ھوبابنىڭ پىكرى ماقۇل كۆرۈلۈپ، شۇ بويىچە ئىش قىلىندى. ئەۋس قەبىلىسىنىڭ باشلىقى سەئىد ئىبنى مۇئاز: ئى رەسۇلۇللا، بىز كەپە سېلىپ سېنى ئولتۇرغۇزۇپ، ئۇلىقىڭنى تەييارلاپ قويۇپ، ئاندىن دۈشمەن بىلەن جەڭ قىلايلى. ئاللا بىزگە نۇسرەت ئاتا قىلىپ، دۈشمەن ئۈستىدىن غەلىبە قىلساق، بۇ بىزنىڭ كۈتكىنىمىز. ئۇنداق بولماي قالغاندا، سەن ئۇلىقىڭنى مىنىپ ئارقىمىزدىكى كىشىلەرنىڭ يېنىغا بېرىۋالىسەن. سېنى بىزدەكلا سۆيىدىغان ۋە ساڭا ئىتائەت قىلىدىغان نۇرغۇن كىشىلەر مەدىنىدە قېلىپ قالدى. ئۇلارنىڭ غازات قىلىش نىيىتى ۋە قىزغىنلىقى بار ئىدى. ئۇلار بۇ قېتىم دۈشمەن بىلەن غازات قىلىدىغانلىقىنى بىلگەن بولسا، ھەممىسى چىقاتتى، ئۇلار سېنى كارۋان ئۈچۈن

چىقتى دەپ ئويلىغانلىقى ئۈچۈن قېلىپ قالدى .ئاللا سېنى ئۇلار ئارقىلىق قوغدايدۇ ، ئۇلار ساڭا ساداقەتلىك كۆرسىتىدۇ ، سەن بىلەن بىللە تۇرۇپ غازات قىلىدۇ ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ياخشى مەسلىھەتكە قوشۇلدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا جەڭ مەيدانىنى كۆزىتىپ تۇرۇش ئۈچۈن دۆڭنىڭ ئۈستىگە بىر كەپە سېلىندى ، دۆڭ ئۈستىگە لەشكەرلەر يىغىلغاندىن كېيىن ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ سېپىنى تۈزىدى ، لەشكەرلەر راۋۇرۇس بولۇپ سەپ تارتىپ تۇرۇشتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇرەيشلەرگە قاراپ : ئى ئاللا ، بۇ قۇرەيش ئاھالىسى تەكەببۇرلۇق ۋە چوڭچىلىق بىلەن كېلىپ ، ساڭا قارشىلىق كۆرسەتمەكتە ۋە پەيغەمبىرىڭنى يالغانچى قىلماقتا ، ماڭا ۋەدە قىلغان ياردىمىڭنى ئاتا قىلساڭ ، دەپ دۇئا قىلدى . بۇ چاغدا جەڭ قىلىش ـ قىلماسلىق توغرىسىدا مۇشرىكلارنىڭ باشلىقلىرى ئارىسىدا ئىختىلاپ يۈز بەردى . ئۇتبە ئىبنى رەبىئە مۇشرىكلارنى جەڭ قىلىشتىن توستى ۋە ئابدۇللا ئىبنى جەھىش باشچىلىقىدىكى ئىسلام لەشكەرلىرى تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلگەن ئەمرى ئىبنى ھەزرىمىنىڭ تۆلىمىنى ۋە مۇسادىرە قىلىنغان كارۋاندىكى ماللارنى ئۆز يېنىدىن تۆلەيدىغانلىقىنى بىلدۈردى . ئەبۇجەھىل بۇنى ئۇقۇپ ، ئۆتبەنى قورقۇنچاق دەپ ئەيىبلىدى ۋە : ئەزىبرايى خۇدا ، مۇھەممەد بىلەن ئۇرۇشۇپ ، ئاللانىڭ بۇ ھەقتىكى تەقدىرىنى كۆرمىگۈچە قايتمايمىز ! دېدى . سوقۇش باشلىنىش ئالدىدا ، مۇشرىكلارنىڭ سېپىدىن ئەسۋەد ئىبنى ئابدۇئەسەد چىقىپ : ئاللاغا ۋەدە بېرىمەنكى ، چوقۇم ئۇلارنىڭ كۆلىدىن سۇ ئىچىمەن ، يا ئۇنى بۇزۇپ تاشلايمەن . مۇشۇ ئىش ئۈچۈن ئۆلىمەن ! دەپ قەسەم ئىچتى . ئۇنىڭغا قارشى ھەمزە ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىب مەيدانغا چىقىپ ، ئەسۋەدنىڭ پۇتىنى قىلىچ بىلەن ئۈزۈپ تاشلىدى . ئەسۋەد ئوڭدىسىغا يىقىلدى ۋە قەسىمنى ئورۇنلاش ئۈچۈن ئۆمىلەپ بېرىپ كۆلگە سەكرىدى . ھەمزە ئارقىسىدىن بېرىپ ئۇنى ئۆلتۈردى . بۇ چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئورنىدىن تۇرۇپ ، كىشلەرنى سۇباتلىق ، چىداملىق بولۇشقا تەرغىپ قىلدى . ئۇنىڭ سۆزلىرى ئارىسىدا مۇنۇ جۈملىمۇ بار ئىدى :« جەڭدە چىداملىق بولساڭ ، ئاللا سېنى غەم ـ قايغۇلاردىن

خالاس قىلدۇ.»

ئاندىن ئۇرۇش يەكمۇ يەك چۇشۇش ئۇسۇلى بىلەن باشلاندى. مۇشرىكلارنىڭ سېپىدىن ئۆتبە ئىبنى رەبىئە، قېرىندىشى شەيبە ۋە ئوغلى ۋەلىدلەر مەيدانغا چۈشتى. ئەنسارلاردىن ئۈچ كىشى چىققان بولسىمۇ، مۇشرىكلار: سىلەر بىلەن ئۇرۇشمايمىز، قۇرەيشلەردىن چىقسۇن دېگەنلىكتىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئۇبەيدە ئىبنى ھارىس ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىبنى بىرىنچىسىگە، ھەمزە ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىبنى ئىككىنچىسىگە، ئەلى ئىبنى ئەبۇتالىبنى ئۈچىنچىسىگە قارشى چىقاردى. ھەمزە بىلەن ئەلى ئۆز رەقىبلىرىنى ئۆلتۈردى، ئەمما ئۇبەيدە بىلەن ئۆتبە ئېلىشىپ ئىككىلىسى يارىلاندى. ئاخىرىدا ھەمزە بىلەن ئەلى ئۆتبەگە ھۇجۇم قىلىپ، ئۇنى ئۆلتۈردى. ئۇبەيدە يارىلىنىپ پاقالچىقىنىڭ يىلىكلىرى ئېقىپ تۇرغان ھالدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كەپىسىگە ئېلىپ بېرىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇبەيدەگە مۇبارەك پۇتىنى تەكىيە قىلىپ بەردى ۋە ئۇنىڭغا شەھىتلىك دەرىجىسى بىلەن بېشارەت بەردى. ئۇبەيدە: ئاللا بىلەن قەسەمكى، ئەبۇتالىب ھايات بولىدىغان بولسا ئۇنىڭ:

مۇھەممەدنى قوغدايمىز، ئەتراپىدا جان بېرىپ،
ئۇنىڭ ئۈچۈن ئەۋلاتتىن، خانۇماندىن ۋاز كېچىپ.....

دېگەن شېئىرى بويىچە ئىش قىلىشتا ئۇنىڭدىن بىزنىڭ ھەقلىقراق ئىكەنلىكىمىزنى بىلگەن بولاتتى، دېدى. موبارەزە ئاياقلاشقاندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەپلەرنىڭ ئارىسىغا كىرىپ، مۇھاجىدلار (ئىسلام جەڭچىلىرى) نى قولىدىكى كىچىك تاياق بىلەن تۈرغۇزۇشقا كىرىشتى. سەۋادنىڭ سەپتىن چىقىپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ: تۈز تۇر، سەۋاد! دەپ قورسىقىغا تاياق بىلەن نوقۇپ قويغان ئىدى. سەۋاد: ئى رەسۇلۇللا، سەن ھەققانى تۇرۇپ مېنى ئۇردۇڭ، قىساس ئالىمەن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: قىساسىڭنى ئال دەپ، سەۋادقا قورسىقىنى ئېچىپ بەردى. سەۋاد پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى قۇچاقلاپ قورسىقىنى سۆيدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنىڭ سەۋەبىنى سورىغاندا: ئى رەسۇلۇللا، ئۆلۈم ئالدىمدا

تۇرۇپتۇ، ھاياتىمنىڭ ئاخىرقى سائەتلىرىدە مېنىڭ تېنىم سېنىڭ تېنىڭگە تەگسۇن دېدىم، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەۋادقا خەيرلىك دۇئا قىلدى. ئاندىن موجاھىدلارغا: مەن بۇيرۇق قىلمىغۇچە، ھۇجۇمغا ئۆتمەڭلار. دۈشمەن سىلەرگە ھۇجۇم قىلسا، ئوق بىلەن مۇداپىئە قىلىڭلار. ئۇلار سىلەرگە قىلىچ بىلەن ھۇجۇم قىلمىغۇچە، سىلەر قىلىچ بىلەن ھۇجۇم قىلماڭلار، دەپ تەۋسىيە قىلدى ۋە ئۇلارنى چىداملىق، سۇباتلىق بولۇشقا دەۋەت قىلدى. ئاندىن بۇرادىرى ئەبۇبەكرى بىلەن كەپىگە قايتىپ باردى، كەپىنىڭ ئىشىكىدە رەسۇلۇللانى قوغداپ سەئد ئىبنى مۇئاز قىلىچىنى ئېسىپ تۇراتتى. «سەھىھۇلبۇخارى» دا رىۋايەت قىلىنىشىچە، بۇ چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دۇئا قىلدى: «ئى ئاللا، ئۆز كاپالىتىڭنى ۋە ۋەدەڭنى ئىشقا ئاشۇرۇشۇڭنى تىلەيمەن! ئى ئاللا، ئەگەر مۆمىنلەرنىڭ ھالاكىتىنى خالايدىغان بولساڭ، ساڭا زېمىندا ئىبادەت قىلغۇچىلار تۈگەپ كېتىدۇ. ئەبۇبەكرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ساڭا كىپايىكى، ئاللا قىلغان ۋەدىسىنى ئىشقا ئاشۇرىدۇ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: مۇشرىكلار توپى مەغلۇپ بولۇپ ئارقىغا قاچىدۇ» (سۈرە قەمەر، 46 ـ ئايەت) دەپ كەپىدىن چىقىپ كەلدى. ئاندىن مۇجاھىدلارنى غازاتقا رىغبەتلەندۈرۈپ: ئاللا بىلەن قەسەمكى، بۈگۈن كىمكى سەۋرچانلىق ۋە رازىمەنلىك بىلەن مۇشرىكلارغا قارشى چېكىنمەي جەڭ قىلىدىكەن، ئاللا ئۇنىڭغا جەننەت ئاتا قىلىدۇ. كىمكى بىر مۇشرىكنى ئۆلتۈرسە، ئۆلتۈرۈلگۈچىنىڭ كىيىم ـ كېچەك، قورالى شۇنىڭ بولىدۇ، دېدى. ئۆمەير ئىبنى ھەمام رەسۇلۇللانىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ: ئەجەب ياخشى گەپ ئىكەن. ئۇنداق بولسا، مەن بىلەن جەننەتنىڭ ئارىسىدا مۇشرىكلار بىلەن جەڭ قىلىپ شەھىت بولۇشلا قاپتىغۇ، دېدى ـ دە، قولىدىكى يەۋاتقان خورمىسىنى تاشلىۋېتىپ، قىلىچىنى ئېلىپ جەڭگە كىرىپ كەتتى. مۇشرىكلار بىلەن ئېلىشىپ، ئاخىرى شەھىت بولدى. جەڭ قىزىپ راسا ئەۋجىگە چىققان چاغدا، ئاللا مۇسۇلمانلارنىڭ كۆڭلىنى تىندۇرۇش ئۈچۈن، بېشارەت يۈزىسىدىن ئۇلارغا پەرىشتىلەر ئارقىلىق ياردەم بەردى. جەڭ بىرەر سائەت داۋاملاشقاندىن كېيىن، مۇشرىكلار

www.uyghurkitap.com

مەغلۇپ بولۇپ ئارقىسىغا قېچىشقا باشلىدى. مۇسۇلمانلار ئۇلارنى ئارقىسىدىن قوغلاپ ئۆلتۈردى ۋە ئەسىر ئالدى. مۇشرىكلاردىن جەمى يەتمىشچە كىشى ئۆلتۈرۈلدى. مۇشرىكلاردىن رەبىئەنىڭ ئىككى ئوغلى ئۆتبە بىلەن شەيبە ۋە ۋەلىد ئىبنى ئۆتبەلەر ئۇرۇش باشلانغان چاغدىكى مۇبارەزەدە ئۆلتۈرۈلدى. ئەبۇلبۇختەرى ئىبنى هىشام، ئەبۇ ئۇبەيدەنىڭ ئاتىسى جەرراهلارمۇ ئۆلتۈرۈلدى. ئەبۇ ئۇبەيدە چېكىنىپ ئاتىسى جەرراهتىن يىراق كەتكەن ئىدى. لېكىن جەرراھ چېكىنمىگەنلىكتىن ئوغلى ئۇنى ئۆلتۈردى. بىلال ئىبنى رىباھ، ئەممار ئىبنى ياسىر ۋە ئەنسارلاردىن بىر توپ كىشى ئۇمەييە ئىبنى خەلەف بىلەن ئۇنىڭ ئوغلى ئەلىنى ئۆلتۈردى: ئۇمەييە بولسا مەككىدىكى چاغدا بىلال بىلەن ئەممارنى كۆپ قىينىغان ئىدى. هەنزەلە ئىبنى ئەبۇسۇفيان ۋە ئەبۇجەهىل ئىبنى هىشاملارمۇ ئۆلتۈرۈلدى. ئەبۇجەهىل هىشامنىڭ مەككىدە پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامغا سالغان جاپالىرىنى ئاڭلىغان ئەنسارلاردىن ئىككى ياش بالا ئەبۇجەهىلنى يارىدار قىلدى، ئاندىن ئابدۇللا ئىبنى مەسئۇد ئۆلتۈردى. ئەلى ئىبنى ئەبۇتالىب نەۋفەل ئىبنى خۇۋەيلىدنى ئۆلتۈردى. ئەبۇ ئۇهەيمەنىڭ ئوغۇللىرى ئۇبەيدە بىلەن ئاس ئاس ئىبنى ئۇمەييەنىڭ ئوغلى سەئىدنى ئۆلتۈردى. ئۇلاردىن باشقا، مۇشرىكلاردىن يەنە نۇرغۇن كىشى ئۆلتۈرۈلدى، يەتمىش كىشى ئەسىر ئېلىندى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام قايتىپ كېلىۋېتىپ، ئۆزىنى مەككىدە ئەڭ قاتتىق مەسخىرە قىلغان ۋە هازىر ئەسىر چۈشكەن ئۇقبە ئىبنى ئەبۇ مۇئەيت بىلەن نەزىر ئىبنى هارىسنى ئۆلتۈردى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئۆلۈكلەرنى بەدرىنىڭ گوداڭلىرىغا تاشلاپ كۆمۈشكە بۇيرۇدى. مەيلى مۇسۇلمان بولسۇن، مەيلى كاپىر بولسۇن، ئۇچرىغان ئۆلۈكلەرنىڭ جەسەتلىرىنى دەپنە قىلىش پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ غازاتتىكى ئادەتلىرىدىن ئىدى. ئەڭ دەسلەپ مۇسۇلمان بولغانلاردىن ئەبۇ هۇزەيفىنىڭ دادىسىنىڭ جەسىدى گوداڭغا تاشلانغاندا، ئوغلىنىڭ چىرايىدا ئۆزگىرىش بولدى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام بۇنى تۇيۇپ، هۇزەيفىگە: ئاتاڭغا ئىچىڭ ئاغرىۋاتامدۇ نېمە؟ دەپ سورىدى. ئەبۇ هۇزەيفە: ئاللاغا قەسەمكى، ئۇنداق ئەمەس،

لېكىن مەن ئاتامنى ئەقىللىق، مۇلايىم، پەزىلەتلىك ئادەم دەپ قارايتتىم،
شۇڭا ئاللادىن ئۇنى ئىسلام دىنىغا ھىدايەت قىلىشنى ئۈمىد قىلاتتىم.
ئۇنىڭ ئىمانسىز كەتكەنلىكىگە قايغۇردۇم، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام
ئەبۇھۇزەيفىگە خەيرلىك دۇئا قىلدى. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆلۈ-
كىنى باغلاپ قويۇشقا بۇيرۇپ، مۇشرىكلارنىڭ جەسەتلىرى تاشلانغان
گوداڭنىڭ يېنىغا كېلىپ، ئۆلۈكلەرنى ئاتىلىرىنىڭ ئىسىملىرى بىلەن
قوشۇپ تووۋلاپ: ھەي پالانى پالانىنىڭ ئوغلى، ئىسلام دىنىنى قوبۇل
قىلمىغانلىقىڭلار ئۈچۈن پۇشايمان قىلىپ قايغۇرۇۋاتامسىلەر؟ بىز رەببى-
مىزنىڭ ۋەدىسىنىڭ راستلىقىنى بىلدۇق، سىلەرمۇ رەببىڭلارنىڭ
ۋەدىسىنىڭ ھەقلىقىنى بىلدىڭلارمۇ؟ دېدى. ئۆمەر: رەسۇلۇللا، جانسىز
جەسەتلەر سۆزۈڭنى ئاڭلامدۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئاللاغا
قەسەمكى، ئۇلار سىلەردىنمۇ ياخشىراق ئاڭلايدۇ، دېدى.(«سەھىھۇلبۇ-
خارى»دا رىۋايەت قىلىنىشىچە، ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا پەيغەمبەر
ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇشرىكلار كۆمۈلگەن يەرگە كېلىپ، ئەمدى بۇلار مې-
نىڭ دەۋىتىمنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى چوقۇم بىلىدۇ، دېگەنلىكىنى،
يەنە،« سەن ئۆلۈكلەرگە ۋە قەۋرىدىكىلەرگە سۆزۈڭنى ئاڭلىتالمايسەن»
دېگەن ئايەتنى ئوقۇغانلىقىنى ئېيتقان، ئاندىن ئۆزى، ئۆلتۈرۈلگەن
مۇشرىكلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋىتىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى دەۋ-
زەخقە كىرگەندە بىلىدۇ، دېگەن). ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنە
خەلقىگە خۇش خەۋەر يەتكۈزۈش ئۈچۈن، مەدىنىنىڭ كۈن چىقىش
تەرىپىگە ئابدۇللا ئىبنى رەۋاھانى، كۈن پېتىش تەرىپىگە ئۆز تۆگىسىگە
مىندۈرۈپ زەيد ئىبنى ھارىسەنى ئەۋەتتى. مەدىنىدىكى يەھۇدىلار بىلەن
مۇناپىقلار تۈرلۈك سۆز - چۆچەكلەرنى تارقىتىپ، مۇسۇلمانلارنى تەش-
ۋىشكە سېلىپ تۇرغان ئىدى. بۇ ئۇلارنىڭ ئادىتى بولۇپ، مەقسىدى
مۇسۇلمانلارنى خاتىرجەمسىزلەندۈرۈش ئىدى. ئەۋەتىلگەنلەر مۇسۇل-
مانلارنى خۇشال قىلىدىغان خۇش خەۋەرنى يەتكۈزدى. بۇ ئىش مەدىنە
خەلقىنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزى، ئوسماننىڭ ئايىلى رۇقەي-
يەنى دەپنە قىلىپ قايتىپ كېلىۋاتقان ۋاقتىغا توغرا كەلدى. ئاندىن

www.uyghurkitap.com

رەسۇلۇللا بەدرىدىن قايتماقچى بولۇپ ئاتلاندى. بۇ يەردە غەنىمەت ئېلىنغان مالنى تەقسىم قىلىش مەسىلىسى ئۈستىدە بىر قىسىم مۇسۇلمانلار ئارىسىدا ئىختىلاپ چىقتى. ياشلار: ئۇرۇشنى بىز قىلدۇق، ئولجا غەنىيمەت بىزگىلا خاس، دېيىشتى. قېرىلار: بىز سىلەرگە يۆلەنچۈك بولدۇق، غەنىيمەتتە بىزنىڭمۇ هەسسىمىز بار، دېيىشتى. بۇ ئىختىلاپ كۈچنى ئاجىزلىتىپ، دىللاردا ئاداۋەت تۇغدۇرۇپ، ئىتتىپاقلىقنى بۇزاتتى. ئاللا مۇنداق ئىختىلاپنى تۈگىتىش ئۈچۈن ئەنفال سۈرىسىنىڭ باش تەرىپىنى نازىل قىلدى: «غەنىيمەت توغرىلىق سەندىن سورىشىدۇ، سەن ئۇلارغا: غەنىيمەتلەر ئاللاغا ۋە پەيغەمبەرگە خاس؛ ئاللاغا تەقۋادارلىق قىلىڭلار، ئاراڭلارنى تۈزەڭلار، ئاللاغا ۋە پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلىڭلار، دېگىن.» (سۈرە ئەنفال، 1 ـ ئايەت) قۇرئاننىڭ نۇرى ئۇلارنىڭ دىللىرىنى يورۇتتى، ئارىدىكى نىزا تۈگەپ، ئىتتىپاق بولۇشتى. غەنىيمەتنى ئاللانىڭ ھۆكمى بويىچە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تەقسىم قىلىپ بېرىشىگە تاپشۇرۇشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام غەنىمەتنى پىيادىلەرگە، ئاتلىقلارغا پەرقلىق ئۈلۈش بىلەن تەقسىم قىلىپ بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزى ئورۇنلاشۇرغان بەزىبىر ئىشلار بىلەن بولۇپ جەڭگە چىقالمىغانلار ئۈچۈنمۇ ئوخشاش نەسىۋە قالدۇردى. بۇ چىقالمىغانلار: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىدە ئۆز ئورنىدا قالدۇرغان ئەبۇ لۇباب ئەنسارى، ئەمىر ئىبنى ئەۋف قەبىلىسى توغرىسىدا ئاگلىغان بىر ئىش ئۈچۈن ئەۋەتىلگەن هارىس ئىبنى هاتەب، رەۋھا دېگەن جايدا قوشۇنغا يېتىشەلمەي قېپقالغان هارىس ئىبنى سەممە بىلەن خەۋۋات ئىبنى جۇبەير، دۈشمەن تەرەپنىڭ ئەھۋالىنى ئۇقۇپ كېلىشكە ئەۋەتىلىپ، ئۇرۇش تۈگىگەندىن كېيىن قوشۇنغا قايتىپ كېلىشكەن تەلهە ئىبنى ئۇبەيدۇللا بىلەن سەئىد ئىبنى زەيد، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزى رۇقەييەنىڭ كېسىلىگە قاراشقا قويۇپ چىققان ئوسمان ئىبنى ئەففان، قۇبا بىلەن ئالىيە ئاھالىلىرىنى باشقۇرۇشقا قالدۇرۇلغان ئاسىم بىلەن ئەدىلەردىن ئىبارەت ئىدى. بۇندىن باشقا بەدرى سوقۇشىدا شېھىت بولغانلى14 كىشىگىمۇ ئوخشاش نەسىۋە قالدۇرۇلدى. سوقۇشنىڭ دەسلىپىدە يارىلانغان ئۇبەيدە

ئىبنى هارىس ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىبگىمۇ نەسىۋە قالدۇرۇلدى . ئۇ مۇسۇلمانلار بەدرىدىن قايتقان چاغدا قازا قىلىپ ، سەفرا دېگەن جايدا دەپنە قىلىندى .

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەدرىدىن قايتىپ مەدىنىگە يېقىنلاشقاندا ، ئۇنى قىزچاقلار داپلارنى چېلىپ ، مۇنۇ ناخشىنى ئېيتىپ قارشى ئالدى :

رەسۇلۇللا تولۇن ئايدەك چېچىپ نۇر ،
چىقىپ كەلدى سەنىيا تۇلۇۋەدادىن .
خۇداغا شۈكرى قىلماق بىزگە لازىم ،
بىرەر ئادەم قول ئۈزمىسىلا دۇئادىن .
مۇسۇلمانلارغا مەقبۇل ئۇشبۇ دىننى ،
رەسۇلۇللا ئېلىپ كەلدى خۇدادىن .

ئەسىرلەر توغرىسىدا كېڭىشىش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ، ئەسىرلەر توغرىسىدا ساھابىلەر بىلەن مەسلىھەتلەشتى . ئۆمەر ئىبنى خەتتاب : ئى رەسۇلۇللا ، بۇلار بولسا سېنىڭ پەيغەمبەرلىكىڭگە چىنپۈتمەگەن ، ساڭا قارشى ئۇرۇش قىلغان ، سېنى يۇرتۇڭدىن ھەيدەپ چىقارغانلار . مېنىڭچە ، پالانى تۇغقىنىمنى ماڭا بەر ، ئۇنى مەن ئۆلتۈرەي . ھەمزىگە قېرىندىشى ئابباسنى بەر ، ئۇنى ئۆزى ئۆلتۈرسۇن . ئەلىگە قېرىندىشى ئۇقەيلنى بەر ، ئۇنى ئۆزى ئۆلتۈرسۇن . شۇنىڭ بىلەن باشقىلار بىزلەردە مۇشرىكلارغا قارىتا مېھرى ـ شەپقەت يوقلىقىنى بىلسۇن . مېنىڭچە ، ئەسىرلەرنىڭ ھەممىسى ئۆلتۈرۈلۈشى كېرەك . بۇلار قۇرەيش قەبىلىسىنىڭ باشلىقلىرى ۋە كاتتىلىرى ، دېدى . سەئىد ئىبنى مۇئاز بىلەن ئابدۇللا ئىبنى راۋاھە بۇ پىكىرگە قوشۇلدى . ئەبۇبەكرى مۇنداق دېدى : ئى رەسۇلۇللا ، بۇلار بولسا سېنىڭ ئۆز جەمەتىڭ ۋە قەۋمىڭ . ئاللا ساڭا

نۇسرەت ئاتا قىلىپ ئۇلاردىن غالىب قىلدى. مېنىڭچە ئۇلارنى ئۆلتۈرمەي، تۆلەم ئېلىپ قويۇپ بەرسەك، ئۇلاردىن ئېلىنغان مال كاپىرلارغا قارشى تۇرۇشىمىزدا بىزنىڭ كۈچ ـ قۇۋۋىتىمىزنى ئاشۇرىدۇ. ئاللا ئۇلارنى سەن ئارقىلىق ھىدايەت قىلسا، ئۇلار ساڭا يار ـ يۆلەك بولۇشى مۇمكىن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئاللا بەزى كىشىلەرنىڭ كۆڭلىنى سۈتتىنمۇ يۇمشاق قىلىدۇ، بەزى كىشىلەرنىڭ كۆڭلىنى تاشتىنمۇ قاتتىق قىلىدۇ. ئى ئەبۇبەكرى، سەن دىلى يۇمشاقلىقتا ئىبراھىمغا ئوخشايسەن، ئىبراھىم مۇنداق دېگەن ئىدى:« كىمكى ماڭا ئەگەشىدىكەن، ئۇ مېنىڭ يولۇمدىدۇر، كىمكى ماڭا ئاسىيلىق قىلىدىكەن، سەن ھەقىقەتەن مەغپىرەت قىلغۇچىسەن، ناھايىتى كۆيۈمچانسەن. » (سۈرە ئىبراھىم، 36 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) ئى ئۆمەر، سەن خۇددى نۇھقا ئوخشايسەن، نوھ كاپىرلارغا بەد دۇئا قىلىپ مۇنداق دېگەن ئىدى:« ئى رەببىم، يەر يۈزىدە كاپىرلارنىڭ بىرىنىمۇ تىرىك قويمىغىن »(سۈرە نۇھ، 26 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەبۇبەكرى بىلەن ئۆمەرنى ماختىغاندىن كېيىن، ئەبۇبەكرىنىڭ پىكرىگە قوشۇلدى، چۈنكى ئىككىلىسىنىڭ مەقسىتى ئوخشاش بولۇپ، ئىسلام دىنىنى كۈچلەندۈرۈش، مۇشرىكلارنى مەغلۇپ قىلىش ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىگە: سىلەر ھازىر كەمبەغەل، شۇڭا ئەسىرلەرنىڭ ھېچبىرىنى تۆلەم ئالماي تۇرۇپ قويۇۋەتمەڭلار، دېدى. قۇرئەنىش خەلقى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەسىرلەرنى بىر تەرەپ قىلىش توغرىسىدىكى قارارىدىن خەۋەر تاپتى. ئۇلار بەدرى سوقۇشىدا ئۆلگەن كىشىلىرى ئۈچۈن بىر ئاي يىغا ـ زارە قىلىشقاندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ چوڭلىرى دۈشمەنگە (مۇسۇلمانلارنى دېمەكچى. ـــ ت) كۈلكە بولمىسۇن دەپ، تاكى ئىنتىقام ئالمىغۇچە، ئۆلگەنلەرگە يىغلىماسلىق قارارىغا كېلىشتى ۋە مۇسۇلمانلار تۆلەمنى كۆپ تەلەپ قىلمىسۇن دەپ، ئەسىرگە چۈشكەن ئادەملىرىنى تۆلەم بېرىپ قۇتقۇزۇۋېلىشقا ئالدىراپ كەتمەسلىكنى تەۋسىيە قىلىشتى.

www.uyghurkitap.com كىتاب تۇرپىكتى

ئەسرلەرنى تۆلەم بىلەن قۇتقۇزۇۋېلىش

مۇتتەلىب ئىبنى ۋە دائە سەھمى مۇشرىكلارنىڭ تەۋسىيسىگە قا-رىماي، مەدىنىگە يوشۇرۇن كېلىپ 4000 دەرھەم بېرىپ، دادىسىنى ئەسىرلىكتىن قۇتقۇزۇۋالدى. بۇ چاغدا قۇرەيش مۇشرىكلىرى بىر ئەسىر ئۈچۈن 1000 دەرھەمدىن 4000 دەرھەمگىچە پۇل بېرىپ، ئەسىرلىرىنى قۇتقۇزۇۋېلىشقا باشلىدى. پۇلى يوق لېكىن ئوقۇشنى، يېزىشنى بىلىدىغانلار مەدىنىلىكلەرنىڭ بالىلىرىدىن ئون بالىنى ساۋاتلىق قىلىپ قويۇش بەدىلىگە ئازاد قىلىندى. ئەسىرلەردىن تۆۋەندىكى بىر تۈركۈم كىشىلەر ئۈستىدە توختىلىپ ئۆتىمىز:

ئەمىر ئىبنى ئەبۇ سۇفيان. ئەبۇ سۇفياندىن تۆلەم بېرىپ ئوغلى ئەمرنى قۇتقۇزۇۋېلىش تەلەپ قىلىنغاندا، ئۇ باش تارتىپ: ئاللاغا قەسەم قىلىمەنكى، مۇھەممەدگە تۆلەم بېرىپ ئوغلۇمنى قۇتقۇزۇۋالمايمەن. ئوغلۇمنى نېمە قىلسا قىلسۇن، دېدى. ئەبۇ سۇفيان مەككىگە بەيتۇللانى تاۋاپ قىلىشقا بارغان سەئد ئىبنى نوئمان ئەنسارىنى كۆرۈپ قېلىپ، ئۆز ئوغلى ئەمرنىڭ بەدىلىگە ئۇنى تۇتۇۋېلىپ سولاپ قويدى، پەيغەمبەر ئە-لەيھىسسالام بۇنىڭدىن خەۋەر تېپىپ، ئەبۇ سوفياننىڭ ئوغلى ئەمر بىلەن سەئدنى ئالماشتۇردى.

ئەبۇلئاس ئىبنى رەبى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزى زەي-نەبنىڭ ئېرى ئىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇدا بولغان چاغدا، ئەبۇلئاسنىڭ ياخشى گېپىنى قىلغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن قۇ-رەيشلەر ئارىسىدا دۈشمەنلىك كۈچەيگەندە، مەككىلىكلەر ئەبۇلئاستىن ئەبۇلەھەبنىڭ ئىككى ئوغلىغا ئوخشاش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزى زەينەبنى تالاق قىلىۋېتىشنى تەلەپ قىلغاندا، ئەبۇلئاس ئۇنىماي: ئاللاغا قەسەم قىلىمەنكى، بۇ، خوتۇنۇمنى قويۇۋەتمەيمەن، قۇرەيش بويىچە ھېچ خوتۇننى ئۇنىڭغا تەڭ قىلمايمەن، دېگەن ئىدى. ئەبۇلئاس ئەسىرگە

www.uyghurkitap.com

چۇشكەندە ، زەينەب ئۇنى قۇتقۇزۇۋېلىش ئۈچۈن ، توي كېچىسى ئانىسى خەدىچە ئۇنىڭ بويىنىغا ئېسىپ قويغان مۇنچاقنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەۋەتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ مۇنچاقنى كۆرۈپ ، زەينەبگە ناھايىتى ئىچ ئاغرىتىپ ، ساھابىلىرىگە : ئەبۇلئاسنى قويۇپ بېرىپ ، مۇنچاقنى زەينەبگە قايتۇرۇپ بەرسەڭلار قانداق بولار ، دېۋىدى ، ساھابىلەر قوشۇلدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زەينەبنىڭ مەدىنىگە كۆچۈپ كېلىشىگە ئەبۇلئاسنىڭ رۇخسەت قىلىش شەرتى بىلەن ئۇنى قويۇپ بەردى . ئەبۇلئاس مەككىگە قايتىپ بېرىپ ، زەينەبنىڭ دادىسى قېشىغا كېتىشىگە رۇخسەت قىلدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئادەم ئەۋەتىپ زەينەبنى مەدىنىگە ئالدۇرۇۋالدى . ئەبۇلئاس مەككە فەتھى قىلىنىشىنىڭ ئالدىدىراق مۇسۇلمان بولغان ئىدى . بۇ چاغدا زەينەب ئەبۇلئاسقا بۇرۇنقى نىكاھ بويىچە قايتۇرۇپ بېرىلدى .

سۇھەيل ئىبنى ئەمر . ئۇ قۇرەيشلەرنىڭ پاساھەتلىك ناتىقلىرىدىن ئىدى ، لېكىن مۇسۇلمانلارغا ئازار بېرەتتى . ئۆمەر ئىبنى خەتتاب : ئى رەسۇلۇللا ، مېنى قويۇۋەت ، سۇھەيلنىڭ ئىككى چىشىنى سۇغۇرۇپ ئالاي ، ھېچقانداق جايدا زادى سېنىڭ زىيىنىڭغا سۆز قىلمىسۇن ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : كىشىنىڭ بەدىنىنى ناكا قىلمايمەن . ناكا قىلسام ، پەيغەمبەر بولۇشۇمغا قارىماي ، ئاللا مېنى ناكا قىلىدۇ . كەلگۈسىدە سۇھەيل ئىسلامنىڭ پايدىسىغا سۆز قىلىشى مۇمكىن ، دېدى . مىكرەز ئىبنى ھەفس سۇھەيل ئىبنى ئەمرنى ئەسىرگە ئالغان ئادەم بىلەن سۇھەيل ئۈچۈن بېرىلىدىغان ، تۆلەمنىڭ مىقدارىنى كېلىشكەندىن كېيىن ، سۇھەيل قويۇپ بېرىلىدىغان ، لېكىن ئۇنىڭ تۆلەم ھەققى كەلگۈچە ، ئۇنىڭ ئورنىغا مىكرەز تۇتۇپ تۇرۇلىدىغان بولدى . ئاللا پەيغەمبىرىمىزنىڭ سۇھەيل توغرۇلۇق ئالدىن ـ ئاللا قىلغان سۆزىنى ئىشقا ئاشۇردى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولغاندىن كېيىن ، قىر خەلقىگە ئوخشاشلا ، مەككە خەلقىمۇ ئىسلام دىنىدىن يېنىۋالماقچى بولغاندا ، سۇھەيل ئورنىدىن تۇرۇپ خۇداغا ھەمدۇ ـ سانا ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇرۇت ئوقۇغاندىن كېيىن مۇنداق دېدى : ھەي خالايىق ! كىمكى مۇھەممەدگە

ئىبادەت قىلماقچى بولسا، مۇھەممەد ئۆلدى، كىمكى ئاللاغا ئىبادەت قىلىدىكەن، ئاللا هايات، ئۆلمەيدۇ. ئاللانىڭ مۇنۇ سۆزىنى بىلمەمسىلەر: «سەنمۇ چوقۇم ئۆلىسەن، ئۇلارمۇ چوقۇم ئۆلىدۇ.» (سۈرە زۇمەر، 30 ـ ئايەت) ئاللا يەنە مۇنداق دېگەن: «مۇھەممەد بولسا پەقەت بىر پەيغەمبەردۇر، ئۇنىڭدىن بۇرۇن كۆپ پەيغەمبەرلەر ئۆتكەن. ئۇ ۋاپات بولسا ياكى ئۆلتۈرۈلسە، ئارقاڭلارغا يېنىۋالامسىلەر؟» (سۈرە ئال ئىمران، 144 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) ئەزبىرايى خۇدا، مەن ئېنىق بىلىمەنكى، ئىسلام دىنى قۇياش نۇرىغا ئوخشاش هەممە يەرگە تارقىلىدۇ، ئەبۇ سۇفيانغا ئالدانماڭلار، ئەبۇ سۇفيان ئىسلام دىنىنىڭ هەقلىقىنى مەندەكلا ئېنىق بىلىدۇ، لېكىن ئۇ هەسەت قىلىپ شۇنداق قىلىدۇ. رەببىڭلارغا تەۋەككۇل قىلىڭلار، ئاللانىڭ دىنى داۋاملىشىدۇ. ئاللانىڭ سۆزى هەق. ئاللانىڭ تەرىپىنى ئالغان كىشىگە ئاللا مەدەت بېرىدۇ. ئاللا دىنىنى كۈچەيتىدۇ. ئاللا سىلەرنى ئىتتىپاقلاشتۇرغاچقا، هەممىڭلاردىن ئارتۇق بولغان ئەبۇبەكرىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خەلىپىسى قىلىپ سايلىدىڭلار. بۇنىڭ بىلەن ئىسلام دىنى تېخىمۇ كۈچەيدى. كىمكى مۇرتەد بولىدىكەن، ئۇنىڭ كاللىسىنى ئالىمىز.

شۇنىڭ بىلەن كىشىلەر مۇرتەد بولۇش نىيەتلىرىدىن قايتىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۇهەيىل هەققىدە قىلغان سۆزى ئۇنىڭ مۆجىزىلىرىدىن سانىلىدۇ.

ۋەلىد ئىبنى ۋەلىدنى خالىد بىلەن هىشام تۆلەم بېرىپ قۇتقۇزۇۋالدى. ۋەلىد مەككىگە قايتىپ كېلىپ مۇسۇلمان بولدى. ئۇنىڭغا: تۆلەم بېرىشتىن ئىلگىرى مۇسۇلمان بولماسلىق بولماسمىدى؟ دېيىلگەندە، ئۇ: كىشىلەر مېنى قورقۇپ مۇسۇلمان بولدى دېمىسۇن دەپ، شۇنداق قىلدىم، دېدى. ۋەلىدنىڭ مەدىنىگە هىجرەت قىلىشىغا قېرىنداشلىرى قويمىغانلىقتىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەيتۇللانى تاۋاپ قىلىشقا بارغاندا، ۋەلىد ئۇنىڭ يېنىغا قېچىپ كەلدى.

سائىب ئىبنى يەزىد. ئۇ مۇشرىكلارنىڭ بەدرى ئۇرۇشىدىكى ئەلەمدارى ئىدى. ئۇ تۆلەم بېرىپ ئەسىرلىكتىن قۇتۇلدى. ئۇ ئىمام شا-

فئى مۇھەممەد ئىبنى ئىدرىسنىڭ بەشىنچى بوۋىسى.

ۋەھەب ئىبنى ئۆمەير جۇمەھى. ۋەھەبنىڭ دادىسى ئۆمەير بولسا قۇرەيشنىڭ شەيتانلىرىدىن بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا كۆپ ئازار ـ كۈلپەت قىلاتتى. بىر كۈنى ئۇ سەفۋان ئىبنى ئۇمەييە بىلەن بەدرى غازىتىدا باشلىرىغا كەلگەن مۇسىبەتلەرنى ئەسلەشتى. ئۆمەير: ئاللاغا قەسەمكى، ھازىر بېرەلمەيۋاتقان قەرزىم ۋە مەندىن كېيىن ئاچ قالارمىكىن دەپ ئەنسىرەۋاتقان بالا ـ ۋاقىلىرىم بولمىغان بولسا، مەدىنىگە بېرىپ مۇھەممەدنى ئۆلتۈرۈۋېتىپ كېلەتتىم. مېنىڭ ئوغلۇم ئۇلارنىڭ قولىدا ئەسىر تۇرۇۋېتۇ، دېدى. سەفۋان ئۇنىڭغا: ئۇنداق بولسا، قەرزىڭنى ۋە بالا ـ ۋاقىلىرىڭنى مەن ئۈستۈمگە ئالاي، دېدى. ئۆمەير قىلىچىنى بىلەپ زەھەر بىلەن سۇغۇرۇپ، ئاتلىنىپ مەدىنىگە كەلدى. ھەزرىتى ئۆمەر بىر تۈركۈم مۇسۇلمانلار بىلەن ئولتۇراتتى. ئۇ ئۆمەيرنىڭ قىلىچ ئاسقان ھالدا كىرىپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ: ئاللانىڭ دۈشمىنى بۇ ئىت يامان نىيەت بىلەن كەلدى، دېدى. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئاللانىڭ دۈشمىنى ئۆمەير قىلىچ ئېسىپ كەپتۇ، دەپ خەۋەر قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەزرىتى ئۆمەرگە ئۇنى ئېلىپ كىرىشنى ئېيتتى. ئۆمەر ئۇنىڭ قىلىچىنى غىلىپىدىن تۇتقان ھالدا ئېلىپ كىردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆمەرگە ئۇنى قويۇۋەت، دېدى ۋە ئۆمەيرنى يېقىن كېلىشكە بۇيرۇدى. ئۆمەير يېقىن كېلىپ: ئەتىگىنىڭلار خەيرلىك بولسۇن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: بىزگە ئاللا سېنىڭ سالىمىڭدىن ياخشىراق بولغان ئەسسالامنى ئالماشتۇرۇپ بەردى، دېدى ۋە ئۆمەيرنىڭ نېمە ئۈچۈن كەلگەنلىكىنى سورىدى. ئۆمەير: قولۇڭلاردىكى ئەسىر ئۈچۈن كەلدىم، ئۇنىڭغا ياخشىلىق قىلساڭلار، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئۇنداق بولسا، نېمىشقا قىلىچىڭنى ئېلىپ كەلدىڭ؟ دېدى. ئۆمەير: قىلىچنى ئاللا ئۇرسۇن، قىلىچ بىزگە ئەسقاتمىدى، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: راستىڭنى ئېيت، زادى نېمىشقا كەلدىڭ؟ دېدى. ئۆمەير: ئەسىر توغرۇلۇق كەلدىم، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئۇنداق ئەمەس، سەن سەفۋان بىلەن تاشتا ئولتۇرۇپ مۇنداق ـ مۇنداق گەپلەرنى قىلدىڭ

www.uyghurkitap.com

ئەمەسمۇ ؟ دېدى . ئۆمەير: سېنىڭ ئاسماندىن سۆزلىگىنىڭگە ۋە ساڭا چۈشكەن ۋەھيىگە چىنپۈتمىگەن ئىدۇق . سەفۋان بىلەن سۆزلەشكەن يەردە بىز ئىككىمىزدىن غەيرى ئادەم يوق ئىدى، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىگە : قېرىندىشىڭلار ئۆمەيرگە دىنني ئەھكام ۋە قۇرئان ئۆگىتىڭلار ، ئەسىرنى قويۇپ بېرىڭلار ، دېدى . ئۆمەير مەككىگە قايتىپ بېرىپ ، مۇسۇلمان بولغانلىقىنى جاكارلىدى .

ئەبۇ ئەزىز ئىبنى ئۆمەير . ئۇ مۇسئەد ئىبنى ئۆمەيرنىڭ قېرىندىشى بولۇپ ، ئەبۇ ئەزىزنى ئانىسى 4000 دەرھەم بېرىپ قۇتقۇزۇۋالدى .

ئاببباس ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىب . ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تاغىسى بولۇپ ، بەدرى غازىتىغا نائىلاج چىققان ئىدى . ئابباس ئەسىرگە چۈشكەندىن كېيىن ، ئۇنىڭغا ۋە قېرىندىشى ئوقەيلىگە تۆلەم بەرسە قويۇپ بېرىلىدىغانلىقى ئۇقتۇرۇلدى . ئابباس : بىز ئۇرۇشقا مەجبۇرىي چىققان تۇرساق ، نېمشقا تۆلەم بېرىدىكەنمىز ؟ دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : كۆرۈنۈشتە دۈشمەنلەر سېپىدە بولدۇڭ ئەمەسمۇ ؟ دەپ ، ئابباستىن ۋە ئوقەيلىدىن تۆلەم ئالدى . ئاببباس پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا : مېنى قۇرەيشلەرنىڭ ئىچىدە ئۆمۈرلۈك كەمبەغەل قىلىپ قويدۇڭ ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : نېمىشقا ئۇنداق بولسۇن ؟ سەن بۇ يەرگە كېلىش چېغىڭدا ئۇممۇ فەزلىنىڭ يېنىدا نۇرغۇن ماللارنى قويۇپ ، مەن ئۆلۈپ كەتسەم ، بايلىقىم ساڭا قالىدىغان بولدى ، دېمىدىڭمۇ ؟ دېدى . ئاببباس : ئاللاغا قەسەمكى ، بۇنى ھېچ ئادەم بىلمەيتتى ، دېدى . ئاببباس : ئاللاغا قەسەمكى ، بۇنى ھېچ ئادەم بىلمەيتتى ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەبباسقا قىلغان بۇ مۇئامىلىسى ئادالەتلىك ۋە باراۋەرلىكنىڭ ئەڭ يۇقىرى دەرىجىسى ئىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تاغىسىنىڭ مەجبۇرىي چىققانلىقىنى بىلىپ تۇرۇپمۇ ئۇنى كەچۈرمىدى . ۋەھالەنكى ، تاغىسىدىن باشقا راست كەمبەغەل بولغان بىر توپ كىشىلەرنى كەچۈرۈم قىلدى . ئادالەت دېگەن مۇشۇنداق بولىدۇ . بۇنىڭ ئەجەبلىنەرلىكى يوق ، چۈنكى ئاللاتائاللا قۇرئاندا : « ئى مۆمىنلەر ، ئۆزۈڭلارنىڭ ، يا ئاتا ـ ئاناڭلارنىڭ ، يا ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرىڭلارنىڭ زىيىنىغا گۇۋالىق بېرىشكە

توغرا كەلگەن تەقدىردىمۇ، گۇۋالىقتا ئاللانى كۆزدە تۇتۇپ، ئادىل بولۇڭلار.»(سۈرە نىسا، 135 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دەپ تەلىم بەرگەن ئەخلاق ئاشۇنداق ئىدى.

شائىر ئەبۇ ئۆززە جۇمەھى. ئۇ مەككىدىكى چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قاتتىق ئازار بېرەتتى. ئەسىرگە چۈشكەندىن كېيىن: ئى مۇھەممەد، مېنىڭ پېقىر، بالا ـ ۋاقىلىق ھاجەتمەن كىشى ئىكەنلىكىمنى بىلىسەن، ماڭا كەڭچىلىك قىلساڭ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا ئىلتىپات قىلىپ كەڭچىلىك قىلدى.

تۆلەم توغرىسىدا ئاللانىڭ كايىشى

ئەسىرلەردىن تۆلەم ئېلىنىپ بولغاندىن كېيىن، ئاللا بۇ توغرىدا مۇنۇ ئايەتلەرنى نازىل قىلدى:« پەيغەمبەر زېمىندا دۈشمەننى قىرماي ئەسىر (ئەسىرلەردىن تۆلەم) ئېلىش پەيغەمبەرگە دۇرۇس ئەمەس. سىلەر دۇنيا مېلىنى كۆزلەيسىلەر، ئاللا سىلەرگە ئاخىرەتنىڭ ساۋابىنى كۆزلەيدۇ. ئاللا غالىپتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. ئاللانىڭ ئىلگىرى چىقارغان ھۆكۈمى بولمىسا ئىدى، تۆلەم ئالغانلىقىڭلار ئۈچۈن زور ئازابقا دۇچار بولاتتىڭلار.»(سۈرە ئەنفال، 67 ـ، 68 ـ ئايەتلەر) ئاللا ئاللانىڭ يولىدىن مەنئىي قىلىدىغان، ئىسلام دىنىنىڭ تارقىلىشىغا توسقۇنلۇق قىلىدىغان ئەسىرلەرنى ئۆلتۈرمەي، تۆلەم ئېلىپ قويۇپ بېرىشنى مەنئىي قىلدى؛ تۆلەمدىن ئىبارەت پۇل ـ مالنى تاللىغانلىقى ئۈچۈن بەزى مۇسۇلمانلارنى ئەيىبلىدى. ئىجتىھات قىلغۇچىنىڭ مەقسىتى توغرا بولسىلا، ئىجتىھادى خاتا بولسىمۇ، ئاللانىڭ ئۇنى جازالىماسلىق توغرىسىدىكى ھۆكمى بولمىغان بولسا ئىدى، ئۇلار ئاللانىڭ ئازابىغا دۇچار بولاتتى، توغرا نىيەت بىلەن ئېلىنغان تۆلەمنى ئاللا مۇسۇلمانلارغا ھالال قىلدى. مانا بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ راست پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان ئەڭ كۈچلۈك دەلىللەرنىڭ بىرىدۇر. ئەگەر پەيغەمبەرلىك ئاللا تەرىپىدىن بولمىغان بولسا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام

كۆپچىلىك ساھابىلەرنىڭ پىكرى بويىچە ئەجرا قىلغان تۆلەم ئېلىش مەسىلىسى ئۇچۇن ئۆزىگە ئۆزى كايىمىغان بولاتتى. ئاللا نىيىتى ياخشى ئەسىرلەرگە ئۇلاردىن ئېلىنغان تۆلەم ئۇچۇن ساۋاپ بېرىشنى ۋە گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلىشنى ۋەدە قىلىپ، قۇرئاندا مۇنداق دېدى: « ئى پەيغەمبەر، قولۇڭلاردىكى ئەسىرلەرگە، ئاللا دىلىڭلاردا بىرەر ياخشىلىقنىڭ بارلىقىنى بىلسە، سىلەرگە سىلەردىن ئېلىنغان تۆلەمدىن ياخشىنەرسىلەرنى بېرىدۇ، سىلەرگە مەغپىرەت قىلىدۇ، ئاللا ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچى ۋە مېھىر - شەپقەت قىلغۇچى زاتتۇر، دېگىن. »(سۈرە ئەنفال، 70 - ئايەت) ئاللا بەدرى غازىتى ئارقىلىق ئىسلام دىنىنى غالىپ قىلدى ۋە مۇسۇلمانلارنى كۈچلەندۈردى، مۇشرىكلىككە قاتتىق زەربە بەردى، ئۇۋۇسىنى ۋەيران قىلدى. مۇسۇلمانلارنىڭ سانى ئاز، دۈشمەنلەرنىڭ سانى كۆپ بولۇپ تۇرۇقلۇق شۇنداق بولدى. دۈشمەنلەر قورال - ياراغ، تەييارلىق جەھەتلەردىن شۇنچە كۈچلۈك ۋە سان جەھەتتىن شۇنچە كۆپ تۇرۇغلۇق يەنە مۇسۇلمانلارنىڭ غەلىبە قىلىشى ئاللانىڭ ئىسلام دىنى ۋە مۇسۇلمانلارغا كۆرسەتكەن ئىلتىپاتىنىڭ ئوچۇق ئالامىتى ئىدى. ئاللا بەدرى غەلىبىسى نېمىتىنى مۇسۇلمانلارغا بايان قىلىپ، قۇرئاندا مۇنداق دېدى :« بەدرىدە سىلەرگە ئاللا مەدەت بەردى. ھالبۇكى، سىلەرنىڭ سانىڭلار ئاز ئىدى. »(سۈرە ئال ئىمران، 132 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى) بەدرى غازىتى مۇسۇلمانلار ئېلىپ بارغان ئەڭ چوڭ غازات ئىدى. بۇنىڭ بىلەن ئىسلام دىنى ئۈستۈنلۈككە ئىگە بولدى. ئىسلام نۇرى ئەتراپنى يورۇتتى. بەدرى غازىتىدا قۇرەيشلەرنىڭ چوڭلىرىدىن ئىسلام دىنىغا ئەڭ ئۆچ بولغان بىر تۈركۈم كىشىلەر ئۆلتۈرۈلدى. باشقا ئەرەبلەرنىڭ دىلىغا قورقۇنچ چۈشتى، مۇسۇلمانلارنىڭ ھەيۋىسى ئاشتى. ئۇلۇغ ئاللانىڭ بۇ ئىلتىپاتىغا شۈكرى قىلىشىمىز، بەدرى غازىتى غەلىبە قازانغان كۈننى يەنى رامىزان ئېيىنىڭ 17 - كۈنىنى بايرام قىلىپ، بۇ كۈندە ئاللانىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋە مۇسۇلمانلارغا بەرگەن نېمىتىنى ئەسلىشىمىز لازىم.

قەينۇقا غازىتى

بىر كىشىنىڭ ئىككى دۈشمىنى بولۇپ، ئۇ، بىر دۈشمىنى ئۈستىدىن غەلىبە قىلسا، ئىككىنچى دۈشمىنىنىڭ بېشىغا غەم چۈشۈپ، ئۇغسى قايناپ، ئاقىۋىتىنىڭ نېمە بولۇشىغا قارىماي، دۈشمەنلىكىنى ئاشكارىلىشى تۇرغان گەپ. بەدرى غازىتى غەلىبىلىك ئاياقلاشقاندىن كېيىن، بەنى قەينۇقا يەھۇدىيلىرىنىڭ مۇسۇلمانلار بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى ئەنە شۇنداق بولدى. ئۇلار مۇسۇلمانلار بىلەن قىلىشقان ۋەدىسىدىن يېنىۋېلىپ، دۈشمەنلىكىنى ئاشكارىلىدى ۋە ئەنسارلاردىن بىر ئايالنىڭ نومۇسىنى دەپسەندە قىلدى. بۇ ھال مۇسۇلمانلارنى ئۇلاردىن ئېھتىيات قىلىشقا، مەدىنىدە مۇسۇلمانلار بىلەن دۈشمەنلەر ئارىسىدا ئۇرۇش يۈز بەرگەن چاغلاردا يەھۇدىيلارغا ئىشىنىشكە بولمايدۇ، دېگەن تونۇشقا ئېلىپ كەلدى. ئاللا قۇرئاندا بۇ ئايەتنى نازىل قىلدى: «سەن مەلۇم قەۋمنىڭ كېلىشىمگە خىيانەت قىلىشىدىن قورقساڭ، كېلىشىمنى ئۇلارغا ئوچۇق تاشلاپ بەرگىن. ئاللا ھەقىقەتەن خائىنلارنى دوست تۇتمايدۇ.»(سۈرە ئەنفال، 59 ـ ئايەت) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەھۇدىيلارنىڭ باشلىقلىرىنى چاقىرىپ، ئۇلارغا خىيانەتنىڭ ئاقىۋىتىنىڭ ياخشى بولمايدىغانلىقىدىن ئاگاھلاندۇردى. ئۇلار: ھەي مۇھەممەد، بەدرى غازىتىدىكى غەلىبەڭدىن كۆرەڭلەپ كەتمە! قۇرەيش خەلقى بولسا ئۇرۇش قىلىشنى ئۇقمايدىغان خەلق. بىز بىلەن سوقۇشساڭ، ئاندىن بىزنىڭ كىملىكىمىزنى بىلىسەن، دېدى. بەنى قەينۇقا يەھۇدىيلىرى باتۇر ئىدى. بۇ چاغدا ئاللا قۇرئاندىكى بۇ ئايەتنى نازىل قىلدى: «كاپىرلارغا، سىلەر يېڭىلىسىلەر ۋە جەھەننەمگە توپلىنىسىلەر. جەھەننەم نېمىدېگەن يامان تۆشەك، دېگىن. ئۇرۇشۇۋاتقان گۇرۇھتا سىلەر ئۈچۈن ئىبرەت باردۇر: بىرى ئاللا يولىدا ئۇرۇشۇۋاتقانلاردۇر، يەنە بىرى كاپىرلار بولۇپ، بۇلارغا ئۇلار ئۆزلىرىدىن ئىككى ھەسسە كۆپ كۆرۈنىدۇ. ئاللا خالىغان كىشىگە ياردەم بېرىپ ئۇنى

قـوللايـدۇ . ئەقىل ئىگىسى ئۈچۈن بۇنىڭدا ھەقىقەتەن ئــىبرەت باردۇر . »
(سۈرە ئال ئىمران ، 13 ـ ئايەت) بۇ چاغدا خەزرەج قەبىلىسىنىڭ باشلىقلىرى
دىن بـىرى بـولـغـان ئۇبـادە ئىـبنى سامىت بەنى قەينۇقا يەھۇدىلىرىدىن
ئىتتىپاقداشلىق مۇناسىۋىتىنى ئۈزدى . ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەي بولسا ، دەۋر-
نىڭ ئۆزگىرىشىدىن قورقىمەن دەپ ، خەزرەج بىلەن بولغان
ئىتتىپاقداشلىقتا چىڭ تۇردى . ئاللا مۇسۇلمانلارغا تەلىم بېرىپ ، قۇرئاندا
مۇنۇ ئايەتلەرنى نازىل قىلدى :« ئى مۆمىنلەر ، يەھۇدى ۋە ناسارالارنى
دوست تۇتماڭلار ، ئۇلار بىر ـ بىرىنى دوست تۇتىدۇ . سىلەردىن كىمكى
ئۇلارنى دوست تۇتىدىكەن ، ئۇمۇ شۇلاردىندۇر . زالىم قەۋمنى ئاللا
چوقۇم ھىدايەت قىلمايدۇ . دىللىرىدا ئىللەت بارلارنىڭ بىزگە بىر پالا-
كەتچىلىك كېلىشىدىن قورقىمىز دەپ ، ئۇلار بىلەن دوست بولۇشقا
ئالدىرىغانلىقىنى كۆرىسەن . ئاللا غەلىبە ئاتا قىلىدۇ ياكى بىر ئىشنى
مەيدانغا كەلتۈرىدۇ . كۆڭلىدە يوشۇرغانلىرى ئۈچۈن ئۇلار نادامەت
چېكىدۇ . » (سۈرە مائىدە ، 51ـ ۋە 52ـ ئايەتلەر) بەنى قەينۇقا يەھۇدىلىرى
دۇشمەنلىكىنى ئاشكارىلاپ ، قورغانلىرىغا چىڭ بېكىنىۋالغان ئىدى .
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇشۇ يىلى شەۋۋال ئېيىنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا ئۇلارغا
قارشى ئاتلاندى ، ئەلەمنى تاغىسى ھەمزە كۆتۈردى ؛ مەدىنىدە ئورنىغا
ئەبۇلۇبا ئەنسارىنى قويدى ؛ بەنى قەينۇقا يەھۇدىلىرىنى ئون بەش كۈن
مۇھاسىرە قىلدى .

قەينۇقا يەھۇدىلىرىنىڭ كۆچۈپ كېتىشى

قەينۇقا يەھۇدىلىرى مۇسۇلمانلارغا تاقابىل تۇرالمايدىغانلىقىنى
بىلىپ قورققاندىن كېيىن ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن بالا ـ چاقىلىرىنى
ئېلىپ مەدىنىدىن كۆچۈپ كېتىشكە يول بېرىشىنى ، مال ـ مۈلۈكلىرىنى
مۇسۇلمانلارغا قالدۇرۇشنى سورىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ
تەلىپىنى قوبۇل قىلىپ ، ئۇلارنىڭ كۆچۈشىگە ئۇبادە ئىبنى سامىتنى
مەسئۇل قىلدى ۋە ئۇلارغا ئۈچ كۈنلۈك مۆھلەت بەردى . ئۇلار ئەزرىئات

(سۈرىيەدىكى بىر جاي) قا كۆچۈپ باردى . بىر يىل ئۆتمەي ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ھالاك بولۇپ تۈگىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ مال ـ مۈلۈكىنى بەش ھەسسىگە بولدى ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇغۇش ـ ئەقرىبالىرىغا تېگىشلىك بولغان ھەسسىنى ھاشىم جەمەتى بىلەن مۇتتەلىب جەمەتىگە بەردى . ئابدۇشەمس جەمەتى بىلەن نەۋفەل جەمەتىگە بەرمىدى . بۇنىڭ سەۋەبى سورالغاندا ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ، ھاشىم جەمەتى بىلەن مۇتتەلىب جەمەتى ئىسلام دىنىدىن ئىلگىرى ۋە كېيىن مۇشۇنداق بىر پۈتۈن ئىدى دەپ ، قولىنىڭ بارماقلىرىنى بىر ـ بىرىگە كىرىشتۈرۈپ كۆرسەتتى .

سەۋىق غازىتى

ئەبۇسۇفيان خاپا ئىدى ، چۈنكى ئۇ ئوغلى ۋە يېقىنلىرى ئۆلتۈرۈلگەن بەدرى غازىتىدا يوق ئىدى . ئەبۇسۇفيان مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىلەن ئۇرۇشمىغۇچە بېشىغا سۇ تەككۈزمەسلىككە قەسەم قىلدى ۋە قەسىمىنى ئورۇنلاش ئۈچۈن 200 كىشىلىك قوشۇن بىلەن مەدىنىگە ئاتلاندى . ئۇ مەدىنىگە يېقىنلاشقاندا ، بەنى نەزىر يەھۇدىلىرىنى مۇسۇلمانلارغا قارشى قوزغاپ ئۇلاردىن پايدىلىنىش ئۈچۈن ، ئۇلارنىڭ باشلىقى ھۇيەي ئىبنى ئەختەب بىلەن ئۇچراشماقچى بولدى ، ھۇيەي ئەبۇسۇفيان بىلەن ئۇچرىشىشنى خالىمىدى . ئاندىن ئەبۇسۇفيان سەلام ئىبنى مىشكەم بىلەن ئۇچرىشىپ ھېچ نەتىجە چىقىرالماي ، ئۇنىڭ يېنىدىن قايتىپ چىقتى ۋە مەدىنىگە بىر قانچە ئادەمنى ئەۋەتىپ ، بىر قىسىم خورما دەرەخلىرىنى كۆيدۈرۈۋەتتى ، ئەنسارلاردىن بىر كىشىگە ئۇچرىشىپ قېلىپ ئۇنى ئۆلتۈردى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەھۋالدىن خەۋەر تېپىپ ، مەدىنىگە بەشىر ئىبنى مونزىرنى ئۆز ئورنىغا قويۇپ ، زۇلھەججە ئېيىنىڭ 5 ـ كۈنى ساھابىلەردىن 200 كىشىنى ئەگەشتۈرۈپ ، ئەبۇسۇفيانىنى قوغلاپ چىقتى . ئەبۇسۇفيانلار قېچىپ كەتكەنلىكتىن ، ئارقىسىدىن يېتەلمىدى . مۇشرىكلار يۈكلىرىنى يېنىكلىتىپ تېز قېچىش ئۈچۈن ، تال-

قان قاچىلانغان تۇلۇملىرىنى تاشلاپ قاچتى ، بۇلارنى مۇسۇلمانلار غەنىيمەت ئالدى . شۇڭا بۇ غازات سەۋىق (تالقان) غازىتى دەپ ئاتالدى .

هېيت نامىزى

بۇ يىلى ئاللا ئىسلام دۇنياسىغا ئۇلۇغ هېيت نامىزىنى ئوقۇشنى بەلگىلىدى . بىر يۇرتنىڭ مۇسۇلمانلىرى هېيت نامىزى ئارقىلىق قېرىنداشلىق ، دوستلۇقنى كۈچەيتىدۇ . روزا هېيت ، قۇربان هېيت كۈنلىرى بىر يەرگە جەم بولۇشۇپ ، دىنىي ئالاقىنى مۇستەهكەملەيدۇ . پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام مۇسۇلمانلارنى بىر يەرگە يىغىپ ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇپ ، مۇسۇلمانلارنىڭ ئىتتىپاقىنى چىڭىتىش ، دۈشمەننى يېڭىشكە ئاللادىن ياردەم بېرىشنى سوراپ ئىلتىجا قىلاتتى ، ئاندىن خۇتبە ئوقۇپ ، ئۇلارنى ئىتتىپاقلىققا رىغبەتلەندۈرەتتى ، قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلىرىنى ئەسلىتىپ ئۆتەتتى . ئاندىن مۇسۇلمانلار بىر ـ بىرى بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشەتتى ، ئاندىن چىقىپ كەمبەغەل ـ ئاجىزلارغا روزا هېيتتا پىتىر ـ سەدىقىسىنى بېرەتتى ، قۇربان هېيتتا قۇربانلىق قىلاتتى ، پۈتۈن مۇسۇلمانلار خۇشاللىققا چۆمەتتى . ئاللاتائالادىن بىزنى ئىتتىپاقلاشتۇرۇشنى ، بۇرۇنقى مۇسۇلمانلارنىڭ ئىشلىرىغا بىزنىمۇ مۇۋەپپەق قىلىشنى سورايمىز .

ئەلىنىڭ فاتىمىگە ئۆيلىنىشى

بۇ يىلى ئەلى پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ قىزى فاتىمىگە ئۆيلەندى . ئەلى يىگىرمە بىر ياشتا ، فاتىمە ئون بەش ياشتا ئىدى . رەسۇلۇللانىڭ نەسلى فاتىمىنىڭ بالىلىرى هەسەن ، هۈسەين ۋە زەينەبلەردىن تارالغان . مۇشۇ يىلى پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام مەدىنىدە ئەبۇبەكرىنىڭ قىزى توققۇز ياشلىق ئائىشە بىلەن بىر تەكىگە باش قويدى .

www.uyghurkitap.com

ھىجرىيىنىڭ ئۈچىنچى يىلى

ئاللانىڭ ھۆكۈمى بويىچە، شەقى ئادەم ھامان بەختسىز بولىدۇ، ھېچ نەرسىنى سەزمەي، سۈيىقەستنى قالقان، خىيانەتنى شوئار قىلىۋالىدۇ، ئۆلگۈچە يامانلىقنى تاشلىمايدۇ. بەنى نەزىر قەبىلىسىنىڭ باشلىقى يەھۇدى كەئب ئىبنى ئەشرەف مۇسۇلمانلارنى ناھايىتى ئۆچ كۆرەتتى، ھەتتا قىلىچە تەپتارتماستىن، قۇرەيش مۇشرىكلىرىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قارشى ئۇرۇش قىلىشقا كۈشكۈرتەتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى شېئىر يېزىپ ھەجۋە قىلاتتى. مۇسۇلمانلار ئارىسىدا دۈشمەنلىك تۇغدۇرۇشقا تىرىشاتتى؛ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىشنى تۈزىگەنسېرى، بۇ بەدبەخت ئىشنى بۇزۇپ تۇراتتى.

كەئب ئىبنى ئەشرەفنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشى

كەئب ئىبنى ئەشرەف مۇسۇلمانلارنىڭ بەدرى غازىتىدىكى غەلىبىسىنى، پۇت - قوللىرى باغلاقلىق تۇرغان ئەسىرلەرنى كۆرگەندىن كېيىن، قۇرەيش مۇشرىكلىرىنىڭ يېنىغا بېرىپ، ئۆلگەنلەرگە يىغلىدى، مۇشرىكلارنى مۇسۇلمانلارغا قارشى ئۇرۇش قىلىشقا كۈشكۈرتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: كەئب ئىبنى ئەشرەف ئاللاغا ۋە ماڭا ئازار يەتكۈزۈۋاتىدۇ، ئۇنىڭغا كىم تېتىيدۇ، دېدى. ئەنسارلارنىڭ ئەۋس قەبىلىسىدىن مۇھەممەد ئىبنى مەسلەمە: كەئبنى ئۆلتۈرۈشۈمنى خالامسەن؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ھەئە، دەپ جاۋاب بەردى. ئىبنى مەسلەمە: ئۇنداق بولسا، كەئبنى جايلىۋېتىشىمگە ئىجازەت قىلغىن ۋە ئۇنى ئىشەندۈرۈش ئۈچۈن مېنىڭ بەزى يالغان سۆزلەرنى قىلىشىمغا ئىجازەت قىلغىن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىجازەت قىلدى. ئىبنى مەسلەمە تۆت كىشىنى ھەمرا قىلىپ كەئبنىڭ ئالدىغا كېلىپ: بۇ ئادەم (رەسۇلۇللانى دېمەكچى. — ت) بىزدىن تولا ئىئانە سوراپ پۇللىرىمىز تۈگىدى، سەندىن قەرز سوراپ كەلدۇق، دېدى. كەئب: ئۇنىڭدىن زې-

رىكىسلەر دېمىدىمۇ، دېدى. ئىبنى مەسلەمە: ئۇنىڭغا ئەگىشىپتۇق،
هازىرچە تاشلىۋەتمەي تۇرايلى. ئۇنىڭ كېيىنكى ئەھۋالىغا قاراپ بىر ئىش
قىلارمىز. بىزگە بىر ياكى ئىككى تۆگە خورما قەرز بەرگىن، دېدى. كە-
ئىب: بولىدۇ، لېكىن ماڭا بىر نەرسىنى گۆرەگە قويۇشۇڭلار كېرەك،
دېدى. ئىبنى مەسلەمە: نېمىنى گۆرەگە قويۇشۇمىزنى خالايسەن؟ دېدى.
كەئىب: ئاياللىرىڭلارنى قويۇڭلار، دېدى. ئىبنى مەسلەمە: سەن ئەرەب
ئىچىدە ئەڭ چىرايلىق ئادەم تۇرساڭ، قانداقمۇ ئاياللارنى قويغىلى بولىدۇ،
دېدى. ئۇنداق بولسا، ئوغۇللىرىڭلارنى قويۇڭلار، دېدى. ئىبنى مەسلەمە:
بىر ـ ئىككى تۆگە خورما ئۈچۈن ئوغۇللىرىنى گۆرەگە قويدى دەپ،
باشقىلار بىزنى تىللايدۇ، بۇ بىز ئۈچۈن ئەيىب. ساڭا قوراللىرىمىزنى
گۆرەگە قويايلى، دېدى. كەئىب بۇنىڭغا ماقۇل بولۇپ، كېچىدە كېلىشكە
ۋەدىلەشتى. ئىبنى مەسلەمە كەئىبنىڭ ئىملدەش قېرىندىشى ئەبۇ نائىلە
قاتارلىق تۆت كىشى بىلەن كەئىبنىڭ ئۆيىگە باردى. مەسلەمە كەئىبنى
توۋلىدى. كەئىب چىقماقچى بولغاندا، ئايىلى: سەن دۈشمەنلىك ئادەم
تۇرساڭ، بۇ چاغدا نەگە بارىسەن؟ دېدى. كەئىب: ئىبنى مەسلەمە
مېنىڭ قېرىندىشىمنىڭ ئوغلى، ئەبۇنائىلە بولسا ئىملدەش قېرىندىشىم بو-
لىدۇ. مەرد ئادەم كېچىدە جەڭگە چاقىرىلسىمۇ باش تارتمايدۇ، دېدى.
ئىبنى مەسلەمە ھەمراھلىرىغا: كەئىب چىققاندا، مەن ئۇنى پۇرىغان بولۇپ
چېچىدىن تۇتىمەن، بېشىنى ئوبدان تۇتۇۋالغىنىمدىن كېيىن، سىلەر
ئۇنىڭغا قىلىچ سېلىڭلار، دېدى. كەئىب قىلىچنى ئاسقان ھالدا چىقتى.
ئۇنىڭ بەدىنىدىن ئىپارنىڭ ھىدى كېلىپ تۇراتتى. مەسلەمە:
بۈگۈنكىدەك خۇش بۇيلۇقنى كۆرمىگەن ئىدىم. بېشىڭنى پۇراۋېلىشىمغا
رۇخسەت قىلساڭ، دېۋىدى، كەئىب بېشىنى تۇتۇپ بەردى. ئىبنى
مەسلەمە ئۇنىڭ بېشىنى پۇرىغان بولۇپ تۇتۇۋالغاندىن كېيىن: ئۆلتۈ-
رۈڭلار! دەپ توۋلىدى. شېرىكلىرى كەئىب ئىبنى ئەشرەفنى ئۆلتۈردى.
ئاللا ئۇنىڭ يامانلىقىدىن مۇسۇلمانلارنى قۇتقۇزدى. كەئىبنىڭ ئۆلتۈرۈل-
گەنلىكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يەتكۈزۈلدى. بۇ بەدبەخت شۇ يىلى
رەبىئۇل ئەۋۋەلدە ئۆلتۈرۈلدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىرەر باشلىقنىڭ سۈيقەستلىك ھەركەتىنى ۋە ئۇرۇش قىلىش يامان نىيىتى بارلىقىنى بىلىپ قالسا، ئادەم ئەۋەتىپ ئۇنى ئۇجۇقتۇرۇۋېتەتتى. يەھۇدى ئەبۇ ئەفكى كەئىب ئىبنى ئەشرەفكە ئوخشاش يامان ئادەم بولغاچقا، رەسۇلۇللا تەرىپىدىن ئۇجۇقتۇرۇۋېتىلگەن.

غەتەفان غازىتى

غەتەفان قەبىلىسىدىن بەنى سەئلەبە ۋە مۇھارىب ئۇرۇغلىرىنىڭ دۇئسۇر ئىسىملىك باشلىقىنىڭ يېتەكچىلىكىدە مەدىنىنى تالان ـ تاراج قىلماقچى بولغانلىقى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاڭلاندى. ئۇلارنىڭ تاجاۋۇزىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رەبىئۇلئەۋۋەلنىڭ 12 ـ كۈنى 450 نەپەر ئادەم بىلەن مەدىنىدىن ئاتلاندى. مەدىنىدە ئورنىغا ئوسمان ئىبنى ئەففاننى قويدى. دۈشمەنلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاتلانغانلىقىنى ئاڭلاپ قېچىپ، تاغلارنىڭ چوققىلىرىغا چىقىۋالدى. مۇسۇلمانلار يۈرۈش قىلىپ، زائەمرى دېگەن سۇنىڭ بويىغا كېلىپ چۈشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يامغۇردا ھۆل بولۇپ كەتكەن كىيىملىرىنى سېلىۋېتىپ، بىر تۈپ دەرەخنىڭ ئاستىغا كېلىپ دەم ئېلىۋاتاتتى. مۇسۇلمانلار دەم ئېلىش ئۈچۈن تارىلىپ كەتكەن ئىدى. بۇ چاغدا دۇئسۇر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى كۆرۈپ قېلىپ تاغدىن چۈشۈپ، قىلىچىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بېشىغا تەڭلەپ: ھەي مۇھەممەد! سېنى مەندىن كىم قۇتقۇزالايدۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئاللا قۇتقۇزىدۇ، دېدى. شۇنىڭ بىلەن دۇئسۇرنى سۇر بېسىپ، قولىدىن قىلىچ چۈشۈپ كەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قىلىچنى قولىغا ئېلىپ، دۇئسۇرغا: سېنى مەندىن كىم قۇتقۇزالايدۇ؟ دېۋىدى، دۇئسۇر: ھېچ ئادەم قۇتقۇزالمايدۇ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى كەچۈردى. شۇنىڭ بىلەن دۇئسۇر مۇسۇلمان بولۇپ، قەۋمىنىمۇ مۇسۇلمان بولۇشقا دەۋەت قىلدى. ئاللا دۇئسۇرنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئۆچ

كۆرىدىغان ۋە كىشىلەرنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قارشى ئۇرۇشقا قوز-
غايدىغان دىلىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى سۆيىدىغان ۋە كىشىلەرنى
ئىسلامغا ئۈندەيدىغان دىلغا ئۆزگەرتتى. مانا بۇ ئاللانىڭ خالىغان كىشىگە
ئاتا قىلىدىغان پەزىلىتىدۇر. ياخشى مۇئامىلە، مۇلايىملىق ۋە
رەھىمدىللىكنىڭ نەتىجىسى مۇشۇنداق بولىدۇ. ئاللا قۇرئاندا رەسۇلۇللا
توغرۇلۇق مۇنداق دېگەن: «ئاللانىڭ رەھمىتى بىلەن سەن ئۇلارغا مۇلايىم
بولدۇڭ. ئەگەر قوپال، باغرىڭ قاتتىقلىق قىلغان بولساڭ، ئۇلار
ئەلۋەتتە چۆرەڭدىن تارقاپ كېتەتتى. ئۇلارنى ئەپۇ قىل، ئۇلار ئۈچۈن
مەغپىرەت تىلىگىن، ئىشتا ئۇلار بىلەن كېڭەشكىن.» (سۈرە ئال
ئىمران، 169 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى)

بوھران غازىتى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەنى سۇلەيمدىن بىر توپ كىشىلەرنىڭ مەدىنىنى تالان ـ تاراج قىلىش ئۈچۈن كېلىۋاتقانلىقىنى ئاڭلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىدە ئورنىغا ئىبنى ئۇممۇ مەكتۇمنى قويۇپ، ساھابىلىرىدىن ئۈچ يۈز كىشى بىلەن جامادىيەل ئەۋۋەلنىڭ ئالتىنچى كۈنى ئۇلارغا قارشى ئاتلاندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بوھران دېگەن جايغا يېتىپ بارغاندا، دۈشمەنلەر تارقاپ كەتكەن ئىدى. ئۇرۇش بولماي، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قايتىپ كەلدى.

قوشۇن ئەۋەتىش

قۇرەيش خەلقى مەدىنە ئارقىلىق شامغا بارىدىغان سودا يولىنىڭ توسقۇنلۇققا ئۇچرىغانلىقىنى كۆرۈپ، ئۆزلىرىنىڭ تىرىكچىلىك مەنبەسى بولغان سودىدىن قۇرۇق قېلىشقا چىدالماي، بىر كارۋاننى ئىراق ئارقىلىق شامغا يولغا سالدى. بۇ كارۋانغا قۇرەيش قەبىلىسىدىن ئەبۇ سۇفيان ئىبنى ھەرب، سەفۋان ئىبنى ئۇمەييە، ھوۋەيتەب ئىبنى ئابدۇلئۇززالار باشچىلىق قىلاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنىڭدىن خەۋەر تېپىپ، زەيد ئىبنى

ھارىسە باشچىلىقىدا يۈز ئادەمنى جامادىيەل ئاخىر ئېيىدا ئۇلارنىڭ ئالدىنى توسۇشقا ئەۋەتتى. قوشۇن ئاتلىنىپ نەجىد① تەرەپتىكى قەردە دېگەن سۇ بويىدا كارۋان بىلەن ئۇچرىشىپ، كارۋاندىكى ماللارنى ئولجا ئالدى. كارۋاندىكى كىشىلەر قېچىپ كەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئولجا ئېلىنغان مالنى بەشكە بۆلۈپ تەقسىم قىلدى.

ئوھۇد غازىتى

قۇرەيش خەلقى بەدرىدە قاتتىق مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىغان ۋە سادا يوللىرى توسىلىپ قالغانلىقتىن، قۇرەيشلەرنىڭ قېپقالغان چوڭلىرى يىغىلىپ، ئۇلارغا مۇسىبەت كەلتۈرگەن كارۋاننىڭ سابىق باشلىقى ئەبۇسۇفياننىڭ ئالدىغا بېرىپ: مۇھەممەد بىزنى خورلىدى، چوڭلىرىمىزنى ئۆلتۈردى. بىز كارۋاندىكى ماللىرىمىزنىڭ پايدىسىنى مۇھەممەد بىلەن سوقۇشۇشقا ئىشلىتىشكە رازى بولدۇق، كارۋاندا مېلى بارلارنىڭ ھەممىسى بۇنىڭغا رازى، دېدى. كارۋاندىكى ماللار ئىگىلىرىگە تاپشۇرۇلماي، دارۇننەدۋەدە ساقلاپ قويۇلغانىدى. ئۇنىڭ پايدىسى 50 مىڭ دىنار ئىدى. شۇنىڭ بىلەن ئەبۇسۇفيان ئۇرۇشقا ئادەم توپلاشقا كىرىشتى، قۇرەيشتىن ئۈچ مىڭ ئادەم توپلاندى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە مۇستەلىق ئۇرۇغىنىڭ ۋە ھەۋنە ئىبنى خۇزەيمە ئۇرۇغىنىڭ ئىتتىپاقدىشى بولغان ئاھابىشلەرمۇ بار ئىدى. ئۇلار بىلەن يەنە رەسۇلۇللانى يامان كۆرۈپ مەدىنىدىن چىقىپ كەتكەن ئەۋسلىك ئەبۇ ئامىر راھىب ۋە ئۇنىڭ بىر تۈركۈم ئەگەشكۈچىلىرىمۇ بار ئىدى، ئۇلارغا كىنانە ۋە تىھامەدىكى ئەرابلاردىنمۇ بىر گۇرۇھ ئادەملەر قوشۇلدى. سەفۋان ئىبنى ئۇمەييە شائىر ئەبۇ ئەززەگە: سەن شائىر بولغاندىن كېيىن بىزگە ئاغزىڭ بىلەن ياردەم قىلغىن، دېدى. ئەبۇئەززە بەدرى غازىتىدا ئەسىرگە چۈشكەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى تۆلەم ئالماي قويۇپ بەرگەنىدى. شۇڭا ئۇ مۇھەممەدگە

---

① نەجىد ــــ ئەرەب يېرىم ئارىلىنىڭ ئېگىز قىسمى بولۇپ، تىھامە، يەمەن، ئىراق، سۈرىيىلەر بىلەن تۇتىشىدۇ. ــــ ت

قارشى باشقىلارغا ياردەم بەرمەيمەن، دەپ ۋەدە قىلغانىدى. شۇ سەۋەبتىن، ئىككىنچى قېتىم ئۇنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالسام قۇتۇلالمايمەن، دېدى. سەفۋان گەپ قىلىپ يۈرۈپ ئاخىرى ئۇنى ئۇناتتى. ئۇ بېرىپ كىشىلەرنى مۇسۇلمانلارغا قارشى ئۇرۇشقا قوزغىدى. جۇبەير ئىبنى مۇتئىم ۋەھشى ئىسىملىك قۇلىنى چاقىرىپ: سەن ھەمزەنى ئۆلتۈرۈپ، تاغام تۇئەيمەنىڭ ئىنتىقامىنى ئېلىپ بەرسەڭ، سېنى ئازاد قىلىمەن، دېدى. ۋەھشى ئوق ئېتىشقا ئۇستا ئىدى. قۇرەيشلەرنىڭ ھەممىسى يىغىلىپ بولغاندىن كېيىن يولغا چىقتى. ئۇلار كېنىزەكلەرنى، داپ ۋە باشقا چالغۇ ئەسۋابلىرىنى، ھاراق ـ شارابلارنى ئېلىۋالدى. قۇرەيشلەرنىڭ چوڭلىرى مەغلۇپ بولماسلىق ئۈچۈن خوتۇنلىرىنىمۇ بىللە ئېلىۋالدى. ئۇلار يۈرۈپ، مەدىنىنىڭ ئۇدۇلىدىكى زۇھۇلەيفە دېگەن يەرگە چۈشتى.

رەسۇلۇللانىڭ تاغىسى ئەبباس ئۇنىڭغا مەكتۇپ يوللاپ، قۇرەيش قوشۇنىنىڭ ئاتلانغانلىقىنى خەۋەر قىلدى. ئۇ، بەدرى غازىتىدا كۆپ زىيان تارتقانلىقىنى بايان قىلىپ، بۇ قېتىم مۇشرىكلار بىلەن بىللە چىقمىغانىدى. رەسۇلۇللا مۇشرىكلارنىڭ يېقىنلىشىپ كېلىۋاتقانلىقىنى ئۇققاندىن كېيىن ساھابىلىرىگە مەلۇم قىلىپ، ئۇلار بىلەن كېڭەشتى ۋە ئۇلارغا: بىز مەدىنىدە بېكىنىۋېلىپ سىرتقا چىقماي تۇرايلى. مۇشرىكلار قەيەرگىلا چۈشسە، ھامان يامان شارائىتتا تۇرىدۇ. ئەگەر ئۇلار بىزگە باستۇرۇپ كىرسە، ئۇلار بىلەن جەڭ قىلايلى، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ پىكرىگە مۇھاجىر ۋە ئەنسارلارنىڭ پېشقەدەملىرى قوشۇلدى، ئابدۇللا ئىبنى ئۆبەيمۇ قوشۇلدى. ئەمما، ياشلار، بولۇپمۇ بەدرى غازىتىغا قاتناشمىغانلار سىرتقا چىقىپ ئۇرۇشۇش پىكرىنى ئوتتۇرىغا قويدى. ھەمزە ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىبمۇ بۇ پىكرنى ياقلىدى. بۇ پىكىردىكىلەر سان جەھەتتىن كۆپ ۋە ئەزىمەت بولغانلىقى ئۈچۈن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاخىرى ئۇلارنىڭ پىكرىگە قوشۇلدى. رەسۇلۇللا شەۋۋال ئېيىنىڭ 10 ـ كۈنى جۈمە نامىزىنى ئۆتىدى. خۇتبىدە ساھابىلەرنى چىداملىق ۋە سەۋرچان بولۇشقا دەۋەت قىلدى. يەنە: چىداملىق بولساڭلار، غەلىبە سىلەرگە مەنسۇپ، دېدى. ئاندىن ئۆيىگە كىرىپ ئىككى قات ساۋۇت

(زەنجىر كىيىم) كىيىپ، قىلىچىنى ئېسىپ چىقتى، قالقىنىنى دۈبۈلگە تاشلاپ قويدى. ئەنسارلارنىڭ پېشقەدەملىرى يالارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى سىرتقا چىقىپ ئۇرۇش قىلىشقا قىستىغانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇلارنى ئەيىبلىدى ۋە: ئىشنى رەسۇلۇللاغا قويۇپ بېرىڭلار، نېمە دېسە شۇنى قىلايلى، دېدى. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئى رەسۇلۇللا، سىزنىڭ پىكرىڭىز بويىچە ئىش قىلايلى، دېيىشتى. رەسۇلۇللا: پەيغەمبەر دېگەن جەڭ كىيىمىنى كىيگەندىن كېيىن، دۈشمەنلىرى بىلەن ئۇرۇشۇپ، ئاللانىڭ ھۆكمى بىلەن كەلگەن نەتىجىنى كۆرمىگىچە، كىيىمىنى سېلىۋېتىشكە بولمايدۇ، دېدى. ئاندىن ئەلەملەرنى تارقاتتى. مۇھاجىرلارنىڭ ئەلىمىنى مۇسئەب ئىبنى ئۇمەيرگە، خەزرەج قەبىلىسىنىڭ ئەلىمىنى ھەبباب ئىبنى مۇنزىرگە، ئەۋس قەبىلىسىنىڭ ئەلىمىنى ئۇسەيد ئىبنى ھۇزەيرگە تۇتقۇزۇپ، مەدىنىدىن مىڭ ئادەم بىلەن ئاتلاندى. تاغ يولىنىڭ بىر چېتىگە يېتىپ بارغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جىق بىر توپ لەشكەرنى ئۇچراتتى ۋە ئۇلارنىڭ كىملىكىنى سورىدى. ئۇلارنىڭ يەھۇدىلاردىن ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەيىنىڭ ئىتتىپاقچىلىرى ئىكەنلىكى مەلۇم بولدى. رەسۇلۇللا: مۇشرىكلارغا قارشى تۇرۇشقا كاپىرلاردىن ياردەم تەلەپ قىلمايمىز دەپ، ئۇلارنى قايتىپ كېتىشكە بۇيرۇدى. چۈنكى، ئۇلارنىڭ خىيانەت قىلىشىدىن ئەمىن بولغىلى بولمايتتى. رەسۇلۇللا ئۆز قوشۇنىنى كۆزدىن كەچۈرۈپ، يېشى كىچىكلەرنى قايتۇرۇۋەتتى. قايتۇرۇلغانلار قاتارىدا رافى ئىبنى خەدىج بىلەن سەمۇرە ئىبنى جۇندۇبلارمۇ بار ئىدى، رافى ئوق ئېتىشقا ئۇستا بولغاچقا قالدۇرۇلدى. سەمۇرە بۇنى ئاڭلاپ يىغلاپ: رافى قېلىپ مەن قايتىپ كېتەمدىمەن. ۋەھالەنكى، رافى بىلەن چېلىشسام، مەن ئۇنى يىقىتاتتىم، دېدى. بۇ خەۋەرنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاڭلاپ، ئۇلارنى چېلىشقا سالدى، سەمۇرە يېڭىپ چىققاندىن كېيىن، ئۇنى قايتۇرمىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شەنبە كۈنى كېچىسى شۇ يەردە قوندى. لەشكەرلەرگە مۇھەممەد ئىبنى مەسلەمەنى، ئۆزىگە زەكۋان ئىبنى قەيسنى كۈزەتچىلىككە قويدى. لەشكەر ئەتىسى ئەتىگەندە يولغا چىقىپ، ئوھۇد بىلەن مەدىنە ئارىسىدىكى شەۋت دېگەن

باغقا يېتىپ بارغاندا، ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەي: مېنىڭ گېپىمنى ئاڭلىماي (رەسۇلۇللانى دېمەكچى. — ت) گۆدەك باللارنىڭ گېپىگە كىرىپ سىرتقا ئۇرۇشقا چىقتى، نېمشقا ئۆزىمىزنى ئۆلتۈرۈپ بېرىدىكەنمىز؟ دەپ، ئۈچ يۈز ئادىمىنى ئەگەشتۈرۈپ قايتىپ كەتتى. جابىرنىڭ دادىسى ئابدۇللا ئىبنى ئەمىر ئۇلارنىڭ كەينىدىن بېرىپ: ھەي قەۋمىم، ئاللانى ئېسىڭلاردا تۇتۇپ، قەۋمىڭلارنى، پەيغەمبىرىڭلارنى تاشلىۋەتمەڭلار! دېسە، ئۇلار: ئۇرۇش بولىدىغانلىقىنى بىلسەك، ئەلۋەتتە سىلەرگە ئەگىشەتتۇق، دېدى. ئابدۇللا: ئاللا سىلەرنى بىزدىن يىراق قىلسۇن، ئاللا پەيغەمبىرىنى سىلەرگە موھتاج قىلمايدۇ، دېدى. ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەينىڭ يۇقىرىقى ھەرىكىتىدىن خەزرەج قەبىلىسىنىڭ ھارىسە ئايمىقى بىلەن ئەۋس قەبىلىسىنىڭ سەلەمە ئايمىقى خېلى تەشۋىشكە چۈشۈپ، قايتىپ كېتىش نىيىتىگە كەلگەن بولسىمۇ، لېكىن ئاللا ئۇلارنى بۇ نىيىتىدىن ياندۇردى. ئارقىغا چېكىنىپ قايتقانلارنى قانداق قىلىش توغرىسىدا مۇسۇلمانلار ئىككى گۇرۇھقا بۆلۈندى. بىر گۇرۇھ ئۇلار بىلەن ئۇرۇشايلى دېسە، يەنە بىر گۇرۇھ ئۇلارنى ئۆز مەيلىگە قويۇپ بېرەيلى، دېدى. بۇ ھەقتە ئاللا قۇرئاندىكى مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلدى: «سىلەر نېمشقا مۇناپىقلار توغرىسىدا ئىككى گۇرۇھقا بۆلۈنۈپ كېتىسىلەر؟ ھالبۇكى، ئاللا مۇناپىقلارنى قىلمىشلىرى تۈپەيلىدىن كۇفرىغا قايتۇردى. ئاللا ئۇلارنى گۇمرۇج قىلغان تۇرسا، سىلەر ئۇلارنى ھىدايەت قىلماقچى بولامسىلەر؟ ئاللا كىمنى گۇمرۇج قىلغان بولسا، سەن ئۇنىڭغا ھەرگىز ھىدايەت يولى تېپىپ بېرەلمەيسەن.» (سۈرە نىسا، 88 ـ ئايەت) لەشكەرلەر قوزغىلىپ ئۇھۇد ① تېغىدىكى بىر جىلغىغا كېلىپ چۈشتى. رەسۇلۇللا لەشكەرلەرنى ئارقىسىنى تاغقا، ئالدىنى مەدىنىگە قىلىپ ئورۇنلاشتۇردى. مۇشرىكلار ئۇھۇد تېغىنىڭ ئالدىدىكى ئويمانلىققا ئورۇنلاشتى. مۇشرىكلار لەشكىرىنىڭ ئوڭ قانىتىغا خالىد ئىبنى ۋەلىد، سول قانىتىغا ئىكرىمە ئىبنى ئەبۇجەھىل، پىيادىلەرگە بولسا سەفۋان ئىبنى ئۇمەييە باشچىلىق قىلاتتى. پەيغەمبەر

---

① مەدىنىنىڭ شەرقىي شىمالىدىكى بىر تاغ — ت.

ئەلەيھىسسالام زۇبەير ئىبنى ئەۋۋامنىڭ قوماندانلىقىدىكى بىر بۆلۈك قوشۇننى خالىدنىڭ قارشىسىغا، باشقىلارنى قالغان دۈشمەن ئەسكەرلىرىنىڭ قارشىسىغا ئورۇنلاشتۇردى. مۇسۇلمانلار قوشۇنى ئىچىدە ئەللىك ئوقچى بار ئىدى؛ ئەنسارلاردىن بولغان ئابدۇللا ئىبنى جۇبەيرنى ئۇلارغا قوماندان قىلىپ تەيىنلىدى. بۇ ئوقچىلارنى لەشكەرلەرنىڭ ئارقىسىغا ئورۇنلاشتۇرۇپ، ئۇلارغا لەشكەرلەرنىڭ ئار قاتەر پىنى ساقلاشنى، مۇشرىكلار مۇشۇلمان لەشكەرلىرىگە ھۇجۇم قىلغاندا ئۇلارنى ئوق ئېتىپ چېكىندۈرۈشنى ۋە مۇسۇلمان لەشكەرلىرى مەيلى يەڭسۇن، مەيلى يېڭىلسۇن، ھامان ئۆز ئورۇنلىرىدىن قوزغالماسلىقنى بۇيرۇدى. ئاندىن كېيىن لەشكەرلەر سېپىنى تۈزىدى ۋە ئۇلارغا نۇتۇق سۆزلەپ، ئۇلارنى ساباتلىق كۆرسىتىشكە رىغبەتلەندۈردى. بۇ نۇتقىدا يەنە: جىبرىل دىلىمغا سالدىكى، كىشى رىزقى تۈگىمىگىچە ئۆلمەيدۇ. رىزقىڭلار تۈگىمىگەن بولسا، ئاللادىن قورقۇپ رىزقىڭلارنى ھالال يول بىلەن تەلەپ قىلىڭلار، ھارام يول بىلەن تەلەپ قىلماڭلار. مۆمىنلەر، خۇددى ئىنسان بەدىنىدىكى ئەزالارغا ئوخشايدۇ، ئىنساننىڭ بىرەر ئەزاسى ئاغرىسا، پۈتۈن بەدەن بىئارام بولىدۇ، دېدى. ئاندىن سوقۇش يەكمۇ - يەك چۈشۈش ئۇسۇلى بىلەن باشلاندى. مۇشرىكلارنىڭ سېپىدىن بىر ئادەم مۇبارىزىگە چىقىشنى تەلەپ قىلدى. ئۇنىڭغا قارشى زۇبەير چىقىپ ئۇنى ئۆلتۈردى. مۇشرىكلارنىڭ ئەلەمبەرنى تەلھە ئىبنى ئەبۇ تەلھە ئالدى. ئۇنى ئەلى ئۆلتۈرگەندىن كېيىن، ئەلەمنى ئۇنىڭ قېرىندىشى ئوسمان ئالدى. ئوسماننى ھەمزە ئۆلتۈرگەندىن كېيىن، ئەلەمنى ئۇلارنىڭ قېرىندىشى ئەبۇ سەئىد ئالدى. ئۇنى سەئىد ئىبنى ئەبۇ ۋەققاس ئوق بىلەن ئۆلتۈردى. ئۇنىڭدىن كېيىن ئەلەمنى تەلھەنىڭ ئەۋلادىدىن ئارقىمۇ - ئارقا تۆت كىشى ئالغان بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۆلتۈرۈلدى. مۇشرىكلار سېپىدىن ئەبۇبەكرىنىڭ ئوغلى ئابدۇرەھمان مۇبارىزىگە چىقىشنى تەلەپ قىلدى.

ئۇنىڭ دادىسى ئۇنىڭغا قارشى چىقماقچى بولغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئى ئەبۇبەكرى، سەن بىزگە لازىم، دەپ ئۇنىمىدى. مۇشرىكلارنىڭ ئاتلىق ئەسكەرلىرى ئۈچ قېتىم ھۇجۇم قىلغان بولسىمۇ، مۇسۇلمانلار

ئۇلارنى ئوق ئېتىپ چېكىندۇردى. ئىككى تەرەپنىڭ قوشۇنلىرى بىر-
بىرى بىلەن گىرەلىشىپ جەڭ تازا قىزىغان چاغدا، مۇشرىكلارنىڭ ئايال-
لىرى ئەسكەرلىرىنى ئىلھاملاندۇرۇش ئۈچۈن داپلارنى چېلىپ،
ناخشىلارنى ئېيتىشقا باشلىدى. رەسۇلۇللانىڭ قۇلىقىغا ناخشا ئاۋازى
كىرگەندە: «ئى ئاللا، ساڭا يۆلىنىپ ھۇجۇم قىلىمەن، سەن ئۈچۈن
غازات قىلىمەن. ماڭا ئاللا كۇپايە، ئاللا نېمىدېگەن ياخشى ئىگە» دەيتتى.
ئاڭغىچە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تاغىسى ھەمزە ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىپ
شېھىت بولدى، شېھىتلەرنىڭ پىرى ھەمزە دۈشمەن سېپىنى ئارىلاپ
يۈرۈپ جەڭ قىلىۋاتقاندا، ئۇنى ۋەھشى ئىسىملىك قۇل بىر نەيزە ئۇرۇپ
قورسىقىنى يېرىپ تاشلىدى. مۇشرىكلارنىڭ ئەلەمدارلىرى ئارقىمۇ- ئارقا
ئۆلتۈرۈلگەندىن كېيىن، مۇشرىكلاردىن ھېچكىم يېقىن كېلەلمەي قېچىشقا
باشلىدى. مۇشرىكلارنىڭ ئاياللىرى ھۆكۈرەپ يىغلىشاتتى. بۇ چاغدا
مۇسۇلمانلار مۇشرىكلارنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ غەنىيمەت يىغىشقا كى-
رىشتى. تاغ ئۈستىدە مۇسۇلمانلارنىڭ ئارقا تەرىپىنى ھىمايە قىلىپ
تۇرغان ئوقچىلار قىسمى رەسۇلۇللانىڭ تاپشۇرۇغىنى ئۇنتۇپ، بۇ يەردە
تۇرۇشنىڭ نېمە ھاجىتى بار دەپ، ئولجىغا يۈگۈرۈشتى. ئابدۇللا ئىبنى
جۇبەيرنىڭ گېپىگە قۇلاق سالمىدى، ئابدۇللا ئىبنى جۇبەير ئازغىنە كىشى
بىلەن ئۆز مەۋقەسىدە چىڭ تۇردى. مۇشرىكلارنىڭ باشلىقى خالىد ئىبنى
ۋەلىد ئەھۋالنى كۆرگەندىن كېيىن، ئۆز مەۋقەسىدە قېلىپ، قالغان
ئوقچىلارغا ھۇجۇم قىلىپ، ئۇلارنى ئۆلتۈرۈپ بولۇپ، ئولجا ئېلىش بىلەن
بولۇپ كەتكەن مۇسۇلمانلارنىڭ ئارقىسىدىن ھۇجۇم قىلدى. تۇيۇقسىز
ھۇجۇمغا ئۇچرىغان مۇسۇلمانلار نېمە قىلارىنى بىلەلمەي ئالاقزادە بولۇپ،
ئولجىنىمۇ تاشلاپ قاچتى، سەپلىرى بۇزۇلدى، ھەتتا ئۇقۇشماستىن بىر-
بىرى بىلەن ئۇرۇشتى. بۇ چاغدا بىر مۇشرىك ئايال ئەلەمنى قولىغا ئېلىپ
كۆتۈرگەندى، مۇشرىكلار ئۇنىڭ ئەتراپىغا توپلاندى. مۇھاجىرلارنىڭ
ئەلەمدارى مۇسئەب ئىبنى ئۆمەيرنى ئۆلتۈرگەن ئىبنى قەمئە دېگەن
مۇشرىك، مۇھەممەدنى ئۆلتۈردۈم، دېگەن سۆزنى تارقاتتى. بۇنىڭ بىلەن
مۇسۇلمانلارغا مەغلۇبىيەت يۈزلەندى. بەزىلەر مۇھەممەد ئۆلگەن بولسىمۇ،

دىنىمىزنى قوغداش ئۈچۈن ئۇرۇش قىلىشىمىز كېرەك، دەيتتى. بۇ مەغلۇبىيەت نەتىجىسىدە مۇسۇلمانلاردىن ۋەلىد ئىبنى ئۇقبە، خارىجە ئىبنى زەيىد، رىفائە ئىبنى مۇئەللا، ئوسمان ئىبنى ئەففان قاتارلىق بىر گۇرۇھ كىشىلەر مەدىنىگە قاراپ چېكىنىشتى، لېكىن ئۇلار دەرھال مەدىنىگە كىرىشتىن ئۇيىلىپ، ئۈچ كۈننى ئۆتكۈزۈپ ئاندىن كىرىشتى. رەسۇلۇللا بىر بۆلۈك مۇسۇلمانلار بىلەن جەڭ مەيدانىدا ساباتلىق بىلەن تۇردى. ئەبۇ تەلھا ئەنسارى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدا تۇرۇپ، ئۇنى قالقىنى بىلەن قوغدايتتى، ئۇ ئۇستا مەرگەن ئىدى، ساداق (ئوق خالتىسى) نى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا تاشلاپ قويۇپ: مېنىڭ جېنىم سېنىڭ جېنىڭغا پىدا بولسۇن، دەيتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئالدىدىن ئۆتكەنلەرگە، ئوقىڭلارنى ئەبۇ تەلھەگە تاشلاپ كېتىڭلار، دەيتتى. رەسۇلۇللا مۇشرىكلارنىڭ ھەرىكەتلىرىنى كۆزىتىپ تۇراتتى، ئەبۇتەلھە ئۇنىڭغا: ئى رەسۇلۇللا، ماڭا سەن ئاتا ـ ئانامدىنمۇ جارە. دۈشمەن تەرەپكە قارىما، ئوق تېگىپ كەتمىسۇن، ئوق ساڭا تەككىچە ماڭا تەگسۇن، دەيتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى مۇھاپىزەت قىلىپ تۇرغان كىشىلەر ئىچىدە يەنە تۆۋەندىكى كىشىلەرمۇ بار ئىدى: سەئەد ئىبنى ئەبۇۋەققاس. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: ھەي سەئىد ئاتقىن! ساڭا ئاتا ـ ئانام پىدا بولسۇن، دەيتتى! سەھىل ئىبنى ھەنىف. ئۇ ئۇستا مەرگەن بولۇپ، دۈشمەنلەرنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يېقىن كەلتۈرمەيتتى؛ ئەبۇ دەججانە. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى قوغداپ ئارقىسىنى مۇشرىكلار تەرەپكە قىلىپ تۇراتتى، دۈمبىسىگە تېگىۋاتقان ئوقلارغا چىداپ، دادىل تۇراتتى؛ زىيادە ئىبنى ھارىس. ئۇ رەسۇلۇللانىڭ يېنىدىن مىدىرلىماي ئۇنى قوغدايتتى. زىيادە يارىلانغاندا، رەسۇلۇللا ئۇنىڭغا پۇتىنى تەكيە قىلىپ بەردى، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پۇتىغا بېشىنى قويغان ھالدا جان ئۈزدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا زور ئېغىر چىلىقلار يەتكەن بولسىمۇ، ئۇ خۇدا ئىلتىپات قىلغان چىداملىقى بىلەن ھەممىنى كۆتۈرۈپ كەتتى. ئۇبەي ئىبنى خەلەف پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئۆلتۈرمەكچى بولۇپ كې-

لىۋاتقاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يېنىدىكىلەردىن نەيزىنى ئېلىپ: ئۇنى ماڭا قويۇۋېتىڭلار، دېدى. ئۇبەي يېقىن كەلگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا بىر نەيزە ئۇردى. ئۇبەي ئوھۇددىن قايتىپ كېلىۋېتىپ، ئاشۇ نەيزە زەربىدىن يولدا ئۆلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوھۇد غازىتىدا بولسۇن ياكى باشقا غازاتلاردا بولسۇن، ئۇبەيدىن باشقا ئادەمنى ئۆز قولى بىلەن ئۆلتۈرمىگەن. ئەبۇ ئامىر راھىب مۇسۇلمانلارنى ئورىغا چۈشۈپ كەتسۇن دەپ ئورەكلەرنى كولاپ، ئۈستىلىرىنى يېپىپ قويغانىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شۇ ئورەكلەردىن بىرىگە چۈشۈپ كېتىپ ئايلىنىپ كەتتى ۋە ئىككى تىزى سۈرۈلۈپ كەتتى. ئەلى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قولىدىن تۇتتى، تەلھە ئىبنى ئۇبەيدۇللا كۆتۈرۈپ تۇرغۇزدى، بۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى مۇھاپىزەت قىلىپ تۇرغانلاردىن ئىدى. ئۇتبە ئىبنى ئەبۇ ۋەققاس پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا تاش ئېتىپ، ئۇنىڭ ئۇدۇل چىشىنى تۆكۈۋەتكەنىدى، ئۇنى ھاتەب ئىبنى ئەبۇبەلتەئە قوغلاپ بېرىپ ئۆلتۈردى. ئابدۇللا ئىبنى شىھاب زوھرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يۈزىنى يېرىۋەتتى، لەنىتى ئىبنى قەمئە ئۇرغانلىقتىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تۆمۈر ساۋۇتىنىڭ تۆمۈرلىرى ئۇنىڭ ئىككى مەڭزىگە كىرىپ كېتىپ جاراھەتلەندۈردى، پېتىپ كەتكەن تۆمۈرلەرنى ئەبۇ ئۇبەيدە چىشى بىلەن سۇغۇرۇپ ئالدى، ئۇنىڭ ئىككى ئوتتۇر چىشى سۇنۇپ كەتتى. بۇ چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: پەيغەمبىرىنىڭ يۈزىنى قانغا بويىغان قەۋم قانداق نىجاد تاپسۇن !؟ دېدى. ئاللا قۇرئاندىكى مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلدى: « ھېچ ئىش سېنىڭ ئىختىيارىڭدا ئەمەس، ئاللا يا ئۇلارنىڭ تەۋبىسىنى قوبۇل قىلىدۇ، يا ئۇلار زالىم بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇلارنى ئازابقا دۇچار قىلىدۇ.»(سۈرە ئال ئىمران، 128 ـ ئايەت) رەسۇلۇللانى ئۆلدى دېگەن گەپ تارقالغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ ھايات ئىكەنلىكىنى ئەڭ ئاۋۋال كەئىب ئىبنى مالىك ئەنسارى بىلىپ، خۇشاللىقتىن قاتتىق ئاۋاز بىلەن: ھەي مۇسۇلمانلار، خۇش خەۋەر! دەپ توۋلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى جىم تۇرۇشقا بۇيرۇدى، ئاندىن سەئىد ئىبنى ئەبۇۋەققاس بىلەن سەئىد ئىبنى ئۇبادەنىڭ ئوتتۇرىسىدا

تۇرغان هالدا سەپتىكى ئورنىغا ماڭدى . ئۇنىڭ بىلەن ئەبۇبەكرى ، ئۆمەر ، ئەلى ، تەلھە زۇبەير ، هارىس ئىبنى سەممەلەرمۇ بار ئىدى . ئۇلار كېتىپ بارغاندا ، ئوسمان ئىبنى ئابدۇللا ئىبنى مۇغىرە : مۇھەممەد قەيەردە؟ يا ئۇ ئۆلىدۇ ، يا مەن ئۆلىمەن ! دەپ چىقىپ كەلدى . ئۇنىڭ ئېتى مۇدۇرۇلۇپ كېتىپ ئورەككە يىقىلىپ چۈشتى . هارىس ئىبنى سەممە بېرىپ ئۇنى ئۆلتۈردى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەپتىكى ئورنىغا يېتىپ بارغاندىن كېيىن ، فاتىمە ئۇنىڭ جاراھەتلىرىنى يۇيدى ، ئەلى سۇ قۇيۇپ بەردى . ئاندىن بىر پارچە بورىنى كۆيدۈرۈپ ، كۈلىنى جاراھەتكە باستى ، قان توختىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شۇ يەردىكى بىر چوڭ تاشنىڭ ئۈستىگە چىقماقچى بولغانىدى ، قان كۆپ ئېقىپ كەتكەنلىكتىن چىقالمىدى ، تەلھە ئىبنى ئۇبەيدۇللا يۆلەپ چىقىرىپ قويدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تاغنىڭ ئۈستىدە تۇرغان بىر تۈركۈم مۇشرىكلارنى كۆرۈپ : بۇلار بىزدىن يۇقىرى تۇرماسلىقلىرى كېرەك . ئى ئاللا ، سەن بىلەنلا كۈچ - قۇۋۋەتكە ئىگە بولىمىز ، دېدى ۋە ئۆمەر ئىبنى خەتتاب باشچىلىقىدا بىر تۈركۈم ئەسكەر ئەۋەتىپ ، مۇشرىكلارنى تاغدىن قوغلاپ چۈشۈرگۈزۈۋەتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى مۇھاپىزەت قىلىپ تۇرغان مۇسۇلمانلارنىڭ بەدەنلىرى نۇرغۇن يارىلاندى . چۈنكى ، ئۇلار دۈشمەن ئوقلىرىنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا تېگىپ كېتىشىدىن ئەنسىرەپ ، ئۆزلىرىنى ئوققا تۇتۇپ بەرگەنىدى . تەلھەنىڭ يەتمىش نەچچە يېرى يارىلىنىپ ، قولى ئۇتماس بولۇپ قالدى . كەئىب ئىبنى مالىكنىڭ 17 يېرى يارىلاندى . بۇ جەڭدە مۇسۇلمانلاردىن يەتمىش نەچچە كىشى شېھىت بولدى . بۇلارنىڭ ئالتىسى مۇھاجىرلاردىن ، قالغىنى ئەنسارلاردىن ئىدى . مۇھاجىرلاردىن شېھىت بولغانلارنىڭ ئارىسىدا ھەمزە ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىب ۋە مۇسئەب ئىبنى ئۆمەيرلەر بار ئىدى . ئەنسارلاردىن شېھىت بولغانلارنىڭ ئارىسىدا ھەنزەلە ئىبنى ئەبۇئامىر ، ئەمىر ئىبنى جەمۇھ ۋە ئۇنىڭ ئوغلى خەللات ئىبنى ئەمىر بىلەن كېلىنىنىڭ قېرىندىشى جابىر ئىبنى ئابدۇللانىڭ ئاتىسى بار ئىدى . ئەمرىنىڭ ئايلى ھەرامنىڭ قىزى ھىند كېلىپ ئۇلارنى تۆگىگە ئارتىپ مەدىنىگە ئاپىرىپ دەپنە قىلماقچى بولۇپ

ماڭغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شېھىت بولغانلارنى ئوھۇدنىڭ سىرتىغا ئېلىپ چىقىپ كۆمۈشنى مەنئى قىلدى، شۇنىڭ بىلەن ھىند قايتىپ كەتتى. شېھىت بولغانلارنىڭ قاتارىدا سەئىد ئىبنى رەبىئمۇ بار ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئىزلىگىلى ئادەم ئەۋەتكەندە، ئۇ ئۆلۈكلەر ئارىسىدا جان ئۈزۈش ئالدىدا تۇراتتى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇنىڭ ئىز - دېرىكىنى قىلغانلىقىنى ئاڭلاپ: قەۋمىمگە ئېيتىڭلار، ئەقەبە كېچىسى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بەرگەن ۋەدىسىدە چىڭ تۇرسۇن. ئاللا بىلەن قەسەمكى، ئۇلار بۇنداق قىلمىسا، ئۇ دۇنيادا مېنىڭ يۈزۈمگە قارىيالمايدۇ، دېدى. ئەنەس ئىبنى مالىكنىڭ تاغىسى ئەنەس ئىبنى نەزىرمۇ شېھىت بولغانىدى. ئۇ شېھىت بولۇشتىن ئىلگىرى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆلتۈرۈلدى، دېگەن خەۋەرنى ئاڭلاپ: ئى قەۋمىم، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن كېيىن قېلىپ نېمە قىلىسىلەر؟ قېرىنداشلىرىڭلارغا ئوخشاش، دۈشمەن بىلەن ئېلىشىپ ئۆلۈڭلار! دېدى - دە، مۇشرىكلار بىلەن راسا ئۇرۇشۇپ شېھىت بولدى. قۇرەيش مۇشرىكلىرى شېھىتلەرنىڭ قۇلاق - بۇرۇنلىرىنى كېسىپ، قورساقلىرىنى يېرىپ تاشلىغانىدى. ھەتتا ئەبۇ سۇفياننىڭ خوتۇنى ھىند ھەمزەنىڭ قارنىنى يېرىپ، يۈرىكىنى ئېلىپ چايناپ، يۇتالماي تاشلىۋەتتى. ئەبۇسۇفيان تاغقا چىقىپ يۇقىرى ئاۋاز بىلەن: ئوبدان ئۇرۇش بولدى. ئۇرۇش دېگەندە يېڭىش - يېڭىلىش بولۇپ تۇرىدۇ، بەدرى غازىتىدىكى ئۆچىمىزنى ئالدۇق. خالىساڭلار، كېلەر يىلى بەدرىدە يەنە ئۇرۇشىمىز. ئۆلۈكلىرىڭلارنىڭ قۇلاق، بۇرۇنلىرى كېسىپ تاشلىنىپتۇ، مەن بۇنداق قىلىشقا بۇيرۇمىغان ئىدىم، لېكىن بۇنىڭغا خاپا بولۇپمۇ كەتمىدىم، دېدى. ئاندىن كېيىن مۇشرىكلار مەدىنىگە كىرمەستىنلا مەككىگە قاراپ يول ئالدى. بۇنىڭدىن مۇسۇلمانلارنىڭ بۇ ئۇرۇشتا مەغلۇپ بولمىغانلىقى چىقىپ تۇرىدۇ، چۈنكى مۇسۇلمانلار يېڭىلگەن بولسا، مۇشرىكلار چوقۇم ئۇلارنىڭ كەينىدىن قوغلاپ بېرىپ، مەدىنىنى تالان - تاراج قىلغان بولاتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شېھىتلەرنى كۆزدىن كەچۈردى، تاغىسى

ھەمزىگە قاتتىق قايغۇردى. ئۇھۇد جىڭىدە ئۆلگەن شېھىتلەرنىڭ ھەممىسى كېيىملىرى بىلەن دەپنە قىلىندى. ئىككى، ئۈچ ئادەم بىر قەبرىگە قويۇلدى، چۈنكى مۇسۇلمانلار چارچىغانلىقتىن، ھەر بىر شېھىت ئۈچۈن ئايرىم گۆر كولاش ئېغىر كېلەتتى. مۇسۇلمانلار مەدىنىگە قايتىپ بارغاندا، يەھۇدى ۋە مۇناپىقلار مەسخىرە قىلىپ، كۆڭلىدىكى دۈشمەنلىكنى ئاشكارىلاپ ئۆز ھەمراھلىرىغا: جەڭگە چىقماي بىز بىلەن قېلىشقان بولسا، ئۆلتۈرۈلمىگەن بولاتتى، دېيىشتى.

مۇسۇلمانلارنىڭ ئۇھۇد غازىتىدا كۆڭۈلسىزلىكلەرگە ئۇچرىشى مۇنداق چوڭ ئىككى ئىشنى تەرك ئەتكەنلىكىدىن بولغان، بۇ ئۇلارغا ئەسلەتتىدىغان مۇھىم ساۋاق. بىرىنچى ئىش، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ، مۇسۇلمانلار يەڭىلسىمۇ، يېڭىلسىمۇ، ئوقچىلار قىسمىنىڭ ئۆز ئورۇنلىرىدىن قوزغالماسلىق توغرىسىدىكى تاپشۇرۇغى ئىدى، ئوقچىلار قىسمى بۇنىڭغا خىلاپلىق قىلىپ ماكانلىرىنى تاشلاپ كەتتى؛ ئىككىنچى ئىش، كىشىنىڭ بارلىق ھەرىكەتتى خالىس خۇدالىق ئۈچۈن بولۇشى ۋە چوڭ مۇسىبەتلەرگە سەۋەب بولىدىغان دۇنيا مەنپەئەتىنى كۆزدە تۇتماسلىقى كېرەك ئىدى، ئوقچىلار دۇنيا مەنپەئەتىنى كۆزلەپ، غەنىيمەت بىلەن بولۇپ كەتتى، ئاخىرى ئۇنىڭ جازاسىنى تارتتى.

ئاللا قۇرئاندا ئۇھۇد جېڭى تەپسىلىي بايان قىلىنغان ئال ئىمران سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ: «ئاللا سىلەرگە قىلغان ۋەدىسىدە تۇردى. ئاللانىڭ ئىزنى بىلەن ئۇلارنى قىرىۋاتاتتىڭلار، ئاللا سىلەر ياقتۇرىدىغان غەلىبىنى كۆرسەتكەندىن كېيىن، زەئىپلىشىپ قالدىڭلار، پەيغەمبەرنىڭ ئەمرى توغرىسىدا جاڭجاللاشتىڭلار، (پەيغەمبەرنىڭ ئەمرىگە) بويسۇنمىدىڭلار؛ بەزىلىرىڭلار دۇنيانى كۆزلىدىڭلار، بەزىلىرىڭلار ئاخىرەتنى كۆزلىدىڭلار، ئاندىن ئاللا سىناش ئۈچۈن سىلەرنى دۈشمەندىن قايتۇردى ۋە سىلەرنى ئەپۇ قىلدى. ئاللا مۆمىنلەرگە مەرھەمەت قىلغۇچىدۇر.» (سۈرە ئال ئىمران، 152- ئايەت) ئۇھۇددىكى مۇسىبەتنىڭ سەۋەبى بىر يادىن باش چىقارمىغانلىق، بوشاڭلىق قىلغانلىق، باشلىققا ئىتائەت قىلمىغانلىقتىن ئىبارەت. شۇڭا، ئىتتىپاق بولۇش، جاسارەتلىك بولۇش،

ياشلىقتا ئىنائەت قىلىش زۆرۈر . ئاللانىڭ تەۋپىق بېرىشىنى سورايمىز.

ھەمرا ئۇلئەسەد غازىتى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، مۇشرىكلارنىڭ ئاخىرقى غەلبىنى قولغا كەلتۈرۈش مەقسىتىدە كەينىگە يېنىپ مەدىنىگە ھۇجۇم قىلىش ئېھتىمالىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن، ساھابىلەرگە دۈشمەننىڭ ئارقىسىدىن قوغلاشنى چاقىرىق قىلدى ۋە پەقەت ئوھۇد غازىتىغا قاتناشقانلارنى بۇيرۇدى . ساھابىلەر ئاللانىڭ ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ چاقىرىقىغا ئاۋاز قوشۇپ، جاراھەتلىرىنى تېڭىپ، ئوھۇد غازىتى ئۈچۈن باغلانغان ئەلەمنى يەشمەستىن ئاتلىنىشتى، ئەلەم ئەلى ئىبنى ئەبۇتالىبقا تۇتقۇزۇلدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىدە ئۆز ئورنىغا ئابدۇللا ئىبنى ئۇممۇ مەكتۇمنى قويدى . لەشكەرلەر ئاتلىنىپ ھەمرائۇلئۇسەد ① گە يېتىپ باردى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئويلىغىنى توغرا چىقتى . مۇشرىكلار مەدىنىنى تالان ـ تاراج قىلىپ ئاخىرقى غەلىبىنى قولغا كەلتۈرمەي، مۇسۇلمانلارنى تاشلاپ قايتىپ كەلگەنلىكلىرى ئۈچۈن، ئۆزئارا تاپا ـ تەنە قىلىشىپ، ئارقىغا قايتىش نىيىتىگە كېلىپ تۇرۇشقانىدى . مۇشرىكلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قوغلاپ چىققانلىقىنى ئاڭلاپ، ئوھۇد جېڭىگە چىقمىغانلارمۇ قوشۇلۇپ چىققان بولۇشى كېرەك، دەپ ئويلاشتى . ئاللا ئۇلارنىڭ دىلىغا قورقۇنچ سالدى . شۇنىڭ بىلەن مۇشرىكلار مەككىگە قاراپ تىكىۋەتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەمرا ئۇلئەسەددە شائىر ئەبۇئەززەنى تۇتۇۋېلىپ ئۆلۈمگە بۇيرۇدى . چۈنكى، ئۇ بەدرى غازىتىدا ئەسىرگە چۈشكەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى مۇسۇلمانلارغا قارشى چىقماسلىق شەرتى بىلەن قويۇپ بەرگەنىدى . بۇ نۆۋەت ئۇ : ئى مۇھەممەد، مەرھەمەت قىلىپ قىزلىرىم ئۈچۈن قويۇپ بەرسەڭ، ساڭا بۇنىڭدىن كېيىن قارشى چىقماسلىققا ۋەدە بەرسەم، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : ياق، سېنىڭ مەككىگە سالا-

① مەدىنىدىن 8 مىل يىراقلىقتا، مەككىنىڭ يولىدىكى جاي .

www.uyghurkitap.com

مەت قايتىپ بېرىپ، مۇھەممەدنى ئىككى قېتىم ئالدىدىم، دېيىشكە يول قويۇلمايدۇ، مۆمىن ئادەم چايان چاققان تۆشۈككە ئىككىنچى قېتىم قولىنى سالمايدۇ. ئى زەيد! ئۇنىڭ كاللىسىنى ئال، دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئەبۇئەززە ئۆلتۈرۈلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ ۋەسىيىتىدىن ئالدىنىشتىن ساقلانمىغان ئادەم ئەقىللىق ھېسابلانمايدىغانلىقى، شۇڭا ھاكىمىيەتنىڭ ئاساسىنى چىڭىتىش ئۈچۈن قەتئىي بولۇشنىڭ زۆرۈرلۈكى توغرىسىدا زور تەربىيە ئېلىشقا بولىدۇ.

مۇشۇ يىل يۈز بەرگەن ۋەقەلەر

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوسمان ئىبنى ئەففان نىكاھىدىكى رۇقەييە ئىسىملىك قىزى ۋاپات بولغاندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇممۇ كۇلسۇم دېگەن يەنە بىر قىزىنى ئۇنىڭغا بەردى. شۇڭا، ئۇ ئوسمان زۇننۇرەين (ئىككى نۇرلۇق) دەپ ئاتالدى.

مۇشۇ يىلى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆمەر ئىبنى خەتتابنىڭ قىزى ھەفسەنى نىكاھىغا ئالدى. ھەفسەنىڭ ئانىسى ئوسمان ئىبنى مەزئۇننىڭ ھەمشىرىسى ئىدى. ھەفسە بۇرۇن خۇنەيس ئىبنى ھوزافە سەھمىنىڭ نىكاھىدا ئىدى، خۇنەيس بەدرى غازىتىدا يارىلىنىپ قازا تاپقان.

مۇشۇ يىلى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھىلال ئىبنى ئامىر ئەۋلادىدىن خۇزەيمەنىڭ قىزى زەينەبنى نىكاھىغا ئالدى. زەينەب جاھىلىيەت دەۋرىدە مىسكىنلەرگە قىلغان شەپقىتى ۋە خەير ـ ساخاۋىتى تۈپەيلىدىن ئۇممۇل ـ ماساكىن (مىسكىنلەرنىڭ ئانىسى) دەپ ئاتالغانىدى. زەينەب ئابدۇللا ئىبنى جەھشنىڭ ئەمرىدە بولۇپ، ئابدۇللا ئوھۇد جېڭىدە شېھىت بولغانىدى. زەينەب ھارىسنىڭ قىزى مەيمۇنەنىڭ ئانا بىر ھەمشىرىسى ئىدى.

مۇشۇ يىلى ئەلىنىڭ ئوغلى ھەسەن تۇغۇلدى.

مۇشۇ يىلى ھاراق ھارام قىلىندى. ئەرەب خەلقى ھاراقنى ناھايىتى ياخشى كۆرەتتى، شۇڭا ھاراق بىراقلا چەكلەنسە قىيىن بولۇشى كۆزدە تۇتۇلۇپ، تەدرىجى چەكلەندى. ھاراقنىڭ ھارام قىلىنىشى كىشىنى ئۇ-

نىڭدىن سەسكەندۈرىدىغان ۋەقەلەر تۇپەيلىدىن كېلىپ چىقتى. چۈنكى، بىرەر يامان ئىشنىڭ چەكلىنىشى بىرەر ۋەقە تۇپەيلىدىن بولسا، بۇنداق ۋەقەنى ئەيىبلەشكە ھەممە ئادەم قوشۇلىدۇ. بۇنداق بولغاندا كىشىگە تەسىرى چوڭقۇر بولىدۇ. ھاراق توغرىسىدا دەسلەپتە قۇرئاندىكى مۇنۇ ئايەت نازىل بولدى: «سەندىن ھاراق ۋە قىمار توغرىسىدا سورىشىدۇ، سەن ئۇلارغا: بۇ ئىككىسىدە چوڭ گۇناھ ۋە كىشىلەرگە بەزى پايدا بار، لېكىن ئۇلاردىكى گۇناھ پايدىغا قارىغاندا تېخىمۇ چوڭ، دېگىن.» (سۇرە بەقەرە، 219 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) قىمارنىڭ پايدىسى شۇكى، ئەرەبلەرنىڭ ئادىتى بويىچە، ئۇ كەمبەغەللەرگە سەدىقە قىلىپ بېرىلەتتى. ھاراقنىڭ پايدىسى بەدەننى كۈچەيتىشتە ئىدى. بەزى مۇسۇلمانلار ھاراق ئىچىپ نامازدا قىرائەتتىن ئېزىپ كەتكەندە، مەستلىكتە ناماز ئوقۇش قۇرئاندىكى مۇنۇ ئايەت بىلەن مەنئىي قىلىنغان: «ئى مۆمىنلەر، سىلەر مەست بولساڭلار، نېمە دەۋاتقىنىڭلارنى بىلگىنىڭلارغا قەدەر، نامازغا يېقىنلاشماڭلار.» (سۈرە نىسا، 43 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) بەزى مۇسۇلمانلار ھاراق ئىچىپ دىنىي بۇرادەرلىرىگە چېقىلىپ قويغانلىقتىن، قۇرئاندىكى مۇنۇ ئايەت نازىل بولۇپ، ھاراق قەتئىي ھارام قىلىنغان: «ئى مۆمىنلەر، ھاراق ئىچىش، قىمار ئويناش، بۇتلار (چوقۇنۇش ئۈچۈن تىكلەنگەن تاشلار)، پال ئوقلىرى① ھەققەتەن پاسكىنا قىلىق، شەيتاننىڭ ئىشى. نىجات تېپىش ئۈچۈن ئۇلاردىن ساقلىنىڭلار. شەيتان ھاراق، قىمار ئارقىلىق

① پال ئوقلىرى ــ ئىسلام دىنى مەيدانغا كېلىشتىن بۇرۇن، ئەرەبلەر سەپەرگە چىقماقچى، ئۆيلەنمەكچى بولسا، ياكى بىرەر كىشىنىڭ نەسەبىدە ئىختىلاپلىشىپ قالسا، ئۇرۇشقا ئاتلانماقچى، ... ئوززا، ھوبەل قاتارلىق مەشھۇر بۇتلىرىنىڭ يېنىغا بېرىپ، ئىشنىڭ خەيرلىك بولۇش - بولماسلىقىنى بىلىش ئۈچۈن ئەزلام دەپ ئاتىلىدىغان مەخسۇس ئوقلار بىلەن پال سالاتتى. مەسىلەن، بىر كىشى سەپەرگە چىقماقچى بولسا، بىرسىگە «رەببىم بۇيرۇدى»، ئىككىنچىسىگە «رەببىم توستى» دېگەن خەتلەر يېزىلغان ئىككى ئوقنى قاچىدەك بىر نەرسىنىڭ ئىچىگە سېلىپ ئارىلاشتۇرۇپ، بىرىنى ئالاتتى. «رەببىم بۇيرۇدى» دېگەن خەت يېزىلغان ئوق چىقسا، سەپەرگە چىقاتتى، «رەببىم توستى» دېگەن خەت چىقسا، سەپەرگە چىقمايتتى. ــ ت

ئاراڭلاردا ئاداۋەت، دۈشمەنلىك تۇغدۇرماقچى، ئاللاھنىڭ زىكرىدىن ۋە نامازدىن توسماقچى بولىدۇ. بۇ ئىشلاردىن يانماسلەر؟»(سۈرە مائىدە، 90 ـ 91 ـ ئايەتلەر) ئەينى زاماندىكى مۇسۇلمانلار «ياندۇق» دەپ جاۋاب بەرگەن، هازىرقى زامان مۇسۇلمانلىرىمۇ شۇنداق جاۋاب بەرسۇن.

هىجرىيىنىڭ تۆتىنچى يىلى

4 ـ يىلىنىڭ بېشىدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خۇۋەيلىدىنىڭ ئوغۇللىرى تۇلەيھە ۋە سەلەمەلەرنىڭ ئۆز قەۋمى بەنى ئەسەدنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قارشى ئۇرۇشقا قوزغاتقانلىقىدىن خەۋەر تاپتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەبۇسەلەمە ئىبنى ئەسەد مەخزۇمنى چاقىرىپ، ئەلەمنى ئۇنىڭغا بېرىپ، ئۇنى بەنى ئەسەد قەبىلىسىگە ھۇجۇم قىلىشقا بۇيرۇدى ۋە ئۇنىڭغا بىر تۈركۈم ئادەم قوشۇپ بەردى. ئەبۇسەلەمە مۇھەررەم ئېيىنىڭ بېشىدا ئاتلىنىپ قەتەن ① دېگەن جايغا يېتىپ كېلىپ، بەنى ئەسەدكە ھۇجۇم قىلدى. بەنى ئەسەد خەلقى ماكانلىرىنى تاشلاپ قاچتى. ئەبۇسەلەمە ئۇرۇشماي، قوي، تۆگىلەرنى غەنىمەت ئېلىپ، ئون كۈندىن كېيىن قايتىپ كەلدى. مۇشۇ يىلنىڭ بېشىدا ئۇرەنە (مەككىدىكى ئەرافاتقا يېقىن جاي) دە تۇرۇشلۇق سۇفيان ئىبنى خالىد ئىبنى نەبىھۇلھۇزەلىنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قارشى ئۇرۇشقا ئادەم توپلاۋاتقانلىقى ئاڭلاندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئۆلتۈرۈشكە ئابدۇللا ئىبنى ئونەيس جۇھەنىنى يالغۇز ئەۋەتتى. ئابدۇللا ۋەزىپىنى ئورۇنلاش ئېھتىياجى ئۈچۈن يالغان ئېيتىشقا رۇخسەت قىلىشنى سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رۇخسەت قىلغاندىن كېيىن، ئۆزىنى خۇزائە قەبىلىسىدىن قىلىپ كۆرسەتمەكچى بولغانلىقىنى ئېيتتى. ئابدۇللا مۇھەررەمنىڭ بېشىدا ئاتلىنىپ، سۇفياننىڭ قېشىغا باردى. سۇفيان ئۇنىڭ كىملىكىنى سورىدى. ئابدۇللا: مەن خۇزائە قەبىلىسىدىن بولىمەن. سېنىڭ مۇھەممەدكە قارشى ئادەم توپلاۋاتقانلىقىڭنى ئاڭلاپ، سەن بىلەن بىللە بولۇش ئۈچۈن

① قەتەن ـــ مەدىنىنىڭ شەرقىدىكى فىد تەرەپكە جايلاشقان بەنى ئەسەد تېغى.

كەلدىم ، دېدى . سۇفيان ئابدۇللانىڭ دېگىنىدەك ئادەم توپلىغانلىقىنى ئېيتتى . ئابدۇللا سۇفيانغا پاراڭ قىلىپ بېرىپ ماڭدى ، سۇفيان ئۇنىڭ سۆزىنى قىزىقىپ ئاڭلايتتى . سۇفياننىڭ چېدىرىغا يېتىپ بارغاندىن كېيىن ، چېدىردىكىلەر چىقىپ كېتىشتى . ئۇ ئىككىسى يالغۇز قالدى ۋە سۇفيان ئۇخلاپ قالدى ، بۇ چاغدا ئابدۇللا سۇفياننى ئۆلتۈرۈۋېتىپ ، مەدىنىگە قايتىپ كەلدى . ئۇنىڭ كەينىدىن ھېچكىم قوغلىمىدى . ئاللا مۆمىنلەرنى كاپىرلارنىڭ ئۇرۇش ئېچىشىدىن ساقلىدى .

قوشۇن ئەۋەتىش

مۇشۇ يىلىنىڭ سەپەر ئېيىدا ، ئەزەل ، قارە قەبىلىلىرىدىن ئىسلام دىنىدىن تەلىم بېرىشكە ئادەم ئەۋەتىشنى تەلەپ قىلىپ كەلگەن بىر تۈركۈم كىشىلەرگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئون كىشىنى قوشۇپ بەردى ، ئاسىم ئىبنى سابىت ئەنسارىنى ئۇلارغا باشلىق قىلىپ تەيىنلىدى . ئۇلار ئاتلىنىپ كېچىسى يول ماڭدى ، كۈندۈزى يوشۇرۇندى . رەجى دېگەن جايغا يېتىپ بارغاندا ، بايىقى بىر تۈركۈم كىشى خىيانەت قىلىپ ، مۇسۇلمانلارنى ئابدۇللا ئىبنى ئۇنەيس تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلگەن سۇفيان ئىبنى خالىد ھۇزەيلىنىڭ قەبىلىسىگە كۆرسىتىپ قويىدى . ھۇزەيل قەبىلىسىدىن ئىككى يۈز نەپەر ئوقچى ئاتلىنىپ مۇسۇلمانلارنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ يېقىنلاشقاندا ، مۇسۇلمانلار تۇيۇپ قېلىپ ، شۇ يەردىكى بىر تاغقا چىقىۋالدى . دۈشمەنلەر ئۇلارغا : تاغدىن چۈشۈڭلار ، سىلەرنى ئۆلتۈرمەسلىككە ۋەدە بېرىمىز ، دېدى . مۇسۇلمانلاردىن ئۈچ كىشى دۈشمەنلەرنىڭ سۆزىگە ئالدىنىپ تاغدىن چۈشتى . ئاسىم بىلەن قالغانلار مۇشرىكلاردىن پانا تىلەپ تاغدىن چۈشۈشتىن باش تارتىپ ، مۇشرىكلار بىلەن ئۇرۇشتى . تاغدىن چۈشكەنلەرنىڭ بىرىنى دۈشمەنلەر ئۆلتۈردى ، قالغان ئىككىسىنى مەككىگە ئېلىپ بېرىپ ، مۇسۇلمانلاردا ئۆچى بار مۇشرىكلارغا ساتتى ، شۇنىڭ بىلەن ئۇلار مەككىدە ئۆلتۈرۈلدى . ئۇلارنىڭ بىرى بولغان خۇبەيب ئىبنى ئەدى ئۆلۈش ئالدىدا مۇنۇ شېئىرنى ئوقۇدى :

www.uyghurkitap.com

پەقەت ئىمان بىلەن كەتسەملا بولدى يوقكى پەرۋايىم،
شىھىت بولۇپ يىقىلسام سول تەرەپتىن ياكى ئوڭ ياندىن
خۇدانىڭ يولىدا ئۆلدۇم ، ئەگەر ئۇ خالىسا ، شەكسىز،
ئورۇن ئالغاي بۇ قىينالغان ۋۇجۇدۇم باغى رىزۋاندىن ①

قوشۇن ئەۋەتىش

مۇشۇ يىلىنىڭ سەپەر ئېيىدا ، بەنى ئامىر قەبىلىسىنىڭ باشلىقلىرىدىن مۇلا ئىبنۇلئەسىننە نامى بىلەن مەشھۇر بولغان ئەبۇئامىر ئىبنى مالىك پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۇزۇرىغا كەلدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى مۇسۇلمان بولۇشقا دەۋەت قىلدى . ئۇ مۇسۇلمان بولمىدى ، لېكىن بىر ئاز يېقىنلىشىپ : مەن سىنىڭ دەۋىتىڭنى گۈزەل ، ئېسىل دەپ قارايمەن . ساھابىلىرىڭدىن بىر بۆلۈم كىشىلەرنى مەن بىلەن نەجد ئەھلىگە ئەۋەتىپ ، ئۇلارنى دىنىڭغا دەۋەت قىلساڭ ، ئۇلار قوبۇل قىلىشى مۇمكىن ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : نەجد ئەھلىنىڭ ئۇلارغا زىيانكەشلىك قىلىپ قويۇشىدىن قورقىمەن ، دېدى . ئەبۇ ئامىر : مەن ئۇلارغا باشپاناھ بولاي ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنزىر ئىبنى ئەمرىنىڭ باشچىلىقىدا ساھابىلىرىدىن 70 كىشىنى ئەۋەتتى ، بۇلار ساھابىلەرنىڭ ئىچىدە قۇرئاننى كۆپ ئوقۇغانلىقى ئۈچۈن قۇررا (قارىلار) دەپ ئاتالغانىدى . ئۇلار ئاتلىنىپ بىئرى مەئۇنە② دېگەن يەرگە كېلىپ چۈشكەندىن كېيىن ، بەنى ئامىر قەبىلىسىنىڭ باشلىقى ئامىر ئىبنى تۇفەيلگە ھەرەم ئىبنى مىلھاندىن مەكتۇپ يوللىدى . ئامىر مەكتۇپقا ئېتىۋار قىلماي ، ھەرەم ئىبنى مىلھاننى ئۆلتۈردى . ئاندىن ھەرەم ئىبنى مىلھاننىڭ ھەمراھلىرىغا قارشى ئۇرۇش قىلىشقا بەنى ئامىرلىقلارنى چاقىرغان بولسىمۇ ، ئۇلار

① باغى رىزۋان — جەننەت مەنىسىدە . — ت

② بىئرى مەئۇنە — بەنى ئامىر بىلەن بەنى سەلىم ئارىسىدىكى ، مەدىنىنىڭ شەرقىي تەرىپىگە توغرا كېلىدىغان بىر جاي .

مۇلائىبۇلئەسىنىەنىڭ باشپاناھلىقىدىكى كىشىلەرگە چىقىلىشقا ئۇنىمىدى. ئامىر بەنى سۇلەيم قەبىلىسىدىن رەئىل، زەكۋان، ئەسىيەلەردىن يارىم سورىغاندا، ئۇلار قوبۇل قىلدى ۋە ئامىر بىلەن بىللە بېرىپ، ساھابىلەرنى قورشىۋېلىپ ئۇرۇشتى. ساھابىلەر ناھايىتى قەھرىمانلىق كۆرسەتكەن بولسىمۇ، سانى ئاز، دۇشمەنلەرنىڭ سانى كۆپ بولغانلىقتىن، قۇتۇلۇش ئىمكانىيىتى بولماي، ھەممىسى قىرىلىپ تۈگىدى، پەقەتلا كەئىب ئىبنى زەيىد بىلەن ئەمىر ئىبنى ئۇمەييە قۇتۇلۇپ قالدى. كەئىب ئۆلۈكلەرنىڭ ئارىسىدا يېتىۋالغانلىقتىن، ئۆلۈكلەر قاتارىدا سانىلىپ قۇتۇلۇپ قالدى؛ ئەمىر ئىبنى ئۇمەييە ئىش بىلەن سىرتقا كەتكەنىدى، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا بېرىپ، ساھابىلەرنىڭ قىرىلغانلىقىنى يەتكۈزدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىگە نۇتۇق سۆزلىدى، نۇتۇقتا: قېرىنداشلىرىڭلار مۇشرىكلار تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلدى. ئۇلار، ئى رەببىمىز، خەلقىمىزگە يەتكۈزگىنكى، بىز سېنىڭ دەرگاھىڭغا كەتتۇق، بىز سەندىن رازى ۋە سەن بىزدىن رازى، دېگەن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھادىسە بىلەن رەجى ھادىسىسىنىڭ خەۋىرىنى بىر كۈندە ئاڭلاپ، قاتتىق قايغۇردى ۋە ئۇلارغا خىيانەت قىلغان مۇشرىكلارغا بىر ئايغىچە نامازدا بەددۇئا قىلدى.

بەنى نەزىر غازىتى

يەڭگىلىككىنىڭ ئاقىۋىتى نېمىدېگەن يامان ـ ھە! خۇشال ـ خۇرام، خاتىرجەم ياشاۋاتقان بىرەر قەۋمنىڭ باشلىقلىرى ئۆزلىرىگە پايدىلىق دەپ قىلغان بىرەر خىيانەت شۇ قەۋمگە بالايى ـ ئاپەت، خانىۋەيرانچىلىق ئېلىپ كېلىدۇ. خەزرەج قەبىلىسىنىڭ ئىتتىپاقدىشى، مەدىنىگە قوشنا ئولتۇراقلاشقان بەنى نەزىر يەھۇدىلىرىنىڭ ئەھۋالى ئەنە شۇنداق بولدى. بەنى نەزىر قەبىلىسى بىلەن مۇسۇلمانلارنىڭ ئارىسىدا ئۆزئارا تىنىچ ياشاش توختامى بار ئىدى، لېكىن بەنى نەزىر قەبىلىسى ھەسەتخورلۇق قىلىپ، ھەددىدىن ئېشىپ، ۋەدىسىگە ۋاپا قىلمىدى. بىر

چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەزى ساھابىلىرى بىلەن بەنى بەزىرلەرنىڭ يۇرتىدا بولغانىدى. شۇ چاغدا ئۇلاردىن بىر گۇرۇھ ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا زىيانكەشلىك قىلىشنى پىلانلاپ، بىرسىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈستىگە ئۆگزىدىن تۈگمەن تېشى تاشلاپ ئۆجۈقتۇرۇۋېتىشكە تەيىنلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ سۇيىقەستىنى سېزىپ، ساھابىلىرىنى ئەگەشتۈرۈپ قايتىپ كەتتى. ئاندىن مۇھەممەد ئىبنى مەسلەمەنى ئەۋەتىپ، ئۇلارغا خائىنلىق قىلغانلىقى ئۈچۈن مەدىنىدىن چىقىپ كېتىشنى ئۇقتۇردى. «كىشى خائىنلارغا سەل قارىماي، ئۇلارغا قەتئىي بولۇشى كېرەك.» بەنى نەزىر يەھۇدىلىرى چىقىپ كېتىشكە ھازىرلىنىۋاتقاندا، ئۇلارنىڭ بۇرادەرلىرى بولغان مۇناپىقلار ئادەم ئەۋەتىپ: يۇرتۇڭلاردىن چىقىپ كەتمەڭلار، بىز سىلەرگە يار ـ يۆلەكتە بولىمىز، دېيىشتى. ئاللا قۇرئاندا مۇناپىقلارنىڭ تىلىدىن ھېكايە قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «مۇناپىقلار ئەھلى كىتابتىن (قۇرئاننى) ئىنكار قىلغان بۇرادەرلىرىگە: (يۇرتۇڭلاردىن) چىقىرىۋېتىلسەڭلار، بىز چوقۇم سىلەر بىللە چىقىپ كېتىمىز، ھەرگىز سىلەرنىڭ زىيىنىڭلار ھېساۋىغا باشقا ئادەمگە ئىتائەت قىلمايمىز، سىلەرگە ئۇرۇش ئېچىلسا، چوقۇم سىلەرگە ياردەم بېرىمىز، دېيىشكەنلىكىنى كۆرمىدىڭمۇ؟ ئاللا گۇۋاھلىق بېرىدۇكى، ئۇلار چوقۇم يالغانچىلاردۇر. ئەگەر ئۇلار ھەيدەپ چىقىرىلسا، مۇناپىقلار ئۇلار بىلەن بىللە چىقمايدۇ. ئەگەر ئۇلارغا ئۇرۇش ئېچىلسا، مۇناپىقلار ئۇلارغا ياردەم بەرمەيدۇ. ياردەم بەرگەن تەقدىردىمۇ، يۈز ئۆرۈپ قاچىدۇ، ئەھلى كىتاب ياردەمگە ئېرىشەلمەيدۇ.» (سۈرە ھەشر، 11 ـ 12 ـ ئايەتلەر) لېكىن يەھۇدىلار مۇناپىقلارنىڭ ياردەم بېرىش ۋەدىسىدىن ئۈمىد كۈتۈپ، سۈرگۈن بولۇشنى كېچىكتۈردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلار بىلەن ئۇرۇش قىلىشقا ھازىرلىنىپ ئادەم توپلاپ چىقتى، ئورنىغا مەدىنىدە ئىبنى ئۇممۇ مەكتۇمنى قويدى، ئەلەمنى ئەلىگە تۇتقۇزدى. بەنى نەزىر قەبىلىسىدىكى يەھۇدىلار مۇسۇلمانلارنىڭ ھۇجۇمىدىن ئامان قالىمىز دەپ، قورغانلىرىغا بېكىنىۋالدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى ئالتە كۈن مۇھاسىرە قىلغاندىن كېيىن، تەسلىم قىلدۇرۇش ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ

خورما دەرەخلىرىنى كېسىپ تاشلاشنى بۇيرۇدى. ئاللا يەھۇدىلارنىڭ كۆڭلىگە قورقۇنچ سالدى. مۇناپىقلارنىڭ باشلىقى ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەيدىن ياردەم كەلمىدى؛ ئۇلار بۇرۇن بەنى قەينۇقا قەبىلىسىدىن ۋاز كەچكەندەك، بەنى نەزىر قەبىلىسىدىنمۇ ۋاز كەچتى. يەھۇدىلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئۆزلىرىنى ئۆلتۈرمەسلىكنى، قورالدىن باشقا نەرسىلىرىنى تۆگىلىرى كۆتەرگۈدەك يۈكلەپ سۈرگۈن بولۇپ چىقىپ كېتىشكە ئىجازەت بېرىشنى ئۆتۈندى. يەھۇدىلار ئۆيلىرىنى مۇسۇلمانلارغا قالمىسۇن دەپ ئۆز قوللىرى بىلەن بۇزۇۋېتىپ چىقىپ كەتتى. يەھۇدىلارنىڭ بەزىلىرى خەيبەرگە كېلىپ چۈشتى. بۇلارنىڭ ئىچىدە يەھۇدىلارنىڭ چوڭلىرىدىن ھۇيەي ئىبنى ئەختەب ۋە سەللام ئىبنى ئەبۇ ھۇقەيقلەر بار ئىدى. بەزىلىرى شامدىكى ئەزرات دېگەن جايغا بېرىپ چۈشتى. ئۇلاردىن يامىن ئىبنى ئەمىر بىلەن ئەبۇ سەئىد ئىبنى ۋەھب مۇسۇلمان بولدى.
بەنى نەزىردىن غەنىيمەت ئېلىنغان ماللارنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام غازىلارغا تەقسىم قىلىپ بەرمىدى، چۈنكى بۇ ئات، تۆگىلەرگە مىنىپ جەڭ قىلىش ئارقىلىق ئېلىنغان غەنىيمەت ئەمەس ئىدى؛ مۇنداق غەنىيمەت ئۇرۇش تەييارلىقلىرى ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزىگە، ئائىلىسىگە، يېقىنلىرىغا، يېتىم - مىسكىن، غېرىپلارغا ئىشلىتىشكە خاس ئىدى. قۇرئاندا شۇنداق كۆرسىتىلگەن:«ئاللا پەيغەمبىرىگە غەنىيمەت قىلىپ بەرگەن ئەھلى قۇرانىڭ① ماللىرىنى ئىچكىلاردىكى بايلار ئارىسىدا قولدىن قولغا ئۆتۈپ يۈرمەسلىكى ئۈچۈن ئاللاغا، پەيغەمبەرگە، پەيغەمبەرنىڭ خىش - ئەقرىبالىرىغا، يېتىملارغا، مىسكىنلەرگە، ئىبنى سەبىللەرگە خاس قىلدى.» (سۈرە ھەشر، 7 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ غەنىمەتتىن بىر قىسمىنى ئۆز يۇرتىنى تاشلاپ چىقىشقا مەجبۇر بولغان كەمبەغەل مۇھاجىرلارغا بەردى. بۇلار مەدىنىگە ھىجرەت قىلىپ كەلگەن چاغلىرىدا ئەنسارلاردىن ئالغان نەرسىلىرىنى

---

① مەدىنە ئەتراپىدىكى بەنى قۇزەيزە، بەنى نەزىر، فەدەك، خەيبەر، ئۇرەينە قاتارلىق قەبىلە، يېزىلارنىڭ ئاھالىسى كۆزدە تۇتۇلىدۇ. — ت

www.uyghurkitap.com

ئىگىلىرىگە قايتۇرۇپ بېرىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزى تېرىپ، ئائىلىسىنىڭ بىر يىللىق ئوزۇقىنى ھەل قىلىۋېلىش ئۈچۈن بىر پارچە يەرنى بۆلۈۋالدى.

زاتۇررىقا غازىتى.

مۇشۇ يىلىنىڭ رەبىئۇل ئاخىر ئېيىدا، نەجد تەرىپىدە ياشىغۇچى ئەرەبلەردىن بەنى مۇھارىب، بەنى سەئلەبە قەبىلىلىرىنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قارشى ئۇرۇشقا تەييارلىنىۋاتقانلىقى ئاڭلاندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھازىرلىق كۆرۈپ، ئۇلارغا يەتتە يۈز نەپەر غازى بىلەن قارشى ئاتلاندى. ئورنىغا مەدىنىدە ئوسمان ئىبنى ئەففانىنى قالدۇردى. ئۇلارنىڭ دىيارىغا بېرىپ قارىسا، ئاياللاردىن باشقا ئادەم كۆرۈنمىدى، ئەرلىرى قورقۇپ قېچىپ تاغلارنىڭ ئۈستىگە چىقىۋېلىشقانىكەن. كېيىن ئۇلاردىن بىر تۈركۈم ئادەم توپلىنىپ مۇسۇلمانلارغا قارشى چىقتى، مۇسۇلمانلارغا يېقىنلىشىپ كەلگەندە، ئۇلار تاپا ـ تەنە بىلەن بىر بىرلىرىنى قورقۇتتى. نامازدىگەر ۋاقتى بولۇپ قالغاندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دۈشمەنلەرنىڭ ھۇجۇم قىلىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ، سالاتۇخەۋپ①دېدى. ئاللا دۈشمەنلەرنىڭ كۆڭلىگە قورقۇنچ سالدى، ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن قورقۇپ تاراپ كېتىشتى. بۇ غازاتنى ئىمام بۇخارى ھىجرىيىنىڭ 7 ـ يىلى بولغان دەپ قارايدۇ، ئىسلام تارىخچىلىرىنىڭ ھەممىسى 4 ـ يىلى بولغان دەپ قارايدۇ.

---

① مۇسۇلمانلار دۈشمەنگە قارشى ئۇرۇش ھالىتىدە تۇرغاندا، پەرز ناماز ۋاقتى بولۇپ قالسا، نامازنى ئىككىگە بۆلۈنۈپ نۆۋەت بىلەن ئوقۇيدۇ، بۇ سالاتۇخەۋپ دەپ ئاتىلىدۇ. ــ ت

كېيىنكى بەدرى غازىتى

مۇشۇ يىل شەئبان ئېيى كىرىش بىلەن ، ئەبۇسۇفيانىنىڭ ۋەدىلەشكەن ۋاقتى يېتىپ كەلدى . ئۇھۇد غازىتى ئاياغلاشقاندا ، ئەبۇسۇفيان مۇسۇلمانلارغا : كېلەر يىلى بەدرى سودا مەۋسۇمىدە سىلەر بىلەن يەنە سوقۇشىمىز ، دېگەنىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامۇ بۇنىڭغا قوشۇلغان ئىدى . بەدرى ھەر يىلى شەئبان ئېيىدا سودا بازىرى ئېچىلىدىغان جاي ئىدى ، سودىگەرلەر ئۇ يەردە 8 كۈن تۇراتتى . ۋەدىلەشكەن مەزگىل يېتىپ كەلگەندە ، قۇرەيشتە قەھەتچىلىك يۈز بەرگەنلىكتىن ، ئەبۇسۇفيان ئۇرۇشقا چىقىشقا پېتىنالمىدى ، ۋەدىسىدە تۇرالمىدى ، دېگەن بەدنامغا قېلىشتىن قورقۇپ ، مۇسۇلمانلارنى ئۇرۇشقا چىقىشتىن ۋاز كەچتۈرمەكچى بولدى . ئەبۇسۇفيان ئەسكەرنىڭ كۆپلىكى بىلەن مۇسۇلمانلارنى قورقۇتماقچى بولۇپ ، نەئىم ئىبنى مەسئۇدنى ياللاپ ئەۋەتتى . ئاللاتائالا نەئىمنىڭ مەدىنىگە كېلىپ مۇسۇلمانلارنى قورقۇتۇش ئۈچۈن قىلغان سۆزىنى نەقىل قىلىپ مۇنداق دېدى :«ئۇلارغا كىشىلەر : ھېلىقى ئادەملەر سىلەرگە ھۇجۇم قىلىش ئۈچۈن قوشۇن توپلىدى . ئۇلاردىن قورقۇڭلار ، دېدى . بۇ سۆز ئۇلارنىڭ ئىمانىنى كۈچەيتتى. ئۇلار: بىزگە ئاللا كۇپايە ، ئاللا نېمىدېگەن ياخشى ھامى ! دېدى .»(سۈرە ئال ئىمران ، 173 ـ ئايەت) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نەئىمنىڭ تەھدىت سۆزلىرىگە پىسەنت قىلماي ، ئاللاغا تەۋەككۇل قىلىپ ، 1500 ساھابە بىلەن ئاتلاندى ، مەدىنىدە ئۆز ئورنىدا ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەيىنى قويدى . ئۇلار يۈرۈپ بەدرىگە بېرىپ قارىسا ، ھېچ ئادەم كۆرۈنمىدى . چۈنكى ، ئەبۇسۇفيان نەئىمنىڭ قورقۇتۇشى بىلەن ، مۇسۇلمانلار چىقمايدۇ ، شۇنىڭ بىلەن مۇسۇلمانلار ۋەدىگە خىلاپلىق قىلغان بولىدۇ ، دەپ ئويلاپ ، قۇرەيش خەلقىنى بىر ـ ئىككى كۈن ماڭغاندىن كېيىن قايتىپ كېلىشكە بۇيرۇغانىدى . ئەبۇسۇفيان قۇرەيش ئەسكەرلىرىنى ئېلىپ مەجىنە (مەررۇزەھران تەرەپتىكى

مەشھۇر بازار) دېگەن يەرگە يېتىپ كەلگەندە، قەۋمىگە : بۇ يىل قەھەت-چىلىك يىلى، مەمۇرىچىلىق يىلىدا كەلسەك ياخشى بولسىمۇ، قايتىپ كېتىڭلار، دېگەندى، مۇسۇلمانلار بەدرىدە تۇرۇپ سودا ئىشلىرىنى ئۆز-لىرى مۇستەقىل قىلىشتى .«ئۇلار ئاللانىڭ نېمىتى ۋە پەزلى بىلەن قايتىپ كەلدى، ھېچقانداق زىيان ـ زەخمەتكە ئۇچرىمىدى، ئۇلار ئاللانىڭ رازى-لىقىنى ئىزلىدى . ئاللا ئۇلۇغ پەزلى ئىگىسىدۇر .»(سۈرە ئال ئىمران ، 174 ـ ئايەت) سەفۋان ئىبنى ئۇمەييە بۇنى ئاڭلاپ ئەبۇ سۇفيانغا : ئەزبىرايى خۇدا، مۇسۇلمانلارغا قىلغان ۋەدەڭدىن سېنى باشتا توسقانىدىم . مۇسۇلمانلار بىزنىڭ ۋەدىگە خىلاپلىق قىلغانلىقىمىزنى كۆرۈپ، بىزگە قارشى ئاتلىنىشقا جۈرئەت قىلدى، دېدى .

يۈز بەرگەن ۋەقەلەر

مۇشۇ يىل پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نەۋرىسى ھۇسەيىن ئىبنى ئەلى تۇغۇلدى ؛خۇزەيمەنىڭ قىزى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايلى زەينەب ۋاپات بولدى ؛ يەنە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاتىسىنىڭ ھەمشىرىسى ۋە ئىملىدەش ھەمشىرىسى، ھەبەشكە بىرىنچى قېتىم ھىجرەت قىلغان ئەبۇسەلەمە ۋاپات بولدى ؛ ئېرى ۋاپات بولۇپ تۇل قالغان ئۇممۇسەلەمەنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نىكاھىغا ئالدى .

ھىجرىينىڭ بەشىنچى يىلى

دۇمەتۇل جەندەل غازىتى

مۇشۇ يىلنىڭ رەبىئۇل ئاۋۋال ئېيىدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇمەتۇل جەندەلنىڭ① بىر تۈركۈم ئەرابىلىرىنىڭ يولدىن ئۆتكەن ـ كەچكەنلەرگە جەۋرى ـ زۇلۇم قىلىۋاتقانلىقى، مەدىنىگە يۈرۈش قىلماقچى بولغانلىقى ئاڭلاندى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلار بىلەن ئۇرۇشۇشقا

① دەمەشىقتىن 5 كۈنلۈك، مەدىنىدىن 15 كۈنلۈك يىراقلىقتىكى بىر جاي .

هازىرلىنىپ ، مىڭ نەپەر ساھابە بىلەن ئاتلاندى . مەدىنىدە ئورنىغا سىبا ئىبنى ئەربەتەنى قالدۇردى . كۈندۈزى يوشۇرۇنۇپ ، كېچىسى مېڭىپ ، ئەرابىلارغا يېقىنلاشقاندا ، دۇمەتۇل جەندەل ئاھالىسى ئۇقۇپ قېلىپ تارقىلىپ كەتتى . مۇسۇلمانلار ھۇجۇم قىلىپ ئۇلارنىڭ چارۋىلىرىنى غەنىمەت ئالدى ، چارۋىلارغا قارايدىغانلارنىڭ بەزىسى قولغا چۈشتى ، بەزىسى قېچىپ كەتتى . ساھابىلەر ئۇلارنىڭ ماكانلىرىغا بېرىپ قارىسا ، ھېچ ئادەم ئۇچرىمىدى ، ئەتراپقا چارلىغۇچىلارنى چىقىرىپمۇ بىرەر ئادەمنى تاپالمىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام غەنىيمەتلەرنى ئېلىپ مەدىنىگە قايتىپ كېلىۋېتىپ ، يولدا بەزارە قەبىلىسىنىڭ باشلىقى ئۇيەينە ئىبنى ھىسنى بىلەن كېلىشىم تۈزدى . ئۇيەينىگە مىڭ نەيزىلىك ئادەم قارايدىغانلىقى ئۈچۈن ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى گالۋاڭ باشلىق دەيتتى . ئۇنىڭ يېرى قاقاسلىقتا ئايلىنىپ كەتكەنلىكتىن ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا چارۋىلىرىنى بېقىش ئۈچۈن مەدىنىدىن 36 مىل يىراقلىقتا يەر بۆلۈپ بەردى .

بەنى مۇستەلەق غازىتى

مۇشۇ يىلىنىڭ شەئبان ئېيىدا ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇھۇد ئۇرۇشىدا مۇسۇلمانلارغا قارشى قۇرەيشكە ياردەم بەرگەن بەنى مۇستەلەق قەبىلىسىنىڭ باشلىقى ھارىس ئىبنى زىرارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ئۇرۇش قىلىشقا ئەسكەر توپلاۋاتقانلىقىدىن خەۋەر تاپتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەددىنىدە ئورنىغا زەيد ئىبنى ھارىسەنى قالدۇرۇپ ، نۇرغۇن قوشۇن بىلەن ئاتلاندى . ئاياللىرىدىن ئائىشە بىلەن ئۇممۇ سەلەمەمۇ بىللە چىقتى . بۇرۇنقى جەڭلەرگە چىقمىغان بىر تۈركۈم مۇناپىقلارمۇ غەنىمەت ئېلىشنى تەمە قىلىپ چىقىشتى . قوشۇن يولدا بەنى مۇستەلەقنىڭ بىر جاسۇسىنى ئۇچرىتىپ ، ئۇنىڭدىن دۈشمەن ئەھۋالىنى سورىدى ، ئۇ جاۋاب بەرمىگەنلىكتىن ئۆلتۈرۈلدى . بەنى مۇستەلەقنىڭ ئەسكەر باشلىقى ھارىس مۇسۇلمانلارنىڭ ئۇرۇشۇش ئۈچۈن كەلگەنلىكىنى ۋە جاسۇسلۇققا

www.uyghurkitap.com

ئەۋەتكەن ئادىمىنىڭ ئۆلتۈرۈلگەنلىكىنى ئاڭلاپ، ئەسكەرلىرى بىلەن قاتتىق ۋەھىمىگە چۈشتى، بەزى ئەسكەرلىرى تارقاپ كەتتى. مۇسۇلمانلار مورەيسكە يېتىپ كېلىپ، هارىسنىڭ ئادەملىرىنى مۇسۇلمان بولۇشقا دەۋەت قىلدى، ئۇلار ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلمىغاندىن كېيىن، ئىككى تەرەپ سەپ تارتىپ بىر سائەت ئوق ئېتىشتى. ئاندىن مۇسۇلمانلار تەك هۇجۇم قىلىپ، دۈشمەندىن بىرىنىمۇ قاچۇرماي ئونچە كىشىنى ئۆلتۈردى، قالغانلىرىنى بالا - چاقىلىرى بىلەن ئەسىر ئالدى، 2000 تۆگە، 500 قوي غەنىيمەت ئالدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ماللارنى باشقۇرۇشقا خىزمەتچىسى شەقراننى، ئەسىرلەرنى باشقۇرۇشقا بورەيدەنى قويدى. 200 ئائىلە ئەسىر ئېلىندى. ئەسىر ئېلىنغانلار قاتارىدا بەنى مۇستەلەق قەبىلىسىنىڭ باشلىقىنىڭ قىزى بەررەمۇ بار ئىدى. ئەسىرلەر مۇسۇلمانلارغا تەقسىم قىلىپ بېرىلدى. بۇ يەردە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ گۈزەل سىياسىتى ۋە ناهايىتى مەردلىكى گەۋدىلىنىدۇ. بەنى مۇستەلەق قەبىلىسى ئەرەبلەر ئىچىدە ئەڭ كۈچلۈك قەبىلە ئىدى، ئاياللىرىنىڭ مۇنداق هالەتتە ئەسىرگە چۈشۈشى ئۇلارغا ناهايىتى ئېغىر كېلەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمانلارنى ئاياللارغا مەرھەمەت قىلىپ ئۆزلىكىدىن ئازاد قىلدۇرماقچى بولۇپ، هارىسنىڭ قىزى بەررەنى نىكاھىغا ئېلىپ، جۇۋەيرىيە دەپ ئاتىدى. شۇنىڭ بىلەن مۇسۇلمانلار قول ئاستىدىكى ئەسىرلىرىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قۇدىلىرى دەپ قاراپ، مەرھەمەت قىلىپ ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئازاد قىلىۋەتتى. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنها ئېيتقاندەك، جۇۋەيرىيە ئۆز قەۋمى ئۈچۈن ئەڭ بەرىكەتلىك ئايال بولۇپ قالدى. بۇنداق چوڭ مەرتلىك ۋە ياخشى مۇئامىلە تۈپەيلىدىن بەنى مۇستەلەق قەبىلىسى دەرھال مۇسۇلمان بولۇپ، بۇرۇن مۇسۇلمانلارنىڭ دۈشمىنى بولغان بولسا، ئەمدى دوستىغا ئايلاندى. رەسۇلۇللانىڭ دانالىقى بولمىغان بولسا، مۇسۇلمانلارنىڭ ئارىسىغا بۆلگۈنچىلىك سىلىنغان بولاتتى. بۇ غازات جەريانىدا ئىككى ۋەقە يۈز بەردى:

بىرىنچى ۋەقە: ئۆمەر ئىبنى خەتتابنىڭ خىزمەتچىسى بىلەن خەزرەج قەبىلىسىنىڭ ئىتتىپاقچىسى بولغان بىر ئادەم ئۇرۇشۇپ قېلىپ،

ئۆمەرنىڭ خىزمەتچىسى ئۇ ئادەمنى بىرنى ئۇرۇپ يارىدار قىلىپ قويدى، ھەر ئىككىسى ئۆز قەۋمىنى ياردەمگە چاقىردى. ھەر ئىككى تەرەپ ئۆز ئادىمىنىڭ تەرىپىنى ئېلىپ جىدەللەشكىلى تۇردى. رەسۇلۇللا چىقمىغان بولسا، قاتتىق ئۇرۇشۇپ قالغىلى ئاز قېلىشقانىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: جاھىلىيەت زامانىدىكى تەرەپبازلىقنى يەنە قىلامسىلەر؟ بۇنداق ئەسكى ئىشنى تاشلاڭلار! دېدى. ئاندىن ئۇرغۇچىدىن ئۇرۇلغۇچىنىڭ قىساسىنى ئېلىپ بەردى، شۇنىڭ بىلەن جىدەل بېسىقتى. ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەي بۇ ۋەقەنى ئاڭلاپ خاپا بولۇپ، بىر توپ خەزرەجلىك كىشىلەرنىڭ ئالدىدا: بۈگۈنكىدەك خورلۇقنى كۆرمىگەنىدىم. بىز ئۇلارنى (مۇھاجىرلارنى) يۇرتىمىزغا چۈشۈردۇق، ئۆيلىرىمىزگە ئورۇنلاشتۇر-دۇق، ئەمدى ئۇلار بىزنى ئۇرامدىكەن؟! «ۋاپاغا جاپا» دېگەن شۇ. ئەزبىرايى خۇدا، مەدىنىگە قايتقاندا ئۇلارنى چوقۇم قوغلاپ چىقىرىمىز، دېدى. ئاندىن يېنىدىكىلەرگە: بۇ خورلۇقنىڭ ھەممىسىگە ئۆزۈڭلار سەۋەب بولدۇڭلار، ئۇلارنى يۇرتۇڭلارغا چۈشۈردۇڭلار، ماللىرىڭلارنى ئۇلار بىلەن ئورتاقلاشتىڭلار. ئەزبىرايى خۇدا، ئۇلارغا ھېچ نەرسە بەرمىگەن بولساڭلار، باشقا يەرلەرگە كېتەتتى. بۇنىڭ بىلەنلا قالماي، تېخى مۇھەممەد ئۈچۈن ئۇرۇش قىلىپ، جېنىڭلارنى سېلىپ بەردىڭلار، بالىلىرىڭلارنى يېتىم قىلدىڭلار. شۇنىڭ بىلەن ئازىيىپ كەتتىڭلار، ئۇلارنىڭ سانى كۆپەيدى. بۇنىڭدىن كېيىن ئۇلارغا ياردەم قىلماڭلار، كەمبەغەللىشىپ مۇھەممەدنى تاشلاپ كېتىشسۇن، دېدى. بۇ يەردە زەيد ئىبنى ئەرقەم ئىسىملىك ئىمانى كۈچلۈك بىر يىگىت بار ئىدى، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا بېرىپ، ئىبنى ئۇبەينىڭ سۆزلىرىنى يەتكۈزدى. بۇنى ئاڭلاپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ رەڭگى ئۆڭدى. ئۇنىڭغا: ئى يىگىت، بەلكىم سېنىڭ ئۇنىڭغا ئاچچىقىڭ باردۇر، شۇڭا شۇنداق سۆزلەرنى قىلىدىغانسەن، دېدى. زەيد: ئى رەسۇلۇللا، ئاللاغا قەسەمكى، ئۇنىڭ سۆزلىرىنى قۇلىقىم بىلەن ئاڭلىدىم، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: خاتا ئاڭلاپ قالغان بولۇشۇڭ مۇمكىن، دېدى. ئۆمەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئىبنى ئۇبەينى ئۆزىنىڭ ئۆلتۈرۈشىگە رۇخسەت

www.uyghurkitap.com

قىلىشنى ياكى بىراۋنى بۇيرۇپ ئۆلتۈرگۈزۈشنى سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئى ئۆمەر، كىشىلەر مۇھەممەد ساھابىلىرىنى ئۆلتۈرسۇن دېيىشە ياخشىمۇ؟ دەپ، ئۇنداق قىلىشقا قوشۇلمىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەرنىڭ دىققىتىنى بۇ ئىشتىن باشقا ياققا بۇراش مەقسىتىدە، ئادەتتە سەپەرگە چىقمايدىغان، كۈن راسا قىزىغان چاغدا قوشۇننى ئاتلىنىشقا بۇيرۇدى. ئۇسەيد ئىبنى ھوزەير كېلىپ مۇنداق ئىسسىقتا يولغا چىقىشنىڭ سەۋەبىنى سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: ھەمرىيىڭنىڭ سۆزىنى ئاڭلىمىدىڭمۇ؟ ئۇ مەن مەدىنىگە قايتىپ بارغاندىن كېيىن مۇسۇلمانلارنى چوقۇم ھەيدەپ چىقىرىمەن، دەپتۇ، دېدى. ئۇسەيد: ئى رەسۇلۇللا، خالىساڭ، سەن ئۇنى مەدىنىدىن ھەيدەپ چىقىرىسەن. ئاللاغا قەسەمكى، ئۇ بولسا خار، سەن بولساڭ ئەزىز، دېدى. كىشىلەر قاتتىق ئىسسىقتا بەك تېز يۈرگەنلىكتىن، مەنزىلگە چۈشۈپلا ئۇيقۇغا كەتتى. ئەنسارلاردىن بىرقانچە كىشى ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەيگە رەسۇلۇللادىن ئىستىغفار تەلەپ قىلىش توغرىسىدا سۆز قىلغان بولسىمۇ، ئۇ تەكەببۇرلۇق قىلىپ، ئىستىغفار تەلەپ قىلىشتىن باش تارتتى، بۇ يەردە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قۇرئاندىكى مۇنافىقۇن سۈرىسى نازىل بولۇپ، ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەي ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى رەسۋا بولدى. زەيد ئىبنى ئەرقەمنىڭ سۆزى تەستىقلاندى. ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەينىڭ ئوغلى ئابدۇللا ئەھۋالنى ئۇقۇپ، دادامنى باشقا ئادەم ئۆلتۈرسە، ئۆلتۈرگۈچى بىلەن مېنىڭ ئارامدا دۈشمەنلىك پەيدا بولغاندىن كۆرە ئۆزۈم ئۆلتۈرەي دەپ، رەسۇلۇللادىن رۇخسەت سورىغاندا، رەسۇلۇللا ئۇنىڭغا رۇخسەت قىلمىدى، ئۇنى ئاتىسىغا ياخشى مۇئامىلە قىلىشقا بۇيرۇدى.

ئائىشە توغرىسىدىكى تۆھمەت

ئىككىنچى ۋەقە: بۇ ۋەقە يۇقىرىدىكى بىرىنچى ۋەقەدىن قەبىھرەك ۋە قايغۇلۇقراق بولدى، يەنى رەسۇلۇللانىڭ ئايلى ئائىشە سىدىققا تۆھمەت چاپلىنىپ، ئۇ سەفۋان ئىبنى مۇئەتتەل بىلەن قارىلاندى. ۋەقەنىڭ

ئۆتمۈشى مۇنداق: مۇسۇلمانلار بەنى مۇستەلەق غازىتىدىن قايتقاندا، مەدىنىگە يېقىن بىر قونالغۇغا چۈشىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېچىسى قوشۇننى ئاتلىنىشقا بۇيرۇيدۇ، ھەزرەت ئائىشە ھاجەت ئۈچۈن قوشۇندىن چەترەك جايغا كېتىدۇ، قوشۇنغا قايتىپ كېلىپ بويىنىدىكى مۇنچاقنىڭ چۈشۈپ قالغانلىقىنى بىلىدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇنى ئىزدەشكە كېتىدۇ. ھەزرەت ئائىشەنىڭ كاجۇۋىسىنى كۆتۈرىدىغان كىشىلەر ئائىشەنى كاجۇۋىدا بار دەپ ئويلاپ، كاجۇۋىنى تۆگىنىڭ ئۈستىگە قويىدۇ ـ دە، يۈرۈپ كېتىدۇ، كاجۇۋىنىڭ يېنىكلىكىدىن ئائىشەنىڭ يوقلۇقى ئۇلارنىڭ خىيالىغىمۇ كەلمەيدۇ. چۈنكى، بۇ چاغلاردا ئاياللار بەك ئورۇق ۋە يېنىك ئىدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئائىشە كىچىك بىر قىز ئىدى. ئۇلار يۈرۈپ كەتكەندىن كېيىن، ئائىشە مۇنچاقنى ئىزدەپ تېپىپ، قوشۇن بار جايغا قايتىپ كەلسە، ھېچ ئادەم كۆرۈنمەيدۇ، شۇنىڭ بىلەن، ئۇلار مېنى ئىزدەپ كېلىدىغۇ، دەپ ئويلاپ ئولتۇرۇپ، كۆزى ئۇيقۇغا كېتىپ قالىدۇ. قوشۇننىڭ ئارقىسىدىن يۈتكەن نەرسىلەرنى ئىزدەپ كېلىۋاتقان سەفۋان ئىبنى مۇئەتتەل ئىسىملىك ساھابە بۇ يەرگە كېلىپ قالىدۇ. ئۇ ئائىشەنى مەستۇرە بولۇشتىن ئىلگىرى كۆرۈپ يۈرگەچكە، ئۇنى دەرھال تونۇپ: «قالۇ ئىننالىللاھى ۋەئىننا ئىلەيھى راجىئۇن»(بىز ئاللانىڭ ئىلكىدىمىز، يەنە ئاللانىڭ دەرگاھىغا قايتىپ بارىمىز) دەپ توۋلايدۇ. ئائىشە ئويغىنىپ يۈزىنى ياپىدۇ، سەفۋان بىلەن ئىككىسى ھېچ سۆز قىلىشمايدۇ، سەفۋان تۆگىسىنى چۆكتۈرىدۇ، ئائىشە مىنىدۇ. سەفۋان ئائىشەنىڭ تۆگىسىنى يېتىلەپ قوشۇننىڭ ئارقىسىدىن يېتىپ كەلگەندە، مۇسۇلمانلار مەنزىلگە چۈشۈپ چۈشلۈك دەم ئېلىۋاتاتتى، ئۇلار ئەھۋالنى كۆرىدۇ. بەدنام چاپلىغۇچىلار ئاللا ـتوۋا كۆتۈرۈشىدۇ، ئائىشە بىلەن سەفۋان توغرىسىدا ئاغزىغا كەلگەننى دېيىشىدۇ. ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەي بەدنام چاپلاشتا ھەممىدىن يامانراق ئوت قۇيرۇقلۇق قىلىدۇ. قوشۇن مەدىنىگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، ئائىشە كېسەل بولۇپ بىر ئاي يېتىپ قالىدۇ. سۆز ـ چۆچەكلەر كۆپىيىۋېرىدۇ، بۇ بەدنامدىن ھەزرەت ئائىشەنىڭ ھېچ خەۋىرى بولمايدۇ. بۇ قېتىم رەسۇلۇللا ئائىشەگە ئىلگىرى كېسەل بولۇپ قالغان ۋا-

قىتلىرىدىكىدەك مەرھەمەت كۆرسەتمەي ، پەقەتلا ھۇجرىسىنىڭ ئىشىكىگە كېلىپ : ئەھۋالىڭىز قانداق ؟ دەپلا قويىدۇ ، شۇنىڭ بىلەن ئائىشە زور گۇمانغا چۈشىدۇ . ئائىشە كېسەلدىن تۈزۈلۈشكە باشلىغاندا ، مىستە ئىبنى ئۇساسەنىڭ ئانىسى بىلەن تالاغا ھاجەتكە چىققاندا ، مىستەنىڭ ئانىسى ئېتىكىگە پۇتلىشىپ يىقىلىپ چۈشۈپ : مىستە بېشىنى يىسۇن ، دەيدۇ . ئائىشە ئۇنىڭغا : ئەجەپ يامان گەپ قىلدىڭغۇ ، بەدرى غازىتىغا قاتناشقان ئادەمنى قاغامسەن ؟ دەيدۇ . مىستەنىڭ ئانىسى ئائىشەگە : ئۇلارنىڭ قىلىپ يۈرگەن سۆزلىرىنى ئاڭلىمىدىڭمۇ ؟ دەيدۇ . ئائىشە قانداق سۆزلەر ئىكەنلىكىنى سوراپ بىلگەندىن كېيىن ، ئاغرىقىغا ئاغرىق قوشۇلىدۇ . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئادىتى بويىچە ئائىشەدىن ئەھۋال سورىغىلى كەلگەندە ، ئائىشە ئىجازەت سوراپ ، دادىسىنىڭ ئۆيىدە يېتىشقا كېتىدۇ . ئائىشە ئانىسىدىن كىشىلەرنىڭ گەپ ـ سۆزلىرى توغرىلىق سورايدۇ. ئانىسى ئۇنىڭغا: قىزىم ، ئۆزۈڭنى ئۇپراتما ، ئېرى ئامراق چىرايلىق ئايالنىڭ كۈندەشلىرى بولىدۇ ، ئۇنىڭ توغرىسىدا ھەر قىسما گەپلەرنى قىلىدۇ ، دەيدۇ . ئائىشە : سۇبھانەللا (ئاللا پاكتۇر) ، خەق شۇنداق گەپلەرنى قىلىشىپتىمۇ ؟ دەپ ، كېچىچە ئۇخلىماي يىغلاپ چىقىدۇ . رەسۇلۇللا بۇ ئەسنادا ئائىلىسىدىكى چوڭلاردىن بۇ ھەقتە پىكىر ئېلىپ كۆرىدۇ . ئۇسامە ئىبنى زەيد ئائىشەنىڭ بىگۇناھلىقىنى بىلگەنلىكتىن : بىز ئائىشەنىمۇ ، سەۋەبىنىمۇ ياخشى دەپ قارايمىز ، دەيدۇ . ئەلى ئىبنى ئەبۇتالىب : ئاللا سىنى خوتۇندىن قىسقىنى يوق ، ئائىشەدىن باشقا خوتۇنلارمۇ جىققۇ ، دەيدۇ ۋە ئائىشەنىڭ خىزمەتچىسىدىن ئائىشە توغرىلىق سوراپ بېقىشنى قىستۇرۇپ قويىدۇ . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئائىشەنىڭ خىزمەتچىسى بەرىرەنى چاقىرىپ : ئائىشەدىن بىرەر گۇمانلىق ئىشنى سەزدىڭمۇ ؟ دەپ سورايدۇ . بەرىرە : ئاللاغا قەسەمكى ، ئائىشەدىن بىرەر گۇمانلىق ئىشنى سەزگىنىم يوق ، ئائىشە خېمىر يۇغۇرۇۋېتىپ ئۇخلاپ قالىدىغان ، ئۆي ھايۋانلىرى كېلىپ خېمىرنى يەۋالسىمۇ تۇيمايدىغان كىچىك قىز ، دەيدۇ .

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شۇ كۈنى مۇسۇلمانلارنى يىغىپ ، مۇنبەرگە چىقىپ : ھەي جامائەت ، ئەھلىيەم توغرىلىق مېنى رەنجىتكەن

ئادەم بار، خاھى ئەھلىيەم ئائىشە بولسۇن، خاھى ئۇنىڭ بىلەن تۆھمەت
قىلىنغان سەفۋان بولسۇن، بۇلاردا ياخشىلىقتىن باشقا بىر نەرسىلى سەز-
گىنىم يوق. مېنى رەنجىتكەن كىشىلەر ھەققىدە نېمە دەيسىلەر؟ بۇ
توغرىدا مېنى كىم مەزۇر تۇتىدۇ؟ دېگەن مەزمۇندا سۆز قىلدى. سەئد
ئىبنى مۇئاز: ئى رەسۇلۇللا، سېنى مەن مەزۇر تۇتىمەن، ئەگەر ئۇ ئادەم
ئەۋسىلىك بولسا، ئۇنىڭ كاللىسىنى ئالىمەن؛ ئەگەر ئۇ قېرىنداشلىرىمىز
خەزرەجلىكلەردىن بولسا، ئۇنى نېمە قىل دېسەڭ، شۇنداق قىلىمىز،
دېدى. خەزرەج قەبىلىسىدىن سەئد ئىبنى ئۇبادە قوپۇپ، سەئد ئىبنى مۇ-
ئازغا: يالغان ئېيتتىڭ، ئەزبىرايى خۇدا، ئۇنى سەن ئۆلتۈرەلمەيسەن.
ئەگەر ئۇ ئادەم ئۆز قەۋمىڭدىن بولىدىغان بولسا، بۇنداق سۆزلەرنى قىلمى-
غان بولاتتىڭ، دېدى. ئۇسەيد ئىبنى ھوزەير قوپۇپ سەئد ئىبنى ئۇبادەگە:
سەن يالغان ئېيتتىڭ، ئاللا بىلەن قەسەمكى، ئۇنى چوقۇم ئۆلتۈرىمىز.
سەن ئۆزۈڭ مۇناپىق بولغاچقا، مۇناپىقلارنىڭ تەرىپىنى ئېلىۋاتىسەن،
دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنبەردىن چۈشۈپ ئۇلارغا ھاي بېرىپ
ئىشنى بېسىقتۇرمىغان بولسا، ئەۋس قەبىلىسى بىلەن خەزرەج قەبىلىسى
ئارىسىدا ماجرا چىقىپ قالاتتى. ئائىشە ئىككى كېچە يىغلاپ ئۇخلىمىدى.
بىر كۈنى ئائىشە ئاتا ـ ئانىسى بىلەن ئولتۇرغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام
كىرىپ كېلىپ سالام بېرىپ ئولتۇردى. ئاندىن: ئى ئائىشە، سەن
توغرىلىق تۈرلۈك سۆزلەرنى ئاڭلىدىم، ئەگەر سەن بۇ ئىشتىن پاك بولغان
بولساڭ، ئاللا سېنى ئاقلايدۇ، ئەگەر گۇمانلىق بولساڭ، تەۋبە قىلغىن،
ئىنسان گۇناھىنى ئىقرار قىلىپ تەۋبە قىلسا، ئاللا ئۇنىڭ تەۋبىسىنى قوبۇل
قىلىدۇ، دېدى. ئائىشە بۇنى ئاڭلاپ ھۆكرەپ يىغلاپ كەتتى ۋە ئاتا ـ
ئانىسىنىڭ جاۋاب بېرىشىنى سورىدى. ئاتا ـ ئانىسى پەيغەمبەر ئەلەيھىس-
سالامغا: نېمە دېيىشىمىزنى بىلمەيمىز، دېدى. ئائىشە: بۇ سۆزلەرگە سىلەر
شۇ قەدەر ئىشەنگەنسىلەركى، ئەگەر مەن پاك دېسەم، سۆزۈمگە
ئىشەنمەيسىلەر. ئاللا بىلىدۇكى، مەن پاك تۇرۇپ تۆھمەتنى ئۈستۈمگە
ئالسام، چوقۇم ئىشىنىسىلەر. ئاللا بىلەن قەسەمكى، ئۆزۈمگە تەسەللى
بېرىش ئۈچۈن ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ: «مەن پەقەت چىرايلىقچە سەۋرى

www.uyghurkitap.com

قىلىمەن، سىلەرنىڭ سۆز ـ ھەرىكەتلىرىڭلارغا قارشى ئاللادىن مەدەت تىلەيمەن »① دېگەن سۆزىدىن باشقا سۆز تاپالمايمەن، دەپ ئۆرۈلۈپ ئورنىدا ياتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تېخى ئورنىدىن قوزغالمىغان ئىدى. ئاللا قۇرئاندىكى مۇنۇ ئايەتلەرنى نازىل قىلىپ، ھەزرەت ئائىشەنى ئاقلىدى:« سىلەردىن بىر گۇرۇھ ئادەم بوھتان چاپلىدى (ئائىشەگە. ـــ ت) بۇ سىلەر ئۈچۈن يامان ئەمەس. بەلكى ياخشىدۇر. بوھتان چاپلىغۇچىلاردىن كىمنىڭ قانچىلىك گۇناھى بولسا، ئۇنىڭغا شۇنچىلىك جازا بېرىلىدۇ ؛ بوھتانىنىڭ چوڭ قىسمىنى تارقاتقان ئادەم (ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەي ـ ت)قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ، بوھتانىنى ئاڭلىغان چاغلىرىڭلاردا، ئەر ـ ئايال مۆمىنلەر نېمىشقا ئۆزلىرىنى ياخشى دەپ قاراپ، بۇ ئېنىق بوھتان، دېمىدى ؟ ئۇلار نېمىشقا تۆت نەپەر گۇۋاھچىنى كەلتۈرمىدى ؟ ئۇلار گۇۋاھچىلارنى كەلتۈرەلمىگەنىكەن، ئۇلار ئاللانىڭ نەزىرىدە يالغانچى ھېسابلىنىدۇ. سىلەرگە دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە ئاللانىڭ پەزلى ۋە مەرھەمىتى بولمىسا ئىدى، بوھتان چاپلىغىنىڭلار ئۈچۈن چوڭ ئازابقا دۇچار بولاتتىڭلار. بوھتانىنى تىلىڭلار بىلەن تارقاتتىڭلار، بىلمەيدىغان نەرسەڭلارنى ئاغزىڭلارغا ئالدىڭلار، ئۇنى سەل چاغلىدىڭلار. ھالبۇكى، ئاللانىڭ نەزەرىدە ئۇ چوڭ گۇناھدۇر. ئۇنى ئاڭلىغان چېغىڭلاردا، نېمىشقا: مۇنداق سۆزلەرنى دېمەسلىكىمىز كېرەك. ئى ئاللا، سەن پاكتۇرسەنكى، بۇ چوڭ بوھتاندۇر، دېمىدىڭلار ؟ ئاللا سىلەرگە تەۋسىيە قىلىدۇكى، ئەگەر مۆمىن بولساڭلار، مۇنداق سۆزلەرنى ھەرگىز قايتا قىلماڭلار. ئاللا سىلەرگە ئايەتلەرنى بايان قىلىدۇ، ئاللا ھەممىنى بىلگۈچى، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. مۆمىنلەر ئارىسىدا بىھايالىقنىڭ تارىلىشىنى ياقتۇرىدىغان ئادەملەر دۇنيادا ۋە ئاخىرەتتە قاتتىق ئازابقا قالىدۇ، ئاللا بىلىدۇ. سىلەر بىلمەيسىلەر. ئاللانىڭ سىلەرگە پەزلى ۋە مەرسىمىتى بولمىسا ئىدى (سىلەرنى قاتتىق جازالايتتى. ـــ ت). ئاللا شەپقەتلىك ۋە كۆيۈمچاندۇر. ئى مۆمىنلەر، شەيتانىنىڭ كەينىگە كىرمەڭلار. كىمكى شەيتانىنىڭ كەينىگە

① ياقۇپ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاغزىدىن كەلتۈرۈلگەن بۇ نەقىل قۇرئاندىكى يۇسۇف سۈرىسىنىڭ 18 ـ ئايىتىنىڭ بىر قىسمى.

كـىرىدىكەن ، ئۇنى شەيتان ، ، بالىققا ، يامان ئىشلارغا بۇيرۇيدۇ . ئاللانىڭ سىلەرگە① پەزلى ۋە مەرھەمىتى بولمىسا ئىدى ، سىلەردىن ھېچ قايسىڭلار ئەبەدى پاك بولماس ئىدىڭلار . ۋەھالەنكى ، ئاللا خالىغان بەندىسىنى پاك قىلىدۇ . ئاللا ھەممىسىنى ئاڭلاپ تۇرغۇچى ، ھەممىنى بىلىپ تۇرغۇچىدۇر ،»(سۈرە نۇر ، 11 ـ ئايەتتىن 21 ـ ئايەتكىچە) مەزكۇر ئايەتلەر نازىل بولۇپ بولغاندىن كېيىن ، رەسۇلۇللا كۈلۈپ تۇرۇپ ، ھەزرەت ئائىشەنىڭ ساقلىقى بىلەن بېشارەت بەردى . ئائىشەنىڭ ئانىسى ئۇنىڭغا : ئورنۇڭدىن تۇر ! رەسۇلۇللاغا رەھمەت ئېيت ، دېگەن ئىدى . ئائىشە : ياق ، پەقەت مېنى ئاقلاپ بەرگەن ئاللاغىلا رەھمەت ئېيتىمەن ، دەپ جاۋاب بەردى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بوھتان چاپلىغۇچىلارنىڭ ھەر بىرىنى شەرىئەتتە بوھتان چاپلىغۇچى ئۈچۈن بەلگىلەنگەن سەكسەن دەررە ئۇرۇشقا بۇيرۇدى . بوھتان چاپلىغۇچىلار : جەھشىنىڭ قىزى ھەمنە مىستەئېبنى ئۇساسە ، ھەسسان ئىبنى سابىتلار ئىدى . ھەمنە مىستە ئەبۇبەكرىنىڭ تۇغقىنى بولغانلىقى ئۈچۈن ، ئەبۇبەكرى ئۇنىڭ تۇرمۇشىدىن خەۋەر ئېلىپ تۇراتتى . بۇ چاغدا ئەبۇبەكرى ھەمنە مىستە بوھتانغا قاتناشقانلىقى ئۈچۈن ، ئۇنىڭغا بېرىۋاتقان نەپەقىسنى توختىتىپ قويدى . بۇ توغرىلىق ئاللا مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلدى : «سىلەرنىڭ ئاراڭلاردا ئەھلى كەرەم ۋە دۆلەتمەن بولغانلار خىش ـ ئەقرىبالىرىغا ، مىسكىنلەرگە ۋە دىن يولىدا ھىجرەت قىلغانلارغا بىر نەرسە بەرمەسلىككە قەسەم قىلمىسۇن ، ئۇلارنى ئەپۇ قىلسۇن ، كەچۈرسۇن ، ئاللانىڭ سىلەرگە مەغپىرەت قىلىشىنى خالىمامسىلەر ؟ ئاللا مەغپىرەت قىلغۇچى ۋە ناھايىتى كۆيۈمچاندۇر .»(سۈرە نۇر ، 22 ـ ئايەت)ئەبۇبەكرى : ئى رەسۇلۇللا ، ئاللانىڭ مەغپىرىتى ، رەھمىتىنى سۆيىمىز ، دېدى ۋە مىستەگە بېرىدىغان نەپەقىسنى ئەسلىگە كەلتۈردى . خەلقلەرنىڭ ئارىسىغا كىرىۋېلىپ ، كۆرۈنۈشتە ئۇلارنى سۆيگەندەك بولۇۋېلىپ ، كۆڭلىدە ئۆچلۈك ساقلايدىغان ، يوچۇق تاپسىلا سۇقۇنۇپ كىرىۋېلىپ پىتنە ـ پاسات تۇغدۇرىدىغان يوچۇق تاپسىلا سۇقۇنۇپ كىرىۋېلىپ پىتنە ـ پاسات تۇغدۇرىدىغان مۇناپىقلارنىڭ زىيىنى

① بوھتان چاپلىغۇچىلارغا قارىتىلغان . ـــ ت

ئەنە شۇ. بىزنى ئۇلاردىن ساقلاشنى ئاللادىن تىلەيمىز.

خەندەك غازىتى

بەنى نەزىر قەبىلىسى سۈرگۈن قىلىنىپ، يۇرتلىرى مۇسۇلمانلارغا قالغاندىن كېيىن چوڭلىرى ھېچ تىنجىماي، ھەمىشە مۇسۇلمانلاردىن ئۆچ ئېلىش، يۇرتىنى قايتۇرۇۋېلىش كويىدا يۈردى. ئۇلاردىن بىر گۇرۇھ ئادەم مەككىگە بېرىپ قۇرەيش قەبىلىسىنىڭ باشلىقلىرى بىلەن ئۇچرىشىپ، ئۇلارنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قارشى ئۇرۇش قىلىشقا كۈشكۈرتتى ۋە قۇرەيشلەرگە ياردەم بېرىدىغانلىقىنى ئېيتتى، قۇرەيش قەبىلىسى ئۇلارنىڭ تەلىپىنى ماقۇل كۆردى. ئاندىن ئۇلار غەتەفان قەبىلىسىگە بېرىپ، بۇ قەبىلىدىكىلەرنى قوزغىدى. غەتەفان قەبىلىسى قۇرەيشلەرنىڭ قوزغالغانلىقىنى ئاڭلاپ خۇش بولدى. قۇرەيش قەبىلىسى ۋە ئۇلارنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى ئەبۇ سۇفيان باشچىلىقىدا قوزغالدى. قۇرەيشلەرنىڭ ئەلىمىنى ئوسمان ئىبنى تەلھە ئەبدەرى كۆتۈردى. قۇرەيشلەر 4000 ئادەم بولۇپ، ئۇلاردا 300 ئات، 1000 تۆگە بار ئىدى، رەسۇلۇللانىڭ قىلغان ياخشىلىقىغا يامانلىق قىلغان ئۇيەينە ئىبنى ھىسنىنىڭ باشچىلىقىدا غەتەفان قەبىلىسى تەييارلاندى. ئۇيەينىگە چارۋىلىرىنى بېقىش ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يەر بولۇپ بەرگەنلىكىنى يۇقىرىقى بابتا بايان قىلغاندۇق. ئۇنىڭ چارۋىلىرى سەمرىگەندىن كېيىن، ئۇ ئۆزىگە ياخشىلىق قىلغان ئادەم بىلەن جەڭ قىلىش ئۈچۈن مىڭ ئاتلىق ئەسكىرىنى باشلاپ چىقتى. ھارىس ئىبنى ئەۋف مۇررىنىڭ باشچىلىقىدا بەنى مۇررە قەبىلىسىدىن 400 ئادەم ئاتلاندى. ئەبۇ مەسئۇد ئىبنى روخەيلە باشچىلىقىدا بەنى ئەشجە قەبىلىسى تەييارلاندى، سۇفيان ئىبنى ئەبد شەمس باشچىلىقىدا بەنى سەلىم قەبىلىسىدىن 700 ئادەم قوزغالدى. تۆلەيھە ئىبنى خۇۋەيلىد ئەسەدى باشچىلىقىدا بەنى ئەسەد قەبىلىسى قوزغالدى، شۇنىڭ بىلەن مۇسۇلمانلارغا قارشى ئۇرۇشقا ئاتلانغانلارنىڭ ئومۇمىي سانى 10 مىڭ كىشىگە يەتتى. ئۇلارنىڭ باش قوماندانى ئەبۇسۇفيان ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دۈشمەنلەرنىڭ تەييارلىنىپ ئاتلانغانلىقىنى ئاڭلاپ،

يا مەدىنىدە تۇرۇپ ئۇرۇشۇش، ياكى زور دۈشمەن قوشۇنىنىڭ ئالدىغا چىقىپ ئۇرۇشۇش توغرىسىدا ساھابىلىرى بىلەن مەسلىھەتلەشتى. سەلمان فارسى خەندەك كولاش مەسلىھەتىنى بەردى، خەندەك ئەرەبلەردە كۆرۈلۈپ باقمىغان بىر ئىش ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمانلارنى خەندەك كولاشقا بۇيرۇدى. مۇسۇلمانلار خەندەكنى مەدىنىنىڭ شىمالىي تەرىپىگە، شەرق تەرىپىدىكى سايدىن غەرب تەرىپىدىكى سايغىچە كولاشقا كىرىشتى. دۈشمەن كەلسە مۇشۇ ئوچۇقچىلىق تەرەپتىن كىرەتتى. مەدىنىنىڭ باشقا تەرەپلىرى ئۆي ـ ئىمارەت ۋە قويۇق خورما دەرەخلىرى بىلەن ئورالغانلىقتىن، دۈشمەنلەرنىڭ بۇ تەرەپلەردىن كېلىپ ئۇرۇش قىلىش ئىمكانىيىتى يوق ئىدى. يېتەرلىك ئوزۇق ۋە يېتەرلىك سايمان بولمىغانلىقتىن، مۇسۇلمانلار خەندەك كولاشتا زور قىيىنچىلىقلارغا دۇچ كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالاممۇ خەندەك كولىغۇچىلار بىلەن بىللە ئىشلىدى، ئۇ تۇپا توشۇغاچ ئابدۇللا ئىبنى رەۋاھەنىڭ مۇنۇ شېئىرىنى تەكرار ئېيتاتتى:

رەببىمىز سەن بولمىساڭ، تاپماس ئىدۇق ھىدايەت،
بىلمەس ئىدۇق نېمىدۇر زاكات، ناماز ـ ئىبادەت.
بېغىشلىغىن بىزلەرگە خاتىرجەملىك، جاسارەت،
ئېلىشقاندا ياۋ بىلەن ئاتا قىلغىن ماتانەت.
زۇلۇم قىلدى مۇشرىكلار تۇتۇپ بىزگە ئاداۋەت،
دىنىمىزدىن ياندۇرسا، قىلمايمىز ھېچ ئىتائەت.

مۇسۇلمانلار قوشۇنى سەلئى تېغىغا ئارقىسىنى قىلغان ھالدا شەرق تەرەپكە ئورۇنلاشتى. سەلئى تېغى مەدىنىنىڭ ئالدى تەرىپىگە كېلىدىغان تاغ ئىدى. مۇسۇلمانلار قوشۇنىنىڭ سانى 3000 بولۇپ، مۇھاجىرلارنىڭ ئەلەمى زەيد ئىبنى ھارىسەنىڭ قولىدا، ئەنسارلارنىڭ ئەلەمى سەئىد ئىبنى ئۇبادەنىڭ قولىدا ئىدى. قۇرەيشلەر ۋە ئۇلارنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى مەدىنىنىڭ غەربىي شىمالىدىكى جۇرەب دېگەن يەر بىلەن زەغابە دېگەن يەرنىڭ ئارىسىغا چۈشكەن، غەتافان قەبىلىسى ئوھۇد تەرەپكە

چۆشكەندى . مۇشرىكلار ئۆزلىرى تەرەپكە يوشۇرۇن ھالدا خەندەك قې-
زىلغانلىقنى بىلىپ ، ھاڭ - تاڭ بولۇپ قالدى ۋە مۇسۇلمانلار بىلەن ئوق
ئېتىششقا باشلىدى . ۋاقىت ئۆزۈنغا سوزۇلۇپ كەتكەندىن كېيىن ،
مۇشرىكلاردىن بىر تۈركۈمى ئاتلىرىنى خەندەككە سەكرىتىشكە مەجبۇر
بولدى . ئۇلار ئىكرەمە ئىبنى ئەبۇ جەھىل ، ئەمىر ئىبنى ۋەد قاتارلىقلار
ئىدى . ئەلى ئىبنى ئەبۇتالىب چىقىپ ، ئەمىر ئىبنى ۋەدنى ئۆلتۈردى ،
ھەمراھلىرى قېچىپ كەتتى . نەۋفەل ئىبنى ئابدۇللا خەندەككە يىقىلىپ
چۈشۈپ بويىنى سۇنۇپ كەتتى . سەئىد ئىبنى مۇئازنىڭ بىلىكىگە ئوق تې-
گىپ قان تومۇرىنى ئۈزۈۋەتتى . كېچىك توقۇنۇش ۋە ئوق ئېتىشىش
تولۇق بىر كۈن داۋاملاشتى . ھەتتا مۇسۇلمانلارنىڭ شۇ كۈنكى نامىزى
قازا بولۇپ كېتىپ ، كېيىن ئادا قىلىنىۋالدى . مۇشرىكلارنىڭ كېچىسى
بېسىپ كىرىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام
خەندەككە مۇھاپىزەتچىلەرنى قويدى . قاتتىق سوغاقتا قارىماي ، پەيغەمبەر
ئەلەيھىسسالام ئۆزى خەندەكنىڭ بىر يوچۇغىنى ساقلىدى . ئۇ ساھابىلە-
رىگە نۇسرەت ، غەلىبە ۋە ياخشىلىقلارنى ۋەدە قىلاتتى . مۇناپىقلار بۇ
قىيىن شارائىتتا دىللىرىدىكىنى ئاشكارىلاپ : ئاللا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى
بىزگە يوق گەپنى ۋەدە قىپتىكەن ، دېيىشتى : بىزنىڭ ئۆيلىرىمىز ئوچۇق
قالغان ، دۈشمەننىڭ ھۇجۇم قىلىش خەۋپى بار (ئۆيلىرى ئوچۇق ئەمەس ،
پەقەت قېچىشنىلا ئويلىغان) دەپ چېكىنىپ كېتىشتى . مۇسۇلمانلارنىڭ
ئەھۋالى قىيىنلاشتى . بۇ مۇھاسىرە مەدىنە كەمبەغەللىرىنى قىيىن ئەھۋالدا
قويدى . مۇسۇلمانلار بىلەن بىللە مەدىنىدە ياشاۋاتقان بەنى قۇرەيزە يەھۇ-
دىلىرىنىڭ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ كېلىشىمنى بۇزۇپ خىيانەت قىلىشى
ئارقىسىدا ، ئەھۋال تېخىمۇ قىيىنلاشتى . بۇنىڭغا بەنى نەزىر قەبىلىسىنىڭ
باشلىقى ھۇيەي ئىبنى ئەختەب سەۋەب بولدى . چۈنكى ، ئۇ بەنى
قۇرەيزەنىڭ باشلىقى كەئب ئىبنى ئەسەدنىڭ قېشىغا كېلىپ ، ئۇنى شەي-
تانغا ئوخشاش ئازدۇرۇپ ، توختامنى بۇزۇشقا قىزىقتۇرغانىدى ، كەئب
مۇسۇلمانلار بىلەن ئۇرۇشۇشقا قوشۇلدى . رەسۇلۇللا بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ ،
مەدىنىدە قالغان ئايال ، ئۇششاق باللارنى قوغداش ئۈچۈن مۇسلىمە ئىبنى

ئەسلەمنى ئىككى يۈز ئادەم بىلەن، زەيد ئىبنى ھارىسەنى ئۈچ يۈز ئادەم بىلەن مەدىنىگە ئەۋەتتى، ئەھۋالنى ئىنقىلاپ كېلىش ئۈچۈن زۇبەير بېرىپ يەھۇدىلارنىڭ پەيلىنىڭ بۇزۇلغانلىقىنى كۆردى. يەھۇدىلار زۇبەيرنىڭ ئالدىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ۋە مۇسۇلمانلارنى يامانلىدى، زۇبەير قايتىپ بېرىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەھۋالنى مەلۇم قىلدى. بۇ چاغدا مۇسۇلمانلارنىڭ قورقۇنچىسى تېخىمۇ كۈچەيدى، چۈنكى ئۇلار تەرەپ - تەرەپتىن كەلگەن دۈشمەنىنىڭ مۇھاسىرىسى ئاستىدا قېلىپ، قورقۇنچىدىن كۆزلىرى ئالاق - جالاق بولۇپ، يۈرەكلىرى ئاغزىلىرىغا قاپلىشىپ، ئاللا توغرىلىق تۈرلۈك ئويلاردا بولدى. مۇناپىقلار ئاغزىغا كەلگەننى جۆيلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام غەتافان قەبىلىسىنى چېكىندۈرۈش مەقسىتىدە، مەدىنە مەھسۇلاتىنىڭ ئۈچتىن بىر قىسمىنى بېرىش شەرتى ئاستىدا ئۇلار بىلەن كېلىشىم تۈزۈشنى ئويلاپ، ئۇبەيدە ئىبنى ھىسنىغا ئادەم ئەۋەتمەكچى بولغانىدى، لېكىن ئەنسارلار: بىز تېخى مۇسۇلمان بولمىغان چېغىمىزدا غەتافانلار بىزنىڭ ئازراق مەھسۇلاتىمىزغا ئېرىشەلمىگەن تۇرسا، بىز مۇسۇلمان بولغاندىن كېيىن ئۇلارنى مەھسۇلاتىمىزغا شېرىك قىلامدۇق دەپ، رەسۇلۇللانىڭ پىكرىگە قوشۇلمىدى. ئاللا بىرەر قەۋمنى ئۆز ياردىمىگە مۇيەسسەر قىلماقچى بولسا، ئۇلارغا غەلىبە قىلىش سەۋەبىنى ئويلىمىغان يەردىن ھازىرلاپ بېرىدۇ. ئىسلام دىنىدا چىڭ تۇرغان كىشىلەرگە ئاللانىڭ قىلغان مۇنۇ ئىلتىپاتىغا قاراڭ: قۇرەيش، غەتافان ۋە يەھۇدىلارنىڭ دوستى بولغان نۇئەيم ئىبنى مەسئۇد ئەشجەئى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ: ئى رەسۇلۇللا، مېنىڭ مۇسۇلمان بولغانلىقىمنى خەلقىم ئۇقمايدۇ. مېنى ساڭا ياردەم قىلالايدىغان بىرەر ئىشقا بۇيرۇساڭ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: سەن بىر ئادەم تۇرساڭ، قولۇڭدىن نېمە ئىش كېلىدۇ؟ سەن دۈشمەنلەرنى چېكىندۈرۈش ئۈچۈن بىرەر ئىلاج قىلىپ باقساڭ قانداق، چۈنكى ئۇرۇش دېگەن ھىيلە بىلەن بولىدۇ، دېدى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ پىگى ئادرېسى

ئۇرۇشتا ھىيلە ئىشلىتىش

نۇئەيم ئىبنى مەسئۇد پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدىن چىقىپ، مۇسۇلمانلار بىلەن تۈزگەن كېلىشىمنى بۇزغان بەنى قۇرەيزە يەھۇدىيلىرىنىڭ قېشىغا باردى. نۇئەيمنىڭ يەھۇدىيلار بىلەن دوستلۇقى بولغانلىقتىن، يەھۇدىيلار ئۇنىڭ ئىززەت ـ ئىكرامىنى قىلىشتى. نۇئەيم ئۇلارغا: ئى بەنى قۇرەيزە خەلقى! مېنىڭ سىلەرگە بولغان دوستلۇقۇمنى ۋە ساداقىتىمنى بىلىسىلەر. سىلەرگە بىر ئىش بىلەن كەلدىم، بۇنى ھېچكىمگە دېمەسلىكىڭلار كېرەك، دېدى. يەھۇدىيلار باشقىلارغا دېمەيدىغانلىقىنى ئېيتىشقاندىن كېيىن، نۇئەيم: بەنى قەينۇقا ۋە بەنى نەزىر قەبىلىلىرىنىڭ يۇرتلىرىدىن ھەيدەپ چىقىرىلىپ، مال ـ مۈلۈك، قورا ـ جايلىرىنىڭ مۇسادىرە قىلىنغانلىقىنى كۆردۈڭلار. قۇرەيش ۋە غەتافان قەبىلىلىرىنىڭ ئەھۋالى سىلەرنىڭكىگە ئوخشىمايدۇ. ئۇلار پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ئۇرۇشىدۇ، مەغلۇب بولسا، يۇرتلىرىغا قايتىپ كېتىدۇ، خالاس. سىلەر بولساڭلار ئۇ ئادەم (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى دېمەكچى. — ت) بىلەن بىر يەردە ياشايسىلەر، سىلەر ئۇنىڭ بىلەن ئۆزۈڭلار يالغۇز ئۇرۇش قىلىشقا بەرداشلىق بېرەلمەيسىلەر. مېنىڭچە، سىلەر تاكى قۇرەيش، غەتافان قەبىلىلىرىنىڭ نوپۇزلۇق ئادەملىرىدىن يەتمىش كىشىنى رەنىگە ئېلىپ، ئۇلارنىڭ سىلەرنى تاشلاپ كەتمەيدىغانلىقىغا ئىشەنچە ھاسىل قىلمىغىچە، بۇ ئۇرۇشقا قاتناشماڭلار، دېدى. يەھۇدىيلار نۇئەيمنىڭ پىكرىنى ئالقىشلاپ ماقۇل كۆردى. نۇئەيم ئاندىن قۇرەيشنىڭ چوڭلىرىغا بېرىپ، مېنىڭ سىلەرگە بولغان دوستلۇقۇمنى ۋە مۇھەببىتىمنى بىلىسىلەر. سىلەرگە بىر ئىش توغرىلىق كەلدىم، بۇنى سىر تۇتۇشۇڭلار كېرەك، دېدى. قۇرەيش باشلىقلىرى سىر ساقلاشقا ۋەدە بەرگەندىن كېيىن، نۇئەيم ئۇلارغا: بەنى قۇرەيزە يەھۇدىيلىرى سىلەرنىڭ ئۇلارنى تاشلاپ كېتىشىڭلاردىن قورقۇپ، مۇھەممەد بىلەن قىلىشقان

تـوخـتـامنى بۇزغانلىقىغا پۇشايمان قىلىپ ، سىلەرنىڭ بىر قىسىم نوپۇزلۇق
ئادەملـىـرىـڭلارنـى رەنـىـگـە ئىـلـىـپ مۇھەممەدكە تاپشۇرۇپ بېرىدىغان ،
مـۇھەمـمەد بەنى نەزىر قەبىلىسىنىڭ يۇرتىغا قايتىشىغا رۇخسەت قىلىدىغان
بـولـۇپ پۈتۈشتى ، ئۇلار بۇ توغرىلىق سىلەرگە ئادەم ئەۋەتىدۇ ، ئېهتىياتتا
بـولـۇڭلار ، دېدى . ئاندىن غەتافان قەبىلىسىگە بېرىپ ، قۇرەيشلەرگە قىلـ
غـان گـەپـلـەرنـى قىلدى . ئەبۇ سۇفيان بەنى قۇرەيزەگە ئەلچى ئەۋەتىپ ،
ئۇلارنـى ئەتـىـسـى ئۇرۇشقا چىقىشقا دەۋەت قىلدى . بەنى قۇرەيزە يەهۇدىـ
لـىـرى : بـىـز شەنبە كۈندە ئۇرۇش قىلمايمىز (شەنبە كىرىدىغان كېچىسى
ئادەم ئەۋەتـىـلـگەن ئىدى) ، بېشىمىزغا كەلگەن كۈنلەر شەنبە كۈندە ئۇـ
رۇش قـىـلـغـانـلـىـقىمىزدىن كەلگەن . شۇنىڭ بىلەن بىللە بىزنى تاشلاپ
كـەتـمـەيدىغانلىقىڭلارغا كېپىل قىلىپ ، بىر قىسىم ئادىمىڭلارنى بىزگە رەـ
نـىـگـە قـويـمىغىچە ، ئۇرۇشقا چىقمايمىز ، دېدى . شۇنىڭ بىلەن قۇرەيش ،
غـەتـافـان قـەبـىـلـىـلىرى ، نۇئەيم ئىبنى مەسئۇدنىڭ سۆزى راست ئىكەن ،
دەپ ئـىـشەندى . ئۇلارنىڭ ئىتتىپاقى بۇزۇلدى ، بىرـ بىرىدىن چۆچۈشتى .
پـەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام باشپاناھ ئاللاغا ئىلتىجا قىلىپ مۇنداق دۇئا قىلدى:
«قـۇرئانـنـى نازىل قىلغۇچى ، بەندىلىرىدىن تېز هېساب ئالغۇچى ئى ئاللا ،
مـۇشـرىكلارنى مەغلۇپ قىلغىن! ئى ئاللا ، ئۇلارنى مەغلۇپ قىلغىن ! بىزنى
ئۇلارنـىـڭ ئۈسـتـىـدىن غالىپ قىلغىن !» ئاللا پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ
دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىپ ، دۈشمەنلەرگە قاراڭغۇ كېچىدە سوغۇق بورانىنى
ئاپـىـرىـدە قـىـلـدى . يەهۇدىلار بىلەن مۇسۇلمانلارنىڭ بىرلىشىپ قاراڭغۇ
كـېـچـىـدە هۇجـۇم قـىـلىشىدىن قورققان مۇشرىكلار تاڭ ئېتىشتىن بۇرۇنلا
چـېـكـىـنـىـپ كـېتىش قارارىغا كەلدى . پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام دۈشمەن
قوشۇنىدىكى پاتىپاراقچىلىقنى ئاڭلاپ ، ساهابىلىرىگە : چوقۇم بىر ۋەقە يۈز
بـەردى . قايسىڭلار بېرىپ ئۇلارنىڭ ئەهۋالىنى ئۇقۇپ كېلىسىلەر ؟ دېدى .
هەمـمـىـسـى جىم تۇرۇپ ، جاۋاب بەرگۈچى بولمىغانلىقتىن ، بۇ سۆزنى ئۈچ
قـېـتىم تەكرارلىدى ، ئاندىن هۇزەيفە ئىبنى يەمانىغا : كېچىدىن بېرى ئاۋاـ
زىـمـنـى ئاڭلاپ تـۇرۇپ جـاۋاب بـەرمـەيـسـەنـغـۇ ؟ دېـدى . هۇزەيفە : ئى
رەسـۇلـۇللا ، سـوغۇق قاتتىق بولۇۋاتىدۇ ، دېدى . رەسۇلۇللا ئۇنىڭغا : پەيـ

www.uyghurkitap.com

غەمبەرنىڭ ئېھتىياجى ئۈچۈن دۈشمەنلەرنىڭ ئەھۋالىنى ئۇقۇپ كەلگىن، دېدى. ھۇزەيفە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئېھتىياجى ئۈچۈن ئۆزىنىڭ خەتەرگە ئۇچرىشىغا قارىماي بېرىپ، دۈشمەنلەرنىڭ قايتىپ كەتمەكچى بولغانلىقى ھەققىدە ئېنىق خەۋەر ئۇقۇپ كەلدى.

مۇشرىكلارنىڭ مەغلۇپ بولۇشى

مۇشرىكلار شۇ قەدەر قورققان ئىدىكى، ئۇلارنىڭ باشلىقى ئەبۇ-سۇفيان، ئارىمىزغا دۈشمەن سۇقۇنۇپ كىرىۋالمىسۇن، ھەر ئادەم ئۆز ھەمرىيىنىڭ قولىدىن تۇتۇۋالسۇن، دېيتتى. ئەبۇسۇفيان قايتماقچى بولۇپ تۆگىسىنىڭ چۇلۋۇرىنى يېشىپ تۇرغاندا، سەفۋان ئىبنى ئۇمەييە ئۇنىڭغا: سەن ھەممىنىڭ باشلىقى تۇرۇپ، باشقىلارنى تاشلاپ ئۆزۈڭ تىكىۋەتسەڭ قانداق بولىدۇ؟ دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئەبۇسۇفيان ھەممىنىڭ قايتىپ كېتىشىگە رۇخسەت قىلدى، مۇسۇلمانلار ئارقىمىزدىن باستۇرۇپ كەلمىسۇن دەپ، خالىد ئىبنى ۋەلىد باشچىلىقىدا بىر توپ كىشىلەرنى قايتقۇچىلارنىڭ ئارقا تەرىپىنى قوغداشقا قويدى. ئاللاتائالا مۇسۇلمانلارنى ئەرەب مۇشرىكلىرى بىلەن يەھۇدىلاردىن تەركىب تاپقان دۈشمەنلەرنىڭ ھۇجۇمىغا ئۇچراش غېمىدىن خالاس قىلدى؛ ئاللانىڭ ئىسلام دىنىغا قىلغان ئىلتىپاتى ۋە مەرھەمىتى بولمىغان بولسا، ئەھۋال يامانلاشقان بولاتتى. مۇشرىكلارنىڭ چېكىنىپ كېتىشى زۇلقەئدە ئېيىدا بولدى. بۇنى ئاللانىڭ قۇرئاندىكى مۇنۇ ئايەتلەردە نېمەت دەپ ئاتىشى ھەقلىق ئىدى: «ئى مۆمىنلەر، ئاللانىڭ سىلەرگە بەرگەن نېمىتىنى ئەسلەڭلار. بۇ چاغدا ئۇستۇڭلەرگە (دۈشمەن) قوشۇن كەلگەنىدى، بىز ئۇلارغا قارشى بوران ۋە سىلەرگە كۆرۈنمىگەن قوشۇن (پەرىشتىلەر) نى ئەۋەتتۇق. ئاللا سىلەرنىڭ قىلغان ئىشىڭلارنى كۆرۈپ تۇردى. شۇ چاغدا ئۇلار يۇقىرى تەرىپىڭلاردىنمۇ ۋە تۆۋەن تەرىپىڭلاردىنمۇ كەلگەنىدى، بۇ چاغدا كۆزۈڭلار تورلىشىپ كەتكەن، يۈرىكىڭلار ئاغزىڭلارغا قاپلىشىپ قالغان، ئاللا ھەققىدە تۈرلۈك مۆلچەرلەردە بولغانىدىڭلار، بۇ يەردە

مۆمىنلەر سىنالغان ۋە قاتتىق تەۋرىنىشكە ئۇچرىغانىدى . بۇ چاغدا مۇنا-
پىقلار ۋە دىللىرىدا كېسەل بارلار ئاللا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىزگە قۇرۇق
ۋەدىلەرنى قىلىپتىكەن دېيىشەتتى . بۇ چاغدا ئۇلاردىن بىر گۇرۇھ ئادەم :
ئى يەسرىبلىكلەر ، بۇ يەردە تۇرماي قايتىڭلار ، دېيىشەتتى . ئۇلاردىن يەنە
بىر گۇرۇھ ئادەم بىزنىڭ ئۆيلىرىمىز ئوچۇق دېيىشىپ رۇخسەت
سورىشاتتى ، بۇلارنىڭ ئۆيلىرى ئوچۇق ئەمەس ، ئۇلار پەقەت قېچىشنىلا
ئويلىغان .»(سۈرە ئەھزاب ، 9 ـ ئايەتتىن 13 ـ ئايەتكىچە)

بەنى قۇرەيزە غازىتى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرى بىلەن خەندەك غازىتىدىن قايتىپ كېلىپ ، ئۇرۇش كىيىمىنى سالاي دەپ تۇرغاندا ، ئاللا ئۇنى ئاتلىنىپ ، مۇسۇلمانلار قىيىن ئەھۋالدا قالغان چاغدا ، ۋەدىسىدە تۇرماي كېلىشىمگە خىلاپلىق قىلىپ ، مۇسۇلمانلارغا قارشى چىققان بەنى قۇرەيزە يەھۇدىلىرىنى ئۇجۇقتۇرۇپ ، زېمىنىنى ئۇلاردىن تازىلاشقا بۇيرۇدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىگە : ھەممىڭلار نامازدىگەرنى بەنى قۇرەيزە يېرىگە يېتىپ بارغاندا ئوقۇڭلار ، دېدى . ساھابىلەر ئاتلىنىپ تېز ماڭدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېشىكىگە مىنىپ ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن ماڭدى . ئەلەمنى ئەلى ئىبنى ئەبۇتالىبقا تۇتقۇزدى . ئورنىغا مەدىنىدە ئابدۇللا ئىبنى ئۇممۇ مەكتۇمنى قويدى . مۇسۇلمانلارنىڭ سانى 3000 كىشى ئىدى . ساھابىلەرنىڭ بىر قىسمى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نامازدىگەرنى ئوقۇش ۋاقتى ھەققىدىكى سۆزىنى ، پەقەت تېز مېڭىش ئۈچۈن ئېيتىلغان سۆز دەپ قاراپ ، نامازدىگەرنى يولدا ۋاقتىدا ئوقۇۋالدى . بىر قىسىم كىشىلەر بۇ سۆزنى ئەينى مەنىسىدە ئېيتىلغا دەپ قاراپ ، نامازدىگەرنى بەنى قۇرەيزەدە ۋاقتى ئۆتكەندىن كېيىن ئوقۇدى . رەسۇلۇللا بۇلارنىڭ ھېچقايسىسىنى ئەيىبلىمىدى ، بەنى قۇرەيزە يەھۇدىلىرى ئىسلام لەشكەرلىرىنى كۆرۈشى بىلەنلا ، ئاللا ئۇلارنىڭ دىللىرىغا قورقۇنچ سالدى ، چۈنكى مۇسۇلمانلار باشقا دۈشمەنلەر بىلەن ئۇرۇشۇۋاتقان چاغدا ، يەھۇدىلار ۋە-

دىسىگە خىيانەت قىلغانىدى ۋە بۇ قەبىلە ئىشى ئېنىق ئاشكارىلانغاچقا، ئۇنىڭدىن ئېنىۋالالمايتتى. مانا ھازىر ئىسلام قوشۇننى كۆرگەن بۇ يەھۇدىلار قورغانلىرىغا كىرىپ بېكىنىۋالدى. مۇسۇلمانلار ئۇلارنى 25 كۈن مۇھاسىرە قىلدى. يەھۇدىلار ئۇرۇشتىن قېچىپ قۇتۇلالمايدىغانلىقىغا، مۇھاسىرە مۇشۇنداق داۋاملىشىۋەرسە ئاچلىقتىن ئۆلۈپ قالىدىغانلىقىغا كۆزى يېتىپ، مۇسۇلمانلاردىن بەنى نەزىرگە ئوخشاش قوراللىرىنى، يۇرتلىرىنى تاشلاپ، ماللىرىنى ئېلىپ چىقىپ كېتىشكە رۇخسەت قىلىشنى تەلەپ قىلدى. رەسۇلۇللا بۇنى قوبۇل قىلمىغاندىن كېيىن، ھېچ نەرسە ئالماي ئۆزلىرى ئەنھا چىقىپ كېتىشنى تەلەپ قىلدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ تەلەپنىمۇ قوبۇل قىلمىدى، ئۇلارنى نېمىگە ھۆكۈم قىلسا، شۇنىڭغا رازى بولمىغىچە، مۇھاسىرە قىلىۋېرىدىغانلىقىنى ئېيتتى. يەھۇدىلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئەبۇلۇبابەنى ئەۋەتىپ بەرسەڭ، مەسلىھەت قىلساق، دېدى. ئەبۇلۇبابە يەھۇدىلارنىڭ ئىتتىپاقچىسى، ئەۋس قەبىلىسىدىن بولۇپ، يەھۇدىلاردا ئۇنىڭ بالا - چاقا، مال - ۋارانلىرى بار ئىدى. يەھۇدىلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۆكۈمىگە رازى بولۇش توغرىلىق ئەبۇلۇبابەدىن مەسلىھەت سورىدى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۆكۈمىگە رازى بولساڭلار «مانا» دەپ بوغۇزىنى ئىشارەت قىلدى. بۇ ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىدۇ، دېگىنى ئىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ تېخى ئورنىدىن قوزغالماي تۇرۇپلا ئاللاغا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خىيانەت قىلغانلىقىنى چۈشەندى. يەھۇدىلارنىڭ يېنىدىن قايتىپ چىققاندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يولۇقۇشتىن ئۇيىلىپ، مەدىنىگە كېلىپ ئۆزىنى مەسچىتنىڭ تۈۋرۈكىگە باغلاپ، خاتالىقى توغرىسىدا ئاللانىڭ ھۆكۈمىنى كۈتۈپ تۇردى: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئۆزىنىڭ قىلمىشىنى خەۋەر قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئەبۇلۇبابە دەسلەپتىلا ماڭا كەلگەن بولسا، چوقۇم ئۇنىڭ ئۈچۈن ئىستىغفار ئېيتاتتىم. ئەمدى ئۇ ھازىرقىدەك قىلغانىكەن، ئاللا ھۆكۈم قىلمىغىچە شۇنداق تۇرسۇن، دېدى. بەنى قۇرەيزە يەھۇدىلىرى ئىلاج بولۇپ، رەسۇلۇللانىڭ ھۆكۈمىگە رازى بولىدىغانلىقلىرىنى بىلدۈرۈشتى. رەسۇلۇللانىڭ بۇيرۇقى بىلەن يەھۇ-

دىلارنىڭ ئەركىشلىرى باغلاپ كەلتۈرۈلدى ، ئەۋس قەبىلىسىنىڭ ئادەملىرى كېلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن بەنى قۇرەيزە يەھۇدىلىرىغىمۇ خەزرەج قەبىلىسىنىڭ ئىتتىپاقچىلىرى بولغان بەنى قەينۇقا يەھۇدىلىرىغا قىلغان مۇئامىلىگە ئوخشاش يۇمشاق مۇئامىلە قىلىشنى ئۆتۈندى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلاردىن : ئاراڭلاردىن بىرەر كىشى ھۆكۈم چىقارسا ، شۇنىڭ ھۆكۈمىگە رازى بولامسىلەر ؟ دەپ سورىدى . ئۇلار بۇنىڭغا رازى بولىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈشتى ۋە ھۆكۈم چىقىرىشقا باشلىقى سەئىد ئىبنى مۇئازنى كۆرسىتىپ بېرىشتى . سەئىد ئىبنى مۇئاز خەندەك غازىتىدا ئوق تېگىپ يارىلانغان ئىدى . مەجرۇھلارنى داۋالاش ئۈچۈن تەييارلانغا مەسچىتتىكى بىر چېدىردا تۇراتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەۋەتكەن ئادەم سەئىدنى ئېشەككە مىندۈرۈپ كەلدى . ئەۋس قەبىلىسىدىن بىر گۇرۇھ ئادەم سەئىدنى ئورىۋېلىپ ، ئۇنىڭدىن يەھۇدىلار توغرىلىق قاتتىق ھۆكۈم چىقارماسلىقنى ئۆتۈنەتتى . سەئىد ئۇلارغا : مەن سەئىدگە ئاللانىڭ ھۆكۈمىنى ئىجرا قىلىشتا كىشىلەرنىڭ ئەيىبلەشلىرىدىن قورقماسلىقنىڭ ۋاقتى كەلدى ، دەيتتى . سەئىد چىقىپ كەلگەندە ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرى بىلەن ئولتۇراتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا : باشلىقىڭلارنىڭ ئالدىغا بېرىپ ، ئۇنى ئېشەكتىن چۈشۈرۈڭلار ، دېدى . ئۇلار سەئىدنى چۈشۈرۈپ ، ئۇنىڭغا : رەسۇلۇللا سېنى ئىتتىپاقچىلىرىڭ ھەققىدە ھۆكۈم چىقىرىشقا بەلگىلىدى ، دېيىشتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەئىدگە : بەنى قۇرەيزە يەھۇدىلىرى ئۈستىدىن سەن ھۆكۈم چىقارغىن ، دېدى . سەئىد ساھابىلەرگە قاراپ ئۇلاردىن : مېنىڭ چىقارغان ھۆكۈمىمنى ئىجرا قىلىشقا ئاللاغا ۋەدە ۋە قەسەم بېرەلەمسىلەر ؟ دەپ سورىدى . ئۇلار : ھەئە ، دەپ جاۋاب بېرىشتى . رەسۇلۇللا ماقۇللىغان جاۋابنى ئالغاندىن كېيىن ، سەئىد : ئەرلەرنى ئۆلتۈرۈشكە ، ئاياللارنى ، بالىلارنى ئەسىر ئېلىشقا ھۆكۈم قىلىمەن ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەئىدگە : ئى سەئىد ، ئۇلار توغرىلىق ئاللانىڭ ھۆكۈمى بويىچە ھۆكۈم چىقاردىڭ ، دېدى . چۈنكى سۇيىقەستچى خائىنلارنىڭ جازاسى ئەنە شۇنداق بولاتتى . ئاندىن رەسۇلۇللانىڭ بۇيـ

روقى بويىچە ھۆكۈم ئىجرا قىلىندى. غەنىمەتلەر توپلاندى. غەنىمەتلەر بىرمىڭ بەش يۈز قىلىچ، ئۈچ يۈز ساۋۇت، ئىككى مىڭ نەيزە، بەش يۈز قالقان ۋە نۇرغۇن ئۆي - سايمان، قاچا - قۇمۇچ، تۆگە، قويلاردىن ئىبارەت ئىدى. خورما ۋە ئەسىرلەرنىمۇ يۇقىرىقى غەنىيمەتلەرگە قوشۇپ، ھەممىسىنى بەش ئۇلۇشقا بۆلۈپ تەقسىم قىلىشتى: ئاتلىققا ئۈچ ھەسسە، پىيادىگە بىر ھەسسە بېرىلدى. ياردارلارغا قارايدىغان ئايالارغىمۇ غەنىيمەت بېرىلدى، غەنىمەت ئىچىدە هاراق كۆپلىرى بولۇپ، ئىچىدىكى هاراقلار تۆكۈۋېتىلدى، بۇ ئىش ئاياغلاشقاندىن كېيىن سەئىد ئىبنى مۇئاز يارىسى ساقايماي، ئاخىرى شۇنىڭ بىلەن قازا تاپتى. ئەنسارلار ئىچىدە سەئىدنىڭ دەرىجىسى مۇھاجىرلار ئىچىدە ئەبۇبەكرىنىڭ دەرىجىسىگە ئوخشاش ئىدى. ئۇ خەندەك غازىتىدىن ئىلگىرىكى ھەممە غازاتلاردا زور قەھرىمانلىق كۆرسەتكەنىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى تولىمۇ ياخشى كۆرەتتى، ئۇنىڭ كۆرسەتكەن بۈيۈك خىزمەتلىرى بولغانلىقتىن، ئۇنىڭغا جەننەت بىلەن بېشارەت بەردى.

مۇسۇلمانلار مەدىنىگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ئاللا قۇرئاندىكى مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلىپ، ئەبۇلۇبابەنىڭ تەۋبىسىنى قوبۇل قىلدى: «ياخشى ئىشقا يامان ئىشنى ئارىلاشتۇرۇپ قىلغان يەنە بىر قىسىم كىشىلەر ئۆزلىرىنىڭ گۇناھىنى ئىقرار قىلدى، ئاللا ئۇلارنىڭ تەۋبىسىنى قوبۇل قىلىشى مۇمكىن، ئاللا مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر.» (سۈرە تەۋبە، 102 - ئايەت) ئەبۇلۇبابە يۇقىرىقىدەك خاتالىق ئۆتكۈزگەن جايىنى — بەنى قۇرەيزە دىيارىنى تاشلاپ كېتىشكە ئاللاغا قەسەمياد قىلدى. بۇ غازات ئاياغلاشقاندىن كېيىن، ئاللا مۇسۇلمانلارنى سۇيىقەست ۋە خىيانەت قىلىشقا ئادەتلەنگەن يەھۇدىلارنىڭ يامان قوشنىدارچىلىقىدىن قۇتقازدى. يەھۇدىلارنىڭ چوڭلىرىدىن بىر تۈركۈم قالدۇقلىرى خەيبەردە قالغان بولۇپ، خەندەك غازىتىغا توپلىنىپ، كەلگەن مۇشرىك تائىپىلىرىنى قۇتراتقان ئەنە شۇ يەھۇدىلار ئىدى. ئۇلارنىڭ جاجىسىنى يېگەنلىكى كېيىنكى بابلاردا سۆزلىنىدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ جەھشنىڭ قىزى زەينەبگە ئۆيلىنىشى

بۇ يىلى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جەھشنىڭ قىزى زەينەبنى نىكاھىغا ئالدى، زەينەبنىڭ ئانىسى ئۇمەيمە پەيغەمبىرىمىزنىڭ دادىسىنىڭ ھەمشىرىسى ئىدى. زەينەبنى بۇرۇن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئازاد گەردىسى زەيد ئىبنى ھارىسە ئالغانىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زەينەبنى زەيدگە ئېلىپ بەرگەندە، زەينەبنىڭ ئائىلىسى ئېسىل نەسەپلىك بولغاچقا، ئۇلار بۇنى ئۆزلىرىگە ئار سانىغانىدى. ئەرەبلەر قىزلىرىنى قۇللارغا خوتۇنلۇققا بېرىشنى يامان كۆرەتتى، قۇللارغا لايىق دەپ ھېسابلىمايتتى. زەيد گەرچە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بالا قىلىۋالغان ئوغلى بولسىمۇ، بۇنىڭلىق بىلەن ئۇنىڭ دەرىجىسى ئېسىل نەسەپ دەرىجىسىگە كۆتۈرۈلمەيتتى. ئاللا قۇرئاندىكى مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلغاندىن كېيىن، زەينەبنىڭ ئائىلىسى ئۇنى زەيدگە بېرىشتىن باش تارتىشقا ئىلاجىسىز قالدى: «ئاللا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىرەر ئىشتا ھۆكۈم چىقارغان چاغدا، ئەر ـ ئايال مۆمىنلەرنىڭ ئۆز ئىشىدا ئىختىيارلىقى بولمايدۇ. كىمكى ئاللاغا ۋە ئاللانىڭ پەيغەمبىرىگە ئاسىيلىق قىلسا، ئوپ ـ ئوچۇق ئازغان بولىدۇ.» (سۈرە ئەھزاب، 36 ـ ئايەت) زەيد زەينەبنى ئالغاندىن كېيىن ئۇ زەيدگە يوغانلىق ۋە تەكەببۇرلۇق قىلغانلىقتىن، زەيد بۇنىڭغا چىدالماي رەسۇلۇللاغا ئۇنى شىكايەت قىلغاندا، رەسۇلۇللا زەيدنى چىداشقا ۋە سەۋرى قىلىشقا بۇيرۇدى. زەيد ئۇنىڭ بىلەن بىرلىكتە ئۆتۈشكە بولمايدىغانلىقىنى بايان قىلىپ، زەينەبنى قويۇپ بەرمەكچى بولغانلىقىنى تەكرار ئېيتتى. مۇنداق ئەر ـ خوتۇننىڭ بىللە تۇرۇشى مۇمكىن بولمىغانلىقتىن، ئاللا پەيغەمبىرىنى زەينەب قويۇپ بېرىلگەندىن كېيىن ئۇنى ئېلىشقا بۇيرۇدى. مۇنداق قىلىش، بىر تەرەپتىن، ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى ماجرانى ھەل قىلىش، يەنە بىر تەرەپتىن، زەينەبنىڭ قۇلغا نىكاھلىنىش بىلەن زايە بولغا شەرىپىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش ئۈچۈن

ئىدى. لېكىن، رەسۇلۇللا يەھۇدى ۋە ئەرەبلەرنىڭ ئۆزىنى بېقىۋالغان ئوغلىنىڭ خوتۇنىنى ئالدى، دەپ ئەيىبلىشىدىن قورقتى. شۇڭا زەيدكە: ئايالىڭنى قويۇۋەتمە، ئاللادىن قورققىن، دېدى. ئاللا ئاشكارا ئېيتقان نەرسىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاغزىدىن چىقىرالمىدى، بېقىۋالغان ئوغلىنىڭ خوتۇنىنى ئېلىشنى ھارام دەپ قاراش ئادىتىنى ئاللا قۇرئاندىكى مۇنۇ ئايەت بىلەن قەتئىي ھۆكۈم چىقىرىپ ئەمەلدىن قالدۇردى: «مۆمىنلەرگە ئۇلارنىڭ بېقىۋالغان ئوغۇللىرىنىڭ قويۇۋەتكەن خوتۇنلىرىنى نىكاھلاپ ئالسا گۇناھ بولماسلىقى ئۈچۈن، زەيد زەينەبنى قويۇۋەتكەندىن كېيىن ئۇنى ساڭا نىكاھلاپ بەردۇق، ئاللانىڭ ئەمرى ئورۇنلىنىشى كېرەك.» (سۈرە ئەھزاب، 37 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) ئاندىن ئاللا ئەرەبلەرنىڭ بالا بېقىۋېلىش ئادىتىدىكى زىيانلارنى كۆزدە تۇتۇپ، بۇ ئادەتنى قۇرئاندىكى مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلىش بىلەن ھارام قىلدى: «مۇھەممەد سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىكى ئەر كىشىلەردىن بىرىنىڭ ئاتىسى ئەمەس. لېكىن، ئۇ ئاللانىڭ پەيغەمبىرى ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسىدۇر. ئاللا ھەممە نەرسىنى بىلىپ تۇرغۇچىدۇر.» (سۈرە ئەھزاب. 40 ـ ئايەت) مۇشۇ ۋاقىتتىن باشلاپ، زەيدنىڭ ئىسمى مۇھەممەدنىڭ ئوغلى زەيد دېيىلمەستىن، ھارىسەنىڭ ئوغلى زەيد دېيىلىدىغان بولدى. شۇنىڭ بىلەن بىللە زەيدنىڭ ئىسمى قۇرئاندا ئەسىرلەر داۋامىدا تىلغا ئېلىنىپ تۇرىدىغان بولدى.

نادان تارىخچىلار ۋە پەس غەرەزلىك كىشىلەر بۇ ۋەقە توغرىسىدا ئەقىلدىن ئازغان ئادەملەردەك بەزى سۆزلەرنى قىلدى. ئۇلارنىڭ ئېيتىشىچە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر كۈنى زەيدنى يوقلاپ بارغاندا، شامال پەردىنى كۆتۈرۈۋەتكەنمىش، پەيغەمبىرىم زەينەبنى تاسادىپىي كۆرۈپ قېلىپ كۆڭلىگە يېقىپ قالغاچقا، سۇبھاناللا دېگەنمىش. زەيدنىڭ خوتۇنى بۇ ئەھۋالنى ئۇنىڭغا ئېيتقاندىن كېيىن، ئۇ خوتۇنىنى قويۇۋېتىشنى لازىم تاپقانمىش. شۇنىڭ بىلەن ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا بېرىپ نىيىتىنى ئېيتقاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى مۇنداق قىلىشتىن توسقانمىش ۋە ھاكازا ... بۇ رىۋايەتنىڭ يالغانلىقىنى شۇنىڭدىن

كۆرۈۋالغىلى بولىدۇكى، ئەرەب خوتۇنلىرى بۇ چاغدا تېخى يۈزلىرىنى يېپىشنى ئۇقمايتتى؛ زەينەب پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاممىسىنىڭ قىزى ۋە رەسۇلۇللا مەككىدىكى چاغدىلا مۇسۇلمان بولغان. شۇنداق تۇرۇغلۇق، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمان بولغان زەينەبنى ئون يىلغىچە كۆرمەي، شامالنىڭ تاسادىپىي ھالدا پەردىنى ئېچىۋېتىشى بىلەن كۆرۈپ قالامدۇ؟ زەينەبنى زەيدگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزى ئېلىپ بەرگەن، ئەگەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدا زەينەبكە قىزىقىش ياكى ئۇنى ياخشى كۆرۈپ قېلىش بولىدىغان بولسا، ئۇنىڭ بۇرۇنلا زەينەبنى ئېلىشىغا ھېچقانداق توسالغۇ يوق ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆزىنىڭ ئاللا تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى، ئاللانىڭ قۇرئاندىكى: «بىز كاپىرلاردىن بىر جامائەتنى پايدىلاندۇرغان دۇنيانىڭ مال - مۈلۈك، زىبۇ - زىننەتلىرىگە كۆز سالمىغىن» دېگەن بۇيرۇغىنى ئۆز ئۇممەتلىرىگە ئەتىگەن - ئاخشامدا ئېيتىپ، تىلاۋەت قىلىپ تۇرۇغلۇق، ئۇنىڭ ئۆز كىشىلىرىنىڭ بىرىنىڭ ئۆيىگە كىرىپ خوتۇنىغا تاسادىپىي كۆزى چۈشۈپ قېلىش بىلەنلا، ئۇنى ئېلىشنى ئارزۇ قىلىشنى تەسەۋۋۇر قىلىش مۇمكىن ئەمەس. بۇ كۆڭلىمىزگە باشقىچە تۇيۇلىدىغان چوڭ ئىش، ئاددىي بىر كىشىدىن سادىر بولسىمۇ ئەيىبلىنىدىغان ئىش. بۇنداق ئىشنىڭ پۈتۈن تارىخچىلار بىردەك ئېتىراپ قىلغان ئەڭ ئەخلاقلىق، پەس ھەۋەسلەردىن تولىمۇ خالىي، ئەڭ زېرەك ۋە دانا، ھەتتا ئاللا قۇرئاندا: «سەن ھەقىقەتەن بۈيۈك ئەخلاقتا ئىكەنسەن» (سۈرە قەلەم، 4 - ئايەت) دەپ ماختىغان زاتتىن سادىر بولۇشى مۇمكىنمۇ؟ شۈبھىسىزكى، بۇ ئەپسانىنىمۇ، خۇددى غەرانىق ئەپسانىسىگە ئوخشاش، ئىسلام دىنىنىڭ دۈشمەنلىرى ئۆز غەرەزلىرىگە يېتىش مەقسىتىدە توقۇپ چىققان. خۇداغا شۈكرىكى، بۇ ئەپسانە تارىخىي ۋە ئەقلىي دەلىللەر بىلەن يىمىرىلىپ تاشلاندى. شۈبھىسىزكى، ھەققىي ئەھۋال يۇقىرىدا بايان قىلىپ ئۆتكىنىمىزدەك. ئاللانىڭ قۇرئاندىكى مۇنۇ سۆزىمۇ شۇنى تەستىقلايدۇ: «سەن شۇ چاغنى ئەسلىگىنكى، ئاللا نېمەت بەرگەن، سەنمۇ ئىنئام قىلغان كىشىگە: خوتۇنۇڭنى نىكاھىڭدا تۇتقىن، ئاللادىن قورققىن، دېدىڭ. ئاللا ئاشكارىلىماقچى بولغان

نەرسىنى كۆڭلىڭدە يوشۇردۇڭ، كىشىلەرنىڭ تەنە قىلىشىدىن قورقتۇڭ، ھالبۇكى، ئاللادىن قورقۇشۇڭ ئەڭ ھەقلىق ئىدى. مۆمىنلەرگە ئۇلارنىڭ بېقىۋالغان ئوغۇللىرىنىڭ قويۇپ بەرگەن خوتۇنلىرىنى نىكاھلاپ ئالسا گۇناھ بولماسلىقى ئۈچۈن، زەينەبنى زەيد قويۇۋەتكەندىن كېيىن ساڭا نىكاھلاپ بەردۇق. ئاللانىڭ ئەمرى ئورۇنلىنىشى كېرەك.» (سۈرە ئەھزاب، 37 ـ ئايەت) بۇ يەردە ئاللا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زەينەبنى ئېلىشىدىن باشقا نەرسىنى كۆرسەتكىنى يوق. قۇرئان بۇنىڭغا چوڭ گۇۋاھ.

يۈزنى يېپىشنىڭ يولغا قويۇلۇشى

مۇشۇ يىلى يۈزنى يېپىش توغرىلىق ئايەت نازىل بولدى. يۈزنى يېپىش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرىغا خاس ئىدى. يۈزنى يېپىش ھەققىدە ئايەت نازىل بولۇشتىن ئىلگىرى، ئۆمەر ئىبنى خەتتاب يۈزنى يېپىشنىڭ يولغا قويۇلۇشىنى خالايتتى ۋە كۆپ تىلغا ئالاتتى، بۇ ھەقتە ئايەت نازىل بولۇشىنى ئارزۇ قىلاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرىغا: شۇنداق بولغاندا، سىلەرنى ھېچ كۆز كۆرمەيتتى، دەيتتى. بۇ توغرىلىق قۇرئاندىكى مۇنۇ ئايەت نازىل بولدى: «پەيغەمبەرنىڭ ئاياللىرىدىن بىر نەرسە سورىغان ۋاقتىڭلاردا، پەردە ئارقىسىدا تۇرۇپ سوراڭلار، مۇنداق قىلىش ئىككىڭلا تەرەپنىڭ كۆڭلىنى پاك تۇتىدۇ.» (سۈرە ئەھزاب، 53 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) بەزىلەر: ھامىلىرىمىزنىڭ قىزلىرى بىلەن پەردىسىز كەپلىشىشتىن چەكلىنەمدۇق؟ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۆلگەندە، چوقۇم ئائىشەنى ئالىمەن، دېگەن گەپلەرنى قىلدى. شۇنىڭ بىلەن ئاللا يۇقىرىقى ئايەتنىڭ ئاخىرىدا مۇنداق دېدى: «رەسۇلۇللانى رەنجىتىپ قويۇدىغان ئىشلارنى قىلىشىڭلارغا ۋە ۋاپاتىدىن كېيىن ئۇنىڭ ئاياللىرىنى ئېلىشىڭلارغا ھەرگىز بولمايدۇ. چۈنكى، بۇ ئاللانىڭ ئالدىدا چوڭ گۇناھدۇر.» (سۈرە ئەھزاب، 53 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) شۇنىڭ بىلەن بىللە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرىدىن باشقا مۇسۇلمان ئاياللىرىمۇ ھايالىق ۋە ئە-

پەتلىك بولۇشقا بۇيرۇلدى؛ ئەرلەرمۇ هايالىق بولۇشقا بۇيرۇلغانىدى؛ ئاياللار يەنە ئىچكى زىننەتلىرىنى نامەھرەمدىن يوشۇرۇشقا بۇيرۇلدى، بارماقتىكى ئۈزۈك، تىرناقلاردىكى خىنە، كۆزلەردىكى سۈرمە قاتارلىق تاشقى زىننەتلەر بۇنىڭغا كىرمەيدۇ. قولغا سالىدىغان بىلەيزۈك، پايە ئۈزۈك، بويۇنغا ئاسىدىغان مارجان ـ مۇنچاق، باشقا كىيىدىغان تاج، كۆكرەككە قادايدىغان بۇلاپكا ۋە قۇلاققا ئاسىدىغان سىرغا ـ سوكە قاتارلىقلار ئاشكارىلاشقا بولمايدىغان زىننەت بۇيۇملىرى. ئاشكارا زىننەت ۋە يوشۇرۇن زىننەتلەردىن ئۇلارنىڭ جايلاشقان ئورۇنلىرى كۆزدە تۇتۇلىدۇ. يەنە ئايالارنىڭ كۆكسى ئېچىلىپ قالماسلىقى ئۈچۈن ياقىلىرىدىكى ئوچۇق جايلارغا لېچەك سېلىش بۇيرۇلدى. چۈنكى، ئۇ چاغلاردا ئاياللارنىڭ ياقىلىرى كەڭ بولۇپ، كۆكرەكلىرى ئېچىلىپ قالاتتى، لېچەكلىرىنى ئارقىلىرىدىن سېلىۋالاتتى. پاچاقلىرىدا هالقا بارلىقىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن پۇتلىرىنى يەرگە ئۇرۇش مەنئىي قىلىندى، زىننەتنى كۆرسىتىشنىڭ مەنئىي قىلىنىشىدىن كېيىن زىننەتنىڭ ئاۋازىنى ئاشكارىلاشمۇ مەنئىي قىلىنغانلىقتىن، زىننەت جايلاشقان ئورۇنلارنى يېپىشنىڭ تېخىمۇ زۆرۈر ئىكەنلىكى ئۆز ـ ئۆزىدىن مەلۇملۇق. ئاللا قۇرئاندا مۇنداق دەيدۇ: «مۆمىنلەرگە ئېيتقىنكى، (نامەھرەملەرگە) تىكىلىپ قارىمىسۇن، ئەۋرەتلىرىنى ياپسۇن. تاشقى زىننەتلىرىدىن باشقا زىننەتلىرىنى ئاشكارىلىمىسۇن، لېچەكلىرىنى ياقىلىرىغا ياپسۇن. ئىچكى زىننەتلىرىنى ئەرلىرىدىن ياكى ئاتىلىرىدىن، ياكى قېيىنى ئاتىلىرىدىن، ياكى ئوغۇللىرىدىن، ياكى ئەرلىرىنىڭ ئوغۇللىرىدىن، ياكى خوتۇنلارنىڭ ئۆز قېرىنداشلىرىدىن، ياكى قېرىنداشلىرىنىڭ ئوغۇللىرىدىن، ياكى هەمشىرىلىرىنىڭ ئوغۇللىرىدىن، ياكى دىنداش ئاياللاردىن، ياكى قول ئاستىدىكى چۆرىلەردىن، قۇللاردىن، تابىلەر① ياكى ئاياللارنىڭ ئۇياتلىق جايلىرىنى ئۇقمايدىغان (بالاغەتكە يەتمىگەن) بالىلاردىن باشقا كىشىلەرگە كۆرسەت-

① تابىلەر — قورساق بېقىش ئۈچۈن كىشىلەرنىڭ ئۆيلىرىگە بارىدىغان چاقىرىلمىغان مېهمانلار، ياشانغان ياكى دەلدۈش بولغانلىقى تۈپەيلىدىن خوتۇنلارغا هاجىتى چۈشمەيدىغانلار. — ت

مسۇن . خوتۇنلار ئىچكى زىننەتلىرىنى كىشىلەرگە بىلدۈرۈش ئۈچۈن ئاياغلىرىنى يەرگە ئۇرمىسۇن . ئى مۆمىنلەر ، بەختكە ئېرىشىش ئۈچۈن ھەممىڭلار ئاللاغا تەۋبە قىلىڭلار.» (سۈرە نۇر ، 31 ـ ئايەت) ئىسلامنىڭ دەسلەپكى چاغلىرىدا ، ئاياللار جاھىلىيەت دەۋرىدىكىدەك بىر كۆينەك ۋە بىر لىچەك بىلەنلا تالاغا چىقاتتى . ئازاد ئايال بىلەن دېدەكنىڭ پەرقى يوق ئىدى . دېدەكلەر كېچىسى تالاغا ھاجەتكە چىققان چاغلىرىدا ، ئۇلارغا ياش كىشىلەر ۋە شوخ يىگىتلەر چېقىلىپ قوياتتى ، شۇ قاتاردا ئازاد ئاياللارغىمۇ دېدەكمىكىن دەپ چېقىلىپ قوياتتى . شۇڭا دېدەك ئاياللاردىن پەرقلەندۈرۈش ئۈچۈن ، ئازاد ئاياللارغا لېچەك سېلىپ يۈزلىرىنى ۋە ساغرىلىرىنى يېپىپ يۈرۈش بۇيرۇلدى . مۇنداق بولغاندا ، ئۇلار سۈرلۈك ۋە سالماق كۆرۈنەتتى ـ دە ، ئەرلەر ئۇلارغا كۆز سالمايتتى . ئاللا قۇرئاندا مۇنداق دېگەن :«ئى پەيغەمبەر ، ئاياللىرىڭغا ، قىزلىرىڭغا ۋە مۆمىنلەرنىڭ ئاياللىرىغا ئېيتقىنكى ، ئىمچا بىلەن بەدىنىنى ئورىۋالسۇن . بۇنداق قىلغاندا ، ئۇلار ئەڭ ئوڭاي تونۇلىدۇ ـ دە ، باشقىلار ئۇلارغا چېقىلمايدۇ . ئاللا بەندىلىرىگە مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر ، ناھايىتى مېھرىباندۇر .»(سۈرە ئەھزاب ، 59 ـ ئايەت)ئاياللارنىڭ تېگىدىغان كىشىلىرىگىمۇ كۆرۈنمەي مەستۇرە بولۇشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ زامانىدا يوق ئىش ئىدى ، سەلەف ـ سالىھلارنىڭ زامانلىرىدىمۇ يوق ئىدى ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خوتۇننى كۆرۈپ ئېلىشنى سۈننەت قىلدى . مۇنداق قىلىش ئەر كىشى ئالماقچى بولغان ئايال بىلەن تونۇشۇشقا ، ئىككىسىنىڭ ئىناق بولۇشىغا پايدىلىق ، بۇ بولسا ئىسلام دىنى ئالىملىرىنىڭ ئورتاق قارىشى . بۈيۈك ئىسلام ئالىمى ئىمام غەززالى « ئىھيائۇ ئۇلۇمىددىن » ناملىق كىتابىدا مۇنداق دەيدۇ :« شەرىئەت ئەر ـ خوتۇننىڭ ئىناق بولۇشىنى كۆزدە تۇتۇپ ، خوتۇن ئېلىشتىن ئىلگىرى ئۇنى كۆرۈشنى ياخشى ئىش ھېسابلايدۇ . شۇڭا ، بىرەر ئايالنى ئالماقچى بولساڭ ، ئۇنى كۆرۈپ ئالغىن ، بۇنىڭ ئىناقلىققا پايدىسى بار . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : ئەنسار ئاياللارنىڭ كۆزلىرىدە قۇسۇرلىرى بار . ئۆيلەنمەكچى بولغانلىرىڭلار ئۇلارنى كۆرۈپ ئېلىڭلار ، دېگەن . بەزىلەر ئۇلارنىڭ كۆز نۇرى ئاجىز ئىدى دەيدۇ ،

بەزىلىرى كۆزلىرى كىچىك ئىدى ، دەيدۇ . بەزى دىندارلار ئۆيلەنمەكچى بولسا ، ئالدىنىپ قالماسلىقى ئۈچۈن ، ئالماقچى بولغان خوتۇننى ئۆزۈن تەكشۈرۈپ قاراپ ئالاتتى .» ئەمەش دېگەن ئالىم :«ئالىدىغان ئايالنى كۆر- مەستىن قىلىنغان تويىنىڭ ھەممىسى ئاخىر كىشىگە غەم ــ قايغۇ ئېلىپ كېلىدۇ » دېگەن . زامانىنىڭ بۇزۇلغانلىقى ۋە كىشىلەرنى گۈزەل ئەخلاقلىق قىلىپ تەربىيىلەيدىغان توغرا دىنىي تەربىيىنىڭ بولمىغانلىقى ئۈچۈن ، دەسلەپكى دەۋرلەردىكى مۇسۇلمانلار ئاممىسى بۇزۇقچىلىقلارنى چەكلەش ، پەتنە ــ پاساتنىڭ ئالدىنى ئېلىش مەقسىتىدە ، پۈتۈن ئاياللارنى مەستۇرە قىلىشنى ياخشى ئىش دەپ ھېسابلىغان بولۇشى مۇمكىن .

ھەجنىڭ پەرز قىلىنىشى

كۆپچىلىك ئالىملارنىڭ پىكرىچە ، مۇشۇ يىلى (5 ــ يىلى) ئاللا مۇسۇلمانلاردىن ھەجگە بېرىش شەرتىنى ھازىرلاپ ، قادىر بولالىغان ئا- دەمگە ھەج قىلىشنى پەرز قىلدى . ھەج قىلىشتىن مەقسەت تۈرلۈك جايلاردىن كەلگەن مۇسۇلمانلار يىغىلىپ ، ئاللادىن ياردەم بېرىشنى ، ئىسلام دىنىغا ئېتىقات قىلغانلىقى ئۈچۈن مەدەت بېرىشنى تىلەپ ، ئاللاغا يۈزلىنىش ۋە ئىلتىجا قىلىشتىن ئىبارەت . ھەج مۇسۇلمانلارنىڭ ئۆزئارا ئاللاقىسىنى مۇستەھكەملەش ۋە ئىتتىپاقنى كۈچەيتىش بىلەن مۇسۇلمانلارغا زور پايدا كەلتۈرىدۇ .

ھىجرىيىنىڭ ئالتىنچى يىلى
قوشۇن ئەۋەتىش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇشۇ يىلى مۇھەررەم ئېيىنىڭ 10 ــ كۈنى مۇھەممەد ئىبنى مەسلەمە قوماندانلىقىدا ئوتتۇز نەپەر ئەسكەر چىقىرىپ ، ئۈلارنى زەرىيە ① دېگەن جايدا ئولتۇرۇشلۇق بەنى بەكرى

① بەسرىنىڭ يولىدىكى مەدىنىگە يەتتە كۈنلۈك كېلىدىغان جاي .

قەبىلىسىدىن بىر تۈركۈم خەلققە ھۇجۇم قىلىشقا بۇيرۇدى . لەشكەرلەر
كۈندۈزى يوشۇرۇنۇپ ، كېچىسى مېڭىپ ئۇلارغا ھۇجۇم قىلىپ ، ئۇلارنىڭ
ئون ئادىمىنى ئۆلتۈردى ، قالغانلىرىنى قاچۇرۇپ قويدى . قوشۇن ئۇلارنىڭ
قوي ، تۆگىلىرىنى غەنىمەت ئېلىپ قايتتى . قوشۇن مەدىنىگە قايتىپ
كېلىۋېتىپ يولدا بەنى ھەنىفە قەبىلىسىنىڭ باشلىقلىرىدىن سۇمامە ئىبنى
ئۇسالغا ئۇچراپ قېلىپ ، ئۇنى تونۇماي ئەسىر ئېلىپ قايتتى . رەسۇلۇللا
سۇمامەنى تونۇپ ، ئۇنىڭغا ناھايىتى ياخشى مۇئامىلە قىلدى . سۇمامە مۇ-
سۇلمان بولۇشتىن باش تارتقان بولسىمۇ ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈچ
كۈندىن كېيىن ئۇنى ئازاد قىلىپ قويۇپ بەردى . سۇمامە پەيغەمبەر ئەلەي-
ھىسسالامدىن مۇنداق چوڭ ياخشىلىقنى كۆرگەندىن كېيىن ، گۈزەل
ئەخلاقلار ئاساسىغا قۇرۇلغان ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلماي ھاۋايى ـ ھە-
ۋەسكە بېرىلىشنىڭ بىھۇدە ئىش ئىكەنلىكىنى چۈشىنىپ ، پەيغەمبەر
ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا قايتىپ بېرىپ ، ئۆز ئىختىيارى بىلەن ئىسلام دى-
نىنى قوبۇل قىلدى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا : ئى مۇھەممەد ، ئاللا
بىلەن قەسەم قىلىمەنكى ، يەر يۈزىدە ئەڭ ئۆچ كۆرىدىغان ئادىمىم سەن
ئىدىڭ ، ئەمدى سەن ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان ئادىمىم بولۇپ قالدىڭ .
ئىسلام دىنى يەر يۈزىدە مەن ئەڭ يامان كۆرىدىغان دىن ئىدى ، ئەمدى ئۇ
مەن ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان دىنغا ئايلاندى ؛ يۇرتۇڭ مەن ئەڭ يامان كۆ-
رىدىغان يۇرت ئىدى ، ئەمدى ئۇ مەن ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان يۇرتقا
ئايلاندى ، دېدى . سۇمامەنىڭ مۇسۇلمان بولۇشىدىن پەيغەمبەر ئەلەيھى-
سسالام ناھايىتى خۇرسەن بولدى ، چۈنكى سۇمامەگە ئۇنىڭ خەلقى ئىتائەت
قىلاتتى . سۇمامە يۇرتىغا قايتىشتا بەيتۇللانى زىيارەت قىلىش ئۈچۈن
مەككىگە كىرىپ ، مۇسۇلمان بولغانلىقىنى بىلدۈردى . قۇرەيشلەر ئۇنىڭغا
زىيان ـ زەخمەت يەتكۈزمەكچى بولغان بولسىمۇ ، ئۆزلىرىنىڭ يەمامەنىڭ
ئاشلىقىغا بولغان ئېھتىياجىنى كۆزدە تۇتۇپ ، ئۇنىڭغا چېقىلمىدى . سۇمامە
قۇرەيشلەر مۇسۇلمان بولمىغىچە ، ئۇلارغا يامامەنىڭ ئاشلىقىنى
ئەۋەتمەسلىككە قەسەم قىلدى ، بۇنىڭ بىلەن قۇرەيشلەر ئاشلىقتىن قىسى-
لىپ ئېغىر ئەھۋالدا قالدى . ئۇلار ئىلاجىسىزلىقتىن پەيغەمبەر

ئەلەيھىسسالامغا يېلىنىپ، ئۆزلىرىنىڭ يەمامەدىن ئاشلىق ئېلىشىغا ياردەم قىلىشىنى ئۆتۈندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆز تەبىئىتىدىكى رەھىمدىللىق بويىچە، ئۇلارغا شەپقەت قىلىپ، يەمامەدىن قۇرەيش خەلقىگە كېلىدىغان ئاشلىقنى توسماسلىق توغرىلىق سۇمامەگە خەت يېزىپ ئەۋەتتى. شۇنىڭ بىلەن سۇمامە قۇرەيش خەلقىگە كېلىدىغان ئاشلىقنى توسمىدى. سۇمامە دېگەن بۇ ئېسىل ئادەمنىڭ ئىسلام دىنىغا ئېتىقادى چىڭ ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن يەمامە خەلقىنىڭ تولىسى ئىسلام دىنىدىن يۈز ئۆرۈپ مۇسەيلىمىگە ئەگىشىپ كەتكەندە، ئۇ خەلقنى توسۇپ: مۇسەيلىمىنىڭ ئىشى زۇلمەتلىك، يالغان ئىش. ئۇنىڭغا ئەگەشكەنلەرنى ئاللا بەدبەخت قىلىدۇ، ئۇنىڭغا ئەگىشىشتىن ساقلىنىڭلار، دېگەن. شۇنىڭ بىلەن يەمامە خەلقىدىن نۇرغۇن ئادەم سۇمامە بىلەن ئىسلام دىنىدا چىڭ تۇرغان. ئاللا ئۇنىڭدىن رازى بولسۇن!

بەنى لىھيان غازىتى

بەنى لىھيان خەلقى، يۇقىرىقى بابلاردا بايان قىلغىنىمىزدەك، ئاسىم ئىبنى سابىت ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرىنى ئۆلتۈرگەنىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلاردىن قايغۇرۇپ، دۈشمەنلەردىن قىساس ئېلىش پۇرسىتىنى كۈتۈپ كەلدى. ئۇ مۇشۇ يىلى رەبىئۇل ئەۋۋەل ئېيىدا ساھابىلىرىنى تەييارلىنىشقا بۇيرۇدى؛ ئۇرۇشقا ئاتلانغانلىقىنى دۈشمەنلەردىن يوشۇرۇش مەقسىتىدە، غازاتلىرىنىڭ كۆپ قىسمىدا ئاۋۋال مەخپىيەتلىكنى يوشۇرغاندەك، بۇ قېتىممۇ قەيەرگە ئاتلىنىشىنى مەخپىي تۇتتى؛ مەدىنىدە ئىبنى ئۇممۇ مەكتۇمنى قالدۇرۇپ، ئىككى يۈز نەپەر ئادەم بىلەن ئاتلاندى؛ بۇلاردىن يىگىرمىسى ئاتلىق ئىدى. ئاسىم ئىبنى سابىت باشچىلىقىدىكى ساھابىلىرىنىڭ شېھىت بولغان جايىغا يېتىپ كەلگەندە، ئۇلارغا ئىچى ئاغرىپ دۇئا قىلدى. بۇنىڭدىن خەۋەر تاپقان بەنى لىھيان خەلقى تاغلارغا تارقاپ كەتتى. بۇلارنىڭ يۇرتىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىككى كۈن

تۇرۇپ، تەرەپ ـ تەرەپكە چارلىغۇچىلارنى ئەۋەتىپ باققان بولسىمۇ، ھېچكىم ئۇچرىمىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككە مۇشرىكلىرىگە ئۆزىـنىڭ شەۋكىتىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن، بىر قىسىم ساھابىلىرىنى ئۇسفانغا① ئەۋەتتى. ئۇلار كورائۇغەمىم② دېگەن يەرگە كېلىپ، مۇشرىكلارنىڭ كۆزـىگە كۆرۈنۈپ قايتتى. ئاندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە قايتىپ كەلدى. ئۇ يول بويى بۇ دۇئانى ئوقۇپ كەلدى: «قايتىپ كەلگۈچىلەرمىز، تەۋبە قىلغۇچىلارمىز، رەببىمىزگە ھەمدۇ ـ سانا ئېيتقۇچىلارمىز. يول ئازاۋىدىن، مەنزىل قايغۇسىدىن، ئائىلە ۋە مال ـ مۈلۈكلىرىمىزگە يېشكەللىك يېتىشتىن ئاللادىن ئامانلىق تىلەيمىز.»

غابە غازىتى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ غابە③ دېگەن جايدا بېقىلىۋاتقان يىگىرمە تۆگىسى بار ئىدى. ئۇيەينە ئىبنى ھىسن 40 ئاتلىق ئادەم بىلەن كېلىپ پادىچىنى ئۆلتۈرۈپ، بۇ تۆگىلەرنى بۇلاپ كەتتى. ئەنسارلاردىن سەلەمە ئىبنى ئەكۋە دېگەن بىر كىشى بۇ خەۋەرنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يەتكۈزدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى مۇسۇلمانلار يېتىپ بارغىچە، دۈشمەنلەرنىڭ ئارقىسىدىن ئوق ئېتىپ، ئۇلارنى بەنت قىلىپ تۇرۇشقا بۇيرۇدى. ئۇ دۈشمەننىڭ ئارقىسىدىن يۈگرەپ يېتىشىۋېلىپ ئوق ئېتىشقا باشلىدى. دۈشمەنلەر قوغلىسا، قېچىپ تۇتۇق بەرمەيتتى، دۈشمەنلەر قاپتالغا كىرگەندە بولسا تاغقا چىقىۋېلىپ تاش ئاتاتتى. نەتىجىدە دۈشمەنلەر، مۇسۇلمانلار قوغلاپ يېتىشىۋالمىسۇن دەپ، يۈك ـ تاقلىرىنى يېنىكلىتىش ئۈچۈن قوللىرىدىكى نۇرغۇن نەيزە ۋە كىيىملەرنى تاشلاپ كەتتى. مۇسۇلمانلار قوشۇنى يېتىپ كەلگىچە، سەلەمە دۈشمەنلەرنى شۇنداق بەنت قىلىپ تۇردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سا-

---

① مەككىگە يېقىن بىر جاي.

② ئۇسفاننىڭ جەنۇبىغا سەككىز مىل يىراق كېلىدىغان بىر جاي.

③ مەدىنىدىن 12 مىل يىراقلىقتا غەتافان تەرەپكە توغرا كېلىدىغان بىر جاي.

هابىلىرىنى دۈشمەنىنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاشقا چاقىردى. بىرىنچى بولۇپ ئاۋاز قوشۇپ كەلگەن كىشى مىقداد ئىبنى ئەسۋەد بولدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا ئەلەمنى تۇتقۇزۇپ: دۈشمەننى قوغلاپ ماڭ، ئارقاڭدىن يېتىمەن، دېدى. مىقداد ئاتلىقلارنى ئەگەشتۈرۈپ دۈشمەننىڭ ئاخىرقى قىسمىغا يېتىشىۋالدى. ئارىدا ئېتىشىش بولۇپ، مۇسۇلمانلاردىن بىر كىشى شېھىت بولدى. مۇشرىكلاردىن ئىككى كىشى ئۆلدى، مۇسۇلمانلار دۈشمەندىن تۆگىلەرنىڭ كۆپ قىسمىنى قايتۇرۇۋالدى. قالغان تۆگىلەرنى دۈشمەننىڭ ئالدىنقى قىسمى ئېلىپ قېچىپ كەتتى.

قوشۇن ئەۋەتىش

يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان بەنى ئەسەد قەبىلىسى ئۆتكەن ـ كەچكەن مۇسۇلمانلارغا ھەمىشە زىيان يەتكۈزۈپ تۇراتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا ھۇجۇم قىلىش ئۈچۈن، ئۇكاشە ئىبنى مىھسەن باشچىلىقىدا قىرىق ئادەم ئەۋەتتى، لەشكەرلەر ئۇلارنىڭ يۇرتىغا يېقىن بارغاندا، ئۇلار تۇيۇپ قېلىپ قېچىپ كېتىشتى. لەشكەرلەر بۇ يەردە ئۇخلاۋاتقان بىر ئادەمنى تۇتۇۋېلىپ ئۇنىڭغا: قېچىپ كەتكەنلەرنىڭ چارۋىلىرىنىڭ نەدىلىكىنى ئېيتىپ بەرسەڭ، ساڭا ئامانلىق بېرىمىز، دېيىشتى. ئۇ ئۇلارنىڭ چارۋىلىرىنىڭ نەدىلىكىنى ئېيتىپ بەردى. شۇنىڭ بىلەن لەشكەرلەر يۈز تۆگىنى غەنىمەت ئېلىپ مەدىنىگە ئامان ـ ئېسەن قايتىپ كېلىشتى.

قوشۇن ئەۋەتىش

مۇشۇ يىل رەبىئۇل ئەۋۋەل ئېيىدا، زىلقەسسە① دېگەن يەردىكى ئەرەبلەرنىڭ مۇسۇلمانلارنىڭ ھەيفا② دېگەن يەردە بېقىلىۋاتقان چارۋا ـ ماللىرىنى بۇلاپ كەتمەكچى بولۇۋاتقانلىقى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاڭلاندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇھەممەد ئىبنى مەسلەمە باشچىلىقىدا

① رەبزەنىڭ يولىدا مەدىنىدىن 24 مىل يىراقلىقتىكى بىر جاي.
② مەدىنىنىڭ يېنىدىكى بىر جاي.

www.uyghurkitap.com

ئون ئادەم ئەۋەتتى. مۇسۇلمانلار دۈشمەن يۇرتىغا كېچىدە يېتىپ باردى. مۆكۈپ تۇرغان مۇشرىكلار بۇ مۇسۇلمانلار ئۇخلاۋاتقاندا تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلىپ، مۇھەممەد ئىبنى مەسلەمەدىن باشقىلىرىنىڭ ھەممىسىنى شېھىت قىلدى. دۈشمەنلەر ئۇنىمۇ ئۆلدى دەپ ئويلاپ، تاشلاپ كەتكەنىدى. مۇھەممەد ئىبنى مەسلەمە مەدىنىگە قايتىپ بېرىپ، ئەھۋالنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا مەلۇم قىلدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دۈشمەندىن قىساس ئېلىش ئۈچۈن، شۇ يىلى رەبىئۇل ئاخىر ئېيىدا ئەبۇ ئۇبەيدە ئامىر ئىبنى جەررا باشچىلىقىدا قىرىق ئادەم ئەۋەتتى. بۇلار دۈشمەن يۇرتىغا يېتىپ كەلگەندە، دۈشمەنلەر قېچىپ تارقاپ كەتكەنىدى. مۇسۇلمانلار دۈشمەنلەرنىڭ چارۋىلىرىنى غەنىمەت ئېلىپ قايتتى.

قوشۇن ئەۋەتىش

خەندەك غازىتىدا مۇسۇلمانلارغا ھۇجۇم قىلغان مۇشرىكلارغا قوشۇلۇپ كەلگەن بەنى سولەيم قەبىلىسىنىڭ ئەدىۋىنى بېرىش ئۈچۈن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رەبىئۇل ئاخىر ئېيىدا زەيد ئىبنى ھارىسە باشچىلىقىدا لەشكەر ئەۋەتتى. لەشكەرلەر دۈشمەن يۇرتىغا يېتىپ بارغاندا، دۈشمەننىڭ قېچىپ كەتكەنلىكىنى ئۇقتى. ئۇلار بۇيەردە موزەينە قەبىلىسىدىن بىر خوتۇننىڭ كۆرسىتىپ قويۇشى بىلەن بەنى سولەيملارنىڭ ماكانىغا بېرىپ چارۋىلارنى غەنىمەت ئالدى ۋە بىر تۈركۈم كىشىلەرنى ئەسىر ئېلىپ مەدىنىگە قايتىپ كەلدى. ئەسىرلەرنىڭ ئىچىدە بۇ خوتۇننىڭ ئېرىمۇ بار ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ خوتۇننىڭ كۆرسەتكەن خىزمىتى ئۈچۈن ئۇنىڭ ئېرىنىمۇ، ئۆزىنىمۇ قويۇپ بەردى.

قوشۇن ئەۋەتىش

مۇشۇ يىلى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇرەيشنىڭ بىر كارۋىنىنىڭ شامدىن مەككىگە كېتىپ بارغانلىقىنى ئاڭلاپ، ئۇنى توساش ئۈچۈن زەيد ئىبنى ھارىسە باشچىلىقىدا 170 كىشىلىك قوشۇن ئەۋەتتى. ئۇلار

بېرىپ كارۋاننى مال ۋە ئادەملىرى بىلەن قوشۇپ ئەسىر ئېلىپ كەلدى. ئەسىرلەرنىڭ ئىچىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزى زەينەبنىڭ ئېرى ئەبۇلئاس ئىبنى رەبىئىمۇ بار ئىدى. ئەبۇلئاس ئىقتىسادىي جەھەتتە ۋە ئىناۋەت جەھەتتە مەككىدە كۆزگە كۆرۈنگەن كىشىلەردىن ئىدى. ئەبۇلئاس خوتۇنى زەينەبدىن پاناھ تىلىدى. زەينەپ ئۇنىڭغا پانا بولىدىغانلىقىنى بىلدۈردى ۋە بۇنى قۇرەيشلەرنىڭ ئالدىدا ئېلان قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: مۇسۇلمانلار ئۈم كىبلىدۇ، ئۇلارغا مۇسۇلمانلارنىڭ تۆۋەن دەرىجىدىكىلىرىمۇ باشپاناھ بولالايدۇ، زەينەپ باشپانا بولغانغا بىزمۇ باشپانا بولدۇق، دېدى. بۇ مۇسۇلمانلارنىڭ ئارىسىدىكى باراۋەرلىكنى ئىپادىلەشتە ئېيتىلغان ئەڭ پاساھەتلىك سۆزدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەبۇلئاسقا ماللارنىڭ ھەممىسىنى قايتۇرۇپ بەردى. ئەبۇلئاس مەككىگە قايتىپ بېرىپ، ماللارنى ئىگىلىرىگە قايتۇرۇپ بەرگەندىن كېيىن مۇسۇلمان بولۇپ مەدىنىگە قايتىپ كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەبۇلئاسقا خوتۇنى زەينەبنى قايتۇرۇپ بەردى.

قوشۇن ئەۋەتىش

مۇشۇ يىلى جامادىيەل ئاخىر ئېيىدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇھەممەد ئىبنى مەسلەمەنىڭ ھەمراھلىرىنى شېھىت قىلغان بەنى سەئلەبە ئەرەبلىرىگە ھۇجۇم قىلىش ئۈچۈن، زەيد ئىبنى ھارىسە باشچىلىقىدا 15 كىشى ئەۋەتتى. بەنى سەئلەبە ئەرەبلىرى تەرەفتە① ئولتۇرۇشلۇق ئىدى، ئۇلار ئەسكەرلەرنى كۆرگەن ھامان، بۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قوشۇنىنىڭ ئالدىنقى قىسمى ئوخشايدۇ دەپ ئويلاپ، مال ـ چارۋىلىرىنى تاشلاپ قېچىپ كەتتى. مۇسۇلمانلار مال ـ چارۋىلارنى غەنىمەت ئېلىپ، تۆت كۈندىن كېيىن قايتىپ كەلدى.

① ئىراقنىڭ يولىدا مەدىنىگە 36 مىل كېلىدىغان يەردىكى بىر سۇنىڭ ئىسمى.

قوشۇن ئەۋەتىش

مۇشۇ يىلى رەجەپ ئېيىدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەنى فىزارە قەبىلىسىگە ھۇجۇم قىلىشقا زەيد ئىبنى ھارىسە باشچىلىقىدا ئەسكەر ئەۋەتتى، چۈنكى زەيد سودا قىلىپ شامدىن قايتىپ كېلىۋاتقاندا، بەنى فىزارە قەبىلىسىنىڭ كىشىلىرى زەيدگە چېقىلىپ، ئۇنىڭ قولىدىكى مالنى بۇلىۋالغان ھەمدە ئۇنى ئۆلتۈرۈشكە تاس قالغانىدى. زەيد مەدىنىگە قايتىپ كېلىپ، ئەھۋالنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا خەۋەر قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلاردىن قىساس ئېلىش ئۈچۈن زەيدنى بىر تۈركۈم كىشىلەر بىلەن ۋادى قورا① دېگەن يەردە ئولتۇرۇشلۇق بەنى فىزارە ئەرەبلىرىگە ئەۋەتتى. ئۇلار بېرىپ دۈشمەننى قورشاپ، دۈشمەننىڭ نۇرغۇن ئادىمىنى يوقاتتى، چوڭلىرىدىن بىرىنىڭ قىزىنى ئەسىر ئېلىپ قايتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ئايال ئەسىرنى سورىۋېلىپ، ئۇنى مەككە مۇشرىكلىرىنىڭ قولىدىكى بىر ئەسىر بىلەن ئالماشتۇردى.

قوشۇن ئەۋەتىش

مۇشۇ يىلى شەئبان ئېيىدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسام 700 ساھابىنى ئابدۇراھمان ئىبنى ئەۋف باشچىلىقىدا دومەتوجەندەل② دىكى بەنى كەلب قەبىلىسىگە ھۇجۇمغا ئەۋەتتى. ئۇلار يولغا چىقىدىغان چاغدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: ھەممىڭلار ئاللا يولىدا غازات قىلىپ، كاپىرلار بىلەن جەڭ قىلىڭلار، ھەددىدىن ئاشۇرۇۋەتمەڭلار؛ خىيانەت قىلماڭلار؛ ئۆلۈكلەرنىڭ ئەزالىرىنى كېسىپ تاشلىماڭلار؛ كىچىك بالىلارنى ئۆلتۈرمەڭلار. مانا بۇ ئاللانىڭ سىلەردىن ئالىدىغان ۋەدىسى ۋە پەيغەمبەرنىڭ سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىكى ئەخلاقى، دېدى. ئەلەم ئابدۇراھمان ئىبنى

① ۋادى قورا — مەدىنىنىڭ شىمالىدىكى بىر جاي.

② بىر قورغان ۋە بىرقانچە كەنتلەردىن ئىبارەت بولۇپ، دەمەشقتىن 5 كۈنلۈك، مەدىنىدىن 15 كۈنلۈك يىراقلىقتا جايلاشقان.

ئەۋفكە تاپشۇرۇلدى . قوشۇن دۈشمەن يۇرتىغا بېرىپ ، ئۇلارنى مۇسۇلمان بولۇشقا ئۈچ كۈن دەۋەت قىلدى . تۆتىنچى كۈنى دۈشمەن باشلىقى ئەسبەغ ئىبنى ئەمىر ۋە بىرنەچچە كىشى مۇسۇلمان بولدى . ئەسبەغ خىرىستىيان دىنىدا ئىدى . قالغانلىرى باج ـ خىراج تۆلەش شەرتى بىلەن ئۆز دىنىدا قېلىپ قالدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇيرۇقى بويىچە ، ئابدۇراھمان ئىبنى ئەۋف قەبىلە باشلىقىنىڭ قىزىنى ئالدى . بۇ باشلىقلار ئارىسىدىكى دوستلۇق ئالاقىسىنى مۇستەھكەملەشنىڭ ئەڭ ئۈنۈملۈك ئۇسۇلى ئىدى ، چۈنكى بۇنىڭ بىلەن ئۇلار بىر ـ بىرىنىڭ ئىشىغا كۆڭۈل بۆلىدىغان بولاتتى . تىنچلىق ـ دوستلۇق سىياسىتى نېمىدېگەن ياخشى ـ ھە !

قوشۇن ئەۋەتىش

مۇشۇ يىلى شەئبان ئېيىدا ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام فەدەك ①تىكى بەنى سەئىد قەبىلىسىدىن بىر تۈركۈم خەلقنە ھۇجۇم قىلىشقا ئەلى ئىبنى تالىب باشچىلىقىدا 100 كىشىلىك قوشۇن ماڭدۇردى . چۈنكى ئۇلارنىڭ بەنى سەئىد قەبىلىسى يەھۇدىيلاردىن ئالماقچى بولغان خورمىنىڭ بەدىلى ئۈچۈن ، يەھۇدىيلارنىڭ مۇسۇلمانلارغا قارشى ئۇرۇش قىلىشقا ياردەم بېرىدىغانلىقى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاڭلانغانىدى . قوشۇن يولدا كېتىۋېتىپ ، دۈشمەننىڭ يەھۇدىيلار بىلەن توختام تۈزۈشكە ئەۋەتكەن جاسۇسىنى تۇتىۋالدى ۋە ئۇنىڭغا بەنى سەئىد خەلقىنى تېپىپ بەرسە ئامانلىق بېرىدىغانلىقىنى ئېيتتى . جاسۇس ئۇلارنى بەنى سەئىد خەلقىنىڭ يۇرتىغا باشلاپ باردى . مۇسۇلمانلار ئۇلارنىڭ چارۋا ـ ماللىرىنى غەنىمەت ئالدى ، ئۇلارنىڭ پادىچىلىرى قېچىپ بېرىپ قەۋمىنى قورقۇتۇۋەتتى ، شۇنىڭ بىلەن ئۇلارمۇ قېچىپ كەتتى . مۇسۇلمانلار 500 تۆگە ، 2000 قوي غەنىمەت ئېلىپ قايتىپ كەلدى . ئاللا مۇشرىكلارنىڭ سۇيىقەستىنى بەرباد قىلدى . مۇشرىكلار يەھۇدىيلارغا ھېچ نەرسە بىلەن ياردەم بېرەلمىدى .

---

① مەدىنىگە 6 كۈنلۈك كېلىدىغان خەيبەر تەرەپتىكى بىر يېزا . ـــ ت

ئەبۇرافىنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشى

خەيبەر يەھۇدىلىرىنى مۇسۇلمانلارغا قارشى ئۇرۇش قىلىشقا كۈشكۈرتكۈچى ئاشۇ يەھۇدىلارنىڭ باشلىقى ئەبۇرافى ئىدى. ئەبۇرافى سودىدا ئۇستا بولغانلىقتىن، ھىجاز ئاھالىسىنىڭ سودىگىرى دەپ ئاتالغان، قالتىس بېيىغان شەخس ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەبۇرافىنى ئۆلتۈرۈش چاقىرىقىنى ئوتتۇرىغا قويغاندا، خەزرەج قەبىلىسىدىن ئابدۇللا ئىبنى ئەتىك باشچىلىقىدا بەش كىشى بۇ چاقىرىققا ئاۋاز قوشتى. بۇلارمۇ ئەبۇرافىنى ئۆلتۈرۈش ئارقىلىق ئەۋس قەبىلىسىدىكى قېرىنداشلىرى كەئىب ئىبنى ئەشرەبنى ئۆلتۈرۈپ ئېرىشكەن ساۋابقا ئېرىشمەكچى بولدى. ئەۋس ۋە خەزرەج قەبىللىرىنىڭ رەسۇلۇللانىڭ تەلەپلىرىنى ئورۇنلىغانلىقى بىلەن پەخىرلىنىشى ئاللانىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بەرگەن نېمەتلىرىدىن ئىدى. ئەۋس قەبىلىسى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇيرۇغان بىرەر ئىشنى ئورۇنلىسا، خەزرەج قەبىلىسىمۇ شۇنداق بىرەر ئىشنى ئورۇنلاشقا تىرىشاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ئىككى قەبىلىنى ئەبۇرافىنى ئۆلتۈرۈشكە بۇيرۇغاندىن كېيىن، ئۇلارغا كىچىك بالىلارنى ۋە ئاياللارنى ئۆلتۈرمەسلىكىنى تەۋسىيە قىلدى. ئۇلار ئاتلىنىپ خەيبەرگە يېتىپ كەلدى. ئابدۇللا ھەمراھلىرىغا: سىلەر مۇشۇ يەردە تۇرۇپ تۇرۇڭلار، مەن دەرۋازىۋەنىنىڭ يېنىغا بېرىپ سىلىق گەپ قىلىپ، ئىچكىرىگە كىرىۋېلىشىم مۇمكىن، دېدى ـ دە، دەرۋازىغا يېقىن كېلىپ ھاجەت قىلغان بولۇپ، چاپىنىغا چۈمكىنىۋالدى. كىشىلەر دەرۋازىدىن كىرىپ كېتىپ باراتتى. دەرۋازىۋەن ئۇنىڭغا: ھەي ئابدۇللا، كىرمەكچى بولساڭ، تېزرەك كىرىۋال، دەرۋازىنى تاقايمەن، دېدى. ئابدۇللا دەرۋازىدىن كىرىپ يوشۇرۇنۇۋالدى ۋە دەرۋازىۋەن ئۇخلىغان چاغدا ئاچقۇچلارنى ئېلىپ قېچىشقا ئاسان بولسۇن ئۈچۈن دەرۋازىنى ئېچىۋەتتى. ئاندىن ئەبۇرافىنىڭ ئۆيىگە بېرىپ ئىشىكلەرنى ئېچىشقا باشلىدى. ھەربىر ئىشىكنى ئېچىپ بولۇپ، ئىچىدىن ئېتىپ قويدى. ئەبۇرافى بالا ـ چاقىلىرىنىڭ ئارىسىدا، قاراڭغۇ ئۆيدە ئۇخلاۋاتاتتى. ئابدۇللا ئەبۇرافىنى تاپالماي تۇۋلىدى.

www.uyghurkitap.com

ئەبۇرافى : كىم ؟ دېۋىدى ، ئابدۇللا ئاۋاز چىققان تەرەپكە قىلىچ بىلەن ئۇ-رىلدى . قىلىچ ئەبۇرافىغا تەگمەي قالدى . بۇ چاغدا ئەبۇرافىنىڭ خوتۇنى : بۇ ئىبنى ئەبۇ ئەتىكنىڭ ئاۋازىغۇ ، دېدى . ئەبۇرافى : ئۆلگۈر ، بۇ چاغدا بۇيەردە ئىبنى ئەبۇ ئەتىك نېمە ئىش قىلىدۇ ؟ دېدى . ئابدۇللا ئاۋازىنى ئۆزگەرتىۋەرەك : ئاڭلاۋاتقىنىمىز نېمە ئاۋاز ؟ ئەبۇرافى ، دەپ قايتا تۈۋلىدى . ئەبۇرافى : ۋاي بەچچىغەر ، ئۆيدە بىرسى ماڭا قىلىچ سالدى ، دېدى . ئابدۇللا ئۇنىڭغا ئىككىنچى قېتىم قىلىچ سالغان بولسىمۇ ، قىلىچ تەگمەي قالدى . شۇنىڭ بىلەن ئابدۇللا يوشۇرۇنۇۋېلىپ ، ئاۋازىنى ئۆز-گەرتىپ ، ئەبۇرافىنىڭ يېنىغا ئۇنى قۇتقۇزغۇچى قىياپەتتە كىرىپ كەلدى . ئۇ ئەبۇرافىنىڭ ئوڭدىسىغا ياتقانلىقىنى كۆرۈپ ، ئۇنىڭ قورسىقىغا قىلىچىنى كۈچەپ تىقىۋىدى ، قىلىچنىڭ قورساقنى يېرىپ سۆڭەككە يەتكەن ئاۋازى ئاڭلاندى . ئاندىن ئۇ ئۆيدىن چىقىپ كەتتى . ئابدۇللانىڭ كۆزى ئاجىزراق بولغاچقا ، شوتا بالدىقىنى ئېنىق كۆرەلمەي ، شوتىدىن يىقىلىپ چۈشۈپ پۇتى سۇنۇپ كەتتى ، پۇتىنى سەللىسى بىلەن تېڭىۋې-لىپ ، ھەمراھلىرىنىڭ يېنىغا بېرىپ : قېچىڭلار ، ئەبۇرافى ئۆلتۈرۈلدى ، دېدى . ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەھۋالنى مەلۇم قىلدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئابدۇللانىڭ پۇتىنى سۇنغۇزۇپ تۇرۇپ سىلاپ قويىۋىدى ، ئابدۇللا ھېچقانداق ئاغرىق سەزمەي ، بۇرۇنقىدەك ئەسلىگە كەلدى . پەي-غەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ رازىلىقىنى ئالىدىغان ئىشلاردا مۇسۇلمانلارنىڭ ھەرقانداق قىيىنچىلىققا پىسەنت قىلمىغانلىقىنى كۆرۈڭ ! ئاللا ئۇلاردىن رازى بولسۇن ۋە ئۇلارنى رازى قىلسۇن !

قوشۇن ئەۋەتىش

كەئب ئۆلتۈرۈلگەندىن كېيىن ، يەھۇدىيلار ئۇنىڭ ئورنىغا ئۇسەير ئىبنى رىزامنى باشلىقلىققا سايلىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇسەيرنىڭ ئەھۋالىنى بىلىپ كېلىشكە ئادەم ئەۋەتىۋىدى ، ئۇسەيرنىڭ ئۆز قەۋمىگە : مەن مۇھەممەدگە بۇرۇن ھېچ ئادەم قىلمىغان ئىشنى قىلىمەن ، غەتافان قەبىلىسىگە بېرىپ ، خەلقنى مۇھەممەدگە قارشى ئۇرۇشقا توپلايمەن ،

دىگەنلىكى ۋە قۇترىغانلىقى مەلۇم بولدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خەيبەرنى قەبىلىسىدىن ئابدۇللا ئىبنى رەۋاھەگە ئەنسارلاردىن 30 كىشى قوشۇپ، ئۇلارنى ئوسەيرنى ئىسلام دىنىغا مايىل قىلىشقا ئەۋەتتى. ئۇلار خەيبەرگە بېرىپ ئوسەير بىلەن ئۇچراشتى ۋە ئۇنىڭدىن ئۆزلىرىنىڭ ئەلچىلىككە كەلگەنلىكلىرى ئۈچۈن چېقىلماسلىقنى سورىدى. ئوسەيرمۇ ئۇلاردىن ئۆزىگە چېقىلماسلىقنى ئۆتۈندى، ئۇلار بىر ـ بىرىگە چېقىلماس بولۇپ پۈتۈشكەندىن كېيىن، ئەلچىلەر ئوسەيرگە رەسۇلۇللاغا قارشى ئۇرۇش قىلماي، ئۇنىڭ ئالدىغا بارسا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوسەيرنى خەيبەرگە باشلىق قىلىپ قويىدىغانلىقىنى، شۇنىڭ بىلەن خەيبەر خەلقى تىنچ ياشايدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئوسەير بۇ تەكلىپنى قوبۇل قىلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بارماقچى بولۇپ، 30 نەپەر يەھۇدى بىلەن ئاتلاندى. بىر يەھۇدى بىر مۇسۇلمانغا ھەمراھ بولدى. ئۇلار يولدا كېتىپ بارغاندا، ئوسەير كەلگەنلىكىگە پۇشايمان قىلدى ھەم ۋەدىسىدە تۇرماي سۇيىقەست بىلەن قوتۇلماقچى بولدى ـ دە، ئابدۇللا ئىبنى رەۋاھەنىڭ قىلىچىغا قولىنى ئۇزاتتى. ئابدۇللا ئىبنى رەۋاھە: ئى ئاللانىڭ دۈشمىنى، ئاسىيلىق قىلماقچىمۇ سەن؟ دەپ ئېتىدىن چۈشۈپ، ئوسەيرنىڭ كاللىسىغا قىلىچ بىلەن بىرنى سېلىۋىدى، ئوسەير شۇ يەردىلا ھالاك بولدى. مۇسۇلمانلار ھەرىكەتكە كېلىپ يەھۇدىلارنىڭ ھەممىسىنى قىرىپ تاشلىدى، خىيانەتنىڭ ئاقىۋىتى ئەنە شۇنداق بولدى.

ئوكەل ۋە ئورەينە ۋەقەسى

مۇشۇ يىلى شەۋۋال ئېيىدا ئوكەل، ئورەينە ئەرەبلىرىدىن بىر گۇرۇھ كىشىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كېلىپ مۇسۇلمان بولۇپ، مەدىنىگە يەرلەشتى. ئۇلار مەدىنىنىڭ ھاۋاسى ياقماي چىرايلىرى سارغىيىپ، قورساقلىرى كۆپۈپ ئاغرىپ قېلىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى تۆگىسى ئوتلاۋاتقان ئوتلاققا بېرىپ، تۆگىنىڭ سۈتى ۋە سۈيدۈگى بىلەن داۋالىنىشقا بۇيرۇدى. ئۇلار ئوتلاققا بېرىپ ساقىيىۋېلىپلا تۇزكورلۇق قىلدى، پادىچىنىڭ پۇت ـ قوللىرىنى كېسىپ،

كۆزلىرىنى ئويۇپ ئۇنى ئۆلتۈرۈپ تاشلاپ، تۆگىلەرنى ھەيدەپ كەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنىڭدىن خەۋەر تېپىپ كورز ئىبنى جابىر باشچىلىقىدا 20 نەپەر ئاتلىقنى ئەۋەتىپ، ئۇلارنى تۇتقۇزۇپ كېلىپ، ئۇلار پادىچىنى قانداق قىلغان بولسا، ئۇلارنىڭمۇ پۇت ـ قوللىرىنى كېسىپ، كۆزلىرىنى ئويۇپ، سايغا تاشلاپ ئۆلتۈردى. تۇزلىمەيدىغان سۇيىقەستچىلەرنىڭ جازاسى ئەنە شۇنداق بولىدۇ. بۇ ئەبلەخلەرنىڭ قىلمىشى ئۇلارنىڭ تېگى ـ تەكتىنىڭ بۇزۇقلۇقىنى، قەبىلىسىنىڭ پەسلىكىنى كۆرسىتىدۇ. مۇشۇ ۋەقەدىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەرنىڭ پۇت ـ قوللىرىنى كېسىش جازاسىنى مەنئىي قىلدى.

قوشۇن ئەۋەتىش

بىر كۈنى ئەبۇ سۇفيان توپلانغان خەلققە: مۇھەممەد بازاردا مېڭىپ يۈرىدۇ، كىم بېرىپ ئۇنى سۇيىقەست بىلەن ئۆلتۈرىدۇ؟ ئۇنىڭدىن قۇتۇلساق، دېدى. بىر كىشى ئوتتۇرىغا چىقىپ ئەبۇ سۇفياننىڭ دېگىنى بويىچە قىلىشقا ۋەدە بەردى. ئەبۇ سۇفيان ئۇنىڭغا ئات ـ ئۇلاغ، خىراجەت بېرىپ ئۇنى جابدۇتتى. بۇ ئادەم ئاتلىنىپ ئالتە كۈندە مەدىنىگە يېتىپ بېرىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسامنىڭ قەيەردە ئىكەنلىكىنى سورىدى ۋە ئۇنىڭ بەنى ئەبدۇ ئەشھەل مەسچىتىدە ئىكەنلىكىنى بىلىپ شۇ يەرگە باردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى كۆرۈش بىلەنلا: بۇ ئادەم ماڭا سۇيىقەست قىلماقچى، ئاللا مېنى ئۇنىڭدىن ساقلايدۇ، دېدى. ئوسەيد ئىبنى ھوزەير بۇ ئادەمنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يېقىنلىشىپ بېرىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭ چاپىنىدىن تارتقان ئىدى، ئۇنىڭ كىيىمى ئىچىگە يوشۇرغان خەنجىرى چۈشۈپ كەتتى، بۇ ئادەم قىلمىشىغا پۇشايمان قىلغانلىقىنى بىلدۈردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئۆلتۈرمەيدىغانلىقىنى ئېيتىپ، نېمىشقا مۇشۇنداق سۇيىقەست قىلىشنىڭ سەۋەبىنى راستلىق بىلەن ئېيتىپ بېرىشنى سورىدى. ئۇ ئادەم: ئاللاغا قەسەمكى، ئى مۇھەممەد، مەن ئادەمدىن قورقمايتتىم، لېكىن سېنى كۆرۈشۈم بىلەنلا ھوشۇمنى يوقىتىپ بوشىشىپ كەتتىم، مېنىڭ نېمە قىلماقچى بولغىنىمنى

www.uyghurkitap.com

ھېچ كىشى بىلمىسىمۇ، سەن بىلىۋالدىڭ. ساڭا چېقىشلىق بولمايدىغانلىقىنى چۈشەندىم. سەن راست پەيغەمبەر ئىكەنسەن، ئەبۇ سۇفيان گۇرۇھى بولسا شەيتاننىڭ گۇرۇھى ئىكەن، دەپ مۇسۇلمان بولدى. بۇ چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەبۇ سۇفياننىڭ جاجىسىنى بېرىش ئۈچۈن، ئۇنى يوشۇرۇن ئۆلتۈرۈشكە ئەمىر ئىبنى ئۇمەييە زەمرىنى يەنە بىر كىشى بىلەن ئەۋەتتى. ئەمىر بولسا جاھىلىيەت زامانىدا يۈرەكلىك، جەسۇر ئادەم ئىدى. ئۇلار مەككىگە كەلدى ۋە ۋەزىپىسىنى ئورۇنلاشتىن بۇرۇن بەيتۇللانى تاۋاپ قىلىشقا كىرىشتى. مەككىلىكلەردىن بىرى ئەمىرنى تونۇپ قېلىپ: بۇ ئەمىر ئىبنى ئۇمەييە زەمرە بىرەر يامانلىق بىلەن كەلدى، دېدى. مەككىلىكلەر ئۇلارنى بىلىپ قالغانلىقتىن، ئۇلار قېچىشتىن باشقا ئامال تاپالماي، مەدىنىگە قايتىپ كېلىشتى. ئاللا ئەبۇ سۇفيانىنى ھايات قالدۇرۇپ، مۇسۇلمانلارغا مەككىنىڭ ئاچقۇچىنى تاپشۇرۇشنى ۋە ئۇنىڭ ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلىشنى ئىرادە قىلغان ئىكەن.

ھۇدەيبىيە غازىتى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەسچىدى ھەرەمغا كىرىپ، ھەج پائالىيەتلىرىنى ئۆتەپ چۈش كۆرگەندىن كېيىن، مۇسۇلمانلارغا ئۆزىنىڭ ئۆمرە① قىلماقچى بولغانلىقىنى ئۇقتۇردى. قۇرەيش تەرىپىدىن توسقۇنلۇققا ئۇچراشتىن ئېھتىيات قىلىپ، مەدىنە ئەتراپىدىكى كۆچمەن ئەرەبلەرنى بىللە بېرىشقا چاقىردى. لېكىن ئۇلار: پەيغەمبەر ۋە مۇسۇلمانلار ئۆز ئۆيلىرىگە سالامەت قايتىپ كېلەلمەيدۇ، دەپ ئويلاپ، ئىشنى ئارقىغا سوزدى ۋە ئاخىرى ماللىرىمىز، بالا-چاقىلىرىمىز يالغۇز قالىدىكەن دېگەننى بانا قىلىپ، بىز ئۈچۈن خۇدادىن مەغپىرەت تەلەپ قىلغىن دېيىشىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە چىقىشتىن باش تارتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇھاجىر ۋە ئەنسارلاردىن بولۇپ بىر مىڭ

① 3 كۈن قۇربان ھېيتتىن باشقا ۋاقىتتا كەئبىنى تاۋاپ قىلىپ، ھەج پائالىيەتلىرىنى ئېلىپ بېرىش ئۆمرە دېيىلىدۇ. — ت

بەش يۈز كىشى بىلەن ئاتلاندى . مەدىنىدە ئىبنى ئۇممۇ مەكتۇم قالدى .
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايىلى ئۇممۇ سەلەمەمۇ بىللە چىقتى . ئۇلار
كىشىلەرگە ئۇرۇش ئۈچۈن چىقمىغانلىقىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن ، ھەجدە
قۇربانلىق قىلىدىغان ماللارنى ھەيدەپ ماڭدى . ساھابىلەردە قىنىغا سېلىق-
لىق قىلىچلاردىن باشقا قورال يوق ئىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆمرەگە
قىلىچلارنى يالىڭاچ كۆتۈرۈپ مېڭىشنى ياقتۇرمىغان ئىدى . مۇسۇلمانلار
قوزغىلىپ ئۇسفانغا يېتىپ كەلگەندە ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەككىگە
ئەۋەتكەن خەۋەرچىسى قايتىپ كېلىپ ، مەككىلىكلەرنىڭ مۇسۇلمانلارنى
مەككىگە كىرگۈزمەسلىك قارارىغا كېلىپ ، ئۇرۇشقا تەييارلىنىپ
تۇرغانلىقىنى ، مۇسۇلمانلارنىڭ ئىلگىرىلىشىنى توسۇش ئۈچۈن ئالدىنقى
قىسىم سۈپىتىدە خالىد ئىبنى ۋەلىد قوماندانلىقىدا 200 ئاتلىق ئەسكەر
چىقارغانلىقىنى ئېيتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : كىم بىزنى باشقا يول
بىلەن باشلاپ ماڭىدۇ ؟ دەپ سورىدى . ئەسلەم قەبىلىسىدىن بىرسى :
مەن باشلاپ ماڭىمەن دەپ ، مۇسۇلمانلارنى ئەگرى - توقاي يوللار بىلەن
باشلاپ مېڭىپ ، ئۇلارنى مەككىگە تۆۋەن تەرەپتىن كىرىدىغان بىر
تۈزلەڭلىككە ئېلىپ چىقتى . بۇ ئەھۋالنى خالىد ئىبنى ۋەلىد ئۇقۇپ قې-
لىپ ، قايتىپ بېرىپ مەككىلىكلەرگە مەلۇم قىلدى . مۇسۇلمانلار سەنىيە
تۇلمۇرار① دېگەن يەرگە يېتىپ كەلگەندە ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ
تۆگىسى چۆك بولۇۋېلىپ ماڭغىلى ئۇنىمىدى . ساھابىلەر : تۆگە توخ-
تىۋالدى ، دېيىشتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : ئۇنىڭ توختىۋېلىش ئادىتى
يوق ، ئۇنى پىلنى توختاتقان ئاللا توختاتتى . ئاللاغا قەسەمكى ، مەككى-
لىكلەر بەيتۇللانى ئۇلۇغلاش يۈزىسىدىن ھەرقانداق شەرت قويسا قوبۇل
قىلىمەن ، دېدى . مۇسۇلمانلار مۇنداق پەيتتە دۈشمەنلەر بىلەن ئۇرۇش
قىلسا ، چوقۇم غەلىبە قىلاتتى . لېكىن ئاللا بەيتۇللانىڭ كېلىچەكتە پۈتۈن
جاھان مۇسۇلمانلىرىنىڭ قېرىنداشلىق ئاساسىنى چىڭىتىش ئۈچۈن زىيا-
رەت قىلىدىغان تىنچ ھەرەم بولۇپ قېلىشىنى ئىرادە قىلىپ ، مەككە خەلقى

① مەككىگە يېقىن يەردىكى بىر قۇدۇقنىڭ ئىسمى بولۇپ ، بۇ يەر شۇ قۇدۇقنىڭ
نامى بىلەن ئاتالغان . — ت

بىلەن مۇسۇلمانلار ئارىسىدىكى ئۇرۇشنىڭ ئالدىنى ئېلىپ، بەيتۇللانىڭ ھۆرمىتىنى ساقلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمانلارنى ھۇدەيبىيە① نىڭ يىراق تەرىپىگە چۈشۈشكە بۇيرۇدى. بۇ يەردە بۇدەيل ئىبنى ۋەرقا، قۇرەيش تەرەپتىن ۋەكىل بولۇپ كېلىپ، مۇسۇلمانلارنىڭ كېلىش سەۋەبىنى سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېلىش مەقسىتىنى ئېيتتى، بۇدەيل قۇرەيشكە قايتىپ بېرىپ ئەھۋالنى مەلۇم قىلغاندا، ئۇلار بۇدەيلنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىتتىپاقداش خۇزائە قەبىلىسىدىن دەپ قاراپ، ئۇنىڭغا ئىشەنمىدى. ئۇلار: مۇھەممەد ئەسكەرلىرى بىلەن ئۆمرە قىلىش ئۈچۈن كىرمەكچىمىكەن؟ ئۇنىڭ بىلەن بىزنىڭ ئارىمىزدا ئۇرۇش ھالىتى مەۋجۇت تۇرسا! ئەرەبلەر بۇنى ئاڭلىسا، مۇھەممەد زورلۇق بىلەن كىرىپتۇ، دېمەمدۇ؟ كۆزىمىز ئوچۇقلا بولىدىكەن، مۇسۇلمانلارنى ھەرگىز كىرگۈزمەيمىز، دېيىشتى. مەككە خەلقى ئىشىنىڭ تېگى ــ تەھتىنى ئۇقۇپ كېلىش ئۈچۈن ئەھابىشنىڭ باشلىقى ھۇنەين ئىبنى ئەلقەمەنى ئەۋەتتى، ئەھابىش خەلقى قۇرەيشنىڭ ئىتتىپاقدىشى ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھۇنەيننىڭ كەلگەنلىگىنى كۆرۈپ: بۇ ئادەم قۇربانلىق ماللىرىنى چوڭ بىلىدىغان خەلقتىن بولىدۇ. ئۇنىڭ ئالدىغا تۆگىلىرىڭلارنى ئەۋەتىڭلار، كۆرسۇن، دېدى. تۆگىلەر ھۇنەيننىڭ ئالدىغا ئەۋەتىلدى، كىشىلەر ھۇنەيننى تەلبىيە② ئېيتىپ قارشى ئالدى. ھۇنەين بۇنى كۆرۈپ: ئاللا پاكتۇر، ئۇلارنى ھەج قىلىشتىن توسۇش لايىق ئەمەس، بۇلار پەقەتلا ئۆمرە قىلىش ئۈچۈن كەلگەن. لەخەم، جوزام، ھىميەر قەبىلىلىرى بەيتۇللانى زىيارەت قىلىۋاتقان يەردە، ئابدۇلمۇتتەلىب ئوغلى مۇھەممەدنى توسامدۇق؟ قۇرەيش ھالاك بولسۇن، دېدى. قۇرەيش خەلقى ئۇنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭغا: جىم ئولتۇر، سەن ھىيلە ــ مىكىرنى بىلمەيدىغان سەھرالىقسەن، دېدى. ئاندىن ئۇلار تائىف خەلقىنىڭ باشلىقى ئۇرۋە

---

① مەككىگە يېقىن يەردىكى قۇدۇق بولۇپ، شۇ يەرنىڭ ئىسمىمۇ شۇنداق ئاتالغان ــ ت

② ھەج قىلغاندا ئوقۇلىدىغان دۇئا ــ ت

ئىبنى مەسئۇدنى ئەۋەتتى. ئۇرۇۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا بېرىپ: ئى مۇھەممەد، سەن ساپاق ئادەملەرنى يىغىپ، ئۆز قەۋمى - قېرىنداشلىرىڭ بولغان قۇرەيش خەلقىنى مەغلۇپ قىلىش ئۈچۈن كەلدىڭمۇ؟ قۇرەيش خەلقى سېنىڭ زورلۇق بىلەن كىرىشىڭگە يول قويماسلىققا ئاللا بىلەن قەسەم قىلدى. ئاللا بىلەن قەسەمكى، مېنىڭچە، سېنىڭ ئەگەشكۈچىلىرىڭ سېنى تاشلاپ كېتىدۇ، دېدى. ئەبۇبەكرى خاپا بولۇپ، ئۇرۇۋەگە: ۋاي زاۋال تاپقۇر! بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى تاشلاپ كېتەمدۇق؟ دېدى. ئۇرۇۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساقىلىغا قول تەگكۈزۈپ تۇرۇپ گەپ قىلغان ئىدى، مۇغىرە ئىبنى شۇئبە ئۇرۇۋىنىڭ قولىنى سىلكىۋەتتى. ئۇرۇۋە ساھابىلەرنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تاھارەت ئالسا، تاھارەت ئالغان سۈيىنى تالىشىپ كېتىدىغانلىقىنى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىدا پەس ئاۋاز بىلەن گەپ قىلىدىغانلىقىنى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا تىكىلىپ قارىمايدىغانلىقىنى كۆرۈپ، قايتقاندىن كېيىن قۇرەيش خەلقىگە: مەن كىسرا (ئىران پادىشاھى)، قەيسەر (رۇم پادىشاھى)، نەجاشى (ھەبەشىستان پادىشاھى) لارنىڭ ھوزۇرىدا بولدۇم، لېكىن مۇھەممەدنىڭ ساھابىلىرىنىڭ ئۇنىڭغا قىلغان ھۆرمەت - ئېتىبارىنى بۇ پادىشاھلارنىڭ ھېچبىرىدە كۆرمىدىم، مۇھەممەدنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى ئۇنى ھەرگىز تاشلاپ كەتمەيدۇ. ئويلاپ بېقىڭلار، مۇھەممەدنىڭ قويغان تەكلىپى توغرا، ئۇنى قوبۇل قىلىڭلار، مەن سىلەرگە كۆيۈنىمەن، مۇھەممەدنىڭ ئۈستىدىن غەلىبە قىلىشىڭلارغا كۆزۈم يەتمەيدۇ، دېدى. قۇرەيش خەلقى: مۇنداق گەپلەرنى قىلما، مۇھەممەدنى بۇ يىل قايتۇرۇۋېتەيلى، كېلەر يىلى كەلسۇن، دېيىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇرەيش خەلقىگە مەقسىتىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن ئوسمان ئىبنى ئەففاننى ئەلچىلىككە ئەۋەتتى. تۇغقان يوقلاپ كېلىشكە رۇخسەت سورىغان ئون كىشىمۇ ئوسمان بىلەن بىللە باردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوسماننى مەككىدە قالغان ئاجىز مۇسۇلمانلارغا غەلىبىنىڭ يېقىنلىقى ۋە ئاللانىڭ دىنىنى غالىپ قىلىدىغانلىقى توغرىسىدا خۇش خەۋەر

www.uyghurkitap.com

يەتكۈزۈشكە تەۋسىيە قىلدى. ئوسمان مەككىگە ئىببان ئىبنى سەئىد ئەمەۋىنىڭ ھىمايىسى ئاستىدا كىرىپ، مۇشرىكلارغا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزىنى يەتكۈزدى. مۇشرىكلار: مەككىگە مۇھەممەدنىڭ زورلۇق بىلەن كىرىشى ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس، دېيىشتى. ئاندىن ئوسماندىن بەيتۇللانى تاۋاپ قىلىشنى تەلەپ قىلىشتى. ئوسمان: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام چەكلەنگەن تۇرۇقلۇق مەن تاۋاب قىلمايمەن، دېدى. مۇشرىكلار ئوسماننى سولاپ قويىدى. مۇسۇلمانلارنىڭ ئارىسىدا ئوسمان ئۆلتۈرۈلۈپتۇ، دېگەن سۆز تارالدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنى ئاڭلاپ: مۇشرىكلار بىلەن ئېلىشمىغىچە قايتمايمىز، دېدى.

رىزۋان بەيئىتى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەرنى مۇشرىكلار بىلەن ئۇرۇش قىلىش ئۈچۈن بەيئەت قىلىشقا چاقىردى. ساھابىلەر بۇ يەردىكى بىر دەرەخ①نىڭ سايىسىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئۆلۈمدىن قاچماسلىققا بەيئەت قىلدى (كېيىن بۇ دەرەخ رىزۋان دەرىخى دەپ ئاتالغان). بۇ بەيئەتنىڭ خەۋىرى قۇرەيشلەرگە تارقىلىپ، ئۇلارنى قاتتىق قورقۇنچقا سېلىپ قويىدى. قۇرەيش مۇشرىكلىرى مۇسۇلمان ئەسكەرلىرىگە تۇيۇقسىز قورشاپ ھۇجۇم قىلىش ئۈچۈن، مىكرەز ئىبنى ھەفس باشچىلىقىدا ئەللىك ئادەم ئەۋەتكەن ئىدى. ئىسلام قوشۇنىنىڭ كۆزەتچىسى مۇھەممەد ئىبنى مەسلەمە ئۇلارنى ئەسىرگە ئالدى. ئەمما باشلىقىنى قاچۇرۇپ قويىدى. قۇرەيش مۇشرىكلىرى بۇنى ئاڭلاپ، بىر توپ ئادەم ئەۋەتىپ مۇسۇلمانلار بىلەن ئۇرۇشقان بولسىمۇ، ئۆزلىرىدىن 12 ئادەم ئەسىر چۈشتى، مۇسۇلمانلاردىن بىر ئادەم شېھىت بولدى.

---

① ئۆمەر ئۆزىنىڭ خەلىپىلىك دەۋرىدە كىشىلەرنىڭ بۇ دەرەخنى تەۋەررۈك قىلىشقا باشلىغانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇنى كېسىپ تاشلىغان (بۇنى ئويلاپ بېقىڭلار).

ھۇدەيبىيە سۈلھىسى

بۇ چاغدا قۇرەيش خەلقى قورقۇپ، سۇھەيل ئىبنى ئەمرنى مۇ-سۇلمانلار بىلەن سۈلھى تۈزۈش توغرىلىق سۆزلىشىشكە ئەۋەتتى. سۇھەيل ئىبنى ئەمر مۇسۇلمانلار قېشىغا كېلىپ: ئى مۇھەممەد، يۈز بەرگەن ۋەقەلەر بىزنىڭ ئەقىللىق كىشىلىرىمىزنىڭ پىكرى بىلەن بولغان ئەمەس، بۇ بىر قىسىم نادان كىشىلىرىمىزنىڭ قىلغان ئىشى. ئەسىر ئېلىن-غانلارنى قويۇپ بەرسەڭلار، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئالدى بىلەن بىزنىڭ كىشىلىرىمىزنى قويۇپ بەرسەڭلار، ئاندىن بىزمۇ قويۇپ بېرىمىز، دېدى. مۇشرىكلار ئوسماننى ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىللە بارغان ئون ئادەمنى قويۇپ بەردى. ئاندىن سۇھەيل قۇرەيش خەلقى مۇسۇلمانلار بى-لەن تۈزمەكچى بولغان سۈلھىنىڭ ماددىلىرىنى ئوتتۇرىغا قويدى:

1) ئىككى تەرەپ ئون يىلغىچە ئۇرۇش قىلماسلىق؛

2) قۇرەيش تەرىپىدىن قېچىپ كەلگەنلەرنى مۇسۇلمانلار قايتۇرۇپ بېرىش، مۇسۇلمانلار تەرىپىدىن قېچىپ كەلگەنلەرنى قۇرەيش قايتۇرۇپ بەرمەسلىك؛

3) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ يىل بەيتۇللانى تاۋاپ قىلماي قايتىپ كېتىپ، كېلەر يىلى قۇرەيش خەلقى مەككىدىن چىقىپ كەتكەندىن كېيىن، ساھابىلىرى بىلەن مەككىگە كىرىپ ئۈچ كۈن تۇرۇش ۋە مەك-كىگە قىنىغا سېلىنغان قىلىچ ۋە ئوق - يالاردىن باشقا قوراللارنى ئېلىپ كىرمەسلىك؛

4) ئەرەب قەبىلىلىرىنىڭ مۇسۇلمانلارنىڭ ھىمايىسىگە كىرىشى ياكى قۇرەيشلەرنىڭ ھىمايىسىگە كىرىشى ئۆزلىرىنىڭ ئىختىيارىدا بولۇش.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەزكۇر ماددىلارنىڭ ھەممىسىنى قوبۇل قىلدى. ئەمما مۇسۇلمانلارغا ئېغىر تۇيۇلۇپ، ئۇلار: سۇبھانالللا، ئۇلاردىن بىزگە مۇسۇلمان بولۇپ كەلگەنلەرنى قايتۇرۇپ بېرىدىكەنمىزمۇ، ئۇلار

بىزدىن مۇرتەد بولۇپ بارغانلارنى قايتۇرۇپ بەرمەيدىكەن، بۇ قانداق بولغىنى ؟! دېيىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: بىزدىن ئۇلارغا قېچىپ بارغانلارنى ئاللا بىزدىن يىراقلاشتۇرسۇن. ئۇلاردىن بىزگە قېچىپ كەلگەنلەرنى قايتۇرۇپ بەرسەك، ئاللا ئۇلارغا ئاسانلىق ۋە چىقىش يولى بېرىدۇ، دېدى. مۇسۇلمانلارنىڭ بۇ يىل بەيتۇللانى تاۋاپ قىلماي قايتىپ كېتىشى توغرىسىدىكى 3 ـ ماددا بولسا، مۇسۇلمانلارغا تېخىمۇ ئېغىر كەلدى. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى بەيتۇللاغا ئامان ـ ئېسەن كىرىپ چۈشەپ قالغانلىقىنى ئېيتقان ئىدى. ئۇلار بۇنى ئۆمەر، ئەبۇبەكرىدىن سورىۋىدى، ئەبۇبەكرى ئۇلارغا: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇشۇ يىلى شۇنداق بولىدۇ دېگەنمىدى ؟ دەپ جاۋاب بەردى. ئاندىن ئىككى تەرەپ ئارىسىدا تۈزۈلگەن سۈلھىنىڭ ماددىلىرى يېزىلدى. سۈلھىنامىنى ئەلى ئىبنى تالىب يازدى. ئۇ بىسمىللاھىررەھمانىررەھىم، دەپ يېزىۋىدى، سۇھەيل: بىسمىكەللا ھوممە (ئى ئاللا، سېنىڭ ئىسمىڭ بىلەن باشلايمەن) دەپ ياز، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلىنى سۇھەيلنىڭ دېگىنىدەك يېزىشقا بۇيرۇدى. ئاندىن ئەلى: ئاللانىڭ ئەلچىسى مۇھەممەد شۇنىڭغا سۈلھى قىلىدۇكى، دەپ يېزىۋىدى، سۇھەيل: بىز سېنىڭ ئاللانىڭ ئەلچىسى ئىكەنلىكىڭنى بىلىدىغان بولساق، ساڭا قارشى چىقمىغان بولاتتۇق. مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللا دەپ ياز، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلىنى خەتنى ئۆچۈرۈپ، سۇھەيل دېگەندەك يېزىشقا بۇيرۇۋىدى، ئەلى ئۆچۈرۈشكە ئۇنىمىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئۆز قولى بىلەن ئۆچۈردى. سۈلھىنامە ئىككى نۇسخا يېزىلىپ، بىرى مۇسۇلمانلارغا، يەنە بىرى قۇرەيشلەرگە تاپشۇرۇلدى. سۈلھىنامە يېزىلىپ بولغاندا، ئەبۇجەندەل ئىبنى سۇھەيل پۇتىدىكى ئىشكەل بىلەن سەكرەپ كىرىپ كەلدى، ئۇ مۇسۇلمان بولغانلىقتىن، ئاتىسى ئۇنى سولاپ قويۇپ مەدىنىگە ھىجرەت قىلىشتىن توسقان. شۇنىڭ بىلەن ئۇ مۇسۇلمانلاردىن پانا تىلەپ قېچىپ كەلگەنىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: سەۋر قىلغىن، نارازى بولمىغىن، ئاللا ساڭا ۋە ساڭا ئوخشاش ئاجىز مۇسۇلمانلارغا ئامانلىق ۋە چىقىش يولى بېرىدۇ. بىز قۇرەيش بىلەن

www.uyghurkitap.com

سۈلھى تۈزۈپ ۋەدىلەشتۇق. ئۇلارغا خىيانەت قىلمايمىز، دەپ، ئۇنى قۇرەيشلەرگە قايتۇرۇپ بەردى. خۇزائە قەبىلىسى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھىمايىسىگە، بەنۇبەكرى قەبىلىسى قۇرەيشلەرنىڭ ھىمايىسىگە كىردى.

سۈلھىنامە تۈزۈلۈپ بولغانلىقتىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىنى چاچلىرىنى چۈشۈرۈپ، قۇربانلىق قىلىپ، ئۆمرەدىن چىقىشقا ئەمرى قىلدى. مۇسۇلمانلار سۈلھىنامىدىن زور قايغۇغا چۆمۈپ، رەسۇلۇللانىڭ ئەمرىنى ئورۇنلاشقا ئالدىراشمىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ، خوتۇنى ئۇممۇ سەلەمەنىڭ يېنىغا كىرىپ، مۇسۇلمانلارنىڭ گەپ ئاڭلىمىغانلىقىدىن شىكايەت قىلدى. ئۇممۇ سەلەمە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئېغىر شەرتلەر بىلەن سۈلھى تۈزدۈڭ، مۇسۇلمانلار مەككىنى ئالماي قايتىشتىن قاتتىق قايغۇرىدۇ، ئۇلارنى كەچۈرگىن. سەن ئالدى بىلەن ئېھرامدىن چىققىن، دېدى. شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللا چىقىپ قۇربانلىق قىلدى، چېچىنى ئالدۇردى، مۇسۇلمانلارمۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەگىشىپ شۇنداق قىلىشتى. ئاندىن مۇسۇلمانلار مەدىنىگە قايتىپ كېلىشتى. ئىككى تەرەپ بىر - بىرىدىن ئەمىن بولۇشتى. مۇسۇلمانلار مەدىنىگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن ئۇقبە ئىبنى ئەبۇ مۇئەيتىنىڭ قىزى، ئوسماننىڭ ئانا بىر ھەمشىرىسى ئۇممۇ كۇلسۇم ھىجرەت قىلىپ مەدىنىگە كەلدى. مۇشرىكلار مۇسۇلمانلاردىن ئۇممۇ كۇلسۇمنى قايتۇرۇپ بېرىشنى تەلەپ قىلغاندا، ئۇممۇ كۇلسۇم: ئى رەسۇلۇللا، مەن بولسام ئايال كىشى، مېنى ئۇلارغا قايتۇرۇپ بەرسەڭ، ئۇلار مېنى دىنىمدىن چىقىرىدۇ، دېدى. بۇ توغرىدا ئاللا مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلدى: «ئى مۆمىنلەر، سىلەرگە مۆمىنە ئاياللار ھىجرەت قىلىپ كەلسە، ئۇلارنى سىناپ كۆرۈڭلار. ئۇلارنىڭ ئىمانىنى ئاللا ئوبدان بىلىدۇ. ئەگەر ئۇلارنى مۆمىن دەپ بىلسەڭلار، ئۇلارنى كاپىرلارغا قايتۇرۇپ بەرمەڭلار. ئۇلار كاپىرلارغا ھالال ئەمەس. كاپىرلارمۇ ئۇلارغا ھالال ئەمەس. كاپىر ئەرلىرىنىڭ ئۇلارغا بەرگەن مەھرىنى قايتۇرۇپ بېرىڭلار. ئەرلىرىنىڭ مەھرىلىرىنى بېرىپ ئۇلارنى نىكاھىڭلارغا ئالساڭلار، سىلەردە ھېچ گۇناھ

يوق . كاپىر ئاياللارنى ئەمرىڭلاردا ساقلىماڭلار، ئۇلارغا بەرگەن مەھرىڭلارنى تەلەپ قىلىڭلار، كاپىرلارمۇ (ھىجرەت قىلىپ كەلگەن مۆمىن ئاياللىرىغا بەرگەن) مەھرىلىرىنى تەلەپ قىلسۇن، ئاللانىڭ ھۆكمى ئەنە شۇ . ئاللا ئاراڭلاردا ھۆكۈم چىقىرىدۇ . ئاللا ھەممىنى بىلگۈچى، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر . » (سۈرە مۇمتەھىنە ، 10 ـ ئايەت) ھىجرەت قىلىپ كەلگەن مۆمىن ئاياللار ئۆز يۇرتلىرىدىن باشقا يۇرتقا قىزىقىقانلىقتىن ياكى بىرەر مۇسۇلمان ئەرگە قىزىققانلىقتىن ھىجرەت قىلغان بولماي ، پەقەتلا ئاللانى ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى دوست تۇتقانلىقتىن ھىجرەت قىلغانلا بولسا ، مۇشرىكلارغا قايتۇرۇپ بېرىلمەيتتى ، مۇشرىك ئەرلىرىگە مەھرى قايتۇرۇپ بېرىلەتتى ، شۇندىن كېيىن بىرەر مۇسۇلماننىڭ ئۇنى ئەمرىگە ئېلىشى دۇرۇس بولاتتى . مەزكۇر ئايەتتە مۇسۇلمان بولمىغان خوتۇننى خوتۇن قىلىۋېرىشنىڭ ھاراملىقى ۋە ئۇنىڭغا بەرگەن مەھرىنى قايتۇرۇۋېلىپ ، ئۇ خوتۇننى ئائىلىسىگە قايتۇرۇۋېتىشنىڭ لازىملىقى بايان قىلىنىدۇ .

ئەبۇ بەسىر ئۇتبە ئىبنى ئۇسەيد سەقەفى مۇسۇلمان بولۇپ رەسۇلۇللانىڭ يېنىغا قېچىپ كەلدى . قۇرەيشلەر ئۇنىڭ ئارقىسىدىن ئىككى ئادەم ئەۋەتىپ ، رەسۇلۇللادىن ئۇنى تەلەپ قىلدى ، رەسۇلۇللا ئەبۇ بەسىرنى ئۇلار بىلەن قايتىشقا بۇيرۇدى . ئەبۇ بەسىر : ئى رەسۇلۇللا ، مېنى ئاللا كاپىرلاردىن قۇتقۇزغان تۇرسا ، سەن مېنى دىنىمدىن چىقىرىدىغان كاپىرلارغا قايتۇرۇپ بېرەمسەن ؟ دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا : ئاللا ساڭا ۋە قېرىنداشلىرىڭغا قۇتۇلۇش يولى بېرەر ، دېدى . شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئائىلا جىلىقتىن قۇرەيشنىڭ ئىككى ئەلچىسى بىلەن قايتىپ كېتىشكە يولغا چىقتى . زەلھۇلەيفە دېگەن يەرگە كەلگەندە ، ئەبۇبەسىر ئۇلارنىڭ بىرىنى ئۆلتۈردى ، يەنە بىرىنى قاچۇرۇپ قويدى . ئەبۇ بەسىر مەدىنىگە قايتىپ كېلىپ : ئى رەسۇلۇللا ، سەن ۋەدەڭگە ۋاپا قىلدىڭ ، مەن قۇتۇلدۇم ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا : خالىغان جايىڭغا كەت ، مەدىنىدە تۇرما ، دېدى . ئەبۇ بەسىر شام يولىدا قۇرەيشنىڭ سودا كارۋىنى ئۆتىدىغان بىر يەرگە بېرىپ ئورۇنلاشتى . مەككىدىن قېچىپ

www.uyghurkitap.com

كەلگەن بىر تۇركۇم مۇسۇلمانلار ئۇنىڭ يېنىغا يىغىلدى. ئەبۇ جەندەل ئىبنى سۇھەيلمۇ ئۇنىڭ يېنىغا كەلدى. سەھرا ئەرەبلىرىدىن بىر توپ كىشىلەر بۇلارغا قوشۇلدى. بۇلارنىڭ ھەممىسى بىر بولۇپ قۇرەيشنىڭ يولدىن ئۆتكەن سودا كارۋانلىرىنى بۇلاشقا باشلىدى. چارىسىز قالغان قۇرەيش خەلقى رەسۇلۇللادىن سۈلھنامىنىڭ 2 ـ ماددىسىنى بىكار قىلىپ، قېچىپ كەلگەن مۇسۇلمانلارنى ئۆز يېنىدا تۇرغۇزۇشنى ئۆتۈندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ بۇ ئۆتۈنۈشىنى قوبۇل قىلدى. ھۇدەيـ بىيەدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەبۇ جەندەلنى مۇشرىكلارغا قايتۇرۇپ بەرگەندە، ئاللا مۇسۇلمانلارنى ئۇلارغا ئېغىر تۇيۇلغان بۇ غەمدىن خالاس قىلدى. بۇنىڭ بىلەن ساھابىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پىكرى ئۆزلىرىنىڭ پىكرىدىن ئۈستۈن ۋە گۈزەل ئىكەنلىكىنى بىلىشتى. چۈنكى مۇسۇلمانلارنىڭ كاپىرلارغا ئارىلىشىپ تۇرۇشى نەتىجىسىدە ئىسلام دىنى كاپىرلارغا ئۆز تەسىرىنى كۆرسەتتى. ھەتتا ھەزرىتى ئەبۇبەكرى: ئىسلامدا ھۇدەيبىيە غەلىبىسىدىن چوڭراق غەلىبە بولغان ئەمەس، دېگەن. لېكىن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىلەن پەرۋەردىگارى ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقىگە كىشىلەرنىڭ ئەقلى يەتمىگەن. بەندىلەر ئالدىراپ كېتىدۇ، ئاللا بولسا ئالدىرىماي، ئىشلارنى ئۆز خاھىشىچە ئورۇنلايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھۇدەيبىيەدىن قايتقاندا، قۇرئاندىكى فەتھ سۈرىسى نازىل بولدى. پاك ئاللا سۈرىنىڭ بېشىدا مۇنداق دەيدۇ: « ساڭا بىز بىر روشەن غەلىبىنى ئاتا قىلدۇق. » (سۈرە فەتھ، 1 ـ ئايەت) ھۇدەيبىيە غازىتىنىڭ روشەن غەلىبە دەپ ئاتىلىشى ئەبۇبەكرى سىددىقنىڭ يۇقىرىدىكى سۆزىنى تەستىقلايدۇ.

پادىشاھلارغا مەكتۇپ يوللاش

ھىجرىيە 6 ـ يىلىنىڭ ئاخىرىدا مۇسۇلمانلار ھۇدەيبىيەدىن قايتىپ كەلدى. يوللار قۇرەيشلەردىن ئەمىن بولدى. بۇ چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەر ئىقلىم پادىشاھلىرىغا ئەلچىلەر ئارقىلىق مەكتۇپ يولـ

لىدى . مەكتۇپلارغا بېسىش ئۈچۈن كۈمۈشتىن مۆھۈر ياساتتىپ، ئۇنىڭغا : «مۇھەممەدۇن رەسۇلۇللا» دېگەن سۆزنى ئويدۇردى . رۇم پادىشاھى قەيسەرگە دىھيەتۇ كەلبە دېگەن كىشىدىن بىر پارچە مەكتۇپ ئەۋەتىپ ، ئۇنى مەكتۇپنى بۇسرانىڭ ۋالىيسى ئارقىلىق پادىشاھقا يەتكۈزۈشكە بۇيرۇدى .

قەيسەرگە مەكتۇپ يوللاش

مەكتۇپ مۇنداق يېزىلغان : « بىسمىللاھىر رەھمانىررەھىم . مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللادىن رۇمنىڭ چوڭى ھىرەقلىگە:

توغرا يولغا ئەگەشكەنلەرگە سالام . مەن سېنى ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلىمەن . مۇسۇلمان بولساڭ ، ئامان بولىسەن ، ئاللا ساڭا ئىككى ھەسسە ساۋاپ بېرىدۇ (بىرسى ئىيسا ئەلەيھىسسالامغا ، ئىككىنچىسى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئىمان ئېيتقانلىقى ئۈچۈن . — ت)، ئەگەر ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلمىساڭ ، پۈتكۈل خەلقىڭنىڭ گۇناھى ساڭا يۈكلىنىدۇ . 〈 ئى ئەھلى كىتاب ! پەقەت ئاللاغىلا ئىبادەت قىلىش ، ئاللاغا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىك ، ئاللانى قويۇپ بىر - بىرىمىزنى خۇدا قىلىۋالماسلىقتەك ھەممىمىزگە ئورتاق بولغان بىرخىل ئەقىدىگە ھۆرمەت قىلايلى ، دېگىن . ئەگەر ئۇلار بۇنى قوبۇل قىلمىسا ، بىزنىڭ مۇسۇلمان ئىكەنلىكىمىزگە گۇۋاھ بولۇڭلار ، دەڭلار. 〉»(سۈرە ئال ئىمران ، 64 - ئايەت)

ئەبۇ سۇفياننىڭ ئېيتقانلىرى

قەيسەر بۇ مەكتۇپنى ئالغاندىن كېيىن : مۇھەممەدنىڭ قەۋمىدىن بىرەر ئادەمنى تېپىپ كېلىڭلار ، مۇھەممەد توغرۇلۇق گەپ سورايمىز ، دېدى . بۇ چاغدا ئەبۇ سۇفيان بىرقانچە قۇرەيش بىلەن بىللە شامدا سودا قىلىۋاتاتتى . قەيسەرنىڭ ئەلچىلىرى ئەبۇ سۇفياننى پادىشاھ بىلەن ئۇچ- رىشىشقا چاقىردى . ئەبۇ سۇفيان ھەمرالىرى بىلەن قۇددۇسقا كېلىپ پادىشاھقا يولۇقتى ، قەيسەر تەرجىمان ئارقىلىق ئۇلارنىڭ قايسىسىنىڭ

نەسەبى پەيغەمبەرگە يېقىن ئىكەنلىكىنى سورىدى. بولارنىڭ ئىچىدە پەقەت ئەبۇ سۇفيانلا ئەبدۇماناف جەمەتىدىن بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇ: مېنىڭ نەسەبىم يېقىن، دەپ جاۋاب بەردى. قەيسەر ئۇنى ئۆزىگە يېقىن تۇرغۇزۇپ، قالغانلارنى كەينىدە تۇرغۇزدى. ئاندىن تەرجىمان ئارقىلىق ئەبۇ سۇفياننىڭ ھەمرالىرىغا: مەن ئۆزىنى پەيغەمبەر ھېسابلىغان مۇھەممەد توغرۇلۇق گەپ سوراش ئۈچۈن، ئەبۇسۇفياننى ئالدىڭلاردا تۇرغۇزدۇم. ئەگەر ئۇ يالغان ئېيتسا، ئۇنىڭ ئالدىدا خىجالەت بولۇپ قالماسلىقىڭلار ئۈچۈن، سىلەرنى ئۇنىڭ كەينىدە تۇرغۇزدۇم، دېدى. ئاندىن قەيسەر بىلەن ئەبۇ سۇفياننىڭ ئارىسىدا مۇنداق سوئال - جاۋابلار بولدى:

— ئىچىڭلاردا مۇھەممەدنىڭ نەسەبى قانداق؟

— نەسەبى ئېسىل.

— مۇھەممەددىن بۇرۇن ئاراڭلاردا پەيغەمبەرلىك دەۋاسى قىلغان كىشى بولغانمۇ؟

— ياق.

— ئۇ پەيغەمبەرلىك دەۋاسى قىلىشتىن ئىلگىرى، ئۇنى يالغانچىلىق بىلەن قارىلىغىنىڭلار بارمۇ؟

— ياق.

— ئۇنىڭ ئاتا - بوۋىلىرىنىڭ ئىچىدە پادىشاھ بولغان كىشى بارمۇ؟

— ياق.

— ئۇنىڭغا ئەگەشكەنلەر يۇقىرى تەبىقىدىنمۇ، تۆۋەن تەبىقىدىنمۇ؟

— تۆۋەن تەبىقىدىن.

— ئۇنىڭغا ئەگەشكەنلەرنىڭ سانى كۆپىيىۋاتامدۇ، ئازىيىۋاتامدۇ؟

— كۆپىيىۋاتىدۇ.

— ئۇنىڭ دىنىغا ئەگەشكەنلەرنىڭ ئىچىدە دىننى ياقتۇرماي يېنىۋالغانلارمۇ بارمۇ؟

— يوق.

www.uyghurkitap.com

— مۇھەممەدنىڭ ۋەدىگە خىيانەت قىلغان يېرى بارمۇ؟

— يوق. ھازىر ئۇنىڭ بىلەن ئارىمىزدا كېلىشىم بار، بۇنى بۇزامدۇ، يوقمۇ بىلمەيمەن.

— ئۇنىڭ بىلەن ئۇرۇش قىلدىڭلارمۇ؟

— قىلدۇق.

— قايسىڭلار غالىپ كەلدىڭلار؟

— بەزىدە ئۇ غالىپ كەلدى، بەزىدە بىز غالىپ كەلدۇق.

— ئۇ سىلەرنى نېمىلەرنى قىلىشقا بۇيرۇيدۇ؟

— يالغۇز بىر ئاللاغا ئىبادەت قىلىشقا، ئاللاغا ھېچ كىمنى شېرىك كەلتۈرمەسلىككە، ئاتا - بوۋىلىرىمىزنىڭ دىنىنى تاشلاشقا، ناماز ئوقۇشقا، سەدىقە بېرىشكە، ئىپپەتلىك بولۇشقا، ۋەدىگە ۋاپا قىلىشقا، ئامانەتكە خىيانەت قىلماسلىققا بۇيرۇيدۇ.

قەيسەر ئەبۇسۇفيانغا مۇنداق دېدى: مۇھەممەدنى ئېسىل نەسەبلىك دېدىڭ، پەيغەمبەر شۇنداق ئېسىل نەسەپلىك بولىدۇ. ئۇنىڭدىن ئىلگىرى ئىچىڭلاردا ھېچكىم پەيغەمبەرلىك دەۋاسى قىلمىغانلىقىنى ئېيتتىڭ، ئەگەر پەيغەمبەرلىك دەۋاسى قىلغان بىرەر كىشى بولغان بولسا، مۇھەممەدنى ئۇنى دوراپ پەيغەمبەرلىك دەۋاسى قىلغان دەيتتىم. ئۇ بۇرۇن يالغانچىلىق بىلەن قارىلانمىغان دېدىڭ، ئۇ كىشىلەرگە يالغانچىلىق قىلمىغان ئىكەن، ئاللاغا يالغانچىلىق قىلمايدۇ. ئۇنىڭ ئاتا - بوۋىلىرىدىن پادىشاھ بولغان كىشى يوق دېدىڭ، بولغان بولسا، ئۇ ئاتىسىنىڭ پادىشاھلىقىنى تەلەپ قىپتۇ، دەيتتىم. ئۇنىڭغا ئەگەشكەنلەرنى تۆۋەن تەبىقىدىكىلەر دېدىڭ، پەيغەمبەرلەرگە تۆۋەن تەبىقىدىكىلەر ئەگىشىدۇ. ئەگەشكۈچىلىرىنى كۆپىيىۋاتىدۇ، دېدىڭ، ئەھلى ئىمان شۇنداق كۆپىيىپ بارىدۇ. ئەگەشكۈچىلىرى ئىچىدە ئىماندىن يېنىۋالغانلار يوق دېدىڭ، ئىمان كىشىلەرنىڭ قەلبىگە سىڭىپ كەتكەندە شۇنداق بولىدۇ. ئۇنىڭ بىلەن ئۇرۇشقانلىقىڭلارنى، گاھى ئۇنىڭ، گاھى سىلەرنىڭ غەلىبە قىلغانلىقىڭلارنى ئېيتتىڭ، پەيغەمبەرلەر شۇنداق سىنىلىدۇ، ئاخىر ئۇلار ئۇتۇپ چىقىدۇ. ئۇنىڭ نامازغا، سەدىقە بېرىشكە، ئىپپەتلىك بولۇشقا،

ۋەدىگە ۋاپا قىلىشقا، ئامانەتكە خىيانەت قىلماسلىققا بۇيرۇيدىغانلىقىنى ۋە خىيانەت قىلمىغانلىقىنى ئېيتتىڭ، پەيغەمبەرلەر شۇنداق بولىدۇ. مۇھەممەدنىڭ ھەقىقىي پەيغەمبەرلىكىنى بىلدىم. ئۇ مەيدانغا كەپتۇ، ئۇنى سىلەرنىڭ ئىچىڭلاردىن چىقىدۇ دەپ ئويلىمىغان ئىدىم. سېنىڭ ئېيتقانلىرىڭ راست بولىدىغان بولسا، مۇھەممەد رۇم زېمىنىنىمۇ ئىشغال قىلىدۇ. ئەگەر ئۇنىڭ قېشىغا بارالايدىغان بولسام، بېرىشقا ئەلۋەتتە ئۇرۇنۇپ باققان بولاتتىم، دېدى. (ئەبۇ سۇفيان: بۇ چاغدا قەيسەرنىڭ يېنىدىكى ئادەملىرى چۇقان سېلىشىپ كەتتى، ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى چۈشەنمىدىم، شۇنىڭ بىلەن بىزنى چىقىپ كېتىشكە بۇيرۇدى، دەيدۇ.) ئەبۇسۇفيان ھەمراھلىرى بىلەن چىقىپ كېتىۋېتىپ: مۇھەممەدنىڭ ئىشى رۇم پادىشاھىسىنى قورقۇتقۇدەك دەرىجىگە يېتىپتۇ، دېدى.

قەيسەر ھىمس شەھىرىگە قايتىپ كېلىپ، رۇمنىڭ چوڭ ئەربابلىرىنى يىغىپ، ئوردىنىڭ دەرۋازىسىنى تاقىتىپ قويۇپ: ئى رۇملۇقلار، توغرا يولنى ۋە پادىشاھلىقىڭلارنىڭ داۋاملىشىشىنى خالىساڭلار، مۇھەممەد پەيغەمبەرنى ئېتىراپ قىلىڭلار، دېدى. ئۇلار بۇنى ئاڭلاپ، ياۋايى ئېشەكلەردەك دەرۋازا تەرەپكە قاراپ قېچىشتى. قارىسا، دەرۋازىلار تاقاقلىق تۇرغان. قەيسەر ئۇلارنىڭ نەپرەتلەنگەنلىكىنى كۆرۈپ، ئۇلارنى چاقىرىپ كېلىپ: يۇقىرىقى سۆزنى سىلەرنىڭ دىنىڭلاردا مۇستەھكەم ياكى مۇستەھكەم ئەمەسلىكىڭلارنى سىناش ئۈچۈن دېگەن ئىدىم، دېدى. ئۇلار قەيسەرگە ئېگىلىپ تازىم قىلىشتى ۋە ئۇنىڭدىن مەمنۇن بولۇشتى. قەيسەر پادىشاھلىقىنى ئىسلام دىنىدىن ئارتۇق كۆردى. خۇددى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېيتقاندەك، ئۆزىنىڭ ۋە پۇقرالىرىنىڭ گۇناھىنى ئۈستىگە يۈكلىۋالدى، لېكىن ئۇ ئەلچى دىھيەتۇ كەلبەنى چىرايلىق مۇئامىلە بىلەن قايتۇردى.

بۇسرا ۋالىسىغا مەكتۇپ يوللاش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھارىس ئىبنى ئۆمەير ئەزدىدىن بۇسرانىڭ

ۋالىسىغا بىر پارچە مەكتۇپ يوللىدى . ھارىس مۇئتە ئۇرۇشىدىن كېيىنكى يىللاردا ، شۇرەھبىل ئىبنى ئەمر غەسسانى ئۇچراپ قېلىپ ، ھارىسنىڭ قەيەرگە بارىدىغانلىقىنى سورىغاندا ، ھارىس شامغا بارىدىغانلىقىنى ئېيتتى . شۇرەھبىل ئۇنىڭغا : سەن مۇھەممەدنىڭ ئەلچىسى بولساڭ كېرەك ؟ دېدى . ھارىس : ھەئە ، دېدى ۋە شۇئان ئۆلتۈرۈلدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنىڭدىن قاتتىق قايغۇردى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇنىڭدىن باشقا ئەلچىلىرى ئۆلتۈرۈلمىگەن ئىدى .

ھارىس ئىبنى ئەبى شىمرگە مەكتۇپ يوللاش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھىرەقىل تەرىپىدىن قويۇلغان دەمەشق ۋالىيسى ھارىس ئىبنى ئەبى شىمرگە شۇجا ئىبنى ۋەھبىدىن بىر پارچە مەكتۇپ يوللىدى . ھارىس شەھەر چېتىدە تۇراتتى ، مەكتۇپ تۆۋەندىكىچە ئىدى :

«بىسمىللاھىررەھمانىررەھىم . ئاللانىڭ ئەلچىسى مۇھەممەددىن ھارىس ئىبنى ئەبى شىمرگە:

توغرا يولغا ئەگەشكەن ، ئاللاغا ئىمان ئېيتقان ۋە ئاللانى ئېتىراپ قىلغانلارغا سالام . مەن سېنى ھېچ شېرىكى يوق تەنھا بىر ئاللاغا ئىشىنىشكە دەۋەت قىلىمەن . شۇنداق قىلساڭ ، ۋالىيلىقىڭ داۋاملىشىۋېرىدۇ .»

ھارىس مەكتۇپنى ئوقۇغاندىن كېيىن ، ئۇنى چۆرۈۋېتىپ : مېنىڭ ۋالىيلىقىمنى كىم تارتىۋالىدىكەن ؟! دېدى ۋە مۇسۇلمانلار بىلەن ئۇرۇشۇش ئۈچۈن ئەسكەر ئەۋەتمەكچى بولدى . ئۇ ئەلچىگە : قايتىپ بېرىپ ، كۆرگەنلىرىڭنى مۇھەممەدگە ئېيت ، دېدى . ئاندىن بۇ توغرىلىق قەيسەرگە يوليورۇق سوراش ئۈچۈن ئۇنىڭغا ئادەم ئەۋەتتى . بۇ ئادەم قەيسەرنىڭ ھۇزۇرىغا كىرگەندە ، قەيسەرنىڭ ئالدىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەلچىسى دىھيە بار ئىدى . قەيسەر ھارىسقا خەت يېزىپ ، ئۇنى مەزكۇر نىيىتىدىن قايتىشقا ۋە قەيسەرنىڭ ئىلىيانى زىيارەت قىلىشى ئۈچۈن ھازىرلىق كۆرۈپ قويۇشقا بۇيرۇدى . قەيسەر ئىرانىنى بويسۇندۇرغاندىن

كېيىن ئىلىيانى زىيارەت قىلىشقا ۋەدە بەرگەن ئىدى. ھارىس قەيسەرنىڭ خېتىنى كۆرۈپ، شۇجا ئىبنى ۋەھبكە ياخشى مۇئامىلە قىلىپ، ئۇنى يول راسخودى ۋە كىيىم - كېچەك بىلەن يولغا سېلىپ قويىدى.

مۇقەۋقىسقا مەكتۇپ يوللاش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قەيسەر تەرىپىدىن قويۇلغان مىسىر ۋالىيسى مۇقەۋقىسقا ھاتەب ئىبنى ئەبى بەلتەئەدىن مەكتۇپ يوللىدى. مەكتۇپ تۆۋەندىكىچە ئىدى:

«بىسمىللاھىررەھمانىررەھىم. ئاللانىڭ ئەلچىسى مۇھەممەددىن قىبتىنىڭ ① چوڭى مۇقەۋقىسقا:

توغرا يولغا ئەگەشكەنلەرگە سالام. مەن سېنى مۇسۇلمان بولۇشقا دەۋەت قىلىمەن. مۇسۇلمان بولساڭ، ئامان بولىسەن، ئاللا ساڭا ئىككى ھەسسە ساۋاب بېرىدۇ؛ ئەگەر يۈز ئۆرۈسەڭ، قىبتىلەرنىڭ گۇناھى ساڭا يۈكلىنىدۇ. ﴿ ئى ئەھلى كىتاب پەقەت ئاللاغىلا ئىبادەت قىلىش، ئۇنىڭغا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىك، ئاللانى قويۇپ بىر - بىرىمىزنى خۇدا قىلىۋالماسلىقتىن ئىبارەت ئىككى تەرەپكە ئورتاق بولغان ئەقىدىگە ھۆرمەت قىلايلى، دېگىن. ئەگەر ئۇلار بۇنىڭدىن يۈز ئۆرۈسە، بىزنىڭ مۇسۇلمان ئىكەنلىكىمىزگە گۇۋاھ بولۇڭلار، دەڭلار ﴾»(سۈرە ئال ئىمران، 64 - ئايەت)

ھاتەب ئىسكەندەرىيىگە بېرىپ، مەكتۇپنى مۇقەۋقىسقا تاپشۇردى. مۇقەۋقىس مەكتۇپنى ئوقۇپ: ئەگەر مۇھەممەد راست پەيغەمبەر بولىدىغان بولسا، ئۇنىڭغا ئاسىيلىق قىلغان ۋە ئۇنى يۇرتىدىن ھەيدەپ چىقارغانلارغا بەددۇئا قىلسا بولمامدۇ؟ دېدى. ھاتەب ئۇنىڭغا: سەن مەريەمنىڭ ئوغلى ئىيسانى ئاللانىڭ ئەلچىسى دەپ ئىشىنىسەنغۇ؟ ئىيسانى خەلقى تۇتۇۋېلىپ ئۆلتۈرمەكچى بولغاندا، ئاللا ئۇنى ئۆز دەرگاھىغا ئېلىپ چىقىپ كەتكەن.

① قىبتى — مىسىردىكى قەدىمقى بىر مىللەتنىڭ نامى. بۇ يەردە مىسىر كۆزدە تۇتۇلغان. — ت

ئېيىسا نېمىشقا ئۆز خەلقىنىڭ ھالاك بولۇشى ئۈچۈن بەددۇئا قىلىغان؟ دېدى. مۇقەۋقىس: توغرا ئېيتتىڭ، سەن دانىشمەن تەربىيىلەپ يېتىشتۈرگەن دانىشمەن ئىكەنسەن. مەن مۇھەممەد پەيغەمبەرنىڭ ئىشلىرىغا قارىسام، ئۇ كىشىلەرنى يامان ئىشلارغا بۇيرۇمايدىكەن، ياخشى ئىشلاردىن توسمايدىكەن. ئۇ ئازغان سېھىرگەرمۇ ئەمەس، كاززاپ پالچىمۇ ئەمەس ئىكەن. ئۇنىڭدا يوشۇرۇن، غايىب ئىشلارنى بىلىش، مەخپىي سىرلارنى بىلىشتەك پەيغەمبەرلىك پەزىلىتى بارلىقىنى بىلدىم. قاراپ باقايلى، دېدى ۋە جاۋاب ئۈچۈن مۇنداق مەكتۇپ يازدى:

«بىسمىللاھىر رەھمانىررەھىم. قىبتىلەرنىڭ چوڭى مۇقەۋقىستىن مۇھەممەد ئىبنى ئابدۇللاغا سالام:

مەكتۇپىڭنى ئوقۇدۇم. ئۇنىڭدا ئېيتقانلىرىڭنى ۋە نېمىگە دەۋەت قىلىدىغانلىقىڭنى بىلدىم. مەن پەيغەمبەر كېلىدىغانلىقىنى بىلەتتىم، ئۇنى شامدىن چىقىدۇ دەپ ئويلايتتىم. سېنىڭ ئەلچىڭنى ھۆرمەتلىدىم، ساڭا قىبتىلەر ئىچىدە زور ئورۇنغا ئىگە ئىككى كېنىزەك ئەۋەتتىم ھەمدە كىيىم - كېچەك، مىنىشىڭگە بىر خېچىر سوغا قىلدىم، ۋەسسالام.»

مەزكۇر كېنىزەكلەرنىڭ بىرى بولغان مارىيەنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەمرىگە ئالدى، بۇنىڭدىن بالىسى ئىبراھىم تۆرەلدى؛ يەنە بىر كېنىزەكنى ھەسسان ئىبنى سابىتقا بەردى. مۇقەۋقىس بولسا مۇسۇلمان بولماي قېلىۋەردى.

نەجاشىغا مەكتۇپ يوللاش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەبەشىستان پادىشاھى نەجاشىغا ئەمر ئىبنى ئۇمەييە زىمرىدىن تۆۋەندىكىچە مەكتۇپ يوللىدى:

«بىسمىللاھىر رەھمانىررەھىم. ئاللانىڭ ئەلچىسى مۇھەممەددىن ھەبەشىستاننىڭ چوڭى نەجاشىغا سالام:

ئاللانى شۇنداق ماختايمەنكى، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق. ئاللا پۈتكۈل كائىناتنىڭ پادىشاھى، ئەيىب - نۇقسانلاردىن پاك، مۆمىن-

لەرگە سالامەتلىك بېغىشلىغۇچى ، مۆمىنلەرنى ئازابتىن ساقلىغۇچى ، شەيئىلەرنى باشقۇرغۇچى . شۇنىڭغا گۇۋاھلىق بېرىمەنكى ، ئىيسا مەريەم-نىڭ ئوغلى ، ئاللاغا مەنسۇپ روھ ۋە ئاللانىڭ مەريەمگە ئىلقا قىلغان سۆزىدۇر . ئاللا ئىيسانى پاك ، ئىپپەتلىك ، دۇنيادىن ئالاقىسىنى ئۈزگەن مەريەمگە ئىلقا (تاشلاش) قىلدى ، شۇنىڭ بىلەن مەريەم ھامىلدار بولدى . ئاللا ، قۇدرەت قولى بىلەن ئادەمنى ياراتقاندەك ، ئىيسانى ياراتتى . مەن سېنى شېرىكى يوق بىر ئاللاغا ئىشىنىشكە ، ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىشقا ، ماڭا ئەگىشىشكە ، ماڭا كەلگەن ۋەھيىلەرگە ئىمان ئېيتىشقا دەۋەت قىلىمەن . مەن ئاللانىڭ ئەلچىسى . مەن سېنى ۋە خەلقىڭنى ئاللاغا ئىتائەت قىلىشقا دەۋەت قىلىمەن . مەن سىلەرگە ئاللانىڭ ئەمرىنى يەتكۈزدۇم ۋە نەسىھەت قىلدىم ، نەسىھەتىمنى قوبۇل قىلىڭلار ، توغرا يولغا ئەگەشكەنلەرگە سالام .»

نەجاشى مەكتۇپنى ئېلىپ ، ئەلچىنى ناھايىتى ھۆرمەتلىدى ۋە ئەلچىگە : ئاللا بىلەن قەسەمكى ، مەن ئىيسانىڭ مۇھەممەددىن بېشارەت بەرگەنلىكىنى بىلىمەن . لېكىن مېنىڭ ھەبەشىستاندا ياردەمچىلىرىم ئاز ، ياردەمچىلىرىمنى كۆپەيتىپ ، ئۇلارنىڭ دىللىرىنى يۇمشاتقۇچە كۈتكىن ، دېدى . ئەمىر ئىلگىرى ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلىپ كېلىپ ، مۇشۇ يەردە تۇرۇپ قالغان مۇسۇلمانلارنى مەدىنىگە ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھو-زۇرىغا قايتىشقا تەكلىپ قىلدى . مۇھاجىرلارنىڭ قاتارىدا ئەبۇ سۇفياننىڭ قىزى ، ئۇبەيدۇللا ئىبنى جەھشىنىڭ ئايالى ئۇممۇ ھەبىبەمۇ بار ئىدى ، ئېرى ئۇنىڭ بىلەن بۇرۇن مۇسۇلمان بولۇپ ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلغان ئىدى ، لېكىن ئۇبەيدۇللا گۇمراھلىشىپ خرىستىئان دىنىغا كىرىپ كەتكەن ۋە كېيىن ئۆلگەن . ئۇممۇ ھەبىبە ھەبەشىستاندىكى ۋاقتىدا ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نەجاشىنى ۋەكىل قىلىپ ئۇنى ئەمرىگە ئالدى .

كىسراغا مەكتۇپ يوللاش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىران پادىشاھى كىسراغا ئابدۇللا ئىبنى

هوزافه سەھمىدىن تۆۋەندىكىچە مەكتۇپ يوللىدى :

«بىسمىللاھىر رەھمانىررەھىم . ئاللانىڭ ئەلچىسى مۇھەممەدتىن ئىراننىڭ چوڭى كىسراغا :

توغرا يولغا ئەگىشىپ ئاللاغا ۋە ئاللانىڭ ئەلچىسىگە ئىمان ئېيتقان ، ئاللادىن باشقا ھېچ خۇدا يوق ، ئاللا نىڭ شېرىكى يوق ، مۇھەممەد ئاللانىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسى دەپ شاھادەت ئېيتقان كىشىلەرگە سالام . مەن سېنى مۇسۇلمان بولۇشقا دەۋەت قىلىمەن . مەن ئاللا تەرىپىدىن پۈتۈن ئىنسانلارغا ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەر . مەن تىرىك ئىنسانلارنى ئاگاھلاندۇرىمەن ، سۆزۈمنى ئىنكار قىلغانلارنى ئاللانىڭ ئازاۋىغا قالىسەن دەپ قورقۇتىمەن . مۇسۇلمان بولساڭ ، ئامان بولىسەن . ئەگەر بۇنىڭدىن باش تارتساڭ ، پۈتۈن مەجۇسىلارنىڭ ① گۇناھى ساڭا يۈكلىنىدۇ .»

كىسرا مەكتۇپنى ئوقۇپ ، ھاكاۋۇرلۇق قىلىپ ئۇنى يىرتىپ تاشلىدى . بۇ خەۋەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يەتكەندىن كېيىن ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : ئاللا ئۇنىڭ پادىشاھلىقىنى ۋەيران قىلىۋەتسۇن ! دېدى . ھەقىقەتەنمۇ ئىران دۆلىتى ئەڭ بۇرۇن يىمرىلىپ تاشلاندى . بۇ بەدبەخت تاجاۋۇزچىلىقنى باشلاپ ، يەمەندىكى ۋالىيسىغا ئادەم ئەۋەتىپ ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئېلىپ كېلىشنى بۇيرۇدى . ئاللا كىسرانى ئۆزۈن ئۆتمەيلا ئۇنىڭ ئوغلى شىرۋەينى ئۆز ئاتىسىغا قارشى چىقىرىش يولى بىلەن ئۆلتۈرگۈزدى . شىرۋەي يەمەن ۋالىيسىغا ئادەم ئەۋەتىپ ، ئۇنى ئاتىسى بۇيرۇغان ئىشنى قىلىشتىن توستى .

مۇنزىر ئىبنى ساۋىغا مەكتۇپ يوللاش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەھرەيىننىڭ ۋالىيسىغا ئەلائىبنى ھەزرەمىدىن مەكتۇپ يوللاپ ، ئۇنى مۇسۇلمان بولۇشقا دەۋەت قىلدى . مەكتۇپ مۇنداق يېزىلغان :

«بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىم . مەن ئاللانى ماختايمەنكى ، ئۇنىڭدىن

① مەجۇسىلار — ئوتقا چوقۇنغۇچىلار . — ت

باشقا ھېچ ئىلاھ يوق. بىزنىڭ نامىزىمىز (بەش ۋاقىت ناماز) نى ئوقۇغان، قىبىلىمىزگە قارىغان، بوغۇزلاپ ئۆلتۈرۈلگەن ماللىرىمىزنى يېگەنلەر مۇسۇلمان ھېسابلىنىدۇ. ئاللانىڭ ۋە پەيغەمبەرنىڭ ھىمايىسىدە بولىدۇ. مەجۇسىلاردىن شۇنداق قىلىشنى ياقتۇرغانلار مۆمىن سانىلىدۇ، باش تارتقانلاردىن باج - خىراج ئېلىنىدۇ.»

بەھرەيىن ۋالىيسى مۇنزىر ئىبنى ساۋى ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلىپ، مۇنداق مەكتۇپ يازدى:

«ئى رەسۇلۇللا، سىنىڭ مەكتۇپىڭنى بەھرەيىن خەلقىگە ئوقۇپ بەردىم. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى ئىسلام دىنىنى ياقتۇرۇپ مۇسۇلمان بولدى، بەزىلىرى ياقتۇرمىدى. مېنىڭ يېرىمدە مەجۇسىلار ۋە يەھۇدىلار بار، بۇلار ھەققىدە نېمە قىلىشىمنى بۇيرۇيسەن؟»

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا مۇنداق مەكتۇپ يازدى:

«بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىم. ئاللانىڭ ئەلچىسى مۇھەممەددىن مۇنزىر ئىبنى ساۋىگە سالام.

مەن ئاللانى مەدھىيىلەيمەنكى، ئۇ تەنھادۇر. شۇنىڭغا گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئاللادىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق، مۇھەممەد بولسا ئاللانىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر. مەن ساڭا ئاللانىڭ مۇنۇ سۆزىنى ئەسلىتىمەن: ‹كىمكى ماڭا سادىق بولىدىكەن، ئۇ ئۆزىگە پايدىلىق ئىش قىلغان بولىدۇ؛ كىمكى مېنىڭ پەيغەمبەرلىرىمگە ئىتائەت قىلىدىكەن ۋە ئۇلارنىڭ بۇيرۇقىنى بىجا كەلتۈرىدىكەن، ئۇ ماڭا ئىتائەت قىلغان بولىدۇ؛ كىمكى ئۇلارغا سادىق بولىدىكەن، ئۇ ماڭا سادىق بولغان بولىدۇ.› مېنىڭ ئەلچىلىرىم سېنىڭ ياخشى تەرىپلىرىڭنى قىلدى. سېنىڭ خەلقىڭ ئۈچۈن ئارا تۇرۇشۇڭنى قوبۇل قىلدىم. مۇسۇلمان بولغانلارغا چېقىلما، مەن گۇناھكارلارنى كەچۈردۈم، سەنمۇ كەچۈرگىن. سەن ئاينىپ كەتمىسەڭلا، سېنى مەنسىپىڭدىن ئېلىپ تاشلىمايمىز. يەھۇدى ۋە مەجۇسىلارنىڭ ئۆز دىنىدا قالغانلىرىدىن خىراج ئېلىنسا بولىدۇ.»

www.uyghurkitap.com

ئوماننىڭ ئىككى ۋالىيسىغا مەكتۇپ يوللاش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەمر ئىبنى ئاستىن ئوماننىڭ ئىككى ۋالىيسىغا يەنى جۇلەندىنىڭ ئوغۇللىرى جەيفەر بىلەن ئەبدىگە مەكتۇپ يوللىدى . مەكتۇپ مۇنداق يېزىلغان :

«بىسمىللاھىر رەھمانىررەھىم . ئاللانىڭ ئەلچىسى مۇھەممەددىن جۇلەندىنىڭ ئوغۇللىرى جەيفەر بىلەن ئەبدىگە :

توغرا يولغا ماڭغانلارغا سالام . مەن سىلەرنى ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلىمەن . مۇسۇلمان بولساڭلار ، ئامان بولىسىلەر ، مەن تىرىك ئىنسانلارنى ئاگاھلاندۇرۇش ۋە كاپىرلارغا ئاللانىڭ ئازاۋىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن ئاللانىڭ پۈتۈن ئىنسانلارغا ئەۋەتكەن ئەلچىسىمەن . مۇسۇلمان بولساڭلار ، سىلەرنى مەنسىپىڭلاردا قالدۇرىمەن . مۇسۇلمان بولمىساڭلار ، مەنسىپىڭلار قولۇڭلاردىن كېتىدۇ . لەشكىرىم زېمىنىڭلارنى ئىشغال قىلىپ ، پەيغەمبەرلىكىمنى ئاشكارا قىلىدۇ ، ۋەسسالام .»

ئىبنى ئاس ئۇلارغا يېتىپ بارغاندىن كېيىن ، ئەبدى ئىبنى جۇلەندى ئۇنىڭدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نېمىلەرگە بۇيرۇيدىغانلىقىنى ۋە نېمىلەرنى مەنئىي قىلىدىغانلىقىنى سورىدى . ئىبنى ئاس : پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەرنى ئاللاغا ئىتائەت قىلىشقا بۇيرۇيدۇ ، ئاللاغا ئاسىيلىق قىلىشتىن توسىدۇ . ياخشى ئىشلارنى قىلىشقا ، سىلە رەھىم قىلىشقا بۇيرۇيدۇ . زۇلۇم قىلىشنى ، باشقىلارنىڭ ھەققىگە تاجاۋۇز قىلىشنى ، زىنا قىلىشنى ، ھاراق ئىچىشنى ، تاشلارغا ، بۇتلارغا ، سەلب (كرېست) كە چوقۇنۇشنى مەنئىي قىلىدۇ ، دېدى . ئەبدى ئىبنى جۇلەندى : ئۇنىڭ دەۋەت قىلغان نەرسىلىرى نېمە دېگەن ياخشى ! مېنىڭ قېرىندىشىم ئۇنىسلا ، مۇھەممەدنىڭ ئالدىغا بېرىپ ، ئۇنى ئېتىراپ قىلىپ مۇسۇلمان بولاتتۇق ، لېكىن قېرىندىشىمنىڭ مۇھەممەدگە تەۋە بولۇپ ، ھوقۇقىدىن ئايرىلىپ قېلىشقا كۆزى قىيمايدۇ ، دېدى . ئەمر ئىبنى ئاس ئۇنىڭغا : قېرىندىشىڭ مۇسۇلمان بولىدىغان بولسا ، مەنسىپىدە

قالدۇرىلىدۇ . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بايلاردىن زاكات ئېلىپ ئۇنى كەمبەغەللەرگە تەقسىم قىلىپ بېرىشكە بۇيرۇيدۇ ، دېدى . ئەبدى ئىبنى جۇلەندى : بۇ ياخشى ئەخلاقتۇ ! زاكات توغرىسىدىكى كۆرسەتكەن بەلگىلىمىسىنى بايان قىلىپ چارۋىلار ئۈستىدە توختالغاندا ، ئەبدى ئىبنى جۇلەندى : ئوتلاقلاردا بېقىلىۋاتقان چارۋىلىرىمىزدىنمۇ زاكات ئېلىنامدۇ ؟ دەپ سورىدى . ئەمىر ئىبنى ئاس : ھەئە ، ئېلىنىدۇ ، دەپ جاۋاب بەردى . ئەبدى ئىبنى جۇلەندى : ئاللاغا قەسەمكى ، قەۋمىم يۇرتلىرى يىراق ، چارۋىلىرى كۆپ بولغانلىقتىن بۇنىڭغا رازى بولمايدۇ ، دېدى . ئاندىن ئەبدى ئىبنى جۇلەندى ئەمىر ئىبنى ئاسنى قېرىندىشى جەيفەرگە ئەۋەتتى . جەيفەر ئەمىر ئىبنى ئاس بىلەن سۆزلەشكەندىن كېيىن كۆڭلى يۇمشاپ ، قېرىندىشى بىلەن ئىككىسى مۇسۇلمان بولدى ، ئەمىر ئىبنى ئاسنى زاكات يىغىشقا قويدى .

ھەۋزە ئىبنى ئەلىگە مەكتۇپ يوللاش

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام سەلىت ئىبنى ئەمىردىن يەمامەنىڭ ۋالىيسى ھەۋزە ئىبنى ئەلىگە تۆۋەندىكىچە مەكتۇپ يوللىدى :

«بىسمىللاھىرراھمانىرراھىم . ئاللانىڭ ئەلچىسى مۇھەممەددىن ھەۋزە ئىبنى ئەلىگە :

توغرا يولغا ئەگەشكەنلەرگە سالام . بىلگىنكى ، مېنىڭ دىنىم ھەممە يەردە باش كۆتۈرىدۇ . مۇسۇلمان بولساڭ ، ئامان بولىسەن ، سېنى ۋالىيلىقىڭدا قالدۇرىمەن .»

ھەۋزە مەكتۇپنى ئېلىپ مۇنداق جاۋاب يازدى :

«سېنىڭ دەۋەت قىلغان ئىشلىرىڭ نېمىدېگەن ياخشى ۋە گۈزەل ! مەن بولسام قەۋمىمنىڭ شائىرى ۋە ناتىقى ، پۈتۈن ئەرەب خەلقى مەندىن تەپ تارتىدۇ . مېنى ئىشىڭغا شېرىك قىلساڭ ، ساڭا ئەگىشىمەن .»

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ مەكتۇپىنى كۆرگەندىن كېيىن : ئەگەر مەندىن بىر پارچە يەر سورىسىمۇ بەرمەس ئىدىم . ئۇنىڭ ئۆزىمۇ ،

ھاكىمىيىتىمۇ ھالاك بولىدۇ ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككىنى فەتھى قىلىپ قايتقاندا ، ھەۋزە ئىبنى ئەلى ئۆلدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلغان ھەر بىر قەۋمگە ئۇلارنىڭ چوگىنى قىلىپ قوياتتى .

ھىجرىيىنىڭ يەتتىنچى يىلى
خەيبەر غازىتى

ھىجرىيىنىڭ يەتتىنچى يىلى مۇھەررەم ئېيىدا ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىنى خەيبەر يەھۇدىلىرىغا ھۇجۇم قىلىشقا ھازىرلىق كۆرۈشكە بۇيرۇدى . خەيبەر يەھۇدىيلىرى خەندەك غازىتى ۋاقتىدا ئەرەب قەبىلىلىرىنى ھەدەپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قارشى تۇرۇشقا قۇتراتقان ئىدى . يۇقىرىدا كەئب ئىبنى ئەشرەف ۋەقەسىدە بايان قىلغىنىمىزدەك ، ئۇلار ھېلىمۇ قىر ئەرەبلىرى بىلەن تىرىشىپ ئىتتىپاق تۈزۈپ ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قارشى تۇرماقتا ئىدى . شۇنىڭ ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھۇدەيبىيەدە ئۆزى بىلەن بىللە بولغان سەھرا ئەرەبلىرىنى سەپەرۋەرلىككە چاقىردى . ھۇدەيبىيە غازىتىغا چىقمىغانلار كېلىپ ، بۇ قېتىمقى جەڭگە چىقىش ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئىجازەت سورىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : غەنىيمەت ئۈچۈن ئەمەس ، پەقەت جىھادقا قىزىقىدىغىنىڭلار چىقىڭلار ، غەنىيمەتتىن ھېچ نەرسە بەرمەيمەن ، دېدى ۋە بۇنى جاكارچى ئارقىلىق ئېلان قىلدۇردى . ئاندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىدە ئۆز ئورنىغا سىبا ئىبنى ئورفەتەنى قالدۇرۇپ ئاتلاندى . بۇ سەپەرگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرىدىن ئۇممۇ سەلەمە بىللە چىقتى . مۇسۇلمانلار قوشۇنى مەدىنىنىڭ غەربىي شىمالىدىكى يۈزمىلچە كېلىدىغان خەيبەرگە يېتىپ كەلگەندە ئۈنلۈك تەكبىر ۋە دۇئا ئوقۇدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : ئاستا توۋلاڭلار ! سىلەر گاسقا ، يوق نەرسىگە ئەمەس ، بەلكى ھەممىشە سىلەردىن ئايرىلمايدىغان ، سۆزۈڭلارنى ئاڭلاپ تۇرغۇچى ئاللاغا دۇئا قىلىۋاتىسىلەر ، دېدى . خەيبەر قورغانلىرى

بىر ـ ـ رىدىن ئايرىم ئۈچ ئىدى ، ئۇلار نەتات ، كەسىبە ، شەق دېگەن قۇرغانلار بولۇپ ، نەتات قورغىنى يەنە نائىم ، سەئىب ، قۇللە قورغانلىرىغا ، كەسىبە قورغىنى يەنە ئۇبەي ، بەرى قورغانلىرىغا ، شەق قورغىنى يەنە قەمۇس ، ۋەتىھ ، سولالىم قورغانلىرىغا بۆلۈنەتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئىشنى نەتات قورغانلىرىدىن باشلىدى ؛ قوشۇننى قورغاننىڭ شەرقىدىكى ئوق يەتمەيدىغان جايغا ئورۇنلاشتۇردى . دۈشمەننى ھەيۋە بىلەن مۇسۇلمان قىلىش ئۈچۈن ، قوشۇننى ئۇلارنىڭ خورما دەرەخلىرىنى كېسىپ تاشلاشقا بۇيرۇدى ، مۇسۇلمانلار 400 تۈپچە خورما دەرىخىنى كېسىپ تاشلىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەھۇدىلارنىڭ ئۇرۇشۇشقا بەل باغلىغانلىقىنى بىلىپ ، خورما دەرەخلىرىنى كېسىشنى توختاتتى . ئاندىن نائىم قورغىنىغا ئوق ئېتىش بىلەن ئۇرۇشنى باشلىدى . مۇسۇلمانلارنىڭ ئەلىمى مۇھاجىرلاردىن بىرىنىڭ قولىدا ئىدى . بۇگۈنكى ئۇرۇشتىن ھېچ نەتىجە چىقمىدى . مۇھەممەد ئىبنى مەسلەمەنىڭ قېرىندىشى مەھمۇد ئىبنى مەسلەمە مۇشۇ كۈنى شەھىت بولدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەر كۈنى بىر قىسىم ئەسكەرلىرىنى ئېلىپ چىقىپ دۈشمەن بىلەن كىچىك ئۇرۇش قىلىپ تۇراتتى . ھەر كېچىسى بىر مۇسۇلماننى قوشۇننىڭ كۆزەتچىلىكىگە قوياتتى . يەتتىنچى كېچىسى ئۆمەر ئىبنى خەتتاب كۆزەتچىلىك قىلغان ئىدى . ئۇ يېرىم كېچىدە سىرتقا چىققان بىر يەھۇدىنى تۇتۇۋېلىپ ، ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۇزۇرىغا ئېلىپ كەلدى ، يەھۇدى قورقۇپ كېتىپ : ماڭا ئامانلىق بەرسەڭلار ، سىلەرگە پايدىلىق بىر سىرنى ئېيتىپ بېرىمەن ، دېدى . يەھۇدىغا ئامانلىق بېرىلگەندىن كېيىن ، ئۇ : قورغاندىكىلەر زېرىكتى ، چارچىدى ، بالىلىرىنى شەرق قورغىنىغا ئاپىرىپ قويدى . ئۇلار ئەتە چىقىپ سىلەر بىلەن ئۇرۇشماقچى . ئەتە قورغاننىڭ دەرۋازىسى ئېچىلغاندا سىلەرگە مەنجەنىق (ئىستىھكاملارغا تاش ئاتىدىغان قورال) ، دەببابە ①، نەيزە ۋە قىلىچلار بار ئۇيىنى كۆرسىتىپ قويىمەن ،

---

① دەببابە — بىر خىل ئۇرۇش قورالى ، ئەسكەرلەر ئۇنى قورغان تۈۋىگە ئاپىرىپ ، ئىچىگە كىرىۋېلىپ قورغاننى تېشىدۇ .

سىلەر مۇشۇ قوراللارنى ئىشلىتىپ، باشقا قورغانلارنى ئاسان ئىشغال قىلالايسىلەر. مەنجەنىقنى بەللەپ قويۇپ، دەببابىلەرنىڭ ئىچىگە كىرىۋېلىپ قورغاننى تەشسەڭلار، ئۇنى شۇ كۈنىلا ئىشغال قىلىسىلەر، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇھەممەد ئىبنى مەسلەمەگە: ئەتە ئەلەمنى شۇنداق بىر ئادەمگە تۇتقۇزىمەنكى، ئۇ ئاللانى ۋە پەيغەمبەرنى سۆيىدۇ، ئاللامۇ ۋە پەيغەمبەرمۇ ئۇنى سۆيىدۇ، دېدى. مۇھاجىر ۋە ئەنسارلارنىڭ ھەممىسى ئۆزلىرىنىڭ شۇ كىشى بولۇپ قېلىشىنى ئارزۇ قىلىپ يېتىپ قېلىشتى، ھەتتا ئۆمەر ئىبنى خەتتاب: مەنسەپنى پەقەت مۇشۇ كېچىدىلا ئارزۇ قىلدىم، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەتىسى ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىبنى سورىدى. بىرسى ئۇنىڭ كۆزى ئاغرىپ قالغانلىقىنى ئېيتقاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلىنى چاقىرتىپ كېلىپ ئۇنىڭ كۆزىگە تۈكۈرۈپ قويۇۋىدى، كۆزى سەللىمازا ساقىيىپ كەتتى. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلىگە ئەلەمنى تۇتقۇزۇپ، قوشۇن بىلەن ئۇرۇشقا ماڭدى. بۇ چاغدا يەھۇدىلارمۇ ئۇرۇشقا راسلىنىپ تۇرۇشقان ئىدى. بىر يەھۇدى يەكمۇ ـ يەك چۈشۈشنى تەلەپ قىلىپ چىقتى، ئەلى ئۇنى ئۆلتۈردى، ئاندىن دۈشمەنلەرنىڭ ئەڭ باتۇرى ھېسابلانغان مەرھەب يەكمۇ ـ يەك چىقىشنى تەلەپ قىلىپ چىقىۋىدى، ئۇنى مۇھەممەد ئىبنى مەسلەمە ئۆلتۈردى. ئاندىن مەرھەبنىڭ قېرىندىشى ياسىر چىقتى، ئۇنى زۇبەير ئىبنى ئەۋۋام ئۆلتۈردى، مۇسۇلمانلارنىڭ قاتتىق ھۇجۇم قىلىشى نەتىجىسىدە يەھۇدىلار قاچتى، مۇسۇلمانلار ئۇلارنى سۈرۈپ قورغانغا بېسىپ كىردى. دۈشمەنلەر يېنىدىكى سەئب قورغىنىغا چېكىندى. مۇسۇلمانلار نائىم قورغىنىدىن نۇرغۇن نان ۋە خورما غەنىمەت ئالدى. ئاندىن يەھۇدىلارنى قوغلاپ سەئب قورغىنىغا كىردى. يەھۇدىلار بۇ يەردە قاتتىق ئۇرۇشۇپ مۇسۇلمانلارنى چېكىندۈرۈۋىدى، ھەباب ئىبنى مۇنزىر ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى مەۋقەسىدە چىڭ تۇرۇپ قاتتىق ئۇرۇشۇپ يەھۇدىلارنى مەغلۇپ قىلىپ، قورغانغا بېسىپ كىردى. ئۇلار بۇ قورغاندىن نۇرغۇن ئاش ـ ئوزۇق غەنىمەت ئالدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام غەنىيمەتلەرنى غازىلارنىڭ ئۆزلىرى يېيىشكە ۋە ئۇلاقلىرىغا بېرىشكە بولىدىغانلىقىنى، ئېلىپ كېتىشكە

بولمايدىغانلىقىنى جاكارچى ئارقىلىق ئۇقتۇردى . بۇ قورغاندا مەغلۇپ بول-
غان يەھۇدىلار قۇللە قورغىنىغا كىرىۋېلىشتى ، مۇسۇلمانلار ئۇلارنى
سۈرۈپ يۈرۈپ بۇ يەردە ئۈچ كۈن مۇھاسىرە قىلدى . بۇ قورغاننى ئىشغال
قىلىش قىيىن بولدى . تۆتىنچى كۈنى ، ئەسىرگە چۈشكەن بىر
يەھۇدىينىڭ كۆرسىتىشى ئارقىسىدا ، قورغاندىكى يەھۇدىلار چىقىپ قاتتىق
ئۇرۇشقان بولسىمۇ ، ئاخىرى مەغلۇپ بولۇپ شەق قورغىنىغا كىرىۋالدى ،
مۇسۇلمانلار ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن سۈرۈپ كىرىپ ، ئۇبەي قورغىنىنى مۇ-
ھاسىرە قىلىشقا باشلىدى . يەھۇدىلار چىقىپ قاتتىق ئۇرۇشتى . ئەبۇدۇ
جانە ئەنسارى ناھايىتى قەھرىمانلىق كۆرسىتىپ ، مەردانىلىك بىلەن قور-
غانغا بېسىپ كىردى . مۇسۇلمانلار بۇ قورغاندا نۇرغۇن ئۆي جاھازلىرىنى ،
قوي ۋە ئوزۇق ـ تۈلۈكلەرنى غەنىيمەت ئالدى . مەغلۇپ بولغان يەھۇدىلار
بەرى قورغىنىغا قېچىپ كىرىپ قاتتىق قارشىلىق كۆرسەتتى . بۇ يەردىكى
يەھۇدىلار ئوق ۋە تاش ئېتىشقا ئۇستا ئىدى ، ئۇلار ئاتقان ئوق ۋە تاشلار-
نىڭ بەزىسى رەسۇلۇللاغىمۇ تەگدى . مۇسۇلمانلار ئۇلارغا قارىتىپ
مەنجەنىقنى تىكلەپ قويۇۋىدى ، بۇنىڭدىن يەھۇدىلار قورقۇپ كېتىپ ،
قارشىلىق كۆرسەتمەيلا قېچىپ كېتىشتى . بۇ يەردە مۇسۇلمانلار
يەھۇدىلارنىڭ مىس ۋە ساپال قاچا ـ قومۇچلىرىنى ئۇچراتتى . پەيغەمبەر
ئەلەيھىسسالام : بۇلارنى يۇيۇۋېتىپ تاماق ئەتسەڭلار بولىدۇ ، دېدى .
مۇسۇلمانلار قالغان دۈشمەنلەرنى كەسىبە قورغىنىغا قوغلىۋەتتى ، قەمۇس
قورغىنىنى يىگىرمە كۈن مۇھاسىرە قىلدى ، ئاندىن بۇ قورغاننى ئەلى
ئىبنى ئەبۇ تالىب ئىشغال قىلدى . بۇ قورغاندا ھۇبەي ئىبنى ئەختەبنىڭ
قىزى سەفىيە ئەسىر ئېلىندى . ئاندىن مۇسۇلمانلار ۋەتىھ بىلەن سۇلالىم
قورغانلىرىنى مۇھاسىرە قىلىشقا ماڭدى . بۇ قورغانلاردىكى يەھۇدىلارر
بالا ـ چاقىلىرىنى ئېلىپ ، ئۈچىسىدىكى كىيىملىرى بىلەن خەيبەردىن
سالامەت چىقىپ كېتىشكە يول قويۇلۇش شەرتى ئاستىدا تەسلىم
بولىدىغانلىقلىرىنى بىلدۈردى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ بۇ تەلە-
پىنى قوبۇل قىلدى . مۇسۇلمانلار بۇ قورغاندىن يۈز ساۋۇت ، 400 قىلىچ ،
مىڭ نەيزە ، 500 ئەرەب ئوق ـ ياسىنى غەنىيمەت ئالدى . ئۇلار بۇ يەردە

تەۋرات پارچىلىرىنى ئۆچراتقان بولسىمۇ، بۇ نەرسىلەرنى تەلەپ قىلغۇچىلارغا بېرىۋەتتى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كەنانە ئىبنى ھوقەيقىنى ئۆلتۈرگە بۇيرۇدى، چۈنكى ئۇ ھۇبەي ئىبنى ئەختەبدىن قالغان قىممەتلىك زىننەت بۇيۇملىرىنى تىقىپ قويۇپ تانغان ئىدى. بۇ زىننەت بۇيۇملىرىنى مۇسۇلمانلار تېپىۋالغان بولۇپ، بۇلارنىڭ ئارىسىدا بىلەيزۈك، پايە ئۈزۈك، سىرغا، ئالتۇن ئۈزۈك، مەرۋايىت ۋە زۇمرەت كۆزلۈك مۇنچاق ۋە باشقىلار بار ئىدى.

خەيبەر غازىتىدا مۇسۇلمانلاردىن 15 كىشى شېھىت بولدى، يەھۇدىلاردىن توقسان ئۈچ كىشى ئۆلدى. بۇ غازات ۋاقتىدا بىر يەھۇدى خوتۇن بىر قوينىڭ سىنىنى پىشۇرۇپ زەھەر قوشۇپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بەرگەن ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ گۆشتىن بىر چىشلەم ئاغزىغا سېلىپلا، ئۇنىڭغا زەھەر قوشۇلغانلىقىنى سېزىپ تۈكۈرۈۋەتتى، بىشىر ئىبنى بەرا گۆشتىن يەپ شۇ زامات ئۆلدى. يەھۇدى خوتۇن چاقىرىلىپ، ئۇنىڭدىن بۇنىڭ سەۋەبى سورالغاندا، ئۇ: ئەگەر مۇھەممەد راست پەيغەمبەر بولسا، ئۇنىڭدا زەھەر كار قىلمايدۇ، راست پەيغەمبەر بولمىسا، زەھەرنى يەپ ئۆلسۇن، ئۇنىڭدىن قۇتۇلايلى دەپ شۇنداق قىلدىم، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى كەچۈرۈم قىلدى.

رەسۇلۇللانىڭ سەفىيگە ئۆيلىنىشى

خەيبەر غازىتى غەلىبىلىك ئاياغلاشقاندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەنى نەزىر قەبىلىسىنىڭ باشلىقى ھۇيەينىڭ قىزى سەفىيىنى ئەمرىگە ئالدى، سەفىيىنى ئازاد قىلىش ئۇنىڭ مەھرى قىلىپ ھېسابلاندى. سەفىيە ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلدى ۋە مۆمىنلەرنىڭ ئانىسى بولۇش شەرىپىگە ئېرىشتى.

ۋاقىت بەلگىلەپ ئۆيلىنىشنىڭ چەكلىنىشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خەيبەردىكى چېغىدا نىكاھى مۇتئەنى

چەكلىدى . نىكاھى مۇتئە مۇددەت بەلگىلەپ ئۆيلىنىش دېمەكتۇر . مۇنداق ئۆيلىنىش جاھىلىيەت دەۋرىدە ۋە ئىسلامنىڭ دەسلەپكى چاغلىرىدا دۇرۇس دەپ قارىلاتتى . لېكىن بۇ ئادەت مۇشۇ يىلى شەرىئەت تەرىپىدىن چەكلەندى ؛ شۇنىڭدەك خەيبەردە ئېشەك گۆشىنى يېيىش ھارام قىلىندى . خەيبەردە مۇسۇلمانلار قازانلاردىكى پىشقان ئېشەك گۆشلىرىنى يېمەي تۆكۈۋەتتى .

ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلغانلارنىڭ قايتىپ كېلىشى

مۇسۇلمانلار خەيبەردىن قايتقاندىن كېيىن ، جەئفەر ئىبنى ئەبۇ تالىب ، ئەبۇ مۇسا ئەشئەرى ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى ھەبەشىستاندىن قايتىپ كەلدى . بۇلار ھەبەشىستاندا ئون يىلچە تېنچ ، خاتىرجەم ياشىغان ئىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ قايتىپ كېلىشىدىن ناھايىتى خۇرسەن بولۇپ ، ئۇلارغا خەيبەردە ئېلىنغان غەنىيمەتلەردىن بەردى . جەئفەر بىلەن بىللە ئەبۇ سۇفياننىڭ قىزى ، مۆمىنلەرنىڭ ئانىسى ئۇممۇ ھەبىبەمۇ بىللە كەلگەن ئىدى . بۇ چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا دەۋس قەبىلىسى خەلقلىرى كەلدى . ئەبۇ ھۇرەيرەمۇ ئۇلار بىلەن بىللە كەلگەن ئىدى ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغىمۇ غەنىيمەتلەردىن بەردى .

فەدەكنىڭ فەتھى قىلىنىشى

خەيبەر فەتھى قىلىنغاندىن كېيىن ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئادەم ئەۋەتىپ ، فەدەك ① يەھۇدىلىرىنىڭ بويسۇنۇشى ۋە ئىتائەت قىلىشىنى تەلەپ قىلدى . يەھۇدىلار ئۆزلىرىنى ئۆلتۈرمەسلىك ، مال - مۈلۈك ۋە زېمىنلىرىنى رەسۇلۇللاغا بېرىش شەرتى ئاستىدا ئۇنىڭ بىلەن سۈلھى تۈزدى . فەدەكنىڭ يەرلىرى رەسۇلۇللانىڭ ئۆزىگە خاس بولۇپ ، رەسۇلۇللا يەرنىڭ كىرىمىنى ئۆزىگە ۋە ھاشىم جەمەتىنىڭ تۇل خوتۇن ، يېتىم ئوغۇللىرىغا سەرپ قىلاتتى .

---

① فەدەك — مەدىنىدىن ئالتە كۈنلۈك نېرىدىكى خەيبەرگە يېقىن بىر قورغان .

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

تەيما سۈلھىسى

تەيما ① يەھۇدىيلىرى مۇسۇلمانلارنىڭ خەيبەر يەھۇدىيلىرى بىلەن قىلغان ئىشلىرىنى ئاڭلاپ، يۇرتلىرىدا تېنچ، خاتىرجەم ياشاش ئۈچۈن، باج - خىراج تۆلەش شەرتى ئاستىدا، مۇسۇلمانلار بىلەن سۈلھى تۈزدى.

ۋادى قۇرانىڭ فەتھى قىلىنىشى

پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ۋادى قورا يەھۇدىيلىرىنى تەسلىم بولۇشقا دەۋەت قىلغان بولسىمۇ، ئۇلار رەت قىلىپ مۇسۇلمانلار بىلەن ئۇرۇشتى، يەھۇدىيلاردىن 11 كىشى ئۆلدى، مۇسۇلمانلار نۇرغۇن غەنىيمەتلەرگە ئىگە بولدى. پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام غەنىيمەتلەرنى بەشكە بۆلۈپ تەقسىم قىلدى؛ ھوسۇلىنىڭ يېرىمىنى مۇسۇلمانلارغا تاپشۇرۇش شەرتى بىلەن يەرلەرنى ئۆز ئىگىلىرىنىڭ قوللىرىدا قالدۇردى. خەيبەر يەھۇدىيلىرى بىلەنمۇ شۇنداق قىلغان ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ۋادى قورا يەھۇدىيلىرىنىڭ مەھسۇلاتىنى باھالاشقا ئابدۇللا ئىبنى رەۋاھەنى ئەۋەتتى. رەۋاھەنىڭ باھالىشى يەھۇدىيلارغا ئېغىر كەلدى. ئۇلار رەۋاھەگە پارە بەرمەكچى بولغاندا، رەۋاھە: ئى ئاللانىڭ دۈشمەنلىرى! ماڭا ھارامنى بەرمەكچىمۇ سىلەر؟ مەن ئۆزەم ئۈچۈن ئەڭ سۆيۈملۈك كىشىنىڭ قېشىدىن كەلدىم. مەن سىلەرنى مايمۇن ۋە توڭگۇزدىنمۇ بەتتەر ئۆچ كۆرىمەن! مەن سىلەرگە بولغان ئۆچلىكىم ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامغا بولغان مۇھەببىتىم بىلەن ئادىل بولماي قالمايمەن! دېدى.

مۇسۇلمانلار مەدىنىگە قوشنا بولغان بارلىق يەھۇدىيلارنىڭ بويسۇنۇشىدىن ۋە ئوتتۇرىدا ھەرقانداق ۋەدە - قەسەملەرنىڭ بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ھامان خىرىس قىلىپ تۇرغان دۈشمەنلەرنىڭ يامانلىقىدىن

① تەيما ــ مەدىنىدىن سەككىز كۈنلۈك نېرىدىكى بىر كەنت.

قوتۇلۇپ ۋادى قورادىن غەلىبە بىلەن قايتتى .

خالىد ۋە ئۇنىڭ ئىككى ھەمرىيىنىڭ مۇسۇلمان بولۇشى

يۇقىرىقى غەلىبىدىن كېيىنلار ، مۇسۇلمانلارغا قارشى ئۇرۇشقا قوماندانلىق قىلغان ئۈچ نەپەر ئاتاقلىق شەخس مۇسۇلمان بولدى . بۇلار خالىد ئىبنى ۋەلىد مەخزۇمى ، ئەمىر ئىبنى ئاس سەھمى ، ئوسمان ئىبنى ئەبى تەلھە ئەبدەرىلەر ئىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇلارنىڭ مۇسۇلمان بولغانلىقىدىن ناھايىتى خۇشال بولدى . ئۇ خالىدقا : سېنى ھىدايەت قىلغان ئاللاغا شۈكرى ، سېنى ئەقىللىق ھېسابلايتتىم ، ئەقلىڭنىڭ سېنى ھىدايەتكە يېتەكلىشىنى ئۈمىد قىلاتتىم ، دېدى . خالىد : ئى رەسۇلۇللا ، ساڭا قارشى نۇرغۇن جەڭلەردە بولدۇم . دۇئا قىلساڭ ، ئاللا گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلسا ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : ئىسلام دىنىدا مۇسۇلمان بولۇشتىن بۇرۇنقى گۇناھلار سۈرۈشتۈرۈلمەيدۇ ، دېدى .

قوشۇن ئەۋەتىش

مۇشۇ يىلى شەئبان ئېيىدا تۇرەبە ① دېگەن يەردىكى ھاۋازىن ئەرەبلىرىنىڭ مۇسۇلمانلارغا دۈشمەنلىك ھەرىكەتلەردە بولۇۋاتقانلىقى ئاڭلاندى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆمەر ئىبنى خەتتاب باشچىلىقىدا ئۇلارغا قارشى ئوتتۇز كىشىلىك قوشۇن ئەۋەتتى ، بۇنى ئاڭلىغان ھاۋازىن ئەرەبلىرى تارقاپ كېتىشتى . ئۆمەر ئۇلارنىڭ زېمىنىدا بىرەر ئادەمنى ئۇچراتمىغانلىقتىن قايتىپ كەلدى .

قوشۇن ئەۋەتىش

مۇشۇ يىلى شەئبان ئېيىدا ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام فەدەك تەرەپتىكى بەنى مۇررە ئەرەبلىرى بىلەن ئۇرۇشۇشقا بەشىر ئىبنى سەئىد

① تۇرەبە ــ سەنئا بىلەن مەككە ئارىسىدىكى جاي .

www.uyghurkitap.com

ئەنسارى باشچىلىقىدا قوشۇن ئەۋەتتى. قوشۇن دۈشمەن يېرىدە ھېچ ئادەمنى ئۇچراتمىغانلىقتىن، ئۇلارنىڭ ماللىرىنى ھەيدەپ ماڭدى، بۇنى مۇررە ئەرەبلىرى ئومانلىقتا ئىدى، ئۇلار ئەھۋالنى ئۇققاندىن كېيىن، قوشۇننى قوغلاپ، ئۇلارغا كېچىسى يېتىشىۋالدى ۋە ئارىدا قاتتىق ئۇرۇش بولدى. مۇسۇلمانلار قوشۇنىنىڭ كۆپچىلىكى قىرىلىپ تۈگىدى. قوشۇن باشلىقى بەشىر قاتتىق يارىلانغاچقا، دۈشمەنلەر ئۇنى ئۆلدى دەپ گۇمان قىلغان ئىدى. دۈشمەنلەر قايتىپ كەتكەندىن كېيىن، بەشىر ئورنىدىن تۇردى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كېلىپ ئەھۋالنى مەلۇم قىلدى.

مۇشۇ يىلى رامىزان ئېيىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەيفەئە خەلقىگە غالىب ئىبنى ئۇبەيدۇللا لەيسى باشچىلىقىدا بىر يۈز كىشىلىك قوشۇن ئەۋەتتى. ئۇلار بېرىپ دۈشمەنگە ھۇجۇم قىلىپ، دۈشمەننىڭ بەزىلىرىنى ئۆلتۈردى، بەزىلىرىنى ئەسىر ئالدى. ئۇرۇش داۋامىدا ئۇسامە ئىبنى زەيد بىر مۇشرىكنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ يېتىشىۋېلىپ ئۇنى ئۆلتۈرمەكچى بولغاندا، مۇشرىك كەلىمە شاھادەت ئېيتقان بولسىمۇ، بۇنىڭغا قارىماي ئۇنى ئۆلتۈردى. ئۇسامە بۇ مۇشرىكنى ئۆلۈمدىن قورقۇپ شاھادەت ئېيتتى دەپ گۇمان قىلغان ئىدى. مۇسۇلمانلار مەدىنىگە قايتىپ بارغاندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ئەھۋالنى ئاڭلاپ، ئۇسامەگە: لائىلاھە ئىللەللا دېگەن تۇرسىمۇ ئۆلتۈردۈڭمۇ؟ لائىلاھە ئىللەللا دېگەن سۆزنى قانداق قىماقچىسەن؟ دېدى. ئۇسامە: ئى رەسۇلۇللا، ئۇ ئۆلۈمدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئىمان ئېيتتى، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئۇنىڭ يۈرىكىنى يېرىپ كۆرۈپ سۆزىنىڭ راست - يالغانلىقىنى بىلگەنمىدىڭ؟ دېدى. ئۇسامە: ئى رەسۇلۇللا، مېنىڭ ئۈچۈن ئىستىغفار ئېيت، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئۇ لائىلاھە ئىللەللا دېگەن تۇرسا، ئۇنى قانداقمۇ ئۆلتۈردۈڭ؟ دېگەن سۆزنى تەكرارلايتتى. ھەتتا ئۇسامە شۇ كۈنىلا مۇسۇلمان بولسامچۇ دەپ ئارزۇ قىلغان. ئاللا بۇ توغرۇلۇق قۇرئاندىكى مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلدى: «سىلەرگە مۇسۇلمان بولغانلىقىنى بىلدۈرگەن ئادەمنى، دۇنيانىڭ مال - مۈلۈكىنى كۆزلەپ، سەن مۆمىن ئەمەس، دېمەڭلار.

ئاللانىڭ دەرگاھىدا نۇرغۇن غەنىيمەتلەر بار .» (سۈرەنىسا ، 94 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) ئۇسامە بىر مۇسۇلماننى خاتا ئۆلتۈرۈپ قويغانلىقتىن ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى بىر قۇل ئازاد قىلىشقا بۇيرۇدى .

قوشۇن ئەۋەتىش

مۇشۇ يىلى شەۋۋال ئېيىدا ، ئۇيەينە ئىبنى ھىسنىنىڭ غەتافان قەبىلىسىدىن خەيبەرنىڭ يېنىدىكى يۇمن ، جۇبار دېگەن جايلاردا تۈرىدىغان بىر جامائەنى مەدىنىگە ھۇجۇم قىلىشقا يىغقانلىقى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاڭلاندى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا بەشىر ئىبنى سەئىد باشچىلىقىدا 300 كىشىلىك قوشۇن ئەۋەتتى . قوشۇن كېچىسى مېڭىپ ، كۈندۈزى يوشۇرۇنۇپ ، دۈشمەننىڭ يۇرتىغا يېتىپ كەلدى ۋە نۇرغۇن چارۋا غەنىيمەت ئالدى . پادىچىلار قېچىپ بېرىپ قەۋمىگە خەۋەر قىلدى . ئۇلار قورقۇپ يۇرتلىرىنىڭ ئېگىز جايلىرىغا چىقىۋالدى . مۇسۇلمانلار ئىككى ئادەمنى تۇتۇۋالدى . بۇ ئىككىسى كېيىن مۇسۇلمان بولدى . مۇسۇلمانلار غەنىيمەتلەرنى ئېلىپ مەدىنىگە قايتىپ كەلدى .

ئۆمرەنىڭ قازاسى

ھۇدەيبىيە كېلىشىمىگە بىر يىل تولغاچقا ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆتكەن يىلقى ئۆمرەنىڭ قازاسىنى ئادا قىلىش ئۈچۈن ساھابىلىرىنى ئېلىپ مەككىگە ئاتلاندى ؛ مەدىنىدە ئۆز ئورنىدا ئەبازەر غىفارىنى قالدۇردى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇربانلىق قىلىش ئۈچۈن 60 ئالدى ۋە قۇرەيشنىڭ خىيانەت قىلىشىدىن ئېھتىيات قىلىپ ، قوراللىنىمۇ ئېلىۋالدى . بەشىر ئىبنى سەئىد باشچىلىقىدىكى 100 ئاتلىق ئەسكەرمۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە چىقتى . ئۇلار مەدىنە مەسجىدىدىن ئېھرام باغلاپ چىقتى . ئۇلار زىلھۇلەيفە دېگەن يەرگە يېتىپ بارغاندا ، ئاتلىقلارنى ئالدىدا ماڭغۇزدى . بەزىلەر : ئى رەسۇلۇللا ، سۈلھىدە قورال ئالماسلىق شەرت قىلىنغان ئىدى ، قورال ئېلىپ ماڭدىڭىزمۇ ؟ دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : ھەرەمگە

www.uyghurkitap.com

قورال بىلەن كىرمەيمىز ، قوراللارنى يېقىن جايدا قويۇپ ، مەككىلىكلەر ھۇجۇم قىلىپ قالسا ئىشلىتىمىز ، دېدى . مۇسۇلمانلار مەررۇ زەھران دې-گەن جايغا يېتىپ بارغاندا ، قۇرەيش قەبىلىسىدىن بىر قانچە ئادەم ئۇلارنىڭ قوراللىرىنى كۆرۈپ چۆچۈپ كېتىپ ، قۇرەيش خەلقىگە بېرىپ خەۋەر قىلدى . قۇرەيشلەردىن بىر تۇركۇم ياشلار كېلىپ : ئى مۇھەممەد ، ئاللاغا قەسەمكى ، سەن كىچىككىدىنلا خىيانەت دېگەننى بىلمەيتتىڭ . بىزدىن ھېچقانداق ئىش سادىر بولغىنى يوققۇ ؟ دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا : بىز ھەرەمگە قورال بىلەن كىرمەيمىز دېدى . پەي-غەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككىگە كىرىش ئالدىدا ، مەككىلىكلەر مۇسۇلمانلارنىڭ بەيتۇللانى تاۋاب قىلىشىنى كۆرگۈسى كەلمەي ، مەكك-ىنىڭ سىرتىغا چىقىپ تۇرۇشتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ساھابىلەر قىلىچلىرىنى ئاسقان ھالدا كەدا تۆپىلىكىدىن مەككىگە كىرىپ كېلىشتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىدا ئابدۇللا ئىبنى رەۋاھە مۇنداق دەپ ماگاتتى :«يالغۇز بىر ئاللادىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر . ئاللا ۋەدىسىدە تۇرۇپ پەيغەمبىرىگە ياردەم قىلدى ، ئەھلى ئىسلامنى غالىپ ۋە ئۈستۈن قىلدى ، مۇشرىكلارنى مەغلۇپ قىلدۇ .» پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تۆگىسى ئۈستىدە تۇرۇپ بەيتۇللانى تاۋاپ قىلدى ، قولىدىكى ئۇچى ئەگرى تاياق ئارقىلىق ھەجەر ئەسۋەدنى ئىستىلام ئەتتى (تۇتتى) . مۇشرىكلارغا كۈچ-لۈك كۆرۈنۈش ئۈچۈن ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىنى بەيتۇللانى تېزلىك بىلەن ئۈچ قېتىم تاۋاپ قىلىشقا بۇيرۇدى . چۈنكى مۇشرىكلار ساھابىلەرگە قارىتىپ : مەدىنىنىڭ ناچار ھاۋاسىدا ئاجىزلاشقانلار بۈگۈن كەئبىنى تاۋاب قىلدۇ ، دېيىشەتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : مۇش-رىكلارغا ئۆزىنى كۈچلۈك كۆرسەتكەن ئادەمگە ئاللا رەھمەت قىلسۇن ، دەيتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەردانىلىك ئىزھار قىلىپ ، رىداسىنىڭ ئوڭ يېڭىنى ساپمىغان ئىدى . مۇسۇلمانلارمۇ شۇنداق قىلدى ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى چۈشىدە ئايان بولغىنىدەك ، مۇسۇلمانلار بەيتۇللانى تاۋاپ

قىلىش ئىشىنى تولۇق تاماملىدى.

رەسۇلۇللانىڭ مەيمۇنىگە ئۆيلىنىشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككىدە تۇرۇپ هارىس هىلالىنىڭ قىزى مەيمۇنىگە ئۆيلەندى. مەيمۇنە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇهۇد ئۇرۇشىدا شەهىت بولغان تاغىسى هەمزىنىڭ خوتۇنى، ئابدۇللا ئىبنى ئابباسنىڭ هامىسى ئىدى. مەيمۇنە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئايالى ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككىدىن چىقىپ سەرف دېگەن جايغا بارغاندا مەيمۇنە بىلەن بىر تەكىگە باش قويدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككىدىن چىقىپ، سىرتتا ئاتلارنى ساقلاشقا قالغانلارنى كەئىبنى تاۋاپ قىلىپ كېلىشكە بۇيرۇدى، ئۇلار بېرىپ تاۋاپ قىلىپ چىقتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام چۇشنى ئاللانىڭ ئىشقا ئاشۇرغانلىقىغا خۇشال بولۇپ مەدىنىگە قايتىپ كەلدى.

هىجرىيىنىڭ سەككىزىنچى يىلى
قوشۇن ئەۋەتىش

بۇ يىل سەپەر ئېيىدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كۇدەيد دېگەن جايدا تۇرۇشلۇق بەنى مولەۋۋىھ ئەرەبلىرىگە غالىب ئىبنى ئابدۇللا لەيسى باشچىلىقىدا بىر تۆركۈم ئەسكەر ئەۋەتتى. ئەسكەرلەر كۇدەيد دېگەن يەرگە بارغاندا، «ئىبنى بەرسا» نامى بىلەن مەشهۇر هارىس ئىبنى مالىك لەيسىنى ئۇچرىتىپ قېلىپ ئۇنى ئەسىر ئالدى. هارىس مۇسۇلمانلارغا قاتتىق دۈشمەن ئىدى. هارىس » مەن مۇسۇلمان بولۇش ئۈچۈن كېلىۋاتاتتىم ، دېدى. مۇسۇلمانلار ئۇنىڭغا: مۇسۇلمان بولماقچى بولساڭ، بىرەبىر كېچە تۇرۇپ تۇرساڭ كېچىكمەيسەن. بولمىسا، سېنى ئىنىقلايمىز، دېدى. ئۇلار بەنى مولەۋۋىھ يېرىگە يېتىپ بېرىپ، چارۋىلارنى هەيدەپ ماڭغان

www.uyghurkitap.com

ئىدى، مۇشرىكلار بۇنى تۇيۇپ قېلىپ، نۇرغۇن ئەسكەر بىلەن ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ كەلدى. لېكىن ئاللا مۇسۇلمانلارغا ئىلتىپات قىلىپ يامغۇر ياغدۇرۇۋىدى، قاتتىق كەلكۈن كېلىپ، مۇسۇلمانلار بىلەن مۇشرىكلارنىڭ ئارىسىنى ئايرىپ تاشلىدى. مۇشرىكلار چارۋىلىرىنى مۇسۇلمانلارنىڭ ھەيدەپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ تۇرسىمۇ، قايتۇرۇۋېلىشقا قادىر بولالمىدى.

قوشۇن ئەۋەتىش

غالىب مەدىنىگە غەلىبە بىلەن قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى 200 كىشىلىك قوشۇن بىلەن فەدەكتىكى بەنى مۇررە ئەرەبلىرىگە ئەۋەتتى. بەنى مۇررە ئەرەبلىرى بەشىر ئىبنى سەئىد باشچىلىقىدا ئەۋەتىلگەن قوشۇننى شەھىت قىلغان ئىدى. قوشۇن دۈشمەنگە يېقىن بارغاندا، غالىب ئۆز ئەسكەرلىرىگە نۇتۇق سۆزلەپ، ھەمدۇ - سانا ئېيتقاندىن كېيىن: مەن سىلەرنىڭ شېرىكى يوق بىر ئاللادىن قورقۇشۇڭلارنى، ماڭا ئىتائەت قىلىشىڭلارنى، بۇيرۇغۇمغا خىلاپلىق قىلماسلىقىڭلارنى تەۋسىيە قىلىمەن، دېدى. باشقىلار: ساڭا بويسۇنمىغان ئادەمنىڭ گېپى ئۆتمەيدۇ، دېدى. ئاندىن غالىب قوشۇندىكىلەرنى ئىسمىنى ئاتاپ تۇرۇپ ئىككىدىن - ئىككىدىن قىلىپ بىر - بىرىدىن ئايرىلمايدىغان يولداش قىلىپ بېكىتتى ۋە: سىلەردىن ھېچكىم ھەمرىيىنى يوقىتىپ تەنها قايتىپ كەلگۈچى بولمىسۇن. مەن تەكبىر ئېيتسام، ھەممىڭلار قوشۇلۇپ تەكبىر ئېيتىڭلار، دېدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار دۈشمەننى قورشىۋېلىپ، بىردەك تەكبىر ئېيتىپ، دۈشمەنگە قىلىچ بىلەن ھۇجۇم قىلدى، نەتىجىدە بىر دۈشمەننىمۇ قاچۇرۇپ قويماي قىرىپ تاشلىدى. دۈشمەننىڭ چارۋىلىرىنى غەنىيمەت ئېلىپ قايتتى، ھەربىر ئادەمگە ئوندىن تۆگە تەگدى.

قوشۇن ئەۋەتىش

مۇشۇ يىل رەبىۇل ئەۋۋەل ئېيىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شامدىكى زاتىۇ ئەتلا دېگەن جايغا كەئىب ئىبنى ئۇمەير باشچىلىقىدا ئون بەش كىشىلىك قوشۇن ئەۋەتتى. ئۇلار بېرىپ بۇ يەردىكى ئاھالىنى مۇسۇلمان بولۇشقا دەۋەت قىلدى، لېكىن بۇلار ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلىشتىن باش تارتىپ ئۇرۇشتى، ئۇلار سان جەھەتتىن كۆپ بولغاچقا، مۇسۇلمانلارنىڭ ھەممىسىنى شەھىت قىلدى، مۇسۇلمانلارنىڭ باشلىقى كەئىب ئىبنى ئۇمەير قۇتۇلۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا بېرىپ ئەھۋالنى خەۋەر قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ۋەقەدىن قايغۇردى، ئۇ ئۇلاردىن قىساس ئېلىش ئۈچۈن قوشۇن ئەۋەتىش نىيىتىگە كەلگەن بولسىمۇ، دۈشمەنلەرنىڭ كۆچۈپ كەتكەنلىكىنى ئاڭلاپ نىيىتىدىن قايتتى.

موئتە غازىتى

ئۇشۇ يىلى جامادىيەل ئەۋۋەل ئېيىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر قوشۇن تەييارلاپ، بۇسرا ۋالىسى تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلگەن ھارىس ئىبنى ئۇمەير ئەزدىنىڭ قىساسىنى ئېلىش ئۈچۈن ئەۋەتمەكچى بولدى. قوشۇنغا زەيد ئىبنى ھارىسەنى باشلىق قىلىپ تەيىلەپ: زەيد شەھىت بولسا، جەـ فەر ئىبنى ئالىپ باشلىق بولسۇن؛ ئۇ شەھىت بولسا، ئابدۇللا ئىبنى رەۋاھە باشلىق بولسۇن، دېدى. قوشۇن 3000 كىشىدىن تەركىپ تاپقان ئىدى. قوشۇن يولغا چىقىش ئالدىدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: ئاللانىڭ ياردىمىگە تايىنىپ شامدىكى دۈشمەنلەر بىلەن غازات قىلىڭلار. چېركاۋلاردا ئىبادەت بىلەن مەشغۇل بولۇۋاتقان كىشىلەرگە چېقىلماڭلار؛ ئاياللارنى، بالىلارنى، قېرى - چورىلەرنى ئۆلتۈرمەڭلا؛ دەرەخلەرنى كەسمەڭلار، ئۆي - ئىمارەتلەرنى بۇزماڭلار، دەپ تاپىلىدى.

قوشۇن ئاتلىنىپ، ھارىس ئىبنى ئۇمەير شەھىت بولغان موئتە

www.uyghurkitap.com

دىگەن جايغا يېتىپ كەلدى. بۇ يەرگە رۇملۇقلاردىن ۋە خرىستىيان دىنىغا كىرگەن ئەرەبلەردىن بولۇپ زور قوشۇن توپلانغان ئىدى. بۇنى كۆرگەن غازىلار يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئادەم ئەۋەتىپ ياردەم تەلەپ قىلىش ياكى ئۇرۇش قىلىۋېرىش توغرۇلۇق مۇزاكىرىلەشتى. ئابدۇللا ئىبنى رەۋاھە قوپۇپ: ھەي خالايىق، غازات ئۈچۈن چىقتىڭلار، شەھىت بولۇشنى تەلەپ قىلىپ چىقتىڭلار. بىز كۆچكە ياكى ئادەم سانىنىڭ كوپىنىپ ئۇرۇش قىلمايمىز، پەقەت ئاللا بىزنى ئەزىز قىلغان ئىسلام دىنىغا تايىنىپ ئۇرۇش قىلىمىز. بىز ئۇرۇشۇپ غەلىبە قىلىش ياكى شەھىت بولۇشتىن ئىبارەت مۇنداق ئىككى ياخشىلىقنىڭ بىرىگە ئىگە بولىمىز، دىدى. كىشىلەر ئابدۇللا ئىبنى رەۋھەنىڭ سۆزىنى خۇشاللىق بىلەن ماقۇللاپ، مۇنداق زور قوشۇنغا قارشى ئۇرۇشقا ئاتلاندى، دۈشمەن بىلەن ئۇچرىشىپ جەڭگە كىرىشتى. زەيد ئىبنى ھارىسە جەڭدە شەھىت بولدى. بۇ چاغدا ئەلەمنى جەفەر ئىبنى ئەبۇ تالىپ ئېلىپ:

جەننەت ئەجەب بەلەندۇر ئاڭا كىرگەن ئىنسانغا،
شارابلىرى شوغاق ھەم شېرىن شۇنداق ماكانغا.
يات ئىرقلىق تۇملۇقلار شۇم نىيەتلىك يامانغا،
دەۋزەخ تەييار ئۇلاردەك دىننى ئىنكار قىلغانغا؛

نوچى بولساڭ بىز تەييار، چۈشكىن مانا مەيدانغا. دىدى-دە، دۈشمەن بىلەن ئېلىشىپ، ئاخىر شېھىت بولدى. جەفەر شەھىت بولغاندىن كىيىن، ئەلەمنى ئابدۇللا ئىبنى رەۋاھە ئېلىپ ئالغا چامداپ، بىرئاز ئىككىلەنگەندەك تۇرۇۋالدى-دە، ئۆزىگە مۇنداق دەپ مۇراجىئەت قىلدى:

قەسەم قىلدىم ئابدۇللا! ئېتىل دۈشمەن تامانغا!
مەيلى خالا-خالىما، چۈشكىن چوقۇم مەيدانغا.
ياۋلار تۇرسا ئالدىڭدا چوقان سېلىپ جاھانغا،

شەھىت بولۇپ كىرمەمسەن جەننەت دېگەن بوستانغا .
خاتىرجەملىك ئاز بولغان بۇ دۇنيادا سەن جانغا ،
بەدەن ئىچرە گويا سەن سولانغانلىق زىندانغا .

ئاندىن ئۇ ئاتلىق جەڭگە كىرىپ ، دۈشمەن بىلەن ئېلىشىپ شەھىت بولدى . بۇ چاغدا بەزى مۇسۇلمانلار چېكىنىشنى ئويلىۋىدى ، ئوقبە ئىبنى ئامىر ئۇلارغا : خالايىق ! ئالغا بېسىپ ئۆلۈش چېكىنىپ ئۆلۈشتىن ياخشى ! دېدى . شۇنىڭ بىلەن مۇسۇلمانلار چېكىنمىدى ۋە مەسلىھەتلىشىپ ، ھەممىسى باتۇر خالىد ئىبنى ۋەلىدنىڭ غەيرىتى ۋە ئۇرۇشتىكى ماھارىتى بىلەن ساقلىنىپ قالدى . بولمىسا ، بۇ 3000 كىشىلىك قوشۇن 150 مىڭ كىشىلىك دۈشمەن قوشۇنىغا قانداق تەڭ كېلەلىتتى دەيسىز . خالىد ئىبنى ۋەلىد ئەلەمنى چىڭ تۇتقىنىچە ، شۇ كۈنى كەچكىچە قاتتىق جەڭ قىلدى . ئەتىسى ئۇ قوشۇننىڭ سەپ تەرتىۋىنى ئۆزگەرتىپ ، ئالدىدىكىلەرنى ئارقىغا ، ئارقىدىكىلەرنى ئالدىغا ، ئوڭدىكىلەرنى سولغا ، سولدىكىلەرنى ئوڭغا ئالماشتۇردى . بۇنىڭ بىلەن رۇملۇقلار مۇسۇلمانلارغا ياردەم كەپتۇ دەپ ئويلاپ قورقۇشتى . ئاندىن خالىد قوشۇننى باشلاپ ئارقىغا چېكىنىپ ، مۇئتەگە كېلىۋالدى . بۇ قوشۇن بۇ يەردە دۈشمەن بىلەن يەتتە كۈن كىچىك جەڭلەرنى ئېلىپ بارى ، ئاندىن ئىككى تەرەپ بىر - بىرىدىن يىراقلاشتى . چۈنكى كاپىرلار مۇسۇلمانلارغا ئارقا - ئارقىدىن ياردەم كېلىۋاتىدۇ دەپ ئويلاپ ، مۇسۇلمانلارنىڭ ئارقىسىدىن مېڭىۋەرگەندە ، چۆلنىڭ ۋەتتۇرىسىغا كىرىپ قېلىپ ھالاك بولۇشتىن قورقتى ، شۇنىڭ بىلەن ئۇرۇش توختىدى . ئۇلارنىڭ شېھىت بولغانلىق خەۋىرى كېلىشتىن بۇرۇن ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەرگە زەيد ، جەفەر ۋە ئىبنى رەۋاھەلەرنىڭ شەھىت بولغانلىقىنى يەتكۈزۈپ : ئەلەمنى زەيد تۇتقان ئىدى ، شەھىت بولدى . ئاندىن جەفەر تۇتۇپ ، ئۇمۇ شېھىت بولدى ، ئاندىن ئابدۇللا ئىبنى رەۋتقان ئىدى ، ئۇمۇ شېھىت بولدى ، دەپ ئىككى كۆزىدىن تاراملاپ ياش تۆكۈلدى . ئاندىن : ئەلەمنى ئاللانىڭ قىلىچلىرىدىن بىر قىلىچ (خالىد ئىبنى ۋەلىدنى دېمەكچى . — ت) ئالدى

شۇنىڭ بىلەن ئاللا ئۇلارغا غەلىبە ئاتا قىلدى ، دىدى . پەيغەمبەر ئەلەيـ
ھىسسالامغا بىر كىشى كېلىپ : ئى رەسۇلۇللا ، جەڭنىڭ ئاتلىقلىرىدىكى
ئاياللار ئۇن سېلىپ يىغلاۋاتىدۇ دىگەندە ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى
يىغىدىن توسۇشقا بۇيرۇدى . ئۇ كىشى : توسسام ئۇنىمىدى ، دەپ ئىك-
كىنچى قېتىم كەلگەندە ، رەسۇلۇللا : يەنە توسقىن ، دېدى . ئۇ كىشى
ئۈچىنچى قېتىم كېلىپ : توسسام ئۇنىمىدى ، دېدى . رەسۇلۇللا : يىغىدىن
توختىمىسا ، ئۇلارنىڭ ئاغزىغا توپا چاچ ، دېدى .

قوشۇن مەدىنىگە قايتىپ كەلگەندە ، ئالدىغا چىققان ساھابىلەر ئۇلارنى قاچقۇنلار دەپ ئەيىپلىگەندە ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : ئۇنداق ئەمەس ، ئۇلار غالىبلار ، دېدى . مەدىنىلىكلەر خالىدنىڭ قوشۇن بىلەن قايتىپ كەلگەنلىكىنى مەغلۇبىيەت دەپ ئويلىدى ، لېكىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنىڭ ئۇرۇش تاكتىكىسىغا كىرىدىغانلىقىنى ئېيتىپ ، خالىدنىڭ ماھارىتىنى ماختىدى .

قوشۇن ئەۋەتىش

مۇشۇ يىلى جامادىيەل ئاخىر ئېيىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا قوزائە قەبىلىسى كىشىلىرىنىڭ مەدىنىگە ھۇجۇم قىلىش ئۈچۈن ۋادى قورانىڭ ئارقىسىغا توپلىنىۋاتقانلىقى ئاڭلاندى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا قارشى ئەمىر ئىبنى ئاس باشچىلىقىدا مۇھاجىرلارنىڭ چوڭلىرىدىن تەركىپ تاپقان 300 كىشىلىك قوشۇن ئەۋەتتى ؛ ئۇلارغا ياردەم ئۈچۈن يەنە ئەبۇ ئۇبەيدە ئىبنى جەرراھ باشچىلىقىدا مۇھاجىرلاردىن 200 كىشىنى ئەۋەتتى . بۇلارنىڭ ئىچىدە ئەبۇ بەكرى ، ئۆمەرلەرمۇ بار ئىدى . ئالدىنقى قوشۇن دۈشمەن يېرىگە بارغۇچە ، كېيىنكى قوشۇن ئۇنىڭغا يېتىشىۋالدى . قوشۇندىكى بەزى كىشىلەر ئوت ياقماقچى بولغاندا ، ئەمىر ئىبنى ئاس ئۇلارنى توستى ، بۇنىڭغا ئۆمەر قارشى چىقتى . ئەبۇبەكرى : بىزگە قارىغاندا ، ئەمىر ئىبنى ئاس جەڭ قائىدىسىنى ياخشىراق بىلگەچكە ، رەسۇلۇللا ئۇنى بىزگە باشلىق قىلغان ، بۇنىڭغا خىلاپلىق قىلما ، دىدى .

شۇنىڭ بىلەن ئۇمەر ئىبنى خەتتاب بويسۇندى. قوشۇن يېتىپ بېرىپ هۇجۇم قىلىۋىدى، بىر سائەت ئۇتمەيلا دۈشمەنلەر مەغلۇپ بولۇپ پىتىراپ كەتتى. مۇسۇلمانلار غەنىيمەتلەرنى يىغدى. غازىلار دۈشمەن ئارقىسىدىن قوغلىماقچى بولغان بولسىمۇ، قوماندانى ئەمر ئىبنى ئاس ئۇنىمىدى. مۇسۇلمانلار غەلىبە بىلەن مەدىنىگە قايتتى. قايتىپ كېلىۋېتىپ، ئەمر ئىبنى ئاس سوغاق بىر كېچىدە جۇنۇپ بولۇپ قالدى. شۇنىڭ بىلەن ئەتىگەندە ئۇ: غۇسل قىلاي دىسەم، سوغاقتىن هالاك بولىمەن. ئاللا قۇرئاندا: «ئۇزەڭلارنى ئۇزەڭلار هالاك قىلماڭلار» (سۇرە بەقەرە، 195 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دەگەن دەپ، تەيەممۇم قىلىپ، قوشۇنغا ئىمام بولۇپ ناماز ئوقۇدى. مۇسۇلمانلار مەدىنىگە يېتىپ بارغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئادىتى بويىچە ئۇلاردىن بۇ قېتىمقى سەپەردىكى ئىشلارنى سورىدى، ساهابىلەر ئەمر ئىبنى ئاستىن ئاغرىنىپ، ئۇنىڭ ئوت قالاشنى توسقانلىقىدىن، دۈشمەنىنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاشنى توسقانلىغىدىن ۋە جۇنۇپ تۇرۇپ ناماز ئوقۇغانلىقىدىن شىكايەت قىلدى. رەسۇلۇللا مەزكۇر ئىشلارنىڭ سەۋۋىنى سورىغاندا، ئەمر ئىبنى ئاس: دۈشمەن بىزنىڭ سانىمىزنىڭ ئازلىقىنى بىلىپ قېلىپ ئۇمىتۋا بولۇپ كەتمىسۇن دەپ، ئوت قالاشقا رۇخسەت قىلمىدىم؛ دۈشمەنىنىڭ بوكتۇرمە قوشۇنى بولۇشتىن قورقۇپ، ئارقىسىدىن قوغلاشقا رۇخسەت قىلمىدىم؛ ئاللانىڭ قۇرئاندا «ئۇزەڭلارنى ئۇزەڭلار هالاك قىماڭلار» دىگەن سوزى بولغانلىقتىن، غۇسۇل قىلسام سوغۇقتا هالاك بولۇشتىن قورقۇپ، جۇنۇپ تۇرۇپ ناماز ئوقۇدۇم، دەپ جاۋاپ بەردى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام كۇلۇمسىرەپ قويۇپ، ئەمر ئىبنى ئاسنى ماختىدى.

قوشۇن ئەۋەتىش

شۇيىلى رەجەپ ئېيىدا پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئەبۇ ئۇبەيدە ئامىر ئىبنى جەرراھ باشچىلىقىدا 300 ئاتلىق قوشۇن هازىرلاپ، ئۇلارنى قىزىل دېڭىز بويىدا تۇرۇشلۇق جوهەينە قەبىلىسىگە هۇجۇم قىلىشقا ئەۋەتتى. بۇ

يىل قەھەتچىلىك بولغانلىقتىن ، قوشۇننىڭ ئوزۇقى ئۈچۈن مەلۇم مىقداردا خورما بېرىلدى . ئۇلار قىزىل دېڭىز ويىغا بېرىپ ، دۈشمەننى كۈتۈپ يېرىم ئايچە تۇردى . قوشۇننىڭ ئوزۇقى تۈگەپ كېتىپ ، دەرەخنىڭ ياپراقلىرىنى سۇ بىلەن ھۆللەپ يېدى . قوۋۇزلىرى تىتىلىپ كەتتى . قوشۇننىڭ ئىچىدە مەرت ئادەمنىڭ ئوغلى مەرت قەيس ئىبنى سەئد ئىبنى ئۇبادە بولۇپ ، ئۇ ئۈچ كۈن ئىچىدە قوشۇنغا بىردىن ئۈچ توگە سويۇپ بەردى . 4 - كۈنى يەنە سويماقچى بولغاندا ، قوشۇننىڭ باشلىقى ئەبۇ ئۇبەيدە سويغىلى قويمىدى ، چۈنكى قەيس بۇ توگىلەرنى ئاتىسىنىڭ نامىدا باشقىلاردىن قەرز ئېلىپ سويۇۋاتاتتى . ئەبۇ ئۇبەيدە قەيسنىڭ ئاتىسىنىڭ بۇ قەرزىنى ئېتىراپ قىلماسلىقتىن قورقتى . قەيس : دادام كىشىلەرنىڭ قەرزىنى تولەپ قويۇۋاتسا ، ئاچ قالغانلارغا تاماق بېرىۋاتسا ، ئاللا يولىدا غازات قىلىۋاتقانلار ئۈچۈن ئالغان قەرزىمنى بەرمەمدۇ ؟ دىدى . دۈشمەن بىلەن ئۇچرىشىشتىن ئۈمىد بولمىغانلىقتىن ، قوشۇن ئاخىرى مەدىنىگە قايتىپ كەتتى . قەيس ئاتىسىغا : قوشۇندا بولغان كۈنلىرىمدە ئاچارچىلىق يۈز بەردى ، دېۋىدى ، ئاتىسى : مال سويۇپ بەرمىدىڭمۇ ؟ دېدى . قەيس : سويۇپ بەردىم ، يەنە ئاچارچىلىق يۈز بەردى ، دېدى . ئاتىسى : يەنە سويۇپ بەرمىدىڭمۇ ؟ دېدى . قەيس يەنە سويۇپ بېرىشىمگە رۇخسەت قىلىنمىدى ، دېدى .

مەككىنىڭ فەتھى قىلىنىشى

ئاللا بىرەر ئىشنىڭ ۋۇجۇدقا چىقىشىنى ئىرادە قىلسا ، ئۇنىڭ سەۋەبلىرىنى ھازىرلاپ ، توسالغۇلارنى تۈگىتىپ بېرىدۇ . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇرەيش خەلقى بويسۇنمىغىچە ، ئەرەبلەرنىڭ بويسۇنمايدىغانلىقىنى ، مەككە ئىتائەت قىلمىغىچە ، باشقا جايلارنىڭ ئىتائەت قىلمايدىغانلىقىنى بىلەتتى ، شۇڭا ئۇ مەككىنى فەتھى قىلىشنى ئارزۇ قىلاتتى . لېكىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋەدىسىگە ناھايىتى ۋاپا قىلىدىغان ئادەم بولغاچقا ، ھۇدەيبىيەدە قۇرەيش بىلەن تۈزۈلگەن سۈلھى ئۇنىڭ بۇ

ئارزۇسىنى ئىشقا ئاشۇرۇشقا توسقۇنلۇق قىلاتتى. لېكىن، ئاللا بىرەر ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقارماقچى بولسا، ئۇنىڭ سەۋەبلىرىنى ھازىرلاپ بېرىدۇ. خۇرائە قەبىلىسىنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھىمايىسىگە، بەكىر قەبىلىسىنىڭ بولسا قۇرەيشلەرنىڭ ھىمايىسىگە كىرگەنلىكىنى يۇقىرىقى باپلاردا سۆزلەپ ئۆتكەن ئىدۇق. جاھىلىيەتتە خۇزائە قەبىلىسى بىلەن بەكىر قەبىلىسىنىڭ ئارىسىدا ئاداۋەت بولۇپ، بىر بىرى بىلەن ئۇرۇشۇپ تۇراتتى. ئىسلام دىنى مەيدانغا كېلىش بىلەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى دۈشمەنلىك بېسىلىپ قالغان ئىدى، ھۇدەيبىيە سۈلھىسىدىن كېيىن، بەكىر قەبىلىسىدىن بىر ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ھەجۋى قىلىپ ناخشا ئېيتتى، بۇنى خۇزائە قەبىلىسىدىن بىر كىشى ئاڭلاپ قېلىپ، ناخشا ئېيتقان ئادەمنى ئۇردى. بۇنىڭ بىلەن يوشۇرۇن ئاداۋەت قوزغالدى. بەنى بەكىر قەبىلىسى بۇرۇنقى ئۆچمەنلىكىنى ئەسلەپ دۈشمەنلىرى بىلەن ئۇرۇشۇشقا بەل باغلاپ، ئىتتىپاقدىشى بولغان قۇرەيش خەلقىدىن ياردەم سورىدى. قۇرەيش خەلقى ئۇلارغا مەخپى رەۋىشتە ئادەم ۋە قورال ياردەم بەردى. شۇنىڭ بىلەن بەكىر قەبىلىسى خوزائە قەبىلىسىگە ھۇجۇم قىلىپ. تىنچ ئاھالىدىن يىگىرمىدىن ئارتۇق كىشىنى ئۆلتۈردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىتتىپاقدىشى بولغان خۇزائە قەبىلىسى بۇنى كۆرۈپ، ئەمر ئىبنى سالىم يېتەكچىلىكىدە ئەلچىلەر ھەيئىتى ئەۋەتىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بەنى بەكىر بىلەن قۇرەيشنىڭ قىلمىشلىرىنى جەۋەر قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنى ئاڭلاپ، ئۇلارغا: سىلەرنى ئۆزەمنى قوغدىغاندەك قوغدايمەن، دىدى. قۇرەيش خەلقى بۇھەركىتى بىلەن سۈلھىنى بۇزغانلىقىنى ئويلاپ، قىلمىشىغا پۇشايمان قىلدى. ئۇلار سۈلھىنى پۇختىلاپ، ئۇنىڭ مۇددىتىنى ئۇزارتىپ ئىشنى رۇسلاپ كېلىش مەقسىتىدە، باشلىقى ئەبۇ سۇفيان ئىبنى ھەربنى مەدىنىگە ئەۋەتمەكچى بولدى. ئەبۇ سۇفيان ئاتلىنىپ، يۇقىرىقى ۋەقەدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خەۋىرى يوق دەپ ئويلاپ، مەدىنىگە كەلدى ۋە قىزى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى ئۇممۇھەبىبەنىڭ ئويىگە چۈشتى. ئەبۇ سۇفيان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پالىزىدا ئولتۇرماقچى بولۇۋىدى، ئۇممۇ ھەبىبە

پالازنى تارتىۋالدى .ئەبۇسۇفيان : قىزىم ! بۇ ، پالازنى ئەتىۋارلىغىنىڭمۇ ياكى مىنى ئەتىۋارلىغىنىڭمۇ ؟ دەپ سورىدى . ئۇممۇ ھەبىبە : سەن مۇشرىك نىجىس تۇرساڭ ، سىنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئولتۇرىدىغان پالازدا ئولتۇرۇشۇڭغا بولمايدۇ! دىدى . ئەبۇسۇفيان ئۇنىڭغا: قىزىم مەندىن ئايرىلغاندىن كىيىن بۇزۇلغان ئىكەنسەن دەپ ، قىزىنىڭ يېنىدىن چىقىپ كەتتى . مەسچىتكە — پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا بىرىپ ، كېلىش مەقسىدىنى ئېيتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەبۇسۇفياندىن بىرەر ئىش بولدىمۇ ؟ دەپ سورىۋىدى ، ئۇ : ياق ، دەپ جاۋاپ بەردى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : ئۇنداق بولسا ، بۇرۇنقى سۈلھى ۋە بەلگىلەنگەن مۇددەت بويىچە ئىش قىلىمىز دەپ ، ئارتۇقچە گەپ قىلمىدى . ئەبۇسۇفيان مۇھاجىرلارنىڭ چوڭلىرىنىڭ يېنىغا بىرىپ ، ئۇلاردىن ئۆز مەقستىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن ياردەم بىرىشنى سورىسىمۇ ، ئۇلارنىڭ ھەممىسىدىن ، رەسۇلۇللا نىمە دىسە شۇ ، دىگەن جاۋابىنى ئالدى . شۇنىڭ بىلەن ئەبۇسۇفيان ھىچ نەتىجىگە ئېرىشەلمەي مەككىگە قايتىپ كەتتى . مەككىلىكلەر ئەبۇسۇفيانغا : سەن ئاينىپ ، ئىسلام دىنىغا ئەگىشىپ كەتتىڭ ، دەپ تۆھمەت قىلدى . ئەبۇسۇفيان ئۆزىنى ئاقلاش ئۈچۈن بۇتلارنىڭ ئالدىدا تۇرۇپ چوقۇندى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بولسا ساھابىلىرىنى سەپەرگە ھازىرلىق كۆرۈشكە بۇيرىدى ۋە ئۆزىنىڭ مەككىگە ئاتلىنىدىغانلىقىنى ئەبۇبەكرىگە ئېيتىۋىدى : ئى رەسۇلۇللا ، قۇرەيش بىلەن سىنىڭ ئاراڭدا توختام بار ئەمەسمۇ ؟ دىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : شۇنداق . بىراق مەككىلىكلەر خىيانەت قىلىپ توختامنى بۇزدى ، دىدى . ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىنىڭ ئەتراپىدىكى قىرئەرەپلىرىنى سەپەرۋەرلىككە چاقىرىپ : كىمكى ئاللاغا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشىنىدىكەن ، رامىزان ئېيىدا مەدىنىگە ھازىر بولسۇن ! دىدى . شۇنىڭ بىلەن ئەسلەم ، غىفار ، مۇزەينە ، ئەشجە ، جۇھەينە قەبىلىلىرىدىن توپلانغان كىشىلەر مەدىنىگە كەلدى . رەسۇلۇللا خەۋەر تاقىلىپ كىتىپ ، قۇرەيش خەلقى ئۇرۇشقا تەييارلىنىپ قالمىسۇن دەپ ، مەككىگە ئاتلىنىدىغانلىقىنى قوغۇندىن مەخپى تۇتتى . ئۇنىڭ مەقسىدى مەككىدە ئۇرۇش قىلىش ئە-

مەس ، بەلكى مەككىنىڭ ھۆرمىتىنى ساقلىغان ھالدا مەككە خەلقىنى تىنچ ئۆسۇل بىلەن بويسۇندۇرۇش ئىدى . ئۇ ئاللاغا ئىلتىجا قىلىپ : ئى ئاللا ، مەن مەككىدە پەيدا بولغۇچە ، جاسۇسلارنىڭ مەككىلىكلەرگە خەۋەر يەتكۈزۈپ قويۇشىدىن ساقلىغىن ، دەپ دۇئا قىلدى . بەدرى غازىتىغا قاتناشقان ساھابە ھاتەب ئىبنى ئەبى بەلتەئە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەككىنى فەتھى قىلىش ئۈچۈن زور قوشۇن بىلەن ئاتلانىلغى توغرۇلۇق خەت يېزىپ ، ئۇنى بىر ئايالدىن يوشۇرۇنچە قۇرەيش خەلقىگە ئەۋەتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنىڭدىن ۋەھيى ئارقىلىق خەۋەردار بولۇپ ، ئۇ خوتۇننىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ بېرىپ خەتنى ئېلىپ كېلىشكە ئەلى ، زوبەير ۋە مىقدادلارنى ئەۋەتتى . ئۇلار رەۋزەخاخ دەگەن يەردە ئۇ خوتۇنغا يېتىشىپ ، ئۇنىڭدىن خەتنى سورىشىدى ، ئۇ خوتۇن يوق دەپ ، خەتنى چىقارغىلى ئۇنىمىدى ، ئۇلار خەتنى تاپشۇرمىسا ، ئۇنىڭ كىيىمىنى سالدۇرىدىغانلىقىنى ئېيتقاندىلا ، ئۇ خوتۇن ئاندىن خەتنى چېچىنىڭ ئارىسىدىن چىقىرىپ بەردى . ئۇلار خەتنى ئاپىرىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا تاپشۇردى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھاتەبنى چاقىرىپ بۇنى سورىغاندا ، ھاتەب : ئى رەسۇلۇللا ، مەن قۇرەيش قەبىلىسىدىن ئەمەس ، مۇھاجىرلار قۇرەيش قەبىلىسىدىن ، ئۇلارنىڭ قۇرەيشتىكى بالا - چاقىلىرىنى قوغدايدىغان يېقىنلىرى بار . مېنىڭ قۇرەيشتە يېقىنلىرىم بولمىغاچقا ، ئۇلار مېنىڭ ياخشىلىقىمنى ئېتىبارغا ئېلىپ ، قۇرەيشتە قالغان خوتۇن ، بالا - چاقىلىرىمنى قوغدىسۇن دېگەن مەقسەتتە خەت يېزىپ ئەۋەتكەن ئىدىم . مېنىڭ مۇرتەد بولۇپ كەتكىنىم يوق ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئۇ راستىنى ئېيتتى، دېدى. ئۆمەر قوپۇپ : ئى رەسۇلۇللا ، مېنى قويۇۋەت ، بۇ مۇناپىقنىڭ كاللىسىنى ئالاي ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : ھاتەب بەدرى غازىتىغا قاتناشقان . شۇنى بىلمەيسەنكى ، ئاللا بەدرى غازىتىغا قاتناشقانلارنىڭ ئەھۋالىنى بىلىپ ، ئۇلارغا خالىغىنىڭلارنى قىلىڭلار . سىلەرنى مەغپىرەت قىلدىم دېگەندۇ ، دېدى . ئاللا بۇ توغرىلىق قۇرئاندىكى مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلدى :«ئى مۆمىنلەر ، مېنىڭ دۈشمىنىمنى ۋە ئۆز دۈشمىنىڭلارنى دوست تۇتماڭلار . ئۇلار سىلەرگە كەلگەن ھەقىقەتنى

ئىكار قىلغان تۇرسا، ئۇلارغا دوستلۇق ئىزھار قىلساڭلار، ئۇلار پەرۋەردىگار ئاللاغا ئىمان ئېيتقىنىڭلار ئۈچۈن پەيغەمبەرنى ۋە سىلەرنى يۇرتۇڭلاردىن ھەيدەپ چىقىرىدۇ. ئەگەر سىلەر مېنىڭ يولۇمدا كۆرۈش قىلىش ۋە مېنىڭ رازىلىقىمنى تىلەش يۈزىسىدىن چىققان بولساڭلار، ئۇلارغا قانداقمۇ دوستلۇق كۆرسىتىسىلەر؟ مەن سىلەر يوشۇرغان ۋە ئاشكارىلىغان نەرسىلەرنى بىلىمەن. سىلەردىن كىمكى ئۇلارغا دوستلۇق كۆرسىتىدىكەن، ئۇ توغرا يولدىن ئازغان بولىدۇ.» (سۈرە مۇمتەھىنە، 1 - ئايەت) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رامىزان ئېيىنىڭ ئوتتۇرىسىدا زور قوشۇن بىلەن ئاتلاندى. مەدىنىدە ئۆز ئورنىغا ئابدۇللا ئىبنى ئۇممۇ مەكتۇمنى قالدۇردى. قوشۇن 10 مىڭ غازىدىن تەركىپ تاپقان ئىدى. قوشۇن ئەبۋا دېگەن يەرگە يېتىپ كەلگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەڭ ئەشەددى دۈشمەنلىرىدىن ئىككى كىشى ئۇچراپ قالدى. ئۇلارنىڭ بىرى بەدرى غازىتىغا قاتناشقان ئۇبەيدە ئىبنى ھارىسنىڭ قېرىندىشى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تاغىسىنىڭ ئوغلى ئەبۇسۇفيان ئىبنى ھارىس ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىب ئىدى؛ يەنە بىرسى ئايىلى ئۇممۇ سەلەمەنىڭ قېرىندىشى ئابدۇللا ئىبنى ئۇمەييە ئىبنى مۇغىرە ئىدى؛ مۇسۇلمان بولۇش ئۈچۈن كېلىۋاتاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى قوبۇل قىلىپ ۋە ناھايىتى خوشال بولۇپ: «سىلەر بۈگەن ئەيىپلەشكە ئۇچرىمايسىلەر. ئاللا سىلەرنى مەغپىرەت قىلسۇن. ئاللا ئەڭ مەرھەمەتلىك زاتتۇر»① دېدى (سۈرە يۇسۇف، 92 - ئايەت). پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كۇدەيد دېگەن جايغا كەلگەندە، مۇسۇلمانلارنىڭ روزا تۇتۇپ قىينىلىپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ، ئۇلارنى ئېغىز ئېچىشقا بۇيرۇدى، ئۆزىمۇ ئېغىز ئېچىۋەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يولدا بالا - چاقىلىرىنى ئېلىپ مەدىنىگە ھىجرەت قىلىپ چىققان تاغىسى ئاbbاس ئىبنى ئابدۇلمۇتتەلىب ئۇچرىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا بالا - چاقىسىنى مەدىنىگە يولغا سېلىۋېتىپ ئۆزىنىڭ

---

① يۇسۇف ئەلەيھىسسالامنىڭ قېرىنداشلىرى ئۆزرى ئېيتقاندا، يۇسۇف ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۇلارغا بەرگەن جاۋابى. — ت

مەككىگە بىللە بېرىشنى ئېيتتى. قوشۇن مەررۇززەھران دېگەن جايغا يېتىپ بارغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام 10 مىڭ يەرگە ئوت قالاشنى بۇيرۇدى. قۇرەيش مۇشرىكلىرى مۇھەممەد چېكى يوق زور قوشۇن بىلەن كېلىۋېتىپتۇ دەپ ئاڭلاپ، ئەھۋالنى ئۇقۇپ كېلىش ئۈچۈن ئەبۇ سۇفيان ئىبنى ھەرب، ھەكىم ئىبنى ھىزام، بۇدەيل ئىبنى ۋەرقالارنى ئەۋەتتى. ئۇلار مەررۇ زەھرانغا كېلىپ قاراپ، گويا ئەرەفاتنىڭ ① ئوتلىرىغا ئوخشايدىغان ئوتلارنى كۆردى. ئەبۇسۇفيان: بۇ ئوتلار ئەرافاتنىڭ ئوتلىرىغا ئوخشايدىغۇ؟ دېدى. بۇدەيل ئىبنى ۋەرقا: ئەمر ئايمىغىنىڭ ئوتلىرى، دىدى. ئەبۇسۇفيان: بەنى ئەمر ئايمىغىنىڭ ئوتلىرى مۇنداق كوپ بولمايتتى، دېدى. رەسۇلۇللانىڭ كۈزەتچىلىرى بۇلارنى كورۇپ قېلىپ تۇتۇپ رەسۇلۇللانىڭ ئالدىغا ئېلىپ باردى. ئەبۇسۇفيان مۇسۇلمان بولدى. ئەبۇسۇفيان كېتەي دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاbباسقا: ئەبۇسۇفيانىنى تاغنىڭ ئېغىزىدا تۇتۇپ تۇرغىن، ئۇ مۇسۇلمانلارنى كۆرسۇن، دېدى. ئابباس ئەبۇسۇفيانىنى تاغنىڭ ئاغزىدا تۇتۇپ، ئۇنىڭغا قەبىلىلەرنىڭ توپ - توپ بولۇپ ئوتۇۋاتقانلىغىنى كورسەتتى. ئەبۇسۇفيان ھەر بىر توپنىڭ قايسى قەبىلىدىن ئىكەنلىكىنى سورايتتى. ئەنسارلارنىڭ قەبىلىسى ئوتكەندە، بۇ قەبىلىنىڭ ئەلەمدارى سەئد ئىبنى ئۇبادە: ئى ئەبۇسۇفيان، بۈگۈن قانلىق ئۇرۇش بولىدىغان كۈن، كەئبىدە ئۇرۇش قىلىش دۇرۇش بولىدىغان كۈن، دىدى. ئەبۇسۇفيان: ئى ئاببىاس، كەئبىدە ئۇرۇش قىلىش چەكلەنگەن كۈن نېمىدېگەن ياخشى، دىدى. رەسۇلۇللا بار توپ كىچىگرەك توپ ئىدى، بۇ توپنىڭ ئەلەمدارى زوبەير ئىبنى ئەۋۋام ئىدى. ئەبۇسۇفيان رەسۇلۇللاغا سەئدنىڭ سۆزىنى يەتكۈزدى. رەسۇلۇللا: سەئد يالغان ئېيتىپتۇ، بۈگۈن ئاللانىڭ كەئبىسى ئۇلۇغلىنىدىغان، كەئبىگە يوپۇق يېپىلىدىغان كۈن، دېدى. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆز توپنىڭ ئەلىمىنى ھەجۇن ② غا قاداشنى، خا-

---

① ئەرەفات ـــ مەككىدىن 22 كىلومېتىر يىراقلىقتىكى كەڭ ۋادا. ھەج مەۋسۇمىدە يەردە تۇرۇش ھەج قىلىشنىڭ مۇھىم پەرزلىرىدىن سانىلىدۇ. ـــ ت

② ھەجۇن ـــ مەككىنىڭ توۋىنىدىكى بىر تاغ.

لىد ئىبنى ۋەلىدنىڭ مەككىنىڭ تۆۋەن تەرىپى كۇدادىن كىرىشنى بۇيرۇدى . ئۆزى مەككىنىڭ يۇقىرىقىسى كەدادىن كىردى . جارچى چىقىرىپ ، ھەركىشى ئۆزىنىڭ ھويلىسىغا كىرىۋالسا ئامان قالىدۇ ، مەسچىتكە كىرىۋالغان ئادەم ئامان قالىدۇ ، ئەبۇسۇفيانىنىڭ ھويلىسىغا كىرىۋالغان ئادەم ئامان قالىدۇ ، دەپ جاكارلاتتى . بۇنداق ئامانلىق بېرىش رەسۇلۇللانىڭ ئەڭ زور خىسلىتى ئىدى . مۇسۇلمانلارغا زور زىيان - زەخمەت يەتكۈزگەن ، گۇناھى چوڭ بىر گۇرۇھ كىشىلەر بۇنىڭ سىرتىدا ئىدى . ئۇلارنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشى جاكارلاندى . ئابدۇللا ئىبنى سەئد ئىبنى ئەبى سەرھى شۇلارنىڭ جۈملىسىدىن بولۇپ ، بۇرۇن مۇسۇلمان ئىدى ۋە رەسۇلۇللاغا ۋەھيى يازىدىغان كاتىپ بولغان ئىدى ، كېيىن مۇرتەد بولۇپ ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بوھتانلارنى چاپلاپ : مۇھەممەد ئەلىمون ھەكىم دەپ ياز دىسە ، غەفۇرۇن رەھىم دەپ يازسام ، بۇمۇ بولىدۇ ، دەيتتى ، دېگەن ئىدى . ئىكرىمە ئىبنى ئەبۇ جەھىل ، سەفۋان ئىبنى ئۇمەييە ، ھوبار ئىبنى ئەسۋەد ، ھارىس ئىبنى ھىشام ، زۇھەير ئىبنى ئۇمەييە ، كەئىب ئىبنى زۇھەير ، ھەمزەنىڭ قاتىلى ۋەھشىي ، ئەبۇسۇفيانىنىڭ خوتۇنى ھىند ۋە بۇندىن باشقا ئازغىنە كىشىلەرمۇ شۇلارنىڭ جۈملىسىدىن ئىدى . رەسۇلۇللا تىغ كۆتۈرۈپ قارشى تۇرمىغان ھەر قانداق كىشىنى ئۆلتۈرۈشنى مەنئى قىلدى .

قۇرەيش مۇشرىكلىرى خالىد ئىبنى ۋەلىد قوماندانلىقىدىكى قوشۇندىن چۆچۈپ ، بۇ قوشۇننى چېكىندۈرۈش ئۈچۈن ئۇلار بىلەن ئۇرۇشتى . نەتىجىدە مۇشرىكلاردىن 24 كىشى ئۆلدى ، مۇسۇلمانلاردىن ئىككى كىشى شېھىت بولدى . خالىد ئىبنى ۋەلىد مەككىنىڭ تۆۋەن تەرىپىدىن ھۇجۇم قىلىپ كىردى .

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قوماندانلىقىدىكى قوشۇن ھېچقانداق قارشىلىققا ئۇچرىمىدى . رەسۇلۇللا ئاللاغا تەۋازۇ قىلىپ ، ئاللانىڭ بۇ نېمىتىگە شۇكرى قىلىپ ، توگىسى ئۈستىدە بېشىنى بەكمۇ تۆۋەن سېلىپ ماگاتتى ، ھەتتا ئۇنىڭ پېشانىسى تۆگىنىڭ چومىغا تېگىپ قالاي دېگەن ئىدى ، ئۇسامە ئىبنى زەيد ئۇنىڭ ئاقىسىغا مىنگەشكەن ئىدى . مان بۇ

رامىزاننىڭ يىگىرمىسى بولۇپ جۈمە كۈنى سەھەر ۋاقتى ئىدى. رەسۇلۇللا ھەجۈن دېگەن جايغا يېتىپ بېرىپ، شۇ يەرگە ئەلەم قاداتتى، بارگاھ تىكتۈردى. ئۇممۇ سالەمە ۋە مەيمۇنەلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە ئىدى. مۇسۇلمانلار بۇ يەردە ئازراق دەم ئالغاندىن كېيىن، رەسۇلۇللا ئەبۇ بەكرى بىلەن سوزلەشكەچ ۋە فەتھىنى ئوقۇغاچ مېڭىپ بەيتۇللاغا يېتىپ باردى ۋە تۆگە ئۈستىدە تۇرۇپ بەيتۇللانى يەتتە قېتىم تاۋاپ قىلدى. تايىغى بىلەن ھەجەر ئەسۋەدنى ئىستىلام قىلدى. بۇ چاغدا بەيتۇللانىڭ چۆرىسىدە 360 بۇت بار ئىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قولىدىكى تاياق بىلەن بۇتلارنى نوقۇپ: ئىسلام دىنى مەيدانغا كەلدى، بۇتپەرەسلىك بەربات بولدى، بۇتپەرەسلىك قايتا باش كوتەرمەيدۇ، دەيتتى. ئاندىن بۇيرۇق قىلىپ بۇتلارنى ئېلىپ تاشلاتقۇزدى. بۇتلارنىڭ قاتارىدا ئىسمائىل ۋە ئىبراھىم پەيغەمبەرلەرنىڭ قوللىرىدا تەقسىم ئوقلىرى ① تۇتۇپ تۇرغان بوتلىرى بار ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئاللا مۇشرىكلارنى ھالاك قىلسۇن! ئۇلار ئىسمائىل بىلەن ئىبراھىمنىڭ تەقسىم ئوقلىرىنى ئەسلا ئىشلەتمىگەنلىكىنى بىلىدۇ، دېدى. مانا بۇ كەئبىنىڭ مەزكۇر بۇتلاردىن تۇجى قېتىم تازىلانغان كۈنى ئىدى. سەھرالىق ۋە شەھەرلىك پۈتۈن ئەرەبلەر تەرىپىدىن ئۇلۇغلىنىدىغان مۇقەددەس كەئبە بۇ بۇتلاردىن تازىلىنىپ، ئازغىنىسىنى ھىساپقا ئالمىغاندا، پۈتۈن ئەرەب زېمىنىدا بۇتپەرەسلىك تۈگىتىلدى. ئەرەب زېمىنىدا بۇتپەرەسلىكنىڭ پۈتۈنلەي تۈگىتىلىپ، ئىزلىرىنىڭ يوقىتىلغانلىقى ئۈستىدە كېيىن توختىلىمىز.

رەسۇلۇللانىڭ ئوچ ئېلىشقا قادىر تۇرۇقلۇق كەچۈرۈم قىلىشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كەئبىنىڭ ئىچىگە كىرىپ تەكبىر ئېيتتى. ئاندىن مەقامى ئىبراھىم (ئىبراھىم پەيغەمبەر كەئبىنى بىنا قىلغاندا دەسسەپ تۇرغان تاش) غا بېرىپ ناماز ئوقۇغاندىن كېيىن، ئاب زەمزەمدىن

① تەقسىم ئوقلىرى — مەخسۇس پال سېلىشقا ئىشلىتىدىغان ئوقلار. — ت

ئىچتى ۋە مەسچىتتە ئولتۇردى . كىشىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەتراپىغا يىغىلىپ ، ئۇنىڭ ئۆزىگە ئەزىيەتلەرنى يەتكۈزگەن ، ئۆزىنى يۇ- زىنى يۇرتىدىن ھەيدەپ چىقارغان ۋە ئۆزى بىلەن ئۇرۇشقان قۇرەيش مۇشرىكلىرىنى قانداق قىلىدىغانلىقىغا كۆز تىكىپ تۇرۇشقان ئىدى . بۇ چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ شۇنداق گۈزەل ئەخلاقى كۆرۈلدىكى ، بۇنىڭدىن مۇسۇلمان كىشىنىڭ بىروغا بولغان مۇھەببىتى ياكى نەپرىتى ئۆز مەقسىتى ئۈچۈن ئەمەس ، ئاللا ئۈچۈن بولۇشى لازىملىقىنى ئۆگىنىش كېرەك . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : ئى قۇرەيش جامائەسى ، مېنى سىلەرنى قانداق قىلىدۇ دەپ ئويلاۋاتىسىلەر ؟ دېدى . ئۇلار : سەن بولساڭ مەرد قېرىندىشىمىزنىڭ ئوغلى ، مەرد قېرىندىشىمىز بىزگە ياخشىلىق قىلىدۇ ، دەپ ئويلايمىز ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا : بېرىڭلار ، ھەممىڭلار ئازاد ، دەۋەتتى .

ئىمام بۇ سەيرىگە خۇدا رەھمەت قىلسۇنكى ، ئۇنىڭ پەيغەمبەر ئە- لەيھىسسالام ھەققىدە يازغان « ھەمزىيە » قەسىدىسىدە مۇنداق مىسرالار بار :

مۇھەببەت ، نەپرىتى تەگرى يولىدا بولسا ئىنساننىڭ ،
ئۇنىڭ ئالدىدا ئوخشاشتۇر ھۆكۈم قىلغاندا يات ـ تۇققان .
ئۈچۈپ كەتمەس ئىدى ماختالسا پەيغەمبەر بولۇپ مەغرۇر ،
بولۇپ كەتمەيتى ھەم خاپا ئەگەر تىللىسا بىر نادان .
ئەگەر شەخسى ئۈچۈن ئۆچ ئالسا ، ئاڭا زۇلمى قىلغانلار
جازاغا تارتىلاتتى ، توكۇلەتتى بىگۇمان كوپ قان .
جىمى ئىشلاردا ئاللانىڭ رىزاسىنى تۇتۇپ كوزدە ،
ۋاپا قىلسۇن ، جاپا قىلسۇن ، ئادالەتنى شۇئار قىلغان .
يارالغاچ ئەسلىدە ئالىجاناپ يۇكسەك پەزىلەتلىك ،
ئىدى ھەربىر ئىشى ياخشى ، چىرايلىق قىلچە يوق نۇقسان .

ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نۇتۇق سوزلەپ ، ئىسلام دىنىنىڭ بىرمۇنچە مەسىلىرىنى بايان قىلدى ، جۇملىدىن مۇنداق دېدى :« كا-

پىرنىڭ بەدىلىگە مۇسۇلمان ئۆلتۈرۈلمەيدۇ . دىنى ئوخشاشمىغان كىشىلەر
بىر - بىرىگە مىراسخور بولمايدۇ . ھەر قانداق كىشى ئاتىسىنىڭ ياكى ئانـ
ـىسىنىڭ ھەمشىرىسىنى ئېلىشقا بولمايدۇ . دەۋاگەر پاكىت كۆرسىتىدۇ ،
جاۋاپكارغا قەسەم كېلىدۇ . ئايال كىشى مەھرەمسىز ئۈچ كۈنلۈك سەپەرگە
چىقىشقا بولمايدۇ . بامداتتىن كېيىن كۈن چىققۇچە ، ئەسىر نامىزىدىن
كېيىن كۈن پاتقىچە ناماز ئوقۇشقا بولمايدۇ قۇربان ھېيت ، روزا ھېيت
كۈنلىرى روزا تۇتۇشقا بولمايدۇ . » ئاندىن مۇنداق دېدى : « ئى قۇرەيش
جامائەسى ، ئاللا سىلەردىن جاھىلىيەت ۋاقتىدىكى غۇرۇرنى كەتكۈزدى .
ئاتىلار بىلەن پەخىرلىنىشنى تۈگەتتى . سىلەر ھەممىڭلار ئادەم بالىلىرى ؛
ئادەم تۇپراقتىن يارىتىلدى . » ئاندىن بۇ ئايەتنى ئوقۇدى : « ئى ئىنسانلار
سىلەرنى بىز بىر ئەر ، بىر ئايالدىن ياراتتۇق . ئۆزئارا تونۇشۇشۇڭلار
ئۈچۈن ، سىلەرنى نۇرغۇن مىللەت ۋە ئۇرۇق قىلدۇق . ئەڭ تەقۋادار بولـ
ـغانلىرىڭلار ئاللانىڭ دەرگاھىدا ئەڭ ھۆرمەتلىك ھېسابلىنىسىلەر . ئاللا
بولسا ھەممىنى بىلگۈچى ، ھەممىدىن خەۋەردار زاتتۇر . » (سۈرە ھۇـ
ـجۇرات ، 13 - ئايەت) ئاندىن كىشىلەر مۇسۇلمان بولۇپ پەيغەمبەر
ئەلەيھىسسالامغا بەيئەت قىلىشقا باشلىدى . مۇئاۋىيە ئىبنى ئەبۇ سۇفيان ۋە
ئەبۇ بەكرى سىددىقنىڭ ئاتىسى ئەبۇ قوھافىمۇ شۇ كۈنى مۇسۇلمان
بولدى . ئۇنىڭ مۇسۇلمان بولغانلىقىدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ناھايىتى
خۇشال بولدى .

پەيغەمبەر ئالەيھىسسالام بەيئەت ئۈچۈن كەلگەن بىر ئادەمنىڭ
قورقۇپ تىترەپ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ : قورقما ، مەن پادىشاھ ئەمەس .
قاقلانغان گۆش يەيدىغان بىر قۇرەيش خوتۇنىنىڭ بالىسىمەن ، دېدى .
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆلۈمگە بۇيرۇغان كىشىلەرگە كەڭ زېمىن تارلىق
قىلدى ، ئۇلارنىڭ بەزىلىرى ھەقلىق رەۋىشتە ئۆلتۈرۈلدى . بەزىلىرى
خۇدانىڭ ئىلتىپاتىغا ئېرىشىپ مۇسۇلمان بولدى . ئابدۇللا ئىبنى سەئد
ئىبنى ئەبى سەرھى بولسا ئېمىلدەش قېرىندىشى ئوسمان ئىبنى ئەففانغا
ئىلتىجا قىلىپ ، پەيغەمبەردىن ئامانلىق ئېلىپ بېرىشنى سورىدى . مەكـ
ـكىدە تېچلىق ئورنىتىلغانغا قەدەر ، ئوسمان ئۇنى يېنىدا يوشۇرۇن

ساقلىدى . ئاندىن ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھوزۇرىغا باشلاپ بې- رىپ : ئى رەسۇلۇللا ، ئۇنىڭغا ئامانلىق بەردىم ، سەن ئۇنىڭ بەيئىتىنى قوبۇل قىلغىن ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا بىرقانچە قېتىم تەتۈر قارىۋالغان بولسىمۇ ، ئاخىر ئۇنىڭ بەيئىتىنى قوبۇل قىلدى . ئوسمان بىلەن ئابدۇللا چىقىپ كەتكەندىن كېيىن ، پەيغەمبەر ئەلەيھىس- سالام ساھابىلىرىگە : بايا بىرىڭلارنى ئابدۇللانىڭ كاللىسىنى ئالسۇن دەپ ، ئۇنىڭغا تەتۈر قارىۋالغان ئىدىم ، دېدى . ساھابىلەر : بىزگە ئىشارەت قىلىپ قويساڭ بولماسمىدى ؟ دېيىشتى ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : پەيغەمبەر دې- گەن كۆز خىيانىتى قىلسا بولمايدۇ ، دېدى .

ئىكرىمە ئىبنى ئەبۇ جەھىل بولسا مەككە فەتھى قىلىنغاندا قېچىپ كەتكەن ئىدى . ئۇنىڭ خوتۇنى ئۇممۇ ھەكىم تاغىسى ھارىس ئىبنى ھە- شامنىڭ قىزى بولۇپ ، بۇ خوتۇن مەككىنىڭ فەتھى قىلىنىشىدىن ئىلگىرى مۇسۇلمان بولغان ئىدى . ئۇممۇ ھەكىم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئېرى ئۈچۈن ئامانلىق ئېلىپ ، ئۇنى قايتۇرۇپ كېلىشكە بارسا ، ئېرى كېمىگە چىقاي دەپ تۇرغان ئىكەن ، خوتۇنى ئۇنىڭغا : مەن ئەڭ ياخشى ئادەم پەيغەمبەردىن ساڭا ئامانلىق ئېلىپ كەلدىم . ئۆزەڭنى ھالاك قىلماي ، مەن بىلەن قايتقىن ، دېدى . شۇنىڭ بىلەن ئىكرىمە قايتىپ كەلدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى كۆرۈپ خۇشاللىقتىن ئورنىدىن سەكرەپ تۇرۇپ : بىزگە ھىجرەت قىلىپ مۇسۇلمان بولۇپ كەلگەن ئادەمنى قارشى ئالىمىز ، دېدى . ئىكرىمە مۇسۇلمان بولدى . بۇرۇنقى دۈشمەنلىكى ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئۆزىگە ئىستىغفار ئېيتىشنى سورىدى . پەيغەم- بەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ئۈچۈن ئىستىغفار ئېيتتى . ئىكرىمە شۇنىڭدىن كېيىن ئىسلام ئۈچۈن جان كۆيدۈرىدىغان ياخشى مۇسۇلمانلاردىن بولۇپ قالدى .

ھوبار ئىبنى ئەسۋەد بولسا قېچىپ يىرىپ يوشۇرۇنۇۋالغان ئىدى ، ئۇ رەسۇلۇللانىڭ جىئىررانە ① دىكى ۋاقتىدا مۇسۇلمان بولۇپ كېلىپ : ئى

① جىئىررانە ـ مەككە بىلەن تائىفنىڭ ئارىسىدىكى جاي .

رەسۇلۇللا ، مەن ئىرانغا قېچىپ كەتمەكچى بولغان ئىدىم لېكىن سېنىڭ سىلە - رەھمىڭنى ، ئۆزەڭنى رەنجىتكەنلەرنى كەچۈرۈم قىلىدىغانلىقىڭنى ئەسلەپ قايتىپ كەلدىم . بىز بۇتپەرەس ئىدۇق ، ئاللا بىزنى سەن ئارقىلىق ھىدايەت قىلدى ، ھالاكەتتىن قۇتقازدى . كەڭچىلىك قىلساڭ ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا : سېنى كەچۈردۈم ، دېدى .

ھارىس ئىبنى ھىشام بىلەن زۇھەير ئىبنى ئەبۇ ئۇمەييە مەخزۇملەرنى ئەبۇ تالىبنىڭ قىزى ئۇممۇ ھانى ھىمايىسىگە ئالغان ئىدى ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن ئۇچراشقاندا ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا : سېنى ھىدايەت قىلغان خۇداغا شۈكرى ، سەندەك ئادەم ئىسلامنىڭ ھەقىقىتىنى چۈشەنمەي قالمايتتى ، دېدى . شۇنىڭدىن كېيىن ، ھارىس ئىبنى ھىشام ئالدىنقى قاتاردىكى ساھابىلەردىن بولۇپ قالدى .

سەفۋان ئىبنى ئۇمەييە يوشۇرۇنۇۋالغان ۋە ئۆزىنى دېڭىزغا تاشلىماقچى بولغان ئىدى . ئۇنىڭ تاغىسىنىڭ ئوغلى ئۇمەير ئىبنى ۋەھب جۇمەھى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ : ئى ئاللانىڭ پەيغەمبىرى ، سەفۋان ئۆز قەۋمىنىڭ باشلىقى . ئۇ قېچىپ ئۆزىنى دېڭىزغا تاشلىماقچى بولۇۋاتىدۇ ، سەن ھەممە ئادەمگە ئامانلىق بەرگەن ئىدىڭ ، ئۇنىڭغىمۇ ئامانلىق بەرسەڭ ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : تاغاڭنىڭ ئوغلىغا بېرىپ ئېيتقىن ، ئۇنىڭغا ئامانلىق بەردىم ، دېدى . ئۇمەير : بۇنىڭ ئۈچۈن بىر بەلگە بەرسەڭ ، دېۋىدى ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەللىسىنى بەردى . ئۇمەير سەللىنى ئېلىپ سەفۋانغا بېرىپ : ئاتا - ئانام پىدايىڭ بولسۇنكى ، مەن ئەڭ ئەۋزەل ، ئەڭ غەمخور ، ئەڭ مۇلايىم ، ئەڭ ياخشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىدىن كەلدىم . ئۇ سېنىڭ تاغاڭنىڭ ئوغلى بولىدۇ ، ئۇنىڭ ئىززىتى سېنىڭ ئىززىتىڭ ؛ ئۇنىڭ شەرىپى سېنىڭ شەرىپىڭ ؛ ئۇنىڭ ھاكىمىيىتى سېنىڭ ھاكىمىيىتىڭدۇر ، دېدى . سەفۋان ئۇنىڭدىن قورقىمەن ، دېۋىدى ، ئۇمەير : پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەك مۇلايىم ۋە بەك كەڭ قوساق ئادەم ، دەپ ئامانلىقنىڭ بەلگىسى بولغان سەللىنى كۆرسەتتى . سەفۋان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ : ئۇمەير ماڭا سېنى ئامانلىق بەردى دەيدىغۇ ؟ دەپ سورىدى . پەيغەمبەر

www.uyghurkitap.com

ئەلەيھىسسالام: راست، شۇنداق، دەپ جاۋاب بەردى. سەفۋان: ئۇنداق بولسا، ماڭا ئىككى ئايلىق سۇرۇك بېرەي، دېدى. سەفۋان تۆت ئايدىن كېيىن ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلىپ سادىق مۇسۇلمان بولدى.

ئۆتبىنىڭ قىزى ھىندمۇ يوشۇرۇنۇۋالغان ئىدى، ئۇمۇ كېيىن كېلىپ مۇسۇلمان بولدى؛ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى قارشى ئالدى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئى رەسۇلۇللا، بۇرۇن مەن يەر يۈزىدىكى خەلقلەر ئىچىدە سېنىڭ خەلقىڭنىڭ مەغلۇپ بولۇشىنى تولىمۇ ئارزۇ قىلاتتىم، ئەمدى سېنىڭ خەلقىڭنىڭ غەلىبە قىلىشىنى ناھايىتى خالايدىغان بولدۇم، دېدى.

كەئىب ئىبنى زۇھەيرنىڭ كېلىشى

كەئىب ئىبنى زۇھەير ناھايىتى قەسىلدى ۋە ھېچ ھىمايىچى تاپالمىدى شۇنىڭ بىلەن ئۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككىدىن قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، مەدىنىگە كېلىپ مۇسۇلمان بولدى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھوزۇرىدا «قەسىدە بۇردە» دەپ ئاتالغان مەشھۇر قەسىدىنى ئوقۇدى. تۆۋەندىكى مىسرالار شۇ قەسىدىنىڭ بىر قىسمى:

دەيدۇ ئۇممەت باغلاپ كەلگەن دۇستلىرىم:
قىلالمايمىز ساڭا ياردەم ـ شاپائەت.
دېدىم: كۆرەي ئۆز يولۇمغا قېيۇڭلار،
پېشانەمگە پۈتۈلگەننى نىھايەت.
ئاخىر بىر كۈن ئۆلەر ئادەم بالىسى،
ئۇزۇن يىللار ياشىسىمۇ سالامەت.
رەسۇلۇللا ماڭا ئۆلۈم بۇيرۇپتۇ،
ئۈمىدىم بار، كەچۈرەر قىپ ـ ئىنايەت.
بەردى ئاللا ساڭا روشەن قۇرئاننى،

ھەق دىنغا قىلىپ سېنى ھىدايەت

كەئىب ئىبنى زۇھەير قەسىدىنى ئوقۇپ :

رەسۇلۇللا دۈشمەن ئۈچۈن ئاللانىڭ ئۆتكۈر .
نۇرلۇق قىلىچىدۇر ئالامەت ،

دېگەن يەرگە كەلگەندە ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا ئۈستىدىكى تونىنى كېيدۈرۈپ قويدى .

ھەمزىنىڭ ئۆلتۈرگەن ۋەھشىمۇ ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلىپ ، ياخشى مۇسۇلمانلاردىن بولۇپ قالدى ؛ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى قوبۇل قىلدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يەنە ئەبۇ لەھەبنىڭ ئىككى ئوغلى ئۆتبە بىلەن مۇئەتەب كېلىپ مۇسۇلمان بولدى ؛ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ مۇسۇلمان بولغانلىقىدىن خۇشال بولدى . سۇھەيل ئىبنى ئەمرمۇ يوشۇرۇنۇۋالغان ئىدى ، ئۇنىڭغا ئوغلى ئابدۇللا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن ئامانلىق ئېلىپ بەردى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : سۇھەيل ئەقىللىق ۋە ئېسىل ئادەم . بۇنداق ئادەم ئىسلام دىنىنىڭ ھەقىقىتىنى بىلمەي قالمايدۇ ، دېدى . سۇھەيل بۇنى ئاڭلاپ : ئاللاغا قەسەمكى ، پەيغەمبەرچوڭ ـ كىچىك ياخشىلىقلارنىڭ ھەممىسىنى قىلدى ، دېدى ۋە ئۇمۇ مۇسۇلمان بولدى .

ئاياللارنىڭ بەيئەت قىلىشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەرلەر بەيئەت قىلىپ بولغاندىن كېيىن ، ئاياللار بەيئەت قىلىشقا باشلىدى . ئاياللار ئاللاغا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىككە ،ئوغرىلىق قىلماسلىققا ، زىنا قىلماسلىققا ، بالىلىرىنى ئۆلتۈرمەسلىككە ،باشقىلاردىن بولغان بالىنى ئەرلىرىگە تاڭماسلىققا ، ياخشى ئىشلاردا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاسىيلىق قىلماسلىققا بەيئەت

قىلىشتى. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلالنى كەئبىنىڭ ئۈستىدە ئەزان ئېيتىشقا بۇيرۇدى. بۇ بەيتۇللانىڭ ئۈستىدە ئىسلام دىنىنىڭ ئاشكارا جاكارلىنىشقا باشلىنىشى ئىدى. مۇسۇلمانلارنىڭ بۇ كۈننى ئاللانىڭ بەرگەن چوڭ نېمىتىگە ۋە ئۇلۇغ غەلىبىسىگە شۈكرى قىلىش يۈزىسىدىن ھېيت قىلىۋالسا ئەجەپلىنەرلىك ئەمەس. مەككە فەتھى قىلىنغاندىن كېيىن، ئۇلار مەككىدە توققۇز كۈن تۇردى. بۇ جەرياندا نامازنى قەسر①قىلىپ ئوقۇدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككىگە ئەتتاب ئوسەيدنى ۋالى قىلىپ تەيىنلەپ، ئۇنىڭغا كۈنىگە بىر دەرھەم مائاش بەلگىلىدى. ئەتتاب بىر دەرھەمنى كۆپ كۆرۈپ: كۈنىگە بىر دەرھەمگە تويمىغان قورساقنى ئاللا تويغۇزمىسۇن، دېدى.

ئۇززا بۇتىنىڭ چېقۋېتىلىشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەككىگە داخىل بولۇپ، 5 ـ كۈنى خالىد ئىبنى ۋەلىد باشچىلىقىدا 30 نەپەر ئاتلىق ئەسكەرنى ئۇززا دېگەن بۇتنى چېقىشقا ئەۋەتتى. ئۇززا قۇرەيشنىڭ ئەڭ چوڭ بۇتى بولۇپ، بەتىن نەخلە دېگەن يەردە ئىدى. خالىد يېتەكچىلىكىدىكى قوشۇن بېرىپ ئۇنى چېقۋەتتى.

سۇۋا بۇتىنىڭ چېقۋېتىلىشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەمر ئىبنى ئاسنى سۇۋا بۇتنى چېقىشقا ئەۋەتتى. بۇ ھۇزەيل قەبىلىسىنىڭ ئەڭ چوڭ بۇتى بولۇپ، مەككىدىن ئۈچ مىل يىراقلىقتا جايلاشقانىدى. ئەمر ئىبنى ئاس بېرىپ ئۇنى چېقۋەتتى.

---

① قەسىر ــ ئۈچ كۈنلۈك يولغا سەپەرگە چىققان ئادەمنىڭ تۆت رەكئەت نامازنى ئىككى رەكئەت قىلىپ قىسقارتىپ ئوقۇشى. ھازىرقى زامان ئۆلىمالىرى ھەرقانداق قاتناش قورالى بىلەن 80 كىلومېتر يولغا سەپەرگە چىققان كىشىنى مۇساپىر ھېسابلىماقتا. ــ ت

مانات بۇتىنىڭ چېقىۋېتىلىشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەئىد ئىبنى زەيد ئەشھەلى باشچىلىقىدا 20 نەپەر ئاتلىق ئەسكەرنى مانات دېگەن بۇتنى چېقىشقا ئەۋەتتى. مانات بولسا كەلب، خوزائە قەبىلىلىرىنىڭ بۇتى بولۇپ، مۇشەللەلدە ئىدى. مۇشەللەل دېڭىز ياقىسىغا جايلاشقان بىر تاغ بولۇپ، بۇنىڭدىن قۇدەيدگە چۈشكىلى بولاتتى. ئۇلار بېرىپ ماناتنى چېقىۋەتتى.

ھۇنەين غازىتى

مەككىنىڭ فەتھى قىلىنىشى ۋە بۇتپەرەسلىكنىڭ تۈگىتىلىشىدەك چوڭ غەلىبىدىن كېيىن، پۈتۈن ئەرەب خەلقى توپ ـ توپ بولۇپ ئىسلام دىنىغا كىردى. ھاۋازىن قەبىلىسى بىلەن سەقىف قەبىلىسىنىڭ جاھىلىيەت دەۋرىدىكى تەكەببۇرلۇق غەيرىتى قوزغىلىپ، چوڭلىرى يىغىلىپ مەسلىھەتلەشتى. ئۇلار مۇھەممەد ئۆز قەۋمى بىلەن بولغان ئۇرۇشتىن فارىغ بولدى، ئەمدى بىزگە ھۇجۇم قىلىدۇ. ئۇ ھۇجۇم قىلىشتىن بۇرۇن بىز ھۇجۇم قىلايلى، دېگەن قارارغا كېلىشتى ۋە مالىك ئىبنى ئەۋف نەسرىنى ئۆزلىرىگە يېتەكچى قىلىپ تەيىنلىدى. ئۇنىڭ باشچىلىقىدا قەبىلىلەردىن نۇرغۇن ئادەم توپلاندى. بۇلارنىڭ ئىچىدە رەسۇلۇللانىڭ ئىنىكئانىسىنىڭ قەۋمى بەنى سەئىد ئايمىقىمۇ بار ئىدى. ئەقىل ـ پاراسىتى ۋە ئۇرۇشتىكى قەھرىمانلىقى بىلەن مەشھۇر بولغان دورەيد ئىبنى سىممەمۇ ئۇلار بىلەن بىللە چىققانىدى. بىراق، ئۇ ياشىنىپ قالغاچقا، پىكىر قاتناشتۇرۇشتىن باشقا ئىش قىلالمايتتى. مالىك ئىبنى ئەۋف نەسرى كىشىلەرنى خوتۇن، بالا ـ چاقىلىرىنى ۋە چارۋا ـ ماللىرىنى بىللە ئېلىپ چىقىشقا بۇيرۇدى. دورەيد بۇنىڭ سەۋەبىنى سورىۋىدى، مالىك: كىشىلەر ئۆز يانلىرىدا بالا ـ چاقا، مال ـ ۋارانلىرى بولسا، ئۇلارنى قوغداش ئۈچۈن جان تىكىپ ئۇ- رۇش قىلىدۇ، دېدى. دورەيد: مەغلۇپ بولغانلارنى قېچىشتىن ھېچ نەرسە

www.uyghurkitap.com

تۇسالمايدۇ. ئەگەر غەلىبە ساڭا يۈزلەنسە، پەقەت قوراللىق ئەرلەرلا ئەسقاتىدۇ؛ مەغلۇپ بولساڭ، بالا ـ چاقىلىرىڭنىڭ سېنى ئاھانەتكە قويىدۇ، دېدى. مالىك ئۇنىڭ مەسلىھەتىنى قوبۇل قىلماي، ئەسكەرلەرنىڭ ئارقىسىغا ئاياللارنى سەپ قىلىپ تىزدى. ئۇلارنىڭ ئارقىسىغا تۆگىلەرنى ئاندىن كالىلارنى، قويلارنى تىزدى. مالىك ئەسكەرلەرنىڭ قاچماسلىقىنى كۆزلەپ شۇنداق قىلغانىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھاۋازىن ۋە سەقىف قەبىلىلىرىنىڭ ئۇرۇشقا تەييارلىنىۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ، ئۇلارغا قارشى ئاتلىنىش قارارىغا كېلىپ، 12 مىڭ غازى بىلەن ئاتلاندى. ئۇلارنىڭ 2000 مەككىلىكلەر، قالغانلىرى مەدىنىدىن كەلگەن ساھابىلەر ئىدى. مەككىلىكلەر ئولجا ـ غەنىيمەت تاماسىدا غەيرەتكە كېلىپ، ئۇلاقلىق ۋە پىيادە بولۇپ چىققانىدى. ھەتتا ئاياللارمۇ چىققانىدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە مۇشرىكلاردىن سەفۋان ئىبنى ئۇمەييە، سوھەيل ئىبنى ئەمىر قاتارلىق 80 كىشى بار ئىدى. ئەسكەرلەر دۈشمەن لاگېرىغا يېقىنلاشقاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام غازىلارنى سەپكە تىزدى. مۇھاجىرلارنىڭ ئەلەمىنى ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىبقا، خەزرەج قەبىلىسىنىڭ ئەلەمىنى ھوباب ئىبنى مۇنزىرگە، ئەۋس قەبىلىسىنىڭ ئەلەمىنى ئۇسەيد ئىبنى ھوزەيرگە تۇتقۇزدى، شۇنىڭدەك باشقا ئەرەب قەبىلىرىگىمۇ ئايرىم ئەلەملەرنى تۇتقۇزدى. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇچىسىغا ئىككى قات ساۋۇت، بېشىغا دۇبۇلغا كىيىپ، خېچىرىغا مىنىپ ئاتلاندى. مۇسۇلمانلار ئۆزلىرىنىڭ كۆپلىكىدىن مەغرۇرلانغان بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ كوپ بولۇشى ھېچ نەرسىگە ئەسقاتمىدى. مۇسۇلمانلار قوشۇنىنىڭ ئالدىنقى قىسمى دۈشمەنگە يېقىنلىشىش بىلەن تەڭ، ۋادىنىڭ جىلغا يوللىرى ۋە تار جايلىرىغا يوشۇرۇنغان دۈشمەننىڭ بۆكتۈرمە ئەسكەرلىرى مۇسۇلمانلارغا يامغۇردەك ئوق ياغدۇردى. بۇنىڭ بىلەن ئالدىنقى قىسىمدىكىلەر ئاتلىرىنىڭ تىزگىنلىرىنى بۇراپ ئارقىغا قاراپ قېچىشقا باشلىدى. ئارقىدىكى ئەسكەرلەر ئالدىدىكىلەرنىڭ قاچقىنىنى كۆرۈپ ھاڭ ـ تاڭ بولۇپ، ئۇلارغا ئەگىشىپ، قاچقىلى تۇردى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خېچىرىدىن چۈشمەي جەڭ مەيدانىدا تەۋرەنمەي تۇردى. مۇھاجىر ۋە ئەنسارلاردىن بىر تۈركۈم كىشىلەرمۇ

جەڭ مەيدانىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىللە دادىل تۇردى. ئۇلار: ئەبۇ بەكرى، ئۆمەر، ۋەلى، ئاbbas ۋە ئۇنىڭ ئوغلى فەزلى. ئەبۇسفيان ئىبنى ھارىس ۋە ئۇنىڭ قېرىندىشى رەبى ئىبنى ھارىس، مۇتئەب ئىبنى ئەبۇ لەھەبلەر ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خېچىرىنىڭ تىزگىنىنى ئاbbas، ئىگىرىنى ئەبۇسۇفيان تۇتۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى مۇھاپىزەت قىلاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەرنى قاچماسلىققا چاقىرسىمۇ، ھېچكىمنىڭ قۇلىقىغا گەپ كىرمەيتتى، قاچقانلارغا كەڭ زېمىن تارلىق قىلاتتى. تېخىچە بۇتپەرەسلىكتىن قول ئۈزمىگەن، يېڭىدىن مۇسۇلمان بولغان مەككىلىكلەرنىڭ بەزىلىرى بۇ مەغلۇبىيەتتىن خۇشال بولاتتى، بەزىلىرى بولسا خاپا بولاتتى. ئەبۇسۇفيان ئىبنى ھەرب: ئۇلار دېڭىزغا بارمىغىچە توختىمايدۇ، دەيتتى. سەفۋان ئىبنى ئۇمەييەنىڭ قېرىندىشى: ئەمدى مۇھەممەدنىڭ سېھرى بەربات بولدى، دېۋىدى، سەفۋان مۇشرىك تۇرۇقلۇق ئۇنىڭغا: ئاغزىڭنى يۇم! زۇۋانىڭ تۇتۇلغاي! ئەزىبىرايى خۇدا، ماڭا ھاۋازىن قەبىلىسىدىن بىر ئادەمنىڭ باشلىق بولغىنىدىن كۆرە قۇرەيش قەبىلىسىدىن بىر ئادەمنىڭ باشلىق بولغىنى تۈزۈك، دېدى. يەنە قۇرەيشلەردىن بىر ئادەم ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ: خۇش خەۋەر! مۇھەممەد ۋە ئۇنىڭ ساھابىلىرى مەغلۇپ بولدى! ئۇلار مەغلۇبىيەتتىن ھەرگىز قۇتۇلالمايدۇ، دېدى. سەفۋان ئۇنىڭغا غەزەپلىنىپ: تېخى سەن بەدەۋىلەرنىڭ غەلىبىسىدىن خۇش خەۋەر يەتكۈزۈۋاتامسەن؟! دېدى. ئىكرىمە ئىبنى ئەبۇ جەھىل ئۇ ئادەمگە: مۇسۇلمانلارنى مەغلۇبىيەتتىن ھەرگىزمۇ قۇتۇلالمايدۇ، دەمسەن؟ ئىش سېنىڭ ئىلكىڭدە ئەمەس، ئاللانىڭ ئىلكىدە، بۇ مۇھەممەدنىڭ ئىختىيارىدا ئەمەس. ئۇ بۈگۈن مەغلۇپ بولغان بولسا، ئەتە غەلىبە قىلىدۇ، دېدى. سۇھەيل ئىبنى ئەمر ئىكرىمىگە: ئۇ ئادەمنىڭ سۆزىگە سېنىڭ قارشى چىقىشىڭغا تېخى بالدۇر، دېدى. ئىكرىمە ئۇنىڭغا: ئى ئەبۇيەزىد، بىز بۇرۇن ناتوغرا يولدا ئىدۇق، ئەقلىمىزدىن ئاداشقانىدۇق. پايدا ـ زىيان يەتكۈزەلمەيدىغان بۇتقا چوقۇناتتۇق، دېدى. قاچقانلارنىڭ مەغلۇبىيەت خەۋىرى مەككىگە يېتىپ باردى. پەيغەمبەر ئالەيھىسسالام تېخىچە ئۆز جايىدا تەۋرەنمەي تۇرۇپ:

مەن پەيغەمبەرمەن ، يالغانچى ئەمەسمەن . ئابدۇلمۇتتەلىبنىڭ ئوغلىمەن ، دەيتتى . ئابباسنىڭ ئاۋازى جاراڭلىق ئىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا : ئەنسارلارنى تووۋلا ،دېدى . ئاباس : ئى ئەنسارلار گۇرۇھى ! ئى رىزۋان بەيئىتىگە قاتناشقانلار ! دەپ تووۋلىدى . بۇنى ۋادىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئاڭلىدى .ئەنسارلار : مانا بىز ! مانا بىز ! دېيىشىپ تۆگىلىرىنىڭ چۇلۋۇرىنى بۇراشتى . قاچقۇچى ئەرابىلارنىڭ كۆپلىكى بۇنىڭغا توسقۇنلۇق قىلاتتى . ئەنسارلار ساۋۇتلىرىنى ئۆشنىسىگە تاشلاپ قويۇپ ، قىلىچ - نەيزىلىرىنى ئېلىپ تۆگىلىرىدىن چۈشتى - دە ، ئاۋاز چىققان تەرەپكە يۈزلەندى . شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەتراپىغا نۇرغۇن ئادەم توپلاندى .ئاللا رەسۇلۇللاغاۋە مۇسۇلمانلارغا غەيرەت - شىجائەت بېغىشلىدى . كۆزگە كۆرۈنمەيدىغان ئەسكەرلىرىنى ياردەمگە چۈشۈردى . مۇسۇلمانلار دۈشمەنگە بىردەك ھۇجۇم قىلىپ ، دۈشمەننىڭ سېپىنى بۇزۇپ تاشلىدى . دۈشمەنلەر بالا - چاقا ، مال - ۋارانلىرىغا قارىماي ، توغرا كەلگەن تەرەپكە قاراپ قېچىشتى . مۇسۇلمانلار ئۇلارنى قوغلاپ يۈرۈپ ئۆلتۈردى ۋە ئەسىر ئالدى. ئۇلارنىڭ خوتۇن ، بالا - چاقىلىرىنى ۋە جەڭگە قاتناشقان نۇرغۇن ئەرلەرنى ئەسىر ئالدى ، دۈشمەنلەرنىڭ قاچقانلىرىنى قېچىپ كەتتى . بۇ غازاتتا خالىد ئىبنى ۋەلىد ئېغىر يارىلاندى . ئاللانىڭ مۇسۇلمانلارغا قىلغان ئىلتىپاتىنى كۆرۈپ ، مەككە مۇشرىكلىرىدىن نۇرغۇن كىشىلەر مۇسۇلمان بولدى .

بۇ غازاتتا مۇنداق بىر مۇھىم ھەربىي ساۋاق قولغا كەلدى : بۇ قوشۇن مۇشرىكلار ، ئەرابىلەر ۋە يېڭىدىن مۇسۇلمان بولغانلاردىن تەركىب تاپقان ئارىلاشما قوشۇن بولغاچقا ، ئىسلامنىڭ غەلىبە قىلىشى ياكى مەغلۇپ بولۇشى بۇ قوشۇندىكى ئادەملەر ئۈچۈن بەرىبىر ئوخشاش ئىدى . شۇڭا ، ئۇلار بىرىنچى زەربىگە ئۇچراش بىلەنلا مەغلۇبىيەتكە يۈز تۇتتى . ئاللانىڭ مەرھەمىتى بولمىغان بولسا ، مۇسۇلمانلارنىڭ ئىشى بەربات بولۇشقا تاس قالغانىدى . شۇنىڭ ئۈچۈن ، قوشۇن ساداقەت بىلەن غازات قىلىپ دىننى ھەقىقى رەۋىشتە قوغدايدىغان ۋە ئاللانىڭ قاتتىق ئازابىدىن قورقۇپ ، قېچىشنى راۋا كۆرمەيدىغان كىشىلەردىن تەركىب تېپىشى

لازىم .

ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەسىرلەر ۋە غەنىيمەتلەرنى يىغىشقا بۇيرۇدى . غەنىيمەتلەر 24 مىڭچە تۆگە ، 40 مىڭدىن ئارتۇق قوي ، 4000 ئۇقىيە (بىر ئۇقىييە 37.4 گرام) كۈمۈش بولۇپ ، بۇلارنىڭ ھەممىسى جىئىررانە دېگەن يەرگە توپلاندى . ھۇنەيندە مەغلۇپ بولغان مۇشرىكلار ئۈچ گۇرۇھقا بۆلۈنۈپ ، بىر گۇرۇھى تائىفقا قاچتى ، بىر گۇرۇھى نەخلەگە قاچتى ، يەنە بىر گۇرۇھى ئەۋتاسقا قېچىپ بېرىپ توپلاندى .

قوشۇن ئەۋەتىش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەۋتاسقا قاچقان مۇشرىكلارنىڭ ئارقىسىدىن ئەبۇ ئامىر ئەشئەرى باشچىلىقىدا بىر تۈركۈم ئەسكەر ئەۋەتتى . بۇلار بېرىپ دۈشمەنلەرنى تارمار قىلىپ ، غەنىيمەت ئېلىپ ، غەلىبە بىلەن قايتىپ كەلدى . بۇ جەڭدە ئەبۇ ئامىر شېھىت بولۇپ ، ئۇنىڭ ئورنىغا قېرىندىشىنىڭ ئوغلى ئەبۇ مۇسا قوماندانلىق قىلدى .

تائىف غازىتى

سەقىف ۋە ھاۋازىن قەبىلىلىرىدىن قاچقان مۇشرىكلار تائىفقا بېرىۋالغانىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خالىد ئىبنى ۋەلىدنى سەركەردە قىلىپ ، ساھابىلەرنى باشلاپ تائىفقا ئاتلاندى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەۋف ئىبنى مالىك نەسرىنىڭ قەلئەسىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ ، ساھابىلەرنى بۇ قەلئەنى بۇزۇپ تاشلاشقا بۇيرۇدى . سەقىفلىق بىر كىشىنىڭ بېغى يېنىدىن ئۆتكەندە ، باغ ئىگىسىنىڭ ئىتائەت قىلىشتىن باش تارتىپ ، باغقا مۆكۈۋالغانلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭ بېغىغا ئوت قويۇۋېتىلدى . مۇسۇلمانلار تائىفقا بېرىپ ، دۈشمەنلەرنىڭ بىر يىللىق ئوزۇق راسلاپ قورغانغا پۇختا جايلىشىۋالغانلىقىنى بىلدى ـ دە ، قورغانغا يېقىن بېرىپ ، بىر جايغا ئو-

روُنلاشتى . مۇشرىكلار مۇسۇلمانلارنى قاتتىق ئوقۇقا تۇتتى ؛ مۇسۇلمانلاردىن نۇرغۇن كىشى يارىلاندى . ئابدۇللا ئىبنى ئەبۇبەكرنىڭ يارىسى ساقايماي ئۇزۇنغا سوزۇلۇپ ، ئاخىر ئۇ ئاتىسىنىڭ خەلىپىلىك دەۋرىدە قازا تاپتى . ئەبۇ سۇفيان ئىبنى ھەربىنىڭ بىر كۆزى قويۇلۇپ كەتتى . مۇسۇلمانلاردىن ئىككى كىشى يارىلىنىپ شېھىت بولدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دۈشمەنلەرنىڭ داۋاملىق ئوق ئېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ، تائىفتىكى ھازىرقى مەسچىتنىڭ ئورنىغا چىقتى . بۇ يەردە ئومۇمۇسەلەمە بىلەن زەينەب ئۈچۈن ئىككى چېدىر تىكتۈردى . مۇھاسىرە ئون سەككىز كۈن داۋام قىلدى . بۇ جەرياندا خالىد ئىبنى ۋەلىد دۈشمەنلەرنى مەيدانغا چۈشۈشكە چاقىراتتى . ئۇنىڭغا ھېچكىم جاۋاب قايتۇرمايتتى . سەقىف قەبىلىسىنىڭ باشلىقى ئابدۇيالىل خالىدنى تووۋلاپ : سېنىڭ ئالدىڭغا ھېچقايسىمىز چۈشمەيمىز، قورغىنىمىزدا تۇرۇۋېرىمىز . بىر قانچە يىللىق ئوزۇقىمىزنى توپلىۋالدۇق ، بۇ ئوزۇقلار تۈگىگىچە مۇھاسىرە قىلىدىغان بولساڭ ، شۇ چاغدا چىقىپ ، بىرىمىز قالماي ئۆلۈپ تۈگىگىچە قىلىچۋازلىق قىلىمىز ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇيرۇقى بويىچە ، ئۇلارغا قارشى مەنجەنىق تىكلەندى ؛ ئىستىھكامنى پارتلىتىش ئۈچۈن بىر تۈركۈم ساھابىلەر ئىككى دەببابە ئىچىگە كىردى . دۈشمەنلەر ئۇلارغا ئوت بىلەن قىزىتىلغان تۆمۈرلەرنى ئېتىپ ، ئۇلارنى ئارقىغا چېكىندۈردى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دۈشمەنلەرنىڭ تاللىرى ۋە خورما دەرەخلىرىنى كېسىپ تاشلاشقا بۇيرۇغانىدى ، مۇسۇلمانلار ئۇلارنى كېسىشكە باشلىدى . قورغاندىكىلەر : ئاللانىڭ ۋە ئۇرۇق – تۇغقانچىلىقنىڭ ھەققى – ھۆرمىتى ئۈچۈن كەستۈرمىسەڭ ، دېيىشتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : ماقۇل ، ئاللانىڭ ۋە ئۇرۇق – تۇغقانلارنىڭ ھەققى – ھۆرمىتى ئۈچۈن كەستۈرمەي . دېدى . ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ، قورغاننى تاشلاپ چۈشكەنلەرگە ئامانلىق بېرىلىدۇ ، دەپ جاكارلاتتى . بۇنىڭ بىلەن قورغاندىن ئون نەچچە كىشى چۈشتى . دۈشمەننىڭ قاتتىق قارشىلىق كۆرسىتىۋاتقانلىقى ۋە تائىفنى فەتھى قىلىشنىڭ ئۇزۇنغا سوزۇلۇپ كېتىدىغانلىقى ئۈچۈن ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام داۋاملىق مۇھاسىرە قىلىش ياكى

كېتىش توغرىسىدا نەۋفەل ئىبنى مۇئاۋىيە دەيلىگە مەسلىھەت سالدى. نەۋفەل: ئى رەسۇلۇللا، ئۇۋىسىغا كىرىۋالغان تۈلكىنى قاماپ تۇرۇۋەرسەڭ، ئاخىر ئۇنى تۇتۇۋالىسەن؛ ئەگەر ئۇنى تاشلاپ كەتسەڭ، ئۇ ساڭا ھېچ زىيان يەتكۈزمەيدۇ، دېدى. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قوشۇننى قايتىپ كېتىشكە بۇيرۇدى. بەزى ساھابىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن سەقىفلىكلەرگە بەددۇئا قىلىشنى سورىغان بولسىمۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: ئى ئاللا، سەقىف خەلقىنى ھىدايەت قىلغىن، ئۇلار مۇسۇلمان بولۇپ كەلسۇن! دەپ خەيرلىك دۇئا قىلدى.

غەنىيمەتلەرنىڭ تەقسىم قىلىنىشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام غەنىيمەتلەر توپلانغان جىئىررانە دېگەن يەرگە قايتىپ بېرىپ، غەنىيمەتلەرنى ھېسابلاپ كۆرۈپ، ئۇلارنى بەشكە بۆلدى. ئىسلام دىنىي تېخىچە كۆڭلىدە تازا قارارلىشىپ كەتمىگەن كىشىلەرنىڭ كۆڭلىنى ئېلىش ئۈچۈن، ئۇلارغا غەنىيمەتتىن خېلى كۆپ نەرسە بەردى. مۇسۇلمان بولمىغان بىر قىسىم كىشىلەرنى ئىسلام دىنىغا مايىل قىلىش ئۈچۈن، ئۇلارغىمۇ غەنىيمەت بېرىلدى. بىرىنچى تۈركۈمدىكىلەردىن بولغان ئەبۇسۇفيانغا 40 ئۇقىيە ئالتۇن ۋە 100 تۆگە بېرىلدى. ئەبۇسۇفياننىڭ ئىككى ئوغلى مۇئاۋىيە بىلەن يەزىدغىمۇ شۇنداق بېرىلدى. ئەبۇسۇفيان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئاتا ـ ئانام ساڭا پىدا بولسۇنكى، سەن تىنچلىق شارائىتىدىمۇ، ئۇرۇش شارائىتىدىمۇ مەرد ئىكەنسەن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەبۇسۇفيانغا قانچىلىك بەرگەن بولسا، ھەكىم ئىبنى ھىزامغىمۇ شۇنچىلىك بەردى. ھەكىم يەنە بېرىشنى سورىۋىدى، ئۇنىڭغا يەنە شۇنچىلىك بەردى. ئۇ يەنە بېرىشنى سورىۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا يەنە شۇنچىلىك بەرگەندىن كېيىن: ئى ھەكىم، مال دېگەن چىرايلىق، شېرىن نەرسە. توقۇيسىق بىلەن

www.uyghurkitap.com

ئالسا ، ئۇنىڭ بەركىتى بولىدۇ ، ئاچكۆزلۈك بىلەن ئالسا ، ئۇنىڭ بەركىتى بولمايدۇ . مۇنداق ئادەم خۇددى يەپ تويمايدىغان ئادەمگە ئوخشايدۇ . بەرگەن قول تىلىگەن قولدىن ياخشى ، دېدى . شۇنىڭ بىلەن ھەكىم دەسلەپ بېرىلگەن 100 تۆگىنى ئېلىپ ، قالغىنىنى ئالمىدى ۋە : سېنى ھەق پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتكەن ئاللاغا قەسەمكى ، سەندىن كېيىن ياكى دۇنيادىن ئۆتكىچە ھېچكىمدىن بىر نەرسە ئالمايمەن ، دېدى . رەسۇللۇللادىن كېيىن خەلىپىلەر ھەكىمگە غەزنىدىن تېگىشلىك مال بەرسىمۇ ، ئۇ ئالمايتتى . يەنە ئىبنى ھىسنىگە 100 تۆگە بېرىلدى ، ئەقرە ئىبنى ھابىس ، ئابباس ئىبنى مەرداسلاغىمۇ 100دىن تۆگە بېرىلدى ، سەفۋان ئىبنى ئۈمەييەگە بىر جىرا كەلگۈدەك چارۋا بېرىلدى . ئەسلىدە سەفۋانىنىڭ بۇ چارۋىلارغا كۆزى چۈشكەندى ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا چارۋىلارنى كۆرستىپ : بۇ چارۋىلار سېنى قىزىقتۇرۇۋاتامدۇ ؟ دېدى . سەفۋان : ھەئە ، دېۋىدى ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : ئالغىن ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى سېنىڭ بولسۇن ، دېدى . سەفۋان كېيىن : شۇ چاغدا ھېچكىم مەندەك خۇش بولغان ئەمەس ، دېگەن . سەفۋانىنىڭ مۇسۇلمان بولۇشىنىڭ سەۋەبىمۇ شۇ ئىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق سوۋغىلار بېرىشتىن مەقستى كىشلەرنىڭ كۆڭلىنى مايىل قىلىش ۋە ئۇلارغا ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلدۇرۇش بولۇپ ، بۇ بىر خىل دىنىي سىياسەت ئىدى . زاكاتنىڭ بىر قىسمىمۇ ئىسلام دىنىغا مايىل قىلىنىدىغانلار ئۈچۈن بەلگىلەنگەندى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يۇقىرىقى سوۋغىلىرى چوڭ پايدا كەلتۈردى . شۇ كۈنى سوۋغا بېرىلگەنلەرنىڭ دىللىرىغا بۇرۇن ئىسلام دىنى تازا ئۆزلەشمەپ كەتمىگەندى ، كېيىن سەفۋان ئىبنى ئۈمەييە ، مۇئاۋىيە ئىبنى ئەبۇ سۇفيان ، ھارىس ئىبنى ھىشام ۋە باشقىلارغا ئوخشاش كىشىلەر مۇسۇلمانلارنىڭ ئىسلام دىنى ئۈچۈن پايدىسى زور چوڭلىرىدىن بولۇپ قالدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زەيد ئىبنى سابىتنى قالغان غەنىيمەتلەرنى ھېسابلاپ چىقىپ ، غازىلارغا تەقسىم قىلىپ بېرىشكە بۇيرۇدى . ئەرابىلار توپلىشىۋېلىپ : غەنىيمەتنى بۆلۈپ بەرگىن ، دەپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى بىر دەرەخكە قىستاپ بارغانىدى ، دەرەخ

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ رىدا (يەكتەك) سىنى ئېلىۋالدى. بۇ چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەرابىلارغا: ئى جامائەت، رىدايىمنى بېرىڭلار. ئاللا بىلەن قەسەم قىلىمەنكى، قولۇمدا تەھامە①نىڭ دەرەخلىرىدەك كۆپ مال بولسىمۇ ئۆزەمگە قالدۇرماي ھەممىسىنى سىلەرگە بۆلۈپ بېرىمەن. مەن بېخىل، قورقۇنچاق، كۆزى كىچىك ئادەم ئەمەسمەن، دېدى. ئاندىن بېرىپ تۆگىسىنىڭ بىر تال يۇڭىنى ئېلىپ، ئى جامائەت، ماڭا غەنىيمەتنىڭ بەشتىن بىرىدىن باشقا مۇشۇنچىلىكمۇ نەرسە تەگمەيدۇ، تەگكەن بەشتىن بىرىمۇ سىلەرگە قايتۇرۇلىدۇ، سىلەرنىڭ ئېھتىياجىڭلار ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ، غەنىيمەتتىن يىڭنە چاغلىق نەرسىنىمۇ ئېلىپ قالماي، ھەممىسنى ئوتتۇرىغا تاشلاڭلار! غەنىيمەتكە خىيانەت قىلغانلار قىيامەت كۈنى رەسۋا بولۇپ، ئازابقا قالىدۇ، دېدى. شۇنىڭ بىلەن غەنىيمەتتىن ئوغرىلىقچە ئالغانلار بىر ئازمۇ قالدۇرماستىن قايتۇرۇپ بەردى. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام غەنىيمەتنى تەقسىم قىلىشقا كىرىشىپ، پىيادىلەرگە تۆتتىن تۆگە، قىرىقتىن قوي بەردى، ئاتلىقلارغا بۇنىڭدىن ئۈچ ھەسسە ئارتۇق بەردى. مۇناپىقلاردىن بىرى قوپۇپ: بۇ تەقسىماتتا ئاللانىڭ رازىلىقى كۆزدە تۇتۇلمىدى، دېۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاچچىقى كېلىپ قىزىرىپ كەتتى ـ دە، ئۇنىڭغا: قارا سېنى، مەن ئادىل بولمىسام، كىم بولىدۇ؟ دېدى. لېكىن، ئاچچىقىغا بېرىلىپ شەخسى ئۆچ ئالمىدى. پەيغەمبەر ئالەيھىسسالام مۇنداق قىلىشتىن خالىي ئىدى. شۇڭا، پەقەت نەسىھەت قىلىش ۋە ئاگاھلاندۇرۇش بىلەنلا چەكلەندى. ئۆمەر بىلەن خالىد ئىبنى ۋەلىد: ئى رەسۇلۇللا، ئۇنىڭ كاللىسىنى ئالايلى، دېيىشتى. رەسۇلۇللا: ياق. ئۇ ناماز ئوقۇشى مۇمكىن، دېدى. خالىد: تىلى باشقا، دىلى باشقا ناماز ئوقۇيدىغانلار كۆپقۇ؟ دېۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: مەن كىشىلەرنىڭ قورسىقىنى يېرىپ كۆرۈشكە بۇيرۇلغىنىم يوق، دېدى. غەنىيمەتتىن قۇرەيشلەرگە ۋە باشقا قەبىلىلەرگە بېرىلىپ، ئەنسارلارغا ھېچ نەرسە بېرىلمىگەنىدى،

---

① تەھامە ـ يەر ئىسمى. — ت

ئەنسارلاردىن بەزىلىرى خاپا بولۇپ: قىزىق ئىشقۇ! غەنىيمەتنى قۇرەيشلەرگە بېرىلدۇ ــ يۇ، قىلىچلىرىمىز قانغا بويالغان بىز قۇرۇق قالامدۇق؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنى ئاڭلاپ، ئەنسارلارنى يالغۇز بىر يەرگە يىغىپ دېدىكى: «ئى ئەنسارلار جامائىتى! سىلەر مۇنداق سۆزلەرنى قىلىپسىلەر. مەن كېلىشتىن ئىلگىرى سىلەر گومراھ ئىدىڭلار، ئاللا سىلەرنى مەن ئارقىلىق ھىدايەت قىلدى؛ كەمبەغەل ئىدىڭلار، ئاللا سىلەرنى مەن ئارقىلىق باي قىلدى؛ بىر ـ بىرىڭلارغا دۈشمەن ئىدىڭلار، ئاللا سىلەرنى مەن ئارقىلىق دوستلاشتۇردى. قۇرەيش خەلقى بولسا كۇفرىدىن ئەمدىلا خالاس بولغان، بېشىغا مۇسىبەت كەلگەن خەلق. مەن ئۇلارغا مال بېرىپ، ئۇلارنىڭ كۆڭۈللىرىنى ئالماقچى بولدۇم. ئى ئەنسارلار جامائىتى! ئۇلارنىڭ كۆڭلىنى ئېلىپ، ئۇلارنى مۇسۇلمان قىلىش ئۈچۈن بېرىلگەن ئازغىنا مال ئۈچۈن خاپا بولدۇڭلارمۇ؟ مەن سىلەرنىڭ تەۋرەنمەس، مۇستەھكەم ئىمانىڭلارغا ئىشىنىپ، سىلەرگە غەنىيمەتتىن بەرمىدىم. ئى ئەنسارلار جامائىتى! كىشىلەر قوي، تۆگىلەرنى ئېلىپ قايتسا، سىلەر رەسۇلۇللارنى ئېلىپ قايتىشقا رازى بولمامسىلەر؟ ئاللا بىلەن قەسەم قىلىمەنكى، ھىجرەت بولمىغان بولسا، مەن ئەنسار بولاتتىم، ئەگەر پۈتۈن خەلق بىر يولغا كىرىپ، ئەنسارلار ئىككىنچى يولغا كىرىدىغان بولسا، مەن چوقۇم ئەنسارلارنىڭ يولىغا كىرگەن بولاتتىم. ئى رەببىم، ئەنسارلارغا رەھمەت قىل، ئەنسارلارنىڭ بالىلىرىغا رەھمەت قىل.» بۇ سۆزلەرنى ئاڭلاپ، ئەنسارلارنىڭ كۆڭلى ئېرىپ يىغلىشىپ، ساقاللىرى ھۆل بولۇپ كەتتى. ئۇلار، نېسىۋىمىزنىڭ رەسۇلۇللا بولۇشىغا رازىمىز، دېيىشىپ تارقاشتى.

ھاۋازىن قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى

ئون نەچچە كۈندىن كېيىن، رەسۇلۇللانىڭ قېشىغا زوھەير ئىبنى سەرد باشچىلىقىدا ھاۋازىن قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى كەلدى. ئۇلار ئەسىر ئېلىنغان ئاياللارنىڭ قويۇپ بېرىلىشىنى، بولمىسا نومۇسقا قالىدىغانلىقلى-

www.uyghurkitap.com

رىنى ئېيتىپ، پەمغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئىلتىماس قىلدى. زوھەير رەسۇلۇللاغا: ئۇلارنىڭ ئىچىدە سېنىڭ ئىنىكئانىلىرىڭ، ھامىلىرىڭ ۋە سېنى باققان تەربىيىچىلىرىڭمۇ بار، دېدى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يالۋۇرۇپ مۇنۇ شېئىرنى ئوقۇدى:

كەچۈرگىن ئى رەسۇلۇللا، قىلىپ سەن مەرھەمەت بىزگە،
كۈتەرمىز ئىلتىپاتىڭنى ئۈمىدۋارلىق بىلەن ھەردەم.
كەچۈرگىن سېنى ئەمگۈزگەن ئاياللارغا قىلىپ شەپقەت،
ئۇلارنىڭ مول سۈتى بىلەن ئىدى ئاغزىڭ ھەمىشە نەم.
قىلارمىز كۆپ تەشەككۈرلەر سېنىڭ بۇ ئىلتىپاتىڭغا،
قالۇر مەڭگۈگە ئۇنتۇلماي كۆڭلۈللەر ئىچرە نامىڭ ھەم.
ئۈمىد شۇكى ئېرىشكەيمىز ئاجايىپ كاتتا ئەپۇڭگە،
كەچۈرسەڭ قانچە كۆپ، شۇنچە ساڭا نۇسرەت بولۇر ھەمدەم.
سېنى ئاق سۈت بېرىپ باققان ئاياللارنى كۆچۈرگەيسەن،
بۇرۇندىن مەرتلىكىڭ مەشھۇر بىلەر بۇنى جىمى ئالەم.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: مەن ئەڭ راست سۆزنى ياخشى كۆردىمەن. سىلەر ئىككىنىڭ بىرىگە تۇرۇڭلار، يەنى يا بالا-چاقاڭلارغا تۇرۇڭلار، يا مېلىڭلارغا. سىلەرنى كۈتۈۋېرىپ، كەلمەسمىكىن دەپ ئويلىغانىدىم، دېدى. ئەلچىلەر: نەسلىمىزگە ھېچ نەرسىنى تەڭ قىلمايمىز. خوتۇن-بالىلىرىمىزنى قايتۇرۇپ بەرگىن، ئۇلار بىز ئۈچۈن ئەڭ سۆيۈملۈكتۇر. قوي، تۆگە توغرىلىق ئېغىز ئاچمايمىز، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئۆز قولۇمدىكى ۋە ئابدۇلمۇتتەلىب جەمەتىنىڭ قولىدىكى ئەسىرلەرنى قايتۇرىمەن. پېشىن نامىزىدىن كېيىن، سىلەر خەلققە مۇسۇلمان بولغانلىقىڭلارنى بىلدۈرگەندىن كېيىن، رەسۇلۇللا ئارقىلىق مۇسۇلمانلاردىن، مۇسۇلمانلار ئارقىلىق رەسۇلۇللادىن شاپائەت تىلەيمىز دەپ، ئۆزۈڭلارنىڭ دىنىي قېرىنداش ئىكەنلىكىڭلارنى ئېيتىڭلار، دېدى. ئەلچىلەر شۇنداق قىلىشتى. پەمغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىگە: سىلەرنىڭ دىنىي قېرىندىشىڭلار تەۋبە قىلىپ كەپتۇ، مەن ئۇلارنىڭ خو-

www.uyghurkitap.com

نۇن - باللىرىنى قايتۇرۇپ بەرمەكچى بولدۇم. ياقتۇرمىغانلار شۇنداق قىلسۇن. ياقتۇرمىغانلار ئەسىرلەرنى قايتۇرۇپ بېرىپ، ئۇنىڭ بەدىلىگە غەنىيمەت ئالسۇن، دېدى. مۇھاجىرلار ۋە ئەنسارلار: قولىمىزدىكى ئەسىرلەرنىڭ ھەممىسى رەسۇلۇللاغا مەنسۇپ، دېيىشتى. ئەرابىلەردىن ئەقرە ئىبنى ھابىس، ئۇيەينە ئىبنى ھىسنى، ئاببىاس ئىبنى مەرداس قاتارلىق بىر گۇرۇھ كىشىلەر ئەسىرلەرنى قايتۇرۇشتىن باش تارتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەسىرلەرنى ئۇلاردىن قەرز ھېسابىدا ئېلىپ ئەلچىلەرگە قايتۇردى. رەسۇلۇللا ھاۋازىن بىلەن بولغان ئۇرۇشنىڭ باشچىسى مالىك ئىبنى ئەۋف نەسرىنىڭ ئائىلىسىنى ئۇلارنىڭ مەككىدىكى ھامىسى ئۇممۇ ئابدۇللا ئىبنى ئەبۇ ئۇمەييەنىڭ يېنىدا قاماپ قويۇشقا بۇيرۇدى. ئەلچىلەر: ئۇلار بىزنىڭ چوڭلىرىمىز ئىدى، دېۋىدى، رەسۇلۇللا: ئۇلارغا مەن يامانلىق قىلمايمەن، دېدى. رەسۇلۇللا مالىكنى سورىۋىدى: سەقىف بىلەن قېچىپ كەتتى، دېيىشتى. رەسۇلۇللا: مالىكقا ئېيتىڭلار، ئەگەر ئۇ مېنىڭ قېشىمغا مۇسۇلمان بولۇپ كېلىدىغان بولسا، ئۇنىڭغا خوتۇن - باللىرىنى، ماللىرىنى قايتۇرۇپ بېرىشتىن تاشقىرى، يەنە 100 تۆگە بېرىمەن، دېدى. مالىك بۇنى ئاڭلاپ قورغاندىن يوشۇرۇن چۇشۇپ، جىئىررانەگە كېلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئالدىدا مۇسۇلمان بولدى، مېلىنى ۋە بالا - چاقىلىرىنى قايتۇرۇپ ئالدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مالىكنى ھاۋازىن قەبىلىسىدىن مۇسۇلمان بولغانلارغا باشلىق قىلىپ قويدى.

جىئىررانە ئۆمرەسى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆمرە قىلماقچى بولۇپ جىئىررانەدىن ئېھرام ① باغلاپ، كېچىسى مەككىگە كىرىپ بەيتۇللانى تاۋاپ قىلدى، ھەجەر ئەسۋەد② نى سۆيدى ۋە شۇ كېچىسى مەككىدىن قايتىپ چىقىپ،

---

① ئېھرام — ھەجگە بارىدىغانلارنىڭ ھەرەمگە كىرىشتىن ئىلگىرى ھەجنى نىيەت قىلىپ ئۇستىگە ئورىۋالىدىغان، تىكىلمىگەن كىيىمى. — ت

② ھەجەر ئەسۋەد — بەيتۇللادىكى قارا تاش. — ت

جىئىررانەدە ئۇن ئۈچ كۈن تۇردى، ئاندىن قوشۇننى ئاتلىنىشقا بۇيرۇپ، زۇلقەھدە ئېيىنىڭ 27 ـ كۈنى مەدىنىگە ئامان ـ ئېسەن كىردى.

ھۇنەين غازىتىدا ئاللا مۇشرىكلارنى پارچىلىۋەتتى، ئۇلارنىڭ شان ـ شەۋكىتىنى تۆكتى، ئاھالىسىنى ۋەيران قىلىۋەتتى. ھاۋازىن قەبىلىسى ئۇرۇش قىلالايدىغان ئادەملىرىنىڭ ھەممىسىنى ۋە تۆگە، قويلىرىنىمۇ بىللە ئېلىپ چىققانىدى. ئاللا دۈشمەنلەرنى مەغلۇپ قىلىپ، ئۇلارنىڭ ماللىرىنى مۇسۇلمانلارغا غەنىيمەت قىلىپ بېرىپ، ئىسلام دىنىنى كۈچەيتىش ئارقىلىق مۇشرىكلارنىڭ ھەيۋىسىنى سۇندۇردى. شۇنىڭ بىلەن مۇشرىكلاردىن پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامغا قارشىلىق كۆرسىتىدىغانلار قالمىدى، شۇڭا ھاۋازىن قەبىلىسى تارمار قىلىنغان ھۇنەين غازىتىنى مۇشرىك ئەرەبلەر بىلەن بولغان ئۇرۇشلارنىڭ ئاخىرقىسى دېيىشكە بولاتتى. شۇنىڭدىن كېيىن، ئەرەبلەرنىڭ ئىچىدە ئەقلىسىزلىك بىلەن قورال ـ قارشى چىقىدىغان ئەمما ئۇزۇن ئۆتمەيلا پارلاق ھەقىقەتنىڭ كۈچىنى كۆرۈپ قورال تاشلايدىغان ئازغىنە جامائەلەر قالغانىدى.

قوشۇن ئەۋەتىش

پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام مەدىنىگە قايتىپ كېلىپ، سۇدا (يەمەندە تۇرۇشلۇق بىر قەبىلە) نى ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلىش ئۈچۈن، سۇداغا قەيس ئىبنى سەئىد باشچىلىقىدا 400 كىشىلىك قوشۇن ئەۋەتتى. سۇدا قەبىلىسىدىن پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ قېشىغا بىر ئادەم كېلىپ: ئى رەسۇلۇللا، مەن قەۋمىمدىن ئەلچى بولۇپ كەلدىم. ئەسكىرىڭ قايتسۇن، مەن قەۋمىمنى ئېلىپ كېلەي، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ئەسكەرلەرنى قايتىشقا بۇيرۇدى.

سۇدا قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى

بۇ ئادەم قەۋمىگە بېرىپ 15 ئادەم بىلەن ئەلچى بولۇپ كېلىپ، سەئىد ئىبنى ئۇبادە ئۆيىگە مېھمان بولۇپ چۈشتى. ئاندىن ئۇلار ئىسلام

www.uyghurkitap.com

دىنىغا كىرگەنلىكىنى بىلدۈرۈپ ، رەسۇلۇللاغا بەيئەت قىلدى . ئاندىن : بۇ يەرگە كېلەلمىگەن خەلقلىرىمىز ئۈچۈنمۇ بەيئەت قىلىمىز ،دېيىشتى . ئۇلار قەۋمىگە قايتىپ بارغاندىن كېيىن ، ئىسلام دىنىي ئۇلارنىڭ ئىچىدە ئومۇملاشتى . ھەججەتۇلۋىدا (خوشلىشىش ھەجى) دا ئۇلاردىن 100 ئادەم كېلىپ رەسۇلۇللا بىلەن بىرلىكتە ھەج قىلدى .

قوشۇن ئەۋەتىش

ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىشر ئىبنى سۇفيان ئەدۋىنى خۇزائە قەبىلىسىگە مەنسۇپ بەنى كەئب ئەرەبلىرىدىن زاكات ئېلىش ئۈچۈن ئەۋەتتى . بەنى كەئب ئەرەبلىرىنىڭ قوشنىسى بەنى تەمىم قەبىلىسى ئۇلارنى زاكات بېرىشتىن توستى . بۇ خەۋەر رەسۇلۇللاغا يەتكەندىن كېيىن ، رەسۇلۇللا ئۇيەينە ئىبنى ھىسنى باشچىلىقىدا ئەرابىلاردىن تەركىب تاپقان 50ئاتلىق ئەسكەر ئەۋەتتى . بۇلار بېرىپ بەنى تەمىم قەبىلىسى بىلەن ئۇرۇشۇپ 11 ئەر ، 20 بىر ئايال ۋە 30 بالىنى ئەسىر ئېلىپ مەدىنىگە قايتىپ كەلدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەسىرلەرنى ھارىسنىڭ قىزى رەملەنىڭ قوراسىدا ساقلاشقا بۇيرۇدى .

تەمىم قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى

مەزكۇر ۋەقەدىن كېيىن ، ئەسىرلەرنى قايتۇرۇۋېلىش ئۈچۈن بەنى تەمىمنىڭ چوڭلىرىدىن تەركىب تاپقان ئەلچىلەر ھەيئىتى رەسۇلۇللانىڭ ئالدىغا كەلدى . بۇلارنىڭ ئىچىدە ئوتارىد ئىبنى ھاجىب ، زەبرقان ئىبنى بەدرە ۋە ئەمىر ئىبنى ئەھتەملەر بار ئىدى . ئۇلار رەسۇلۇللانى كۈتۈپ تۇرۇشتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېچىككەندىن كېيىن ، ئۇلار ئۇنىڭ ھۇجرىسىغا بېرىپ ، قاتتىق ئاۋاز بىلەن : ھەي مۇھەممەد ، بىزنىڭ ئالدىمىزغا چىققىن ! سەن بىلەن پەخىرلىنىش ئۈچۈن كەلدۇق . بىز ماختىغان كىشىمىزنى كۆككە كۆتۈرۈۋېتىمىز ، ھەجۋى قىلغان كىشىمىزنىڭ يۈزىنى چۈشۈرۈۋېتىمىز ! دەپ توۋلىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ ئاۋا-

زىدىن نارازى بولغان هالدا چىقتى. قۇرئاندىكى مۇنۇ ئايەتلەر شۇلار توغرىسىدا نازىل بولدى: «هوجراڭنىڭ ئارقىسىدىن سېنى توۋلىغانلارنىڭ كۆپچىلىكى ئەقىلسىز ئادەملەردۇر. ئۇلار سەن چىققىچە سەۋرى قىلىپ تۇرغان بولسا، ئۇلار ئۈچۈن ئەلۋەتتە ياخشى بولاتتى. ئاللا مەغپىرەت قىلغۇچى، ناهايىتى مېهرىباندۇر.» (سۈرە هوجۇرات، 4 ـ، 5 ـ ئايەتلەر) بۇ چاغ پېشىن نامىزىنىڭ ۋاقتى بولۇپ، بىلال ئەزان ئېيتتى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام نامازغا چىقتى. ئەلچىلەر پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامغا يېپىشىۋېلىپ: بىز بەنى تەمىم قەبىلىسىدىن بولىمىز. شائىرىمىزنى، ناتىقىمىزنى ئېلىپ كەلدۇق، سەن بىلەن مۇشائىرىلىشىمىز، پەخىرلىشىمىز، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئۇلارغا: مەن ئاللا تەرىپىدىن شېئىر ئېيتىشقا ئەۋەتىلمىگەن، پەخىرلىنىشكە بۇيرۇلمىغان، دەپ جاۋاب بېرىپ، پېشىن نامىزىنى ئوقۇدى. ئەلچىلەر پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ چۆرىسىگە يىغىلىپ، ئۆزلىرىنىڭ ۋە ئاتا ـ بوۋىلىرىنىڭ شان ـ شەرىپى بىلەن پەخىرلىنىشكە باشلىدى. ئەمىر ئىبنى ئەهتەم زەبرىقان ئىبنى بەدرنى ماختاپ: ئۇنىڭ سورۇنلاردا گېپى ئۆتىدۇ، ئۇ ئۆز قەبىلىسىنىڭ خوجىسى، دېدى. زەبرىقان قوپۇپ: ئى رەسۇلۇللا، ئەمىر مېنىڭ شەرىپىمنى كۆرەلمەي، يۇقۇرقىلاردىن ئۈستۈن تۇرىدىغان ئارتۇقچىلىقلىرىمنى بىلىپ تۇرۇپ ئېيتمىدى، دېدى. ئەمىر: زەبرىقان ئادىمگەرچىلىكى كەم، پىخسىق، تېگى پەس ئادەم، دېدى. ئەمىر ئىككى خىل گەپ قىلغانلىقتىن رەسۇلۇللانىڭ قوشۇمىسى تۈرۈلدى. ئەمىر: ئى رەسۇلۇللا، ئالدىنقى سۆزۈم راست، كېيىنكى سۆزۈممۇ يالغان ئەمەس، چۈنكى ئالدىدا ئۇنىڭدىن مەن رازى بولغان، ئۇنىڭ توغرىسىدا بىلىدىغان ئەڭ ياخشى سۆزۈمنى قىلدىم. كېيىن ئۇنىڭدىن رەنجىگەن، ئۇنىڭ هەققىدە بىلىدىغان ئەڭ يامان سۆزۈمنى قىلدىم، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام: پاساهەتلىك سۆز كىشىگە سېهىردەك تەسىر قىلىدۇ، دېدى. ئاندىن ئۇلار مۇسۇلمان بولدى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئۇلارغا ئەسىرلەرنى قايتۇرۇپ بەردى ۋە ئوبدان مۇكاپاتلارنى بەردى. ئۇلار مەدىنىدە بىر مەزگىل تۇرۇپ، قۇرئان ۋە دىنىي ئەهكاملارنى ئۆگەندى.

قوشۇن ئەۋەتىش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەنى مۇستەلىق ئەرەبلىرىدىن زاكات ئېلىش ئۈچۈن، ئۇلارغا ۋەلىد ئىبنى ئۇقبە ئىبنى ئەبى مۇئەيتنى ئەۋەتتى. مۇستەلىق ئەرەبلىرى ۋەلىدنىڭ كەلگەنلىكىنى ئاڭلاپ، ئۇنى قارشى ئېلىش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ئالدىغا قوراللىق ئادەم چىقاردى. ئۇلار زاكاتقا بېرىدىغان تۆگىلەرنىمۇ بىللە ئېلىپ چىققانىدى. جاھىلىيەت زامانىدا ۋەلىد بىلەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئاداۋەت بولغانلىقتىن، ۋەلىد ئۇلارنى ئۇرۇشقىلى چىقتى دەپ ئويلاپ، دەرھال قايتىپ بېرىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئۇلار مۇرتەد بولۇپتۇ، زاكات بېرىشتىن باش تارتتى، دەپ مەلۇم قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى ئۇقۇپ كېلىش ئۈچۈن خالىد ئىبنى ۋەلىد باشچىلىقىدا قوشۇن ئەۋەتتى. خالىد يوشۇرۇنچە بېرىپ، ئۇلارنىڭ ناماز بامداتقا ئېيتقان ئەزىنىنى ئاڭلاپ، ئۇلارنىڭ مۇرتەد بولۇپ كەتمىگەنلىكىنى بىلدى ۋە قايتىپ بېرىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەھۋالنى مەلۇم قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلاردىن زاكات ئېلىشقا ۋەلىددىن باشقا ئادەمنى ئەۋەتتى. ۋەلىد توغرىسىدا قۇرئاندا مۇنۇ ئايەت نازىل بولدى: «ئى مۆمىنلەر، ئەگەر سىلەرگە بىر فاسىق ئادەم بىرەر خەۋەرنى يەتكۈزسە، سىلەر بىرەر خەلقنى بىلمەستىن رەنجىتىپ قويماسلىق ئۈچۈن ئېنىقلاپ بېقىڭلار. ئۇنداق قىلمىساڭلار، قىلمىشىڭلارغا پۇشايمان قىلىپ قالىسىلەر.» (سۈرە ھۇجۇرات، 6 ـ ئايەت)

قوشۇن ئەۋەتىش

ھەبەشىستانلىقلاردىن بىر توپ ئادەمنىڭ جىددە ئاھالىسىگە ھۇجۇم قىلماقچى بولغانلىقى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئاڭلاندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا ئەلقەمە ئىبنى مۇجەززىز باشچىلىقىدا ئۈچ يۈز كىشىلىك قوشۇن ئەۋەتتى. بۇلار جىددىگە يېتىپ بېرىپ، دۈشمەننى تۇتۇش ئۈچۈن كېمىگە چۈشتى. ھەبەشلەر بۇ يەردە بىر ئارالغا توپلانغانىدى. ئۇلار

مۇسۇلمانلار قوشۇننى كۆرۈپ قاچتى، ئارىدا ئۇرۇش بولمىدى، ئەلقەمە قوشۇننى ئېلىپ قايتتى. ئۇ يولدا كېلىۋېتىپ، ئەسكەرلەر ئىچىدىكى يۈگرۈككىلەرنى ئالدىدا تېزراق كېتىۋېرىشكە بۇيرۇدى. ئۇلارغا ئابدۇللا ئىبنى ھوزا فەسەھمىنى باشلىق قىلىپ تەيىنلىدى. ئابدۇللا چاخچاقچى ئادەم ئىدى، ئۇ يولدا كېتىۋېتىپ بىر يەرگە ئوت ياقتى ۋە ئەسكەرلىرىگە: سىلەر ماڭا بويسۇنۇشقا بۇيرۇلغان ئەمەسمۇ؟ دېدى. ئۇلار: ھەئە، دېيىشتى، ئابدۇللا: ئۇنداق بولسا، مۇشۇ ئوتقا سەكرەڭلار، دېدى. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى: بىز ئوتتىن قورقۇپ مۇسۇلمان بولغان تۇرساق، دېيىشتى. بەزىلىرى سەكرىمەكچى بولۇشتى. ئابدۇللا ئۇلارنى توساپ: چاخچاق قىلغانىدىم، دېدى. بۇ ۋەقەنى رەسۇلۇللا ئاڭلاپ: ئاللا ئالدىدا گۇناھ بولىدىغان ئىشلاردا مەخلۇققا ئىتائەت قىلىشقا بولمايدۇ، دېدى.

ھىجرىيىنىڭ توققۇزىنچى يىلى

قوشۇن ئەۋەتىش

بۇ يىلى رەبىئۇل ئەۋۋەل ئېيىدا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلى ئىبنى ئەبۇتالىپ باشچىلىقىدا 50 نەپەر ئاتلىق ئەسكەرنى تەي قەبىلىسىنىڭ فۇلس دېگەن بۇتىنى چېقىپ تاشلاشقا ئەۋەتتى. ئۇلار بېرىپ فۇلسنى چېقىپ كۆيدۈرۈۋەتتى. تەي قەبىلىسىنىڭ ئاھالىسى قارشى چىققانلىقتىن، ئۇلارنى مەغلۇپ قىلىپ چارۋىلىرىنى غەنىيمەت ئالدى ۋە بىر قىسىم كىشىلىرىنى ئەسىر ئالدى. ئەسىر ئېلىنغانلار ئىچىدە ھاتەم①نىڭ قىزى سەففانەمۇ بار ئىدى. مەدىنىگە قايتىپ بارغاندىن كېيىن، سەففانە رەسۇلۇللادىن ئېتىبار بېرىشنى ئۆتۈنگەندى. رەسۇلۇللا ئۇنى ئازاد قىلىۋەتتى، چۈنكى قولى كەڭ ئادەملەرنى ھۆرمەتلەش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئادىتى ئىدى. سەففانە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا دۇئا قىلىپ: ئىلاھىم، بايلىقتىن كەمبەغەللىشىپ قالغانلار ساڭا رەھمەت

---

① ھاتەم ـ ئەرەبلەر ئىچىدە سېخىيلىق بىلەن ئاتىقى چىققان ئادەم. ــ ت

ئوقـۇسۇن ؛ كەمبەغەللىكتىن بېيىغانلارنىڭ قولىغا سېنى قاراتمىسۇن ؛ سېـ
نىـڭ ياخشىـلىقلىرىڭنى ئۆز جايىغا تەگكۈزسۇن ؛ سېنى بېخىل ئادەمگە
مـوهتـاج قىـلـمىسۇن ؛ خار بولۇپ قالغان ئەزىز ئادەمنى سېنىڭ سەۋەبىڭ
بىـلـەن قـايـتـا ئەزىـز قىلسۇن ، دېدى . رەسۇلۇللانىڭ ياخشى مۇئامىلىسى
سەففانىنىڭ قىرىندىشى ئەدى ئىبنى هاتەمنىڭ مۇسۇلمان بولۇشىغا سەۋەب
بـولدى . ئەدى ئىسلام قوشۇنىنىڭ ئەلەملىرىنى كۆرۈپ شامغا قېچىپ كەتـ
ـكـەنىدى . سەففانە شامغا بېرىپ ، قېرىندىشىغا پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ
ئۆزىـگـە ياخـشـى مۇئامىلە قىلغانلىقىنى ئېيتىپ بەردى . ئەدى سەففانىدىن
قانداق قىلىش توغرىلىق مەسلىهەت سورىۋىدى ، سەففانە ئەدىغا : مېنىڭچە ،
تېـزدىـن رەسـۇلـۇللانـىـڭ ئالـدىـغـا بـارغىن ، ئۇ راست پەيغەمبەر بولسا ،
بـۇرۇنـراق بـېرىـپ مۇسۇلمان بولغانلىقىڭ سېنىڭ ئارتۇقچىلىقىڭ بولىدۇ .
ئەگەر ئۇ پادىشاه بولسا ، سەن يەنىلا ئەدى پېتىڭچە قېلىۋېرىسەن ، دېدى .
بۇنى ئاڭلاپ ، ئەدى : ئەزىبىرايى خۇدا ، توغرا مەسلىهەت بەردىڭ ، دېدى .

ئەدى ئىبنى هاتەمنىڭ كېلىشى

ئەدى مـەدىـنىگە كېلىپ پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام بىلەن كۆرۈشتى .
پـەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئەدىنى ئۆيىگە باشلاپ ماڭدى . ئۇلار كېتىۋاتقاندا
بـىـر ئاجـىـز موماي ئۇچراپ رەسۇلۇللانى توختىتىپ ، ئۆزىنىڭ هاجەتلىرى
تـوغـرىـلـىـق ئۇنـىـڭ بىلەن ئۇزۇن سۆزلەشتى . ئەدى ئىچىدە : ئەزىبىرايى
خـۇدا ، بـۇ كـىشى پادىشاه ئەمەس ئىكەن ،دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام
ئەدىـنـى بـاشلاپ ئۆيـگـە كـىـرگەندىن كېيىن، ئۇنىڭغا ئىچىگە خورمىنىڭ
قـوۋزىـقى قـاچىـلانـغان تېرە ياستۇقنى قويۇپ بېرىپ ، ئۇنى ئۇنىمىغىنىغا
قـويماي ياستۇق ئۈستىدە ئولتۇرغۇزدى . ئۆزى بولسا داق يەردە ئولتۇردى .
ئانـدىـن : ئى ئەدى ، مـۇسـۇلـمان بولساڭ ئامان بولىسەن ، دەپ ئۈچ قېتىم
ئېـيتتى . ئەدى : مېنىڭ دىنىم بار ، دېدى (ئۇ خىرىستيان دىنىدا ئىدى) .
پـەيـغەمبەر ئەلەيهىسسالام : دىنىڭنى سېنىڭدىن ياخشىراق بىلىمەن ،دېدى .
ئەدى : دىـنـىمنى مېنىڭدىن ياخشىراق بىلەمسەن ؟ دېۋىدى . پەيغەمبەر ئە-

لەيھىسسالام : ھەئە ، دېدى ۋە خىرىستىيان دىنىدىكى باشلىقلارنىڭ ئەرەبلەرنى دوراپ ، غەنىيمەتنىڭ تۆتتىن بىرىنى ئالىدىغان ، ئەسلىدە خىرىستىيان دىنىدا يوق بىر قانچە ئىشلارنى ساناپ بەردى ، ئاندىن : ئى ئەدى ، ماڭا ئەگەشكەنلەرنىڭ كەمبەغەللىكىنى ۋە ئاجىزلىقىنى كۆرۈپ ، ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلمايۋاتىدىغانسەن ؟ مەن ئاللاغا شۇنداق قەسەم بېرەلەيمەنكى : مۇسۇلمانلاردا مال كۆپ بولىدىغان شۇنداق كۈنلەر كېلىدۇكى ، ئۇنى ئالغىلى ئادەم چىقماي قالىدۇ . ئېھتىمال بىزنىڭ دۈشمەنلىرىمىزنىڭ كۆپلۈكىنى كۆرۈپ ، ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلمايۋاتىدىغانسەن ؟ ھىرەگە بارغانمىدىڭ ؟ دېدى . ئەدى : ھىرەنى كۆرگىنىم يوق ، ئاڭلىغانىدىم ، دېدى . رەسۇلۇللا : ئاللاغا قەسەمكى ، ئىسلام دىنىنىڭ قانات يېيىشى بىلەن شۇنداق ئەمىنلىك بولىدۇكى ، خوتۇن كىشى ئۆزى يالغۇز ھىرەدىن چىقىپ بەيتۇللانى تاۋاپ قىلىپ قايتىپ كېلەلەيدۇ . ئېھتىمال ، پادىشاھلىق ، ھاكىمىيەت بىزنىڭ قولىمىزدا بولمىغانلىقى ئۈچۈن ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلمايۋاتىسەن ؟ ئاللاغا قەسەمكى ، ئۇزاق ئۆتمەي ، بابىلنىڭ ئاق سارايلىرىنىڭ ئىشغال قىلىنغانلىقىنى ئاڭلايسەن . دېدى . شۇنىڭ بىلەن ئەدى مۇسۇلمان بولدى ۋە كېيىن رەسۇلۇللا ئېيتقان ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى كۆردى .

تەبۇك غازىتى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رۇم① لۇقلارنىڭ مۇسۇلمانلار بىلەن ئۇرۇشۇش ئۈچۈن تەييارلىنىۋاتقانلىقىنى ئاڭلىدى . بۇ چاغ قەھەتچىلىك ۋە قاتتىق ئىسسىق بولۇۋاتقان ، مېۋىلەر پىشاي دەپ قالغان مەزگىل ئىدى ، كىشىلەر باغلاردا سايىداپ ئولتۇرۇشنى خالايتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇسۇلمانلارنى ھازىرلىق قىلىشقا بۇيرۇدى . ئۇ ، بۇ قېتىمقى غازاتتىن ئىلگىرىكى غازاتلاردا ، دۈشمەنگە تۇيغۇزماسلىق ئۈچۈن ، غازاتقا چىقىشنى ئاشكارا جاكارلىمايتتى ، لېكىن يول ئۇزۇن ، دۈشمەن كۆپ بولغانلىقتىن ،

---

① رۇم — شەرقىي رىم ئىمپېرىيىسى . — ت

كىشىلەرنىڭ ياخشى تەييارلىق قىلىۋېلىشىنى كۆزدە تۇتۇپ، بۇ قېتىم ئاشكارا چاقىرىلدى. مەككىگە ۋە ئەرەب قەبىلىلىرىگە كىشى ئەۋەتىپ، ئۇلارنى سەپەرۋەرلىككە چاقىردى. بايلارنى كەمبەغەللەرگە ياردەم بېرىپ، ئۇلارنى جابدۇتۇشقا بۇيرۇدى. شۇنىڭ بىلەن ئوسمان ئىبنى ئەففان 10 مىڭ دىنار، يەنە ھەممە جابدۇقلىرى بىلەن 300 تۆگە ۋە 50 ئات ئىئانە قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئى ئاللا، ئوسماندىن رازى بولغىن! مەن ئۇنىڭدىن رازى، دېدى. ئەبۇ بەكرى 4000 دەرھەمگە تەڭ بارلىق مېلىنى ئىئانە قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: بالا - چاقىلىرىڭغا بىرەر نەرسە قالدۇردۇڭمۇ؟ دېۋىدى، ئەبۇبەكرى: ئۇلارغا ئاللانى ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى قالدۇردۇم، دەپ جاۋاب بەردى. ئۆمەر ئىبنى خەتتاب مېلىنىڭ يېرىمىنى ئىئانە قىلدى. ئابدۇرەھمان ئىبنى ئەۋف 100 ئۇقىييە ئالتۇن ئىئانە قىلدى. ئابباس بىلەن تەلھەمۇ نۇرغۇن مال ئىئانە قىلدى. ئاسىم ئىبنى ئەدى 70 تۆگە خورما ئىئانە قىلدى. ئاياللارمۇ پۈتۈن زىننەت بۇيۇملىرىنى ئىئانە قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ساھابىلەرنىڭ فەقىھلىرىدىن① يەتتە كىشى كېلىپ ئۆزلىرىنى جابدۇتۇشنى سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى جابدۇتۇشقا قادىر ئەمەسلىكىنى ئېيتقاندا، ئۇلار جابدۇنۇش خىراجىتى تاپالمىغانلىقتىن قايغۇرۇپ، كۆزلىرى ياش ھالدا قايتىپ كېتىشتى. ئۇلاردىن ئۈچ كىشىنى ئوسمان جابدۇتتى، ئىككى كىشىنى ئابباس جابدۇتتى، ئىككى كىشىنى يامىن ئىبنى ئەمىر جابدۇتتى. كىشىلەر توپلىنىپ بولغاندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام 30 مىڭ كىشىلىك قوشۇن بىلەن ئاتلاندى. ئورنىغا مەدىنىدە مۇھەممەد ئىبنى مەسلەمەنى، ئائىلىسىگە قاراشقا ئەلى ئىبنى ئەبۇتالىبنى قويدى. ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەي باشچىلىقىدىكى نۇرغۇن مۇناپىقلار ئاتلانماي قېلىپ قالدى. ئۇلار: مۇھەممەد ئىسسىقتا جاپا چېكىپ يىراق يەرگە بېرىپ، رۇملۇقلار بىلەن ئۇرۇش قىلماقچى بولۇۋاتىدۇ، رۇملۇقلار بىلەن جەڭ قىلىشنى ئويۇن چاغلاۋاتىدۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ قالماي ساھابىلىرى بىلەن ئارقانلارغا باغ-

① فەقىھ — شەرىئەت ئەھكاملىرىنى پىششىق بىلىدىغان كىشى. — ت

لىنىپ ئەسىر بولىدۇ، دېيىشەتتى. مۇناپىقلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ساھابىلىرى توغرىسىدا ئاغزىغا كەلگەننى دېيىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ، بۇ سۆزلەرنى سۈرۈشتۈرۈشكە ئەممار ئىبنى ياسىرنى ئەۋەتتى. ئۇلار: بىز چاخچاقلىشىپ ۋە ئوينىشىپ تۈرلۈك پاراڭلارنى سېلىشقانىدۇق، دەپ جاۋاب بېرىشتى. جەد ئىبنى قەيستەك بىر گۇرۇھ كىشىلەر ئۆزلىرىنىڭ قوشۇنىدىن قېلىپ قالماقچى بولۇۋاتقانلىقى ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئۆزرە ئېيتماقچى بولدى. ئۇلار كېلىپ: ئى رەسۇلۇللا! بىزگە قېلىشقا رۇخسەت بەرگىن، چۈنكى بىز رۇملۇقلارنىڭ ئاياللىرىنى كۆرسەك، سەۋرى قىلالماي گۇناھ قىلىپ قويىمىز، دېدى. ئەرابىلاردىن بىر قىسىم كىشىلەرمۇ ئاجىزلىقلىرىنى ياكى خىراجەتتىن قىسىلىدىغانلىقلىرىنى ئېيتىپ، چىقماسلىققا رۇخسەت سورىغانىدى، ئۇلارغا رۇخسەت بېرىلدى. شۇنىڭدەك رۇخسەت سورىغان نۇرغۇن مۇناپىقلارغىمۇ رۇخسەت بېرىلدى. ئاللا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق رۇخسەت بەرگەنلىكىگە كايىپ، قۇرئاندىكى مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلدى: «ئاللا سېنى كەچۈردى. سۆزى راستلار بىلەن سۆزى يالغانلار ساڭا ئېنىق بولمىغۇچە، نېمىشقا رۇخسەت بەردىڭ؟» (سۈرە تەۋبە، 43 - ئايەت) ئاندىن مەزكۇر مۇناپىقلار ھەققىدە ئاللا مۇنداق دېدى: «سەندىن پەقەت ئاللاغا، ئاخىرەت كۈنىگە ئىشەنمەيدىغان ۋە دىللىرىدا گۇمان بارلارلا رۇخسەت سورايدۇ، ئۇلار ئۆز گۇمانىدا ئارىسالدا بولۇپ تۇرىدۇ.» (سۈرە تەۋبە، 46 - ئايەت) ئاندىن ئاللا مۇناپىقلارنىڭ ئۆزرىسىنىڭ يالغانلىقىنى بايان قىلىپ مۇنداق دېدى: «ئەگەر ئۇلارنىڭ غازاتقا چىقىش نىيىتى بولسا، ئەلۋەتتە ئۇنىڭغا تەييارلىق قىلاتتى، لېكىن ئاللا ئۇلارنىڭ بۇ سەپەردە بولۇشىنى ياقتۇرماي، ئۇلارنى توستى، ئۇلارغا ئاجىزلار بىلەن بىللە قېلىڭلار، دېيىلدى.» (سۈرە تەۋبە، 46 - ئايەت) ئاندىن مۇناپىقلارنىڭ قېلىپ قالغانلىقىدىن مۇسۇلمانلارنىڭ قايغۇرماسلىقى ئۈچۈن ئاللا مۇنداق دېدى: «ئەگەر ئۇلار سىلەر بىلەن بىرگە چىققان بولسا، ئاراڭلاردا پەقەت قالايمىقانچىلىق پەيدا قىلاتتى، ئاراڭلارغا پىتنە - پاسات تۇغدۇرۇشقا ئۇرۇناتتى. ئاراڭلاردا ئۇلارنىڭ تىڭ

ـ تىڭلايدىغانلىرى بار ، ئاللا زالىملارنى ئوبدان بىلىدۇ . » (سۈرە تەۋبە ، 47 ـ ئايەت) ئىماندا شەك يوق بىر گۇرۇھ مۇسۇلمانلارمۇ قالدۇرۇلدى . كەئب ئىبنى مالىك ، ھىلال ئىبنى ئۇمەييە ، مىرارە ئىبنى رەبى ۋە ئەبۇ خەيسەمەلەر شۇلارنىڭ جۈملىسىدىن ئىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلىنى قالدۇرغاندا ، مۇناپىقلار ئەلى سۆرەلمە بولغانلىقتىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى تاشلاپ كەتتى ، دېگەندەك گەپلەرنى قىلىشتى . ئەلى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا بېرىپ ، مۇناپىقلارنىڭ سۆزىدىن شىكايەت قىلدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلىگە : ھارۇن پەيغەمبەر مۇسا پەيغەمبەرگە قانداق يېقىن بولسا ، سەن ماڭا شۇنداق يېقىن بولغانلىقىڭدىن مەمنۇن بولمامسەن ؟ دېدى .

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قوشۇن بىلەن ئاتلاندى . قوشۇننىڭ چوڭ ئەلەمىنى ئەبۇ بەكرى سىددىقا تۇتقۇزدى . رەسۇلۇللانىڭ ئەڭ ئاخىرقى غازاتتا ئەلەمنى ئەبۇ بەكرگە تۇتقۇزۇشىدا ۋە ئائىلىسىگە قاراشقا ئەلىنى قالدۇرۇشىدا چوڭقۇر دانالىق بار ئىدىكى ، بۇ كىتابخانغا چۈشىنىشلىكتۇر . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەلەملەرنى تەقسىم قىلدى ، مۇھاجىرلارنىڭ ئەلەمنى زۇبەيرگە ، ئەۋسنىڭ ئەلەمنى ئۇسەيد ئىبنى ھۇزەيرگە ، خەزرەجنىڭ ئەلەمنى ھوباب ئىبنى مۇنزىرگە تۇتقۇزدى . قوشۇن سەمۇد قەۋمىنىڭ يۇرتى ھىجر دېگەن يەردىن ئۆتكەندە ، رەسۇلۇللا ساھابىلىرىنىڭ ئاللانىڭ بۈيۈك قۇدرىتىدىن قورقۇپ تەسىرلىنىشلىرى ئۈچۈن ، ئۇلارغا : ھالاك بولغان كاپىرلارنىڭ ماكانلىرىغا يىغا ـ زارە بىلەن كىرىڭلار ! دېدى . ئەبباد ئىبنى بىشىر قوشۇننىڭ كۆزەتچىلىكىگە قويۇلدى . ئەبۇ بەكرى قوشۇنغا ئىماملىققا تەيىنلەندى . قوشۇن تەبۇكقا يېتىپ باردى . بۇ چاغدا تەبۇكتا ئاۋادلىقتىن ئەسەر يوق ئىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇئاز ئىبنى جەبەلگە : ئۆمرۈڭ بولسا ، بۇ يەرلەرنىڭ باغۇ ـ بوستانلىق بولۇپ كەتكەنلىكىنى كۆرىسەن ، دېدى . كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دېگىنىدەك بولدى . قوشۇن بۇيەردە ئارام ئېلىپ تۇرغاندا ، ئەبۇ خەيسەمە يېتىپ كەلدى . ئۇنىڭ بۇيەرگە كېلىشىنىڭ جەريانى مۇنداق بولدى : ئەبۇ خەيسەمە ئىسسىق بىر كۈنى ئائىلىسىگە كىرگەندى .

ئىككى خوتۇنى باغچىسىدا ئۇنىڭغا ئىككى ساتما تەييارلاپ قويغان ۋە سوغاق سۇ، تاماقلارنى هازىرلاپ قويغانىدى. كۆن تولىمۇ ئىسسىق ئىدى. ئەبۇ خەيسەمە بۇلارغا قاراپ، رەسۇلۇللا مۇنداق ئىسسىقتا جاپا چېكىۋاتسا، مېنىڭ دەرەخ سايىسىدا گۈزەل خوتۇنلار قۇچىقىدا سۇ ئىچىپ يېتىشىم مۇناسىپ ئەمەس، دەپ ئويلاپ، ئىككى خوتۇنىغا: ئاللاغا قەسەمكى، هېچ بىرىڭلارنىڭ ساتمىسىغا كىرمەي، رەسۇلۇللانىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ يېتىمەن. ماڭا ئوزۇق هازىرلاپ بېرىڭلار! دېدى. ئۇلار ئوزۇق هازىرلاپ بەرگەندىن كېيىن، ئەبۇ خەيسەمە قىلىچ ـ نەيزىلىرىنى ئېلىپ، تۆگىسىگە مىنىپ يولغا چىقتى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامغا تەبۇكتا يېتىشىۋالدى.

ئەيلە هاكىمىنىڭ كېلىشى

پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام رۇملۇقلارنىڭ ئۇرۇشقا هازىرلىنىۋاتقانلىقىنى ئاڭلىغان بولسىمۇ، لېكىن تەبۇكتا دۈشمەن قوشۇنىنى كۆرمىدى، بۇ يەردە بىر قانچە كۈن تۇردى. بۇ ئەسنادا ئەيلەنىڭ هاكىمى يۇهەننا ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىرلىكتە جەربا، ئەزرۇه، مىنا ئاهالىسىمۇ كەلدى. يۇهەننا ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلماي، باج ـ خىراج تۆلەشكە پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام بىلەن سۈلهى تۈزدى. رەسۇلۇللا ئۇنىڭغا تۆۋەندىكىچە ئەهدىنامە يېزىپ بەردى.

« بىسمىللاهىر رەهمانىر رەهىم. بۇ ئاللادىن ۋە ئۇنىڭ ئەلچىسى مۇهەممەد پەيغەمبەردىن يۇهەنناغا ۋە ئەيلە ئاهالىسىگە، مەيلى ئۇلار قورۇقلۇقتا ياكى دېڭىزدا بولسۇن، ئامانلىق بېرىلگەن ئەهدىنامىدۇر. ئۇلار ۋە ئۇلارنىڭ تەرەپدارلىرى بولغان شام خەلقى، يەمەن خەلقى، دېڭىز خەلقى ئاللانىڭ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى مۇهەممەدنىڭ هىمايىسىدە بولىدۇ. ئۇلاردىن كىمكى ئەهدىنامىگە خىلاپلىق قىلىدىكەن، ئۇنىڭ مېلى، جېنى هىمايە قىلىنمايدۇ، بۇنداق كىشىلەرنىڭ مېلى تارتىپ ئالغۇچىلارغا هالال هېسابلىنىدۇ. مۇئاهىدە بويىچە ئىش قىلغانلار قەيەردە بولسا، مەيلى دېڭىزدا ياكى قۇرۇقلۇقتا بولسۇن، ئۇلارغا دەخلى ـ تەرۇز قىلىنمايدۇ.»

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يىگانە ئادرېسى

رەسۇلۇللانىڭ ئەزرۇھ ۋە جەربا ئاھالىسىگە ئەھدىنامە يېزىپ بېرىشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەزرۇھ ۋە جەربا ئاھالىسىگە مۇنداق ئەھدىنامە يېزىپ بەردى: « بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىم. بۇ مۇھەممەد پەيغەمبەرنىڭ ئەزرۇھ ۋە جەربا ئاھالىسىگە بەرگەن ئەھدىنامىسىدۇركى، ئۇلار ئاللانىڭ ۋە مۇھەممەد پەيغەمبەرنىڭ ھىمايىسىدە تىنچ ياشايدۇ. ئۇلار ھەر يىلى رەجەب ئېيىدا تولۇق 100 دىنار خىراج تۆلەيدۇ. مۇسۇلمانلارغا نەسىھەت قىلىشقا ۋە مەرھەمەت قىلىشقا ئاللا كېپىلدۇر. »

مىنا ئاھالىسىئۆز مەھسۇلاتلىرىنىڭ تۆتتىن بىرىنى مۇسۇلمانلارغا بېرىش شەرتى ئاستىدا ئۇلار بىلەن سۈلھى تۈزۈلدى.

ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەبۇكتىن ئۆتۈپ شام تەرەپلىرىگە بېرىش توغرىلىق ساھابىلىرى بىلەن مەسلىھەتلەشتى. ئۆمەر ئۇنىڭغا: ئەگەر ئاللا مېڭىشقا بۇيرۇلغان بولساڭ، ماڭغىن، دېدى. رەسۇلۇللا: ئەگەر مېڭىشقا بۇرۇلغان بولسام مەسلىھەت سالمايتتىم، دېدى. ئۆمەر: ئى رەسۇلۇللا، رۇملۇقلارنىڭ سانى كۆپ، شامدا بىرەرمۇ مۇسۇلمان يوق. دۈشمەن بىزنىڭ بۇ يەرگە كەلگەنلىكىمىزدىن قورقتى. بۇ يىل قايتىپ كەتسەك، كېيىنچە ئەھۋالغا قاراپ باقارمىز ياكى ئاللا بىرەر ياخشى ئىشنى مەيدانغا كەلتۈرەر، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆمەرنىڭ مەسلىھەتىنى قوبۇل قىلىپ، قوشۇننى قايتۇرۇشقا بۇيرۇدى؛ قوشۇن مەدىنىگە قايتىپ كەلدى.

زىرار مەسچىدى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە يېقىنلاشقاندا زىرار مەسچىدى توغرىلىق خەۋەر ئاڭلىدى. مۇناپىقلاردىن بىر گۇرۇھ كىشىلەر مۇسۇلمانلار جامائىتىنى پارچىلاش ئۈچۈن زىرار مەسچىدىنى قۇبا مەسچى-

دىگە تاقابىل سالغانىدى. مۇناپىقلاردىن بىر گۇرۇھ ئادەم پەيغەمبەر
ئەلەيھىسسالامدىن مۇشۇ مەسچىتتە ناماز ئوقۇپ بېرىشىنى تەلەپ قىلىپ
كەلدى. رەسۇلۇللا ئۇنى سېپىلىشنىڭ سەۋەبىنى سورىغاندا، ئۇلار بىز
ياخشى نىيەت بىلەن سالدۇق، دەپ ئاللانى تىلغا ئېلىپ قەسەم قىلىشتى.
ئاللا گۇۋاھلىق بېرىدۇكى، ئۇلار چوقۇم يالغانچىلاردۇر. پەيغەمبەر
ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىدىن بىر توپ ئادەمنى بۇ مەسچىتنى بۇزۇۋېتىشكە
ئەۋەتتى؛ ئۇلار بېرىپ مەسچىتنى بۇزۇپ تاشلىدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن،
غازاتقا چىقماي قالغانلاردىن بىر تۈركۈم ئادەم يالغان ئۆزرىلەر ئېيتىپ
كەلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ سىرتىغا قاراپ ئۆزرىلىرىنى
قوبۇل قىلدى، ئىچكى ئەھۋالىنى ئاللاغا تاپشۇردى ۋە ئۇلار ئۈچۈن ئىس-
تىغپار ئېيتتى.

تەبۇك غازىتىغا چىقمىغان ئۈچ كىشى ھەققىدە ھېكايە

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا كەئب ئىبنى مالىك خەزرەجى، مىرارە
ئىبنى رەبى ئەۋسى ۋە ھىلال ئىبنى ئۇمەييە ئەۋسىلەر كېلىپ خاتالىقلىرىنى
ئىقرار قىلدى. كەئب رەسۇلۇللانىڭ ئالدىغا كىرگەندە، رەسۇلۇللا سو-
غاققىنا كۈلۈمسىرەپ: نېمىشقا كېلىپ قالدىڭ؟ دەپ سورىدى. كەئب:
ئى رەسۇلۇللا، سەندىن باشقا ئادەمنىڭ ئالدىدا بولىدىغان بولسام،
گەپدانلىقىم بىلەن بىرەر ئۆزرە ئېيتىپ ئۇنىڭ غەزىپىدىن قۇتۇلاتتىم،
لېكىن ئاللا بىلەن قەسەمكى، بۈگۈن مەن ساڭا يالغان گەپ قىلىپ رازى-
لىقىڭنى ئالغىنىم بىلەن، ئاللانىڭ غەزىپىگە ئۇچرىشىم مۇمكىن. راستىمنى
ئېيتسام، ماڭا خاپا بولسەن. ئاللانىڭ ئەپۇ قىلىشىنى ئۈمىد قىلىمەنكى،
غازاتقا چىقماسلىقتا ھېچقانداق ئاساسىم يوق ئىدى، دېدى. پەيغەمبەر
ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: راستىنى دېدىڭ. تۇر، ئاللانىڭ ھۆكمىنى كۈت-
كىن، دېدى. كەئبنىڭ ئىككى ھەمرىيىمۇ كەئبكە ئوخشاش راستىنى
ئېيتتى. رەسۇلۇللا ئۇلارغىمۇ كەئبكە قىلغان سۆزنى قىلدى. ئۇلارنى

مۇسۇلمانلار بىلەن سۆزلىشىشتىن ۋە ئارىلىشىشتىن چەكلىدى. ئۇلارغا خوتۇنلىرى بىلەنمۇ ئارىلاشماسلىقنى بۇيرۇدى. ھىلال ئىبنى ئۇمەييەنىڭ ئايىلى ئۆز ئېرىنىڭ خىزمەتچىسى يوق قېرى ئىكەنلىكىنى كۆزدە تۇتۇپ، ئۇنىڭ خىزمىتىدە بولۇشقا رۇخسەت سورىغانىدى، ئۇنىڭغا رۇخسەت بېرىلدى. ئۇلار مۇشۇ ئەھۋالدا قالغانلىقتىن ئۆزلىرىگە كەڭ زېمىن تار تۇيۇلدى. يۈرەكلىرى سىقىلدى، پەقەت ئاللادىن باشقا پاناھ يوقلۇقىنى بىلىشتى. ئاللا ئۇلارنىڭ تەۋبىسىنى قوبۇل قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا ئادەم ئەۋەتىپ، ئاللانىڭ بۇ چوڭ نېمىتى بىلەن بېشارەت بەردى. توپ - توپ كىشىلەر ئۇلارنىڭكىگە بېرىپ، ئۇلارنىڭ تەۋبىسىنى ئاللانىڭ قوبۇل قىلغانلىقى ئۈچۈن ئۇلارنى تەبرىكلىدى. كەئب مەسچىتكە كىرگەن چاغدا، رەسۇلۇللا ئۇنى خۇشاللىق بىلەن قارشى ئېلىپ: ئى كەئب، ساڭا ئۆتكەن ئۆمرۈڭدىكى ئەڭ ياخشى كۈن بىلەن بېشارەت بېرىمەن، دېدى. كەئب: بۇ بېشارەت سەن تەرەپتىنمۇ، ئاللا تەرەپتىنمۇ؟ دەپ سورىدى. رەسۇلۇللا: ئاللا تەرەپتىن، دەپ جاۋاب بەردى. كەئب: ئى رەسۇلۇللا، مېنىڭ تەۋبەمنىڭ قوبۇل قىلىنغانلىقى ئۈچۈن، پۈتۈن مېلىمنى ئاللا ۋە رەسۇلۇللاغا سەدىقە قىلدىم، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: بىر قىسىم مېلىڭنى ئېلىپ قالغىن. ئۆزۈڭگە لازىم بولىدۇ، دېدى. ئاندىن رەسۇلۇللا ئۇلارنىڭ تەۋبىسى توغرىلىق نازىل بولغان مۇنۇ ئايەتنى ئوقۇپ بەردى: «ئالا غازاتتىن قېلىپ قالغان ئۈچ كىشىنىڭ تەۋبە قىلىشىغىمۇ رۇخسەت قىلدى. چۈنكى، كەڭ زېمىن ئۇلارغا تار بىلىنگەن، ئۇلارنىڭ يۈرەكلىرى سىقىلغان، ئۇلار ئاللادىن باشقا سېغىنىدىغان ھېچكىم يوقلىقىنى بىلگەنىدى. تەۋبە قىلغانلىقى ئۈچۈن، ئاللا ئۇلارنىڭ تەۋبىسىنى قوبۇل قىلدى. ئاللا تەۋبىنى بەك قوبۇل قىلغۇچى، ناھايىتى مېھرىباندۇر.» (سۈرە، تەۋبە، 118 - ئايەت)

سەقىف قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەبۇك غازىتىدىن قايتىپ كەلگەندىن

كېيىن، ئۇنىڭغا سەقىف قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى كەلدى. بۇ ئەلچىلەرنىڭ كېلىشى مۇنداق بولغان: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سەقىف قەبىلىسىگە قىلغان مۇھاسىرىسىدىن قايتىپ كېلىۋاتقاندا سەقىف قەبىلىسىدىن ئۇرۋە ئىبنى مەسئۇد ئۇنىڭ ئارقىسىدىن يېتىپ كېلىپ مۇسۇلمان بولغان ۋە ئۇنىڭغا خەلقىنى ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلماقچى ئىكەنلىكىنى ئېيتقان. رەسۇلۇللا ئۇنىڭغا: ئۇلار سېنى ئۆلتۈرۈۋېتىدۇ، دېگەندە، ئۇ: ئى رەسۇلۇللا، مەن ئۇلار ئۈچۈن قىزلىرىدىنمۇ سۆيۈملۈك، دېگەن ۋە ئۆزىنىڭ مەرتىۋىلىك ئادەم ئىكەنلىكىگە قاراپ، خەلقىم ماڭا ئىتائەت قىلىدۇ، دېگەن ئۈمىدتە يولغا چىققان. چۈنكى، ئۇ قەۋمى ئىچىدە ھەممىسى ياخشى كۆرىدىغان نوپۇزلۇق ئادەم ئىدى. ئۇرۋە تائىففا كېلىپ مەقسىتىنى ئوتتۇرىغا قويۇشى بىلەنلا، قەۋمى ئۇنى ئېتىپ تاشلىغان. ئۇ ئۆلۈپ بىر ئايدىن كېيىن، سەقىف قەبىلىسىدىكىلەر ئۆزئارا مەسلىھەتلىشىپ، ئۆزلىرىنىڭ ئەتراپىدىكى پۈتۈن ئەرەب خەلقى بىلەن ئۇرۇشۇشقا قادىر ئەمەسلىكىنى بايان قىلىشقان ۋە بۇ توغرىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن سۆزلىشىپ بېقىش ئۈچۈن بىر ئادەمنى ئەۋەتىش قارارىغا كېلىشكەن. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئابدۇ يالىل ئىبنى ئەمرىنىڭ بېرىشىنى تەلەپ قىلىشقان بولسىمۇ، ئابدۇ يالىل باش تارتىپ: ماڭا بىر قانچە ئادەم قوشمىساڭلار بارمايمەن دېگەن. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭغا چوڭلاردىن بەش ئادەمنى قوشۇپ ئەۋەتكەن. ئۇلار ئەلچى بولۇپ، رەسۇلۇللا بىلەن كۆرۈشۈش ئۈچۈن مەدىنىگە كەلگەن.

رەسۇلۇللا بۇ ئەلچىلەرنىڭ قۇرئان تىڭشىشى ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ ناماز ئوقۇشىنى كۆرۈپ تۇرۇشى ئۈچۈن، مەسچىتنىڭ بىر تەرىپىدە ئۇلارغا بىر چېدىر تىكىپ بەردى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ھەر كۈنى رەسۇلۇللانىڭ يېنىغا كېلىپ تۇردى، يۈك-تاقلىرىنىڭ قېشىدا ئۆزلىرىنىڭ ئىچىدە يېشى ئەڭ كىچىك بولغان ئوسمان ئىبنى ئەبۇ ئاسنى قالدۇردى. ئۇلار قايتىپ كەلگەندە، ئوسمان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا بېرىپ قۇرئان ئۆگىنەتتى، رەسۇلۇللا ئۇخلاپ قالغان بولسا، ئەبۇبەكرىدىن ئۆگىنەتتى. شۇنداق قىلىپ، ئۇ قۇرئاندىن كۆپ نەرسە-

لەرنى يادلىۋالدى ، ئوسمان بۇنى ھەمراھلىرىدىن يوشۇردى . مەنكۇر ئەلچىلەر ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلىپ ، رەسۇلۇللادىن ئۆزلىرىگە بىرسىنى باشلىق قىلىپ بېرىشنى تەلەپ قىلدى . ئوسمان ئىبنى ئەبۇ ئاس ئىسلام دىنىغا، قۇرئان ئوقۇشقا ۋە دىنىي ئەھكاملارنى ئۆگىنىشكە ھېرىس بولغانلىقتىن ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى ئۇلارغا باشلىق قىلىپ تەيىنلەپ بەردى .

تائىف ئاھالىسىگە يېزىلغان مەكتۇپ

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ئەلچىلەرگە تائىف ئاھالىسىگە قارىتىپ مەكتۇپ يېزىپ بەردى . مەكتۇپ تۆۋەندىكىچە ئىدى :

« بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىم . ئاللانىڭ ئەلچىسى مۇھەممەد پەيغەمبەردىن مۆمىنلەرگە : ۋەج (تائىفتىكى بىر جىلغا ـــ ت) نىڭ دەرەخلىرىنى كېسىش ، ھايۋانلىرىنى ئۆلتۈرۈش ھارامدۇر . بۇنىڭغا خىلاپلىق قىلغان كىشىنىڭ كىيىمى سالدۇرۇلۇپ ، ئۇنىڭغا دەررە ئۇرۇلىدۇ . »

ئەلچىلەر ئىسلام دىنى قەۋمىمىزنىڭ قەلبىگە سىڭىۋالسۇن ۋە نادان خوتۇنلار چۇچۇپ كەتمىسۇن دەپ ، رەسۇلۇللادىن سەنەملىكلەرنىڭ بۇتىنى بىر ئاي كېچىكتۈرۈپ چېقىشنى سورىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنى ماقۇل كۆردى . ئەلچىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىدىن ئۇزاپ چىققاندىن كېيىن ، ئۇلارنىڭ باشلىقى : مەن سەنەملىكلەرنىڭ ئەھۋالىنى ئوبدان بىلىمەن ، شۇڭا سىلەر مۇسۇلمان بولغانلىقىڭلارنى ئۇلاردىن يوشۇرۇڭلار ، ئۇلارنى ئۇرۇشتىن قورقىتىڭلار . ئۇلارغا : مۇھەممەد بىزنى قىيىن ئىشلارغا دەۋەت قىلغانىدى . بىز ئۇلارنى ئۇرۇشتىن باش تارتتۇق ، ئۇ بىزدىن بۇتلارنى چېقىشنى ، زىنا قىلماسلىقنى ، ھاراق ئىچمەسلىكنى ، جازانىخورلۇق قىلماسلىقنى تەلەپ قىلدى دەڭلار ، دېدى . ئەلچىلەر يۇرتىغا يېتىپ بارغاندىن كېيىن ، سەقىف ئاھالىسىگە : بىز قورال بىلەن مەيدانغا چىققان كىشىلەر بويسۇنغان قوپال ئادەمنىڭ يېنىدىن كەلدۇق . ئۇ بىزنى قىيىن ئىشلارغا دەۋەت قىلدى دەپ ، يۇقىرىدىكى

سۆزلەرنى ئېيتتى . سەقىق ئاھالىسى : مۇھەممەدگە ھەرگىز ئىتائەت قىلمايمىز ، دېيىشتى ، ئەلچىلەر : ئۇنداق بولسا ، قورالىڭلارنى تۇزەپ ، قورغانلىرىڭلارنى پۇختىلاپ ئۇرۇشقا تەييارلىق قىلىڭلار ، دېدى . ئۇلار شۇنداق قىلماقچى بولدى . ئەمما ئىككى ، ئۈچ كۈن ئۆتكەندە ، ئاللا ئۇلارنىڭ دىللىرىغا قورقۇنچ سېلىپ قويدى . ئۇلار ئەلچىلەرگە : مۇھەممەد بىلەن ئۇرۇشۇشقا كۈچىمىز يەتمەيدىكەن . سىلەر قايتىپ بېرىپ ، ئۇ دەۋەت قىلغان ئىشلارنى قوبۇل قىلىڭلار ، دېدى . ئەلچىلەر : شۇنىڭ بىلەن بىز كېلىشكەن ۋە مۇسۇلمان بولغاندۇق ، دېيىشتى . ئۇلار : نېمىشقا بۇنى بۇرۇن بىزدىن يوشۇردۇڭلار ؟ دەپ سورىغاندا ، ئەلچىلەر : سىلەردىن شەيتان كىبىرىسى تۇگىگىچە يوشۇرايلى دېگەنىدۇق ، دەپ جاۋاب بەردى . شۇنىڭ بىلەن سەقىق ئاھالىسى مۇسۇلمان بولدى .

لات بۇتىنىڭ چېقىۋېتىلىشى

رەسۇلۇللا سەقىق ئاھالىسىنىڭ مۇسۇلمان بولغانلىقىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن ، ئەبۇسۇفيان بىلەن مۇغىرە ئىبنى شۆئبە سەقەفىنى سەقىق قەبىلىسىنىڭ تائىفتىكى لات دېگەن بۇتىنى چېقىپ تاشلاشقا ئەۋەتتى . ئۇلار بېرىپ ، لات بۇتىنى چېقىپ تۇپ - تۈز قىلىۋەتتى .

ئەبۇبەكرىنىڭ ھەج قىلىشى

ھىجرىيىنىڭ توققۇزىنچى يىلى زۇلقەئدە ئېيىنىڭ ئاخىرىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەجگە بارىدىغان كىشىلەرگە ئەبۇبەكرىنى باشلىق قىلىپ ئەۋەتتى . ئەبۇبەكرى مەدىنىدىن 300 كىشى بىلەن ئاتلاندى . قۇربانلىق قىلىش ئۈچۈن رەسۇلۇللا بەرگەن 20 تۆگىنى ، ئۆزى ئۈچۈن بەش تۆگىنى ئېلىپ باغدى . ئەبۇبەكرى ئاتلىنىپ كەتكەندىن كېيىن ، رەسۇلۇللاغا قۇرئاندىكى بارائەت سۈرىسىنىڭ باش تەرىپى نازىل بولدى . رەسۇلۇللا ھەج ئەكبەر (چوڭ ھەج) كۈنىدە بۇ سۈرىنى كىشىلەرگە يەتكۈزۈش ئۈچۈن : بۇنى ماڭا ۋەكالىتەن مېنىڭ ئائىلەمگە مەنسۇپ ئادەم

www.uyghurkitap.com

يەتكۈزىدۇ ، دەپ ئەلىنى ئەۋەتتى . ئەلى يولدا ئەبۇبەكرگە يېتىشۋالدى .
ئەبۇبەكرى ئەلىدىن رەسۇلۇللا ھەجگە سېنى يېتەكچى قىلىپ ئەۋەتتىمۇ؟
دەپ سورىۋىدى . ئەلى : ياق ، مېنى كىشىلەرگە بارائەت سۈرىسىنى
يەتكۈزۈش ئۈچۈن ئەۋەتتى . دېدى . كىشىلەر قۇربان ھېيت كۈنى مۇنادا
يىغىلغان چاغدا ، ئەلى ئۇلارغا بارائەت سۈرىسىنىڭ باش تەرىپىدىكى 13
ئايەتنى ئوقۇپ بەردى . بۇ ئايەتلەردە ۋەدىسىدە تۇرمىغان مۇشرىكلار بى-
لەن تۈزۈلگەن كېلىشىملەرنىڭ كۈچكە ئىگە ئەمەسلىكى ، ئۇلارغا تۆت ئاي
مۆھلەت بېرىلىدىغانلىقى ، ئۇلارنىڭ بۇ مۆھلەت ئىچىدە خالىغان يەرلىرىگە
بارالايدىغانلىقى ، مۇسۇلمانلارغا قارشى چىقمىغان ۋە خىيانەت قىلمىغان
مۇشرىكلار بىلەن تۈزۈلگەن كېلىشىملەرنىڭ مۇددىتى توشقىچە كۈچكە
ئىگە ئىكەنلىكى بايان قىلىنغان . ئەلى مەزكۇر ئايەتلەرنى ئوقۇپ بولۇپ ،
بۇ يىلدىن باشلاپ بەيتۇللانى مۇشرىكلارنىڭ ۋە يالىڭاچ ئادەملەرنىڭ تاۋاپ
قىلىشىغا بولمايدىغانلىقىنى جاكارلىدى . ئەلى بۇ سەپەردە ھەزرىتى
ئەبۇبەكرىنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ ناماز ئوقۇدى .

ئىبنى ئۇبەينىڭ ۋاپاتى

بۇ يىلى زۇلقەئدە ئېيىدا ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەي ئۆلدى . پەيغەمبەر
ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ جىنازا نامىزىنى ئۆزى ئوقۇدى . دەپنە قىلىنغان چاغدا
ئۇنىڭ قەۋرىسى ئۈستىدىمۇ بولدى . رەسۇلۇللانىڭ مۇنداق قىلىشى ئابدۇللا
ئىبنى ئۇبەيىنىڭ ئوغلى ئابدۇللانىڭ كۆڭلىنى ئېلىش ھەمدە خەزرەج
قەبىلىسىدە ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەينىڭ مەرتىۋىسى چوڭ بولغانلىقتىن ، بۇ
قەبىلە قەۋمىنىڭ دىللىرىنى مايىل قىلىش ئۈچۈن ئىدى . كۆڭلى -
كۆكسى كەڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئابدۇللا ئىبنى ئۇبەينىڭ ئۆلۈ-
مىگە قىلغان ياخشى مۇئامىلىسىنى كۆرگەن نۇرغۇن مۇناپىقلار مۇشۇ
كۈندىن باشلاپ مۇناپىقلىقنى تاشلىدى . شۇنىڭدىن كېيىن ئاللا پەيغەم-
بەرنى مۇناپىقلارنىڭ نامىزىنى چۈشۈرۈشتىن مەنئى قىلىپ ، قۇرئاندىكى
مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلدى : « ئۇلاردىن ئۆلگەنلەرنىڭ ھەرگىز نامىزىنى

چۆشۈرمە ۋە قەۋرىسى ئۈستىدىمۇ تۇرما . » (سۈرە تەۋبە ، 84 - ئايەت)

ئۇممۇ كۈلسۇمنىڭ ۋاپاتى

بۇ يىل رەسۇلۇللانىڭ قىزى ، ھەزرىتى ئوسماننىڭ ئايىلى ئۇممۇ كۈلسۇم ۋاپات بولدى .

ھىجرىيىنىڭ ئونىنچى يىلى

قوشۇن ئەۋەتىش

مۇشۇ يىلى رەبىئۇل ئاخىر ئېيىدا ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەمەننىڭ نەجران دېگەن يېرىدىكى ئابدۇ مەدان ئايمىقىغا خالىد ئىبنى ۋەلىد باشچىلىقىدا قوشۇن ئەۋەتىپ ، ئۇلارنى ئىسلام دىنىغا ئۈچ قېتىم دەۋەت قىلىشقا ، باش تارتسا ، ئۇلار بىلەن ئۇرۇشۇشقا بۇيرۇدى . قوشۇن يېتىپ بېرىپ ئاتلىقلارنى تەرەپ - تەرەپكە ئەۋەتىپ : مۇسۇلمان بولساڭلار ئامان بولىسىلەر ، دەپ ئۇلارنى ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلدى . شۇنىڭ بىلەن ئابدۇمەدان ئايمىقىنىڭ كىشىلىرى توپ - توپ بولۇپ ئىسلام دىنىغا كىردى . خالىد ئۇلارغا ئىسلام دىنىدىن ۋە قۇرئاندىن تەلىم بەردى . شۇنىڭدەك رەسۇلۇللاغا ئەھۋالنى مەلۇم قىلىپ خەت يازدى . رەسۇلۇللا ئابدۇ مەدان قەۋمىگە ئەلچى تەلەپ قىلىپ ئادەم ئەۋەتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلاردىن كەلگەن ئەلچىلەر بىلەن كۆرۈشۈپ : جاھىلىيەت دەۋرىدە سىلەر بىلەن ئۇرۇشقانلار ئۈستىدىن نېمە بىلەن غەلىبە قىلاتتىڭلار ؟ دەپ سورىدى . ئەلچىلەر : ھەممىمىز ئۇيۇم ئىدۇق ، بىر ياقىدىن باش چىقىراتتۇق ، كىشىلەرگە تاجاۋۇز قىلمايتتۇق ، دەپ جاۋاب بەردى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : راست ئېيتتىڭلار ، دېدى ۋە ئۇلارغا زەيد ئىبنى ھۇسەيىننى باشلىق قىلىپ تەيىنلىدى .

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

قوشۇن ئەۋەتىش

شۇ يىلى رامىزان ئېيىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەنى مەزھىج ئايماقى (يامانىيەدىكى بىر قەبىلە) غا ئەۋەتىش ئۈچۈن ئەلى باشچىلىقىدا قوشۇن ئۇيۇشتۇردى . رەسۇلۇللا ئەلىگە ئۆز قولى بىلەن سەللە يۆگەپ : ئۇلارنىڭ جايىغا بارغاندىن كېيىن ئۇلارنى « بىر ئاللادىن باشقا ئىلاھ يوق » دېيىشكە دەۋەت قىلغىن . بۇنى قوبۇل قىلسا ، ئۇلارنى پەرز نامازنى ئۆتەشكە بۇيرۇغىن . سەن ئارقىلىق ئاللا بىرەر ئادەمنى ھىدايەت قىلسا ، بۇ سەن ئۈچۈن دۇنيادىكى ھەممە نەرسىدىن ياخشى . ئۇلار ئالدى بىلەن ساڭا ئۇرۇش باشلىمىغىچە ، سەن ئۇلار بىلەن ئۇرۇشما ، دېدى . ئەلى يېتىپ بېرىپ ، ئۇلارنى ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلغانىدى ، ئۇلار بۇنىڭدىن باش تارتىپ ، مۇسۇلمانلارغا ئوق ئاتتى . ئەلى قوشۇننى سەپراس بولۇپ جەڭ قىلىشقا بۇيرۇدى . دۈشمەن مەغلۇپ بولغاندىن كېيىن ، ئەلى ئۇرۇشنى توختىتىپ ، ئۇلارنى ئىسلام دىنىغا قايتا دەۋەت قىلدى . ئۇلار بۇ قېتىم ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلدى ، باشلىقلىرى رەسۇلۇللاغا بەيئەت قىلدى ۋە ماللىرىنىڭ زاكىتىنى بەردى . ئەلى رەسۇلۇللا مەككىدىكى چاغدا قايتىپ كېلىپ ، رەسۇلۇللا بىلەن بىرلىكتە ھەج قىلدى .

يەمەنگە ۋالىيلارنى تەيىنلەش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەمەنگە ئۆز تەرىپىدىن ۋالىيلارنى قويدى : يەمەننىڭ ئەدەن تەرەپتىكى يۇقىرى رايونىغا مۇئاز ئىبنى جەبەلنى ، تۆۋەندىكى رايونىغا ئەبۇ مۇسا ئەشئەرىنى ئەۋەتتى . رەسۇلۇللا ئۇلارغا مۇنداق تەۋسىيە قىلدى : « دىنىي ئىشلارنى ئاسانلاشتۇرۇڭلاركى ، قىيىنلاشتۇرماڭلار . كىشىلەرگە بېشارەت بېرىڭلار ، ئۇلارنى ھۈركىتىپ قويماڭلار . » مۇئازغا يەنە مۇنداق دېدى : « سەن ئەھلى كىتاب بولغان خەلقنىڭ يېنىغا كېتىۋاتىسەن . ئۇلارنىڭ يېنىغا بارغاندىن كېيىن ، ئۇلارنى لائىلاھە ئىللەللاھۇ مۇھەممەدۇن رەسۇلۇللا ، دەپ ئېيتىشقا دەۋەت قىلغىن . ئۇلار بۇنى قوبۇل قىلسا ، ئاللانىڭ مۇسۇلمانلارغا بىر كېچە - كۈندۈزدە

بەش ۋاقىت نامازنى پەرز قىلغانلىقىنى ئېيتقىن . بۇنى قوبۇل قىلسا ، بايلىرىنىڭ ماللىرىدىن زاكات ئېلىنىپ كەمبەغەللىرىگە بېرىلىدىغانلىقىنى ئېيتقىن . بۇنىمۇ قوبۇل قىلسا ، زاكاتنى ئۇلارنىڭ ياخشى ماللىرىدىن ئالمىغىن . مەزلۇملارنىڭ بەددۇئاسىدىن ساقلانغىن ، مۇنداق دۇئا بىلەن ئاللانىڭ ئارىسىدا پەردە يوقتۇر . » مۇئاز رەسۇلۇللا ۋاپات بولغىچە يەمەندە تۇردى . ئەبۇمۇسا بولسا رەسۇلۇللا ۋىدالىشىش ھەججىنى قىلىۋاتقاندا مەككىگە قايتىپ كەلدى .

ۋىدالىشىش ھەججى

ھىجرىيىنىڭ ئونىنچى يىلى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەر بىلەن بىرلىكتە مۇسۇلمانلار بىلەن خوشلىشىش ھەججىنى قىلدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنىڭدىن باشقا ھەج قىلمىغانىدى . ئۇ زۇلقەئدە ئېيىنىڭ 25 - كۈنى يەنى شەنبە كۈنى ئاتلاندى . مەدىنىدە ئورنىغا ئەبۇ دۇجانە ئەنسارىنى قالدۇردى . ھەجگە رەسۇلۇللا بىلەن نۇرغۇن ئادەم چىققان بولۇپ ، ئۇلارنىڭ سانى 90 مىڭغا يېتەتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەجگە مىنگەن ئۇلىقى قوزغالغان يەردە ئېھرام باغلىدى ، ئاندىن : « لەببەيكە ئاللاھۇممە لەببەيكە لاشەرىكە لەكە لەببەيكە ئىننەلھەمدە ۋەننىئمەتە لەكە ۋەلمۇلكە لاشەرىكەلەكە » (ئى ئاللا ، مەن سېنىڭ ئىتائىتىڭدىمەن ، سېنىڭ ئىتائىتىڭدىمەن . سېنىڭ شېرىكىڭ يوق ، سېنىڭ ئىتائىتىڭدىمەن . پۈتۈن ھەمدۇ - سانا ، مەخلۇقلارنىڭ ئىشىنى باشقۇرۇش ۋە نېمەت ساڭا خاس . سېنىڭ شېرىكىڭ يوق) دەپ تەلبىيە ئېيتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يولنى داۋاملاشتۇرۇپ ، قۇياش كۆتىرىلگەن چاغدا ئۇستۇنكى تۆپىلىكتىن يەنى كەدا تۆپىلىكىدىن مەككىگە كىردى . ئۇ بەيتۇللانى كۆرگەندە : ئى ئاللا ، ئۇنى تېخىمۇ شاراپەتلىك ، تېخىمۇ ئۇلۇغ ، تېخىمۇ ھەيۋەتلىك ۋە تېخىمۇ بەلەن قىلغىن ، دېگەندىن كېيىن ، بەيتۇللانى يەتتە قېتىم تاۋاب قىلدى ، ھەجەر ئەسۋەدنى ئىستىلام قىلدى ، مەقامى ئىبراھىمدا ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇدى ، ئابى زەمزەمنى ئىچتى .

www.uyghurkitap.com

ئانـدىن كېيىن سافا بىلەن مەرۋە ئارىسىدا ئۇلاقلىق يەتتە قېتىم ماڭدى. ئۇ سافا تېغىغا چىققان چاغدا مۇنداق دەيتتى : « بىر ئاللادىن باشقا ھېچ ئىلاھ يـوق . ئاللا ئۇلـۇغ ، تـەنھا ، بىر ئاللادىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق . ئاللا ۋەدىـسـىـنى ئىشقا ئاشۇردى ، بەندىسىگە (پەيغەمبىرىگە) ياردەم بەردى . تەنھا ئاللا مـۇشـرىـك تـوپـىـنى مەغلۇپ قىلدى . » پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زۇلـھەججە ئېيىنىڭ 8 ـ كۈنى مىناغا كېلىپ شۇ يەردە قوندى .

ۋىدالىشىش نۇتقى

پـەيـغـەمـبـەر ئەلەيھىسسالام زۇلھەججە ئېيىنىڭ 9 ـ كۈنى ئەرەفاتقا چـىـقـتـى ۋە بۇ يەردە ئىسلام دىنىنىڭ تۈپ يىلتىزى ۋە شاخچىلىرى بايان قـىـلـىـنـغان ئۇلـۇغ نـۇتـقـىـنـى سـۆزلـىـدى . نـۇتـۇقـنـىـڭ تـېكستى تـۆۋەنـدىـكـىـچە : « ھەممە مەدھىيە ئاللاغا خاس ، ئاللانى مەدھىيلەيمىز ، ئاللادىـن كـەچۈرۈم سـورايـمىز ، ئاللاغا تەۋبە قىلىمىز . ئاللاغا سېغىنىپ ، نـەپسىمىزنىڭ يامانلىقىدىن ۋە يامان ئىشلاردىن پاناھ تىلەيمىز . ئاللا ھىدايـەت قـىـلـغـان ئادەمـنـى ھـېـچـكىم ئازدۇرالمايدۇ ، ئاللا ئازدۇرغان ئادەمنى ھـېـچـكـىم ھىدايەت قىلالمايدۇ . شۇنىڭغا گۇۋاھلىق بېرىمەنكى ، يالغۇز بىر ئاللادىـن بـاشـقـا ھـېچ ئىلاھ يـوق ، ئاللانـىـڭ شـېـرىـكـى يوق . شۇنـىڭغا گۇۋاھلىق بېرىمەنكى ، مۇھەممەد ئاللانىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر . سىلەر ئاللانـىـڭ بـەندىلىرى ، سىلەرنى ئاللاغا تەقۋادارلىق قىلىشقا تەۋسىيە قىلىـمەن ، ئاللاغا ئىتائەت قىلىشىڭلارنى تەرغىپ قىلىمەن . سۆزۈمنى خەيرلىك ئىشلاردىـن بـاشلايمەن . ئى خالايىق ، سۆزۈمگە قۇلاق سېلىڭلار ! بۇ يىلـدىـن كـېـيـىـن مۇشۇ جايىمدا سىلەر بىلەن ئۇچراشماسلىقىم مۇمكىن دەپ ئويلايـمـەن . ئى خـالايـىـق ! تـاكى رەببىڭلارنىڭ دەرگاھىغا بارغىنىڭلارغا قـەدەر ، بـىـر ـ بـىـرىـڭلارنـىـڭ جېنىغا ، مېلىغا چېقىلىش خۇددى مۇشۇ ئايـنـىـڭ ، مـۇشۇ كۈنىنىڭ ، مۇشۇ جاينىڭ ھۆرمىتىنى ساقلىماسلىققا ئوخـشـاشلا ھارامـدۇر . سـىـلـەرگـە شـۇنـى يـەتـكۈزىمەنكى ، ئى ئاللا ، گۇۋاھ بـولـغـىـن ، قولىدا كىشىلەرنىڭ ئامانەتلىرى بار ئادەملەر ئـامـانەتنى ئـۆز

ئىگىلىرىگە قايتۇرسۇن؛ جاھىلىيەت دەۋرىدە قىلىنغان جازانىخورلۇق بىكار قىلىندۇ، ئالدى بىلەن تاغام ئابباس ئىبنى مۇتەلىبنىڭ جازانىخورلۇقىنى بىكار قىلىشتىن باشلايمەن. جاھىلىيەت دەۋرىدىكى قان قەرز بىكار قىلىندۇ، ئالدى بىلەن ئامىر ئىبنى رەبىئە ئىبنى ھارىسنىڭ قان قەرزىنى بىكار قىلىشتىن باشلايمەن. جاھىلىيەت دەۋرىدىكى ئادەتلەردىن كەئبىنى، ئاب زەمزەمنى باشقۇرۇشتىن باشقىلىرى بىكار قىلىندۇ. قەستەن ئادەم ئۆلتۈرگەن قاتىل ئۆلتۈرۈلىدۇ، ئەگەر ئۇ بىر كىشىنى تاياق بىلەن ياكى تاش بىلەن ئۇرۇپ ئۆلتۈرسە، قىسمەن قەستەنلىك ھېسابلىنىپ، قىساسىغا 100 تۆگە تۆلىتىۋېلىنىدۇ، بۇنىڭدىن ئارتۇق تۆلىتىش جاھىلىيەت كىشىلىرىنىڭ ئىشى. ئى خالايىق! شەيتان سىلەرنىڭ زېمىنىڭلاردا خۇدا بولۇشتىن ئۈمىدىنى ئۈزدى. لېكىن، ئۇ سىلەر كىچىك سانايدىغان ئىشىڭلاردا سىلەرنى ئۆزىگە بويسۇندۇرماقچى بولىدۇ. ئى خالايىق! نەسى① يېگەننى قوللىنىش كۇفرىنى تېخمۇ

---

① نەسى — ئەرەبلەر يىل - ئاي ھېسابىدا قەمەرىيە ئايلىرىنى قوللىناتتى. قان تۆكۈش ھارام قىلىنغان ھەج ئايلىرىنىڭ ھۆرمىتىنى ساقلاشتەك ئىشلار ئىبراھىم، ئىسمايىل پەيغەمبەرلەرنىڭ زامانىدىن تارتىپ شۇ ئايلار (شەۋۋال، زۇلقەئدە، زۇلھەججە، مۇھەررەم) غا قاراپ بەلگىلىنەتتى. شۇ قائىدە بويىچە كېتىۋېرىشنى ئۇلارنىڭ سودا قىلىش مەنپەئەتلىرىگە زىيانلىق دەپ قارىدى. چۈنكى، ھەج بەزى چاغلاردا ئۇلارغا نامۇۋاپىق پەسىلدە كېلەتتى، بەزىدە ھارام قىلىنغان ئايلار ئۇلارنىڭ سودا ئىشلىرىغا مۇناسىپ پەسىلدە كەلمەيتتى. شۇڭا، ئۇلارنىڭ قىلغان ئىشلىرى مۇناسىپ كېلىدىغان پەسىلدە تۇراقلىق بولۇش ئۈچۈن شەمسىيە يىلىغا ئۇيغۇنلاشتۇرماقچى بولۇپ قەمەرىيە يىلىنىڭ ئاخىرىغا مەلۇم كۈنلەرنى قوشۇپ نەسى (كېچىكتۈرۈلگەن) كۈنلىرى دەپ ئاتىدى. بۇ كۈنلەرنى جەملەپ بىرەر ئاي قىلىپ تولدۇراتتى. بۇنىڭ بىلەن بەزى يىللار 12 ئاي، بەزى يىللار 13 ئاي كېلىدىغان بولۇپ قالدى. شۇنداق قىلىپ، ھەج بەزىدە زۇلھەججە ئېيىدا كەلسە، بەزىدە زۇلقەئدە ئېيىدا كېلەتتى. مۇشۇنداق ئايلىنىپ 2 - قېتىم يەنە زۇلھەججە ئېيىدا كېلەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەججە تولۋىدا ئاللانىڭ ئەمرى بويىچە بۇ قائىدىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇشقا، قەمەرىيە ئايلىرى بويىچە ئىش قىلىشقا بۇيرۇدى. زامان ئايلىنىپ ھەج يەنە ئۆز ئېيىدا كېلىدىغان بولدى. شۇنىڭ ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: « زامان ئايلىنىپ كەلدى » دېدى.

ئاشۇرىدۇ ، كاپىرلارنى ئازدۇرىدۇ ، ئاللا هارام قىلغان ئاينى ئۆزلىرىچە هالال قىلىش ئۈچۈن ئۇنى بىر يىل هالال قىلسا ، يەنە بىر يىلى هارام قىلىشىدۇ ، ئاللا ئاسمان ــ زېمىننى ياراتقان ۋاقىتتىن تارتىپ ، زامان ئۆز پېتىچە دەۋر قىلىپ كەلدى . قۇرئاندا ئاللانىڭ هۆكۈمىدە ئاسمان ــ زېمىن يارىتىلغاندىن تارتىپ ، ئايلارنىڭ سانى ئون ئىككى ، بۇلارنىڭ ئىچىدە تۆت ئاينىڭ هۆرمىتىنى ساقلىماسلىق هارام قىلىنغان ، بۇ ئايلارنىڭ ئۈچى ــ زۇلقەئدە ، زۇلهەججە ، مۇهەررەم بىر ــ بىرىگە ئۇلىنىپ كېلىدۇ . جامادىيەل ئاخىر ئېيى بىلەن شەئبان ئېيىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى رەجەپ ئېيى بولسا يالغۇز كېلىدۇ . سىلەرگە تەبلىغ قىلدىممۇ ؟ (ئاللانىڭ هۆكۈمىنى يەتكۈزدىممۇ) ئى ئاللا ، گۇۋاه بولغىن . ئى خالايىق ! زېمىنلاردا ئاياللارنىڭ سىلەر رىئايە قىلىشقا تېگىشلىك هەققى بار ، ئاياللىرىڭلارنىڭ زېمىمىسىدىمۇ ئۇلار رىئايە قىلىشقا تېگىشلىك سىلەرنىڭ هەققىڭلار بار . سىلەرنىڭ هەققىڭلار شۇكى ، ئاياللىرىڭلار تۆشەكلىرىگە سىلەردىن غەيرى ئادەملەرنى يولاتماسلىقى ، سىلەر خوپ كۆرمەيدىغان ئادەملەرنى سىلەردىن رۇخسەتسىز ئۆيگە كىرگۈزمەسلىكى ۋە پاهىشە قىلماسلىقى لازىم . ئەگەر ئۇلار شۇنداق قىلسا ، ئاللا سىلەرنىڭ ئۇلارنى چىڭ تۇتۇشۇڭلارغا ، ئۇلارنى ئۆيدىن چىقارماسلىقىڭلارغا ، ئۇلار بىلەن بىر تۆشەكتە ياتماسلىقىڭلارغا ، ئۇلارنى ئاستىراق ئۇرۇشۇڭلارغا رۇخسەت بېرىدۇ . ئەگەر ئۇلار چەكلىنىپ سىلەرگە ئىتائەت قىلسا ، ئۇلارنى چىرايلىقچە ئاش ــ نان ، كىيىم ــ كېچەك بىلەن تەمىنلەڭلار . سىلەرنىڭ ئەمرىڭلاردىكى ئاياللار ئۆزلىرىگە ئۆزلىرى ئىگە ئەمەس . ئۇلارنى ئاللانىڭ ئامانىتى قىلىپ ئالدىڭلار ، ئۇلارنى نىكاھ ئارقىلىق ئۆزۈڭلارغا هالال قىلدىڭلار . ئاياللار توغرىسىدا ئاللادىن قورقۇڭلار ، ئاياللارغا ياخشى مۇئامىلىدە بولۇش توغرىسىدىكى ۋەسىيەتلەرنى قوبۇل قىلىڭلار . سىلەرگە تەبلىغ قىلدىممۇ ؟ ئى ئاللا ، گۇۋاه بولغىن . ئى خالايىق ! مۆمىنلەر بىر ــ بىرىگە قېرىنداش ، قېرىندىشىنىڭ ئۆز ئىختىيارى بىلەن بەرمىگەن مېلى هېچكىمگە هالال ئەمەس . سىلەرگە تەبلىغ قىلدىممۇ ؟ ئى ئاللا ، گۇۋاه بولغىن ، مەندىن كېيىن مۇرتەد بولۇپ بىر ــ

بىرىنچىلارنى قىرىدىغان كاپىر بولماڭلار ! سىلەرگە مەن ئاللانىڭ كىتابى بولغان قۇرئاننى قويۇپ كەتتىم . قۇرئاننى مەھكەم تۇتساڭلار ، ئازمايسىلەر . تەبلىغ قىلدىممۇ ؟ ئى ئاللا ، گۇۋاھ بولغىن . ئى خالايىق ! سىلەرنىڭ رەببىڭلار بىر ، ئاتاڭلار بىر ، ھەممىڭلار ئادەم ئاتىدىن بولغان ، ئادەم ئاتا تۇپراقتىن يارىتىلغان . كىم ئەڭ مۇتتەقى (ئاللانىڭ بۇيرۇغانلىرىنى قىلىپ ، ئۇنىڭ توسقان ئىشلىرىدىن چەكلەنگەن ئادەم) بولسا ، شۇ ئادەم ئاللانىڭ نەزەرىدە ئەڭ ھۆرمەتلىكتۇر . ئەرەب بولغان ئادەم بىلەن غەيرى ئەرەب بولغان ئادەمنىڭ قايسىسى تەقۋادار بولسا ، شۇ ئەۋزەل . تەبلىغ قىلدىممۇ ؟ ئى ئاللا ، گۇۋاھ بولغىن . سۆزۈمنى بۇ يەرگە ھازىر بولغانلار ھازىر بولمىغانلارغا يەتكۈزسۇن . ئى خالايىق ! ئاللا ھەربىر ۋارىسقا مىراس نىسۋىسىنى بەلگىلىدى . مىراسنى بىرلا ۋارىسقا ۋەسىيەت قىلىش دۇرۇس ئەمەس ؛ مىراسنىڭ ئۈچتىن بىرىدىن كۆپرەكىنى ۋەسىيەت قىلىش دۇرۇس ئەمەس . بالا ئەرنىڭ بولىدۇ ، زىنا قىلغۇچىنىڭ بولمايدۇ . كىمكى ئاتىسىدىن باشقا بىرىنى ئاتا دەپ ، خوجىسىدىن باشقا بىرىنى خوجا دەپ دەۋا قىلسا ، ئۇ ئاللانىڭ ، پەرىشتىلەرنىڭ ۋە ھەممە كىشىلەرنىڭ لەنىتىگە ئۇچرايدۇ ، ئۇنىڭ بەرگەن نەرسىسى ۋە گۇۋاھلىقى قوبۇل قىلىنمايدۇ . سىلەرگە ئامانلىق ۋە ئاللانىڭ رەھمىتى بولسۇن . »

مۇشۇ كۈنى ئاللا مۆمىنلەرگە بەرگەن نېمىتىنى قۇرئاندىكى مۇنۇ سۆزى بىلەن بايان قىلدى : « بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى كامالەتكە يەتكۈزدۈم ، سىلەرگە بەرگەن نېمەتنى تاماملىدىم ۋە دىنىڭلارغا ئىسلامنى تاللىدىم . » (سۈرە مائىدە ، 3 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) ئەگەر مۇسۇلمانلار مۇشۇ كۈننى ئاللانىڭ بۇ چوڭ نېمىتىگە شۈكرى ئىزھار قىلىدىغان بايرام ۋە بەختلىك كۈن قىلىۋالسا ، ھېچ ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس . ئاندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تاش ئېتىش ، قۇربانلىق قىلىش ، چېچىنى ئالدۇرۇش ، تاۋاب قىلىش قاتارلىق ھەج پائالىيەتلىرىنى ئۆتەپ ، مەككىدە ئون كۈن تۇرغاندىن كېيىن مەدىنىگە قايتتى . مەدىنىنى كۆرگەندە ئۈچ قېتىم تەكبىر ئېيتىپ : « تەنھا بىر ئاللادىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق ، ئاللانىڭ شېرىكى يوق ، ئاللا پۈتۈن مەخلۇقاتنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرىدۇ . جىمى

مەدھىيە ئاللاغا خاس ، ئاللا ھەممە نەرسىگە قادىر ، بىز رەببىمىزنىڭ دەر-گاھىغا قايتقۇچىلارمىز ،تەۋبە قىلغۇچىلارمىز ، ئىبادەت قىلغۇچىلارمىز ، سەجدە قىلغۇچىلارمىز ، ھەمدۇ ئېيتقۇچىلارمىز . ئاللا ۋەدىسىنى ئىشقا ئا-شۇردى ، پەيغەمبەرگە ياردەم بەردى ، مۇشرىكلار توپىنى يالغۇز ئۆزى مەغلۇپ قىلدى » دېدى .

ئەلچىلەر

شۇ يىلى ۋە ئۇنىڭدىن بۇرۇن ئەرەبلەرنىڭ ئەلچىلىرى رەسۇلۇللاغا توپ ـ توپ بولۇپ كېلىپ ئىسلام دىنىغا بەيئەت قىلغانىدى . بۇ ئەلچىلەرنىڭ خەۋەرلىرىدە تەربىيە كۆرگەن ئادەمنىڭ چۈشىنىۋېلىشىغا تېگىشلىك گۈزەل تەلىماتلار بولۇپ ، بۇلارنىڭ ئىشەنچىگىزنى كۈچەيتىدىغان ۋە كۆز نۇرىڭىزنى روشەنلەشتۈرىدىغانلىرىنى بايان قىلىپ ئۆتىمىز.

نەجران ئەلچىلىرى

نەجران خىرىستىيانلىرىنىڭ ئەلچىلەر ھەيئىتى 60 ئادەمدىن تەركىب تاپقانىدى . ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۇزۇرىغا كەلگەن چاغدا ئۇچىلىرىدا ناھايىتى قىممەتلىك يىپەك كىيىملەر ، قوللىرىدا ئالتۇن ئۈزۈكلەر بار ئىدى . ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ھەدىيە ئۈچۈن رە-سىملىك گىلەملەرنى ۋە يۇڭ كىيىملەرنى ئېلىپ كېلىشكەنىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رەسىملىك گىلەملەرنى قوبۇل قىلماي ، يۇڭ كىيىملەرنى قوبۇل قىلدى . ئۇلارنىڭ ئىبادەت قىلىش ۋاقتى بولغاندا مەسچىتتە بەيتۇل مۇقەددەسكە قاراپ ئىبادەت قىلىشتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلىۋىدى ، ئۇلار : بىز سىلەردىن بۇرۇن دىنغا ئى-شەنگەن دېيىشىپ ، مۇسۇلمان بولۇشتىن باش تارتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : سىلەرنىڭ مۇسۇلمان بولۇشۇڭلارغا ، بىرىنچىدىن ، سەلبىگە (كىرىست بەلگىسىگە) چوقۇنۇشۇڭلار ، ئىككىنچىدىن ، توڭگۇز گۆشى

يېپىېشكلار ، ئۇچىنچىدىن ،ئاللانىڭ بالىسى بار دەپ ئېتىقات قىلىشىڭلار توسالغۇ بولىدۇ ، دېدى . ئۇلار : كىم ئېيساغا ئوخشاش ئاتىسىز يارىتىلـ غان ؟ دېدى . بۇ توغرىدا ئاللا قۇرئاندىكى مۇنۇ ئايەتنى ۋە ئۇنىڭدىن كېيىنكى ئايەتلەرنى نازىل قىلدى : « ئاللانىڭ قارشىچە ، ئېيسا ئادەم ئەـ لەيھىسسالامغا ئوخشايدۇ . ئاللا ئادەم ئەلەيھىسسالامنى تۇپراقتىن ياراتتى . ئاندىن ئۇنىڭغا بول دېۋىدى ، ئۇ بولدى . » (سۈرە ئال ئىمران ، 59 ـ ئايەت) ئاللا خىرىستىيانلارنىڭ ئۆز ئېتىقادىدىن شەكلىنىدىغانلىقىنى ئاشكارىلاش ئۈچۈن مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلدى : « سەن ئېيسا توغرىلىق ھەقىقىي مەلۇماتقا ئىگە بولغىنىڭدىن كېيىن ، كىمكى سەن بىلەن مۇنازىرىلەشسە ، سەن ئۇلارغا : كېلىڭلار ، ئوغۇللىرىمىزنى ۋە ئوغۇللىرىڭلارنى ، ئاياللىرىمىزنى ۋە ئاياللىرىڭلارنى ، ئۆزلىرىمىزنى ۋە ئۆزلىرىڭلارنى يىغىپ ، ئاللانىڭ لەنىتى يالغانچىلارغا بولسۇن دەپ ئاللاغا يالۋۇرۇپ دۇئا قىلايلى ، دېگىن . » (سۈرە ئال ئىمران ، 61 ـ ئايەت) رەسۇلۇللا ئۇلارنى مۇشۇنداق قىلىشقا تەكلىپ قىلغاندا ، ئۇلار بۇنىڭدىن باش تارتىپ ، ھەر يىلى سەپەر ئېيىدا مىڭ قۇر كىيىم ، رەجەپ ئېيىدا مىڭ قۇر كىيىمگە بىر ئۇقىيە ئالتۇن قوشۇپ خىراج تۆلەشكە رازى بولۇشتى ۋە مەزكۇر خىراجنى تاپشۇرۇپ ئېلىشقا ئىشەنچلىك بىر ئادەمنى قوشۇپ ئەۋەتىشنى ئېيتىشتى . رەسۇلۇللا ئۇلارغا ئەبۇ ئۇبەيدە ئامىر ئىبنى جەرراھنى ئەۋەتتى . شۇنىڭ ئۈچۈن ئەبۇ ئۇبەيدە ئىسلام ئۇممىتىنىڭ ئىشەنچلىك ئادىمى دەپ ئاتالدى .

زىمام ئىبنى سەئلەبىنىڭ كېلىشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەسچىتتە ساھابىلىرى بىلەن ئولتۇراتتى . سەھرا ئەرەبلىرىدىن چېچى چۇۋۇق ، ئاۋازىنى ئاڭلىغىلى بولىدىغان ئەمما نېمە دېگەنلىكىنى ئۇققىلى بولمايدىغان بىر ئادەم كىرىپ كېلىپ ، تۆگـ سىنى مەسچىتكە ئەكىرىپ چۆكتۈردى . ئاندىن ئۇ : قايسىڭلار ئابدۇلمۇتتەلىبنىڭ ئوغلى ؟ دەپ سورىدى . ساھابىلەر رەسۇلۇللانى كۆرـ سىتىپ قويدى . ئۇ رەسۇلۇللاغا : مەن سەندىن قوپاللىق بىلەن سوئال

سورايمەن، خاپا بولمىغىن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: خالىغان نەرسىلىرىڭنى سوراۋەرگىن، دېدى. ئۇ: ئاللاغا قەسەم بېرىش بىلەن سورايمەنكى، ئاللا سېنى پۈتۈن ئىنسانلارغا پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتىمۇ؟ دېدى. رەسۇلۇللا: شۇنداق، دېدى. ئۇ: ئاللا سېنى بىر كېچە ـ كۈندۈزدە بەش ۋاقىت ناماز ئوقۇشىمىزغا بۇيرۇدىمۇ؟ دەپ سورىدى. رەسۇلۇللا: ئەلۋەتتە شۇنداق، دېدى. ئۇ: بايلىرىمىزنىڭ ماللىرىنى ئېلىپ كەمبەغەللەرگە بېرىشكە بۇيرۇدىمۇ؟ دەپ سورىدى. رەسۇلۇللا: شۇنداق، دېدى. ئۇ: ھەر يىلى رامىزان ئېيىدا بىر ئاي روزا تۇتۇشىمىزغا بۇيرۇدىمۇ؟ دېدى. رەسۇلۇللا: ئەلۋەتتە شۇنداق، دېدى. ئۇ: قادىر بولغانلىرىمىزنى ئۆمرىمىزدە بىر قېتىم بەيتۇللانى تاۋاب قىلىشقا بۇيرۇدىمۇ؟ دېدى. رەسۇلۇللا: ئەلۋەتتە شۇنداق، دېدى. ئۇ: مەنكى زىمام ئىبنى سەئلەبە مەزكۇر ئىشلارنىڭ ھەممىسىگە ئىمان ئېيتتىم ۋە تەستىق قىلدىم، دېدى. ئۇ كەتكەندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: بۇ ئادەم دىنىي ئىشلارغا ئالىم بولدى، دېدى. زىمام قەۋمىگە قايتىپ بېرىپ، قەۋمىنى بۇتلارغا چوقۇنۇشنى تاشلاپ، ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلىشقا دەۋەت قىلغىنىدى، ئۇلارنىڭ ھەممىسى مۇسۇلمان بولدى.

ئەبدۇلقەيس ئايمىقىنىڭ ئەلچىلىرى

بىر كۈنى رەسۇلۇللا ساھابىلىرى بىلەن ئولتۇرۇپ: بۇ يەرگە شەرق ئەھلىنىڭ ياخشىسى بولغان بىر جامائە يولنىڭ يىراقلىقىغا ۋە ئۇزۇق ـ تۈلۈكنىڭ يېتىشمەسلىكىگە قارىماي، ئىختىيارىي يوسۇندا ئىسلامنى قوبۇل قىلىش ئۈچۈن كېلىدۇ. ئى ئاللا! ئەبدۇلقەيس ئايمىقىغا مەغپىرەت قىلغىن، دېدى. ئەبدۇلقەيس ئايمىقىنىڭ ئەلچىلىرى يېتىپ كېلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى كۆرۈپلا ئۆزلىرىنى ئۇلاقلىرىنىڭ ئۈستىدىن مەسچىتنىڭ ئىشىكىگە ئېتىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا سالام بېرىشكە ئالدىراشتى. ئەلچىلەر ئىچىدە ئابدۇللا ئىبنى ئەۋف ئەشەج ئىسىملىك بىرسى بولۇپ، ئۇ بۇلارنىڭ ئىچىدە يېشى ئەڭ كىچىكى ئىدى. ئۇ

تۆگىلەرنىڭ يېنىدا قېلىپ، تۆگىلەرنى چۆكتۈرۈپ يۈك ـ تاقلىرىنى يە-
خىشتۇردى ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن ئىككى ئاق كىيىمنى چىقىرىپ كىيىپ،
ئاستا بېرىپ رەسۇلۇللاغا سالام بەردى. ئابدۇللا كۆرۈمسىز ئادەم ئىدى.
ئۇ رەسۇلۇللانىڭ ئۆزىنىڭ چىرايىغا قاراۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ: ئى رەسۇ-
لۇللا، كىشىنىڭ چىرايىغا سۇ قۇيۇپ ئىچكىلى بولمايدۇ، ئادەم دېگەن
دىلى ۋە تىلى بىلەن ئادەم، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا:
سەندە ئاللا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى ياخشى كۆرىدىغان مۇلايىملىق ۋە
تەمكىنلىكتىن ئىبارەت ئىككى خىسلەت بار ئىكەن، دېدى. پەيغەمبەر ئە-
لەيھىسسالام بۇ ئەلچىلەر ھەيئىتىگە: خورلۇققا قالماي ۋە نادامەتمۇ چەكمەي
كەلگەن قەۋمنى قارشى ئالىمىز، دېدى. ئەلچىلەر: ئى
رەسۇلۇللا، بىز ساڭا يىراق جايدىن ① كېلىۋاتىمىز. بىزنىڭ يۇر-
تىمىز بىلەن بۇ يەرنىڭ ئارىلىقىدا مۇزەر كاپىرلىرىنىڭ قەبىلىسى بار،
سېنىڭ يېنىڭغا پەقەت قان تۆكۈش ھارام قىلىنغان ئايلاردىلا كېلەلەيمىز،
بىزگە قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلارنى ئوچۇق بايان قىلغىن، دېدى.
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: سىلەرنى ئاللاغا ئىمان ئېيتىشقا بۇيرۇيمەن، بۇنى
بىلەمسىلەر؟ ئاللاغا ئىمان ئېيتىش دېگەن «لائىلاھە ئىللەللاھۇ
مۇھەممەدۇن رەسۇلۇللا» دەپ گۇۋاھلىق بېرىش، ناماز ئوقۇش، زكات
بېرىش، رامىزان ئېيىدا روزا تۇتۇش ۋە غەنىيمەتنىڭ تۆتتىن بىرىنى
تاپشۇرۇشتىن ئىبارەت. سىلەرنىڭ قاپاق، ھەنتەم (مەخسۇس ماي بىلەن
مايلانغان قاچا)، نەقىر (خورما ياغىچىنىڭ يىلتىزىدىن ياسالغان سوغا)
لەردە شاراب ئىچىشىڭلارنى مەنئىي قىلىمەن، دېدى. ئەشەج: ئى
رەسۇلۇللا، يۇرتىمىزنىڭ ھاۋاسى شالاڭ، ھاراق ئىچمىسەك، قورسىقىمىز
كۆپۈپ ئاغرىپ قالىمىز، بىزگە ئازراق ھاراق ئىچىشكە رۇخسەت قىلساڭ،
دېۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ياق، ئازغا رۇخسەت قىلسام، كۆپىنىمۇ
ئىچىسىلەر، ئاندىن بىر ـ بىرىڭلارغا ھۇجۇم قىلىپ ئۇرۇشىسىلەر، دېدى.
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مەزكۇر قاچىلارنى مەنئىي قىلغانلىقى ئۇلارنىڭ

① ئۇلارنىڭ يۇرتى فارس قولتۇقىنىڭ بويىدا ئىدى.

تولاراق شۇ قاچىلاردا هاراق ئىچىدىغانلىقىدىن ئىدى .

بەنى هەنىفە ئايمىقىنىڭ ئەلچىلىرى

بەنى هەنىفە ئايمىقىنىڭ ئەلچىلىرى كەلدى . ئۇلارنىڭ ئىچىدە كەززاب مۇسەيلىمىمۇ بار ئىدى . مۇسەيلىمە : مۇھەممەد ئۆزىدىن كېيىن ئورنىغا مېنى خەلىپە قىلسا ، ئۇنىڭغا ئەگىشەتتىم . دەيتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قەيس ئىبنى شەمماس بىلەن چىقتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قولىدا خورما شېخىنى تۇتقان هالدا مۇسەيلىمىنىڭ ئالدىغا كېلىپ : سەن مەندىن مۇشۇ شاخنى سورىساڭمۇ بەرمەيمەن . مەن سېنى چۈشۈمدە كۆرگەندەك قىلىمەن ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قولىدا ئىككى ئالتۇن بىلەيزۈك بولۇپ ، ۋەهيى بويىچە ئۇلارنى پۈۋدىسە ، ئۇلار ئۇچۇپ كېتىپ چۈش كۆرگەندى . رەسۇلۇللا بۇ چۈشكە ئۆزىدىن كېيىن پەيغەمبەرلىك دەۋاسى قىلىپ مەيدانغا چىقىدىغان ئىككى يالغانچى بار دەپ تەبىر بەرگەندى . مۇسەيلىمە شۇ ئىككى يالغانچىنىڭ بىرى ئىدى ؛ يەنى بىرى بولسا سەنئانىڭ هاكىمى تولەيهە ئەنسى ئىدى . بەنى هەنىفە ئايمىقى ئاخىر مۇسۇلمان بولدى .

تەي قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا تەي قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى كەلدى . ئۇلارنىڭ باشلىقى زەيىد خەيلى ئىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ توغرىسىدا : ئەرەب خەلقى ئىچىدە زەيدنى ئەڭ ياخشى ئادەم هېسابلىدىم ، دېدى ۋە ئۇنىڭغا زەيىد خەير (ياخشى زەيىد) دەپ نام بەردى .

كەندە قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېنىغا كەندە قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى كەلدى . ئۇلارنىڭ باشلىقى ئەشئەس ئىبنى قەيس ئىدى . ئەشئەس خەلقى

ئىچىدە گېپى ئۆتىدىغان نوپۇزلۇق ئادەم ئىدى. ئۇلار رەسۇلۇللانىڭ ئالدىغا كىرگەندە، رەسۇلۇللانى سىناش ئۈچۈن: بىز بىر نەرسىنى يوشۇرۇپ قويدۇق. پەيغەمبەر بولساڭ، شۇنى تاپ، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام سۇبھانالللا! مەن كاھىن ئەمەسمەن. كاھىنلار دەۋزەققە كىرىدۇ. ئاللا مېنى ھەق دىن بىلەن ئەۋەتتى. ھەرگىز ئۆزگەرمەيدىغان ۋە خاتاسى يوق قۇرئاننى نازىل قىلدى، دېدى. ئۇلار: قۇرئاننى ئاڭلىساق، دېۋىدى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا مۇنۇ ئايەتلەرنى ئوقۇپ بەردى: «سەپ ـ سەپ بولۇپ تۇرغان، دۈشمەنلەرگە قارشى ئات سېلىپ تۇرغان ۋە كالامۇللانى تىلاۋەت قىلىپ تۇرغان قوشۇنلار بىلەن قەسەمكى، سىلەرنىڭ ئىلاھىڭلار ھەقىقەتەن بىردۇر. ئۇ ئاسمان ـ زېمىننىڭ، ئۇلار ئارىسىدىكى نەرسىلەرنىڭ ۋە مەشرىقلەرنىڭ رەببىدۇر.» (سۈرە ساففات، 1 ـ ئايەتتىن 5 ـ ئايەتكىچە) رەسۇلۇللا تىلاۋەتتىن توختىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن تۆكۈلگەن ياشلىرى ساقىلىغا ئېقىپ چۈشۈۋاتاتتى. ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: خۇدادىن قورقۇپ يىغلاۋاتامسەن؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ھەئە، ئاللادىن قورقۇپ يىغلاۋاتىمەن. مېنى ئاللا قىلىچنىڭ بىسىدەك نازۇك توغرا يول بىلەن ئەۋەتتى. ئۇنىڭدىن تېيىلسام ھالاك بولىمەن، دەپ مۇنۇ ئايەتنى ئوقۇدى: «ئەگەر بىز خالىساق، ساڭا ۋەھيى قىلغان قۇرئاننى دىللاردىن، مۇسھەفلەردىن چوقۇم كۆتىرىۋېتەتتۇق، ئاندىن بىزگە قارشى ھامى تاپالماس ئىدىڭ، لېكىن بىز ساڭا رەھمەت قىلىش يۈزىسىدىن ئۇنداق قىلمىدۇق. ساڭا ھەقىقەتەن ئاللانىڭ پەزلى چوڭدۇر.» (سۈرە ئىسرا، 86 ـ، 87 ـ ئايەتلەر) ئاندىن ئۇلارغا: مۇسۇلمان بولمامسىلەر؟ دېدى. ئەلچىلەر مۇسۇلمان بولدى. رەسۇلۇللا ئۇلارغا: بوينۇڭلاردىكى نېمە قىلىدىغان تاۋار ئۇ؟ دېۋىدى. ئۇلار بويۇنلىرىدىكى تاۋارنى ئېلىپ تاشلاشتى.

ئەزدىشەنۇئە قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى

ئەزدىشەنۇئە قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى كەلدى. ئۇلارنىڭ باشلىقى

سورەد ئىبنى ئابدۇللا ئەزدى ئىدى. ئۇلارمۇ مۇسۇلمان بولدى. رەسۇلۇللا سورەد ئىبنى ئابدۇللانى ئۇلارغا باشلىق قىلىپ تەيىنلىدى ۋە ئۇنى ئەتراپىدىكى مۇشرىكلارنى ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلىشقا بۇيرۇدى.

ھىميەر پادىشاھلىرى ئەلچىلىرىنىڭ كېلىشى

ھىميەر پادىشاھلىرى هارىس ئىبنى ئابدۇ كۇلال، نۇئىمان، مۇئافىر ۋە ھەمدانىلار مۇسۇلمان بولدى ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئەلچى ئەۋەتىپ مۇسۇلمان بولغانلىقلىرىنى بىلدۈرۈشتى، رەسۇلۇللا ئۇلارغا مەكتۇپ يازدى.

ھىميەر پادىشاھلىرىغا يېزىلغان مەكتۇپ

«بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىم. ئاللانىڭ ئەلچىسى مۇھەممەددىن هارىس ئىبنى ئابدۇكۇلال، نۇئىمان، مۇئافىر ۋە ھەمدانىلارغا:

مەن سىلەرنىڭ مۇسۇلمان بولغانلىقىڭلار ئۈچۈن بىر ئاللاغا ھەمدۇ ئېيتىمەنكى، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر. ئەۋەتكەن ئەلچىڭلار بىز رۇمدىن قايتىپ كېلىۋاتقاندا كەلگەنىكەن، ئۇلار بىلەن مەدىنىگە كېلىپ ئۇچراشتۇق. ئۇلار ماڭا سىلەرنىڭ ئەھۋالىڭلارنى، مۇسۇلمان بولغانلىقىڭلارنى ۋە مۇشرىكلارنى ئۆلتۈرگەنلىكىڭلارنى يەتكۈزدى. سىلەر تۈز گۈچىلەردىن بولۇپ، ئاللاغا، پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلساڭلار، پەرز نامازنى ئۆتىسەڭلار، زاكات بەرسەڭلار، غەنىيمەتنىڭ بەشتىن بىرىنى ئاللانىڭ يولىدا بەرسەڭلار ۋە پەيغەمبەر ھەسسىسىنىمۇ بەرسەڭلار، مۆمىنلەرگە ۋاجىپ بولغان سەدىقىنى بەرسەڭلار، بۇ ئاللانىڭ سىلەرنى توغرا يولغا ھىدايەت قىلغانلىقىدۇر. مەن زەرئە ئىبنى سەيف زىيە زەنگە ئەلچىلىرىمنى ئەۋەتتىم. بارغان ئەلچىلىرىمگە ياخشى مۇئامىلە قىلىشىڭلارنى تەۋسىيە قىلىمەن. ئۇلار مۇئاز ئىبنى جەبەل، ئابدۇللا ئىبنى زەيد، مالىك ئىبنى ئۇ بادە، ئۇقبە ئىبنى ئەمىر، مالىك ئىبنى مىرارە ۋە ئۇلارنىڭ ھەمراھلىرىدۇر. سىلەر بەرگەن زاكاتنى ۋە غەيرى دىنىدىكىلەر-

www.uyghurkitap.com

دىن ئېلىنغان خىراجنى شۇلارغا تاپشۇرساڭلار بولىدۇ. ئۇلارنىڭ باشلىقى مۇئاز ئىبنى جەبەلدۇر. ئۇلار سىلەردىن رازى بولۇپ قايتسۇن. مۇھەممەد شۇنىڭغا گۇۋاھلىق بېرىدۇكى، بىر ئاللادىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق، مۇھەممەد ئاللانىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر. مالىك ئىبنى كەئىب ئىبنى مىراره سىزنىڭ ھىميەرلىكلەر ئىچىدە بىرىنچى بولۇپ ئىمان ئېيتقانلىقىڭنى ۋە مۇشرىكلارنى ئۆلتۈرگەنلىكىڭنى يەتكۈزدى. شۇڭا، جەيرلىك بېشا-رەت بېرىمەن، سىزنى ھىميەر خەلقىگە ياخشىلىق قىلىشقا بۇيرۇيمەن؛ ئۆزئارا خىيانەتتە بولماسلىقىڭلارنى، ئۆزئارا ياردەمدە بولۇشۇڭلارنى بۇي-رۇيمەن. مۇھەممەد سىلەرنىڭ باي، كەمبەغەل ھەممىڭلارنىڭ باشچىسى، مۇھەممەد ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسى ئۇچۇن سەدىقە ئېلىش دۇرۇس ئەمەس. سىلەرنىڭ زاكىتىڭلار كەمبەغەل مۇسۇلمانلارغا، مۇھتاج مۇساپىرلارغا بېرىلىدۇ. مالىك ئەھۋالنى ساداقەتلىك بىلەن تولۇق يەتكۈزدى. سىلەرنى ئۇنىڭغا ياخشى مۇئامىلە قىلىشقا بۇيرۇيمەن. سىلەرگە سالام. ئاللا سى-لەرگە رەھمەت ياغدۇرسۇن ۋە بەركەت بەرسۇن.»

ھەمدانىنىڭ ئەلچىلىرى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ھەمدانىنىڭ ئەلچىلىرى كەلدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە ئۇستا شائىر مالىك ئىبنى نەمەتمۇ بار ئىدى. ئۇلار پەي-غەمبەر ئەلەيھىسسالام تەبۇكتىن قايتىپ كېلىۋاتقاندا ئۇچراشتى. ئۇلارنىڭ ئۇچىسىدا يەمەننىڭ يوللۇق ماتاسىدىن تىكىلگەن كونا تونلار ۋە باشلىرىدا ئەدەننىڭ سەللىلىرى بار ئىدى. مالىك پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ماختاپ مۇنۇ شېئىرنى ئوقۇدى:

قەسەم تەڭرىگە، خەلق ئېتىپ تۆگىلەرنى باياۋانغا،
ئاسانلىق تۇغدۇرۇپ بەرگەن سەپەر ئۇستىدە كارۋانغا.
رەسۇلۇللاغا ئەگەشتۇق سۆزىگە بىز قىلىپ تەستىق،
ئىبەرمىشتۇر خۇدا بىزگە ئۇنى ئۇندەشكە ئىمانغا.

www.uyghurkitap.com

مۇھەممەددىنمۇ باتۇر دۈشمىنىگە يوق بەنى ئادەم،
تېپىلماس تەڭ كېلەر ئىنسان بۇ يەڭلىغ شاھى مەردانىغا

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مالىك ئىبنى نەمەتنى ئۇنىڭ قەۋمىدىن مۇسۇلمان بولغانلارغا باشلىق قىلىپ تەيىنلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەمدانلار ھەققىدە: ھەمدان نىمە دېگەن ياخشى قەبىلە، ھەمدانلارنىڭ ياردىمى تولىمۇ تېز بولدى، ئۇلار جاپاغا تولىمۇ چىداملىق، ئۇلارنىڭ ئىچىدە مەرت ئادەملەر ۋە ئەرباپلار بار، دېدى.

تۇجىبنىڭ ئەلچىلىرى

كەنەدە ئەرەبلىرىدىن تۇجىب قەبىلىسىنىڭ 13 كىشىلىك ئەلچىلەر ھەيئىتى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كەلدى. بۇلار زاكات ماللىرىنى بىللە ئېلىپ كەلگەنىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ كەلگەنلىكىدىن شادلاندى ۋە ئۇلارنى ھۆرمەتلىدى. ئۇلار: ئى رەسۇلۇللا، بىز ساڭاماللىرىمىزدىكى ئاللانىڭ ھەققىنى (زاكاتنى دېمەكچى) ئېلىپ كەلدۇق، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئۇنى قايتۇرۇپ كېتىپ كەمبەغەللىرىڭلەرگە ئۈلەشتۈرۈپ بېرىڭلار، دېدى. ئۇلار: ئى رەسۇلۇللا، بىز ساڭا كەمبەغەللىرىمىزدىن ئاشقاننى ئېلىپ كەلدۇق، دېدى. ئەبۇ بەكرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: مۇنداق ياخشى ئەلچىلەرنى كۆرمىگەنىدۇق، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ھىدايەت ئاللانىڭ ئىلكىدىكى ئىش. ئاللا بىرەر ئادەمگە ياخشىلىقنى ئىرادە قىلسا، ئۇنىڭ دىلىنى ئىمان بىلەن خۇش قىلىدۇ، دېدى. ئۇلار رەسۇلۇللا ئارقىلىق قۇرئاندىن تەلىم ئالدى، بۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاغا بولغان مايىللىقى تېخىمۇ ئاشتى. ئۇلار يۇرتىغا قايتماقچى بولدى. رەسۇلۇللا ئۇلاردىن: نېمىشقا ئالدىرايسىلەر؟ دەپ سورىغانىدى. ئۇلار: يۇرتىمىزدا قالغانلارغا رەسۇلۇللا بىلەن ئۇچراشقانلىقىمىزنى ۋە ئۆگەنگەنلىرىمىزنى ئېيتىپ بېرىشكە ئالدىراۋاتىمىز، دېدى. ئاندىن ئۇلار رەسۇلۇللا بىلەن خوشلاشتى.

رەسۇلۇللا ئۇلارغا ئەڭ ياخشى مۇكاپاتلارنى بەردى ۋەئۇلاردىن : سىلەردىن بىرەر ئادەم قېلىپ قالدىمۇ ؟ دەپ سورىۋىدى ، ئۇلار : ئارىمىزدا يېشى كىچىك بىر بالا يۈك - تاقلىرىمىزغا قاراشقا قالدى ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : ئۇ بالىنى ئەۋەتىڭلار ، دېدى . بالا كېلىپ : ئى رەسۇلۇللا ، مەن ساڭا كەلگەن ئەلچىلەردىن بولىمەن . ئۇلارنىڭ ھاجىتىنى راۋا قىلدىڭ ، مېنىڭمۇ ھاجىتىمنى راۋا قىلساڭ ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭدىن : نېمە ھاجىتىڭ بار ؟ دەپ سورىدى . بالا : ئاللادىن مەغپىرەت قىلىشنى ، شەپقەت قىلىشنى ۋە دىلىمنى باي قىلىشنى سورىساڭ ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : ئى ئاللا ، ئۇنىڭغا مەغپىرەت قىلغىن ، شەپقەت قىلغىن ۋە ئۇنىڭ قەلبىنى باي قىلغىن ،دېدى . ئاندىن ئۆزىنىڭ ساھابىلىرىگە نېمىنى بۇيرۇغان بولسا ، ئۇنىڭغىمۇ شۇنى بۇيرۇدى .

سەئلەبە ئەرەبلىرىنىڭ ئەلچىلىرى

سەئلەبە ئەرەبلىرىدىن ئۇلارنىڭ مۇسۇلمان بولغانلىقلىرىنى بىلدۈرۈپ تۆت ئەلچى كەلدى . ئۇلار رەسۇلۇللاغا سالام بېرىپ كىرىپ : ئى رەسۇلۇللا ، خەلقىمىزنىڭ مۇسۇلمان بولغانلىقىنى ساڭا بىلدۈرۈشكە ئەلچى بولۇپ كەلدۇق . ئاڭلىشىمىزچە ، ھىجرەت قىلمىغانلار مۇسۇلمان ھېسابلانمايدۇ دېگەن ئىكەنسەن ، دېدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : قەيەردە بولساڭلارمۇ تەقۋا مۇسۇلمان بولساڭلار بولۇۋېرىدۇ ، دېدى . ئاندىن ئۇلاردىن : يۇرتۇڭلار قانداق ؟ دەپ سورىۋىدى ، ئۇلار : يۇرتىمىز مولچىلىق دەپ جاۋاب بەردى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : خۇداغا شۈكرى ، دېدى . ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۇزۇرىدا بىر قانچە كۈن مېھمان بولۇپ تۇردى . قايتىش ۋاقتىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ ھەر بىرىگە بەش ئۇقىييەدىن كۈمۈش بەردى .

بەنى سەئد ئىبنى ھۇزەيم ئەرەبلىرىنىڭ ئەلچىلىرى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا قۇزائە قەبىلىسىدىن بەنى سە-

ئىد ئىبنى ھۇزەيىم ئەرەبلىرىنىڭ ئەلچىلىرى كەلدى . ئەلچىلەر ئىچىدىكى نوئمان دېگەن ئادەم مۇنداق دېدى : بىز رەسۇلۇللاغا ئەلچى بولۇپ كەلگەن ۋاقىت يۇرتلار ۋە ئەرەبلەر ئۇنىڭغا بويسۇنۇپ بولغان ۋاقىت ئىدى . بويسۇنغانلار ئىككى تۈرلۈك بولۇپ ، ئۇلارنىڭ بىر قىسمى ئىسلام دىنىغا ئىختىيارىي بويسۇنغانلار ، يەنە بىر قىسمى قىلىچتىن قورقۇپ بويسۇنغانلار ئىدى . بىز كېلىپ مەدىنىنىڭ بىر تەرىپىگە چۈشتۇق ، ئاندىن مەسچىتكە قاراپ ماڭدۇق . مەسچىتنىڭ ئىشىكىگە بارساق ، رەسۇلۇللا مەسچىتتە بىر جىنازىغا ناماز ئوقۇۋاتىدىكەن . بىز كىشىلەر بىلەن بىللە جىنازا نامىزىنى ئوقۇماستىن ،رەسۇلۇللا ئوقۇپ بولغاندا بەيئەت قىلىمىز دەپ ، بىر تەرەپتە كۈتۈپ تۇردۇق . رەسۇلۇللا نامازدىن فارىغ بولۇپ بىزنى چاقىرىپ ، كىملىكىمىزنى سورىدى . بىز بەنى سەئد ئىبنى ھۇزەيىم ئەرەبلىرى ئىكەنلىكىمىزنى ئېيتتۇق . ئۇ : مۇسۇلمانمۇ سىلەر ؟دەپ سورىدى . بىز : ھەئە ، دەپ جاۋاب بەردۇق . رەسۇلۇللا : بايىقى قېرىندىشىڭلارنىڭ جىنازى نامىزىنى نېمىشقا ئوقۇمىدىڭلار ؟ دېدى . بىز : مۇسۇلمانلىقىمىزنى بىلدۈرۈپ ساڭا بەيئەت قىلىشتىن بۇرۇن ناماز ئوقۇساق دۇرۇس بولمامدىكىن دەپتۇق ، دېدۇق . رەسۇلۇللا : ئىسلام دىنىنى قەيەردە قوبۇل قىلساڭلارمۇ ھامان مۇسۇلمان ھېسابلىنىۋېرىسىلەر ، دېدى . مۇسۇلمان بولغانلىقىمىزنى بىلدۈرۈپ ، رەسۇلۇللاغا قول بېرىپ بەيئەت قىلدۇق ، ئاندىن يۇك ـ تاقلىرىمىزنىڭ يېنىغا قايتىپ كەتتۇق . ئارىمىزدىكى يېشى كىچىك بىرىسىنى يۇك ـ تاقلىرىمىزغا قاراشقا قويۇپ كەتكەندۇق ، رەسۇلۇللا ئۇنى چاقىرتىپتۇ ، بىز ئۇنى باشلاپ باردۇق . ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۇزۇرىدا ئالدىمىزغا ئۆتۈپ ، مۇسۇلمان بولغانلىقىنى بىلدۈرۈپ ، رەسۇلۇللاغا قول بەردى . بىز : ئى رەسۇلۇللا ، ئۇ بىزنىڭ كىچىكىمىز ۋە خىزمەتچىمىز بولىدۇ ، دېدۇق . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : قەۋمنىڭ خىزمەتچىسى قەۋمنىڭ خوجىسى ھېسابلىنىدۇ . ئاللا ئۇنى بەركەتلىك قىلسۇن ، دېدى . شۇنىڭ بىلەن ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ دۇئاسى سەۋەبىدىن بىزنىڭ ئىچىمىزدىكى ئەڭ ياخشى ۋە قۇرئاننى ئەڭ ئوبدان ئوقۇيدىغان كىشى بولۇپ قالدى . شۇنىڭ بىلەن ئەلچىلەر مۇكاپات ئېلىپ

قايتىپ كەتتى.

فۇزارە قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى

بەنى فۇزارە قەبىلىسىنىڭ مۇسۇلمان بولغانلىقىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن، رەسۇلۇللانىڭ يېنىغا ئۇلاردىن ئەلچىلەر كەلدى. بۇ قەبىلە قەھەتچىلىكتە ئىدى. رەسۇلۇللا ئەلچىلەردىن يۇرتىنىڭ ئەھۋالىنى سورىۋىدى، ئۇلارنىڭ بىرى قوپۇپ: ئى رەسۇلۇللا، يۇرتىمىزدا قەھەتچىلىك بولۇپ، چارۋىلىرىمىز ھالاك بولدى، بالا ـ چاقىلىرىمىز ئاچ قالدى. رەببىڭگە دۇئا قىلساڭ، يامغۇر بەرسە. رەببىڭ ئالدىدا بىزگە شاپائەت قىلساڭ، رەببىڭ بىزگە قىلغان شاپائىتىڭنى قوبۇل قىلسۇن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئاللا پاكتۇر. قارا سېنى! مەن رەببىمنىڭ ئالدىدا شاپائەت قىلالامدىمەن؟ رەببىمىز ئالدىدا كىممۇ شاپائەت قىلالىسۇن؟ ئۇنىڭدىن بۆلەك ھېچ ئىلاھ يوقتۇر. ئۇ ئالىي ئۇلۇغ زات، ئۇنىڭ ئەرشى ئاسمان ـ زېمىندىنمۇ چوڭ، ئاللانىڭ كاتتىلىقى ۋە ئەزىمەتىدىن ئاسمان ـ زېمىن تۆگىنىڭ يېڭى چۆمىدەك غىچىرلايدۇ (يۈكنىڭ ئېغىرلىقىدىن)، دېدى. ئاندىن مۇنبەرگە چىقىپ ئاللاغا دۇئا قىلدى. شۇنىڭ بىلەن ئاللا چوڭ رەھمەت قىلىپ، ئۇلارنىڭ يۇرتىغا مول يامغۇر ياغدۇرۇپ بەردى.

بەنى ئەسەد قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بەنى ئەسەد قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى كەلدى. بۇلارنىڭ ئىچىدە زىرار ئىبنى ئەزۋەر ۋە كېيىن پەيغەمبەرلىك دەۋاسى قىلغان تۆلەيھە ئىبنى ئابدۇللالار بار ئىدى. ئۇلار مۇسۇلمان بولۇپ: ئى رەسۇلۇللا، بىز بۇ قەھەتچىلىك يىلىدا قاراڭغۇ كېچىلەردە يول يۈرۈپ كەلدۇق، بىزگە كىشى ئەۋەتمىدىڭ، دېدى. ئاللا بۇ توغرىدا قۇرئاندىكى مۇنۇ ئايەتنى نازىل قىلدى: «ئۇلار مۇسۇلمان بولغانلىقى بىلەن ساڭا مىننەت قىلىدۇ، سەن ئۇلارغا: سىلەر مۇسۇلمان بولغانلىقىڭلارنى ماڭا مىننەت قىلماڭلار، بولمىسا، ئاللا سىلەرنى ئىمانغا

ھىدايەت قىلغانلىقى ئۈچۈن سىلەرگە مىننەت قىلىدۇ . ئەگەر سىلەر راستچىل بولساڭلار ، دېگىن . » (سۈرە ھوجرات ، 17 ـ ئايەت) ئۇلار رەسۇلۇللادىن جاھىلىيەت زامانىدا ئۆزلىرىنىڭ قۇشلارنىڭ ئۇچۇشىغا قاراپ پال بېقىش ، كاھىنلىق قىلىش ، شېغىل تاشلار بىلەن پال سېلىش ئىشلىرىنىڭ ھۆكۈمىنى سورىۋىدى ، رەسۇلۇللا بۇلارنىڭ ھەممىسىنى مەنئىي قىلدى . ئاندىن ئۇلار پال بېقىش ھەققىدە سورىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : ئۇنى بىر پەيغەمبەر بىلەتتى ، ئۇنى شۇ پەيغەمبەرنىڭ ئىلمىدەك ئىلمى بار ئادەملا بىلىدۇ ، باشقىلىرى بىلمەيدۇ ، دېدى . ئۇلار بىر قانچە كۈن تۇرۇپ دىنىي مەسىلىلەرنى ئۆگەنگەندىن كېيىن مۇكاپات ئېلىپ ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن خوشلىشىپ يۇرتىغا قايتىشتى .

بەنى ئۆزرە ئەلچىلىرى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا بەنى ئۆزرە ، بەنى ئەلى ، بەنى مۆررە ۋە يەمەندىكى خەۋلان قەبىلىسىنىڭ ئەلچىلىرى كەلدى . رەسۇلۇللا ئۇلارنى ۋەدىگە ۋاپا قىلىشقا ، ئامانەتكە خىيانەت قىلماسلىققا ، ھەققەمسايىلەرگە ياخشى قوشنىدارچىلىق قىلىشقا بۇيرۇدى ۋە زۇلۇم قىلغان كىشىنىڭ زۇلمى قىيامەت كۈنى ئۇنىڭغا قاراڭغۇ زۇلمەت بولىدىغانلىقىنى ئېيتىپ ، زۇلۇم قىلماسلىققا بۇيرۇدى .

بەنى مۇھارىب ئەلچىلىرى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا بەنى مۇھارىب ئەلچىلىرى كەلدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئوكازدا قەبىلىلەرنى ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلغان چاغدا ، ئۇلار قاتتىق رەت قىلغانىدى . مۇسۇلمانلارنىڭ ئەشەددىي دۈشمىنى بولغان بەنى مۇھارىب ئەرەبلىرىگە ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلدۇرۇپ ، ئۇلارنى رەسۇلۇللانىڭ ئالدىغا بويسۇنغان ھالدا كەلتۈرگەن ئاللانىڭ مەرھەمىتى نېمىدېگەن چوڭ ـ ھە !

غەسسان ئەلچىلىرى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا غەسسان، سەلامان، بەنى ئەبس، نەخە ئەرەبلىرىنىڭ ئەلچىلىرى كەلدى. رەسۇلۇللا بۇ ئەلچىلەرنى ئاللا ئۇنىڭغا بەخش ئەتكەن تەبىئىي خۇشخۇيلۇق ۋە گۈزەل ئەخلاق بىلەن قارشى ئالدى. ئۇلارغا ئۇلار رازى بولغىدەك مۇكاپاتلارنى بەردى. قايتىپ بېرىپ خەلقلىرىگە ئۆگەتسۇن دەپ، ئۇلارغا ئىماندىن ۋە شەرىئەت ئەھكاملىرىدىن تەلىم بەردى. بۇ ئەلچىلەر قىر ئەرەبلىرىنىڭ ئارىسىدا ئىسلام دىنىنىڭ تارقىلىشىدا چوڭ ۋاستە بولدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى ئىبراھىمنىڭ ۋاپات بولۇشى

مۇشۇ يىلى (10 ـ يىلى) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى ئىبراھىم ۋاپات بولدى. مەرھۇم ئاسترونوم مەھمۇد پاشانىڭ ئېنىقلىشىچە، ئىبراھىم ھىجرىيىنىڭ 10 ـ يىلى شەۋۋال ئېيىنىڭ 29 ـ كۈنى (مىلادىنىڭ 632 ـ يىلى 1 ـ ئاينىڭ 27 ـ كۈنى) ۋاپات بولغان.

ھىجرىيىنىڭ ئونبىرىنچى يىلى

قوشۇن ئەۋەتىش

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇشۇ يىلى سەپەر ئېيىنىڭ ئاخىرىدا بىر پۈتۈن قوشۇن ئۇيۇشتۇرۇپ، ئۇنى ئۇسامە ئىبنى زەيدنىڭ باشچىلىقىدا رۇملۇقلار بىلەن ئۇرۇشۇش ئۈچۈن ئۇبنا دېگەن يەرگە ئەۋەتتى. ئىلگىرى ئۇسامەنىڭ ئاتىسى زەيد مۇشۇ يەردە شېھىت بولغانىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇسامەگە: سەن ئاتاڭ شېھىت قىلىنغان جايغا ئاتلىنىپ بېرىپ دۈشمەننى تارمار قىلغىن! سېنى بۇ قوشۇنغا سەردار قىلىپ

تەيىنلىدىم . ئۇبنا ئاھالىسىگە سەھەردە ھۇجۇم قىل ، ئۇلارنىڭ ماكانلىرىنى كۆيدۇرۇپ تاشلا ! دۇشمەن خەۋەردار بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن تېز ماڭ . ئاللا ساڭا غەلىبە ئاتا قىلسا ، دۇشمەن يېرىدە كۆپ تۇرما ، يول باشلىغۇچىلارنى ھەمراھ قىلىۋال ، چارلىغۇچىلارنى ، چاپاۋۇللارنى ئالدىدا ماڭغۇز ، دېدى . بۇ قوشۇندا ئەبۇبەكرى ، ئۆمەر ، ئەبۇ ئۇبەيدە ۋە سەئدكە ئوخشاش مۇھاجىر ۋە ئەنسارلارنىڭ چوڭلىرىمۇ بار ئىدى . رەسۇلۇللا ئەلەمنى ئۇسامەگە تۇتقۇزۇپ : بىسمىللا دەپ ، ئاللانىڭ يولىدا غازات قىلغىن ، ئاللانى ئىنكار قىلغانلار بىلەن ئۇرۇشقىن ، دېدى . مۇھاجىرلارنىڭ چوڭلىرى بار بىر قوشۇنغا ئون يەتتە ياشلىق ئۇسامەدەك بىر يىگىتنى سەردار قىلىپ تەيىنلىگەنلىكىگە بىر قىسىم كىشىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئەيىبلىدى . رەسۇلۇللا ئۇلارنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ ، ناھايىتى خاپا بولۇپ چىقىپ مۇنداق دېدى : ئى جامائەت ، مېنىڭ ئۇسامەنى سەردار قىلىپ تەيىنلىگەنلىكىمگە بەزىلىرىڭلارنىڭ نارازى بولغانلىقى مەلۇم . ئۇسامە توغرۇلۇق ماڭا تەنە قىلىپسىلەر ، ئۇنىڭ ئاتىسىنى سەردار قىلىپ تەيىنلىگەن ۋاقتىمدىمۇ ماڭا تەنە قىلغان ئىدىڭلار . ئاللاغا قەسەمكى ، ئۇسامەنىڭ ئاتىسىنىڭ سەردارلىققا لايىق بولغىنىدەك ، ئۇسامەمۇ ساردارلىققا لايىق . ئۇسامە بىلەن ئۇنىڭ ئاتىسى ماڭا ئەڭ سۆيۈملۈك كىشىلەر ، ئۇلارنى ئەڭ ياخشى دەپ ئويلايمەن . ئۇسامەگە ياخشى مۇناسىۋەتتە بولۇش توغرىسىدىكى ۋەسىيىتىمنى قوبۇل قىلىڭلار . ئۇ سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىكى ياخشى ئادەملەرنىڭ بىرى ، دېدى . بۇ قوشۇن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھايات ۋاقتىدا ئاتلىنىشقا مۇۋەپپەق بولالمىدى . چۈنكى ، رەسۇلۇللانىڭ كېسەل بولۇشى بىلەنلا ئاللا ئۇنى ئۆز دەرگاھىغا ئىختىيار قىلدى ، خۇدا خالىسا ، بۇ قوشۇننىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن ئاتلانغانلىقىنى « سىيرەتۇلخۇلەفا » (« خەلىپىلەرنىڭ تەرجىمھالى ») ناملىق كىتابىدا بايان قىلىمىز .

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كېسەل بولۇشى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەرنى ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلىشتىن ئىبارەت ئاللا تاپشۇرغان ۋەزىپىنى ئادا قىلغان ۋە بۇ ئارقىلىق ئاللا ئۇنىڭ ئۈممىتىنى ھىدايەت قىلغاندىن كېيىن، ئاللا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئۆز دەرگاھىدا بولۇشقا ئىختىيار قىلدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىر قېتىم مۇنبەردە ئولتۇرۇپ: ئاللا بىر بەندىسىگە بۇ دۇنيادا قېلىش ياكى ئۇ دۇنياغا كېتىشنىڭ بىرىنى خالاش ئىختىيارىنى بەردى، بۇ بەندە ئۇ دۇنياغا كېتىشنى ئىختىيار قىلدى، دېدى. ئەبۇبەكرى بۇ سۆزنى ئاڭلاپ يىغلاپ كېتىپ: ئى رەسۇلۇللا، ئاتا - ئانىمىز ساڭا پىدا بولسۇن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: مەن ئەبۇبەكرىنىڭ سۆھبىتىگە ئوخشاش ھېچ سۆھبەت كۆرمىدىم، مەن ئۇنىڭدىن كۆپ خۇرسەن. ئەگەر مەن دوست تۇتىدىغان بولسام، ئەبۇبەكرىنى دوست تۇتاتتىم. لېكىن، ئىسلام قېرىنداشلىقى كۇپايە قىلىدۇ. مەسچىتكە ئېچىلغان ئىشىكلەر①دىن ئەبۇبەكرىنىڭ ئىشىكىدىن باشقىسىنىڭ ھەممىسى تاقىۋېتىلسۇن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كېسىلى ھىجرىيىنىڭ ئونبىرىنچى يىلى سەپەر ئېيىنىڭ باشلىرىدا مەيمۇنەنىڭ ئۆيىدە باشلىنىپ، ئون ئۈچ كۈن سوزۇلدى. بۇ جەرياندا رەسۇلۇللا ئاياللىرىنىڭ ئۆيلىرىگە يۆتكىلىپ تۇردى ۋە كېسىلى ئېغىرلاشقاندا، ئائىشە سىددىقىنىڭ ئۆيىدە بولۇشقا ئاياللىرىدىن رۇخسەت سورىدى، ئائىشەنىڭ ئۆيىگە يۆتكەلگەندە ئاغرىق كۈچەيدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: ئۈستۈمگە ئاغزى ئېچىلمىغان يەتتە تۇلۇمدىن سۇ قۇيۇڭلار، كىشىلەرگە ۋەسىيەت قىلاي، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەشتەكتە ئولتۇرغۇزۇلۇپ، بەدىنىگە بولدى دەپ قولى بىلەن ئىشارەت قىلغانغا قەدەر سۇ قۇيۇلدى؛ كېيىمىنىڭ ئۈستىدىن تۇتسا قولغا بىلىنىپ تۇرىدىغان قىزىتمىنى پەسەيتىش ئۈچۈن سۇ قۇيۇلغانىدى.

---

① بەزى ساھابىلەرنىڭ ئۆيلىرى مەسچىتكە تۇتىشىپ كەتكەچكە، ئۇلار ئۇدۇل مەسچىتكە چىقىدىغان ئىشىك ئېچىۋېلىشقانىدى.

ئەبۇبەكرىنىڭ نامازدا ئىمام بولۇشى

پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامغا نامازغا چىقىش قىيىن بولغاچقا، ئۇ ئە-
بۇبەكرىنى جامائەتكە ئىمام بولۇپ ناماز ئوقۇشقا بۇيرۇدى. بۇ پەيغەمبەر
ئەلەيھسسالامنىڭ ئەبۇبەكرىنى ئۆزىنىڭ خەلىپىسى (ئورۇن باسارى) قى-
لىشنى ماقۇل كۆرگەنلىكى ئىدى. ئەنسارلار پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ
ئاغرىقى كۈچەيگەنلىكىنى بىلىپ، مەسچىتنىڭ ئەتراپىنى ئايلىنىپ يۈ-
رۈشتى. ئابباس پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ ئالدىغا كىرىپ،
ئەنسارلارنىڭ ئەندىشىسىنى بىلدۈردى. ئەلى بىلەن فەزلى رەسۇلۇللانى
قولتۇقلاپ ماڭدى. ئابباس ئۇلارنىڭ ئالدىدا ماڭدى. پەيغەمبەر
ئەلەيھسسالامنىڭ بېشى تېڭىلغانىدى. ئۇ مېڭىپ بېرىپ مۇنبەرنىڭ تۆ-
ۋەنكى باسقۇچىدا ئولتۇردى. كىشىلەر ئۇنىڭغا ھۆرمەت بىلدۈرۈپ
ئورۇنلىرىدىن قوزغالدى. ئۇ ئاللاغا ھەمدۇ - سانا ئېيتقاندىن كېيىن
مۇنداق دېدى: «ئى خالايىق! سىلەر پەيغەمبىرىڭلارنىڭ ۋاپات
بولۇشىدىن قورقۇۋاتىسىلەر. بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەر مەڭگۈ ياشىغان ئە-
مەس، مەنمۇ مەڭگۈ ياشىمايمەن. مەن رەببىمنىڭ دەرگاھىغا بارىمەن،
سىلەرمۇ كەينىمدىن بارىسىلەر. مەندىن كېيىن سىلەرنىڭ دەسلەپكى مۇ-
ھاجىرلارغا ياخشى مۇئامىلىدە بولۇشۇڭلارنى تەۋسىيە قىلىمەن،
مۇھاجىرلارنىڭمۇ ئۆزئارا بىر - بىرىگە ياخشى مۇئامىلىدە بولۇشىنى تەۋ-
سىيە قىلىمەن. ئاللا قۇرئاندىكى ۋەلئەسر سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:
‹زامان بىلەن قەسەمكى، پۈتكۈل ئىنسان زىيان ئىچىدىدۇر، پەقەت
ئىمان ئېيتقان، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان، بىر - بىرىگە ھەقنى تەۋسىيە
قىلىشقان، بىر - بىرىگە سەۋرلىك بولۇشنى تەۋسىيە قىلىشقان كىشىلەرلا
بۇنىڭدىن مۇستەسنادۇر. ھەممە ئىش ئاللانىڭ ئىزنى بىلەن بولىدۇ. ھېچ
ئىشقا ئالدىراقسانلىق قىلماڭلار، ئاللا ئىنسانلاردەك ئالدىراڭغۇ ئەمەس.
ئاللاغا ئورۇش ئاچقان ئادەم مەغلۇپ بولىدۇ، ئاللانى ئالدىماقچى بولغان
ئادەم ئۆزى ئالدىنىپ قالىدۇ. ئەگەر سىلەر ھاكىمىيەت يۈرگۈزسەڭلار،

زېمىندا يامان ئىش قىلامسىلەر ۋە تۇغقانچىلىق مۇناسىۋەتلىرىڭلارنى ئۈزۈپ قويامسىلەر ؟ » (سۈرە مۇھەممەد ، 22 ـ ئايەت) سىلەر مۇھاجىر ئەنسارلارغا ياخشى مۇئامىلىدە بولۇڭلار ، چۈنكى ئەنسارلار سىلەر مەدىنىگە ھىجرەت قىلىپ كېلىشتىن بۇرۇن مەدىنىگە ماكانلىشىپ ئولتۇراقلاشقان ۋە سەمىمىيلىك بىلەن ئىمان ئېيتقان . ئەنسارلارغا ياخشىلىق قىلىڭلار ، ئەنسارلار سىلەرنى مەھسۇلاتلىرىغا شېرىك قىلدى ، ئۆيلىرىگە قوبۇل قىلدى ، ئۆزلىرى موھتاج تۇرۇقلۇق ، ئۆز نەپسىلىرىدىن كېچىپ سىلەرگە كېرەكلىك نەرسىلەرنى بەردى . مۇھاجىرلاردىن بىر كىشى ئەنسارلارغا ۋالىي بولىدىغان بولسا ، ئەنسارلارنىڭ كەمچىلىك ۋە خاتالىقلىرىنى كەچۈرسۇن ، ئۇلاردىن ئۆتۈنۈپ بولۇۋالمىسۇن . مەن سىلەردىن بۇرۇن كېتىمەن ، سىلەرمۇ مېنىڭ ئارقامدىن بارىسىلەر ، سىلەر بىلەن جەننەتتە كۆرۈشىمىز . كىمكى ئاخىرەتتە جەننەتكە كىرىشنى خالايدىكەن ، ئۇ تىلىنى ۋە قولىنى يامانلىقتىن تارتسۇن . » رەبىئۇل ئەۋۋەل ئېيىنىڭ 13 ـ كۈنى (دۈشەنبە كۈنى) ئەبۇبەكرى مۇسۇلمانلارغا ئىمام بولۇپ بامدات نامىزىنى ئوقۇۋاتقاندا ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئائىشەنىڭ ھۇجرىسىدىكى پەردىنى ئېچىپ ، ئۇلارغا قاراپ تەبەسسۇم قىلدى . ئەبۇبەكرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى نامازغا چىقتى دەپ ئويلاپ ، ئارقىسىدىكى سەپكە چېكىندى . مۇسۇلمانلار نامازدا تۇرۇپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى كۆرۈپ ، خۇشاللىقتىن پاتىپاراق بولۇش ئالدىدا تۇرغاندا ، رەسۇلۇللا قولى بىلەن ئۇلارغا نامىزىنى ئۆتەۋېرىشكە ئىشارەت قىلدى ، ئاندىن ھۇجرىسىغا كىرىپ پەردىنى يېپىۋەتتى .

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپات بولۇشى

شۇ كۈنى تېخى چۈش بولماي تۇرۇپ ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ دۇنيا بىلەن خوشلىشىپ ، ئاللانىڭ دەرگاھىغا سەپەر قىلدى . بۇ ھىجرىيىنىڭ ئونبىرىنچى يىلى رەبىئۇل ئەۋۋەل ئېيىنىڭ 13 ـ كۈنى دۈشەنبە ئىدى (مىلادىنىڭ 632 ـ يىلى 6 ـ ئاينىڭ 8 ـ كۈنىگە توغرا كېلىدۇ) . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يېشى قەمەرىيە يىلى ھېسابىدا تو-

لۇق 63 ياش 3 كۈن، شەمسىيە يىلى ھېسابىدا 61 ياش 84 كۈن ئىدى.

بۇ چاغدا ئەبۇبەكرى يوق ئىدى، ئۇ بەنى ھارىس ئىبنى خەزرەج جەمەتىنىڭ جايلىرى بولغان سۇنھى دېگەن مەھەللىدە ئولتۇرۇشلۇق خوتۇنى، خارىجە ئىبنى زەيدنىڭ قىزى ھەبىبەنى يوقلاشقا كەتكەنىدى. ئۆمەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆلدى دېگەنلەرگە قىلىچىنى سۇغۇرۇپ تەھدىت سېلىپ: مۇسا پەيغەمبەر ئاللانىڭ ھۇزۇرىغا بېرىپ، خەلقىدىن قىرىق كۈن ئايرىلىپ تۇرغاندەك، رەسۇلۇللامۇ ئاللانىڭ دەرگاھىغا كەتتى. ئەزبىرايى خۇدا، چوقۇم ئۇمىد قىلىمەنكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قايتىپ كېلىپ، شۇنداق سۆز - چۆچەكلەرنى تارقاتقانلارنىڭ پۇت - قوللىرىنى كېسىپ تاشلايدۇ، دېدى. ئەبۇبەكرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىدىن خەۋەر تېپىپ كېلىپ، ئائىشەنىڭ ئۆيگە كىردى. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يۈزىنى ئېچىپ تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ سۆيدى ۋە يىغلىدى ھەمدە: ئاللا بىلەن قەسەمكى، ساڭا ئاللانىڭ رەھمىتى بولسۇن. ئى رەسۇلۇللا، ئاتا - ئانام ساڭا پىدا بولسۇن. سەن ھايات ۋاقتىڭدىمۇ، ئۆلگەندىمۇ نېمىدېگەن خۇشبۇي، ئاللا ساڭا ئىككىنچى قېتىم ئۆلۈم بەرمىسۇن، دېدى. ئاندىن تاشقىرىغا چىقىپ ئاللاغا ھەمدۇ - سانا ئېيتقاندىن كېيىن: كىمكى مۇھەممەدگە ئىبادەت قىلىمەن دەيدىكەن. مۇھەممەد ئۆلدى، كىمكى ئاللاغا ئىبادەت قىلىمەن دەيدىكەن، ئاللا تىرىكتۇر، ئۇ ھەرگىز ئۆلمەيدۇ دەپ، ئاللانىڭ قۇرئاندىكى مۇنۇ سۆزلىرىنى ئوقىدى: «سەنمۇ (رەسۇلۇللانى دېمەكچى — ت) چوقۇم ئۆلىسەن، ئۇلارمۇ ئۆلىدۇ.» (سۈرە زۇمەر، 30 - ئايەت) «مۇھەممەد بولسا بىر پەيغەمبەر، ئۇنىڭدىن ئىلگىرىمۇ كۆپ پەيغەمبەرلەر كېلىپ كەتتى. ئەگەر ئۇ ئۆلسە ياكى ئۆلتۈرۈلسە، ئارقاڭلارغا يېنىۋالامسىلەر؟ ئارقىغا يېنىۋالغانلارنىڭ ئاللاغا ھېچ زىيىنى يوق. شۈكرى قىلغۇچىلارنى ئاللا مۇكاپاتلايدۇ.» (سۈرە ئال ئىمران، 143 - ئايەت) ئۆمەر: بۇ ئايەتنى گويا بۈرۈن ئاڭلىمىغاندەك ۋە ئەبۇبەكرىدىن يېڭىلا ئاڭلىغاندەك بولدۇم، دېدى. تاكى مۇسۇلمانلار خەلىپە تەيىنلەپ چىققانغا قەدەر، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دۈشەنبە، سەيشەنبە كۈنلىرى ۋە چارشەنبە كېچىسى دەپنە

قىلىنماي ئۆيىدە تۇردى، ئاندىن كېيىن يۇيۇلۇپ دەپنە قىلىندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ئەلى ئىبنى ئەبۇتالىب يۇدى، ئۇنىڭغا ئابباس، ئاببىاسنىڭ ئىككى ئوغلى فەزلى ۋە قۇسەملەر، ئۇسامە ئىبنى زەيد، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئازاد گەردىسى شۇقران ياردەملەشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۈچ قەۋەت كىيىم بىلەن كېپەنلەندى. بۇ كېپەنلىكلەر ئىچىدە كۆينەك ۋە سەللە يوق ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يۇيۇلۇپ ۋە كېپەنلىنىپ بولغاندىن كېيىن، ئۆيىدىكى كارىۋىتىنىڭ ئۈستىدە ياتقۇزۇپ قويۇلدى. كىشىلەر ئارقىمۇ ــ ئارقا كىرىپ جىنازە نامىزىنى ئوقىدى، ئۇلارغا ھېچكىم ئىمام بولمىدى. ئاندىن ئائىشەنىڭ ھۇجرىسىدا رەسۇلۇللا ۋاپات بولغان جايغا لەھەت قېزىلدى. ئەلى، ئابباس، ئابباسنىڭ ئوغۇللىرى فەزلى، قۇسەملەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى لەھەتكە قويدى، قەۋرىگە بىلال سۇ سەپتى، قەۋرە زېمىندىن بىر غېرىچچە كۆتۈرۈلدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولدى، لېكىن ئۇ مۇسۇلمانلارغا ھەممىسىنىڭ مەدھىيىسىگە سازاۋەر ھېكمەتلىك ئاللا تەرىپىدىن نازىل بولغان، چىنىڭ تۇتسا ھېچ نەرسە زىيان يەتكۈزەلمەيدىغان، ھېچقانداق يالغان، تۆھمەتلەر تەسىر قىلمايدىغان قۇرئاننى قويۇپ كەتتى؛ ئاللا ئىسلام دىنىنى كامالەتكە يەتكۈزۈپ ۋەدىسىنى ئىشقا ئاشۇرغانغا قەدەر، ئىسلام دىنىنى يېيىشنى بېرىدىغان، مەملىكەتلەرنى فەتھى قىلىشنى داۋاملاشتۇرىدىغان ۋە ھەققانىي ئىسلام دىنىنىڭ قۇياشنى ئاشكارىلايدىغان ھۆرمەتلىك ياخشى ساھابىلىرىنى قويۇپ كەتتى. ئاللا ۋەدىسىنى ئىشقا ئاشۇردى. ئاللادىن بىزنى ئۆزىنىڭ بۇ چوڭ مەرھەمىتى ۋە ئۇلۇغ نېمىتىنىڭ شۈكرانىسىنى ئادا قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلىشنى تىلەيمىز.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈپەتلىرى ۋە گۈزەل ئەخلاقلىرى

ئاللا پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ئۇنىڭدىن بۇرۇنمۇ ۋە كېيىنمۇ ھېچكىمگە بەرمىگەن دۇنيانىڭ ۋە ئاخىرەتنىڭ كامالەتلىرىنى ئاتا قىلغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىزىدىن مېڭىپ، دۇنيادا ماختىلىشقا

ۋە ئاخىرەتتە ساۋابقا ئىگە بولۇشىمىز ئۈچۈن ، بۇ بابتا① پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ چىرايلىق سۈپەتلىرى ۋە گۈزەل ئەخلاقلىرىدىن بىرقىسمىنى نەمۇنە سۈپىتىدە بايان قىلىپ ئۆتۈشنى زۆرۈر ھېسابلايمىز .

ئاللا ماڭا ۋە ساڭا ھىدايەت ئاتا قىلىپ ، بىزنى توغرا يولغا باشلىسۇن . ئىنساندا بولىدىغان ئۇلۇغلۇق ۋە كامالەت خىسلەتلىرى ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ : بىرىنچىسى ، دۇنيالىق خىسلىتى زەرۇرىيە بولۇپ ، ئۇ ئىنساننىڭ تەبىئىي ۋە ياشاش زۆرۈرىيىتىنىڭ تەققەززاسىدىن كېلىپ چىقىدۇ ؛ ئىككىنچىسى بولسا دىنىي خىسلىتى كەسبىيە بولۇپ ، بۇنىڭغا ئىگە بولغانلار ماختاشقا سازاۋەر بولىدۇ ۋە ئاللاغا يېقىن بولىدۇ . دۇنيالىق خىسلىتى زۆرۈرىيە كەسبىي بولمايدۇ ، ئۇ ئىنساننىڭ ئىختىيارىغىمۇ باغلىق ئەمەس . مەسىلەن : پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يارىتىلىشىدىكى تەبىئىي كامالىتى ، چىرايىدىكى گۈزەللىكى ، ئەقلىي قۇۋۋىتى ، چۈشەنچىسىنىڭ دۇرۇسلۇقى ، تىلىنىڭ پاساھەتلىكلىكى ، تۇيغۇ — سېزىم ۋە ئەزالىرىنىڭ كۈچلۈكلۈكى ، ھەرىكىتىنىڭ مۆتىدىللىكى ، نەسەبىنىڭ ئېسىللىكى ، قەۋمى ۋە يۇرتىنىڭ ئۈستۈنلۈكى قاتارلىق خىسلەتلەر بولۇپ ، ياشاش زۆرۈرىيىتى تەقەززا قىلىدىغان غىزا ، ئۇيقۇ ، كىيىم — كېچەك ، تۇرالغۇ جاي ، مال — مۈلۈك ۋە ئابروي قاتارلىق خىسلەتلەرمۇ شۇنىڭغا ياتىدۇ ؛ دىن ، ئىلىم ، مۇلايىملىق ، سەۋرى ، شۈكۈر ، ئادالەت ، ھەققانىيلىق ، تاماسىزلىق ، كەمتەرلىك ، ئەپۇچانلىق ، ئىپپەت ، سېخىلىق ، شىجائەت ، ھايا ، ئادىمىگەرچىلىك ، كەم سۆزلۈك ، تەمكىنلىك ، ئېغىر — بېسىقلىق ، مېھرى — شەپقەت ، چىرايلىق خۇلق ، گۈزەل مۇئامىلە قاتارلىق يۈكسەك ئەخلاق — ئەدەبلەرنىڭ ھەممىسى ئاخىرەتلىك خىسلىتى كەسبىيە دائىرىسىگە كىرىدۇ . ئۇلار گۈزەل ئەخلاق دەپ ئاتىلىدۇ . تەبىئىي بولىدىغان غەيرىي كەسپىي كامالەت خىسلەتلىرىگە نەزەر تاشلايدىغان بولساق ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋۇجۇدىدا ئۇلارنىڭ ھەممىسى تولۇق تېپىلىدۇ .

① بۇ بابنىڭ كۆپىنچە مەزمۇنى قازى ئىيازنىڭ « شىفا » ناملىق كىتابىدىن قىسقارتىپ ئېلىندى .

www.uyghurkitap.com

پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ چىراي ـ شەكلىنىڭ گۈزەللىكى، بەدەن قۇرۇلۇشى ۋە ئەزالىرىنىڭ راۋۇرۇسلۇقى ھەققىدىكى رىۋايەتلەردە مۇنداق تەسۋىرلىنىدۇ:

پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ رەڭگى ئاق، نۇرانە؛ كۆزلىرى چوڭ، قارىچۇقلىرى قاپقارا، ئېقى قىزغۇچراق، كىرپىكلىرى قويۇق، قاشلىرى ئۇزۇن، ئىنچىكە؛ بۇرنى ئۇزۇنچاقراق ۋە قاڭشالىقراق، ئۇچى سەل ئېگىلگەن؛ چىشى ئاق ۋە ئاراشىراق؛ كەڭ پېشانىلىك، يۇملاق يۈزلۈك، قويۇق ساقاللىق، كەڭ كۆكرەكلىك، غوللۇق، ئۇستىخانلىق، بىلەكلىرى ئۇزۇن، پۇت ـ قوللىرىنىڭ ئالقانلىرى كەڭ؛ ئوتتۇرا بوي، بەدىنى چىڭ ۋە تۈكلۈكرەك ئىدى، مەيدىسىدە تۆۋەنگە سوزۇلغان يۇمران تۈكلەر بار ئىدى؛ كۈلسە چىشلىرى چاقماقتەك ۋە مۆلدۈردەك پارقىراپ كېتەتتى؛ سۆزلىسە چىشلىرىنىڭ ئارىسىدىن نۇر چىقىۋاتقاندەك بىلىنەتتى؛ بوينى كېلىشكەن ئىدى. بەرا ئىبنى ئازىب: قارا چېچى قۇلىقىنى پېپىپ تۇرغان، قىزىل تونلۇق پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامدىن چىرايلىقراق ئادەمنى كۆرگىنىم يوق، دېگەن. ئەبۇھۇرەيرە: رەسۇلۇللادىن چىرايلىقراق ئادەمنى كۆرگىنىم يوق، قۇياش گويا ئۇنىڭ يۈزىدە ئاققاندەك بىلىنەتتى، كۈلگەن چېغىدا يۈزىنىڭ شولىسى تاملارغا چۈشۈپ تۇراتتى، دېگەن. ئەبۇھالەنىڭ ھەدىسىدە: پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ يۈزى ئون تۆت كۈنلۈك تولۇن ئايدەك نۇرلىنىپ تۇراتتى، دېيىلگەن. ئەلى پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنى ئاخىرقى سۈپەتلىشىدە: پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام دەسلەپ قارىغان ئادەمگە سۈرلۈك كۆرۈنەتتى، ئۇنىڭ بىلەن ئارىلىشىپ تونۇشقاندىن كېيىن سۆيۈملۈك تۇيۇلاتتى، دېگەن. ئەلى يەنە سۈپەتلەپ: پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامدەك ئادەمنى بۇرۇنمۇ ۋە كېيىنمۇ كۆرمىدىم، دېگەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ پاكىزلىكى پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنى پاكىزلىكتە، خۇشبۇيلۇقتا، پاسكىنچىلىقتىن ۋە نىجاسەتلەردىن يىراقلىقتا ئالاھىدە خۇسۇسىيەتكە ئىگە قىلغان ئىدىكى، بۇ خۇسۇسىيەتلەر ئۇنىڭدىن باشقا كىشىدە تېپىلمايتتى. ئاللا يەنە ئۇنى شەرىئەتنىڭ پاكىزلىكى

بىلەن تېخىمۇ مۇكەممەللەشتۈرگەنىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىسلام دىنىي پاكىزلىك ئاساسىغا قۇرۇلغان»، دېگەن. ئەنەس: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىكى خۇشبۇيلۇق مەن پۇرىغان ئەنبەرنىڭ، ئىپارنىڭ ۋە باشقا نەرسىلەرنىڭ پۇراقلىرىدىنمۇ ئارتۇق ئىدى». دېگەن. جابىر: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەڭزىمنى سىيلاپ قويۇۋېدى، ئۇنىڭ قولىنى گويا ئەتتار (ئەتىر ساتقۇچى) نىڭ قۇتىسىدىن چىققاندەك سوغاق ۋە خۇشبۇي ھېس قىلدىم، دېگەن. باشقىلارنىڭ ئېيتىشىغا قارىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەيلى خۇشبۇي نەرسىلەرنى ئىستېمال قىلسۇن ياكى ئىستېمال قىلمىسۇن، ئۇنىڭ بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشكەنلا ئادەمنىڭ قولىدىن كەچكىچە خۇشبۇيلۇق كەتمەيتتى. ئۇ بىرەر كىچىك بالىنىڭ بېشىنى سىيلاپ قويغان بولسا، ئۇ بالا خۇشبۇيلۇقى بىلەن باشقا بالىلاردىن پەرقلىنىپ تۇراتتى. ئىمام بۇخارى چوڭ تارىخىدا جابىردىن رىۋايەت قىلىشىچە، بىرەر ئادەم رەسۇلۇللانىڭ ئارقىسىدىن ماڭسا، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خۇشبۇيلۇقىدىن بۇ يولدا رەسۇلۇللانىڭ ماڭغانلىقىنى بىلەتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەقلىنىڭ كامىللىقى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەقلىنىڭ كامىللىقى، زېھنىنىڭ ئۆتكۈرلۈكى، سېزىملىرىنىڭ كۈچلۈكلۈكى، تىلىنىڭ ئۆتكۈرلۈكى، ھەرىكەتلىرىنىڭ نورماللىقى ۋە ئەخلاقىنىڭ گۈزەللىكىگە قارىغاندا، ئۇنىڭ ئەڭ ئەقىللىك، ئەڭ ھوشيار ئادەم ئىكەنلىكىدە شەك يوق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇرۇن ئوقۇمىغان، مەشق قىلمىغان، كىتابلارنى كۆرمىگەن تۇرۇغلۇق، خەلققە شۇنچە ئىلىملەرنى ئۆگىتىش ۋە شەرىئەتنى بەرپا قىلىشتىن تاشقىرى، ئۇنىڭ خەلقىنىڭ ئىچكى ـ تاشقى ئىشلىرىنى باشقۇرۇشى، ئاممىغا قوللانغان سىياستى، ئاجايىپ ئەخلاقى ۋە گۈزەل تۇرمۇش ئۇسۇللىرىغا قارىغاندا، ئۇنىڭ ئەقلىنىڭ كامىللىقىنى، چۈشەنچىسىنىڭ چوڭقۇرلۇقىنى ئاسانلا بىلىۋالغىلى بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازدىكى چېغىدا، خۇددى ئالدىدىكى نەرسىنى كۆرگەندەك، ئارقىسىدىكى نەرسىنىمۇ كۆرەتتى. ئاللانىڭ قۇرئاندىكى «ئاللا نامازغا تۇرغان ۋاقتىڭدىكى ھەرىكەتلىرىڭنىمۇ

كۆرۈپ تۇرىدۇ » (سۇرە شۇئەرا ، 219 ـ ئايەت) دېگەن سۆزى شۇ مەنىدە چۈشەندۈرۈلگەن . ئائىشە : پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆزى قاراڭغۇدىمۇ خۇددى يورۇقتا كۆرگەندەك كۆرەتتى ، ھۇكەردىكى ئۇن بىريۇلتۇزنى سانىيالايتتى . دېگەن . رىۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆز زامانىسىنىڭ پەھلىۋانى ھېسابلانغان رەكانەنى يېقىتقان ۋە ئۇنى ئىسلام دىنىغا دەۋەت قىلغان . ئەبۇھۇرەيرە : پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن تېز ماڭىدىغان ئادەمنى كۆرمىدىم . ئۇ ماڭسا ، كىشىگە ئۇنىڭغا يەر قاتلىنىۋاتـ قاندەك تۇيۇلاتتى ، بىز مۇشەققەت بىلەن ماڭساق ، ئۇ پىسەنت قىلماي ماڭاتتى ؛ كۈلسە تەبەسسۇم بىلەن كۈلەتتى ، ماڭسا گويا ئېگىزدىن چۈ- شۈۋاتقاندەك سالماقلىق بىلەن ماڭاتتى ، دېگەن .

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تىلىنىڭ پاساھەتلىكلىكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تىلى يۈكسەك دەرىجىدە پاساھەتلىك ۋە چوڭقۇر مەنىـ لىك ئىدى . سۆزى تەبىئىي ، راۋان ، ئۇسلۇبى گۈزەل ، ئىخچام ، جۈملىلىرى ئېنىق ، چۈشىنىشلىك ۋە تولۇق ، توغرا ، مەزمۇنلۇق ، تەكەلـ لۇپسىز ، قىسقا ، مەنىلىك ئىدى . رەسۇلۇللا ھېكمەتلىك سۆزلەرنى ۋە ئەرەب تىلى لەھجىلىرىنى بىلىش خۇسۇسىيىتىگە ئىگە ئىدى . ھەر بىر خەلققە شۇ خەلقنىڭ تىلى ، شىۋىسى ، ئۇسلۇبى ۋە سۆزىنىڭ پاساھىتى بويىچە سۆزلەيتتى . ھەتتا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نۇرغۇن ساھابىلىرى تۈرلۈك جايلاردا ئۇنىڭدىن ئۆز سۆزىنىڭ مەنىسىنى شەرھىيلەپ بېرىشىنى ۋە يېشىپ بېرىشىنى سورايتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىسلىرىنى ۋە تارىخىنى مۇلاھىزە قىلغان ئادەم بۇ نۇقتىنى ئېنىق چۈشىنىدۇ . ئۇنىڭ قۇرەيش خەلقىگە قىلغان سۆزلىرى ھەزرى مەۋت ۋە يەمەننىڭ پادىشاھلىرىغا ، نەجدنىڭ چوڭلىرىغا قىلغان سۆزلىرىدىن پەرقلىق ئىدى ، ھەتتا ھەر بىر قەبىلىگە سۆز قىلغاندا ، شۇ قەبىلە ياقتۇرىدىغان ئاتالغۇلارنى ۋە سۆز ئۇسلۇبىنى قوللىناتتى . ئۇنىڭ مۇنداق قىلىشتىكى مەقسىتى ئىسلام دىنىنىڭ تەلىماتلىرىنى كىشىلەرگە چۈشىنىشلىك قىلىپ بايان قىلىشتىن ئىبارەت ئىدى .

كىشىلەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئادەتتىكى سۆزلىرىنىڭ

ئىخچاملىقى ، چوڭقۇر مەنىلىكلىكى ۋە پاساھەتلىكلىكى توغرىسىدا كىتابلارنى ، دىۋانلارنى تۈزۈپ چىقىشتى ، رەسۇلۇللانىڭ ئىبارىلىرى ۋە ئۇلارنىڭ مەنىلىرى شەرھىيلەنگەن كىتابلارنى يېزىشتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پاساھەت جەھەتتە كامالەتكە يەتكەن سۆز ـ ئىبارىلىرى ئۇچۇن تۆۋەندىكى ئىبارىلەر مىسال بولالايدۇ . « مۇسۇلمانلارنىڭ ھەممىسىنىڭ جېنى باراۋەردۇر . ئۇلارنىڭ ئەڭ تۆۋىنىمۇ باشقىلىرىنى قوغداش كويىدا بولىدۇ ، دۈشمەنلەرگە قارشى ئۆزئارا ئۈم بولىدۇ . » ، « ئىنسانلارنىڭ ھەممىسى تاغاقنىڭ چىشىدەك باراۋەر . » « كىشى سۆيگەن ئادىمى بىلەن بىللە . » « سەن بىرسىگە راۋا كۆرگەننى ئۇ ساڭا راۋا كۆرمىسە ، ئۇنىڭ بىلەن ھەمسۆھبەتتە بولساڭ خەيرىيەت يوق . » ، « كىشىلەر مەدەن كانلىرىغا ئوخشايدۇ . » « ئۆز قەدىر ـ قىممىتىنى چۈشەنگەن ئادەم ھالاك بولمايدۇ . » « مەسلىھەتكە چاقىرىلغان ئادەم ئىشەنچلىك ئادەم . » ، « سۆز قىلىپ ياخشىلىقنا ئېرىشكەن ياكى سۈكۈت قىلىپ ئامان قالغان بەندىگە ئاللا رەھمەت قىلسۇن . » ، « مۇسۇلمان بولساڭ ، سالامەت بولىسەن ، مۇسۇلمان بولساڭ ، ئاللا ئەجرىڭنى ئىككى ھەسسە بېرىدۇ . سىلەرنىڭ ئەڭ ئەخلاقلىق ، كەمتەر ، دوستلاشتۇرغۇچى ۋە دوستلاشقۇچى بولغانلىرىڭلار قىيامەت كۈنى ماڭا ئەڭ سۆيۈملۈك ۋە ئەڭ يېقىن بولىدىغانلىرىڭلاردۇر . » « ئۇ بىھۇدە سۆزلەيدىغان ياكى ئەرزىمەس نەرسىلەرگە بېخىللىق قىلىدىغان بولۇشى مۇمكىن . » ، « ئىككى يۈزلىمچى ئادەم ئاللانىڭ دەرگاھىدا مەقبۇل ئەمەس . » شۇنىڭدەك رەسۇلۇللانىڭ بەس ـ مۇنازىرىنى ، كۆپ سوئال سوراشنى ، مالنى ئىسراپ قىلىشنى ، ئانىلارنى قاخشىتىشنى ، قىز بالىلارنى تىرىك كۆمۈشنى مەنئىي قىلغان سۆزلىرىمۇ ئەڭ پاساھەتلىك ، ئەڭ مەنىلىكتۇر . ئۇنىڭ : « ھەر قانداق يەردە ئاللاغا تەقۋادارلىق قىل . يامانلىق قىلىپ سالساڭ ، ئۇنى ياخشىلىق بىلەن يۇيغىن ، كىشىلەرگە سىلىق مۇئامىلە قىلغىن . ئىشلارنىڭ ياخشىسى ئوتتۇرا ھال بولغىنىدۇر . » ، « دوستۇڭغا تولا يېقىنلىشىپ كەتمە ، بولمىسا بىر كۈنى ئۇ سېنىڭ دۈشمىنىڭگە ئايلىنىپ قېلىشى مۇمكىن » ، « زۇلۇم قىلغانلارغا ئۇلارنىڭ قىلغان زۇلمى قىيامەت كۈنى ئۇلارغا قاراڭغۇ زۇلمەت

بولىدۇ » دېگەن سۆزلىرى ۋە ئۇنىڭ بەزى دۇئاسىدىكى : « ئى ئاللا ، شۇنى سورايمەنكى ، سەن رەھمىتىڭ بىلەن قەلبىمنى ھىدايەت قىلغايسەن ؛ ئىشىمنى تىرىپسىن قىلمىغايسەن ؛ تارقاق ئىشلىرىمنى جەملىگەيسەن ؛ ئۈمىد قىلغان ئىشلىرىمنى ئەپلەشتۈرگەيسەن ؛ ئەمىلىمنى پاك قىلغايسەن ؛ ئىشلىرىمنى توغرا يولغا سالغايسەن ؛ دوستلۇقۇمنى قايتۇرغايسەن ؛ مېنى ھەممە يامانلىقلاردىن ساقلىغايسەن . ئى ئاللا ، مەن مۇۋەپپەقىيەتلىك ئۆلۈمنى ، شېھىتلەرچە ئۆلۈشنى ، بەختىيار ياشاشنى ، دۈشمەنلەر ئۈستىدىن غەلىبە قىلىشنى تىلەيمەن » دېگەن سۆزلىرىمۇ ئەڭ پاساھەتلىك ۋە چوڭقۇر مەنىلىكتۇر .

يۇقىرىقىلاردىن باشقا يەنە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نۇرغۇن كىشىلەر تەرىپىدىن رىۋايەت قىلىنغان سۆزلىرى ، نۇتۇقلىرى ، خۇتبىلىرى ، دۇئالىرى ۋە سۇلھىنامىلىرىمۇ پاساھەتلىكتە ئەڭ يۇقىرى دەرىجىدە تۇرىدۇ . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى ئۇنىڭغا : سەندىنمۇ پاساھەتلىكرەك سۆز قىلىدىغان ئادەمنى كۆرمىدۇق ، دېگەن ، ئۇ : قۇرئان مېنىڭ تىلىم يەنى روشەن ئەرەبى تىل بىلەن نازىل بولغان تۇرسا ، شۇنداق بولماي قانداق بولاتتى ؟ دەپ جاۋاب بەرگەن . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە بىر قېتىم : مەن قۇرەيش قەبىلىسىدىن كېلىپ چىققىنىم . بەنى سەئد ئايمىقىدا ئۆستۈم ، دېگەن . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆز ـ ئىبارىلىرىدە سەھرا سۆزىدىكى كۈچلۈكلۈك بىلەن سالماقلىق ۋە شەھەر سۆزىدىكى گۈزەللىك بىلەن نەپىسلىك جەم بولغان . ئۇنىڭ ئۈستىگە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىشىلەرنىڭ بىلىش ئىقتىدارى ئاجىزلىق قىلىدىغان ۋەھيى ئارقىلىق ئاللانىڭ مەدىتىگە ۋە قوللىشىغا ئىگە بولغان .

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نەسىبىنىڭ ئېسىللىكى ، يۇرتىنىڭ ئۇلۇغلۇقى ھەممىگە ئايان ، ھېچقانداق دەلىل ـ ئىسپات تەلەپ قىلمايدۇ . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەقىقىي قۇرەيشلەردىن بولۇپ ، قۇرەيش قەبىلىسىنىڭ ، ھاشىم جەمەتىنىڭ كۆزى ، ئەرەبلەرنىڭ ئەڭ ئېسىلى ، ئاتا ـ ئانا تەرەپتىن ئەڭ ھۆرمەتلىكى ئىدى ؛ ئاللا ئۈچۈنمۇ ، پەيغەمبەر ئۈچۈنمۇ ئېزىز يۇرت بولغان مەككىلىك ئىدى . بۇ نۇقتىلارنى كىتابنىڭ

www.uyghurkitap.com

باش قىسمىدا يېتەرلىك بايان قىلىپ ئۆتتۇق.

ئىنسانىنىڭ ھاياتىغا زۆرۈر بولغان بەزى نەرسىلەرنىڭ ئاز بولۇشى پەزىلەت ھېسابلىنىدۇ. مەسىلەن: غىزالىنىش ۋە ئۇخلاشنىڭ ئاز بولۇشى شۇ جۈملىگە كىرىدۇ. ئەرەبلەر ۋە ھوكۇمالار ئەزەلدىنلا ئاز غىزالىنىش ۋە ئاز ئۇخلاشنى ماختاپ كەلگەن، كۆپ يېيىش ۋە كۆپ ئۇخلاشنى ئەيىبلىگەن. چۈنكى، كۆپ يېيىش، كۆپ ئىچىش ئاچكۆزلۈكنى، ھېرىسلىقنى، شەھۋەتپەرەستلىكنى كۈرىستىدۇ. كىشىگە بۇ دۇنيادىمۇ، ئۇ دۇنيادىمۇ زىيان ۋە تۈرلۈك كېسەللەرنى كەلتۈرىدۇ. كىشىنى خامۇش قىلىپ قويىدۇ، ئەقلىنى سۇسلاشتۇرىدۇ؛ ئاز يېيىش بولسا قانائەتچانلىقنى، نەپسىگە ئىگە بولۇشنى، شەھۋەتنى يېڭىشنى كۈرىستىدۇ. بەدەننى ساغلاملاشتۇرىدۇ، زېھنىنى ئۆتكۈرلەشتۈرىدۇ؛ كۆپ ئۇخلاش كىشىنى ئەزمە، زەئىپ، گومۇش، ھورۇن قىلىپ قويىدۇ، ئىنسانىنىڭ ئۆمرىنى پايدىسىز زايا قىلىدۇ، دىلنى قاساۋەتلەشتۈرىدۇ (قاتتىقلاشتۇرىدۇ)، غەپلەتتە قالدۇرىدۇ، دىلنى ئۆلتۈرىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاز يەيتتى ۋە ئاز ئۇخلايتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاز يېيىشنى تەرغىپ قىلىپ: «ئادەم بالىسى قورساقتىنمۇ يامان قاچىنى تولدۇرغىنى يوق. تويۇش ئۈچۈن بىر قانچە لوقما كۇپايە قىلىدۇ. يېيىش زۆرۈر بولغاندا، ئۇ ئاشقازاننىڭ ئۈچتىن بىرىنى تاماق ئۈچۈن، ئۈچتىن بىرىنى سۇ ئۈچۈن، ئۈچتىن بىرىنى نەپسى ئۈچۈن قويۇپ قويسۇن (بوش قالدۇرسۇن دېگەن مەنىدە. — ت)» دېگەن. كۆپ يېيىش بىلەن كۆپ ئىچىش كۆپ ئۇخلاشقا سەۋەب بولىدۇ. ھەزرىتى ئائىشە: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قورسىقى تاماققا تويۇپ باققان ئەمەس، ئۇ ئائىلىسىدىن ئالاھىدە بىرەك تاماق سورىمايتتى. بەرگەننى يەيتتى، بەرگەننى ئىچەتتى، دېگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سەھىھ ھەدىسىدە «مەن يۆلىنىپ ئولتۇرۇپ تاماق يېمەيمەن» دېگەن سۆزى بار. كىشى چازا قۇرۇپ بىخىرامان يۆلىنىپ ئولتۇرۇپ تاماق يېگەندە تاماقنى كۆپرەك يېگۈسى كېلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىئەپ زوڭزىيىپ ئولتۇرغاندەك ئولتۇرۇپ تاماق يەيتتى ۋە: مەن بىر قۇل، تاماقنى قۇلدەك ئولتۇرۇپ يەيمەن، دەيتتى. پەيغەمبەر ئە-

لەيھەسسالامنىڭ ئۇيقۇسىمۇ ئاز ئىدى . شۇنداقتىمۇ ، ئىككى كۆزۈم ئۇخلىغان بىلەن قەلبىم ئۇخلىمايدۇ ، دەيتتى .

ئىنساندا قانچە كۆپ ۋە قانچە يۇقىرى بولسا ، شۇنچە پەزىلەت ھې-سابلىنىدىغان نەرسىلەر بار ، ئابروي شۇنىڭ جۈملىسىدىندۇر . ئادەتتە ، دانالارنىڭ نەزەرىدە ، كىشىنىڭ ئابرويى قانچىلىك بولسا ، كىشىلەرنىڭ ئۇنىڭغا بولغان ھۆرمىتىمۇ شۇنچىلىك بولىدۇ . ئاللا ئېيسا ئەلەيھىسسالامنى « دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە ئابرويلۇق » دەپ سۈپەتلىگەن . رەسۇلۇللا بولسا پەيغەمبەر بولۇشتىن ئىلگىرىمۇ ۋە كېيىنمۇ كىشىلەرنىڭ ھۆرمىتىگە ئىگە ئىدى . مۇشرىكلار پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋە ئۇنىڭ ساھابىلىرىگە ئازار ـ كۈلپەت ۋە سۇيىقەست قىلىش نىيىتىدە بولسىمۇ ، ئەمما ئالدىدا ئۇ-نىڭدىن تەپتارتاتتى ، ئۇنىڭ ھاجىتىدىن چىقاتتى . بۇ جەھەتتىكى مىساللارنى يۇقىرىدا سۆزلەپ ئۆتتۇق . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى يېڭى كۆرگەن ئادەم ئۇنىڭدىن ئەيمىنەتتى . قىيلە دېگەن خوتۇننىڭ رىۋايەت قىلىشىچە ، ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى كۆرۈپ قورققىنىدىن تىترەپ كەتكەندە ، رەسۇلۇللا ئۇنىڭغا : ئى مىسكىن ، قورقما ، ئۆزۈڭنى بېسىۋال ، دېگەن . ئىبنى مەسئۇدنىڭ رىۋايەت قىلغان ھەدىسىدە ، بىر ئادەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كېلىپ تىترەپ تۇرغاندا ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا : قورقما ، مەن پادىشاھ ئەمەس ، دېگەن .

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قەدىر ـ قىممىتىنىڭ چوڭلۇقى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىك قەدىر ـ قىممىتىنىڭ چوڭلىقىغا ۋە ئاللانىڭ ئۇنى پەيغەمبەرلىككە تاللىغانلىقىغا كەلسەك ، بۇ ، بۇ دۇنيادا ئۇ-نىڭ ئۇچۇن ئەڭ يۇقىرى مەرتىۋىدۇر . ئاخىرەتتە ئۇ ، پۈتۈن ئادەم باللىرىنىڭ سەيىدىدۇر . كىشىلەر پۇل ـ مالنىڭ كۆپ بولۇشى بىلەن پەخىرلىنىدۇ ، ماختىنىدۇ ، مىلى كۆپ ئادەمنى نۇرغۇن كىشىلەر ھاجىتىمىزدىن چىقارمىكىن ، ئەسقاتارمىكىن دېگەن ئوي بىلەن چوڭ بى-لىدۇ . مېلى كۆپ بولۇشنىڭ ئۆزى پەزىلەت ئەمەس ، مېلى كۆپ ئادەم پۇل ـ مېلىنى ئۆزىنىڭ ئېھتىياجى ۋە باشقىلارنىڭ ئېھتىياجى ئۇ-

www.uyghurkitap.com

چۈن سەرپ قىلىپ ، ياخشى نامغا ۋە كىشىلەرنىڭ ھۆرمىتىگە سازاۋەر بولسا ، بۇ ئەھلى دۇنيا نەزەرىدە ئاندىن پەزىلەت ھېسابلىنىدۇ . ئەگەر ئاخىرەتنى كۆزلەپ ، مېلىنى ياخشىلىق يوللىرىغا ، پايدىلىق ئىشلارغا سەرپ قىلسا ، بۇ ئاندىن ھەممە ئادەمنىڭ نەزەرىدە پەزىلەت ھېسابلىنىدۇ . مېلى كۆپ ئادەم بېخىل بولۇپ ، مېلىنى ياخشى ئىشلارغا سەرپ قىلماي ، مال يىغىشقا ھېرىس بولىدىغان بولسا ، بۇنداق مالنىڭ ھېچقانداق ئەھمىيىتى بولمايدۇ ، ئۇ ئادەم بېخىل دېگەن بەدنامغا ، پەسكەش دېگەن ئەيىبكە قالىدۇ . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قولىغا زېمىننىڭ غەزىنىلىرى ، مەملىكەتلەرنىڭ ئاچقۇچلىرى تاپشۇرۇلغان ، غەنىيمەتلەر ئۇنىڭغا ھالال قىلىنغانىدى . رەسۇلۇللا ھايات ۋاقتىدىلا ھىجاز ، يەمەن ، پۈتۈن ئەرەب يېرىم ئارىلى ۋە شام ، ئىراقلارنىڭ يېقىن جايلىرى فەتھى قىلىنىپ نۇرغۇنلىغان غەنىيمەت ، خىراج ۋە زاكاتماللىرى كەلتۈرۈلگەنىدى ، ئەتراپنىڭ پادىشاھلىرى ئۇنىڭغا سوۋغىلارنى يوللىغانىدى . لېكىن ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلاردىن ھېچ نەرسىنى شەخسى ئىگىلىۋالمىدى ، بىرەر تەڭگىلىك نەرسىنىمۇ ئېلىپ قالماي ، ھەممىنى تېگىشلىك ئورۇنلىرىغا سەرپ قىلدى ؛ باشقىلارنى باي قىلىۋەتتى ۋە مۇسۇلمانلارنى كۈچەيتتى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام : « ئۇھۇد تېغىدەك ئالتۇنۇم بولسا ، ئۇنىڭدىن ئاللا يولىدا سەرپ قىلىشقا ئېلىپ قالغىنىمدىن باشقا بىر دىنارنىمۇ يېنىمدا قالدۇرۇش مېنى خۇشال قىلمايدۇ .» دېگەن . بىر قېتىم رەسۇلۇللانىڭ قولىغا نۇرغۇن دىنار چۈشۈپ قالغاندا ، رەسۇلۇللا ئۇنىڭ ھەممىسىنى باشقىلارغا ئۈلەشتۈرۈپ بېرىپ ، ئازغىنىسىنىلا يېنىدا ئېلىپ قالغان ۋە ئۇنىمۇ بىر ئايالىغا بەرگەنىدى . ياتقاندا ئۇخلىيالماي ئورنىدىن تۇرۇپ ، ھېلىقى قالدۇق دىنارلارنى باشقىلارغا ئۈلەشتۈرۈۋېتىپ : ئەمدى ئارام تاپتىم ، دېگەن . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولغان چاغدا ، ئۇنىڭ تۆمۈر كىيىمى ئائىلىسىنىڭ خىراجىتى ئۈچۈن رەنىگە قويۇقلۇق ئىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خىراجەت ، كىيىم ـ كېچەك ۋە تۇرالغۇ جاي جەھەتتىن پەقەت ئەڭ ئېھتىياجلىقلىرى بىلەنلا كۇپايىلەنگەن ، ئۇنىڭدىن ئۇشۇققا قىزىقمىغان ، ئۇ كىيىم تاللىمايتتى ،

تولاراق قوپال توقۇلمىدىن تىكىلگەن تون ۋە باشقا كىيىملەرنى كىيەتتى. ۋەھالەنكى، ھۈزۈرىغا كەلگەنلەرگە ئالتۇن ھەل بېرىلگەن شايى تونلارنى ھەدىيە قىلاتتى. كەلمىگەنلەرگە ئەۋەتىپ بېرەتتى. يۇقىرىقىلاردىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پۇل ـ مالغا بېرىلمەيدىغان پەزىلەتكە ۋە مالنى مۇستەھىق (زاكات ئېلىشقا تېگىشلىك كىشىلەر) لەرگە سەرپ قىلىش پەزىلىتىگە ئىگە ئىكەنلىكىنى كۆرىمىز. گۈزەل ئەخلاق ـ ئەدەبلەردىن شەكىللەنگەن خىسلەتلەر ھۆسن ـ خۇلق دېيىلىدۇ. رەسۇلۇللادا مۇنداق خىسلەتلەرنىڭ ھەممىسى تېپىلاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۆسن ـ خۇلقى كامالەتكە يەتكەنىدى. ھەتتا ئاللا قۇرئاندا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى ماختاپ: «سەن ھەقىقەتەن بۈيۈك ئەخلاققا ئىگىسەن» دېگەن (سۈرە نۇن، 4 ـ ئايەت). ئائىشە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ پۈتۈن ئەخلاقى قۇرئاندىكى بايان قىلىنغان ئەخلاقتۇر. ئۇ ئاللا مەمنۇن بولغانغا مەمنۇن بولاتتى. غەزەبلەنگەنگە غەزەبلىنەتتى. دېگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: مەن گۈزەل ئەخلاقلارنى ئومۇملاشتۇرۇش ئۈچۈن ئەۋەتىلدىم، دېگەن. ئەنەس: رەسۇلۇللا ئەڭ گۈزەل ئەخلاقلىق ئىدى، دېگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام باشقا پەيغەمبەرلەرگە ئوخشاشلا تەبىئىي ئەخلاقلىق ئىدى. ئۇلار پەيغەمبەر بولۇپ، ئاللانىڭ نۇرى دىللىرىنى يورۇتۇشى بىلەن ئەخلاقتا يۇقىرى كامالەتكە يەتكەن. ئاللا ئۇلارنى پەيغەمبەرلىككە تاللىشى بىلەنلا، ئۇلار ھېچقانداق تىرىشىش ۋە مەشىق قىلىش جەريانلىرىنى ئۆتكۈزمەيلا ئېسىل خىسلەتلەرگە ئىگە بولغان. مۇنداق گۈزەل ئەخلاقلار ۋە ئېسىل خىسلەتلەر كۆپ. بىز بۇ يەردە ئۇلارنىڭ تۈپ ئاساسلىرىنى بايان قىلىپ، تارماقلىرىنى ئىشارەت قىلىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈپەتلىرىنى سۆزلەپ ئۆتمەكچىمىز.

ئەدەب ـ ئەخلاقنىڭ تۈپ مەنبەسى ۋە مەركىزىي نۇقتىسى — ئەقىل، ئىلىم ـ مەرىپەت ئەقىلدىن تارقىلىدۇ. دانالىق، چوڭقۇر پىكىرلىك، راستلىق، توغرا ئوي ـ پىكىر، يىراقنى كۆرۈش، نەپسىنىڭ كەينىگە

كىرمەسلىك ، نەپسى بىلەن كۆرەش قىلىش ، شەھۋەت بىلەن كۆرەش قىلىش ، توغرا سىياسەت ، توغرا تەدبىر ۋە پەزىلەتلەرنى ھاسىل قىلىش ، پەس ئارزۇ ـ ھەۋەسلەردىن خالىي بولۇش قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى ئەقىل ئارقىلىق مەيدانغا كېلىدۇ . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەقىل ۋە ئىلىم جەھەتتىن ھېچكىم يېتەلمىگەن يۈكسەك دەرىجىگە يەتكەنىدى . پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەھۋالىنى ۋە تارىخىنى ئۆگەنگەن . ئۇنىڭ ئىخچام ، مەنىلىك سۆزلىرىنى ، گۈزەل ئەخلاقلىرىنى ۋە ھەدىسلىرىنى تەتقىق قىلغان ئادەملەر ، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ تەۋرات ، ئىنجىل ۋە باشقا مۇقەددەس كىتابلار توغرىسىدىكى بىلىمىنى تەتقىق قىلغان ئادەملەر ، ئۇنىڭ پەيلاسوپلارنىڭ پەلسەپىسى ۋە ئۆتكەن ئۇممەتلىرىنىڭ تارىخى توغرىسىدىكى بىلىمىنى تەتقىق قىلغان ئادەملەر ، ئۇنىڭ ماقال ـ تەمسىللەر ، كىشىلەر ئۈستىدە يۈرگۈزۈلگەن سىياسەتلەر ، يولغا قويۇلغان شەرىئەتلەر توغرىسىدىكى بىلىمنى مۇھاكىمە قىلغان ئادەملەر ، ئۇنىڭ تىبابەتچىلىك ، ماتېماتىكا ، ئېتنوگرافىيە پەنلىرىنىڭ ئالىملىرى نەمۇنە قىلىۋالغان سۆزلىرىنى تەتقىق قىلغان ئادەملەر بۇنى چۈشىنىدۇ . ئۇ ئۇممى پەيغەمبەر بولۇپ ، ئوقۇغان ئەمەس ، بۇرۇنقى كىتابلارنى كۆرگەن ئەمەس ، بىرەرسىگە شاگىرت بولۇپ باققان ئەمەس ، ئۇنىڭ بىلىمىنى پەقەت ئاللا ئۇنىڭ دىلىغا سېلىپ ئۇنىڭغا بىلدۈرگەن . ئاللانىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئۆگەتكەن ئىلىملىرى ، كېيىن بولىدىغان ئىشلار توغرىسىدا ، ئاللانىڭ ئاجايىپ قۇدرىتى ۋە مۈلكى ئەزىمى توغرىسىدا بىلدۈرگەنلىرىدىن تاشقىرىمۇ ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆز ئەقلىگە يارىشا مەلۇماتى بار ئىدى ، ئاللا قۇرئاندا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا : « ئاللا ساڭا سەن بىلمەيدىغان نەرسىلەرنى بىلدۈردى ، ئاللانىڭ پەزلى ساڭا چوڭدۇر » دېگەن (سۈرە نىسا ، 112 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) .

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇلايىملىقى ، ئەپۇچانلىقى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇلايىملىقى ، كەڭ قورساقلىقى ، ئۆچ ئېلىشقا قادىر تۇرۇغلۇق كەچۈرۈم قىلىشى ، كۆڭۈلسىزلىكلەرگە دۇچ كەلگەن چاغدىكى سەۋرچانلىقى ، چىداملىقلىقى ئۇنىڭغا ئاللا سىڭدۈرگەن ئەخلاق ئىدى .

ئاللا قۇرئاندىكى پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامغا مۇنداق دېگەن : « ئەپۇنى دوست تۇتقىن ، ئەمر ـ مەرۇپ قىلغىن ۋە نادانلار بىلەن تەڭ بولمىغىن . » (سۈرە ئەئراف ، 99 ـ ئايەت .) پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام جىبرىلدىن بۇ ئايەتنىڭ مەنىسىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىشنى سورىغاندا ، جىبرىل : « ئى مۇھەممەد ، ئاللا سېنى سېنى تاشلىۋەتكەنلەرگە يېقىنچىلىق قىلىشقا ، ساڭا بەرمىگەنلەرگە بېرىشكە ، ساڭا زۇلۇم قىلغانلارنى ئەپۇ قىلىشقا بۇيرىدۇ » دېگەن . ئاللا تائالا قۇرئاندا يەنە مۇنداق دېگەن : « ساڭا يەتكەن ئەزىيەتلەرگە سەۋرى قىلغىن ، بۇ ئۇلۇغ ئىشتۇر . » ئاللا قۇرئاندا يەنە مۇنداق دېگەن : « كىمكى سەۋرى قىلسا (زالىمدىن ئۆچ ئېلىشقا قادىر تۇرۇغلۇق ئۆچ ئالمىسا . ـــ ت) ۋە ئۇنى ئەپۇ قىلسا ، بۇ ئۇلۇغ ئىشتۇر . » (سۈرە شۇرا ، 42 ـ ئايەت) « ئەپۇ قىلسۇن ، كەڭ قورساق بولسۇن . ئاللانىڭ سىلەرگە مەغپىرەت قىلىشنى ياقتۇرمامسىلەر ؟ ئاللا مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر ، ناھايىتى مېھرىباندۇر . » (سۈرە نۇر 22 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام توغرىسىدىكى رىۋايەتلەردىن ئۇنىڭ مەزكۇر سۈپەتلەردە ئەڭ مۇكەممەللىكىنى كۆرگىلى بولىدۇ ، ھەر قانداق مۇلايىم ئادەم ھەممىشە مۇلايىم بولىۋەرمەيدۇ . پەيغەمبىرىمىز ئۆزى ئۇچرىغان شۇنچە كۆپ كۆڭۈلسىزلىكلەرنىڭ ھەممىسىگە چىدىغان ، ئۆزىگە ئازار ـ كۈلپەت قىلغان جاھىللارغا مۇلايىملىقنى ئۆزگەرتمىگەن . ھەزرىتى ئائىشە : پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ئىككى ئىشنىڭ بىرىنى ئىختىيار قىلىشقا توغرا كەلگەندە ، گۇناھ بولمايدىغانلا بولسا ، ئۇلارنىڭ ئاسانراقىنى ئىختىيار قىلاتتى . ئەگەر گۇناھ بولىدىغان بولسا ، ئۇنىڭدىن ئەڭ يىراق بولاتتى . ئۇ ئۆزى ئۈچۈن ئۆچ ئالمايتتى ، پەقەت ئاللانىڭ ھۆرمىتى دەپسەندە قىلىنغاندىلا ، ئاللا ئۈچۈن ئۆچ ئالاتتى ، دېگەن . ئۇھۇد غازىتىدا مۇشرىكلار پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ بېشىغا شۇنچە زور كۈلپەتلەرنى سالغاندا ، بەزىلەر ئۇنىڭ بەددۇئا قىلىشنى سورىغاندى ، لېكىن ئۇ : « ئى ئاللا ، قەۋمىمگە مەغپىرەت قىلغىن ، چۈنكى ئۇلار ئۇقمايدۇ » دەپ دۇئا قىلغان . رەسۇلۇللانىڭ مۇلايىملىقنى چۈشەندۈرۈپ بېرىشتە ، ئۇنىڭ ئۆزىگە ئازار ـ كۈلپەت قىلغان ، ئۆزىنى مەسخىرە قىلغان ، ئۆزىنى ۋە ئۆزىنىڭ ساھابىلىرىنى

يۇرتىدىن ھەيدەپ چىقارغان، ئاندىن ئۆزىگە قارشى ئۇرۇش ئاچقان ۋە باشقا ئەرەب مۇشرىكلىرىنى كۈشكۈرتۈپ توپلاپ كېلىپ، ئۆزىگە قارشى تۇرغۇزغان قۇرەيش مۇشرىكلىرىنى مەككىنىڭ فەتھى قىلىنغان كۈنى ئومۇمىي كەچۈرۈم قىلغانلىقىنى تىلغا ئېلىش يېتەرلىكتۇر. رەسۇلۇللا ئۇ كۈنى ئۇلاردىن: مېنى قانداق قىلىدۇ دەپ ئويلايسىلەر؟ دەپ سورىغاندا، ئۇلار: سەن مەرد قېرىندىشىمىز ۋە مەرد قېرىندىشىمىزنىڭ ئوغلى، سېنى ياخشى مۇئامىلە قىلىدۇ دەپ ئويلايمىز، دېگەن. بۇ چاغدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: كېتىڭلار، ھەممىڭلار ئازاد، دېگەن. ئەنەس مۇنداق دەيدۇ: مەن رەسۇلۇللانىڭ يېنىدا تۇراتتىم، رەسۇلۇللانىڭ ئۈچىسىدا قوپال رەختتىن پەۋاز تۇتۇلغان تون بار ئىدى، بىر ئەرابى كېلىپ ئۇنىڭ تونىدىن سىلكىپ تارتقانىدى، توننىڭ ياقىسى رەسۇلۇللانىڭ بويىنىنى سۈرۈۋەتتى، بايىقى ئەرابى: ئى مۇھەممەد، يېنىڭدىكى ئاللا مېلىدىن بۇ ئىككى تۆگەمگە يۈكلەپ بەر، بەرسەڭ ئۆز مېلىڭدىن ياكى ئاتاڭنىڭ مېلىدىن بەرمەيسەن، دېدى. رەسۇلۇللا بىر ئاز جىم تۇرۇۋالغاندىن كېيىن: مال ئاللانىڭ مېلى، مەن بولسام ئاللانىڭ بەندىسى، سېنىڭ قىلمىشىڭدىن قىساس ئالىمەن، دېۋىدى، ئەرابى: ياق، دېدى. رەسۇلۇللا: نېمىشقا ياق دەيسەن؟ دېگەندە، ئەرابى: چۈنكى سەن يامانلىققا يامانلىق قىلمايسەن، دېدى. رەسۇلۇللا كۈلۈپ كېتىپ، ئەرابىنىڭ بىر تۆگىسىگە ئارپا، يەنە بىر تۆگىسىگە خورما يۈكلەپ بېرىشنى بۇيرۇدى. ئائىشە: مادامىكى، ئاللانىڭ ھۆرمىتى دەپسەندە قىلىنمايدىكەن، رەسۇلۇللانىڭ ئۆزىگە زۇلۇم قىلغانلاردىن ئۆچ ئالغانلىقىنى ۋە شىكايەت قىلغانلىقىنى كۆرمىدىم. رەسۇلۇللا ئاللا يولىدىكى جەڭدىن باشقا چاغدا بىرەرسىنى ئۇرمىغان؛ خىزمەتچىسى ياكى ئايالىنى ئۇرغان ئەمەس، دېگەن. ئاللا رەسۇلۇللاغا رەھمەت قىلسۇن! سۈننىتىگە مۇسۇلمانلارنىڭ ئەگىشىشى بىلەن ئۇنى رازى قىلسۇن!

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سېخىيلىقى سېخىيلىق، مەردلىك سۈپىتى جەھەتتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ئۇنى تونۇيدىغانلارنىڭ ھېچقايسىسى تەڭ كېلەلمەيتتى. جابىر: رەسۇلۇللا ھەر قانداق نەرسىنى سورىغان كى-

www.uyghurkitap.com

شىگە يوق دېمەيتتى، دېگەن. ئىبنى ئابباس: رەسۇلۇللانىڭ ياخشىلىق ئۈچۈن قولى بەك ئوچۇق ئىدى. رامىزان ئېيىدا تېخىمۇ سېخىي بولۇپ كېتەتتى؛ جىبرىل بىلەن ئۇچراشقان چاغلىرىدا بولسا ياخشىلىق ئۈچۈن شامالدىنمۇ تېز ھەرىكەت قىلاتتى، دېگەن. خەدىچە رەسۇلۇللانىڭ سۈپەتلىرىنى بايان قىلىپ، ئۇنىڭغا: سەن ئاجىزلارنىڭ بېشىنى سىلايسەن، غېرىپلارغا ياردەم قىلىسەن، دېگەن. رەسۇلۇللانىڭ ھاۋازىن قەبىلىسى ئەسىرلىرىنى قايتۇرۇپ بېرىشتىكى قىلغان ئىشلىرى؛ غەنىيمەتلەرنى بۆلگەندە دىللىرى ئىسلام دىنىغا مايىل بولغانلارغا نۇرغۇن ماللارنى بەرگەنلىكى ئۇنىڭ سېخىيلىقىنى كۆرسىتىشكە يېتەرلىك دەلىل بولالايدۇ. ئۇلارنى يۇقىرىدا تولۇق بايان قىلىپ ئۆتتۇق. رەسۇلۇللا بىر قېتىم قولىغا چۈشكەن 90 مىڭ دىنارنى بورىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ، ھەممىسىنى شۇ يەردىلا ساھابىلەرگە ئۈلەشتۈرۈپ بەرگەن. بىر ئادەم كېلىپ رەسۇلۇللادىن نەرسە سورىغاندا، رەسۇلۇللا: يېنىمدا ھېچ نەرسە يوق، لېكىن سېنىڭ سورىغىنىڭ ئۈستۈمدە قەرز بولۇپ تۇرسۇن، قولۇمغا بىرەر نەرسە چۈشكەندە بېرەي، دېگەن. بۇ چاغدا ئۆمەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئاللانىڭ سېنى ئورۇنلىيالمايدىغان ئىشقا تەكلىپ قىلغىنى يوقتۇ؟ دېگەندە، رەسۇلۇللا بۇ سۆزنى ياقتۇرمىغان. ئەنسارلاردىن بىر كىشى: ئى رەسۇلۇللا، بېرىۋەرگىن، خۇدا بار، كەمبەغەل بولۇپ قېلىشتىن قورقما، دېگەن. رەسۇلۇللا بۇ سۆزنى ئاڭلاپ كۈلۈمسىرەپ: مەن شۇنداق قىلىشقا بۇيرۇلدۇم، دېگەن. رەسۇلۇللانىڭ سېخىيلىقىغا دائىر مىساللار كۆپ بولۇپ بۇنى سىلەرگە بىلدۈرۈش ئۈچۈن يۇقىرىقىلار بىلەنلا كۇپايىلىنىمىز.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ باتۇرلۇقى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شۇ دەرىجىدە قەيسەر ۋە باتۇر ئىدىكى، باتۇرلۇق بىلەن شۆھرەت قازانغان كىشىلەر ئەڭ مۈشكۈل پەيتلەردە قاچقان چاغدىمۇ، رەسۇلۇللا ئۆز مەۋقەسىدە تەۋرەنمەي تۇراتتى، ئالغا ئىلگىرىلەيتتى، ھەرگىز ئارقىغا چېكىنمەيتتى. ئۇنىڭ ھۆنەين ۋە ئۇھۇد غازاتلىرىدىكى قەھرىمانلىقىنى يۇقىرىدا بايان قىلىپ ئۆتتۇق. ئىبنى ئۆمەر: رەسۇلۇللادىنمۇ باتۇر، سېخىي قانائەتچان كىشىنى كۆرمىدىم، دېگەن. ئەلى: بىز ئەڭ مۈشكۈل

www.uyghurkitap.com

پەيتلەردە رەسۇلۇللاغا ئىلتىجا قىلاتتۇق . جەڭ مەيدانلىرىدا رەسۇلۇللا دۈشمەنگە ئەڭ يېقىن ئورۇندا تۇراتتى . بەدرى غازىتىدا رەسۇلۇللاغا ئىلتىجا قىلغانىدۇق ، ئۇ دۈشمەنگە ئەڭ يېقىن جايدا تۇرۇپ ، ناھايىتى قەھرىمانلىق كۆرسەتتى ، دېگەن . ئەنەس : رەسۇلۇللا ئەڭ قەھرىمان ، ئەڭ چىرايلىق ، ئەڭ سېخىي ئىدى . بىر كۈنى كېچىسى مەدىنە خەلقى تەشۋىشلىنىپ ئاۋازنى ئاڭلاپ ، دۈشمەن ھۇجۇم قىلدى دەپ چۆچۈپ قوراللىنىپ ، ئاۋاز چىققان تەرەپكە ئاتلاندى . ھالبۇكى ، رەسۇلۇللا ئۇلاردىن ئىلگىرى چىققان ، ئەبۇتەلھەنىڭ يالىڭاچ ئېتىغا مىنگەن ، قىلىچىنى ئاسقان ھالدا ئاللىقاچان ئەھۋالنى ئېنىقلاپ : قورقماڭلار ! دەپ كېلىۋاتاتتى .

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھاياسى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەڭ ھايالىق ئىدى ، ئۇ كىشىلەرنىڭ ئەيىبلىرىنى كۆرمەسكە سالاتتى . ئەبۇ سەئىد خۇدرى : رەسۇلۇللا يۈزى ئېچىلمىغان قىزدىنمۇ ھايالىق ئىدى . ئۇنىڭ بىرەر ئىشنى ياقتۇرمىغانلىقىنى چىرايىدىن بىلگىلى بولاتتى ، ئۇنىڭ ئۆڭى سۇزۇك ۋە نېپىز ئىدى . رەسۇلۇللا ئالىيجاناپ ، ھايالىق بولغانلىقتىن ، كىشىلەر ياقتۇرمايدىغان ئىشنى ئۇلارغا يۈزمۇ يۈز تۇرۇپ ئېيتمايتتى ، دېگەن . ئائىشە : رەسۇلۇللا باشقىلارنىڭ بىرەر يامان گېپىنى ئاڭلىسا ، پالانى مۇنداق قىپتۇ دەپ ئېتىنى ئاتىماي ، مۇنداق قىلغانلار بار ئىكەن دەپ ، شۇ ئىشنى چەكلەيتتى ، دېگەن . يەنە ئائىشە : پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەدەب - ئەخلاقتا يات سۆز - ھەرىكەتلەردىن يىراق ئىدى . بازارلاردا سۆرەن سالمايتتى ، يامانلىققا يامانلىق قىلمايتتى ، يامانلىق قىلغانلارنى كەچۈرەتتى ، دېگەن .

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خۇش مۇئامىلىسى ھەزرىتى ئەلى : پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەڭ كەڭ قورساق ، ئەڭ راستچىل ، ئەڭ مۇلايىم ۋە ئەڭ خۇش مۇئامىلە ئىدى ، دېگەن . رەسۇلۇللا كىشىلەرنى ئۆزىگە جەلپ قىلاتتىكى ، يىراقلاشتۇرمايتتى . ھەر بىر قەۋمنىڭ ياخشى ئادىمىنى ھۆرمەتلەيتتى ۋە ئۇنى شۇلارغا باشلىق قىلىپ قوياتتى . كىشىلەرنى تەرىنى تۇرمەي ۋە مىجەزىنى ئۆزگەرتمەي تۇرۇپ ئاگاھلاندۇراتتى . ئۇ

ئاھايىتى ئېھتىياتچانىدى. ساھابىلىرىنى ئىزدەپ تۇراتتى، ھەر بىر سۆھبەتدىشىغا ئۆزىگە لايىق ئورۇن بېرەتتى، ئۇنىڭ سۆھبەتداشلىرىنىڭ ھەر بىرى ھەممىدىن مېنى ھۆرمەتلىدى، دېگەن ھېسسىياتتا بولاتتى. ئۇ ھاجەتمەن بولۇپ كەلگەن ئادەمنى سەۋرچانلىق بىلەن قوبۇل قىلاتتى ۋە ئۇنىڭ سۆزىنى ئاڭلايتتى، ھاجەتمەنلەرنىڭ ھاجىتىدىن چىقاتتى ياكى ئۇلارنى سىپىلىق گەپ بىلەن قايتۇراتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ خۇلقى - مىجەزى شۇنچىلىك يېقىملىق ئىدىكى، ئۇ كىشىلەرگە ئاتىدەك تۇيۇلاتتى. رەسۇلۇللاغا ھەقىقەت ئالدىدا كىشىلەرنىڭ ھەممىسى باراۋەر ئىدى. ئىبنى ئەبۇھالە ئۇنى مۇنداق سۈپەتلىگەن: رەسۇلۇللا ھەمىشە ئوچۇق چىراي، يېقىملىق، مۇلايىم ئىدى. ئۇ توڭ، قوپال، سۇرەن سالىدىغان، ئەدەبسىز، ھەددىدىن زىيادە ئەيىبلىگۈچى ۋە مەدھىيىلىگۈچى ئەمەس ئىدى. ئاللا قۇرئاندا رەسۇلۇللاغا مۇنداق دېگەن: « سەن ئاللانىڭ رەھمىتى بىلەن ئۇلارغا مۇلايىم بولدۇڭ. ئەگەر قوپال، باغرىڭ قاتتىق بولغان بولساڭ ئۇلار چۆرەڭدىن تارقاپ كېتەتتى. ئۇلارنى ئەپۇ قىل، ئۇلار ئۈچۈن ئىستىغفار ئېيت، ھەممە ئىشتا ئۇلار بىلەن كېڭەش. » (سۈرە ئال ئىمران، 159 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى) ئاللا قۇرئاندا يەنە مۇنداق دېگەن: « يامانلىققا ياخشىلىق قىلغىن. شۇنداق قىلساڭ، سەن بىلەن ئاداۋەتتە بولغان ئادەم دوستۇڭغا ئايلىنىدۇ. » (سۈرە فۇسسىلەت، 34 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام چاقىرغان يەرگە باراتتى، بېرىلگەن سوغىنى ئاز بولسىمۇ رەت قىلماي قوبۇل قىلاتتى ۋە لايىقىدا سوغا قايتۇراتتى؛ ساھابىلىرى بىلەن چاخچاقلىشاتتى، ئۇلار بىلەن ئارىلىشاتتى، مۇڭدىشاتتى، ئۇلارنىڭ باللىرىنى ئەركىلىتەتتى ۋە ئۆز ھۇجرىسىدا ئولتۇرغۇزاتتى؛ مەيلى ئازاد ئادەم بولسۇن ياكى قۇل بولسۇن، دېدەك بولسۇن، غېرىپ - بىچارە بولسۇن، چاقىرغانلا ئادەمنىڭكىگە رەت قىلماي باراتتى؛ مەدىنىنىڭ ئەڭ يىراق جايىدىكى كېسەللەرنىمۇ يوقلاپ تۇراتتى؛ ئۆزرە بايان قىلغۇچىلارنىڭ ئۆزرىسىنى قوبۇل قىلاتتى؛ بىرەر كىشى رەسۇلۇللانىڭ قۇلىقىغا گەپ قىلسا، ئۇنىڭ گېپى تۈگىمىگىچە بېشىنى نېرى ئېلىپ كەتمەيتتى؛ قول ئېلىشىپ كۆرۈشكەندە، باشقىلار

www.uyghurkitap.com

قولىنى قويۇۋەتمىگىچە قولىنى قويۇۋەتمەيتتى؛ ئۇچرىغانلارغا ئاۋۋال سالام بېرەتتى، ساھابىلىرىگىمۇ ئاۋۋال قول بېرەتتى؛ باشقىلارنى قىستاپ قويماسلىق ئۈچۈن، ساھابىلىرىنىڭ ئارىسىدا ئىككى پۇتىنى سۇنۇپ ئولتۇرمايتتى؛ يېنىغا كىرگەنلەرنى ھۆرمەتلەيتتى، ئۇلارنىڭ ئاستىغا چاپىنىنى ياكى تۆشىكىنى سېلىپ بېرەتتى، ئۇلارنى ئۇنىمىغانغا قويماي ئۇنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىلاتتى؛ ساھابىلىرىنى فامىلىسى بىلەن ئاتايتتى، ئۇلارنى ھۆرمەتلەپ، ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان ئىسىملىرى بىلەن چاقىراتتى؛ ھېچكىمنىڭ گېپىنى بۆلۈۋەتمەيتتى؛ قۇرئان نازىل بولۇۋاتقان ياكى ئۆزى ۋەز- نۇتۇق سۆزلەۋاتمىغانلا بولسا، خۇش تەبەسسۇم ۋە خۇش كۆڭۈل يۈرەتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مېھرى - شەپقىتى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەممە ئادەمگە مېھرىبان، مەرھەمەتلىك ئىدى. ئاللا قۇرئاندا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى سۈپەتلەپ مۇنداق دېگەن: « سىلەرگە كۈلپەت يەتسە، بۇ ئۇنىڭغا ئېغىر تۇيۇلىدۇ، ئۇ سىلەرگە ھېرىس، مۆمىنلەرگە مېھرىبان، مەرھەمەتلىكتۇر. » (سۈرە تەۋبە، 128 - ئايەت) « سېنى بىز پۈتۈن جاھانغا رەھمەت قىلىپ ئەۋەتتۇق. » (سۈرە ئەنبىيا، 109 - ئايەت)

رىۋايەت قىلىنىشىچە، بىر ئەرابى رەسۇلۇللادىن نەرسە تەلەپ قىلىپ كەلگەن، رەسۇلۇللا ئۇنىڭغا بىر نەرسە بېرىپ: رازى بولدۇڭمۇ؟ دەپ سورىغان. ئەرابى: ياق، مېنى رازى قىلالمىدىڭ، دەپ جاۋاب بەرگەن. بۇنى ئاڭلاپ، ساھابىلەر ئەرابىغا قارشى قوپۇشقاندا، رەسۇلۇللا ئىشارەت قىلىپ ئۇلارنى توختىتىپ قويغان ۋە ئەرابىنى ئۆيىگە باشلاپ ئاپىرىپ، ئۇنىڭغا خېلى كۆپ نەرسە بېرىپ: رازى بولدۇڭمۇ؟ دېگەن. ئەرابى: ھەئە، ئەمدى رازى بولدۇم، ئاللا ساڭا ئائىلەڭدىن ۋە خىش - ئەقرىبالىرىڭدىن ياخشىلىق ئاتا قىلسۇن! دېگەن. رەسۇلۇللا ئەرابىغا: ئەگەر ياقتۇرساڭ، بۇ گېپىڭنى ساھابىلىرىمنىڭ ئالدىدىمۇ قىلغىن، ئۇلارنىڭ كۆڭلى ئېچىلسۇن، چۈنكى بايا قىلغان سۆزۈڭدىن ئۇلارنىڭ كۆڭلى غەش بولۇپ قالدى، دېگەندە، ئەرابى: بولىدۇ، دەپ ئەتىسى كەلگەن. رەسۇلۇللا ساھابىلىرىگە: بۇ ئەرابى تۈنۈگۈن ھېلىقى گەپنى

قىلغانىدى، ئۇنىڭغا يەنە بەرگىنىمدىن كېيىن رازى بولغانلىقىنى ئېيتتى، راستمۇ؟ دەپ ئەرابىدىن سورىغان. ئەرابى: راست، ئاللا ساڭا ئائىلەڭدىن ۋە خىش-ئەقرىبالىرىڭدىن ياخشىلىق ئاتا قىلسۇن! دېگەن. رەسۇلۇللا ساھابىلىرىگە: بۇ ئىككىمىزنىڭ ئارىسىدىكى ئىش مۇنداق بىر ئادەمنىڭ ئىشىغا ئوخشايدۇ: بىر ئادەمنىڭ بىر تۆگىسى قېچىپ كەتكەن، كىشىلەر ئۇنى ئارقىسىدىن قوغلىغان، قوغلىغانسېرى تۆگە تېخىمۇ قاچقان. تۆگىنىڭ ئىگىسى ئۇلارغا: بولدى قويۇڭلار! تۆگىنى ئاستا ئۆزۈم تۇتۇۋالاي، دەپ تۆگىنىڭ ئالدىغا بېرىپ، يەردىن ئازراق چاۋا-چاتقالنى ئېلىپ تۆگىگە تەڭلەپ تۆگىنى تۇتۇۋالغان، ئاندىن ئۇنى چۆكتۈرۈپ، ئۇنىڭغا يۈك-تاقلىرىنى ئارتىپ مىنىۋالغان. ئەگەر مەن ئەرابىنىڭ ھېلىقى سۆزى ئۈچۈن ئۇنى سىلەرگە قويۇپ بەرگەن بولسام، ئۆلتۈرۈپ تاشلايتتىڭلار، ئۇ دوزاخقا كىرگەن بولاتتى. ساھابىلىرىم ئۈستىدە ماڭا سۇخەنچىلىك قىلماڭلار! سىلەرنىڭ ئالدىڭلارغا دىلىم ساغلام چىقىشنى ياقتۇرىمەن، دېگەن. رەسۇلۇللا نامازدىكى چېغىدا كىچىك بالىنىڭ يىغىسىنى ئاڭلىسا، نامازنى قىسقارتاتتى. ئىبنى مەسئۇد: رەسۇلۇللا بىزگە مالال كەلمىسۇن دەپ، ۋەزنى قىسقارتاتتى، دېگەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپادارلىقى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپادار، ۋەدىسىدە تۇرىدىغان، سىلە-رەھىملىك زات ئىدى. ئابدۇللا ئىبنى ئەبۇ خەمسا مۇنداق رىۋايەت قىلىدۇ: رەسۇلۇللا پەيغەمبەر بولۇشتىن ئىلگىرى، ئۇنىڭدىن بىر نەرسە سېتىۋالغانىدىم. ئۇنىڭ مەندە بىر ئاز پۇلى قالغانىدى. پۇلنى شۇ يەرگە ئېلىپ كېلىپ بېرىشنى ۋەدە قىلىپ كېتىپ، ئۇنتۇپ قاپتىمەن، ئۈچ كۈندىن كېيىن يادىمغا يېتىپ كەلسەم، ئۇ شۇ يەردە تېخىچە كۈتۈپ تۇرۇپتۇ. ئۇ مېنى كۆرۈپ: يىگىت، تازىمۇ ساقلاتتىڭ! ئۈچ كۈندىن بېرى سېنى كۈتۈپ تۇرىمەن، دېگەن. رەسۇلۇللا بىر يەردىن سوغات كېلىپ قالسا، بۇنى پالانى خانىغا ئاپىرىپ بېرىڭلار، ئۇ خەدىچىنىڭ دوستى ئىدى، خەدىچىنى ياخشى كۆرەتتى، دەيتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خىش-ئەقرىبالىرىغا ئۇلارنىڭ دەرىجىسىگە قاراپ سىلە-رەھىم قىلىپ تۇراتتى. ئۇ ئالدىغا كەلگەن بىر ئەلچىلەر ھەيئىتىنى

ئۆزى خىزمەت قىلىپ كۆتكەندە، ساھابىلىرى ئۇنىڭغا: بۇ خىزمەتنى بىز قىلايلى، دېگەن. ئۇ: ئۇلار ساھابىلىرىمنى ھۆرمەت قىلغان، شۇڭا ئۇلارنى مۇكاپاتلاشنى خالايمەن، دېگەن. رەسۇلۇللاغا پەيغەمبەرلىك كەلگەن چاغدا، خەدىچە ئۇنىڭغا ئېيتقان گەپلىرى ئارىسىدا: بېشارەت شۇكى، ئاللا سېنى ھەرگىز رەسۋا قىلمايدۇ. سەن سىلە - رەھىم قىلىسەن، ئاجىزلارغا ياردەم قىلىسەن، غېرىبلارنى يوقلايسەن، مېھماننى ياخشى كۈتىسەن، ھەقنى ئۆز جايىغا قارار تاپتۇرۇشقا يار - يۆلەك بولىسەن، دېگەن.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ كەمتەرلىكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئورنى يۇقىرى، مەرتىۋىسى ئۈستۈن بولغىنى بىلەن ئۆزى ناھايىتى كەمتەر ئىدى. ئۇنىڭ كەمتەرلىكى شۇ دەرىجىدە ئىدىكى، ئۇ پادىشاھ پەيغەمبەر بولۇش بىلەن بەندە پەيغەمبەر بولۇشنىڭ بىرىنى تاللاشقا تەكلىپ قىلىنغاندا، بەندە پەيغەمبەر بولۇشنى ئىختىيار قىلغان. رەسۇلۇللا بىر قېتىم ھاسىسىغا تايىنىپ ساھابىلەرنىڭ ئالدىغا چىققاندا، ساھابىلەر ئۇنىڭغا ھۆرمەت بىلدۈرۈپ ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشقان. رەسۇلۇللا ئۇلارغا: ئەجەم (ئىرانلىق) لەر بىر - بىرىنى ئۇلۇغلاپ ئورۇنلىرىدىن تۇرغاندەك تۇرماڭلار. مەنمۇ بىر بەندە، يېمەك - ئىچمەكتە، ئولتۇرۇپ - قوپۇشتا سىلەر بىلەن ئوخشاشمەن، دېگەن. رەسۇلۇللا ئېشەككە مىنەتتى ۋە ئارقىسىغا باشقىلارنى مىنگەشتۈرەتتى؛ مىسكىنلەرنى يوقلايتتى، غېرىپ- غۇرۋالار بىلەن ئولتۇراتتى، قول چىللىسىمۇ باراتتى، قەيەر توغرا كەلسە، شۇ يەردە ساھابىلىرى بىلەن ئارىلىشىپ ئولتۇراتتى. ئۇ دائىم: مېنى ناسارالار ئېيسانى ئۇچۇرغاندەك ئۇچۇرماڭلار. مەنمۇ بىر بەندە، مېنى ئاللانىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسى دەڭلار، دەيتتى. رەسۇلۇللا ھەج قىلغاندا مىنگەن تۆگىسىنىڭ ئۈستىدە ئەسكى چوم، ئۆزىنىڭ ئۈچىسىدا تۆت دەرھەمگىمۇ ئەرزىمەيدىغان تىۋىت پالاس بار ئىدى. رەسۇلۇللا: ئى ئاللا، بۇ ھەجنى رىياسىز ۋە شۆھرەتسىز قىلغىن، دەيتتى. ۋەھالەنكى، بۇ چاغدا ئەرەب زېمىنى فەتھى قىلىنغان بولۇپ، رەسۇلۇللا بۇ ھەجدە يۈز تۆگە قۇربانلىق قىلغانىدى. مەككە فەتھى قىلىنىپ، رەسۇلۇللا ئىسلام قوشۇنى بىلەن

مەكىكىگە كىرگەندە، كەمتەرلىكتىن بېشىنى تۆۋەن سېلىپ، پېشانىسى تۆگىسىنىڭ چومىغا تېگەي دەپ قالغان. ئەبۇھۇرەيرە مۇنداق دەيدۇ: بىر چاغدا رەسۇلۇللا بىلەن بازارغا چىقىپ ئۇنىڭغا كىيىملىك سېتىۋالغاندۇق، رەسۇلۇللا كىيىمگە پۇلنى ئوشۇقراق بەردى. ساتقۇچى خۇشاللىقىدىن رەسۇلۇللانىڭ قولىغا سۆيۈشكە تەمشىلىۋىدى، رەسۇلۇللا قولىنى سىلكىپ تارتىۋېلىپ: بۇ مەجۇسلارنىڭ ئىشى. ئۇلار پادىشاھلىرىنىڭ قولىنى شۇنداق سۆيىدۇ. مەن پادىشاھ ئەمەس، سىلەرگە ئوخشاش ئاددىي بىر ئادەم، دېدى. كىيىملىكنى مەن كۆتۈرمەكچى بولۇۋىدىم، ئۇ بەرمەي: كىشى ئۆز نەرسىسىنى ئۆزى كۆتۈرۈشكە تېگىشلىك، دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئادىللىقى ئاددىي ـ ساددىلىقى، لەۋزىدە تۇرۇشى، ئېپپەتلىكلىكى ۋە راستچىللىقى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇرۇندىنلا ئەڭ ئىشەنچلىك، ئەڭ راستچىل ئىدى. بۇنى ئۇنىڭ دۈشمەنلىرىمۇ ئېتىراپ قىلىدۇ. ئۇ پەيغەمبەر بولۇشتىن ئىلگىرى، كىشىلەر ئۇنى ئەمىن دەپ ئاتىشاتتى. بۇنى كىتابىمىزنىڭ باش قىسمىدا بايان قىلىپ ئۆتتۇق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: نىكاھىمدا بولمىغان ئايالنىڭ قولىنى تۇتقىنىم يوق، دېگەن. ئەبۇل ئابباس مۇنداق دەيدۇ: كىسرا كۈنلىرىنى تەقسىم قىلىپ، بوران چىققان كۈنى ئۇخلىغان ياخشى، ھاۋا تۇتۇق كۈنى ئوۋغا چىققان ياخشى، يامغۇر ياغقان كۈنى نەغمە ناۋا بىلەن شاراپ ئىچكەن ياخشى، ھاۋا ئوچۇق كۈنى ئىشلىگەن ياخشى، دېگەن. پەيغەمبىرىمىز كۈندۈزنى ئۈچكە تەقسىم قىلىپ ئۇنىڭ بىر بۆلىكىنى ئاللا ئۈچۈن، بىر بۆلىكىنى ئائىلىسى ئۈچۈن، بىر بۆلىكىنى ئۆزى ئۈچۈن بۆلگەن. ئاندىن ئۆزى ئۈچۈن بۆلگەن قىسمىنى كىشىلەرنىڭ ھاجىتى ئۈچۈن سەرپ قىلىغان. يېنىدىكى كىشىلەرگە ئومۇمنىڭ ھاجىتىدىن چىقىشنى تەرغىب قىلىپ: مەن ھاجىتىدىن چىقالمىغان كىشىلەرنىڭ ھاجىتىنى راۋا قىلىڭلار. ھاجەتمەنىنىڭ ھاجىتىدىن چىققان ئادەمنى ئاللا قىيامەت كۈنىنىڭ قورقۇنچىسىدىن ئەمىن قىلىدۇ، دېگەن. رەسۇلۇللا بىراۋنى گۇناھى ئۈچۈن باشقا بىراۋنى جازاغا تارتمايتتى، بىراۋنىڭ ئۈستىدىن چېقىمچىلىق قىلغانلارنىڭ سۆزىگە چۈمپۈتمەيتتى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئېغىر ـ بېسىقلىقى ، تەمكىنلىكى ، سۆزلەش ۋە سۈكۈت قىلىشتىكى بەزى پەزىلەتلىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەڭ ۋەزمىن ۋە تەرتىپلىك ، تولاراق يۈكۈنۈپ سۈكۈت قىلىپ ئولتۇراتتى ، زۆرۈر بولغاندا سۆزلەيتتى ، سۆزى دەل جايىدا ۋە تەلەپكە لايىق ئىدى ؛ ياخشى سۆز قىلمىغانلارنىڭ سۆزىگە قۇلاق سالمايتتى ؛ كۈلسە تەبەسسۇم بىلەن كۈلەتتى ، ساھابىلىرى رەسۇلۇللانى ھۆرمەتلەپ ۋە ئۇنىڭغا ئەگىشىپ تەبەسسۇم بىلەن كۈلەتتى ؛ رەسۇلۇللانىڭ سۆھبىتى مۇلايىم ، ھايالىق ، ياخشى ۋە ئەمىن كەيپىياتتا ئۆتەتتى . ئۇنىڭ سۆھبىتىدە ۋاراڭ ـ چۇرۇڭ ۋە يامان گەپلەر بولمايتتى ؛ رەسۇلۇللا سۆز قىلغاندا ئۇنىڭ سۆھبەتداشلىرى باشلىرىغا قۇش قونغاندەك جىم تۇرۇشاتتى . ئىبنى ئەبۇھالە : رەسۇلۇللانىڭ سۈكۈتى مۇلايىملىق ، ئېھتىياتچانلىق ۋە تەپەككۇر ئىچىدە ئۆتەتتى ، دېگەن . ھەزرىتى ئائىشە : رەسۇلۇللانىڭ سۆزى شۇنداق ئوچۇق دانە ـ دانە ئىدىكى ، ئۇنى سانىغىلى بولاتتى . رەسۇلۇللا خۇشبۇي نەرسىلەرنى ياخشى كۆرەتتى ۋە كۆپ ئىستېمال قىلاتتى ھەم شۇ نەرسىلەرنى تەرغىب قىلاتتى ، دېگەن . رەسۇلۇللا تاماقنى ۋە ئىچىدىغان نەرسىلەرنى پۇدەپ يېيىش ۋە پۇدەپ ئىچىشنى مەنئىي قىلاتتى . كىشىلەرنى تاماقنى ئۆز ئالدىغا يېيىشكە ، مىسۋاك ئىشلىتىشكە ، پۇت ، قول بارماقلىرىنىڭ ئارىسىنى تازىلاپ تۇرۇشقا بۇيرۇيتتى .

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تاماسىزلىقى بۇ توغرىدا يۇقىرىدا يېتەرلىك سۆزلەندۇق . رەسۇلۇللا دۇنياغا بېرىلمەيتتى ، نۇرغۇن جايلار فەتھى قىلىنىپ مال ـ مۈلۈك يېتىپ ـ ئېشىپ تۇرسىمۇ ئۇنىڭغا كۆز قىرىنى سالمايتتى . رەسۇلۇللا ۋاپات بولغاندا ، ئۇنىڭ ساۋۇتى ئائىلىسىنىڭ نەپىقىسى ئۈچۈن بىر يەھۇدىيگە رەنىگە قويۇلغان . ئۇ : ئى ئاللا ، مۇھەممەد ئائىلىسىنىڭ رىزقىنى كۈن ئۆتكىدەك بەرسەڭ كۇپايە، دەپ دۇئا قىلاتتى . ئائىشە: رەسۇلۇللا ھاياتىدا ئۇدا ئۈچ كۈن توق ئۆتمەي ۋاپات بولدى . ئۆزىدىن كېيىن ئالتۇن ، كۈمۈش ، قوي ، تۆگىدەك بىر نەرسىمۇ قالدۇرمىدى . ئۇ ۋاپات بولغاندا ، مېنىڭ ئۆيۈمدە تاختىئۇبشىغا ئېلىپ قويغان تۆت قوش چاڭگال ئارپىدىن باشقا يەيدىغان نەرسە يوق ئىدى ، دېگەن .

رەسۇلۇللا : ئاللا ماڭا مەككىنىڭ سايلىرىنى ئالتۇن قىلىپ بېرىشنى ئېيتقا-
نىدى ، مەن : ياق رەببىم ، بىر كۈن ئاچ ، بىر كۈن توق ئۆتسەم بولىدۇ .
ئاچ ئۆتكەن كۈنۈمدە ساڭا ئىلتىجا قىلىپ دۇئا قىلىمەن ، توق ئۆتكەن
كۈنۈمدە ساڭا شۈكرى قىلىمەن ۋە سانا ئېيتىمەن دېدىم ، دېگەن . ئائىشە
: بىز مۇھەممەد ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ ئايلاپ قازان ئاسالماي ، خورما ، سۇ
بىلەنلا كۈن ئۆتكۈزگەن ۋاقىتلىرىمىزمۇ بولغان ، دېگەن . ئەنەس : پەي-
غەمبەر ئەلەيھىسسالام شىرەدە ۋە لىگەندە تاماق يېمىگەن (بۇلارنى
دۆلەتمەن ئادەملەر ئىشلىتەتتى) . قايتا - قايتا تاسقالغان يۇمشاق ئۇننىڭ
نېنىنى يېمىگەن ، قايناقسۇغا بېسىپ ئۆلتۈرۈلگەن قوينىڭ گۆشىنىمۇ يې-
مىگەن ، دېگەن (باي ئادەملەر قوينى قايناقسۇغا بېسىپ يۇڭدىۋېتىپ ،
تېرىسى بىلەن پىششۇرۇپ يەيتتى) . يەنە : رەسۇلۇللانىڭ ياتىدىغان تۆ-
شىكى ئۆچكە خورما دەرىخىنىڭ قوۋزىقى قاپلانغان تېرە ئىدى ، دېگەن .
ھەفسە : رەسۇلۇللانىڭ ئۆيىدىكى تۆشىكى بىرلا پالاس بولۇپ ، ئۇنى
ئىككى قاتلاپ سېلىپ بېرەتتۇق ، ئۇ شۇنىڭ ئۈستىدە ئۇخلايتتى . بىر
كېچىسى پالاسنى تۆت قاتلاپ سېلىپ بەرگەنىدۇق ، ئەتىگىنى ئۇ بىزدىن
پالاسنى قانداق سېلىپ بەرگەنلىكىمىزنى سورىدى ، بىز تۆت قاتلاپ
سېلىپ بەرگەنلىكىمىزنى ئېيتتۇدۇق ، ئۇ بۇرۇنقىدەك ئىككى قاتلاپ سې-
لىڭلار ، بۇ كېچە ئۇنىڭ يۇمشاقلىقى مېنى نامازدىن قويدى دېدى ، دېگەن .
ئائىشە : رەسۇلۇللا تويغىدەك تاماق يېمەيتتى ، لېكىن يوقسۇزلۇقتىن ھېچ
كىشىگە زارلانمايتتى . بايلىققا قارىغاندا يوقسۇزلۇقنى ياخشى كۆرەتتى ،
ئاچلىقتىن تۈن بويى قورسىقى ئاغرىپ چىقاتتى ، شۇنداق تۇرۇغلۇق يەنە
كۈندۈزى روزا تۇتاتتى ، ئەگەر ئۇ رەببىدىن پۈتۈن زېمىننىڭ غەزىنىلى-
رىنى ، مەھسۇلاتلىرىنى ھەمدە پاراۋان تۇرمۇشنى سورىسا ، رەببى
بېرەتتى ، لېكىن ئۇ سورىمايتتى . رەسۇلۇللانىڭ بۇ ھالىنى كۆرۈپ ، ئىچىم
ئاغرىپ يىغلايتتىم ، ئاچلىقتىن ئاغرىۋاتقان قورسىقىنى ئىككى قولۇم بىلەن
سىلايتتىم ، ساڭا جېنىم پىدا بولسۇن ، مال - دۇنيادىن ئوزۇقۇڭغا
يەتكىدەك نەرسە تۇتساڭ بولماسمىدى ؟ دېگىنىمدە ئۇ : ئى ئائىشە ، ماڭا
مال - دۇنيانىڭ نېمە كېرىكى بار ؟ مېنىڭ ئىرادىلىك پەيغەمبەر دوستلىرىم

www.uyghurkitap.com

بۇنىڭدىن قاتتىقراق كۆڭلىمۇ چىدىغان، ئۇلار ئاللانىڭ دەرگاھىدا بىرىپ، ھۆرمەتكە، ساۋابقا ئىگە بولدى. مەن باياشات تۇرمۇش كەچۈرسەم، ئاللانىڭ دەرگاھىدا مەرتىۋەمنىڭ ئۇلارنىڭكىدىن تۆۋەن بولۇپ قىلىشىدىن قورقىمەن. ھالبۇكى، ماڭا پەيغەمبەر قېرىنداشلىرىم بىلەن بىرگە بولۇشتىن ئەلا نەرسە يوق دەيتتى، دىگەن. ئائىشەنىڭ ئېيتىشىچە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇشۇ سۆزلىرىنى قىلىپلا بىر نەچچە ئايدىن كىيىن ۋاپات بولغان.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تائەت ـ ئىبادىتى رەسۇلۇللانىڭ ئاللادىن قورقۇشى ۋە تائەت ـ ئىبادىتى ئۇنىڭ ئىلمىگە لايىق ئىدى. شۇڭا ئۇ: مەن بىلگەننى بىلىدىغان بولساڭلار، ئاز كۈلەتتىڭلار، كۆپ يىغلايتتىڭلار. مەن سىلەر كۆرمىگەننى كۆرۈپ تۇرىمەن، سىلەر ئاڭلىمىغاننى ئاڭلاپ تۇرىمەن. ئاسمان تووۋلايدۇ، ئۇنىڭ تووۋلىشى ھەقلىق، ئاسماندا ھەر تۆت بارماقچىلىك ئورۇندا بىر پەرىشتە ئاللاغا سەجدە قىلىپ تۇرىدۇ. ئاللاغا قەسەمكى، مېنىڭ بىلگەنلىرىمنى بىلىدىغان بولساڭلار، ئەلۋەتتە، ئاز كۈلۈپ، كۆپ يىغلايتتىڭلار؛ تۆشەكلىرىڭلاردا ئاياللىرىڭلار بىلەن بىللە يېتىپ لەززەتلەنمەيتتىڭلار، ئاللاغا ئىلتىجا قىلىپ دۆڭ ـ چوقىلارغا چىقىپ كېتەتتىڭلار، كاشكى مەن كىسىپ تاشلىنىدىغان دەرەخ بولۇپ كەتسەمچۇ، دىگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام نامازنى كۆپ ئوقۇپ پۇتلىرى ئىششىپ كەتكەندە، بەزىلەر ئۇنىڭغا: ئاللا سىنىڭ پۈتكۈل گۇناھلىرىڭنى مەغپىرەت قىلغان تۇرسا، يەنە شۇنچىلىك مۇشەققەت چېكەمسەن؟ دىگەندە، ئۇ: مەن شۈكرى قىلغۇچى بەندە بولمامدىمەن؟ دىگەن. ئائىشە: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىبادىتى توختىماي يىغىپ تۇرىدىغان يامغۇرغا ئوخشايتتى. قايسىڭلار رەسۇلۇللادەك تاقەت قىلالايسىلەر؟ رەسۇلۇللا روزا تۇتقاندا، ئېغىز ئاچمامدىكى دەيتتۇق، ئېغىز ئاچقاندا، روزا تۇتمامدىكى دەيتتۇق، دىگەن. ئەۋف ئىبنى مالىك: رەسۇلۇللا بىلەن بىر كىچە بىللە بولغىنىم ئۈچۈن، ئۇ مىسۋاك بولۇپ ئاغزىنى يۇيدى، ئاندىن تەرەت ئېلىپ نامازغا تۇردى، مەنمۇ بىللە تۇردۇم، ئۇ سۈرە بەقەرەنى ئوقۇشقا باشلىدى. ئاللانىڭ رەھمىتىگە ئائىت ئايەتلەرنى ئوقۇغاندا توختاپ، ئاللانىڭ رەھمە

تىمىنى ئىلتىجا قىلاتتى ؛ ئاللانىڭ ئازابىغا ئائىت ئايەتلەرنى ئوقۇغاندا توختاپ، ئاللانىڭ ئازابىدىن پاناھ تىلەيتتى، ئاندىن رۇكۇ قىلاتتى، قىيامدا قانچىلىك تورغان بولسا، رۇكۇدىمۇ شۇنچىلىك تۇراتتى. رۇكۇدا: « قۇدرەتنىڭ، سەلتەنەتنىڭ ۋە بۈيۈكلۈكنىڭ ساھىبى بولغان ئاللا پاكتۇر.» دەيتتى، ئاندىن سەجدە قىلاتتى، سەجدىدىمۇ رۇكۇدا دېگەننى دەيتتى، ئاندىن سۈرە ئال ئىمراننى ئوقۇيتتى، ئاندىن كېيىن كەيىندىكى سۈرىلەرنى ئوقۇپ يۇقىرىدىكى ئىشلارنى تەكرارلايتتى، دېگەن. يەنە بىرى: رەسۇلۇللانىڭ ئالدىغا كەلسەم، ئۇ ناماز ئوقۇۋاتىدىكەن، ئىچىدىن قازاننىڭ قاينىغان ئاۋازىدەك ئاۋاز چىقىپ تۇراتتى، دېگەن. ئىبنى ئەبۇھالە رەسۇلۇللانى ھەمىشە غەمكىن، ئويچان ئىدى، ئارام ئالمايتتى، دەپ سۈپەتلىگەن. ھەزرىتى ئەلى ئېيتىدۇكى: مەن رەسۇلۇللادىن ئۇنىڭ سۈننىتىنى سورىسام، ئۇ مۇنداق دېگەن: « مەرىپەت ـ مېنىڭ دەسمايەم؛ ئەقىل ــ دىنىمنىڭ نىگىزى؛ ئاللانى دوست تۇتۇش ــ ئاساسىم؛ ئاللاغا بولغان ئىشتىياقىم ــ ئۇلىغىم؛ ئاللانىڭ زىكرى ــ ئۈلپىتىم؛ ئاللاغا بولغان ئىشەنچىم ــ غەزىنەم؛ قايغۇ ــ ھەمرىيىم؛ ئىلىم ــ قورالىم؛ سەۋرى ــ چاپىنىم؛ ئاللانىڭ قىسمىتىگە رازى بولۇش ــ غەنىيمىتىم؛ ئاجىزلىق ــ پەخرىم؛ تاماسىزلىق ــ ھۈنىرىم؛ ئىمان ــ قۇۋۋىتىم؛ راستچىللىق ــ شاپائەتچىم؛ تائەت ـ ئىبادەت ــ مېنى قاندۇرىدىغان نەرسەم؛ جىھاد ــ مېنىڭ ئەخلاقىم؛ ناماز ــ خۇشاللىقىم؛ ئاللانىڭ زىكرى ــ قەلبىمنىڭ مېۋىسى؛ غېمىم ئۈممىتىمدە؛ ئىشتىياقىم رەببىمگە.»

ئاللا رەسۇلۇللانى ئۈممىتىدىن خەيرىيەتلەرگە ئىگە قىلسۇن! قىيامەت كۈنى ئاللانىڭ رازىلىقىغا، رەسۇلۇللانىڭ شاپائىتىگە ئېرىشىش ئۈچۈن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ گۈزەل، ئېسىل ئەخلاقلىرىنىڭ، گۈزەل خىسلەتلىرىنى مۇلاھىزە قىلىپ، ئۇنىڭغا ئەگەشكەن ۋە مەھكەم ئېسىلغان بەندىگە ئاللا رەھمەت قىلسۇن! ئى ئەڭ مېھرىبان ئاللا، مەرھەمەت قىلىپ، بىزنى ياخشى ئىشلارغا مۇۋەپپەق قىلغايسەن!

www.uyghurkitap.com

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۆجىزىلىرى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يۇقىرىدا بايان قىلىنغان ئۇلۇغ ئىشلىرىنى، گۈزەل سىرەتى (تەرجىمىھالى، تارىخىي، تۇرمۇش ئۇسلۇبى)، ئاجايىپ ئىلمىنى، كۈچلۈك ئەقلىنى، مۇلايىملىقىنى، پۈتۈن كامالەتلىرىنى، بارلىق خىسلەتلىرىنى ۋە راستچىللىقىنى مۇلاھىزە قىلغان ئادەم ئۇنىڭ راست پەيغەمبەرلىككە ۋە دەۋىتىنىڭ توغرىلىقىغا شەك قىلمايدۇ، مۇشۇ جەھەتلەرنى مۇلاھىزە قىلغان نۇرغۇن ئادەملەر باشقا مۆجىزە تەلەپ قىلمايلا مۇسۇلمان بولغان، ئابدۇللا ئىبنى سالام ئاشۇنداق كىشىلەردىن ئىدى. ئۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مەدىنىگە كەلگەندە مەن ئۇنى كۆرۈپ، ئۇنىڭ ھالىنى بىلمەك بولۇپ كەلگەنىدىم. ئۇنىڭ يۈزىگە قاراپ، يالغانچى ئەمەسلىكىنى بىلدىم، دېگەن. ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلىدۇكى، زىماد ئاتلىق ئادەم رەسۇلۇللانىڭ قېشىغا كەلگەندە، رەسۇلۇللا: بارچە مەدھىيە ئاللاغا خاس، ئاللانى مەدھىيلەيمىز، ئاللادىن مەدەت تىلەيمىز، ئاللا ھىدايەت قىلغان ئادەمنى ئازدۇرغىلى بولمايدۇ، ئاللا ئازدۇرغان ئادەمنى ھىدايەت قىلغىلى بولمايدۇ. شۇنىڭغا گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، يالغۇز بىر ئاللادىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوق، ئاللانىڭ شېرىكى يوق، مۇھەممەد ئاللانىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسىدۇر، دېگەندە، زىماد رەسۇلۇللاغا: بۇ سۆزلىرىڭىزنى تەكرارلىساڭ ئىكەن، بۇ سۆزلىرىڭ ۋايىغا يەتتى، قولۇڭنى بەرگىن، مەن بەيئەت قىلىمەن، دېگەن. رەسۇلۇللا ئوممانىڭ پادىشاھىنى دىنغا دەۋەت قىلغاندا، ئوممانىڭ پادىشاھى: ئاللاغا قەسەمكى، مېنى ئۇممى پەيغەمبەرگە ئىشىنىشكە شۇ نەرسە يېتەكلىدىكى، ئۇ كىشىلەرنى قانداق ياخشى ئىشقا بۇيرۇسا، شۇ ئىشنى ئالدى بىلەن ئۆزى قىلىدۇ؛ قانداق يامان ئىشنى مەنئىي قىلسا، شۇ ئىشنى ئالدى بىلەن ئۆزى قىلمايدۇ. غەلىبە قىلسا خۇشال بولۇپ كەتمەيدۇ، مەغلۇپ بولسا ئۈمىدسىزلىنىپ كەتمەيدۇ؛ ۋەدىسىگە ۋاپا قىلىدۇ، پەقەت خىلاپلىق قىلماي ئەمەلگە ئاشۇرىدۇ. شۇڭا، ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە شاھىدمەن، دېگەن. ئىبنى رەۋاھە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام توغرىسىدا مۇنۇ شېئىرنى

ئېيتقان :

بولمىغان تەقدىردىمۇ ئۇنىڭ روشەن دەلىلى ،
چىقىپ تۇراز چېھرىدىن چوقۇم پەيغەمبەرلىكى .

ئاللا ئىسلام دىنىنىڭ راستلىقىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن ، رەسۇلۇللانى سان - ساناقسىز مۆجىزىلەرگە مۇيەسسەر قىلغان . رەسۇلۇللا پەيغەمبەرلەر ئىچىدە مۆجىزىلىرى ئەڭ كۆپ ۋە دەلىللىرى ئەڭ روشەن پەيغەمبەردۇر . سىزنى خۇرسەن قىلىش ۋە ئېتىقادىڭىزنى كۈچەيتىش ئۈچۈن ، رەسۇلۇللانىڭ نۇرغۇن ساھابىلەر رىۋايەت قىلغان ۋە مۇھەددىسلەر ئىشەنچلىك كىتابلىرىدا يازغان بىر قىسىم مۆجىزىلىرىنى تۆۋەندە بايان قىلىپ ئۆتىمىز . سۆزىمىزنى ئۇلارنىڭ ئىچىدە ئەڭ كاتتا ۋە ئەڭ روشەن مۆجىزە بولغان قۇرئان كەرىمدىن باشلايمىز .

قۇرئاننىڭ مۆجىزىلىرى كۆپ . ئۇلارنى مۇنداق تۆت نۇقتىدا يىغىنچاقلاشقا بولىدۇ :

بىرىنچى نۇقتا : قۇرئاننىڭ چىرايلىق تۈزۈلۈشى ، سۆزلىرىنىڭ جىپسىلىقى ، پاساھىتى ، ئىخچاملىقى ، ئەرەبلەرنىڭ سۆز ئادىتىدىن يۇقىرى تۇرىدىغانلىقىدۇر . ئەرەبلەر تىل سەنئىتىدە ئالغا كەتكەن بولۇپ ، ئۇلارنىڭ تىلى باشقا مىللەتلەرنىڭ تىلىدا تېپىلمايدىغان ھېكمەتلەرگە ئىگە ئىدى ، تىلى كىشىنى ھەيران قالدۇرارلىق دەرىجىدە ئۆتكۈر ۋە ئېنىق ئىدى . ئاللا يۇقىرىقىدەك سۈپەتلەرنى ئەرەبلەردە تەبىئىي بار قىلغانىدى . ئۇلار تاسادىپىي سۆزلىگەندىمۇ شۇنداق ئۇستىلىق بىلەن سۆزلەيتتى . تۈرلۈك ئورۇنلاردا تىل ۋاستىسى بىلەن مەقسەتلىرىگە يېتەتتى . قىيىن ئەھۋاللارغا دۇچ كەلگەندىمۇ ، جەڭ مەيدانلىرىدىمۇ تاسادىپىي نۇتۇقلارنى سۆزلىيەلەيتتى ؛ تىل ئارقىلىق ھەجۋى قىلىسىمۇ ، ماختىسىمۇ ، دوستلۇق ئىزھار قىلىسىمۇ باشقىلاردا سېھىردەك تەسىر پەيدا قىلاتتى ؛ سۆز دۇردانىلىرى ئارقىلىق كىشىلەرنى ھەيران قالدۇراتتى ، قىيىنچىلىقلارنى يېڭەتتى ، ئاغرىق - ئاداۋەتلەرنى كەتكۈزەتتى ۋە قوزغايتتى ،

قورقۇنچاقلارنى يۈرەكلىك قىلاتتى، نامسىز ئادەملەرنى نامدار قىلىۋېتەتتى، داڭلىقلارنى نامسىز قىلىپ قوياتتى. سەھرا ئەرەبلىرىنىڭ تىلى ساپ، ئېنىق، كەسكىن، تەنتەنىلىك بولۇپ، ئۇلار ساپ تەبىئەتلىك، جەزبىلىك سۆزلەش ئىقتىدارىغا ئىگە ئىدى. شەھەر ئەرەبلىرىنىڭ تىلى گۈزەل ۋە ئىخچام بولۇپ، ئۇلار يېنىك تەبىئەتلىك، تەكەللۇپسىز ئىدى. مەيلى سەھرالىق، مەيلى شەھەرلىك بولسۇن، ئەرەبلەرنىڭ ھەممىسىنىڭ تىلى تولىمۇ يۈكسەك ۋە تەنتەنىلىك ئىدى. سۆزلەشتە مەقسىتىنى كۆڭۈلدىكىدەك راۋان ئۇقتۇرۇش ئىقتىدارىغا ئىگە ئىدى؛ تىلىنىڭ تۈرلۈك ئۇسلۇپ ۋە ئۇسۇللىرىنى ناھايىتى ياخشى بىلەتتى، ئۇلارنى بەكمۇ ماھىرلىق بىلەن قوللىناتتى، چوڭ - كىچىك ئىشلارنىڭ ھەممىسىدە تىل سەنئىتىنى جارى قىلدۇراتتى. نەسىر، نەزمە شەكىللىرىدىن ئوخشاشلا پايدىلىنىۋېرەتتى. شۇنداق تۇرۇقلۇق، ئۇلار دانا، ماختاشقا لايىق ئاللا تەرىپىدىن نازىل بولغان، ھېچقانداق تەرەپتىن باتىل تەسىر قىلمايدىغان غالىپ قۇرئانغا تاقابىل تۇرۇشقا ئاجىزلىق قىلدى. قۇرئاننىڭ ئايەتلىرى پۇختا، سۆزلىرى كەسكىن بولۇپ، ئۇنىڭ يۈكسەكلىكى ئەقىللەرنى ھەيرەتتە قالدۇردى، پاساھەتى ھەرقانداق تىلنى بېسىپ چۈشتى. ئۇ تىل سەنئىتىدىكى بارلىق تاكامۇللۇق، ئارتۇقچىلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئالغاندى. ئاللا تىل سەنئىتىنىڭ تۈرلۈك ساھەسىدە يۈكسەك دەرىجىگە ئېرىشكەن ئەرەب جامائەتچىلىكىگە قۇرئاندا يىگىرمە نەچچە يىل جەريانىدا ئاشكارا مۇراجىئەت قىلىپ مۇنداق دېدۇ: «ئۇلار قۇرئاننى ئۆزى (مۇھەممەد) توقۇغان دېيىشەمدۇ؟ سەن ئۇلارغا: ئاللادىن بۆلەك چاقىرالايدىغانلىكى ياردەمچىلەرنى چاقىرىپ، قۇرئانغا ئوخشاش بىرەر سۈرىنى تۈزۈپ بېقىڭلار، ئەگەر راستچىل بولساڭلار، دېگىن.» (سۈرە يۇنۇس، 39 - ئايەت)
«بىز بەندىمىزگە نازىل قىلغان قۇرئاندىن شەكلەنسەڭلار، ئاللادىن بۆلەك ياردەمچىلىرىڭلارنى چاقىرىپ، قۇرئانغا ئوخشاش بىرەر سۈرىنى تۈزۈپ بېقىڭلار، ئەگەر راستچىل بولساڭلار.» (سۈرە بەقەرە، 23 - ئايەت)
«ئىنسانلار، جىنلار قۇرئاننىڭ تەڭدىشىنى مەيدانغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن

يىغىلىپ، بىر ـ بىرىگە ياردەملەشىشمۇ مەيدانغا كەلتۈرەلمەيدۇ.» (سۈرە ئىسرا، 88 ـ ئايەت) «قۇرئانغا ئوخشاش تۈزۈلگەن ئون سۈرىنى كەلتۈرۈپ بېقىڭلار، دېگىن.» (سۈرە هود 13 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئۇلارنى قاتتىق ئەيىبلەيتتى، ئۇلارنىڭ ئەقىلسىزلىكىنى، تۈزۈمىنىڭ ناچارلىقىنى مالامەت قىلاتتى. بۇتلىرىنى، ئاتا ـ بوۋىلىرىنى سۆكەتتى، ئۇلارنىڭ زېمىنلىرىنى، دىيارلىرىنى، ماللىرىنى مۇسادىرە قىلىشنى يوللۇق هېسابلايتتى. ئۇلار هامان پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام بىلەن مۇنازىرىلىشىپ، ئۇنىڭغا تاقابىل تۇرۇشتىن قاچاتتى، قۇرئاننىڭ مىسلىنى كەلتۈرۈشكە ئاجىز ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامغا چۈمپۈتمەسلىك ۋە بوهتان چاپلاش ئارقىلىق ئۇنىڭ بىلەن جىدەللىشىپ ئۆزلىرىنى ئالدايتتى.

ئۇلار مۇنداق دېيىشەتتى: «قۇرئان دېگەن تەسىر كۆرسىتىدىغان سېهىر، داۋاملىشىدىغان سېهىر، توقۇلغان بوهتان، قەدىمقىلەردىن قالغان هېكايىلەر.» ئۇلار يەنە ئۆزلىرىنىڭ تېڭىرقاپ قالغانلىقىنى بىلدۈرىدىغان «بىزنىڭ دىلىمىز چۈشەنمەيدۇ، ئۇ پەردىلەنگەن، قۇلاقلىرىمىز ئېغىر، بىز بىلەن سېنىڭ ئاراڭدا پەردە بار، بۇ قۇرئانغا قۇلاق سالماڭلار، ئۇنى ئېلىشتۇرۇۋېتىڭلار (ئوقۇۋاتقان چاغدا)» دېگەندەك سۆزلەرنى قىلاتتى. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئاجىزلىقىغا تەن بەرمەي چوڭ سۆزلەپ: «ئەگەر خالىساق، قۇرئانغا ئوخشاش سۆزلەرنى بىزمۇ چوقۇم تۈزەلەيتتۇق» دەيتتى. ئاللا ئۇلارغا: «قۇرئاندەك سۆزلەرنى هەرگىزمۇ تۈزەلمەيسىلەر» دېگەن. ئەمەلدە ئۇلار قۇرئاننىڭ تەڭدىشىنى مەيدانغا كەلتۈرۈشكە قادىر بولالمىدى. مۇسەيلىمەدەك بەزى ئەخمەقلەر شۇنداق قىلىشقا ئۇرۇنۇپ باققان بولسىمۇ، رەسۋا بولدى. ئاللا ئۇلارنى قۇرئانغا تەئەررۇز قىلالايدىغان قۇۋۋەتتىن مەهرۇم قىلدى، ئۇلار قۇرئاننىڭ تىل ئۇسلۇبىنىڭ ئۆزلىرىنىڭ تىل ئۇسلۇبىغا ئوخشىمايدىغانلىقىنى، ئۇنىڭ مۆجىزە ئىكەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇپ، ئۇنىڭدىن يۈز ئۆرىدى. قۇرئاندىكى «قىساس ئېلىنسا، سىلەر هايات قالىسىلەر (قاتىل ئۆلتۈرۈلسە، قاتىللىق قىلىشقا جۈرئەت قىلغۇچىلار قالمايدۇ، باشقىلار هايات قالىدۇ مەنىسىدە ـــ ت).» (سۈرە بەقەرە، 179 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) «ئۇلارنى دەهشەت باسقان، كۆرىسەنكى، ئۇلار

قاچىدىغان جاي تاپالمايدۇ، ئۇلار دەۋزەققە يېقىن جايدا تۇتۇلىدۇ» (سۈرە سەبە، 51 ـ ئايەت) «يامانلىققا ياخشىلىق بىلەن تاقابىل تۇرغىن، شۇنداق قىلساڭ، سەن بىلەن ئاداۋەتتە بولغان ئادەم دوستۇڭغا ئايلىنىدۇ» (سۈرە فۇسسىلەت، 34 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) «زېمىنغا: سۈيۈڭنى يۇتقىن! ئاسمانغا: سۈيۈڭنى توختات① دېيىلدى. سۇ سوغۇلدى، ئاللانىڭ ھۆكۈمى ئىجرا قىلىندى. كېمە جودى تېغىنىڭ ئۈستىدە توختىدى. زۇلۇم قىلغان قەۋم ھالاك بولسۇن دېيىلدى» (سۈرە ھود، 44 ـ ئايەت) «ھەر بىر قەۋمنى ئۇنىڭ قىلمىش گۇناھى سەۋەبىدىن ھالاك قىلدۇق، بەزىسىگە تاش ياغدۇردۇق، بەزىسىنى قاتتىق ئاۋاز بىلەن ھالاك قىلدۇق، بەزىسىنى يەرگە يۇتقۇزدۇق، بەزىسىنى سۇدا غەرق قىلدۇق؛ ئاللا ئۇلارغا زۇلۇم قىلمىدى، ئۇلار ئۆزلىرىگە ئۆزلىرى زۇلۇم قىلدى.» (سۈرە ئەنكەبۇت، 40 ـ ئايەت) قاتارلىق ئايەتلەرنى ھەتتا قۇرئاننىڭ نۇرغۇن ئايەتلىرىنى چوڭقۇر مۇلاھىزە قىلساق، قۇرئاننىڭ ھەقىقەت ئىكەنلىكىنى، ئىبارىلىرىنىڭ قىسقا، مەنىسىنىڭ مول ئىكەنلىكىنى، ھەرپلىرىنىڭ چىرايلىق تۈزۈلگەنلىكىنى، سۆزلىرىنىڭ مۇناسىپلىقىنى، ھەر بىر ئىبارىنىڭ ئاستىدا نۇرغۇن جۈملىلەر ۋە مول ئىلىملەرنىڭ ياتقانلىقىنى، ئۇلاردىن پايدىلىنىپ نۇرغۇن كىتابلارنىڭ يېزىلغانلىقىنى، تۈرلۈك مەنىلەرنىڭ چىقىرىلغانلىقىنى بىلىۋالىمىز. ناتىقلار ئادەتتە ئاجىزلىق قىلىدىغان، باياننىڭ گۈزەللىكى سۇسلىشىپ كېتىدىغان ئۇزۇن قىسسىلەردە، مەسىلەن، ئۆتكەنكى ئۈممەتلەرنىڭ ئەھۋالى بايان قىلىنغان يۈسۈپ قىسسىسىدەك ئۇزۇن قىسسىلەردە سۆز ـ ئىبارىلەر، بايانلار شۇنداق جىپسىلىشىپ كەتكەنكى، بۇ جەھەتلەرنى چوڭقۇر مۇلاھىزە قىلغان ئادەمگە قۇرئاننىڭ قانچىلىك مۆجىزە ئىكەنلىكى تېخىمۇ ئايان بولىدۇ. قۇرئاندىكى بەزى قىسسىلەر كۆپ تەكرارلانغان بولسىمۇ، ئۇنىڭ ئىبارىلىرى تۈرلۈك بولغاچقا، سۆز ـ ئىبارىلەرنىڭ جىپسىلىقى ۋە گۈزەللىكى بۇزۇلمىغان، ئۇلارنىڭ تەكرارلىنىشىدىن كىشى زېرىكىش ھېس قىلمايدۇ.

① توپان بالاسىنىڭ توختىشىنى كۆرسىتىدۇ. ـ ت

ئىككىنچى نۇقتا: قۇرئاننىڭ ئاجايىپ چىرايلىق شەكلىدە تۈزۈل-گەنلىكى، ئەرەب تىلىنىڭ ئۇسلۇبىغا ئوخشىمايدىغان باشقىچە بىر ئۇسلۇبتا مەيدانغا كەلگەنلىكىدۇر. ئىسلام دىنىدىن بۇرۇنمۇ، كېيىنمۇ مۇنداق ئۇسلۇب مەيدانغا كەلگەن ئەمەس. ئۇنىڭ تەگدىشىنى ئىجاد قىلىشقا ھېچكىم قادىر بولالمىغان، قۇرئاننىڭ ئۇسلۇبى ئالدىدا ئەرەبلەر ھاڭ - تاڭ قېلىشقان، ئەرەبلەر مەيلى نەسىردە بولسۇن، نەزمىدە بولسۇن، قاپىيداش سۆزدە بولسۇن ياكى شېئىردا بولسۇن، ھېچقاچان قۇرئاننىڭ ئۇسلۇبىدەك ئۇسلۇبنى تاپالىغان ئەمەس. قۇرئان پاساھەت جەھەتتىنمۇ، ئۇسلۇب جەھەتتىنمۇ مۆجىزە بولۇپ، ئەرەبلەر ئۇنىڭغا ھەر ئىككى تەرەپتىن-تاقابىل تۇرۇشقا ئاجىزلىق قىلغان.

ئۈچىنچى نۇقتا: قۇرئاننىڭ بولغۇسى ئىشلار توغرىسىدىكى خە-ۋەرلىرىدۇر. قۇرئاندا ئالدىن خەۋەر بېرىلگەن ئىشلار كېيىن ئەينەن مەيدانغا كەلگەن. مەسىلەن، قۇرئاندا: «ئىنشائاللا، چوقۇم مەسجىتى ھە-رەمگە تىنچ - ئامان كىرىسىلەر» (سۈرە فەتھ، 27 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دېيىلگەن. يەنە قۇرئاندا رۇملۇقلار توغرىسىدا مۇنداق دېيىلگەن: «ئۇلار مەغلۇپ بولغاندىن كېيىن بىر قانچە يىل ئىچىدە غالىپ بولىدۇ.» (سۈرە رۇم، 3 - ، 4 - ئايەتلەرنىڭ بىر قىسمى) قۇرئاندا يەنە: «ئاللا ئىسلام دىنىنى بارلىق دىنلاردىن ئۈستۈن قىلىدۇ» (سۈرە سەف، 10 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دېيىلگەن. قۇرئاندا يەنە: «ئاللا ئاراڭلاردىكى ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئىش قىلغان كىشىلەرنىمۇ، ئۇلاردىن بۇرۇن ئۆتكەنلەرنى زېمىندا ھۆ-كۈمران قىلغاندەك، چوقۇم ھۆكۈمران قىلىشنى، ئۇلار تاللىغان دىنىنى چوقۇم مۇستەھكەم قىلىشنى ۋە ئۇلارنىڭ قورقۇنچىسىنى ئامانلىققا ئايلان-دۇرۇپ بېرىشنى ۋەدە قىلدى» (سۈرە نۇر، 55 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دېيىلگەن. قۇرئاننىڭ نەسر سۈرىسىدە يەنە: «ئاللانىڭ ياردىمى ۋە غە-لىبە يېتىپ كەلگەن چاغدا، كىشىلەرنىڭ توپ - توپ بولۇپ ئىسلام دىنىغا كىرگەنلىكىنى كۆرىسەن» (سۈرە نەسر، 1 - ، 2 - ئايەت) دېيىلگەن. ئۇنىڭدا قانداق خەۋەر بېرىلگەن بولسا، ئىشلارنىڭ ھەممىسى شۇنداق يۈز

بەرگەن . دېمەك ، رۇملۇقلار فارىس (ئىرانلىق) لار ئۈستىدىن غەلىبە قىلغان ؛ كىشىلەر ئىسلام دىنىغا توپ ـ توپ بولۇپ كىرگەن ؛ مۇسۇلمانلارنىڭ مەملىكىتى كېڭىيىپ بارغان . ھەتتا كېيىنكى كۈنلەردە مۇسۇلمانلارنىڭ فەتھى قىلغان زېمىنى غەرب تەرەپتە ئەندەلۇس (ئىسپانىيە) مەملىكىتىنىڭ يىراق جايلىرىغىچە ، شەرق تەرەپتە ھىندىستاننىڭ يىراق جايلىرىغىچە ، شىمال تەرەپتە تۈرك مەملىكىتىگىچە ، جەنۇب تەرەپتە سۇدانىنىڭ يىراق جايلىرىغىچە يېتىپ بارغان . قۇرئاندا يەنە : « بىز ھەقىقەتەن قۇرئاننى نازىل قىلدۇق ۋە ئۇنى چوقۇم قوغدايمىز » (سۈرە ھىجر ، 10 ـ ئايەت) دېيىلگەن . خۇداغا شۈكرى ، ھازىرغىچە شۇنداق بولۇپ كەلدى . قۇرئاندا يەنە : « مۇشرىكلار جامائەسى مەغلۇپ بولۇپ ئارقىغا چېكىنىدۇ » (سۈرە قەمەر ، 45 ـ ئايەت) دېيىلگەن . بۇ ئايەت مەككىدە نازىل بولغان بولۇپ ، كېيىن يۈز بەرگەن بەدرى غازىتىدا خۇددى شۇنداق بولغان . قۇرئاندا يەنە : « مۇشرىكلار بىلەن ئۇرۇشۇڭلار ، ئاللا سىلەرنىڭ قولۇڭلار ئارقىلىق ئۇلارنى ئازابلايدۇ » (سۈرە تەۋبە ، 14 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دېيىلگەن . مۇناپىقلارنىڭ ۋە يەھۇدىلارنىڭ سىرلىرىنىڭ پاش قىلىنىشى ۋە يالغانچىلىقلىرى ھەققىدە بۇ كىتابتا يېزىلغان خەۋەرلەرمۇ بۇ نۇقتىنى ئىسپاتلايدۇ . مەسىلەن ، قۇرئاندا ئۇلار توغرىلىق مۇنداق دېيىلگەن : « ئۇلار ئۆز ئىچىدە : بۇ سۆزىمىز سەۋەبلىك ئاللا نېمىشقا بىزگە ئازاب قىلمايدۇ ، دېيىشىدۇ . » (سۈرە مۇجادەلە ، 8 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) قۇرئاندا يەنە : « ساڭا ئاشكارا قىلمايدىغان سۆزلىرىنى كۆڭلىدە يوشۇرىدۇ » (سۈرە ئال ئىمران ، 154 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دېيىلگەن . قۇرئاندا يەنە : « يەھۇدىلاردىن سۆزلەرنىڭ ئورۇنلىرىنى ئۆزگەرتىۋېتىدىغانلارمۇ بار . ئۇلار : ئاڭلىدۇق ، لېكىن بويسۇنمىدۇق ، (سەن بىزگە) قۇلاق سال ، (بىز ساڭا) قۇلاق سالمايمىز ،دەيدۇ . دىنغا تەنە قىلىش ئۈچۈن ، رائىنا سۆزىنى تىللىرىنى ئەگرى قىلىپ ئېيتىدۇ » (سۈرە نىسا ، 46 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دېيىلگەن .

تۆتىنچى نۇقتا : قۇرئاندا ئۆتكەنكى نام ـ نىشانى قالمىغان ئۇممەتلەرنىڭ ، ئىز قالمىغان شەرىئەتلەرنىڭ ، ئەھۋاللىرى بايان قىلىنغان .

www.uyghurkitap.com

بۇنىڭدىن ئىلگىرى بىرەر قىسسىنى ئەھلى كىتابلارنىڭ ئۆمۈر بويى ئىلىم بىلەن شۇغۇللانغان كاتتا ئالىملىرى بىلەتتى، بۇنداق قىسسىلەرنى پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام كەم - كۈتىسىز ھالدا ئەسلى بويىچە بايان قىلاتتى، ناسارە ۋە يەھۇدىيلارنىڭ ئالىملىرى بۇنىڭ توغرا ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلاتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام بۇ مەلۇماتلارغا ئۆگىنىش ئارقىلىق ئېرىشكەن ئەمەس. ناسارا ۋە يەھۇدىيلارغا مەلۇم ئىدىكى، پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام، ئۇممى بولۇپ، يېزىشنى ۋە ئوقۇشنى ئۆگەنمىگەن، مەكتەب كۆرمىگەن، ئىلىم - بىلىم بىلەن مەشغۇل بولمىغان. رەسۇلۇللانىڭ بۇ جەھەتتىكى ئەھۋالى ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسىغا مەخپى ئەمەس ئىدى. ئەھلى كىتابلار پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامدىن ئۆتكەنكى پەيغەمبەرلەرنىڭ قىسسىلىرى، كائىناتنىڭ يارىتىلىشى ۋە ئىلگىرىكى مۇقەددەس كىتابلاردا يېزىلغان نەرسىلەر توغرىلىق نۇرغۇن سوئاللارنى سورايتتى، قۇرئاندا مەزكۇر سوئاللارغا جاۋاب بېرىلەتتى، ئۇلارنىڭ ئالىملىرى قايىل بولاتتى، بېرىلگەن جاۋابلارنى يالغان دېيىشكە ئاساسسىز قالاتتى. شۇنداقلا مۇقەددەس كىتابلارغا خىلاپ كېلىدىغان بىرەرمۇ يېرى بارلىقىنى ھېچ كىشى ئېيتمىغان. ۋەھالەنكى، ئۇلار قۇرئاندا ئەيىبلىنىپ: «ئەگەر راستچىل بولساڭلار، تەۋراتنى ئەكېلىپ ئوقۇپ بېقىڭلار، دېگىن» (سۈرە ئال ئىمران، 93 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دېيىلگەن. ئاللانىڭ ئەھلى كىتابقا قارىتا ئېيتقان قۇرئاندىكى مۇنۇ سۆزى ئۇلارنىڭ پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنىڭ سۆزىنىڭ راستلىقىنى بىلدۈرىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ: «جەننەت باشقا كىشىلەرگە ئەمەس، پەقەت سىلەرگىلا خاس بولىدىغان بولسا، ئۆلۈمنى ئارزۇ قىلىپ بېقىڭلار، ئەگەر راستچىل بولساڭلار.» (سۈرە بەقەرە، 94 - ئايەت) ئاندىن ئۇلارنىڭ ئۆلۈمنى ئارزۇ قىلمايدىغانلىقىنى جەزملەشتۈرۈلۈپ، قۇرئاندا مۇنداق دېيىلىدۇ: «ئۇلار قىلغان - ئەتكەنلىرى سەۋەبلىك ھەرگىز ئۆلۈمنى ئارزۇ قىلمايدۇ.» (سۈرە بەقەرە، 95 - ئايەتنىڭ بىر قىسمى) ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسىنىڭ ئاغزىنىڭ ئۇچىدا بولسىمۇ ئۆلۈمنى ئازۇ قىلغانلىقى ئاڭلانغىنى يوق. ۋەھالەنكى، ئۇلار پەيغەمبەر ئەلەيھسسالامنى يالغانچى قىلىشنى تولىمۇ ئۈمىد قىلاتتى. رەسۇلۇللا

نەجران ناسارالىرىنى ئۆزلىرىنىڭكىنى توغرا دەپ قەسەم ئىچىشكە چاقىرغاندىمۇ، ئۇلار خۇددى مۇشۇنداق باش تارتىشقان. ئۇلارنى كەل-گەن ئەلچىلەر بايان قىلىنغان بابتا بۇ ھەقتە توختىلىپ ئۆتتۇق. قۇرئاننىڭ ئىنسان سۆزى ئەمەسلىكىنى كۆرسىتىدىغان يەنە بىر دەلىل شۇكى، قۇر-ئاننى ئاڭلىغۇچىلارنى سۇر باساتتى؛ مۇشرىكلارغا قۇرئاننى ئاڭلاش ئېغىر تۇيۇلاتتى، ئۇلار ئاڭلاشتىن قورقاتتى. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: قۇرئان ئۇنى ياقتۇرمايدىغانلارغا قىيىن تۇيۇلىدۇ، دېگەن. بۇ توغرا ھۆ-كۈمدۇر. مۆمىن ئادەم قۇرئان ئوقۇغاندا ئۇنى سۇر بېسىپ، ئۇنىڭ قۇرئانغا تېخىمۇ ئىشتىياقىنى ئاشۇرىدۇ، ئىمانىنى كۈچەيتىدۇ. ئاللا قۇرئاندا مۇنداق دەيدۇ: « قۇرئاننى ئاڭلىغاندا، ئاللادىن قورقىدىغانلارنىڭ بەدىنىگە تىترەك ئولىشىدۇ، ئۇلار ئاللانىڭ رەھمەت ـ مەغپىرىتىنى ئەسلىگەندە تىترىكى بېسىقىپ، خاتىرجەم بولىدۇ.» (سۈرە زۇمەر، 23 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) ئاللا قۇرئاندا يەنە مۇنداق دەيدۇ: « ئەگەر بۇ قۇرئاننى بىر تاغقا نازىل قىلغان بولساق، ئەلۋەتتە بۇ تاغنىڭ ئاللادىن قورققىنىدىن باش ئېگىپ يېرىلىپ كەتكەنلىكىنى كۆرەتتىڭ.» (سۈرە ھەشر، 21 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) قۇرئاننىڭ قىيامەتكىچە باقى بولۇشىمۇ ئۇنىڭ بىر مۆجىزىسى-دۇر. ئاللا مۇھاپىزەت قىلىشقا كېپىللىك قىلىپ: « بىز ھەقىقەتەن قۇرئاننى نازىل قىلدۇق ۋە ئۇنى چوقۇم قوغدايمىز.» دېگەن ۋە يەنە: «قۇر-ئانغا ھېچقايسى تەرەپتىن باتىل يۈزلەنمەيدۇ.» دېگەن.

باشقا پەيغەمبەرلەرنىڭ مۆجىزىلىرى بولسا ئۆز زامانىسىدىلا تۈگەپ، ئۇلارنىڭ پەقەت خەۋەرلىرىلا قېلىپ قالغان. قۇرئان تاكى ھا-زىرقى ۋاقىتىمىزغا قەدەر قۇدرەتلىك، يېڭىلمەس مۆجىزە بولۇپ كەلدى. ھەر بىر ئەسىردە نۇرغۇنلىغان تىلشۇناسلار، ئالىملار، ئاتاغلىق ناتىقلار، مەشھۇر يازغۇچىلار ئۆتكەن بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئىچىدە دەھرىلەر ۋە ئىسلامغا دۈشمەنلىك بىلەن قارايدىغانلار ئاز ئەمەس ئىدى. ئۇلاردىن بى-رەرسىنىڭ قۇرئانغا تاقابىل تۇرۇش يۈزىسىدىن ئېغىزغا ئالغۇدەك بىرەر نەرسە ئىجاد قىلغىنى ياكى ئىككى ئېغىز سۆز تۈزەلگىنى يوق ۋە ئۇنىڭغا دەل جايىدا زەربە بېرەلىگىنىمۇ يوق. بۇنىڭغا كۈچەپ ئۇرۇنغۇچىلارمۇ

قولىدىن كەلمەي ئاخىر مەغلۇپ بولغان. قۇرئان توغرىسىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنۇ ھەدىسىنى نەقىل كەلتۈرۈش بىلەن بۇ بابنى ئاياقلاشتۇرىمىز:

«ئاللا نازىل قىلغان بۇ قۇرئان ياخشى ئىشلارغا بۇيرۇغۇچى، يامان ئىشلاردىن توسقۇچىدۇر، ئۆتكەنكى پەيغەمبەرلەرنىڭ يولى ۋە ئۆرنىگىدۇر. قۇرئاندا سىلەر توغرىلىق، ئۆتكەنكى ئۇممەتلەر توغرىلىق ۋە كەلگۈسىدىكى ئىشلار توغرىلىق خەۋەرلەر بار، سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىكى ئىشلارنى ھەل قىلغۇچى ھۆكۈملەر بار. قۇرئان كۆپ تەكرارلاش ۋە كۆپ ئىشلىتىش بىلەن كونىراپ كەتمەيدۇ، قۇرئاننىڭ مۆجىزىلىرى تۈگىمەيدۇ. قۇرئان چاخچاق ئەمەس، ھەق، قۇرئان بىلەن ھۆكۈم قىلغان ئادەم ئادىل ھۆكۈم قىلغان بولىدۇ؛ قۇرئانغا يۆلىنىپ ئۇرۇشقان ئادەم غەلىبە قىلىدۇ؛ قۇرئان بىلەن ھۆكۈم چىقارغان ئادەم توغرا قىلغان بولىدۇ؛ قۇرئانغا ئەمەل قىلغان ئادەم ساۋاب تاپىدۇ؛ قۇرئاننى تۇتقا قىلغان ئادەم توغرا يول تاپىدۇ؛ قۇرئاندىن باشقا نەرسىدىن ھىدايەت تەلەپ قىلغان ئادەمنى ئاللا ئازدۇرىدۇ؛ قۇرئاندىن باشقا نەرسە بىلەن ھۆكۈم قىلغان ئادەمنى ئاللا ھالاك قىلىدۇ؛ قۇرئان ھېكمەتلىك زىكرىدۇر، روشەن نۇردۇر، توغرا يولدۇر، ئاللانىڭ مەھكەم رىشتىسىدۇر، پايدىلىق دورىدۇر. قۇرئاننىڭ ھۆكۈمىنى تۇتقا قىلغان ئادەمنى ئۇ ساقلايدۇ، ئۇنىڭغا ئەگەشكەن ئادەم نىجات تاپىدۇ. قۇرئاندا رۇسلاشقا تېگىشلىك ئەگرىلىك يوقتۇر؛ قۇرئان ھەقىقەتتىن چەتنەپ كەتمەيدۇ، شۇڭلاشقا ئەيىبلەشكە، كايىشقا ئۇچرىمايدۇ.»

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۆجىزىلىرىدىن يەنە بىرى ئاينىڭ يېرىلىشى ئىدى، بۇ ۋەقەنى يۇقىرىدا تولۇق بايان قىلىپ ئۆتتۇق.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ يەنە بىر مۆجىزىسى ئۇنىڭ بارماقلىرىنىڭ ئارىسىدىن سۇ چىققانلىقى ۋە ئۇنىڭ بەرىكىتىدىن سۇنىڭ كۆپەيگەنلىكى ئىدى. بۇ ۋەقەنى ئەنەس، جابىر ۋە ئىبنى مەسئۇد قاتارلىق نۇرغۇن ساھابىلەر رىۋايەت قىلغان. ئەنەس: ئەسىر نامىزىنىڭ ۋاقتى ئاز قالغان چاغدا رەسۇلۇللانى كۆردۈم. كىشىلەر تاھارەت ئالىدىغان سۇ

www.uyghurkitap.com

ئىزدەپ تاپالمىۋاتاتتى ، رەسۇلۇللا تاھارەت ئالىدىغان بىر قاچىنى ئېلىپ كېلىپ ، قولىنى قاچىنىڭ ئىچىگە قويۇۋىدى ، بارماقلىرىنىڭ ئارىسىدىن سۇ چىقىۋاتقانلىقىنى كۆردۈم . رەسۇلۇللا كىشىلەرنىڭ شۇ قاچىدىكى سۇ بىلەن تاھارەت ئېلىشقا بۇيرۇدى . شۇنىڭ بىلەن كىشىلەرنىڭ ھەممىسى تاھارەت ئالدى ، دېگەن . ئۇنىڭدىن تاھارەت ئالغانلارنىڭ سانى توغرىلىق سورالغاندا ، ئۇ 300 چە ئادەم ئىدۇق ، دېگەن . ئىبنى مەسئۇد : بىز رەسۇلۇللا بىلەن بىللە ئىدۇق . بىزدە سۇ يوق ئىدى . رەسۇلۇللا ئېشىپ قالغان سۇدىن بىر ئاز تېپىپ كېلىشىمىزنى تەلەپ قىلدى . ئۇ تېپىپ كەلگەن سۇيىمىزنى بىر قاچىغا قۇيۇپ ، قولىنى قاچىغا سېلىۋىدى ، بارماقلىرىنىڭ ئارىسىدىن سۇ چىققىلى تۇردى ، دېگەن . جابىر : ھۇدەيبىيە غازىتىدا كىشىلەر ئۇسساپ كەتكەنىدى ، رەسۇلۇللانىڭ ئالدىدا بىر كىچىك تۇلۇم بولۇپ ، رەسۇلۇللا ئۇنىڭدا تاھارەت ئالغانىدى . كىشىلەر رەسۇلۇللاغا: بىزدە سىزنىڭ تۇلۇمىڭىزدىكىدىن باشقا سۇ قالمىدى ، دېدى . رەسۇلۇللا تۇلۇمغا قولىنى قويۇۋىدى ، بارماقلىرىنىڭ ئارىسىدىن بۇلاق ئېتىلغاندەك سۇ چىققىلى تۇردى ، دېگەن . جابىردىن : ئۇ چاغدا سىلەر قانچىلىك كىشى ئىدىڭلار ؟ دەپ سورالغاندا ، بىز 1500 كىشى ئىدۇق ، ئۇ سۇ 100 مىڭ كىشىگىمۇ يېتەتتى ، دېگەن . بۇ ۋەقەنى ساھابىلەردىن نۇرغۇن كىشى رىۋايەت قىلغان . مۇنداق نۇرغۇن ئادەم بار يەردە بىرەر كىشىنىڭ يالغاننى توقۇپ چىقىرىشى مۇمكىن ئەمەس ، توقۇپ چىققان تەقدىردىمۇ ، ۋۇجۇدىغا ھەقىقانىيەت سىڭگەن مۇنداق كۆپ ساھابىلەر بۇنىڭ يالغانلىقىنى پاش قىلاتتى ، سۈكۈت قىلىپ تۇرمايتتى . بۇ ۋەقەنى رىۋايەت قىلغۇچىلار بۇنى نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ كۆرگەنلىكىنى ئېيتقان ، ئۇنىڭ ئۈستىگە ھېچكىم ئۇلارنىڭ بۇ سۆزىنى ئىنكار قىلمىغان . بۇ ئۇلارنىڭ دىلىدىن تەستىقلىغانلىقى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ .

رەسۇلۇللانىڭ بەركىتى بىلەن سۇنىڭ ئېتىلىپ چىققانلىقى ، ئۇنىڭ تۈتۈپ قويۇشى ۋە دۇئا قىلىشى بىلەن سۇنىڭ كۆپەيگەنلىكىمۇ شۇنىڭغا ئوخشاش مۆجىزە . مەسىلەن : مۇئاز ئىبنى جەبەل تەبۇك غازىتىدا بولغان مۇنداق بىر ۋەقەنى رىۋايەت قىلىدۇ : تەبۇك غازىتىغا قاتناشقانلار بىر

بۇلاقلا كەلگەن، بۇلاقتىكى سۇ ناھايىتى ئاز بولۇپ يالتىراپ تۇرىدىكەن. ئۇلار سۇنى قولىدا ئوچۇملاپ ئالغاندىن كېيىن، يەنە بىر ئاز سۇ يىغىلغان. رەسۇلۇللانىڭ ئۇنىڭدا يۈزىنى ۋە قولىنى يۇيۇشى بىلەنلا بۇلاقنىڭ سۈيى كۆپىيىپ ئېقىشقا باشلىغان، كىشىلەر بۇ سۇدىن ئىچكەن. ئىبنى ئىسھاقنىڭ رىۋايىتىدە ئېيتىلىشىچە، سۇدىن خۇددى چاقماق چېقىلغاندەك ئاۋاز چىققان. ئاندىن رەسۇلۇللا: ئى مۇئاز، ئۆمرۈڭ بولسا، بۇ يەرنىڭ باغۇ ـ بوستان بولۇپ كەتكەنلىكىنى كۆرىسەن، دېگەن. بۇ ھەقتە تەبۇك غازىتى بابىدا توختالدۇق. رەسۇلۇللانىڭ دۇئاسى بىلەن ھۇدەيبىيەدىكى بۇلاق سۈيىنىڭ كۆپەيگەنلىكى بەرا بىلەن سەلەمە ئىبنى ئەكۋەلەردىن رىۋايەت قىلىندۇ. ئەبۇ قەتادەمۇ رىۋايەت قىلىپ: مەلۇم بىر سەپەر ئۈستىدە كىشىلەر رەسۇلۇللاغا ئۇسسۇزلۇقتىن شىكايەت قىلىشتى. رەسۇلۇللا بىر ئۆرۈق سورىدى. مەن ئۆرۈق ئەكىلىپ بەردىم. رەسۇلۇللا ئۆرۈقنى قولتۇقلاپ تۇرۇپ، جۈغىسىنى ئاغزىغا ئالدى، بۇنىڭغا دەم سالدىمۇ، يوقمۇ، بۇنى ئاللا بىلىدۇ. كىشىلەرنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭدىكى سۇنى ئىچىپ ئۇسسۇزلۇقىنى قاندۇردى، قاچىلىرىنىمۇ تولدۇرۇۋالدى. بايقىشىمچە، ئۆرۈق مەندىن ئېلىنغان چاغدىكىدەكلا تۇراتتى. بۇ سەپەردىكى كىشىلەر يەتمىش ئىككى ئىدى. دېگەن.

مۇشۇنىڭغا ئوخشاش ۋەقەلەرنىڭ تۈرلۈك ئورۇنلاردا بولغانلىقىنى نۇرغۇن ساھابىلەر رىۋايەت قىلغان. ئىشەنچلىك ئادەملەر رىۋايەت قىلغانلىقتىن، بۇ ئىشلارنىڭ راستلىقىغا ئادەم شەك قىلمايدۇ.

رەسۇلۇللانىڭ ھەرىكىتى ۋە دۇئاسى بىلەن ئوزۇقلۇقنىڭ كۆپەيگەنلىكىمۇ رەسۇلۇللانىڭ مۆجىزىسى ئىدى. تەلھەنىڭ رىۋايەت قىلىشىچە، رەسۇلۇللا ئەنەس قولتۇقىغا قىسىپ كەلگەن بىر قانچە ئارپا نېنى بىلەن يەتمىش ـ سەكسەن ئادەمنى ئوزۇقلاندۇردى. رەسۇلۇللا بۇ نانلارنى ئۇششاق ئۇشتۇپ، ئۇنىڭغا ئاللا خالىغان دۇئالارنى ئوقۇغان.

جابىرنىڭ رىۋايەت قىلىشىچە، خەندەك غازىتى كۈنى رەسۇلۇللا

بىرسا① ئارپا ۋە بىر چىشى ئۆچكە بىلەن 1000 ئادەمنى غىزالاندۇرغان. جابىر بۇ رىۋايەتتە: ئاللاغا قەسەمكى، ئۇ كۈنى ھەممە ئادەم تويدى، ئاش ئېشىپ قالدى، ئاش قازاندا قايناۋاتاتتى، ئېشىپ قالغان خېمىرداپ يان يېقىلىۋاتاتتى. رەسۇلۇللانىڭ خېمىرغا ۋە قازانغا سۈف دەپ قويۇشى بىلەنلا، خېمىر بەرىكەتلىك بولۇپ كەتتى، دېگەن. ئەبۇ ئەييۇبنىڭ رىۋايەت قىلىشىچە، ئۇ رەسۇلۇللا بىلەن ئەبۇبەكرىگە ئىككى كىشىلىك تاماق ئەتكەن. رەسۇلۇللا تاماقنى 180 ئادەمگە يەتكۈزگەن. مۇنداق ۋەقەلەرنى ئابدۇراھمان ئىبنى ئەبۇبەكرى، سەلەمە ئىبنى ئەكۋە، ئەبۇھۇرەيرە، ئۆمەر ئىبنى خەتتاب، ئەنەس ئىبنى مالىك قاتارلىق نۇرغۇن ساھابىلار رىۋايەت قىلىدۇ.

ياغاچنىڭ رەسۇلۇللانى سېغىنىپ نالە قىلغانلىقىمۇ رەسۇلۇللانىڭ مۆجىزىسى ئىدى. جابىر ئىبنى ئابدۇللا رىۋايەت قىلىپ: مەسچىتنىڭ خورما ياغاچلىرىدىن قىلىنغان تۈۋرۈكلىرى بار ئىدى. رەسۇلۇللا خۇتبە ئوقۇغان چاغدا شۇ تۈۋرۈكلەرنىڭ بىرىگە يۆلىنىپ تۇرۇپ ئوقۇيتتى. مۇنبەر ياسىلىپ، رەسۇلۇللا خۇتبىنى مۇنبەردە ئوقۇيدىغان بولغاندىن كېيىن، تۈۋرۈكنىڭ بوغاز ھايۋاندەك نالە قىلغان ئاۋازىنى ئاڭلايتتۇق، دېگەن. ئەنەسنىڭ رىۋايەت قىلىشىچە، تۈۋرۈكنىڭ ئاۋازىدىن مەسچىت تىترەپ كەتكەن. سەھلنىڭ رىۋايەت قىلىشىچە، كىشىلەر تۈۋرۈكنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ يىغلاپ كەتكەن. مۇتتەلىبنىڭ رىۋايىتىدە، تۈۋرۈك يېرىلىپ كەتكەن، رەسۇلۇللا كېلىپ ئۇنىڭغا قولىنى قويۇشى بىلەن جىم بولغان. بەزىلەر بۇ رىۋايەتكە مۇنۇ رىۋايەتنى قوشقان: رەسۇلۇللا: بۇ تۈۋرۈك ئاللانىڭ زىكرىدىن ئايرىلىپ قالغانلىقى ئۈچۈن نالە قىلدى. ئاللا بىلەن قەسەمكى، ئۇنى تۇتۇۋالمىسام، بۇ تۈۋرۈك قىيامەتكىچە نالە قىلغان بولاتتى، دېگەن. رەسۇلۇللادىن ئايرىلىپ قالغانلىقىغا قايغۇرۇپ شۇنداق قىلغان ۋە رەسۇلۇللانىڭ بۇيرۇقى بويىچە مۇنبەرنىڭ ئاستىغا كۆمۈلگەن.

---

① بىر سا ــــ 2.812 گرام. ــــ ت

بۇ ھەدىسىنى ئىشەنچلىك كىشىلەر رىۋايەت قىلغان. ساھابىلەردىن ۋە تابىئىنلار① دىنمۇ نۇرغۇنلىرى رىۋايەت قىلغان.

كېسەللەرنى ۋە مېيىپلارنى ساقايتىشمۇ رەسۇلۇللانىڭ مۆجىزىلىرىدىن بىرى ئىدى. ئوھۇد غازىتىدا قەتادە ئىبنى نوئماننىڭ كۆزى مەڭزىگە ساڭگىلاپ قالغانىدى، رەسۇلۇللانىڭ ئۇنى ئۆز جايىغا سېلىپ قويۇشى بىلەن ساقىيىپ، ئەڭ چىرايلىق كۆز بولۇپ قالغان. زىقەرەد غازىتىدا ئەبۇ قەتادىنىڭ يۈزى ئوق تېگىپ يارىلانغاندا، رەسۇلۇللا ئوق تەگكەن يەرگە دەم سېلىپ قويغان، شۇنىڭ بىلەن بۇ يارا يىرىڭدىمىغان. ئىبنى مۇلائىب ئەسىننە ئىسسىتقا كېسەللى بىلەن ئاغرىپ قالغاندا، ئەلچىسىنى رەسۇلۇللاغا ئەۋەتكەن. رەسۇلۇللا يەردىن بىر چىمدىم توپىنى ئېلىپ سۆۋق دەپ ئەلچىسىگە بەرگەن، ئەلچى مەسخىرە قىلىۋاتىدۇ دەپ ئويلاپ، توپىنى ئېلىپ كېلىپ ئىبنى مۇلائىب ئەسىننەگە بەرگەن، بۇ چاغدا ئىبنى مۇلائىب ئەسىننەنىڭ كېسىلى ئېغىر بولۇپ، ئۇ توپىنى كاپ ئېتىپلا ساقىيىپ كەتكەن. خەيبەر غازىتىدا ئەلىنىڭ كۆزى ئاغرىپ، رەسۇلۇللانىڭ ئۇنى ساقايتقانلىقى توغرىسىدىكى ۋەقە يۇقىرىدا بايان قىلىندى. رەسۇلۇللانىڭ مۆجىزىلىرى يۇقىرىقىلاردىن باشقا يەنە ساناپ تۈگەتكۈسىز كۆپ. ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئىشەنچلىك مۇسۇلمان ئالىملىرى رىۋايەت قىلغان.

رەسۇلۇللانىڭ قىلغان دۇئالىرىنىڭ ئىجاۋەت بولۇشىمۇ ئۇنىڭ مۆجىزىلىرىدىن ئىدى. ئەنەس ئىبنى مالىك: مېنىڭ ئانام ئۇممۇ سۇلەيم، ئى رەسۇلۇللا، خىزمەتچىڭ ئەنەسكە دۇئا قىلساڭ دېگەندە، رەسۇلۇللا، ئى ئاللا ،ئەنەسنىڭ مېلىنى ۋە بالىلىرىنى كۆپ ۋە بەركەتلىك قىلغىن دەپ دۇئا قىلغان. شۇنىڭ ئۈچۈن مېنىڭ (ئەنەسنىڭ) مېلىم ۋە بالىلىرىم كۆپ، ھازىر مېنىڭ بالىلىرىم ۋە نەۋرىلىرىم بولۇپ يۈزگە يېقىن ئەۋلادىم بار، دېگەن. رەسۇلۇللا ئابدۇراھمان ئىبنى ئەۋفكە مېلىنىڭ بەركەتلىك بولۇشى ھەققىدە دۇئا قىلغان. ئابدۇراھمان ئىبنى ئەۋف قازا قىلغاندا، ئۇ-

① ساھابىلەرنىڭ سۆھبىتىدە بولغان مۇسۇلمانلار تابىئىن دېيىلىدۇ. — ت

www.uyghurkitap.com

نىڭ تۆت خوتۇنىنىڭ ھەر بىرىگە 80 مىڭ دىناردىن مىراس تەگكەن. ئابدۇراھمان ئىبنى ئەۋف بىر قېتىم 700 تۆگىدىن تەركىب تاپقان بىر سودا كارۋىنىنى تۆگىلىرى، جابدۇقلىرى ۋە ماللىرى بىلەن قوشۇپ سەدىقە قىلىپ بېرىۋەتكەن.

رەسۇلۇللا مۇئاۋىيىگە زېمىندا قۇدرەتلىك بولۇشقا دۇئا قىلغانىدى. كېيىن مۇئاۋىيە زېمىندا خەلىپە بولدى. رەسۇلۇللا سەئىدگە دۇئاسى ئىجاۋەت بولۇشقا دۇئا قىلغاچقا، سەئىدنىڭ ھەر كىم ئۇچۇن قىلغان دۇئاسى ئىجاۋەت بولاتتى. رەسۇلۇللانىڭ ئۆمەر ئىبنى خەتتابقا ئۇ ئارقىلىق ئىسلامنى قۇۋۋەت تاپقۇزۇش ھەققىدە قىلغان دۇئاسىنى يۇقىرىدا بايان قىلىپ ئۆتتۇق. ئۇ ئەبۇقەتادىگە: ئاللا ساڭا نىجاتلىق بەرسۇن، بەدىنىڭدىكى چاچ ۋە تۈكلەرنى بەركەتلىك قىلسۇن، دەپ دۇئا قىلغان. شۇنىڭ بىلەن ئەبۇقاتادە 70 يىل ئۆمۈر كۆرگەن. بۇ چاغدا ئۇنىڭ چىرايى ئون بەش ياشلىق بالىنىڭكىدەك ئىدى.

بۇلاردىن باشقا، رەسۇلۇللانىڭ ئىجاۋەت بولغان دۇئالىرى ناھايىتى كۆپ. بۇ كىتابىمىزنى ئۇقۇپ چىققان ئادەمگە ئايان. ئاللانىڭ رەسۇلۇللاغا كېلەچەكتە بولىدىغان ئىشلارنى بىلدۈرگەنلىك مۆجىزىسى ناھايىتى ئاشكارىدۇر. ھۇزەيفە رىۋايەت قىلىپ: رەسۇلۇللا مەلۇم بىر جايدا تۇرۇپ قىيامەتكىچە بولىدىغان ئىشلارنى قويماي سۆزلەپ بەرگەن. بۇ سۆزلەرنى ئېسىگە ئېلىۋالغانلارمۇ، ئۇنتۇپ كەتكەنلەرمۇ بار. مېنىڭ بۇ ھەمراھلىرىم ئۇنى بىلىدۇ. شۇ ئىشلاردىن بىرەرسى يۈز بەرسە، خۇددى بىر كىشى ئۆزىنىڭ تونۇش ئادىمىنى ئۇزۇن زامان كۆرمەي، ئاندىن كۆرگەندە ئەسلەپ تونۇغاندەك، ئۇ ئىشنى ئەسلەپ بىلىمەن. مېنىڭ ھەمراھلىرىم بۇنى ئۇنتۇدىمۇ ياكى ئۇنتۇغان بولىۋالدىمۇ ئۇقمايمەن. ئاللاغا قەسەمكى، قىيامەتكىچە مەيدانغا كېلىدىغان پىتنە ـ پاساتقا قوماندانلىق قىلغۇچىلاردىن 300دىن ئارتۇق ئادەمنىڭ ئىسمىنى، فەمىلىسىنى ۋە قەبىلىسىنى رەسۇلۇللا بىزنىڭ ئالدىمىزدا تىلغا ئېلىپ ئۆتكەن، دېگەن. رەسۇلۇللا ساھابىلىرىگە ئېيتىپ بەرگەن ئۇنىڭ دۈشمەنلەر ئۈستىدىن غەلىبە قىلىشى، مەككە، بەيتۇل مۇقەددەس، يەمەن، شام ۋە ئىراقلارنىڭ

قەتىي قىلىنىشى ، تىنچلىقنىڭ ئۇستۇنلۇك قازىنىشى ئارقىسىدا ، ئايالارنىڭ ئاللادىن باشقىدىن خەۋپلەنمەي ھىرەدىن مەككىگىچە يالغۇز سەپەر قىلا-لىشى ، مەدىنىنىڭ ھۇجۇمغا ئۇچرىشى ، ئەلنىڭ قوماندانلىقى ئاستىدا خەيبەرنىڭ ئەتىسىلا فەتھى قىلىنىدىغانلىقى ، ئۇممىتىنىڭ ئاللانىڭ ياردىمى بىلەن دۇنيانىڭ باشقا جايلىرىنى فەتھى قىلىپ ، مال ـ مۈلۈكلەرگە ئىگە بولىدىغانلىقى ۋە كىسرا ، قەيسەرلەرنىڭ غەزنىلىرىنى بۆلىشىدىغانلىقىغا ئائىت ھەدىسلەرنىڭ ئىشەنچلىك ھەدىس كىتابلىرىنىڭ مۇئەللىپلىرى ۋە ھەدىس ئىلمىنىڭ پېشۋالىرى رىۋايەت قىلغان . مەزكۇر ئىشلارنىڭ تۇرغۇنلىرىنى ۋە قۇرئاندا بايان قىلىنغانلىرىنى بۇ كىتابىمىزدا بايان قىل-دۇق ، بۇ جەھەتتە كۆپ توختالمايمىز ، يۇقىرىقىلار كۇپايە .

ئاللانىڭ رەسۇلۇللاغا كىشىلەرنىڭ سۇيىقەست ، زىيان ـ زەخمەتلىرىدىن ساقلىنىش ئۇچۇن قىلغان ئىلتىپاتمۇ رەسۇلۇللانىڭ مۆ-جىزىسى ئىدى . ئاللا قۇرئاندا رەسۇلۇللاغا قارىتا : « ئاللا سېنى كىشىلەرنىڭ زىيانكەشلىكىدىن ساقلايدۇ . » (سۇرە مائىدە ، 67 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) « رەببىڭنىڭ ھۆكۈمىگە سەۋر قىل . سەن بىزنىڭ ھىمايىمىزدا . » (سۇرە تۇر ، 48 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) « ئاللا بەندىسىگە كۇپايە ئەمەسمۇ ؟ (سۇرە زۇمەر ، 36 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى) « بىز سېنى مەسخىرە قىلغۇچىلارغا چوقۇم تېتىيمىز . » (سۇرە ھىجر ، 95 ـ ئايەت) دې-گەن . « ئاللا سېنى ساقلايدۇ » دېگەن ئايەت نازىل بولغاندىن كېيىن ، رەسۇلۇللا مۇھاپىزەتچىلىرىگە : كېتىڭلار ، ئاللا مېنى ساقلايدۇ ، دېگەن . دۇشمەن پەيغەمبىرىمىزنى ئۆلتۈرمەكچى بولغاندا ، ئاللانىڭ ئۇنى ساقلىغانلىقىنى ، ئاللانىڭ رەسۇلۇللانى ئەبۇجەھلىنىڭ نۇرغۇن سۇيىقەست-لىرىدىن ساقلىغانلىقىنى ، مەدىنىگە ھىجرەت قىلغان كېچىسى ئاللانىڭ رەسۇلۇللاغا قىلغان ئىلتىپاتىنى ۋە يولدا سوراقە بىلەن بولغان ۋەقەنى يۇ-قىرىدا بايان قىلدۇق .

قىسقىسى ، بۇ جەھەتتە شۇ نەرسە يېتەرلىككى ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئەشەددىي دۇشمەنلىرىنىڭ ئارىسىدا مەككىدە 13 يىل تۇر-دى . مەدىنىدە مۇناپىق ۋە يەھۇدىلار ئارىسىدا ئون يىل تۇردى . بۇ

www.uyghurkitap.com

جەريانىدا، دۈشمەنلىرىدىن ھېچ بىرسى رەسۇلۇللاغا زىيانكەشلىك قىلالمىدى. تاكى ئىسلام دىنى غەلىبە قىلىپ تاكامۇللاشقانغا قەدەر. [illegible] ئاللا رەسۇلۇللانى دۈشمەنلىرىنىڭ زىيانكەشلىكىدىن ساقلىدى. ئاللاغا ھەمدۇ ئېيتىمىزكى، بۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ نېمىتىگە ئېرىشكەيمىز. ئاللا كۆپ ھەمدۇ ئېيتقۇچىلارنى مۇكاپاتلايدۇ؛ ئاللادىن بۇ تەرجىمىھالنى ئوقۇغانلارنى رەسۇلۇللاغا ۋە ئۇنىڭ ساھابىلىرىگە ئەگىشىشكە مۇۋەپپەق قىلىشىنى تىلەيمىز!

خۇداغا شۈكرى، سەيىدىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلىسىگە، ساھابىلىرىگە، دوستلىرىغا ئاللا رەھمەت قىلسۇن!

بۇ كىتاب 1908 ـ يىل (ھىجرىيىنىڭ 1327 ـ يىلى) قازاندا نەشر قىلىنغان ئەرەبچە نۇسخىسىغا ئاساسەن تەرجىمە ۋە نەشر قىلىندى .

本书根据喀山1908年(伊斯兰教历1327年)阿拉伯文翻译出版。

مەسئۇل مۇھەررىرى : مامۇت سابىت

مەسئۇل كوررېكتورى : ياسىن تۇردى

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ تەرجىمىھالى

تۈزگۈچى : مۇھەممەد خوزەرى (مىسىرلىق)

ئەرەبچىدىن تەرجىمە قىلغۇچى : مۇھەممەد سالىھ

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى

(ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 №)

شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى كومپيۇتېر بۆلۈمىدە تىزىلدى

تيەنيىڭ باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى

فورماتى : 850×1168 مىللىمېتىر 1/32

باسما تاۋىقى : 12.125 قىستۇرما ۋارىقى : 2

1983 ـ يىل 1 ـ ئاي 1 ـ نەشرى

1998 ـ يىل 6 ـ ئاي 3 ـ بېسىلىشى

تىراژى : 153,601— 158,600

ISBN7—228—03502—X/K · 389

باھاسى : 12.50 يۈەن

www.uyghurkitap.com
كىتاب تورىكتى

责任编辑：马木提·沙比提
责任校对：亚生·吐尔地

穆罕穆德传（维吾尔文）
穆罕穆德·胡泽里　编（埃及）
阿拉伯文译：买买提·赛来

新疆人民出版社出版
（乌鲁木齐市解放南路348号 邮政编码830001）
新疆新华书店发行
新疆人民出版社微机室排版
新疆天鹰印刷厂印刷
850×1168毫米32开本12.125印张2插页
1983年1月第1版　1998年6月第3次印刷
印数：153,601——158,600

ISBN7—228—03502—X/K·389定价：12.50元